ALFRED DÖBLIN

BERLIN ALEKSANDER MEYDANI

TÜRKÇESİ: AHMET ARPAD

§

ALFRED DÖBLIN

1878'de, bugün Polonya sınırlarında kalan Szczecin'de doğdu. Yayımlanan ilk romanı, 1915'te basılan *Die drei Sprünge des Wang-lung*'du (Wang-Lung'un Üç Sıçrayışı). Bunu, *Wallenstein* (1920) ve *Berge Meere und Giganten* (1924; Dağlar, Denizler ve Devler) gibi romanlar izledi. Alman edebiyatında modernizmin en önemli temsilcilerinden sayılan Döblin, tarihi romanlardan bilimkurguya, denemelerden oyunlara, toplam otuzdan fazla çalışmaya imza atmış olmasına rağmen en çok *Berlin-Aleksander Meydanı* (1929) adlı başyapıtıyla tanınır. Roman, 1920'lerin Berlin'indeki değişimi ve yeraltı dünyasını gözler önüne serer. Döblin, Nazilerin yükselişiyle 1933'te Fransa'ya, 1941'de de ABD'ye sürgüne gitti. 1957'de, Batı Almanya'da öldü.

AHMET ARPAD

5 Mart 1942'de İstanbul'da doğdu. Gazeteci-yazar Burhan Arpad'ın oğludur. Orta ve lise öğrenimini Alman ve Avusturya okullarında tamamladı. İstanbul Üniversitesi'ndeki Alman Dili Edebiyatı Bölümü'nde yükseköğrenimi bitirdi. 1968 yılından bu yana Almanya'da serbest gazeteci (*Cumhuriyet* gazetesi), fotoğraf sanatçısı ve çevirmen olarak yaşamaktadır. Özellikle Heinrich Böll, Gerhard Hauptmann, Hermann Hesse, Stefan Zweig, Anna Seghers, Pablo Neruda, Johannes Mario Simmel, Thomas Bernhard ve Harry Mulisch gibi yazarların eserlerini Türkçeye çevirdi. 1994-1995 Abdi İpekçi Gezi Yazısı Yarışması'nda ikincilik ödülü aldı. PEN Türkiye Merkezi ve Enternasyonal Stefan Zweig Cemiyeti üyesidir.

Alfred Döblin

BERLİN-ALEKSANDER MEYDANI

Türkçesi: Ahmet Arpad

Yayın No **1237**
Everest Klasikler **43**

Berlin-Aleksander Meydanı
Alfred Döblin

Kitabın Özgün Adı:
Berlin-Alexanderplatz

Dizi editörü: Berrak Göçer
Almancadan çeviren: Ahmet Arpad
Son okuma: Mustafa Çevikdoğan
Kapak tasarım: Utku Lomlu
Mizanpaj: Baha Kuru Yerek

© 2008; S. Fischer Verlag GmbH, Frankfurt am Main.
İlk olarak S. Fischer Verlag, Berlin tarafından 1929'da yayımlanmıştır.
© 2013; bu kitabın Türkçe yayın hakları
Onk Ajans aracılığıyla Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: 1989, Alan Yayıncılık
2. Basım: 2004, Sel Yayınları
3. Basım: Ekim 2013, Everest Yayınları

ISBN: 978 605 141 - 663 2
Sertifika No: 10905

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 53 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (212) 513 34 20-21 Fax: (212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

Bu kitap, eski bir hamal ve çimento fabrikası işçisi Franz Biberkopf'un Berlin'deki yaşamından söz ediyor. Franz Biberkopf bazı olaylar nedeniyle girdiği cezaevinden yeni çıkmıştır Şimdi Berlin'de yaşamak ve iyi bir insan olmak istemektedir.

Başlangıçta bunu başarır da. Ancak bir süre sonra, parasal durumunun iyi olmasına karşılık, kendini bir savaşın içinde buluverir. Hiç beklenmedik bir anda gelen ve alınyazısını andıran bir şeyle savaşmaya başlar

Bu, üç defa karşısına çıkar ve yaşamını altüst eder. Ona saldırır, fakat o her defasında kendini toparlar, ayağa kalkar. ve güç bulur

Sonra bir darbe daha yer. Alçaklık dolu. Zorla doğrulur. Ayaklarının üzerinde durur. Sayarlar.

Ve günün birinde yumruğu yer suratının ortasına. Çok vahşice vurulmuştur.

Sonuna kadar.her şeye karşı çıkmış kahramanımız artık dayanacak durumda değildir Yenilmiştir. Yoluna nasıl devam edeceğini bilmemektedir Sonunun geldiğine inanmaktadır.

Bu sonu kendi eliyle hazırlamak isterken, şimdi anlatamayacağım bir şekilde, gözü açılıverir. Her şeyin nedenini çok iyi görür ve kavrar. Bu neden kendidir. Bomboş yaşamıdır. Onu birden anlamaya başlar.

Yaşam denen o berbat şey anlam kazanır. Franz Biberkopf zorla kişiliğini bulmuştur. Bu adamı sonunda yine Aleksander Meydanı'nda görüyoruz. Çok değişmiştir. Örselenmiştir Kişilik kazanmıştır.

Bu adamın başından geçenleri, Franz Biberkopf gibilerin görmesi ve işitmesinde fayda var. Yaşamdan bir dilim tereyağlı ekmekten daha çok şey isteyip de F. B. gibi başlarına gelmedik kalmayanların okuması iyi olur.

Birinci Kitap

Franz Biberkopf Tegel Cezaevi'nden çıkar. Çok anlamsız bir yaşam onu buraya sürüklemişti. Berlin'de yeni bir yaşama alışması epey zor olur. Sonunda bunu başarır ve mutluluk duyar. Bundan böyle dürüst olacağına ant içer.

41 numarayla kente

Tegel Cezaevi'nin büyük kapısının önünde duruyordu. Hürdü. Daha dün, hükümlü giysisi içinde arkadaki patates tarlalarını çapalıyordu. Şimdiyse dışarıdaydı. Sırtında sarı bir yazlık pardösü vardı. Diğerleri içeride kalmıştı. Tarlada çalışmaya devam edeceklerdi. O ise dışarıdaydı. Hürdü. Sırtını cezaevinin kırmızı duvarlarına dayamış duruyordu. Birçok tramvay gelip geçti. O yerinden kıpırdamadı. Büyük kapının önünde nöbet tutan adam birkaç defa yanına geldi. Tramvayları gösterdi. Fakat o hiç hareketsiz durmaya devam etti. Korkunç an gelmişti. (Korkunç, Franz. Niçin korkunç?) Dört yıl bitmişti. Son on iki aydır hep gönülsüzce baktığı o kara demir kapılar şimdi arkasından kapanıvermişti. Onu artık dışarı çıkarmışlardı. Diğerleri ise içeride kalmıştı. Tahta kesiyorlar, cilalıyorlar, yapıştırıyorlar ve cezalarının bitmesini bekliyorlardı. İki yıl, beş yıl. Cezası bitmişti. Tramvay durağında öylece duruyordu.

Onun cezası şimdi başlıyordu.

Şöyle bir ürperdi. Yutkundu. Olduğu yerde kıpırdadı. Sonra hareketlendi. Biraz sonra tramvayda oturuyordu. Bir sürü insanın ortasında. Haydi! Önce kendini dişçide sandı. Dişi kökünden çekiliyordu sanki. Ağrı dayanılmazdı. Başı çatlayacakmış gibiydi. Arkasına döndü. Kırmızı duvarlara son bir defa baktı. Tramvay hızla köşeyi döndü. Başı arkada, öylece kaldı. Ağaçlar, evler gelip geçti. Caddeler canlandı. Bir göl göründü. İnsanlar inip bindi. O dopdoluydu. Bağırası geliyordu: Dikkat, dikkat! Haydi, her şey şimdi başlıyor! Burnunun ucu buz gibiydi. Yanakları yanıyordu. "Yeni binen oldu mu?", "Öğle

gazetesi çıktı!", "Yeni dergi var!" Polislerin üniforması şimdi maviydi. Kimsenin dikkatini çekmeden tramvaydan indi. İnsanların arasına karıştı. Ne vardı? Hiçbir şey yoktu. Doğru yürü, aç domuz herif, kendine gel. Yoksa yumruğumu suratına yersin. Caddeler nasıl da kalabalık. Her şey karmakarışık, insanlar koşuşup duruyor. Beynim bomboş. Kurumuş. Ne olmuş buralar? Ayakkabıcılar, şapkacılar, meyhaneler. Her yer ışıl ışıl. İnsanlar artık çok ayakkabı eskitiyor olmalı. Bu kadar çok koşuştuklarına göre. Bizim cezaevinde ayakkabıcı vardı. Unutmadan söyleyeyim. Yüzlerce tertemiz vitrin camı. Hepsi de pırıl pırıl. Boş ver. Korkacak ne var? İstersen hepsini yerle bir edersin. Rosenthaler Meydanı'nda kaldırım başlarını sökmüşlerdi. Diğer insanlarla beraber kalaslara basa basa yürüdü. Onların arasında kal, onlarla bir arada ol. Her şeyi unutursun, çok şeyi fark etmezsin. Vitrinlerde cansız mankenler duruyor. Giysiler içinde. Ceketler, pantolonlar, paltolar, eteklikler, çoraplar ve ayakkabılar içinde. Dışarıda, kaldırımda her şey hareket halindeydi. Herkesin suratında bir gülümseme vardı. Acaba bu insanların içi nasıldı? Hayat var mıydı? Aschinger'in karşısındaki geniş refüjde ikişer üçer kişilik gruplar sigara içiyor, gazetelere göz atıyordu. Hiç hareket etmeden. Tıpkı şu sokak fenerleri gibi. Donuk. Çevredeki yapılar gibi. Renksiz.

Rosenthaler Caddesi'nden aşağı doğru yürüdü. Küçük bir meyhanede pencere kenarına oturmuş bir adamla bir kadın gözüne ilişti. Kulplu kadehlerden gırtlaklarına bira boşaltıyorlardı. Sonra ellerindeki çatalı et parçalarına batırıp ağızlarına sokuyorlardı. Çatalı ağızlarından çıkarıyorlardı. Ağızları kanamıyordu. Ah! Yumruklarını sıktı. Kurtulamayacağım ondan. Ne yapayım? Yanıt geldi: Bu senin cezan.

Geri dönemezdi. Tramvaya binmiş, kente gelmişti. Cezaevinden salıverilmişti. Şimdi buradaydı. Buraya, yeni yaşamına girmek zorundaydı.

Biliyorum, diye mırıldandı. İç geçirdi. Buraya girmek zorunda olduğumu biliyorum. Beni salıverdiklerini de. Cezam bitmişti. Cezaevinden çıkarmak zorundaydılar beni. Bürokratların görevi bu. Hepsi tamam. Ben buraya gireceğim. İstemesem de. Zor da gelse. Tanrım.

Rosenthaler Caddesi'nde yürümeye devam etti. Kocaman Tietz Mağazası'nın önünden geçti. Sağa saptı. Dar Sophien Caddesi'ne. Bu cadde biraz karanlık, diye düşündü. Böylesi daha iyiydi. Cezaevi geldi aklına. Orada suçlular tek kişilik ya da kalabalık hücrelerde kalırdı. Cezalarını tek başlarına çeken bazı suçlular diğerlerini hiç göremezdi. Bazıları ise tek kişilik hücrede yaşamasına rağmen, avluda, dershanede ya da küçük kilisedeki dini ayinde diğerleriyle bir araya gelirdi. Yanından otomobiller gelip geçiyordu. Korna sesleri. Gürültü. Evler, yapılar uzayıp gidiyordu. Sonsuza. Yapıların üzerinde damlar. Havada süzülen kuşlar gibi. Bakışlarını damlarda gezdirdi. Damlar kayıp aşağılara inmezdi. Evler dimdik duruyordu. Ben zavallı budala, ne yapacağım, nerede kalacağım? Ev duvarlarına tutuna tutuna yürüdü. Duvarların sonu gelmeyecekti. Ben gerçekten çok budalayım. Biraz aklını kullanan başının çaresine bakar. Cezaevi başkaydı. Çan sesiyle çalışma başlardı. Belirli zamanlarda ara verilirdi. Yemeğe gitmek için, avluya çıkmak için, dershaneye girmek için. Avluda gezinti sırasında hükümlü kollarını iki yana sarkıtmak ve ileri geri sallamak zorundaydı.

Bir evin önünde durdu. Başını kaldırdı. Kapıya baktı. Açtı. Homurdandı. Oh, dedi. Biraz hüzünlü. Kollarını kavuşturdu. Oğlum, burada hiç olmazsa üşümezsin. Avluya bakan kapılardan biri açıldı. Adamın biri yanından geçip arkasında durdu. Franz inledi... İç geçirdi. Ufladı. Rahatladı. Tek kişilik hücrede kaldığında sık sık uflamıştı. Kendi sesini duyduğunda hep sevinirdi. Her şey sona ermediği için. Hücrelerde kalanlar

hep böyle yapardı. Bazıları daha ilk günlerde, bazıları ise son yaklaştıkça. Kendini yalnız hissedenler inlerdi, iç geçirirdi, uflardı. Bu çok insancıl bir ihtiyaçtı. Yalnızları avuturdu. Şimdi Franz evin geniş koridorunda duruyordu. Caddenin o dayanılmaz gürültüsünü duymuyor, o korkunç yapıları görmüyordu. Dudaklarını uzatmış, domuz gibi sesler çıkarıyordu. Kendi kendini yüreklendiriyordu. Cebinde yumruklarını sıkmıştı. Sarı yazlık pardösüsünün içinde omuzlarını kaldırmıştı. Korunmak istermiş gibi.

Cezaevinden yeni çıkmış bu adamın yanına sokulan bir yabancıydı. Sordu: "Bir şeyiniz mi var? İyi misiniz? Bir yeriniz mi ağrıyor?" Franz, inlemeyi, uflamayı bıraktı. Sustu. "Bir derdiniz mi var? Bu evde mi oturuyorsunuz?" Kırmızı sakallı bir Yahudi'ydi bu. Palto giymiş ufak tefek bir adam. Başına kara bir şapka geçirmiş, eline bir baston almıştı. "Yok, burada oturmuyorum." Dışarı çıktı. Bu kadar yeterdi. Cadde yine başladı. Yapılar, evler, vitrinler, hızlı hızlı yürüyen, pantolon veya açık renk çorap giymiş insanlar... Her şey çabuk, herkes acele aceleydi. Her an başka bir şey görüyordu. Karar verdi. Yine bir evden içeri girecekti. Koridora. O anda büyük kapıyı açtılar. Bir otomobil dışarı çıktı. Hemen yandaki eve yürüdü. İçeri girdi. Dar koridorda durdu. Yukarı çıkan merdivenin yanında. Buradan otomobil çıkamaz, diye düşündü. Tırabzana tutundu. Ve usul usul yine müziğine başladı. Homurdanmaya, uflamaya. Şimdi dışarı, caddeye çıkmayacağım. Kırmızı sakallı Yahudi içeri girdi. Onu hemen görmedi. Sesini duydu. Homurdanmasını. "Fakat şimdi söyleyin, ne yapıyorsunuz burada? Kendinizi iyi hissetmiyor musunuz?" Franz merdivenin yanından ayrıldı, avluya doğru yürüdü. Sonra Yahudi'ye doğru döndü, "Gidin başımdan!" dedi. "Ne istiyorsunuz benden?" "Yok, bir şey istediğim filan yok. Fakat siz uflayıp homurdanıyorsunuz da. Durumunuzu sormama

izin verin." Kapının aralığından yine o çirkin evler, gürültücü insanlar, aşağı kayacakmış gibi duran damlar görünüyordu. Cezaevinden çıkmış olan adam avlu kapısını açtı. Yahudi peşinden seğirtti: "Yok bir şey. Korkmayın. Başınıza kötü bir şey gelmez. Berlin büyük. Binlerce insanın yaşadığı bu şehirde bir kişi daha yaşayabilir."

Yüksek, karanlık bir avluda buldu kendini. Çöp tenekelerinin yanında durdu. Ve birden şarkı söylemeye başladı. Evin duvarları titredi. Başından şapkasını çıkarıp eline aldı. Sokakta laterna çalan adam gibi. Sesi duvarlarda yankı yapıyordu. Güzeldi. Sesi kulaklarını dolduruyordu. Cezaevinde olsa bu kadar bağırmasına izin vermezlerdi. "Gök gürültüsü gibi bir ses!" Bir savaşçı gibi sağlam ve güçlü. Kapıya doğru yürüdü. Yahudi peşinden seğirtti: "Çok güzel şarkı söylediniz. Gerçekten sesiniz çok güzel. Bu sesle çok para kazanırsınız." Caddeye çıktı. Yahudi peşinde. Koluna girdi. Hiç durmadan konuşuyordu. Gormann Caddesi'ne saptılar. Yahudi ile sarı pardösülü iriyarı, kocaman adam yan yana yürüdüler. Susuyordu. Ağzını iyice kapatmıştı. Kusmasını engellemek istermiş gibi.

Henüz gelmemiş

Yahudi onu bir odaya soktu, içeride demir soba yanıyordu. Oturmasını söyledi. "İşte geldik. İstediğiniz yere oturun. Şapkanızı ister çıkarın, ister çıkarmayın. Birini çağıracağım. Sohbeti hoşunuza gidecektir. Ben burada kalmıyorum. Ben de sizin gibi konuğum. Oda sıcak olunca konuk bir konuk daha getiriyor. Ne yapalım, bu iş de böyle."

Cezaevinden çıkmış adam odada tek başına kaldı. Gök gürültüsü gibi, kıyıya vuran dalgalar gibi, şakırdayan kılıçlar

gibi bir ses... Tramvaya binmiş, başını çevirip arkaya bakmış, ağaçların arasından kırmızı duvarları, dökülen rengârenk yaprakları görmüştü. Duvarlar gözünün önünden gitmiyordu. Kanepeye oturmuş, duvarları seyrediyordu. Onların içinde yaşamak ne büyük bir mutluluktu. Günün nasıl başladığını ve nasıl devam edeceğini bilirdi. (Franz, saklanmak mı istiyorsun? Dört yıl saklandın. Yürekli ol! Çevrene bakın. Bir gün saklanmanın sonu gelir.) Şarkı söylemek, ıslık çalmak, gürültü etmek yasaktı. Hükümlü her sabah "kalk" işaretiyle yatağından hemen çıkmak zorundaydı. El yüz yıkayacak, saç tarayacak, giysisini fırçalayacak ve giyinecekti. Yeteri kadar sabun bulundurulacaktı. Bummm! Bir çan sesi. Kalkın. Bummm! Saat beş buçuk. Bummm! Saat altı buçuk. Hücre kapıları açılıyor. Bummm! Dışarı çıkın. Sabah kahvaltısı, çalışma, ara. Bummm, bummm! Öğle yemeği. Oğlum, burada göbek yapacak kadar yemek vermezler. Koroya girmek isteyenler gelsin. Saat beş kırk koro saati. Gitmiyorum. Sesim kısık bahanesiyle. Saat altı, hücrelere girilecek. İyi akşamlar. Çok şükür, günü bitirdik. Bu duvarların içinde yaşamak ne büyük mutluluk! Ben adam öldürdüğüm için buraya düşmüştüm. Yaraladığım kişi sonra ölmüştü. Anasının gözü herifin biri olmuştum.

Uzun boylu, uzun saçlı, tepesinde siyah bir kep, yaşlı bir Yahudi karşısında oturuyordu. Çoktandır. Kırmızı sakallıya dönüp sordu: "Onu nereden buldunuz?" "Evden eve girip çıkıyordu. Avlunun birinde durdu ve şarkı söyledi." "Şarkı mı söyledi?" "Savaş şarkıları." "Üşüyecekti." "Belki." Yaşlı Yahudi başını çevirip karşısında oturana baktı. Sonra uzun parmaklı sarı elini uzatıp cezaevinden çıkmış adamın pardösünün üzerinde duran eline dokundu: "Siz... Siz pardösünüzü çıkarmak istemiyor musunuz? Burası sıcak. Biz yaşlı insanlarız, bütün yıl üşümeye alışmışızdır. Fakat siz..."

Kanepede oturuyordu. Başını eğdi, yaşlı adamın eline baktı. Düşündü. Avludan avluya gitmiş, caddelerde gezinmişti. İnsan bu dünyada başının çaresine bakmak zorundaydı. Ayağa kalktı, kapıya yürümek istedi. Bakışları odanın karanlığında kapıyı aradı. Yaşlı Yahudi, oturması için dürtükledi onu: "Oturun oturduğunuz yerde. Dışarıda ne yapacaksınız?" Odadan çıkmak istiyordu. Fakat yaşlı adam, bileğini tutmuş, bırakmıyordu: "Bakalım hangimiz daha güçlü: Siz mi, ben mi? Oturun dediysem oturun!" Yaşlı Yahudi bağırıyordu: "Oturun oturduğunuz yerde! Genç adam, sözümü dinleyin! Kendinize gelin!" Sakallı kalkmış, omuzlarını tutuyordu. "Gidin, gidin buradan. Sizi çağıran oldu mu? Ben onunla baş etmesini bilirim."

Bu insanlar ondan ne istiyordu? Dışarı çıkmalıydı. Ayağa kalkmaya çabaladı fakat yaşlı Yahudi elini bastırdı. Bağırdı: "Ne yapıyorsunuz?" "Bağır, küfret!" "Bırakın beni! Gitmek istiyorum." "Caddeye mi, yoksa avluya mı?"

Yaşlı Yahudi ayağa kalktı. Ayaklarını sürüye sürüye odada bir aşağı bir yukarı gezinmeye başladı: "Bırak, istediği kadar bağırsın. Bırak, istediğini yapsın. Fakat burada değil. Aç kapıyı." "Niçin bağırıp duruyorsunuz?" "Böyle gürültücü insanları getirme evime. Kızımın çocukları hasta. Arka odadalar. Bütün gün gürültü yapıyorlar." "Evet, evet. Çok berbat. Bilmiyordum. Affedersiniz." Sakallı adamın elinden tuttu: "Gelin. Ev kalabalık. Torunlar hasta. Yolumuza devam edelim." Fakat artık gitmek istemiyordu. "Gelin." Ayağa kalktı. Fısıldadı: "Çekiştirmeyin. Bırakın, burada kalayım biraz." "Ev kalabalık. Duydunuz, torunlar da hasta." "Ben burada kalacağım. Bırakın."

Yaşlı adam parıldayan gözleriyle bu yabancıya bakıyordu: "Gürültü yapmazsa sizinle birlikte burada kalabilir. Gürültü yapacaksa hemen gitsin." "Peki, peki. Gürültü yapmayacak.

Ben onun yanında oturacağım. Bana güvenebilirsiniz." Yaşlı adam çalımla yürüdü. Dışarı çıktı.

Zannovih örneğiyle gözünü açmak

Cezaevinden çıkmış sarı yazlık pardösülü adam yine kanepede oturuyordu. Kızıl sakallı Yahudi oflayarak ve başını iki yana sallayarak odanın içinde döneniyordu: "Yaşlı adam öfkelendiği için kızmayın. Siz buralı mısınız?" "Evet. Ben şimdi... eskiden..." Kırmızı duvarlar, güzel duvarlar, hücreler. Onların özlemini duyuyordu. Sırtını kırmızı duvarlara dayadı. Yapıştı. Ayrılamadı. Akıllı bir adam yapmış olmalı bu duvarları. Ve birden kanepeden kaydı. Halının üzerine yığıldı. Tutunmak istediği masa devrilir gibi oldu. "Ne oluyor?" diye bağırdı kızıl sakallı. Adam halının üzerinde kıvranıyordu. Başını yerde burgu gibi döndürüyordu. İnliyordu: "Yere gireceksin, toprağın içine. Karanlıklara." Kızıl sakallı omzuna yapışıp çekiştirdi: "Tanrı rızası için. Burada yabancı bir evdesiniz. Yaşlı adam görürse... Kalkın ayağa." Yerdeki adam kalkmadı. Elleriyle halıyı kavramış, inliyordu. "Lütfen susun. Tanrı rızası için. Yaşlı adam sesinizi duyarsa... Kalkın konuşalım." "Beni buradan hiç kimse alamaz." Köstebek gibiydi.

Kızıl sakallı, adamı yerden kaldıramayacağını anladı. Eliyle şakaklarından sallanan buklelerini karıştırdı. Kapıyı kapattı ve halının üzerinde kıvranan adamın yanına oturdu. Dizlerini yukarı çekti. "Peki, peki. Burada kalın. Ben de yanınızda oturacağım. Pek rahat değil fakat ne yapayım. Neyiniz olduğunu söylemek istemiyorsunuz. O zaman ben size bir şey anlatacağım." Cezaevinden çıkmış adam, başı halıda, sızlandı. (Fakat niçin sızlanıp inliyordu? Ne yapacağına karar vermeliydi. Hangi yolu seçecekti? Fakat sen Franz, bunu bilmiyor-

sun. Geçmişin berbat günlerini istemiyorsun. Hücrende de böyle sızlanıp inlemiştin. Saklanmıştın. Düşünmemiştin. Hiç düşünmemiştin, Franz.) Kızıl sakallı öfkeli öfkeli konuştu: "İnsan kendini o kadar çok önemsememeli. Başkalarının söylediğine de kulak vermeli. Tanrı hiç kimseyi düşürmez. Tutar elinden. Kişiye yardım edecek başkaları da vardır. Büyük tufan başladığında Nuh gemisine neler almıştı, hiç okumadınız mı? Her canlıdan bir çift. Tanrı hiçbirini unutmamıştı. Saçların arasındaki bitleri bile. Onun için hepsi sevimli ve değerli idi." Yerdeki adam sızlanmaya devam ediyordu. (Sızlanmanın hiç anlamı yok. Hasta sıçan da sızlanır.)

Kızıl saçlı Yahudi sızlanmasına önem vermedi. Yanaklarını kaşıdı: "Dünyada o kadar çok şey var ki. İnsan ister genç, ister yaşlı olsun, anlatacak şeyi çoktur. Ben de size bir şey anlatacağım. Zannovih'in öyküsünü. Stefan Zannovih'in. Daha önce duymuş olduğunuzu sanmıyorum. Eğer şimdi kendinizi biraz iyi hissediyorsanız kalkıp oturun. Böyle durursanız beyninize kan gider. Hiç sağlıklı değildir. Rahmetli babam bizlere çok anlatırdı. Ulusumuzun bütün insanları gibi o da çok gezmişti. Rahmetli anamdan sonra öldüğünde yetmiş yaşındaydı. Çok şey bilirdi. Akıllı adamdı. Biz, karınları aç yedi çocuktuk. Yiyecek bir şey bulamadığı zaman bize öyküler anlatırdı. Öyküler karın doyurmaz ama açlığı unutturur." Halının üzerinde boğuk sesler devam ediyordu. (Hasta bir deve de böyle sesler çıkarır.) "Her neyse, hepimiz biliyoruz ki yeryüzünde paradan, güzellikten ve mutluluktan başka şeyler de var. Kimdi bu Zannovih? Annesi babası kimdi? Fakir insanlar, çoğumuz gibi hırdavatçı, eskici, akıllı küçük tüccar. İhtiyar Zannovih Arnavutluk'tan Venedik kentine göçmüştü. Venedik'e niçin gittiğini çok iyi biliyordu. Bazı insanlar kentten köye, bazıları ise köyden kente göçer. Taşrada huzur vardır. Fakat bir şey satmak istediğiniz kişi malı iyice evirip çevirir. Saatlerce dil dö-

kersiniz. Sonunda birkaç kuruş kazanırsanız mutlu olursunuz. Kentte de tüccarlık kolay değildir. Taşradakinden daha çok insan vardır, fakat hiçbirinin zamanı yoktur. Öküz arabası yerine atlı arabaya binerler. Para kazanırlar, para yitirirler. İhtiyar Zannovih bunu kavramıştı. Önce elinde ne varsa sattı. İskambil aldı. Başka insanlarla kumar oynadı. Namuslu biri değildi. Eğlence arayan kent insanım sömürdü. Onları eğlendirdi. Ve ellerinden paralarını çekti aldı. Dolandırıcının, düzenbazın biriydi ihtiyar Zannovih. Fakat çok akıllıydı. Köylülerden para kazanmak için çok uğraşmıştı. Çok kolaydı yaşamı. Uzun süre iyi kazandı. Fakat gün geldi, beklenmedik bir şey oldu. Haksızlığa uğradı. İhtiyar Zannovih bunu hiç düşünmemişti. Olay çıktı, kavga oldu, polis işe karıştı. Zannovih çocuklarını alıp ortadan toz oldu. Venedik adliyesi peşindeydi. Savcılarla, yargıçlarla benim ne işim var, diye düşündü yaşlı adam. Onlarla konuşulmaz. Zannovih'i yakalayamadılar da. Altında atları, cebinde yeteri kadar parası vardı. Yine Arnavutluk'a döndü. Çiftlikler satın aldı, bir köy onun oldu. Çocuklarını yüksekokullara yolladı. Çok yaşadı. Sayılan, mutlu bir insan olarak gözlerini yumdu. İhtiyar Zannovih'in yaşamı böyle geçmişti. Köylüler arkasından ağladı. O ise onları hiçbir zaman sevmemişti. Evlerinin kapısında durup süslü püslü şeyleri, yüzükleri, bilezikleri, mercan kolyeleri satmaya uğraştığı günleri hiç unutmamıştı. Her şeyi kırk defa evirip çevirdikten sonra almaktan vazgeçip Zannovih'i yüzüstü bırakmışlardı.

"Bilir misiniz, baba küçücük bir bitkiyse, oğlunun bir ağaç olmasını ister, kendi taşsa, oğlunun dağ olmasını bekler. İhtiyar Zannovih de oğullarına şöyle demişti: 'Burada, Arnavutluk'ta, kapı kapı dolaşıp mal satmaya uğraştığım sürece ben bir hiçtim. Yirmi yıl süreyle. Niçin mi? Doğru dürüst okuyamadığım için. Fakat sizi en iyi okullara göndereceğim. Padua'ya gideceksiniz. Alın atları, alın arabaları. Öğrenimi-

niz bitince de beni düşünün. Annenizle ve sizlerle geceleri ormanlarda bir yaban domuzu gibi konaklamış o adamı. Suç bendeydi. Köylüler iliğimi, kemiğimi kurutmuşlardı. Eğer başka insanların arasına girmemiş olsaydım sonum gelirdi. Fakat sonum gelmedi. Ben kendimi kurtardım.'"

Kızıl sakallı Yahudi kendi kendine güldü. Başını iki yana salladı. Yerde halının üzerinde oturuyorlardı: "Şimdi biri içeri girse, bizi çılgın sanır. Kanepe dururken yerde oturduğumuz için. Sansın. Niçin oturmayalım, canımız böyle çekiyorsa. Genç Stefan Zannovih daha yirmi yaşında iyi bir konuşmacıydı. Becerikliydi, kendini sevdirmesini, kadınlara duygulu, erkeklere kibar davranmasını biliyordu. Padua'da asiller profesörlerden öğrenir. Stefan asillerden öğrenmişti. Hepsiyle arası çok iyiydi. Günün birinde Arnavutluk'a, evine geldiğinde babası henüz yaşıyordu. İhtiyar Zannovih çok mutlu olmuştu. Demişti ki: 'Bakın ona. Tam bu dünyaya göre bir kişi. Benim gibi köylülerle yirmi yıl pazarlık etmeyecek. O babasından yirmi yıl ileride.' Ve genç delikanlı ipek gömleğinin kollarını sıvazlamış, güzel bukleli saçlarını alnından şöyle bir kaldırmış ve mutlu babasını öpmüştü: 'Fakat beni bu kötü yirmi yıldan kurtaran sizsiniz baba.' 'Yaşamının en iyi yirmi yılı olsun onlar,' demişti yaşlı adam ve genç oğlunu okşayıp sevmişti.

"Genç Zannovih'in yaşamı mucizeyi andırdı. Fakat olup bitenler gerçekti. Nereye gitse insanlar ona ilgi duyuyordu. Her kalbin anahtarı ondaydı. Montenegro'ya gitti. Orada bir centilmen gibi yaşadı. Atlarla, arabalarla, uşaklarla. Baba, oğlunun nasıl büyüdüğünü –baba küçücük bir bitkiyse oğlu bir ağaçtır– görüp mutlu oldu. Montenegro'da ona prens ve kont dediler. Benim babamın adı Zannovih'tir, Pastrovih'te küçük bir köyde yaşar, dese kimse ona inanmazdı. Herkes onu Padua'lı bir asil sanıyor, öyle davranıyordu. Stefan da gülüp, siz öyle istiyorsanız öyle olsun, demişti kendi kendine. Ve zen-

gin bir Polonyalı olarak tanınmaya başlamıştı. Hemen kabul etmişlerdi bunu. Artık onlar için genç Zannovih, Polonyalı Baron Warta idi. Herkes buna sevinmişti. Zannovih de."

Cezaevinden çıkmış adam birdenbire oturduğu yerde doğruldu. Diz çöktü ve yanındakine tepeden şöyle bir baktı. Donuk donuk. "Maymun," deyiverdi. Kızıl sakallı önemsemezmiş gibi karşılık verdi: "Peki, ben bir maymunum. Ancak maymunlar bazı insanlardan daha akıllı olur." Adam tekrar yere doğru eğildi. Kıvrandı. (Pişman olmalısın! Olup biteni kavramalısın! Şimdi neyin gerekli olduğunu da anlamanın zamanı geldi!)

"Konuşmaya devam edelim. İnsan başkalarından çok şey öğrenebilir. Genç Zannovih de kendine bu yolu seçmişti. Bu yolda yürüdü. Ne ben ne de babam onu tanıyabildi. Fakat onun nasıl bir insan olduğunu çok iyi gözümün önüne getiriyorum. Şimdi size sormak isterim. Siz ki bana 'maymun' dediniz... Yeryüzünde hiçbir hayvanı hor görmemeli. Onların etinden yararlanırız. Onların çok faydasını görürüz. Atı düşünün, köpeği ya da kuşları. Ben maymunları panayırlardan tanırım. Orada zincire bağlı, maskaralıklar yaparlar. Nasıl da kötü bir alınyazısı. Hiçbir insanın böyle bir alınyazısı yoktur. Fakat şimdi size, adınızı bilmiyorum, çünkü söylemediniz bana, sormak isterim: Zannovih'ler nasıl yükseldi? Baba ve oğul. Kafalı insanlardı, diyeceksiniz. Akıllarını kullandılar, diyeceksiniz. Hayır. Başkaları da akıllı idi. Fakat seksenine geldiğinde yirmi yaşındaki Stefan gibi yükselememişti. En önemlisi insanın gözleri ve ayaklarıdır. Dünyayı görmesini ve ona gitmesini bilmelidir.

"Şimdi dinleyin, insanları görmüş ve bu insanlardan ne kadar az korkulacağını kavramış Stefan Zannovih ne yaptı. Onlar yürüyeceği yolu düzlemiş, gözleri görmeyen biri gibi yürümesine yardımcı olmuşlardı. Ona demişlerdi ki, sen Baron

Warta'sın. Peki, demişti o da, ben Baron Warta'yım. Sonra bu kadarı yetmemişti. Belki ona, belki de çevresine. Baron olmuştu, şimdi niçin daha yükseği olmasındı. Arnavutluk'ta çoktandır yaşamayan ünlü bir kişi vardı. Halk kahramanı gibi sevilirdi. İskender Bey idi adı. Zannovih, elinden gelseydi ben İskender Bey'in soyundanım, diye ortaya çıkıverirdi. Arnavutluk Prensi Kastriyota adını aldı. Arnavutluk'un sınırlarını genişletecekti. Buyruğundakiler emir bekliyordu. İnsanlar ona para vermeye başladı. İskender Bey'in soyundan gelen bir prens gibi yaşayabilmesi için. İnsanlar tiyatroya gidiyor, güzel şeyler dinleyip görüyorlardı. Bunun için para veriyorlardı. Zannovih de onlara güzel şeyler anlatıp duruyordu. Niçin ona da para vermesinlerdi!"

Sarı yazlık pardösülü adam yine doğruldu. Soluk yüzünde kırışıklıklar belirmişti. Kızıl sakallı Yahudi'ye yukarıdan aşağı şöyle bir baktı. Geğirdi ve değişik bir sesle konuştu: "Siz, siz küçük adam, bana baksanıza. Keçileri kaçırdınız galiba!" "Keçileri mi kaçırdım? Olabilir. Biraz önce maymundum, şimdi de kaçkınım." "Allah'ınızı severseniz, ne oluyor size? Karşımda oturmuş niçin konuşup duruyorsunuz?" "Oturup da ayağa kalkmak istemeyen kim? Ben mi? İstesem arkamdaki şu kanepeye otururum. Peki, sizi rahatsız ediyorsa konuşmayı bırakayım."

Karşısındaki adam bakışlarını odada gezdirdi. Dizlerini yukarı çekti. Sırtını kanepeye dayadı, ellerini yere koydu. "Böyle daha rahat oturuyorsunuz." "Saçmalamaya artık son verin." "Nasıl isterseniz. Ben bu öyküyü çok anlatmışımdır. Bilmenizi istemiştim, fakat..." Sustu. Biraz sonra karşısındaki adam başını çevirdi: "Anlatmaya devam edin öykünüzü." "Anlatmakla ve karşılıklı konuşmakla zaman çabuk geçer. Ben gözlerinizi biraz açmak istemiştim. Öyküsünü dinlediğiniz Stefan Zannovih çok para sahibi oldu. Kalktı Almanya'ya

geldi. Montenegro'da kimliği ortaya çıkmamıştı. Stefan Zannovih'ten öğrenilecek şudur: İnsanın kendi kişiliğini ve karşısındakilerin kişiliğini doğru tanıyabilmesi. O, ağaç dalında cıvıl cıvıl öten küçük kuş gibi masumdu. Ve o, dünyada hiç kimseden korkmamıştı. Büyük, ünlü ve güçlü kişiler onun dostuydu. Saksonya valisi ile sonraları büyük bir savaş kahramanı olan ve Avusturya Kraliçesi Therese'yi tahtında tir tir titreden Prusya veliahdı. Zannovih onun karşısında titrememişti. Stefan günün birinde Viyana'ya gelip de peşine adamlar takıldığında kraliçe onu korumuş, karışmayın genç adama, demişti."

Öykünün beklenmeyen sonucu ve cezaevinden çıkmış adamın böylece güçlenmesi

Karşısındaki adam güldü. Sırtını kanepeye dayamıştı. Gülmesi at kişnemesini andırıyordu: "Siz çok ömür şeysiniz! Sirkte palyaçoluk yapabilirdiniz." Kızıl sakallı Yahudi de yüksek sesle güldü: "Görüyor musunuz! Neşeniz yerine geldi. Fakat dikkat edelim, sesimizi o kadar yükseltmeyelim. Biliyorsunuz, ihtiyarın torunları... İsterseniz artık kanepeye oturalım. Ne dersiniz?" Karşısındaki adam gülmeye devam etti. Sonra yerden doğruldu. Kanepenin ucuna oturdu. Yahudi de öteki ucuna ilişti. "Burası yumuşak. Paltonun ütüsü de bozulmuyor." Yazlık pardösülü adam bakışlarını kanepenin öteki ucunda oturan adamdan ayırmıyordu: "Sizin kadar garip biri çoktandır karşıma çıkmamıştı." Kızıl sakallı hiç istifini bozmadı: "Belki siz doğru dürüst bakmadınız. Böyleleri hep vardır. Pardösünüzü kirlettiniz. Bu evde içeri girerken ayakkabı altı silinmez de." Cezaevinden çıkmış adam, otuz yaşlarında biriydi. Bakışları canlıydı. Yüzüne de tazelik gelmişti: "Bana

baksanıza. Ne iş yaparsınız siz? Yoksa ayda mı yaşıyorsunuz?" "Peki, bu güzel. Gelin aydan söz edelim..."

Kapının eşiğinde belki beş dakikadır, kahverengi kıvırcık sakallı bir adam durmaktaydı. Gençti. Kızıl sakallı gibi onun da başında siyah kadifeden bir kipa vardı. İçeri girdi. Masaya yürüdü. İskemleye oturdu. Sağ elini havada şöyle bir gezdirdi. Cırtlak sesle konuştu: "Kim bu? Onunla ne yapıyorsun?" "Senin burada ne işin var, Eliser? Ben onu tanımıyorum. Adını da bilmiyorum." "Ona öyküler anlattın." "Evet? Sana ne!" Kahverengi sakallı cezaevinden çıkmış adama döndü: "Size öyküler anlattı, değil mi? Bu adam!" "Konuşmaz. Avludan avluya dolaşıp şarkılar söylüyor." "Bırak gitsin." "Benim ne yapacağıma sen karışma." "Ne konuştuğunuzu kapıda dinledim. Sen ona Zannovih'ten söz ettin. Hiç durmadan öyküler anlatamasaydın ne yapardın?" Gözlerini kahverengi sakallıya dikmiş olan yabancı homurdandı: "Allah aşkına siz kimsiniz? Buraya nereden geldiniz? Onun işine niçin karışıyorsunuz?" "Size Zannovih'ten söz etti mi etmedi mi? Onun öyküsünü anlattı. Biliyorum. Eniştem Nahum kapı kapı dolaşıp böyle şeyler anlatır da..." "Görmüyor musun, bu adamın durumu iyi değil. Sen kötü bir insansın." "Ne yapayım durumu iyi değilse? Tanrı seni görevlendirmedi ki! Hele bak, gelsin de yardım etsin diye Tanrı bekledi, öyle mi?" "Kötü insan." "Ondan uzak durun. Zannovih'in ve başka bir sürü insanın yeryüzünde neler başardığını anlatmıştır size." "Artık gitmek istemiyor musun?" "Hele şu dalaverecinin söylediğine bakın. Benimle nasıl konuşuyor! Burası senin evin mi? Biraz önce şu Zannovih'ten ve yaptıklarından neler öğrenileceğini anlatmadın mı? Bizim içimizde böyle biri olmalıydın. Belki karnını tıka basa doyururduk." "Sizden iyilik isteyen yok." Kahverengi sakallı sesini yükseltti: "Bizim de asalaklara ihtiyacımız yok. Öyle eteğimize yapışanlara. Zannovih'in sonunu da anlattı mı

size?" "Lanet olası herif. Kötü insan." "Söyleyin, anlattı mı?" Cezaevinden çıkmış adam, yumruğunu sallaya sallaya kapıya yürüyen kızıl sakallı Yahudi'ye bakıp homurdandı: "Nereye gidiyorsunuz? Öfkelenmeyin. Bırakın zırvalasın."

Kahverengi sakallı öfkeyle konuştu. Ellerini sinirli sinirli iki yana açarak oturduğu yerde huzursuzca hareket ederek, başını sağa sola çevirerek, ağzını şapırdatarak. Bazen yabancıya, bazen kızıl sakallıya baktı. Suratında her an başka bir mimik: "Sen insanı çıldırtırsın. Stefan Zannovih'in sonu nasıl oldu, anlatsın size. Fakat anlatmıyor. Niçin anlatmıyor? Ben soruyorum: Niçin?" "Sen kötü bir insan olduğu için, Eliser." "Yine de senden iyiyim. Onun Zannovih'ini (kahverengi sakallı iğrenir gibi iki elini kaldırdı, gözlerini patlak patlak açtı) Floransa'dan bir hırsız gibi kovalamışlardı. Niçin mi? Kimin nesi olduğunu öğrendikleri için." Kızıl sakallı ayağa kalktı. Öfkeyle kahverengi sakallının karşısına dikildi. Diğeri umursamazmış gibi elini şöyle salladı. "Şimdi ben konuşuyorum. Prenslere mektuplar yollamıştı. Sonra kalkıp Brüksel'e gitti ve kendini Arnavutluk prensi olarak tanıttı. Politikaya karıştı. Ruhundaki şeytan ona bazı öğütlerde bulundu. Zannovih'i hükümete yolladı, bir savaş için, hangisi bilmiyorum, iki yüz bin asker verebileceğini söyletti. Sonra hükümet ona mektup yazdı, teşekkür etti, böyle güvenilmez işlere girişmeyeceğini belirtti. Bunun üzerine ruhundaki şeytan başka bir öğütte bulundu. Bu mektubu kullanabilirsin. Ödünç para almak için. Hani şu bakanın yolladığı mektup var ya. Üzerinde, Arnavutluk prensi, saygıdeğer, yüce, yazıyor. Çevresine mektubu gösterdi ve ödünç para topladı. Fakat sonunda hilekârlığı ortaya çıktı. Kaç yaşında mı? Otuz. Tabii ödünç aldığı parayı geri ödeyememişti. Brüksel'de dava açılmış ve bütün yaptıkları anlaşılmıştı. Senin kahramanının, Nahum! Cezaevindeki

kötü sonunu da anlattın mı? Bileklerini kestiğini. Öldüğünde, güzel yaşam, güzel ölüm demek gerek, cellat gelmiş, o kasap adam, ölü kedi, köpek ve atların taşındığı bir arabaya cesedini yüklemiş, Stefan Zannovih'in ve damgacının arkasındaki çukura atmış ve kentin çöpünü de üzerine yığmıştı."

Yazlık pardösülü adam bir an ağzı açık bakakaldı. "Doğru mu anlattıkları?" Kızıl sakallı, enişteşinin bağıra bağıra söylediklerini, işaretparmağı karşısındakinin suratında, sabırla dinlemişti. Parmağının ucuyla birkaç defa göğsüne vurdu, sonra ayaklarının dibine tükürüp "Bu senin için," dedi. "Sen böyle kötü birisin. Benim eniştem." Kahverengi sakallı hızla pencereye gitti: "Şimdi sen konuş. Konuş ve söylediklerimin gerçek olmadığını kanıtla."

Odanın duvarları yok oldu. Tavandan bir lamba sallanıyordu. İki Yahudi, biri kızıl, diğeri kahverengi sakallı, başlarında siyah kadife kipalar, birbirleriyle dalaşıyordu. Kendine daha yakın gördüğü kızıl sakallıya döndü: "Siz, siz bana baksanıza. Adamın söylediği gibi onun düştüğü ve asıldığı doğru mu?" Kahverengi sakallı bağırdı: "Asıldı mı? Ben asıldı mı dedim? O kendi kendini öldürdü." Kızıl sakallı: "Öldürmüş olabilir." Cezaevinden çıkmış adam: "Peki diğerleri ne yaptı? Evet, ne yaptılar?" Kızıl sakallı: "Kim, kim?" "Stefan gibi başkaları da yok muydu? Bütün dostları bakan ve banker değildi ya. Aralarında insanın derisini yüzen kasaplar yok muydu?" Kızıl sakallı ile kahverengi sakallı bakıştılar. Kızıl sakallı: "Ne mi yaptılar? Oturup seyrettiler."

Cezaevinden çıkmış sarı pardösülü, iriyarı adam ayağa kalktı. Şapkasını aldı, eliyle şöyle bir temizledi, masanın üzerine bıraktı. Sonra pardösüsünü açtı. Diğerleri şaşkın şaşkın ona bakıyordu. "Bakın, bakın pantolonumun beline." Yeleğinin düğmelerini de açmıştı. "Ben böyle şişmandım. Şimdi belime iki yumruk sokabilirim. O kadar bol pantolonum. Aç

kalmaktan. Lanet olsun, her şey gitti. Adamı çökertirler, düşürürler. İstedikleri gibi olmadığı için. Sanmıyorum, diğerlerinin daha iyi olduğunu. Hayır, inanmıyorum buna. Onlar insanı çılgına çevirir."

Kahverengi sakallı usulca yanındaki kızıl sakallıya bir şeyler söyledi: "Görüyorsun." "Ben mi?" "Tabii. Bir hükümlü." "Ne olmuş?" Cezaevinden çıkmış adam: "Ne derler adama: Çıktın, hürsün, fakat yine de içeridesin. Çamura düşeceksin, eskisi gibi. Gülünecek şey değil bu." Yeleğinin düğmelerini kapattı: "Beni görüyorsunuz. Bana ne yaptıklarını. Ötekine ne yaptılar? Kendini öldürdü. Domuz herif de, köpeklerin taşındığı arabayla götürüp çöplüğe attı. Niçin? İntihar ettiği için. Berbat bir insandı. Ölmesi gerekiyordu. O kendini öldürdü. Fakat günah işleyen diğerleri. Herkes." Kızıl sakallı hüzünlüydü. "Ne denebilir." "Evet, fakat biz, kötü bir şey yapmış bizler insan değil miyiz? Cezaevinde yatmış herkes kendini toparlayabilir. Ne yapmış olursa olsun, buna hakkı vardır." (Pişmanlık mı? Yok canım, hava atmak gerek! Atıp tutmak gerek! Böylece olup bitenler daha çabuk geride kalır, daha kolay unutursun onları. Korkun da geçer.) "Ben size şunu söylemek isterim: Eniştemin bütün söylediklerine önem vermeyin. İnsan istediklerini her zaman tam gerçekleştiremez. Bazen başka türlü olacağını kabullenmek gerek." "Adamı ölü bir köpek gibi çukura atmak ve üzerine çöp dökmek dürüst bir davranış değil. Hele ölmüş birine. Lanet olsun. Fakat artık çekip gideceğim. Uzatın elinizi. Siz doğru düşünüyorsunuz. Siz de. (Kızıl sakallının elini sıktı.) Benim adım Biberkopf, Franz. Beni buraya getirmeniz güzeldi. Her şey geride kalır." İki Yahudi de elini sıktı. Gülümsediler. Kızıl sakallısı elini bir süre bırakmadı. Dişlerini göstere göstere güldü: "Gerçekten kendinizi şimdi iyi hissediyor musunuz? Zamanınız olur da yine gelirseniz sevineceğiz." "Teşekkürler. Zamanım çok ola-

caktır, fakat param olmayacaktır. Biraz önceki yaşlı efendiye de selamlarımı söyleyin. Eli çok güçlüydü. Söylesenize, eskiden kasap filan mıydı? Ah, halıyı düzelteyim. Kayıvermiş. Fakat hayır, bırakın, ben yapıyorum. Masayı da. Böyle iyi." Yere eğilip halıyı ve de masanın ayaklarını düzeltti. Kızıl sakallıya gülümsedi: "Yere oturup neler konuştuk! Başka oturacak yer yokmuş gibi. Haydi hoşça kalın!"

Onu kapıya kadar geçirdiler. Kızıl sakallı biraz dertli dertli konuştu: "Yalnız başınıza yolu bulabilecek misiniz?" Kahverengi sakallı onu eliyle şöyle bir itti: "Saçmalıyorsun." Cezaevinden çıkmış adam dimdik yürüdü. Başını iki yana salladı. Kollarını yüzer gibi havada gezdirdi. (Hava yapmak gerek. Hava, başka şeye gerek yok.) "Dert etmeyin. Beni tek başıma bırakabilirsiniz. Siz anlatmıştınız, ayaklardan ve gözlerden. Ben onları henüz yitirmedim. Hiçbiri kaçıp gitmedi. İyi günler efendiler."

Dar avluya çıktı. Merdiven başında duran iki Yahudi peşinden baktı. Şapkasını yüzüne indirip yürüdü. Yere benzin dökülmüştü, bastı. Homurdandı: "Lanet olası zehirli madde. Fakat şimdi konyak istiyor canım. Bakalım nerede konyak bulacağım."

Eğilim keyifsiz, kur düşmesi hızlı, Hamburg kötü, Londra güçsüz

Yağmur yağıyordu. Solda Münz Caddesi'nden sinemaların reklam ışıkları görünüyordu. Köşe başında kalabalıkta yavaşladı. İnsanlar bir tahta çitin yanı başında durmuşlardı. Aşağısı derindi. Tramvay rayları, kalın tahtalar üzerinde, boşlukta uzanıyordu. Bir tramvay yavaşça ilerliyordu. Hele bak, yeraltında metro yapıyorlar. Berlin'de çalışacak iş var demek. Köşeyi döndü. Kocaman bir film afişi çıktı karşısına. "17 yaşından

küçüklerin girmesi yasak" yazıyordu. Kırmızıya boyanmış bir adam merdivende durmuştu. Bebek gibi bir kız merdivenin basamaklarına uzanmış, adamın bacaklarına sarılmıştı. Adam yukarıdan ona bakıyor, çapkın çapkın gülümsüyordu. Afişin altında şu sözleri okudu: Annesiz babasız kalmış yetim bir kızın alınyazısı. Altı bölüm. Evet, bu filmi görmeliydim. Kapıda müzik çalıyordu. Giriş 60 fenik.

Adamın biri kasadaki kızla konuşuyordu: "Küçükhanım, benim gibi aç bir ihtiyara daha ucuza olmaz mı?" "Hayır. Sadece beş aylıktan küçük, emzikli çocuklara." "Anlaştık. Ben daha büyük değilim. Pepeliyorum da." "Peki, peki. Elliye olur. Haydi içeri." Onun arkasında duran zayıf, uzun boylu, eşarplı genç. Kırıta kırıta kasaya sokuldu: "Küçükhanım, ben de içeri girmek istiyorum. Fakat para vermeden." "Eve git, anan seni oturağa oturtsun daha iyi." "İçeri giremez miyim yani?" "Nereye?" "Sinemaya." "Burası sinema değil." "Gerçek mi? Burası sinema değil mi?" Kasiyer kız kapıda duran adama seslendi: "Max, gel bakayım. Burada biri var, sinema mı, diye soruyor. Cebinde para da yok. Göster ona, burası neymiş." "Burası ne mi, genç delikanlı? Daha fark etmedin mi? Yoksullar kasasının Münz Caddesi'ndeki şubesi." Uzun boylu, zayıf genci kasadan uzaklaştırdı. Yumruğunu suratına uzattı: "İstersen ödemeni hemen yapayım."

Franz içeri girdi. Ara olmuştu. Uzun salon tıka basa doluydu. Seyircilerin yüzde doksanı kasketli erkeklerdi. Tavandan sallanan lambalar kırmızı ışık veriyordu. Sahnenin yanında sarı bir piyano duruyordu. Sonra ışıklar söndü. Film başladı. Kaz çobanlığı yapan genç kıza terbiye vermeye uğraşıyorlardı. Niçin? Filmin yarısında içeri girdin mi hemen kavrayamazsın, diye düşündü Franz. Kız eliyle burnunu siliyor, merdiven basamaklarında poposunu kaşıyordu. Bütün seyirciler gülüyordu. Hepsi burada hürdü. Gülüp eğleniyorlardı. Ne güzel.

Ben de aralarındayım! Film devam ediyorlardı. Kibar prensin bir sevgilisi vardı. Kadın hamağa uzanmış, bacaklarını havaya kaldırmıştı. Mükemmel. Kadının bacakları perdede hareket ediyordu. Yalnızdı. Prens onu yalnız bırakmıştı. Sonra hamaktan yere düştü. Çimenlere yuvarlandı. Bir süre yattığı yerde öylece kaldı. Franz bakışlarını perdeden ayırmıyordu. Sahne değişmişti. Fakat o hâlâ kadının hamaktan düşüp çimenlerde yatışını görüyordu. Ağzında dilini şaklattı. Ne oluyordu? Kaz çobanı kızın sevgilisi geldi. Kibar kadına sarıldı. Franz göğsünün terlediğini hissetti. Sanki kadına sarılan oydu. Bu duyguyla doldu. Bitkinleşti.

Ne kadındı ama! (Ne oluyordu? Neydi bu saçmalık? Hava, insan, bir kadın!) Niçin daha önce düşünmemişti? Cezaevindeki günleri. Hücrenin penceresinden, parmaklıklar arasından avlu görünürdü. Arada sırada kadınlar geçerdi. Ziyarete ya da müdüre temizliğe gelen. Bütün pencereler nasıl da dolardı hükümlülerle. Gözlerini dikip bakarlardı. Pencerelerden kadınları yutarlardı. Gardiyanların birinin Eberswalde'de yaşayan eşi bir defasında gelip iki hafta kocasının yanında kalmıştı. Aslında adam arada sırada eşini ziyarete giderdi. Fakat bu defa kadın iki haftadan tam yararlanmıştı. Adam çalışıyorken yorgunluktan başını doğru dürüst kaldıramamıştı. Bitkinlikten adım atamamıştı.

Franz dışarı çıktı. Caddeye. Yağmur yağıyordu. Ne yapacağım? Hürüm. Ve bir kadın gerek bana. İştahım var. Dışarıda yaşam ne güzelmiş. Yeter ki ayakların sağlam bassın yere ve yürümesini bil. Yaylandı. Altında hiçbir şey yokmuş gibi yürüdü. Ve Kaiser-Wilhelm Caddesi'ne çıkan köşede birini buldu. Hemen gitti, yanına dikildi. Nasıl biri olduğu o anda umurunda değildi. Yürüdüler. "Uzakta kalıyorsan gelmem." Yakındaydı. Bülow Meydanı'nı geçtiler, tahta çitlerin yanından yürüdüler, bir evin koridoruna girdiler, altı basamak merdiven

indiler. Kadın döndü. Güldü: "Biraz dikkat etsene. Neredeyse tepeme çıkacaksın." Kadın kapıyı kapar kapamaz Franz üzerine atıldı. "Adam, izin ver de elimdeki şemsiyeyi bırakayım!" Cezaevinden çıkmış adam, kadını iyice kendine çekti, vücudunu vücuduna bastırdı, paltosunun üzerinden okşadı, sıktı. Şapkası başındaydı. Kadın elindeki şemsiyeyi öfkeyle fırlattı: "Bırak beni be adam!" Adam inledi, gülümsemeye çalıştı. Kendinden geçmiş gibiydi: "Ne oluyor?" "Elbiselerimi parçalayacaksın. Ödeyecek misin? Bana kimse bir şey hediye etmiyor." Adam, kadının vücudunu sıkmaya devam ediyordu: "Nefes alamıyorum, budala adam. Sen çıldırmışsın." Kadın şişmandı. Kısa boyluydu. Hareketleri yavaştı. Adam cebinden üç mark çıkarıp verdi. Kadın aldı. Hemen komodinin çekmecesine koydu. Kilitledi. Anahtarı çantasına soktu. Adam, şişman kadının yaptıklarına bakıyordu: "Birkaç yılımı yitirdim, şişko! Dışarıda. Tegel'de. Anlıyor musun?" "Nerede?" "Tegel'de. Anladın mı şimdi?"

Etleri gevşek kadın kahkahayla güldü. Sonra bluzunun düğmelerini açtı. Adam onu tutup kendine çekti. İnledi. Yüzü boncuk boncuk ter olmuştu. "Niçin inliyorsun?" "Yandaki odada yürüyen herif de kim?" "Herif değil. Ev sahibi kadın." "Ne yapıyor yanda?" "Ne yapacak, mutfakta yemek hazırlıyor." "Peki, peki. Fakat hiç durmadan yürümeye bir son verse. Dayanamayacağım." "Gidip söyleyeyim." Ne Allah'ın belası adammış. Bu serseri çekip giderse sevineceğim. Bir an önce kapının önüne koymalı. Yandaki kapıya vurdu: "Bayan Priese, birkaç dakika sakin olur musunuz. Bir beyle görüşüyorum da. Önemli bir konuda." Evet, bunu da hallettik. Sevgili vatanım, gönlün rahat olsun. Gel bana, sevgilim. Fakat biraz sonra kendini yine sokakta bulacaksın.

Başı yastıkta, düşündü: Sarı ayakkabılarıma pençe gerek. Kitty'nin yeni kocası iki marka tamir ediyor. Korkmasın, elin-

den alacak değilim. Kahverengiye boyasın. Kahverengi bluzumla giyerim. Fakat önce ütülemek gerek. Bayan Priese'ye sorayım sonra. Mutfağında biraz ateş olmalı. Bugün ne pişiriyor acaba? Sardalye balığı. Kokusunu alıyorum.

Kafasının içinde dizeler dönenip duruyor. Anlamsız şeyler: Çorba mı pişiriyorsun, Stein Hanım? Ver bana bir kaşık, Stein Hanım. Makarna mı pişiriyorsun, Stein Hanım, ver bana makarna, Stein Hanım. Aşağı düşüyorsam, yukarı düşüyorum. Adam yüksek sesle inledi: "Benden hoşlanmıyorsun, değil mi?" "Niçin hoşlanmıyormuşum? Gel." Adam yatağa düştü. Hırıldadı, inledi. Kadın elini boynuna götürdü: "İstediğin kadar yatabilirsin. Beni rahatsız etmez." Güldü. Yağ torbaları sallanan kollarını kaldırdı. Çoraplı ayaklarını yataktan çıkardı: "Ne yapayım."

Dışarı. Buradan gitmeliyim. Temiz havaya. Sokaklara. Yağmur dinmemişti. Ne oldu bana? Başka bir kadın gerek. Franz, ne oluyor sana?

Elsasser Caddesi'nde yürüdü. "Gönül eğlendirmek kaça, küçükhanım?" Siyah saçlı, güzel. Kalçaları yerinde. Çıtır çıtır. Simit gibi. "Çok komiksin, tatlım. Mirasa mı kondun?" "Hem de nasıl. Üç mark da ekstradan sana." "Niçin olmasın." Fakat korkuyordu da.

Sonra odada. Perdenin arkasında çiçekler. Temiz, derli toplu bir oda. Küçük ve sevimli. Kızın gramofonu da var. Şarkı söyledi. Suni ipekten çoraplar ayağında. Bluzunu çıkarmış. Gözleri kapkara: "Ben insanları neşelendiren bir şarkıcıyım. Anlıyorsun değil mi? Nerede mi? Nerede canım isterse orada şarkı söylüyorum. Birahanelere, lokantalara gidiyorum, şarkı söylemeye başlıyorum. En çok sevdiğim şarkıyı söylüyorum. Hey, gıdıklama beni." "Bırak şimdi bunları." "Hayır, çek ellerini. Şarkım bitince lokantadakiler para veriyor. En az veren 50 fenik veriyor. İsteyen öpüyor. Çılgınca değil mi? En

çok şurayı, omzumu öpüyorlar. İstersen sen de öpebilirsin." Başına bir silindir şapka geçirdi, kalçalarını salladı, ellerini beline dayadı, karşısındakinin suratına bağıra bağıra şarkısına başladı: "Theodor, dün gece benim yüzüme güldüğünde ne düşünmüştün? Theodor, beni domuz paçası ve şampanyaya çağırdığında ne düşünmüştün?"

Ve adamın kucağına oturuyor. Yelek cebine el atıp bir sigara alıyor, dudaklarının arasına tutuşturuyor. Adamın gözlerinin içine bakıyor. İçten. Kulaklarını kulaklarına sürüyor. Fısıldar gibi konuşuyor: "Bilir misin özlem nedir? İnsanın yüreği nasıl yanar özlemle? Çevrende her şey buz gibidir. Bomboştur." Şelale gibi konuşuyor. Kanepenin üzerinde kıvrılıyor, sigaranın dumanını havaya savuruyor, adamın saçlarını okşuyor, konuşuyor ve gülüyordu.

Cezaevinden çıkmış adam, terlediğini hissetti. Yine korku geliyordu! Ve birden kafası karıştı. Bummm, çan sesi, kalk, saat beş buçuk, bummm, bummm, ceketini fırçala, müdür kontrolde görürse, bugün gelmedi. Ben yakında çıkacağım. Pısst, dün gece biri tüymüş, Klose, ip henüz dışarıda duvarda asılı, polis köpekleriyle aramaya çıktılar. İnliyor. Başını kaldırıyor. Kızı görüyor, çenesini, boynunu. Cezaevinden nasıl çıkacağım? Beni bırakmıyorlar ki. Ben daha bekleyeceğim. Kızın ağzından mavi halkalar çıkıyor, yüzüne vuruyor. Kırır kıkır gülüyor: "İstemem. Beni berbat ettiler. Önce Prusyalılarla cephede, sonra da Tegel'de. Ben artık insan filan değilim." "Hele dur. Burada gözyaşları yok. Buraya bana gelen şakalar yapar, güler, akşamdan gece yarılarına kadar." "Bana bütün bunları çektireceklerine bıçağı dayayıp boynumu kesselerdi daha iyi yaparlardı, köpek herifler. Sonra da çöplüğe atsalardı."

Kız yere eğilip adamın cebinden dökülen birkaç sigarayı alıyor, saklıyor. Sonra içmek için. "En iyisi polise git, şikâyet et onları." "Edeceğim. Gidiyorum." Pantolon askılarını arı-

yor. Artık suratına bakmıyor. Susuyor. Kız gülmeye devam ediyor, ağzından dumanlar çıkarıyor, ona bakıyor ve yerde duran birkaç sigarayı ayağıyla kanepenin altına itiyor. Adam şapkasını alıyor, merdivenleri iniyor, 68 numarayla Aleksander Meydanı'na gidiyor. Orada birahanenin birinde içkisi başında düşüncelere dalıyor.

İktidarsızlığın en büyük nedenlerinden biri, psişik tutukluk. Böyle durumdaki bir erkek yeniden ne zaman deneyeceğine karar verebilmelidir. Çoğu zaman biraz ara vermek iyi gelir.

Ve adam tıka basa yemek yiyor, iyice uyuyor. Ertesi gün sokakta yürürken bu benim olsa, şu benim olsa, diye düşünüyor. Fakat hiçbirinin yanına gitmiyor. Yine birahaneye giriyor. İçiyor. Karnını doyuruyor. Hiç kimsenin suratına bakmıyor. Artık günlerce yemek yemekten, içki içmekten ve uyumaktan başka bir şey yapmayacağım. Benim için yaşam bitmiştir. Son bulmuştur.

Büyük başarı!
Franz Biberkopf dana bonfilesi satın alıyor

Ve çarşamba, üçüncü gün geldiğinde ceketini giyiyor. Her şeyin suçlusu kimdi? Hep Ida'ydı. Başka kim olacak? O şeytan karının kaburgalarını kırmıştım. İstediği olmuştu, şeytan karı ölmüştü. Ben de cezaevine girmiştim. Düşmüştüm. Ağladı ve sokakların soğuğunda yürüdü. Nereye gidiyordum? Ida'yla birlikte oturdukları eve. Onun kız kardeşinin evine. İnvaliden Caddesi'ni geçti, Acker Caddesi'ne girdi. Evi buldu. Hemen içeri. Arkadaki ikinci avlu. Nerede rezil karı? Yüzünde titreme vardı. Ellerinde de. Doğru içeri gireceğim.

Zili çaldı. "Kim o?" "Ben." "Kim?" "Aç kapıyı, haydi." "Tanrım, Franz sen misin?" "Aç dedim!" Dilinde bir iplik

parçası. Tükürüp atmalı. Koridora giriyor. Kadın kapıyı arkasından kapatıyor. "Burada ne işin var? Ya birisi seni merdivende gördüyse!" "İşine gelmez, değil mi? Başlatmasınlar beni. Merhaba." Yürüyor. Soldaki odaya giriyor. Dilindeki lanet olası ipliği bir türlü tüküremiyor. Parmağını diline götürüyor. Fakat dilinde iplik filan yok. Varmış gibi bir duygu. Kanepe lambri. Kayserin tablosu duvarda asılı. Kırmızı pantolonlu bir Fransız ona kılıcını uzatıyor. Teslim oluyorum, diyor. "Ne istiyorsun, Franz? Çıldırdın galiba." "Şuraya oturuyorum." Ben teslim oluyorum. Kayser kılıcı uzatıyor. Vermek zorunda. Dünyada yaşamın akışı öyledir. "Bana baksana sen. Eğer çekip gitmezsen imdat, diye bağırırım. Tecavüze uğruyorum, diye haykırırım." "Fakat niçin?" Bu kadar yol yürüdüm, şimdi buradayım, burada oturuyorum. "Seni salıverdiler, öyle mi?" "Evet. Bitti."

Gözlerini açа açа karşısındaki kadına bakıyor ve ayağa kalkıyor: "Beni salıverdikleri için şimdi buradayım. Beni dışarı çıkardılar. Fakat..." Durumundan söz etmek istiyor. Ağzındaki iplikle oynuyor. Sonra birden titremeye başlıyor. Ağlamak istiyor. Kadının ellerine bakıyor. "Ne istiyorsun be adam? Ne oluyor?"

Dağlar, binlerce yıllık dağlar. Ordular, top arabaları. Dağları aşan. Adalar, üzerinde insanlar. Dolu. Hepsi güçlü. İşyerleri, bankalar, dükkânlar, dans, vuruşma, dışalım, dışsatım, sosyal sorunlar. Yeryüzü sıçrıyor. Bülbül, bülbül. Sen ne güzel şarkılar söylerdin. Gemiler gökyüzüne uçuyor... Kuşlar yeryüzüne düşüyor. "Franz, bağıracağım. Bırak beni. Karl biraz sonra gelecek. Karl her an gelebilir. Ida'yla da böyle başlamıştın."

Erkek arkadaşlar arasında kadının değeri var mı? Varsa nedir? Londra boşanma mahkemesi, Kaptan Bacon'ın, kendisini arkadaşı Kaptan Furber'le aldatan eşini, 750 İngiliz lirası zarar

ziyan ödemeye mahkûm etmiştir. Yakında sevgilisiyle evlenecek vefasız eşini daha fazlasına değer görmemiş olacaklar.

Dağlar, binlerce yıllık dağlar. Ordular, top arabaları ve filler. Dağlar aşan. Ne yapmalıydı, hepsi birdenbire sıçramaya başlarsa. Aşağıdan yukarı rırrr rummm. Buna söylenecek bir şey yok. Bırakalım sıçrasınlar. Minna ellerini kurtaramıyor. Onun gözleri gözlerinde. Böyle bir erkek yüzünde raylar vardır. Üzerinde tren gider. Bak, nasıl da dumanlar çıkarıyor. Berlin/Hamburg-Altona, kalkış 18.05, varış 21.35, 3 saat 35 dakika. Yapacak bir şey yok. Böyle bir erkeğin kolları demirdendir, demirden. İmdat, diye bağıracağım. Bağırıyor. Halıya yuvarlanıyor. Erkek sakallı yanaklarını yanaklarına sürtüyor. Ağzı ağzını içmek istiyor. Kadın döneniyor. "Franz, Tanrım acı bana. Franz." Ve birden anlıyor.

Biliyor. O Ida'nın kız kardeşi. Franz, Ida'ya da böyle bakardı. Onun için kollarında Ida var. Gözlerini yummuş. Yüzünde mutluluk var. Cezaevini unutmuş. Treptov'da, cennet bahçesinde. Havai fişekler atılıyor. Kadını burada tanımıştı. Ve alıp eşine götürmüştü. Küçük terzi kadını. Zar oyununda bir vazo kazanmıştı. Koridorda öpmüştü onu. Kadın parmaklarının ucunda durup öpücüğüne karşılık vermişti. Ayağında keten ayakkabılar vardı. Elinden anahtarı yere düşmüştü. Ve kadını bırakmamıştı. İyi yürekli Franz Biberkopf.

Şimdi de onun kokusunu duyuyordu. Boynundan, teninden. Aynı kokuyu. Koku başını döndürüyordu. Ve kız kardeş de mutluydu. Bunu yüzünden görüyordu. Vücudunu vücuduna yapıştırıyor, yüz hatlarının sertliği kayboluyor, kolları gevşiyor. Adam sesini çıkarmıyor, kadın dudaklarını teslim ediyor, bana ne yaparsan yap, diyordu. Bir su gibi akıyordu. Peki, peki. Gel. Biliyorum, anlıyorum. Sesimi çıkarmıyorum.

Bir titreme. Akvaryumdaki kırmızı süs balığı pırıl pırıldı. Odada her şey ışıldıyordu. Dışarıda Acker Sokağı yoktu. Ev

de. Yer çekimi kaybolmuştu. Gitmişti, yok olmuştu, uçuvermişti her şey.

Kadın halının üzerindeydi. Vücudu kıvranıyordu. Titriyordu. Adam gülümsüyor: "Boğsana beni. Yapmaya gücün varsa. Hiç karşı koymayacağım." "Hak etmiştin ya." Adamın vücudu doğruluyor, mutlulukla dönüyordu. Sonsuz mutlulukla. Cennetteydi. Trompetler çalıyordu. Atlılar geliyordu. Yaşasın Franz Biberkopf, yine burada! Franz cezaevinden çıkmış! Franz Biberkopf hür! Pantolonunu çekiyor. Düğmelerini ilikliyor. Kadın yerden doğrulup bir iskemleye ilişiyor. Ağlar gibi konuşuyor: "Kocama söyleyeceğim. Karl'a. Seni dört yıl daha içeride tutmalıydılar." "Söyle ona, Minna. Sakın unutma." "Söyleyeceğim. Polisi de haberdar edeceğim." "Minna, sevgili Minna, bırak şimdi bunları. Bilsen ne kadar mutluyum. Ben yine bir insanım, sevgili Minna." "Sen çılgının birisin, be adam. Tegel'de seni şaşkına çevirmişler." "Evde içecek ne var? İbrik kahve ya da başka bir şey?" "Önlüğüm ne olacak, parasını kim verecek? Bak, paramparça." "Franz. Hepsini Franz ödeyecek! Franz artık yaşıyor. Franz yaşama döndü!" "Al şapkanı ve defol! Karl seni ya görürse, morarmış gözümü de. Ve bir daha buraya adımını atma." "Hoşça kal, Minna!"

Fakat ertesi sabah yine geldi. Elinde küçük bir paket. Kadın kapıyı açmak istemedi. Fakat o ayağını araya soktu. Minna fısıldadı: "Çek git be adam! Kaç defa söyledim." "Minna, ben önlükler getirdim. Başka bir şey istediğim yok." "Çaldığın şeyler senin olsun." "Çalmadım. Haydi, aç kapıyı. "Komşular seni görecek. Haydi git!" "Minna, aç dedim."

Açtı. Adam elindeki paketi masanın üzerine attı. Kadın odaya girmedi, elinde bir süpürge sopası, kapıda durdu. "Çok sevinçliyim, Minna. Bütün gün sevindim durdum. Gece de rüyamda seni gördüm." Adam, bir aşağı bir yukarı odada dolaştı.

Paketi açtı. Kadın sokuldu, kumaşa dokundu, üç önlük seçti. Fakat adam elini sıkıca tuttuğunda karşı çıktı. Süpürge sopasını kaldırdı. Adam paketi sardı. "Haydi, doğru dışarı." Çıkarken el salladı: "Hoşça kal, sevgili Minna." Kadın, süpürge sopasıyla kapıyı kapattı.

Bir hafta sonra yine kapıdaydı adam: "Gözlerini görmek istiyorum. Başka bir şey değil." "Gözlerim iyi. Fakat senin yine ne işin var burada?" Adam iyi besiliydi. Üzerinde mavi bir kışlık palto vardı. Başına da kahverengi bir şapka geçirmişti: "Beni görmeni istiyorum. Nasılım?" "Bana ne senden!" "Bırak, bir fincan kahve içeyim." Merdivenden sesler duyuldu. Bir top basamaklardan indi. Kadın çabucak kapıyı açtı, adamı içeri çekti. "Şurada dur. Lumke'ler iniyor. Haydi, yine gidebilirsin." "Bir fincan kahve. Benim için birkaç yudum kahven var, değil mi?" "Senin için ben gerekli miyim? Görünüşüne bakılırsa, değilim." "Fakat bir fincan kahve..." "Beni üzüyorsun."

Koridorda, gardırobun yanında durdular. Kadın yeni önlüğünü üzerine geçirdi. Mutfağın kapısında adam ona yalvarır gibi baktı. Kadın başını salladı. Gözleri yaşlıydı: "Karl gözümün nasıl morardığına inanmadı. Dolap kapısına vurmuş olduğumu kabul etmedi. İsterse deneyebilirdi. Nedenini bilmiyorum, fakat bana inanmıyor." "Anlamıyorum, Minna." "Şurada, boynumdaki izlere bak. Önce görmemiştim. Bana gösterince ve ben de aynada görünce, nereden olduğunu bilmediğimi söyledim." "Kendi kendini tırmalamış olabilirsin. Karl'ın sana böyle davranmasına izin verme. Ben olsam ağzını tıkardım." "Sen hâlâ buraya geliyorsun. Ya Lumke'ler seni görmüşse." "Onlar kendilerini ne sanıyor!" "Haydi, git Franz. Bir daha da gelme. Beni çok üzüyorsun." "Önlüklerin nereden geldiğini de sordu mu?" "Ben şu sıralar kendime yeni önlük alacaktım." "Biraz sonra gideceğim, Minna."

Elini boynuna doladı. Kadın ses çıkarmadı. Biraz sonra, adamın elini hâlâ boynundan çekmediğini hissedince onu okşadığını fark etti. Şaşırmış gibi baktı: "Fakat artık git, Franz." Adam onu yavaş yavaş odaya çekti. Karşı çıkmak istedi, fakat peşinden yürüdü: "Franz, yine mi başlayacaksın?" "Niçin? Ben sadece seninle burada oturmak istiyorum."

Kanepede sakin sakin oturdular. Yan yana. Konuştular. Sonra adam kalktı. Dışarı çıktı. Kadın onu kapıya kadar geçirdi. "Gelme bir daha, Franz." Ağladı ve başını adamın omzuna dayadı. "Şeytan alsın. Minna, ne yapıyorsun bana! Niçin bir daha gelmeyecekmişim? Fakat sen öyle istiyorsan, bir daha gelmem." Kadın elini sıkıca tuttu: "Hayır Franz, gelme." Adam kapıyı açtı. Kadın elini bırakmıyordu. Sıkar gibi tutuyordu. Dışarı çıktılar. Elini çekti ve kapıyı usulca kapattı. Adam aşağıdaki kasaptan iki büyük parça dana bonfilesi yolladı yukarı.

Ve Franz bütün dünyaya ve de kendine, parası olsun veya olmasın, Berlin'de namusuyla yaşayacağına yemin ediyor

Artık Berlin'de sağlam basıyordu yere. Eski mobilyalarını satmıştı. Cezaevinde biriktirdiği parası da cebindeydi. Ev sahibesinden ve arkadaşı Meck'ten de biraz borç almıştı. Fakat günün birinde suratının ortasına bir yumruk indi. Korkulacak bir şey olmadığı sonradan anlaşıldı, ama önce çok korkuttu. Sabah sabah masasının üzerinde sarı bir kâğıt buldu. Resmi bir yerden geliyordu. Daktiloyla yazılmıştı:

Emniyet Müdürlüğü, 5. Şube. İşaret... Herhangi bir yazışmada önce yukarıdaki işaretlerin verilmesi rica olunur. Elimdeki dosyalarda görüldüğü üzere siz, tehdit, hakaret ve yaralama sonucu ölüm suçlarından cezalandırıldığınız için umumi

ahlak ve güvenliği tehlikeye düşürücü bir kişi olarak kabul edilmektesiniz. Bu nedenle, 31 Aralık 1842 tarihli kanunun 2. paragrafi, 1 Kasım 1867 tarihli kanunun 3. paragrafi ve 12 Haziran 1900 tarihli kanunlarla bana verilen yetkilere dayanarak sizi Berlin, Charlottenburg, Neukölnn, Schöneberg, Wilmersdorf, Lichtenberg ve Stralau'dan, ayrıca Berlin'in kazaları Friedenau, Schmargendorf, Tempelhof, Britz, Treptow, Reinickendorf, Weissensee, Pankow ve Tegel'den uzaklaştırmak kararı aldım. Bu nedenle, yukarıda sözü geçen mahalle ve kazaları bir gün içinde terk etmeniz gerekmektedir, bu süre sonunda veya ileriki tarihlerde bu mahallerde görülürseniz, 30 Temmuz 1883 tarihli belediye idari kanununun 132. paragraf, 2 sayılı maddesine dayanarak size önce 100 mark veya ödenememesi halinde 10 gün hapis cezası verilecektir. Ayrıca şuna da dikkatiniz çekilmektedir: Aşağıda belirtilen Berlin'in çevresindeki Potsdam, Spandau, Friedrichsfelde, Karlshorst, Friedrichshagen, Wuhlheide, Fichtenau, Rahnsdorf, Carow, Buch, Frohnau, Cöpenick, Lankwitz, Steglitz, Zehlendorf, Teltow, Dahlem, Wansee, Nowawes, Neuendorf, Eiche, Bornim ve Bornstedt'te ikametgâh ederseniz bu mahallerden de uzaklaştırılacaksınız...

Kemiklerinin sızladığını hissetti. Banliyö treninin geçtiği Gruner Caddesi'nde güzel bir yapı vardı. Hükümlüler Dayanışma Derneği. Franz'ın anlattıklarını dinlediler. Birkaç soru sordular, imzalattılar. Çalışıp çalışmadığınızı kontrol edeceğiz, dediler. Her ay buraya uğrayacaksınız. Emniyet Müdürlüğü'ne de yazdılar: Bay Franz Biberkopf bizim denetimimiz altındadır. Böylece her şey yoluna girdi.

Korkular unutuldu. Tegel, kırmızı duvarlar, inlemeler ve daha başka şeyler de unutuldu. Yeni bir yaşama başlayacağız! Eskisi rafa kalktı. Franz Biberkopf yine sahnede! Prusyalılar neşeli. Bağırıyorlar, yaşasın, diye.

Sonra dört hafta hiç aralıksız midesini et, patates ve birayla doldurdu. Günün birinde Dragoner Caddesi'ndeki Yahudilere gidip teşekkür etti. Nahum ve Eliser yine dalaşıyorlardı. Önce onu tanımadılar. Yeni giysileri içindeydi, şişmanlamıştı ve konyak kokuyordu. Şapkasını ağzına tutup fısıldayarak sordu: Yaşlı adamın torunları hâlâ hasta mıydı? Sonra, onları davet ettiği köşedeki küçük meyhanede, ne iş yaptığını bilmek istediler. "Ben ve iş. Ben iş filan yapmıyorum. Yine de her şey yolunda." "Peki nereden buluyorsunuz parayı?" "Eskiden kalanlar. Biriktirdiklerim. Ne de olsa bir köşeye birkaç kuruş koymuştum." Nahum'un böğrüne vurdu, burnundan soludu ve anasının gözü gibi bakarak sordu: "Zannovih'in öyküsünü anımsıyorsunuz. Mükemmel bir herifti. Fakat sonunda öldürülmüştü. Ben de prens gibi yaşamak, onun gibi yüksekokullara gitmek isterdim. Yok, yok, yüksekokula gidemem. Belki evlenirim." "İyi şanslar." "O zaman gelirsiniz düğünüme. Tıka basa yersiniz!"

Kızıl sakallı Nahum ona baktı. Çenesini kaşıdı: "Bir öykü daha dinlemek ister misiniz? Adamın birinin bir topu vardı. Öyle çocukların oynadığı toplardan. Fakat lastikten değil, selülozdandı. Saydamdı. İçinde bir sürü küçük kurşun yuvarlaklar vardı. Çocuklar bu topu sallar, çıkan seslere sevinir ve atıp oynarlardı. Adam böyle bir topu almış ve atmıştı. Düşünmüştü: İçinde kurşun yuvarlaklar var, atarsam istediğim yerde durur. Fakat attığı top başka türlü uçmuş, düştüğü yerde bir daha zıplamış ve adamın istediği noktadan şöyle iki karış ötede durmuştu." "Anlatma ona öykülerini Nahum. Başını şişirme. Senin öykülerine gereksinimi yok." Şişman: "Topa ne olmuştu? Niçin dalaşıyorsunuz yine? Bakın şunlara meyhaneci, tanıdığımdan beri hep birbirleriyle dalaşıp duruyorlar." "İnsanlar ne yaparlarsa yapsınlar, karışmamalı. Dalaşmak karaciğere iyidir." Kızıl sakallı: "Size bir şey söylemek isterim. Sizi

caddede gördüm. Avlularda da. Şarkılarınızı dinledim. Çok güzel şarkı söylüyordunuz. Siz iyi bir insansınız. Saldırgan olmaya kalkışmayın. Kendinizi bilin. Sabırlı biri olun bu dünyada. Ruhunuz nasıl, Tanrı size neler yapacak bilemem. Topa gelince... O istediğiniz gibi uçup istediğiniz noktaya düşmez. Biraz ileride veya biraz geride durur."

Şişman başını şöyle geriye attı, güldü. Kollarını iki yana açıp kızıl sakallı Yahudi'nin boynuna sarıldı: "Siz anlatmayı iyi biliyorsunuz. Çok güzel şeyler. Fakat Franz da deneyimli. Franz yaşamı tanıyor. Franz kim olduğunu biliyor." "Size şunu da söylemek isterim: O gün şarkılarınız çok hüzünlüydü." "Bazen öyle, bazen böyle. Artık yeleğim sıkı sıkıya oturuyor. Attığım top da iyi uçuyor. Bana hiç kimse zarar veremez! Ve evlenirsem düğünüme geleceksiniz!"

Önce çimento fabrikası işçiliği, sonra mobilya hamallığı yapmış, iriyarı, dış görünüşü kaba olan Franz Biberkopf Berlin'e gelmişti. Babası tesviyeci olan bir kızla tanışmıştı. Sonra bu güzel kızı sokak kadını yapmış ve bir kavga sırasında yaralayıp ölümüne neden olmuştu. Cezaevinden çıkınca, bütün dünyaya ve de kendine, namusuyla yaşayacağına yemin etmişti.

İkinci Kitap

Adamımız artık Berlin'de mutlu sayılır. Yeminini etti. Şimdi şöyle bir soru geliyor aklımıza, öyküyü burada bitirsek mi? Son, güzel. Hepsinden iyisi, roman kısa.

Fakat bu Franz Biberkopf herhangi biri değil. Ben onu oyun oynamaya çağırmadım. Güç, gerçek ve aydınlatıcı bir varlığı yaşamaya çağırdım.

Franz Biberkopf'un sütten ağzı yanmış. Berlin'de yaşıyor. Yere sağlam basıyor. Ve olacağım, diyor kendi kendine. Onun bu söylediğine inanabiliriz.

Göreceksiniz, nasıl namuslu kalacak. Bu onun son şansı.

Bir zamanlar cennette iki insan yaşardı. Âdem ile Havva. Onları cennete koyan, hayvanları ve bitkileri, gökyüzünü ve yeryüzünü yaratmış Tanrı'ydı. Cennet çok güzel bir bahçeydi. Çiçekler ve ağaçlar yetişiyor, hayvanlar oynayıp koşuşuyordu. Hiç kimse diğerini rahatsız etmiyordu. Güneş doğuyor, güneş batıyordu. Ay da her gün yeniden doğuyordu. Cennette günler hep mutluluk doluydu.

Bizler de neşeli olalım. Şarkı söyleyelim, dans edelim. Ellerimizi çırpalım. Şak, şak, şak. Ayaklarımızı yere vuralım. Pat, pat, pat. Olduğumuz yerde dönelim. Bir ileri, bir geri gidelim. Hep birlikte dans edelim. Hiç de zor değil...

Franz Biberkopf Berlin'e adım atıyor

Ticaret ve sanat

Belediye temizlik ve nakliye işleri

Sağlık işleri

Yeraltı inşaat işleri

Sanat ve eğitim

Trafik

Bankalar

Havagazı fabrikası

İtfaiye

Maliye ve vergi daireleri

Spandauer Brücke Caddesi 10 numaradaki arazi planının açıklanması.

Spandauer Brücke Caddesi 10 numaradaki, ön cephesine bir rozet ilave edilecek olan, Berlin, merkez belediyesi sınırları içindeki yapının planı, ekleriyle birlikte herkes tarafından tetkik edilebilir. Bu süre içinde her kişi ilgisi dahilinde itirazda bulunabilir. Merkez belediye encümeninin de itiraz hakkı vardır. Bütün itirazların merkez belediyesinin Kloster Caddesi 68 numaradaki binasının 76 numaralı odasına yazılı yapılması şarttır.

— Sayın emniyet müdürünün izniyle Bay Bottich'e Faul Parkı alanında yaban tavşanı ve diğer yaban hayvanları avlanma hakkını verdim. Her zaman geri alınabilecek bu hak 1928 yılında şu süre içinde geçerlidir: Yazın 1 Nisan ile 30 Eylül arasında sabah yediye kadar, kışın 1 Ekim ile 31 Mart arasında saat sekize kadar. Yukarıdaki açıklama herkes içindir. Avlanma için kiraya verilmiş alana belirtilen tarih ve saatlerde girmenin tehlikeli olduğu bildirilir. Belediye reisi.

— Kürk ustası Albert Pangel otuz yıl süreyle yaptığı fahri memurluk görevinden yaş icabı geri çekilmiştir. Bu uzun süre içinde sosyal yardım komisyon başkanlığını yapmıştır. Belediyemiz büyük hizmetinden dolayı Bay Pangel'e bir teşekkür mektubu yollamıştır.

Rosenthal Meydanı'nda hayat var.

Hava değişken. Güzele dönüyor. Sıfırın altında bir derece. Bütün Almanya üzerinde alçak basınç bekleniyor. Günün ikinci yarısında alçak basınç güney Almanya'yı etkisi altına alacak. Gündüz sıcaklığı biraz düşecek.

68 numaralı tramvay Rosenthal Meydanı'ndan Wittenau, kuzey istasyonu, sanatoryum, Wedding Meydanı, Stettin İstasyonu, Aleksander Meydanı, Straussberger Meydanı, Frankfurter Caddesi İstasyonu, Lichtenberg, Herzberg Akıl

Hastanesi'ne gidiyor. Berlin tramvay, metro ve otobüslerinde aynı bilet ücreti geçerli. Büyükler 20 fenik, öğrenciler on fenik ödüyor. Düşük bilet ücreti, belli bir yaşın altındaki öğrencilerden başka, çıraklık öğrenimi yapanlar, varlıksız üniversite öğrencileri, gaziler ve engelliler için geçerlidir. Kış aylarında ön kapıdan iniş, biniş yasaktır. İnmek isteyen önceden haber vermek zorundadır. Vatmanın yolcularla konuşması yasaktır. Hareket halindeki tramvaya inip binmek hayati tehlike dolayısıyla yasaktır.

Rosenthal Meydanı'nın orta yerinde adamın biri elinde paketlerle 41 numaradan atlıyor. Bir taksi adamı sıyırır gibi yanından geçiyor. Trafik polisi adamın arkasından bakıyor. Kontrolör kapıdan sesleniyor. Polis ve kontrolör aynı fikirde: Paket taşıyan adam çok şanslı biri olmalıydı.

Alandan kuzeye doğru uzanan Brunnen Caddesi'nde sol kolda, Humboldt Korusu'ndan az önce AEG firması var. Çok büyük bir firma. 1928 yılı telefon rehberinde bütün bölümleri yazıyor. Müdüriyet, ampuller bölümü, madeni eşya bölümü, cihazlar bölümü, kapıcı, Brunnen Caddesi'ndeki fabrika, Hennignsdorf fabrikası, izole maddeler fabrikası, elektrik kordon fabrikası, transformatör fabrikası, türbin fabrikası...

İnvaliden Caddesi sola sapıyor. Baltık Denizi kıyılarından gelen trenlerin son durağı Stettiner İstasyonu'na uzanıyor: Üstünüz başınız is içinde (evet, burası çok kirli). İyi günler, allahaısmarladık. –Taşınacak eşyanız var mı, bayım? 50 fenik. – Dinlenmişe benziyorsunuz. –Ah, güneş yanığı yakında kaybolur. –İnsanlar seyahat edecek parayı da nereden buluyor? –Şurada, arka sokaklardaki otellerin birinde dün sabah iki sevgili intihar etti. Dresdenli bir garsonla evli bir kadın. Otel defterine gerçek adlarını yazmamışlar.

Güneyden gelen Rosenthaler Caddesi meydanda bitiyor. Karşıda, Aschinger Mağazası insanlara yiyecek içecek satıyor.

Balık, besleyici bir gıda maddesidir. Bazıları yiyecek balık bulursa mutlu olurlar, bazıları ise balık yiyemez. Balık yiyin, şişmanlamayın. Sağlıklı ve genç kalın. Kadın çorapları. Hakiki suni ipek. Bakın, dolmakalem. Altın uçlu.

Elsasser Caddesi tahta perdelerle kapatılmış. Yürüyecek dar bir kaldırım bırakılmış. Tahta perdenin arkasında, inşaat malzemesi taşıyan bir araç çalışıyor. Becker-Fiebig Şirketi'nin. Homurdana homurdana gidip geliyor. Arkasındaki vagonlar Commerz Bankası'nın olduğu köşeye kadar uzanıyor. Burada kasalarda değerli eşyalar ve tahviller saklanıyor, hesaplara para yatırılıp hesaplardan para çekiliyor. Bankanın önünde beş adam diz çökmüş, yere küçük taşlar döşüyor.

Lothringer Caddesi tramvay durağında dört kişi 4 numaralı tramvaya bindi. Yaşlı iki kadın, düşünceli basit bir adam ve başına kulaklıklı şapka giymiş oğlan çocuğu. İki kadın birbirini tanıyor. Bayan Plück ile Bayan Hoppe. Yaşlı Bayan Hoppe'de göbek fıtığı şüphesi belirdiği için göbek bağı almaya gidiyorlar. Brunner Caddesi'ndeki kasık bağcısından geliyorlardı. İşleri bitince de kocalarını işten alıp yemeğe gideceklerdi. Tramvaya binmiş adam faytoncu Hasebruck idi. Onun derdi bir elektrikli ütüydü. Şefi için ucuza almıştı kullanılmış bu ütüyü. İyi mal vermemiş olacaklardı ki, şefi kullandıktan birkaç gün sonra bozulmuştu. Geri vermek istemişti fakat satanlar almamıştı. Üç defa oraya gidip gelmişti. Bugün üstüne para verip bir başkasını alacaktı. Tramvaya binmiş oğlan çocuğu Max Rüst idi. Büyüyünce muslukçu olacaktı. Yedi çocuğu dünyaya gelecek, Grünau'daki tesisatçılık ve çatı kaplama işleri yapan Hallis Şirketi'ne girecek, elli iki yaşında Prusya milli piyangosundan çeyrek biletine en büyük ikramiye çıkacak, bunun üzerine emekliye ayrılacak ve Hallis Şirketi'ne açtığı tazminat davası sürerken elli beş yaşında ölecekti. Ölüm ilanında şunlar yazacaktı: 25 Eylül günü, gönülden bağlı oldu-

ğum eşim, sevgili babamız, oğlumuz, kardeşimiz, enişte-miz ve amcamız Paul Rüst elli beş yaşında geçirdiği kalp krizi sonucu aniden aramızdan ayrıldı. Marie Rüst. Cenaze töreninden sonra da şu teşekkür ilanı çıkacaktı: Bütün akrabalarımıza, dostlarımıza, Klein Caddesi 4 numaradaki komşularımıza ve tanıdıklarımıza teşekkür ederiz. Teselli edici sözlerinden dolayı Bay Deinen'e de sonsuz teşekkürlerimizi sunarız. Max Rüst şimdi on dört yaşında. Belediye okulunu yeni bitirmişti. Konuşma ve işitme engelli, doğuştan az yetenekli, zor terbiye edilebilen çocuklar danışma merkezine gidiyordu. Kekelediği için burada sık sık ders görüyordu. Düzelme vardı.

Rosenthaler Meydanı'nda küçük meyhane.

Ön bölümde bilardo oynanıyor. Arka masalardan birinde iki adam oturmuş sigara tüttürüyor, çay içiyor. Üzerindeki pelerini çıkarmamış olanı yorgancıydı. Yüzü tazeliğini kaybetmişti. Saçlarına aklar düşmüştü: "Titreyip durmayın böyle. Sakin olun. Ne zaman başlıyoruz?"

"Bugün beni bilardo masasına götüremezsiniz. Ellerim iyi değil."

Kuru ekmeğini ısırıyor.

"Peki, peki. Oturalım burada."

"Hep aynı şey. Fakat şimdi halloldu."

"Kim halletti?"

Diğer adam genççeydi. Sarışındı. Yüzü gergin, vücudu dimdikti: "Ben tabii. Onlar mı sanmıştınız? Konu halledildi."

"Kısacası, işten çıktın."

"Şefle Almanca konuştum. Bunun üzerine beni tersleyip epey çıkıştı. Akşama işten çıkarılma mektubunu verdiler. Ay sonuna."

"Şefinizle Fransızca konuşmuş olsaydınız sizi anlamazdı. İşten de çıkarmazdı."

"Henüz çıkmadım. Çalışıyorum. Şimdi işten geliyorum. Ay sonuna kadar doğduğuna pişman edeceğim onu. Siz beni ne sanıyorsunuz. Her gün saat ikide gideceğim. Bu söylediklerime inanabilirsiniz."

"Vay canına! Fakat siz evli değil misiniz?"

Karşısındaki başını kaldırıp bakıyor: "Zor olan da bu ya! Karıma henüz söylemedim. Söyleyemem de."

"Belki bir an söyleyebilirsiniz."

"Karım gebe."

"İkinci çocuğa mı?"

"Evet."

Pelerinli adam pelerinine sarınıyor, karşısındakine alaylı alaylı gülümsüyor, sonra başını sallıyor: "Çok güzel. Çocuk sahibi olmak insanı yüreklendirir. Şimdi size bu gerekli."

Diğeri masaya sokuluyor: "Hiç de gerekli değil. Niçin olsun? Boğazıma kadar borç içindeyim. Hiç durmadan taksit ödüyorum. Karıma söyleyemem. Ben düzeni seven bir insanım. Çalıştığım şirkette ise her şey karmakarışık. Şefin bir de mobilya fabrikası var. Benim sipariş getirip getirmemem onu ilgilendirmiyor. Ben şirkette otomobilin beşinci tekerleğiyim. Büroda hiç durmadan soruyorsun: Teklifleri gönderdiniz mi? Teklifleri mi? Hangi teklifleri? Tam altı defa söylemiştim göndermelerini. Ben niçin müşteriden müşteriye koşup duruyorum! Onlar bana artık gülüyor. Şef bölümü kapatsın daha iyi."

"Çayınızdan bir yudum alın. Yavaş yavaş öldürüyor sizin şef çalıştığınız bölümü."

Gömleğinin kollarını sıvazlamış bir adam bilardo masasından yanlarına geliyor, genççe adamın omzuna dokunuyor: "Bir parti oynayalım mı?"

Yaşlıca olanı onun yerine yanıtlıyor: "Çenesine yumruk yemiş o."

"Bilardo iyi gelir." Sonra çekip gidiyor. Pelerinli adam sıcak çayından birkaç yudum alıyor, romlu sıcak çay yudumlamak ve karşısındakinin sohbetini dinlemek güzel. Burası rahat bir yer. "Bugün eve gitmeye pek niyetiniz yok galiba, Georg?"

"Çekiniyorum. Korkuyorum da. Karıma ne söyleyeceğim! Yüzüne bakacak durumda değilim."

"Gidin. Gidin ve yüz yüze konuşun karınızla."

"Siz bunu anlamazsınız."

Karşısındaki pelerinli adam masanın üzerine uzanıyor: "İçin Georg. Yemek de yiyin. Ve böyle konuşmayı da bırakın. Ben anlıyorum söylemek istediklerinizi. Siz daha böyle küçük bir çocukken benim de başımdan geçmişti."

"Benim durumumda olmalısınız. Şirkette iyi bir görevdeydim. Sonra her şeyi kendi elimle berbat ettim."

"Ben başöğretmenlik yapmıştım. Savaş öncesi. Savaş başladığında bugünkü durumumdaydım. Meyhane de aynıydı. Beni askere çağırmazlar diye düşünmüştüm. Benim gibi kendine morfin yapan biri onlara gerekmezdi. Fakat çağırdılar. Beynimden vurulmuşa dönmüştüm. Morfinimi ve iğnemi almışlardı. İki gün dayanmıştım bu duruma. Sonra, hoşça kal Prusya... Ve ben tımarhaneye! Bir süre sonra beni serbest bıraktılar. Okuldan da çıkardılar. Sonra karım, çocuğum? Neler gelmedi başıma, Georg! Ben istesem neler anlatırım size." Saçlarına ak düşmüş olanı çayından bir yudum alıyor. Bardağı iki eliyle tutuyor. Sevgiyle bardağa bakıyor. Çayına. Sonra ağır ağır birkaç yudum daha alıyor: "Karım. Çocuğum. Ancak bütün yaşam bu değil. Şimdiye kadar yaptıklarımdan pişman olmadım. Kendimi suçlu hissetmiyorum. İnsan kendini ve de olup bitenleri kabul etmek zorunda. Ben alınyazısına karşı çıkan biri değilim. Ben bir yabancı değilim. Ben bir Berlinliyim. Fakat çayınızı niçin soğutuyorsunuz? İçine biraz rom katın." Karşısındaki adam eliyle bardağını kapatıyor fakat di-

ğeri elini itip cebinden çıkardığı küçük teneke şişeden birkaç damla döküyor. "Artık gitmem gerek. Size teşekkür ederim. Sorunlarıma kendi kendime bir çıkar yol bulmalıyım." "Sakin olun, Georg. Biraz için, biraz bilardo oynayın. Sakın kendinizi dağıtmayın. Yoksa bu sonunuz olur. Karımla çocuğumu evde bulmadığım ve masada duran mektupta yazanları okuduğumda –anneme gidiyorum, kötü yaşam, böyle bir koca, yüzkarası gibi sözler–, sol kolumun şurasını kesip intihar etmek istemiştim. İnsan bir şeyi doğru dürüst öğrenmeli Georg. Bak ben Provans dili bilirim fakat anatomiden haberim yoktur. Atardamar yerine sinirleri kesmiştim. Atardamarım nerede, hâlâ bilmiyorum. Fakat artık önemli değil. Kısacası, boş yere acı çekmiştim. Ben hayatta kaldım. Eşim de hayatta, çocuğum da. Benden ayrı yaşıyor, batı Prusya'da. Halimden memnunum. Rosenthaler Meydanı'nı seviyorum, Elsasser Caddesi'nin köşesinde duran polisi, bilardoyu da. Mutluyum. Kimse bana gelip de, *benim yaşamım daha iyi, demesin.*"

Sarışın genççe adam tiksinir gibi baktı karşısındakine: "Siz bir yıkıntısınız, Krause. Bunu siz de çok iyi biliyorsunuz. Kimseye örnek olacak biri değilsiniz. Verdiğiniz özel derslerle karnınızın doymadığını bana anlatan sizdiniz, Krause. Mezara girerken durumunuzda olmak istemem." Saçlarına ak düşmüş olanı çayını içip bitiriyor. Gözlerini kırpıştırıp genççe adama bir an nefretle bakıyor. Sonra sırtını demir iskemleye dayayıp birdenbire gülmeye başlıyor: "Evet, evet. Ben kimseye örnek olacak biri değilim. Haklısınız. Bir sineği düşünün. Mikroskobun altına yatar, kendini at sanır. O sinek bir de benim dürbünümün önüne gelsin. Siz kimsiniz, Bay Georg? Kendinizi bana bir takdim edin: Herhangi bir şirketin ayakkabı bölümünde temsilcisiniz. Bırakın böyle şakaları. Dertlerinizi de anlatmayın bana. Telefon bağlantınız yanlış, bayım."

99 numaralı tramvaydan genç bir kız iniyor. Mariendorf, Lichtenrader, Chaussee, Tempelhof, Hedwig Kilisesi, Rosenthal Meydanı, Bad Caddesi, Togo Caddesi. Cumartesiyi pazara bağlayan gecelerde Ufer Caddesi'yle Tempelhof Friedrich-Karl caddeleri arasında on beş dakikada bir çalışıyor. Saat akşamın sekizi. Genç kız kolunun altına nota dosyasını sıkıştırmış. Mantosunun astragan yakasını kaldırmış. Yüzünü örtmüş. Brunner Caddesi'yle Weinberg Sokağı'nın köşesinde bekliyor. Kürk paltolu bir adam yanına sokulup bir şeyler söylüyor. Genç kız irkiliyor. Hızlı adımlarla karşıya geçiyor. Yüksek sokak lambasının altında beklemeye başlıyor. Karşı köşeye bakıyor. Yaşlıca, gözlüklü bir adam görünüyor. Genç kız hemen yanına gidiyor. Yürüyorlar. Kız kikirdiyor. Brunnen Caddesi'nde ilerliyorlar.

"Bugün eve çok geç kalmamalıyım. Gerçekten. Yapamam. Aslında gelmemeliydim. Fakat telefon etmem de mümkün değil." "Evet. Ancak çok gerektiğinde. Çok zorda kalırsan. Büroda dinliyorlar. Telefon etmemen senin iyiliğine, çocuğum." "Evet. Fakat ben korkuyorum. Ortaya çıkmaz değil mi? Siz başkasına kesinlikle söylemezsiniz." "Tabii söylemem." "Babam duyarsa. Ya da annem. Tanrım!" Yaşlıca adam neşeyle koluna giriyor. "Merak etme, hiç ortaya çıkmaz. Ben hiç kimseye söylemeyeceğim. Dersini de iyi öğrendin mi bugün?" "Chopin. Müzikten anlar mısınız?" "Biraz. Gerektiği kadar." "Size bir şey çalmak isterdim. Fakat çekiniyorum." "Çekinecek ne var?" "Bilmiyorum. Ben sizden korkuyorum da. Çok değil, biraz. Evet, evet, çok değil. Fakat sizden korkmama gerek yok, değil mi?" "Tabii yok. Ne de olsa beni üç aydır tanıyorsun." "Ben sadece babamdan korkuyorum. Her şey ortaya çıkarsa diye." "Kızım, sen artık akşamları yalnız başına birkaç adım atacak yaştasın. Bebek değilsin." "Bunu anneme kaç defa söyledim. Yalnız başıma sokağa çıkıyorum

da." "Canımız nereye isterse oraya gidebiliriz, küçük hanımcık." "Küçük hanımcık demeyin bana. Fakat bugün nereye gidiyoruz? Saat dokuzda evde olmam gerek." "Geldik sayılır. Şu evde bir arkadaşım oturuyor. Hiç çekinmeden yukarı çıkabiliriz." "Çekiniyorum. Bizi hiç kimse görmez değil mi? Siz önden çıkın. Ben birazdan gelirim."

Yukarıda adama gülümsüyor. Odanın bir köşesinde duruyor. Yaşlıca adam şapkasını ve paltosunu çıkarmış. Genç kızın nota dosyasını ve şapkasını alıyor. Kız kapıya gidiyor, ışığı söndürüyor: "Fakat gün kısa. Zamanım az. Eve gitmeliyim. Üzerimdekileri de çıkarmayacağım. Bana acı vermeyeceksiniz, değil mi?"

Franz Biberkopfiş aramaya başlıyor.
Para kazanmak gerek. İnsan parasız yaşayamaz

Franz Biberkopf, arkadaşı Meck'in oturduğu masaya ilişti. Uzun masada bağıra çağıra konuşan başkaları da oturuyordu. Toplantının başlamasını bekliyorlardı. Meck açıkladı: "İşsizsin diye kart basmaya gitmeyeceksin, Franz. Fabrikada da çalışmayacaksın. Yol ameleliği için de havalar soğuk. En iyisi ticaret. Berlin'de veya taşrada. İstediğin yeri seç. Bu iş insanın karnını doyuruyor." Garson seslendi: "Kafalara dikkat!" Bira içiyorlardı. Üst kattaki yönetici koşar adım aşağı indi. Yakındaki ilkyardım istasyonuna koştu. Karısı baygınlık geçiriyordu. Meck açıklamasına devam etti: "Benim adım Gottlieb olduğu sürece, söylediklerime inanmalısın. Şurada oturanlara bir bak. Görünüşleri nasıl? Karınları aç, kendileri de üçkâğıtçıya mı benziyor?" "Gottlieb, edep ve terbiye üzerine bana ders vermene gerek yok. Biliyorsun. Fakat gerçeği söyle, elini kalbine

götür, namuslu bir meslek mi?" "Bu insanlara bak. Ben bir şey söyleyecek değilim. Görünüşleri kötü mü? Gözünle görüyorsun." "Sağlam bir geçim kaynağın olmalı. Çok önemli." "Sağlam. Bundan sağlamı olmaz. Pantolon askıları, çoraplar, önlükler, başörtüleri. Kazanç, malın alınışındadır."

Kürsüde, kamburu çıkmış bir adam konuşmaya başladı. Frankfurt fuarından söz ediyordu. Frankfurt'a mal götürmemeliydi. Sergilerin kurulduğu yerler kötüydü. Hele çanak çömlek sergisi: "Sayın bayanlar ve baylar, sevgili meslektaşlarım. Aranızda geçen pazar günü çanak çömlek sergisini görmüş olanlar bana hak verecektir. Bu alan hiç de ziyaretçilere uygun değildir." Gottlieb Franz'ı dürtükledi: "Frankfurt çanak çömlek sergisinden söz ediyor. Sen oraya gidecek değilsin." "Zararı yok. İyi bir adam. Ne istediğini biliyor." "Frankfurt'taki o alanı bir gören, oraya bir daha gitmez. Çamur içinde, bataklıktan farkı olmayan bir yer. Frankfurt belediye meclisi bize orayı verme kararı almıştı. Her zamanki pazar alanı değil, demişlerdi. Nedenini şimdi meslektaşlarıma açıklayacağım: haftada dört gün bu alanda pazar kurulduğu için. Bize de orada yer verirlerse trafik sıkışıklığından korkmuşlardı. Frankfurt belediye meclisinin bu kararı hiç işitilmemiş bir şey. Suratımıza indirilen bir tokat, böyle bir neden ileri sürmek. Haftada dört gün pazar kuruluyor diye bizi oradan atıyorlar. Olur mu öyle şey? Sonra niçin biz? Niçin sebze veya tereyağı satanlar değil? Frankfurt niçin bir hal binası yapmıyor? Belediye meclisi meyve, sebze ve gıda maddesi satanlara da bize yaptığı gibi kötü davranıyor. Hepimiz bu belediye meclisinin hatalarından zarar görüyoruz. Fakat artık yeter. Pazar günkü satışlardan elde edilen gelir azdı. Boşuna emek verdik. Yağmurlu havada o çamur içindeki alana çok az müşteri geldi. Hiç kimse doğru dürüst para kazanamadı. Tren giderleri, baraka kiraları, diğer giderler. Ayrıca Frankfurt'ta, bunu kamuo-

yuna bütün açıklığıyla duyurmak isterim, tuvaletlerin durumu yürekler acısı. Frankfurt gibi büyük bir kente hiç yakışmıyor. Kamuoyu böyle bir şeyi mümkün olduğunca eleştirmeli. Bu gibi eksiklikler Frankfurt'a ziyaretçi getirmediği gibi tüccarları da zarara sokar. Sonra barakaların durumu. Daracık. Yan yana dizilmiş pisibalıkları gibi."

O güne kadar görevini yerine getirmemiş yönetim kurulunun da eleştirildiği tartışmalardan sonra oybirliğiyle şu karara varıldı:

"Fuara katılan tüccarlar, kendilerine bu defa başka bir sergi meydanının ayrılmasını suratlarına indirilmiş tokat olarak kabul etmiştir. Elde edilen ticari sonuç, diğer yıllardan çok geride kalmıştır. Yeni verilen alan sergi için tamamen elverişsizdir. Ziyaretçiler için çok küçük olduğu gibi, tuvaletlerinin durumu da Frankfurt a.d. Oder gibi bir kent için utanç vericidir. Ayrıca bir yangın çıkması durumunda tüccarların malları büyük zarar görebilir. Toplantıya katılanlar belediye meclisinden, fuarın tekrar Markt Meydanı'nda yapılması için karar almasını beklemektedir. Fuarın kalıcılığı ancak bu şekilde mümkündür. Toplantıya katılanlar baraka kiralarının da mutlaka düşürülmesini talep etmektedir. Kazançları yetersiz olduğu sürece kira ödeyemeyecek ve bu nedenle kentin sosyal yardım merkezinden yardım görmek zorunda kalacaklardır."

Biberkopf konuşmacıyı çok beğendi. "Meck, mükemmel bir konuşmacı bu. Tam günümüzün adamı." "Git ayağına bas, belki sana da yardım eder." "Sen bunu nereden bileceksin Gottlieb. Beni kendime getiren o iki Yahudi olmuştu. Avludan avluya gidip, 'Ren Nöbetçisi'ni bağıra bağıra söylemiştim. Ne kadar budalaymışım. Sonra o iki Yahudi bana destek olmuş, öyküler anlatmıştı. Sözler bazen iyidir, Gottlieb." "Sen aklını kaçırmışsın, Franz." Yanında oturan omuzlarını kaldırdı: "Gottlieb, aklımı kaçırmışım ya da kaçırmamışım.

Ne önemi var şimdi bunun. Kendini benim yerime koymalısın. Beni anlamalısın. Şu adam, kürsüde konuşan şu kamburu çıkmış adam var ya, bence çok başarılı biri." "Peki, peki. Bana göre hava hoş. Fakat senin yerinde olsam kendi işime bakarım, Franz." "Onu da yapacağım, merak etme. Her şeyin sırası var. Ben çalışmaya karşı bir şey söylemedim ki."

Sonra yerinden kalktı, kamburu çıkmış adamın yanına gitti. Bir şey sormak istediğini söyledi. "Ne istiyorsunuz?" "Sizden bir şey öğrenmek istiyordum da." "Münakaşa yok artık. Bitti. Tamam. Bir an geliyor, bize de yetiyor. Ta buramıza kadar!" Kamburu çıkmış adam öfkeliydi: "Hem siz ne istiyorsunuz?" "Ben... Burada Frankfurt fuarından söz edildi. Siz çok güzel konuştunuz. Tebrikler bayım. Bu düşüncemi söylemek istemiştim. Sizinle tamamen aynı fikirdeyim." "Memnun oldum, meslektaş. Neydi saygıdeğer adınız?" "Franz Biberkopf. Söylediklerinizi memnuniyetle dinledim. Hele Frankfurtlulara veriştirmeniz..." "Evet, belediye meclisine." "Mükemmeldi. Onları tam ütülediniz. Şimdi ağızlarını açıp da tek kelime edemezler. Buyurun, şöyle oturalım." Kısa boylu adam kâğıtlarını topladı, kürsüden indi: "Peki, meslektaş. Çok iyi söylediniz." Ve Franz sırıttı. Adamın peşinden yürüdü. "Bir şey sormak istiyordunuz, öyle değil mi? Derneğimize üye misiniz?" "Hayır, ne yazık ki değilim." "Ben sizi üye yaparım. Gelin masamıza." Franz yönetim kurulunun oturduğu masaya ilişti. Suratları kızarmış insanlarla yedi içti. Sonra eline tutuşturulan kâğıdı aldı. Aidatını aybaşında ödeyeceğine söz verdi. El sıkıştılar.

Kâğıdı Meck'e doğru salladı. Seslendi: "Ben artık üyeyim. Evet. Derneğin Berlin şubesinde üyeyim. Bak, şurada yazıyor. Okuyabilirsin. Almanya Seyyar Satıcılar Derneği, Berlin Şubesi. Ne kadar mükemmel, değil mi?" "Peki, sen nesin? Seyyar manifaturacı. Ne zamandan beri, Franz? Neler satıyorsun?"

"Manifaturadan söz eden de kim? Ben, çorap ve önlük satıyorum, dedim. O da, manifatura, dedi. Ne zararı var? Aidatımı ayın birinden önce yatırmayacağım ki." "Be adam, anlamıyor musun ne demek istediğimi? Ya porselen tabak veya mutfak kovaları satmaya karar verirsen ne olacak? Bu adamlar, derneğimize seyyar manifaturacı diye üye olup başka şeyler satıyor, demezler mi? Ne istediğini bilmiyor. Büyükbaş hayvan ya da fare kapanı sat desek onları da satmaya kalkar... İşte böyle derler sana." "Gerekirse fare kapanı da satarım, Gottlieb. Yeter ki adamın karnını doyursun. Örneğin alçıdan büstler de satabilirim. Niçin köylere alçıdan büstler götürmeyeyim?" "Gördünüz mü, diyecekler, adam önlük satmak için izin belgesi alıp alçıdan büstler satıyor."

"Gottlieb, konuşma böyle. Haklı olabilirsin, fakat olayı büyütme. Her şeyi doğru ele almalı ve iyi taraflarını görmeli. Kamburu çıkmış adam Frankfurt'tan konuşurken konuyu tam istediği gibi ele aldı. Sen pek dinlemedin ya." "Frankfurt'la hiç ilgim olmadığı için. Burada oturanları da pek ilgilendirmiyor." "Peki, peki Gottlieb. Sana sitem filan etmiyorum. Ben ilgi duydum ve dinledim. Güzel buldum. Her şeyi açıklamasını. Sakin ve güçlü bir şekilde. Sesinin zayıf olmasına rağmen. Adamcağız hiç de güçlü biri değil. Fakat her şeyi sırasıyla anlattı. Sonra alınan karar. Bütün maddeleriyle kabul edilmesi. Eleştirdikleri tuvaletlere kadar her şeyin. Bana, biliyorsun, iki Yahudi yardımcı olmuştu." Masada oturan iki adam da Franz'ın anlattıklarına kulak kabartmaktaydı. Gottlieb onların celep olduğunu öğrenmişti. "Yahudiler bana öyküler anlatmıştı. Bana öğütler vermişlerdi." Franz iki celebe doğru döndü: "Çok iyi insanlardı onlar. Beni hiç tanımadıkları halde evlerine almışlardı. Bana bir Polonyalıdan söz etmişlerdi. Bir öyküydü, fakat benim için çok öğretici olmuştu. O günkü durumumda, bir konyak da aynı etkiyi yapardı, diye

düşünmüştüm. Sokağa çıktığımda kendimi çok hafif hissetmiştim." Celeplerden biri sigarasının dumanlarını havaya savurdu ve sırıttı: "Daha önce ense kökünüze koskoca bir taş filan mı düşmüştü?" "Şakanın sırası değil, beyefendiler. Fakat haklısınız, koskoca bir taştı. Hayatta herkesin başına gelebilir. Başınıza taş yağabilir, ayakta duracak haliniz kalmaz. Belaya çatabilirsiniz. Ne yaparsınız o zaman? Sokaklarda dolaşıp durursunuz. Brunnen Caddesi. Rosenthaler Meydanı, Aleks... Dolaşırsınız nereye gittiğinizi bilmeden. Cadde adlarını okuyamazsınız. O akıllı iki insan yardım etti. Benimle konuştular, anlattılar. Kafalı adamlardı onlar. Para, konyak veya şu birkaç kuruş aidat önemli değil. Önemli olan insanda kafa olması. Ve kafasını kullanması. Çevresinde olup bitenleri görmesi, yıkılmaması da önemli. Böyle bir insan hiçbir şeyden çekinmemelidir. İşte efendiler, benim söyleyeceklerim bunlar. Görüşlerim böyle."

"Görüşlerinizin şerefine içelim öyleyse meslektaş. Ve derneğimizin!" "Derneğin şerefine, efendiler. Şerefe, Gottlieb." Dostu güldü. Uzun uzun: "Be adam, şu soruyu unutuyorsun: Dernek aidatını aybaşında hangi parayla ödeyeceksin?" "Genç meslektaşımız, derneğimizin üyesi olduğunuza göre şimdi bu derneğin size para kazanmanız için yardım etmesini isteyebilirsiniz!" Celeplerle Gottlieb kahkahalarla güldü. Adamlardan biri: "Gelecek hafta Meiningen pazarına gidin. Elinize şu kâğıdı almayı da unutmayın. Ben sağ tarafta, siz sol tarafta duracaksınız. Sonra nasıl satış yaptığınıza bakacağım. Düşünsene Albert, elinde derneğin üyelik kâğıdı, barakasında duruyor. Ben salam, sosis satıyorum. O ise kâğıdı sallayıp, derneğin üyesiyim, ilk defa pazara geliyorum, Meiningen pazarının sansasyonuyum, diye bağırıyor. Halk koşa koşa onun yanına gidiyor. Jakob, sen tam bir koyunmuşsun..." Kahkaha attılar. Masaya yumruklarını indirdiler. Biberkopf da. Sonra

elindeki kâğıdı dikkatle ceketinin iç cebine soktu: "Yürümek isteyen, bir çift ayakkabı satın alır. Çok para kazanacağım demedim ki. Fakat budalanın biri de değilim." Ayağa kalktılar.

Sokağa çıktıklarında Meck, iki celeple tam bir tartışmaya girişti. Adamlardan birinin davası vardı. Sınır köylerinden birinde hayvan satışı yapmıştı. Fakat satış izni sadece Berlin'de geçerliydi. Bunu sezen bir rakibi de onu jandarmaya şikâyet etmişti. Fakat bizim iki celep aralarında anlaşmış ve mahkeme karşısında, birlikte seyahat ediyorduk, demişlerdi. Çünkü diğerinin izni sınır yörelerinde de geçerliydi. Ve suçlanan ona sadece eşlik etmişti, onun isteğiyle satış yapmıştı.

İki celep açıkladı: "Biz para sökülmeye niyetli değiliz. Yemin edeceğiz. Sulh mahkemesinde. Bana eşlik ettiğine yemin edecek. Bunu sık sık yapmıştı. Ve olay kapanacak."

Bu sözler üzerine Meck kendinden geçti. Öfkeyle iki celebin yakasına sarıldı: "Siz çıldırmışsınız. Sizleri tımarhaneye tıkmalı. Böyle saçma bir konuda yemin edeceksiniz. Ya ortaya çıkarsa! Mahkeme heyetini bu gibi şeylere izin verdiği için gazetede teşhir etmeli. Monokllu beyefendileri."

İkinci celep fikrinde ısrar etti: "Yemin edeceğim! Niçin etmeyecekmişim? Mahkeme uzasın gitsin ve sonunda yüklü para cezası ödeyelim diye mi? Bizi şikâyet eden herifçioğlu da zevkinden dört köşe olsun, öyle mi? Kıskancın biri zaten."

Meck yumruğunu alnına vurdu: "Zavallı Almanya! Zavallı halk! Sen çamura saplanmışsın. Sana orası yaraşır."

Celeplere veda edip yürüdüler. Franz, Meck'in koluna girdi. Ağır ağır Brunnen Caddesi'nde ilerlediler. Meck'in öfkesi geçmişti: "Heriflere bak! Bizim başımıza dert bunlar. Bütün milletin başına dert." "Sen ne diyorsun Gottlieb?" "Yazık günah! Mahkemeye yumruklarını gösterip haklarını arayacaklarına! Korkak herifler! Taciri de işçisi de. Hepsi!"

Meck birdenbire durdu ve Franz'ın karşısına geçti: "Seninle konuşmalıyım Franz. Yoksa birlikte yürümeye niyetim yok. Sen bana katiyen eşlik edemezsin." "Peki, konuş öyleyse." "Franz, sen kimsin, bilmek istiyorum. Başını kaldır, yüzüme bak! Bana hemen şuracıkta bütün namusunla söyle, hak ve hukukun ne anlama geldiğini Tegel'de iyice öğrendiğini. Hak, hak kalmalıdır." "Doğru, Gottlieb." "Peki Franz, elini kalbine götür ve söyle: Sana orada neler öğrettiler?" "Kitap okuttular, steno öğrettiler, sonra satranç oynattılar... Ben de oynadım." "Sen satranç da biliyor musun?" "Evet, ama biz skat oynamaya devam edeceğiz, öyle değil mi Gottlieb? Dört duvar arasında oturup duruyorsun fakat düşünecek çok şeyin yok... Bizler gibi hamal adamların daha çok adalesi çalışır. Sonra bir gün geliyor diyorsun ki: Lanet olsun, insanları bırak kendi hallerine, sen işine bak. Çek elini onlardan. Benim gibilerin ne işi var politika, polis, mahkemelerle Gottlieb? Bizim orada bir komünist yatıyordu. Benden daha şişmandı. On dokuzunda Berlin olaylarına karışmıştı. Yakalanmamıştı. Sonra da aklı başına gelmiş, tanıştığı dul bir kadınla evlenmiş, onun işinin başına geçmişti. Akıllı bir adammış. Öyle değil mi?"

"Peki, sizin oraya nasıl gelmişti?" "Karaborsacılık yapmaya kalkışmış. Bizler içeride birbirimizi tutardık. Numara çevirmek isteyenin cezasını verirdik. Fakat en iyisi başkalarının işine karışmamak. Bırak onlar ne yaparsa yapsın. Namusunla yaşa ve kendi işine bak. Bu benim görüşüm."

"Öyle mi?" dedi Meck ve karşısındaki Franz'a dik dik baktı. "Öyleyse herkes pılı pırtısını toplayabilir. Seninki pısırıklık. Hepimiz böyle düşünürsek günün birinde yok olur gideriz." "İsteyen pılı pırtısını toplayabilir. Bu benim sorunum değil." "Franz, sen gerçekten pısırığın birisin. Bunu söylemeden edemem. Göreceksin, gün gelecek, görüşlerinin cezasını çekeceksin, Franz."

Franz Biberkopf İnvaliden Caddesi'ni aşağı yürüyor. Yeni dostu, Polonyalı Lina kolunda. Chaussee Caddesi'nin başladığı köşede bir binanın girişinde gazete bayii var. Birkaç adam önünde durmuş, çene çalıyor.

"Dikkat, burada durmak yok." "Resimlere bakıyoruz, o kadar." "Bakacağınıza satın alsanıza. Girişi tıkıyorsunuz." "Aptal."

Gazetenin tatil eki. Bizim burada, soğuk kuzeyde kötü havalar yaklaştığında, insan Alpler'in öteki yanındaki güneşli güneye, İtalya'ya gitmek ister. Binlerce yıllık bir güdüdür bu. O yörelere gidebilen ne mutludur. "Kızmayın bu insanlara. Başkalarına, serseri olanlara öfkelenin. 50 mark için tramvayda kızcağızın birine saldırıp döve döve öldürmeyi bile göze alanlara kızmalısınız." "Bunu ben de yapabilirim." "Ne dediniz?" "50 mark nedir, haberiniz var mı? Yok sanırım. Bizim gibiler için 50 mark çok paradır. 50 markın ne olduğunu bildiğiniz an sizinle konuşmaya devam ederim."

Rayh başkanı Marx'ın sıkıcı konuşmasından: Kader benim dünya görüşüme göre Tanrı'nın inayetine kalmıştır. Her toplum için onun belirli düşünceleri vardır. İnsanoğlunun yaptıkları onun yarattıkları karşısında yarım yamalak şeylerdir. Biz bütün gücümüzle ve hiç aralıksız çalışmak zorundayız. Ben de şu andaki görevimi bütün namusumla yerine getirmeye devam edeceğim. Çok saygıdeğer beyefendiler, konuşmama, size başarılı çalışmalar dileyerek son veriyorum. Sizlerin çabaları ve fedakâr çalışmaları güzel Bavyera'nın selameti içindir. Bahtınız açık olsun!"

"Artık her şeyi okuyup bitirdiniz mi beyefendi?" "Niçin?" "Yoksa gazeteyi asılı olduğu yerden çıkarıp uzatayım mı? Bir defasında adamın biri gelmiş, benden bir iskemle istemiş ve sonra da gazetenin karşısına oturup baştan sona rahat rahat okumuştu." "Şu resimleri dışarı asıyorsunuz ki insanlar..."

"Resimlerle ne yapacağım benden başkasını ilgilendirmez. Bu kulübenin kirasını bana siz mi ödüyorsunuz? Sizin gibi başkasının malıyla keyiflenenlerin burada işi yok. Müşteri kaçırmaktan başka bir şey yapmıyorsunuz."

Çekip gidiyor. Burada dolaşacağına çizmelerini temizletsin. Fröbel Caddesi'ndeki yurtta kalıyor olmalı. Tramvaya biniyor. Ya cebinde geçersiz bilet var ya da yere atılmışlardan birini almıştır. Bilet parası verecek yüz yok onda. Yakalanırsa, biletimi yitirdim, der. Başkasının malından geçinen bu tipler de şurada durmadan edemezler. Al bakalım, işte iki kişi daha geldi. Gazete ve dergilerin önüne demir parmaklık koymalıyım. Fakat önce bir kahvaltı edeyim.

Franz Biberkopf yaklaşıyor. Başında şapkası. Kolunda Polonyalı Lina'sı. "Lina, gözler sağa. Binanın girişine. Bu hava işsizlere göre değil. Biraz resimlere bakalım. Güzel resimler. Fakat burası rüzgârlı. Meslektaş, söyle bakalım, işler nasıl? Burada üşütmüyor musun?" "Isınmak için girilen bekleme salonu değil ki!" "Lina, böyle bir yerde çalışır mıydın?" "Gel gidelim. Herif pis pis sırıtıyor." "Genç bayan, böyle bir bina girişinde durup gazete ve dergi satsaydınız, bazılarının hoşuna giderdi... Zarif elli bir bayandan hizmet görmek..."

Rüzgâr. Mandalla tutturulmuş gazetelerin yaprakları uçuşuyor. "Meslektaş, şuraya, dışarı bir şemsiye yerleştirmelisin." "Hiç kimse görmesin diye." "O zaman önlerine bir cam çek." "Haydi Franz, gel gidelim." "Dur bakayım. Bekle. Bir saniye. Hem o kadar duyarlı olma. Adam saatlerce burada dikiliyor, nelerle karşılaşıyor." "Evet, ama... Öyle pis pis sırıtması yok mu!" "Yüzümün ifadesi böyle, ne yapayım genç bayan. Elimde değil." "Hep böyle sırıtırmış, duyuyorsun değil mi Lina? Zavallı adam."

Franz şapkasını ensesine doğru itiyor. Gazete satan adamın yüzüne şöyle bir bakıyor ve patlar gibi gülüyor. Lina'nın

eli elinde. "Anasından meme emerken olmuş, Lina. Yüzünü değiştirmesi artık elinde değil. Meslektaş, sırıtırken yüzün ne halde biliyor musun? Hayır, hayır, böyle değil. Biraz önceki gibi sırıt. Bak Lina, adamcağızın yüzü, sanki anasından emdiği süt ekşimiş de onun için bu hale girmiş!" "Hayır, yanlış düşünüyorsun. Bana sütü biberonla vermişler." "Çok komik!" "Meslektaş söyle bakayım, bu yaptığın işten ne kazanıyorsun?" "Kırmızı bayrak. Teşekkürler. Bırak geçsin adam, meslektaş. Başına dikkat. Sandık." "Durduğun yer oldukça kalabalık."

Lina elinden çekiyor. Chausse Caddesi'nde sallana sallana yürüyor. Oranienburg Kapısı'na doğru. "Tam bana göre. Hem öyle kolay kolay da üşütmem. Tek şu saatlerce beklemesi olmasa."

İki gün sonra havalar ısınıyor. Franz paltosunu satıyor. Kalın iç çamaşırları giyiyor. Lina bir yerden bulmuş olmalı. Franz, Rosenthaler Meydanı'nda Fabisch Konfeksiyon Mağazası'nın önünde duruyor. Ölçü üzerine erkek elbiseleri, mükemmel işçilik ve düşük fiyatlı mallar. Franz kravat bağı satıyor. Bağıra bağıra:

"Batı ülkelerinde şık erkekler niçin kravat takar, işçi ise kravatsız gezer? Efendiler, yaklaşın. Genç bayan, siz de. Yanınızdaki beyle. Gençlerin girmesi yasak değil. Onlara giriş parasız. Evet, işçi niçin kravat takmaz? Bağlamasını beceremediği için. Kravat bağı alması gerekir. Fakat aldığı da bir işe yaramaz. Yine kravatsız dolaşır. Böyle mal satmak sahtekârlıktır. Halk buna öfkelenir. Almanya'yı içinde olduğundan daha büyük sefalete sürükler böyle sahtekârlıklar. Faraşa benzeyen bu şeyleri kimse boynuna takmak istemez. Ne erkek ne kadın ne de kundaktaki çocuk. Tabii konuşabilseydi. Buna gülünmez. Efendiler, gülmeyin. Böyle küçücük bir çocuğun kafası kim bilir nelerle doludur, bilmiyoruz. Ah Tanrım, küçücük kafalar ne sevimlidir. Fakat nafaka ödemeye gelince, gülmek ve

sevmek unutulur. Öyle kravatları Tietz'de veya Wertheim'da da satın alabilirsiniz. Yahudi'den almak istemezseniz, başka bir yerden alın. Fakat bakın, ben Yahudi değilim." Şapkasını çıkardı. Sarışın saçlar, kırmızı yelpaze kulaklar, şakacı yuvarlak gözler. "Büyük mağazaların benim reklamıma ihtiyaçları yok. Onlar bensiz de geçinir. Öyle kravatları alın ve ertesi sabah nasıl takacağınızı düşünün. Efendiler, sabah kravat takmakla uzun uzun uğraşmaya kimin zamanı var günümüzde? Kravatla uğraşacağına birkaç dakika daha fazla uyur. Hepimizin çok uykuya gereksinimi var. Çünkü bizler çok çalışıyor ve az para kazanıyoruz. Fakat benim sattığım bu kravat rahat rahat uyumanızın garantisidir. Eczacılara rakiptir. Çünkü böyle bir kravat sahibinin uyku ilacına gereksinimi kalmaz. Artık anasının göğsünde uyuyan bir bebek gibi rahat rahat uyur. Çünkü bilir, ertesi sabah aynanın karşısında kravatını bağlamak için dakikalarını harcamayacaktır. Bütün yapacağı komodinin üzerinde duran hazır kravatı alıp gömlek yakasına sokmak olacaktır. Bir sürü işe yaramaz şey için paranızı harcıyorsunuz... Yaklaşın. Sokulun. Sesime dikkat etmeliyim. Sigorta ettirmek için param yok henüz. Ben size gerçek mal satıyorum. Kazıklanmak yok. Bir tanesi 20 fenik, üçü 50 fenik... Yolda durmayın genç delikanlı. Yoksa otomobil çarpar. Sonra çöpünüzü kim kaldıracak? Kravatı şu parçaya bir defa takacaksınız, defalarca kullanacaksınız. Takması kolay. Bunu herkes kavrar. Tıpkı ezilmiş bir tahtakurusunun duvara yapışması gibi durur. Bu parça size zaman kazandıracaktır. Zaman para demektir. Romantizm kaybolup gitti. Geri geleceği de yok. Artık bunu herkesin kabul etmesi gerekir. Gaz hortumunu andıran o şeyi her sabah boynunuza takacak zamanınız yok. Size bu hazır parça gerekli. İşte bakın, bu bir Noel armağanı! Efendiler, bu tam sizin zevkinize ve rahatınıza göre bir şey! Tepenizin altındaki kafa size demeli ki, bu tam senin için,

al ve eve götür! Efendiler, bizler üzüldük mü avuntu ararız, meyhaneye gideriz. Akıllı olan bunu yapmaz. Parasını düşünür. Çünkü köşedeki meyhaneci artık kötü içki satmakta. Ne kadar korkunç bir şey! İyi içki ise pahalı. Evet, alın sattığım şu şeyi, geçirin dar bir kravatı. Tabii kalınını da geçirebilirsiniz. Hani şu eşcinsel oğlanların işe çıkarken giydikleri ayakkabılardaki kurdeleyi andıran cinsinden olanı. Şöyle çekin, ucundan tutun ve bağlayın. Alman erkeği gerçek mal satın alır. Ve bu mal bende."

Eşcinsel oğlanlar Lina'ya kaygı veriyor

Franz Biberkopf yoluna devam etti. Başka şeyler de görmek istiyordu. Özensiz giyimli, fakat iyi yürekli Lina kolunda, Aleksander Meydanı ile Rosenthal Meydanı arasında gezindi, caddelerdeki yaşamı izledi. Ve sonunda gazete satmaya karar verdi. Niçin mi? Lina'nın da ona yardım edebileceğini söyledikleri için. Hem bu tam ona göre işti. Bir oraya, bir buraya. Kolay sayılırdı.

"Lina, ben konuşmayı beceremiyorum. Halkın karşısına çıkan konuşmacılardan değilim. Bağıra bağıra bir şey anlatırsam beni anlıyorlar. Fakat söylediklerim doğru değil. Ruh nedir, biliyor musun?" "Hayır." Lina gözlerini açа açа baktı. Yanıt bekledi. "Bak şu genç insanlara. Aleksander Meydanı'nda veya burada gezinenlere. Hepsi de ruhsuz kimseler. Belli. Kulübelerinde ya da el arabalarında bir şeyler satanlar da pek işe yaramaz. Akıllı, çok akıllı olabilirler. Fakat içlerinden birini meclis kürsüsünde düşün. Kafaları bomboş. Nerede Bismarck veya Bebel? Boş kafalılar benim mirasıma konmaz. Konuşmacı konuşmacıdır." "Fakat sen bir konuşmacısın, Franz." "Yok, böyle söyleme. Ben ve konuşmacılık! Konuşmacı kimdi, bili-

yor musun? Hayır. Bana göre senin ev sahiben." "Schwenk mi?" "Hayır. Ondan önceki. Karl Caddesi'ndeki, benim de kaldığım evinki. Hani şu eşyaları almıştım ya." "Hatırlatma bana onu."

Franz selam verir gibi eğildi. "O tam bir konuşmacıydı, Lina. Kitapta yazdığı gibi." "Katiyen. O kadın, bir gün odama girmiş, bavulumu kapının önüne koymak istemişti. Ben daha yatakta yatıyordum. Neymiş, son kirayı ödememişim." "Peki, Lina. Yaptığı hoş değildi. O gün ben yukarı geldiğimde, bavulun niçin dışarıda durduğunu sormuştum. Bir konuşmaya başlamıştı..." "Palavrasını ben de hatırlıyorum. Fakat Franz, onun gibi birinin seni kafese koymasına izin vermemeliydin." "Bir başlamıştı konuşmaya, Lina! Sivil hukukundan, paragraflardan, maddelerden söz etmiş, sonra kalp yetmezliğinden ölmüş yaşlı kocasından nasıl savaş malulü emekliliği aldığını anlatmıştı. Başarmıştı. Kafasını kullanarak. Akıllıydı, şişko kadın. Bir şeyi istedi mi başarıyor. Kafasıyla. Böyle yaptın mı, kim olduğunu ispatlayabilirsin. Nefes alabilirsin. Yahu, o kadına hâlâ şaşıyorum." "Yoksa hâlâ ona gidiyor musun?" Franz iki elini salladı. İtiraz etti: "Onun yanına bir gittin mi saatlerce kurtulamazsın. Bir şey mi almak istiyorsun, saat on birde gidiyorsun. Çünkü on ikide başka bir yerde olman gerek. Saat bire çeyrek kala hâlâ yukarıdasın. Konuşuyor, konuşuyor. Hiç durmadan. Ve alacağın şeyi bir türlü alamamışsın. Belki yanından ayrıldığın zaman elin boş. Bir konuşuyor, bir konuşuyor."

Masada oturuyorlar. Franz başı önünde mırıldanıyor. Parmağını masaya dökülmüş birada gezdiriyor. "Bir yere danışayım. Gazete satmaya başlayacağım. Bu tam bana göre bir iş."

Lina bir an için konuşamadı. Kırılmış gibi ona baktı. Franz aklına koyduğunu yaptı. Bir öğle üzeri Rosenthaler Meydanı'nda duruyor. Lina ona tereyağlı ekmek getiriyor. Franz tam on ikide çekip gidiyor. Ayaklı tezgâhı ve karton

kutuyu Lina'ya bırakıyor. Gazete satabilmek için bir yerlere danışacak.

Oranienburger Caddesi'ne girişte, Hackeschen Pazarı'nda yaşlıca bir adam, seks aydınlatmasıyla ilgilenmesi öğüdünde bulunuyor. Şu sıralar oldukça yaygın, satışı da çok iyi gitmekte. "Nedir seks aydınlatması?" diye soruyor Franz, pek hoşuna gitmemiş gibi. Saçları beyaz adam sergilediklerini gösteriyor: "İşte bak. Soru sormana gerek kalmaz." "Çıplak kız resimleri bunlar. Çizilmiş." "Başka türlüsü yok." Bir an durup sigaralarını tüttürüyorlar. Konuşmuyorlar. Franz dalgın dalgın resimlere bakıyor. Aşağıdan yukarı. Sigarasının dumanını savuruyor. Adam pek ilgilenmiyor. Sonra Franz birden ilgiyle soruyor: "Sen söylesene meslektaş, şu kızlar hoşuna gidiyor mu? Böyle resimler? Mutluluk dolu bir yaşam. Bak şuna, çıplak bir kız merdivende. Kucağında küçük kedi. Ne işi var küçük kediyle merdivenlerde? Tuhaf bir soytarılık bence. Seni rahatsız mı ediyorum yoksa, meslektaş?" Açılır kapanır sandalyesinde oturan adam derin bir nefes alıyor. Düşünüyor: eşekler var, tıpkı develeri andıran. Güpegündüz Hackeschen Pazarı'nda gezinip duruyorlar. Benim gibi şansın yoksa karşına geçip saçma sapan şeylerden söz ediyorlar. Beyaz saçlı adam susuyor, yanıt vermiyor. Bunun üzerine Franz sergilenen ince kitaplardan birkaçını mandallarından çıkarıp eline alıyor: "Şöyle bir bakabilirim, değil mi meslektaş? Nedir bunun adı? *Figaro*. Ya bununki? *Evlilik*. Ve bu, Gerçek Evlilik. Tabii ikisi arasında fark var. Peki, şu ne? Kadınlar Arası Sevgi. Evet, evet... İyi aydınlatabilir kişi kendini. Tabii parası varsa. Oldukça pahalı. Sonra bir şey daha var." "Ne varmış, söyle bakayım. Burada satılanların hiçbiri yasak değil. Hepsine izin var. Sattığım her şey için izin almışımdır. Pürüzlü hiçbir şey yok. Ben öyle şeylere elimi bile sürmem." "Ben söyleyeyim

sana. Sadece böyle resimlere bakmak bir şey değil. İstesem sana neler anlatırdım. Resim bakmak bir erkeğin sonu olabilir. Resimlere bakıp durursun. Ya sonra? Yapmak istersin. Normal yoldan. Başaramazsın. Hiçbir şey olmaz. Öylece kalakalırsın." "Anlamıyorum. Ne demek istiyorsun? Hem kitaplarıma tükürük sıçratma. Pahalı onlar. Kapağıyla da öyle oynayıp durma. Bak, şunu bir oku: *Evlenmemişler*. Neler var. Bu konu için bile özel dergi çıkıyor." "Ne demek evlenmemişler? Olmasın mı? Ben Polonyalı Lina'mla evli değilim." "Gördün mü? Bak burada da, bunun doğru olup olmadığı yazıyor. İki insanın seks yaşamını bir sözleşmeyle yoluna koymak ve böylece karıkoca arasındaki görevleri kanunun şart koştuğu bir buyruğa bağlamak, akla gelebilen en iğrenç ve aşağılayıcı kölelikten başka bir şey değildir. Gördün mü?" "Ne demek istiyorsun?" "İşte burada yazıyor. Doğru mu, yanlış mı?" "Bende böyle şeyler yok. Bir kadın, erkekten böyle şeyler talep eden bir kadın. Hayır, mümkün değil. Yoksa var mı?" "Okudum ya şimdi." "Fakat böylesi küstahlık! Benim karşıma çıkmaya görsün."

Franz adamın gösterdiği cümleyi okuyor. Sonra öfkeleniyor, heyecanlanıyor. Beyaz saçlıya dergiden bir bölümü gösteriyor: "Bak sonra burada neler yazıyor: Bir örnek vermek isterim. D'Annunzio'nun eserinden, *Zevk*, d'Annunzio denen domuzun yazdığı eserin adı. İspanyol mu, İtalyan mı, yoksa Amerikalı mı ne! Ruhu uzaklardaki sevgiliyle öylesine dolu biri ki, tanımadığı bir kadınla geçirdiği aşk gecesi sırasında farkında olmadan sevgilisinin adını ağzından kaçırıyor. Bu kadarı olmaz. Hayır meslektaş, böyle şeyler... Hayır, bu iş bana göre değil. Sevgilisinin yedeği bir yabancı." "Dur bakalım, nerede yazıyor. Göster bana." "İşte. Böyle bir şeyi kabul edemem. Lastik yerine kauçuk, doğru dürüst yemek yerine şalgam salatası. Sevgili yerine de yabancı kadının biri. Duydun mu böyle şey? O sıra yok diye bir başkasını al, sonra adını ağzından

kaçır, kadın fark etsin, fakat umursamasın. Öyle mi? İspanyol herif böyle şeyleri bastırıyor. Ben dizgici olsam yapmazdım." "Bırak şimdi bunları be adam. Biraz aklınla, böyle gerçek bir yazarın, hem de İspanyol veya İtalyan, anlatmak istediklerini anlayacağını mı sanıyorsun. Hele Hackeschen Pazarı'nın bu kalabalığında!"

Franz okumaya devam ediyor: "Bunun üzerine kadının ruhu büyük bir boşluk ve suskunlukla doluyor. Öfkelenmemek elde değil. Bunu bana kabul ettirmeye kalkışacak adamı hele bir göreyim. Nereden gelirse gelsin. Boşluk ve suskunluk. Ne zamandan beri var böyle şeyler. İstediği kadar anlatsın, istediği kadar güzel konuşmasını becersin. Kızlar her yerde hep aynıdır. Değişmezler. Bir dostum vardı, not defterimde bir şey fark etmişti. Adres. Ne oldu sanıyorsun? Fark etti ve sesini çıkarmadı mı? Sen öyle san! Kadınları yanlış tanıyorsun, oğlum. Kadının ağzından çıkanları bir duymalıydın. Bütün ev çıngır çıngır ötmüştü. Avazı çıktığı kadar bağırmıştı. Ben ağzımı açıp da gerçeği söylememiştim. Hiç durmadan bağırmıştı. Sanki bir yerine çuvaldız batırmışlardı. Diğer katlardan insanlar gelmişti. Kendimi dışarı atabildiğimde ne kadar sevinmiştim bilemezsin." "Fakat be adam, sen hiç fark etmiyorsun. Şu iki şeyi." "Nedir o iki şey?" "Dergiyi evine götüren adam satın almıştır. Bir köşeye atmayacaktır. Böyle palavra şeyler yazsa bile rahatsız olmayacaktır, çünkü o sadece resimlere bakacaktır." Franz Biberkopf'un sol gözü söylenenleri kabul etmedi. "Sonra şurada kadınlar arası sevgi ve dostluk konuları var. Onlar palavra atmıyor, savaşıyor. Haklarını arıyor." "Onların nesi eksikmiş?" "175. madde. Haberin yok galiba?" O akşam Landsberger Caddesi'nde, Aleksander Konağı'nda konuşma var. Franz orada, Almanya'da her gün bir milyon insanın uğradığı haksızlığın ne olduğunu duyabilirdi. Duyacakları ürperecekti. Adam bir deste eski gazete

ve dergiyi Franz'ın koltuğunun altına sıkıştırdı. Franz iç geçirdi. Gazetelere baktı. Evet, toplantıya gidecekti. Düşündü. Ne işim vardı orada? Gazete satarken işime yarayabilir miydi? Bana verdiği dergiler eşcinsellerden söz ediyor. Eve götürüp okuyayım mı? Böyle oğlanlara acımak gerek. Fakat bu benim işim değil.

Karmakarışık düşüncelerle oradan uzaklaştı. Konu pek hoşuna gitmiyordu. Lina'ya bundan hiç söz etmedi ve akşam bir bahane bulup sıvıştı. Gazete bayiliği yapan yaşlı adam onu küçük salona soktu. Dinleyicilerin hemen hepsi erkekti. Çoğunluğu genç. Birkaç kadın da vardı. Yan yana oturan. Franz bir saat hiç sesini çıkarmadan, şapkasının altında sırıtarak oturdu. Saat onu geçtiğinde daha fazla dayanamayacağını fark etti. Çekip gitmenin zamanı gelmişti. Konu da salonda oturanlar da tuhafına gidiyordu. Bu kadar çok eşcinsel bir arada. Ve ortalarında Franz! Çabucak dışarı çıktı. Aleksander Meydanı'na kadar kendi kendine güldü durdu. En son konuşan Chemnitz şube şefinin söyledikleri henüz kulağında idi. 27 Kasım tarihli bir polis yönetmeliğine göre eşcinsellerin sokaklarda gezinmeleri, birlikte umumi tuvaletlere girmeleri yasaklanmıştır. Yakalanıp da bu yönetmeliğe karşı çıktıkları tespit edilenler 30 mark cezaya çarptırılır. Franz, Lina'ya uğradı. Fakat o ev sahibesi kadınla çıkmıştı. Yattı. Uyudu. Düşünde çok güldü ve küfretti. Budala taksi şoförünün biri kavga etti. Adam hiç aralıksız Sieger ağaçlı yolunun girişindeki Roland çeşmesinin çevresinde dönüp duruyordu. Trafik polisi de otomobilin peşinden koşuyordu. Sonunda Franz arabadan atladı. Fakat otomobil çeşmenin çevresinde deliler gibi dönmeye devam etti. Hiç durmadan. Yüzlerce defa. Franz, trafik polisiyle konuşuyordu. Ne yapsa? Adam çıldırmış.

Ertesi gün öğleden önce Lina'yı meyhanede bekliyor. Her zamanki gibi. Dergiler ve gazeteler yanında. Lina'ya anlata-

cak. Bu oğlanların ne sıkıntılar içinde olduğunu, Chemnitz şube şefinin açıkladıklarını, polis yönetmeliğini ve 30 mark cezayı. Aslında bu konular onu ilgilendirmiyor. Herkes kendi derdiyle uğraşsın. Meck'in söylediklerini de düşündü. Yok, yok. Başı dinç olsun. Başkalarının derdi umurunda değil.

Gece iyi uyumadığını Lina hemen fark ediyor. Franz elinin tersiyle gazeteleri ona doğru itiyor. Resimler görünecek şekilde. Lina dehşetle elini ağzına götürüyor. Franz insanların ruhundan söz etmek istiyor. Masanın üzerinde dünkü dökülmüş birayı arıyor. Bulamıyor. Silmişler. Lina yanından biraz uzaklaşıyor. Soruyor. Gazetelerde yazan şeyler yoksa onda da var mı? Anlamıyor. Şimdiye kadar böyle değildi. Franz ağzının içinde bir şeyler homurdanıyor. Kuru parmağıyla masanın beyaz tahtasına çizgiler çekiyor. Lina gazete ve dergileri aldığı gibi masanın altına atıyor. Yunan şarap tanrısı Dionysos'un yanındaki coşkulu kadın gibi duruyor. Birbirlerine bakıyorlar. Franz küçük bir çocuk gibi aşağıdan yukarı. Sonra Lina olduğu yerde dönüp meyhaneden çıkıyor. Franz yerinden kıpırdamıyor. Tek başına oturuyor. Gazetelerini ve eşcinselleri düşünüyor.

Kel bir adam gezinti yapıyor. Parkta güzel bir oğlana rastlıyor. O hemen koluna giriyor. Bir saate yakın zevk içinde dolaşıp duruyorlar. Kel kafalı istekli, içgüdüsü emrediyor ya da arzusu çok müthiş, birdenbire oğlana yakınlık duyuveriyor. Kel kafalı evli. Daha önce fark etmişti fakat şimdi görüyordu, çünkü çok güzeldi. "Sen benim için güneş ışığısın, sen en değerli şeysin."

Ve oğlan nasıl da yumuşak. Var mı böylesi? "Gel, küçük bir otele gidelim. Bana bir armağan ver." "Beş ya da on mark. Cebimde kuruşum bile yok." "Sen ne istersen, güneşim." Kel kafalı ona cüzdanını veriyor. Neler de varmış? Böyle güzel şeyler.

Fakat oda kapısında gözetleme delikleri. Otelci görüyor. Karısını çağırıyor. O da bir şeyler görüyor. Sonra otellerinde böyle şeyleri hoş görmediklerini söylüyorlar. İnkâr etmesinin anlamı yoktu. Gözleriyle görmüşlerdi. Utanmalıydı, böyle oğlanları baştan çıkardığı için. Kendisinden şikâyetçi olacaklardı. Bavul taşıyan adamla odaları temizleyen kadın da geliyor. Sıntıyorlar. Ertesi gün kel kafalı adam iki şişe konyak satın alıp bir iş gezisine çıkıyor. Helgoland Adası'na gidiyor. İyice sarhoş olup suda intihar etmek için. Gemiye biniyor, adaya gidiyor, sarhoş oluyor fakat iki gün sonra karısının yanına dönüyor. Hiçbir şey olmamış.

Bütün ay boyunca da hiçbir şey olmuyor. Bir yıl geçiyor. Olan tek şey, Amerika'daki bir dayısından 3000 dolar mirasa konması. Biraz rahat etmeye karar veriyor. Kaplıcalara gidiyor. O evde yokken karısının gelen bir çağrıyı imzalaması gerekiyor. Kadın mektubu açıyor. Her şey yazıyor. Her şey yazıyor. Gözetleme delikleri, para cüzdanı, sevimli oğlan... Ve kel kafalı adam geziden döndüğünde herkes onun için ağlıyor. İki kızı, anneleri. Gelen çağrı yazısını okuyor. Olur mu böyle şey? Bu bürokrasiden başka bir şey değil. Büyük Karl'dır bunun nedeni. Yazılanlar doğru. "Sayın hâkim, kimseyi rahatsız edecek bir şey yapmadım ki. Odaya girdim ve kapıyı kilitledim. Gözetleme delikleri açmışlarsa ben ne yapayım? Cezalık bir suç işlemedim ki." Oğlan doğruluyor. "Söyleyin ne yaptım?" Kürk paltosu içinde kel kafalı ağlamaya başlıyor: "Bir şey mi çaldım? Bir yere mi girdim gizlice? Yaptığım tek şey, sevimli bir insanın kalbine girmek. Ben ona, sen benim güneş ışığımsın, dedim. Bu doğruydu da."

Beraat ediyor. Evdekiler ağlamaktan vazgeçmiyor.

"Sihirli Flüt." Dans sarayı. Tam bir Amerikan dans sarayı. Oryantal gazino, toplantılar için kiralanabilir. Noel'de sevgilime ne armağan versem? Kadın gibi giyinen erkekler için uzun

araştırmalardan sonra kıl köklerini kurutan bir ilaç buldum. Vücudun her yerinde uygulanabilir. Aynı şekilde gerçek bir kadın memesinin kısa zamanda nasıl büyütülebileceğini de buldum. Hepsi de zararsız maddeler. Kanıtlayabilirim. Kendimle. Sevgiyle özgürlük. Bütün cephelerde.

Yıldızlarla dolu pırıl pırıl bir gökyüzü insanlığın karanlık kentlerine bakıyor. Kerkauen Sarayı gecenin derin sessizliğinde. Kıvırcık saçlı sarışın kadın başını yastığa gömüyor. Gözüne uyku girmiyor. Yarın, evet yarın sevgilisi, candan sevdiği kişi onu terk edecek. Bir fısıltı karanlıklarda, gecenin içinde süzülüyor: Gisa, yanımda kal, benimle kal, gitme, uzaklara gitme, düşme. Bırakma beni. Sessizliğin kulağı yok, yüreği de. Ayakları ve burnu da. Biraz ötede, birkaç duvar ötede, soluk yüzlü narin bir kadın gözleri açık yatıyor. Uzun siyah saçları yatağın ipeğinde karmakarışık. Kerkauen Sarayı ipek yataklarıyla ünlü. Soğuğun ürpertisiyle titriyor bütün vücudu. Dişleri birbirine çarpıyor. Yataktan çıkmıyor, yorganı iyice üstüne çekiyor. İnce parmaklı buz gibi elleri üzerinde duruyor hareketsiz. Parıldayan gözleri karanlıkta geziniyor. Titreyen bir alev gibi.

"Hayır, hayır, seninle işim yok artık Franz. Beni unut. Çek git." "Bırak böyle konuşmayı Lina. Bu pis şeyleri herife geri vereceğim." Ve Franz şapkasını çıkardı, komodinin üzerine koydu, kadının odasındaydılar, onun vücuduna dokunmak istediğinde, Lina ellerini tırmıkladı ve ağladı. Sonra Franz'la çıktı. Koltuklarının altında gazete ve dergiler, savaşacakları cepheye ilerlediler. Rosenthaler Caddesi, Neue Schönhauser Caddesi, Hackeschen Pazarı...

Savaş alanına geldiklerinde iyi yürekli, kötü giyimli, ufak tefek, kirli, ağlamış Lina tek başına hücuma geçti. Hamburg prensini andıran bir atılışla. Tanrım, şimdi adamın başına bir şeyler gelecek! Beyaz saçlının kulübesine yürüdü. Dosdoğru.

Franz Biberkopf, asil çilekeş, geri planda kalmaya razı oldu. Sigara dışalım dışsatım şirketi Schröder'in dükkânını siper alıp tramvaylar, yayalar ve dumanlar arasından başlayan çarpışmanın akışını seyretti. Kahramanlar silahlara sarılmıştı. Elindeki gazete paketini tokat vurur gibi fırlatıp attı Lina Przyballa. Cernovitz'li ziraat işçisi Stanislaus Przyballa'nın meşru tek kızı. Ondan sonrası caddenin gürültüsünde kaybolup gitti. "Çok komik, çok komik." Çarpışmaya katılmamış çilekeş Franz hayran hayran iç geçirdi. Ernst Kümmerlich'in küçük meyhanesinden genç bayan Lina Przyballa, üstü başı kötü, fakat yüreği zengin, bağıra bağıra geliyordu: "Franz, gösterdim ona!"

Franz ne olduğunu tahmin etti. Meyhaneye girer girmez genç kadın ona sarıldı. Yüreği sandığı yün gömleğinin altında sol akciğerinin üst köşesine sokuldu. İlk kadehi boşalttı, sevinçle konuştu: "Şimdi pis şeylerini toplasın caddede!"

Şimdi, şimdi ölümsüzsün sen sevgili insan. Şanın şöhretin her yana yayılıyor. Yaşasın, yaşasın Hamburg prensi! Fehrbellin Meydan Savaşı'nın kahramanı yaşasın! Saraylı hanımlar subaylar ve meşaleler sarayın önünde. "Bir kadeh daha!"

Yeni dünya... Yaşamı olduğundan da zor yapmanın gereği yok

Ve Franz genç bayan Lina Przyballa'nın odasında oturuyor. Ona bakıp gülüyor: "Depocu nedir biliyor musun Lina?" Eliyle şöyle bir dürtüyor. Lina şaşırmış gibi konuşuyor: "Ne olacak, şu Fölsch gibi müzik dükkânında plakları arayıp getiren biri." "Benim söylediğim öteki anlamı. Ben seni şöyle bir itsem, sen kanepeye düşsen, ben de yanına uzansam, ikimize de yatakçı denir." "Böyle düşündün demek!" Lina kikirdedi.

Ve şimdi yine daha neşeli olalım, mutlu olalım... Ve bir daha, hep neşelenelim, sevinelim, eğlenelim...

Sonra kanepeden kalktılar. Evden çıkıp Yeni Dünya'ya gittiler. Burada insanlar vur patlasın çal oynasın eğleniyordu. Sevinç, coşkunluk, en ince kalçalar yarışması. Müzisyenler Tirol giysileri içinde sahnede: "İçelim, içelim, hep birlikte içelim dostlar. Bırak dertleri evde. Kederden, hüzünden kaçın, yaşamla şakalaş. Kederden hüzünden kaçın, yaşamla şakalaş!"

Ve bacaklara ağrı girdi. Müziğin temposunda, bira kadehleri ellerinde şarkılar mırıldandılar, gülüştüler, iki yana sallandılar: "İçelim, sarhoş olalım dostlar. Bırak dertleri evde. Bırak dertleri evde. Kederden, hüzünden kaçın, yaşamla şakalaş. Kederden, hüzünden kaçın, yaşamla şakalaş!"

Charlie Chaplin orada. Kuzeydoğu Almancasıyla fısıldayarak konuşuyor, paytak paytak yürüyor bol pantolonu ve kocaman ayakkabılarıyla. Yaşlanmaya başlamış bir kadının bacağını tutuyor ve birlikte merdivenden aşağı kayıyorlar. Masalarda aileler oturuyor. Önleri kirli. İstersen 50 fenik verip ucuna kâğıt püsküller takılmış uzun bir sopa alır, istediğinle ilişki kurabilirsin. Boyun kısmı hassas olur, dizin içi de. Dokundun mu öteki bacağım şöyle bir kaldırır ve arkasına döner. Kimler var burada? Her iki cinsiyetten insanlar, sonra bir avuç asker, yanlarında kadınlar. İçelim, sarhoş olalım dostlar. Bırak dertleri evde.

Hava dumanlı. Pipolardan, sigaralardan, purolardan çıkan bulutlar koskocaman salonu dolduruyor. Duman kendine yol buluyor, çevresi ona çok dumanlı gelmeye başlarsa, hafifliğinden yararlanıp yukarılara çıkıyor, çatlaklar, delikler ve vantilatörlerin yardımıyla kurtuluyor. Ve dışarıda, dışarıda ise kapkara gece. Soğuk. Orada duman hafif olduğu için pişmanlık duyuyor. Geri dönmek istiyor. Karşı koyuyor. Fakat vantilatörlerin hep tek bir yönde dönmesi nedeniyle dışarıda kalıyor. İş işten geçmiş oluyor. Fizik kanunları çevresini sarıyor.

Duman, başına neler geldiğini fark edemiyor bile. Elini alnına vuruyor, fakat alnı yok. Düşünmek istiyor, fakat başaramıyor. O şimdi, soğuk ve gecenin. Onu bir daha da gören olmuyor.

Masalardan birinde iki çift oturmuş, gelip geçenleri seyrediyor. Giysisi pötikare bir adam bıyıklı yüzünü şişman bir zencinin memelerine dokunduruyor. Yürekleri titriyor, burunları koku alıyor. Adam kadının memelerinin kokusunu alıyor, kadın adamın yağlı kafasının.

Biraz ötede sarı giysili bir kadın gülüyor. Yanındaki adam kolunu iskemlesine koyuyor. Kadının dişleri çıkık, monoki, sol gözü sönük, gülüyor, sigarasının dumanlarını savuruyor, başını iki yana sallıyor: "Senin sorduğun da..." Sarı saçları mizanplili genç bir piliç oturuyor yandaki masada. Taş gibi, fakat iyice örtülmüş poposuyla alçak bir bahçe iskemlesini dolduruyor. Genizden konuşuyor, bir biftek ile üç bardak biranın etkisi altında melodiler mırıldanıyor. Konuşuyor, konuşuyor, kolunu yanındaki adamın, Neukölln'lü bir şirkette tamircilik yapan adamın boynuna doluyor. Bu piliç adamın, yeni yıldaki dördüncü sevgilisi. Adamsa kadının onuncu, hatta büyük amcaoğlunu da sayarsak on birinci. Fakat bu amcaoğlu devamlı nişanlısı. Birden gözlerini açıyor. Çünkü yukarıdaki Şarlo her an aşağı düşebilir. Tuzlu simit ısmarlıyorlar.

Otuz altı yaşında bir adam, küçük bir bakkal dükkânının sahibi, tanesi 50 fenikten altı büyük balon alıyor. Sonra onları orkestranın önündeki geniş yolda birbiri ardına havaya bırakıyor. Başka çekiciliği olmadığından tek veya çift gezinen kızların, kadınların, genç kadınların, dulların, boşanmışların, eşlerine ve sevgililerine sadık olmayanların ilgisini çekmeyi böylece başarıyor. Ara koridorda halter kaldırma 20 fenik. Fal bakma da orada. Parmak ucunu ıslatıp iki kalp arasındaki kimyasal maddeye sürdükten sonra yukarıda duran boş kâğıda birkaç defa dokunuldu mu müstakbel eşin resmi ortaya çı-

kıveriyor. Çocukluğunuzdan bu yana hep doğru yoldasınız. Kalbiniz yanlış nedir bilmiyor. Çok duyarlısınız, kötü dostların kurmak istediği pusuyu hemen seziyorsunuz. Yaşamayı biliyorsunuz. Işığı altında bu dünyaya ayak bastığınız yıldız hep önderiniz olacak, mutluluğunuzu tamamlayacak, hayat arkadaşınızı bulmanıza da yardım edecek. Güveneceğiniz bu yoldaş sizinle aynı karakterde. Sizi istemesi tepeden inme ve atılgan olmayacak. Ancak onun yanı başında huzurlu mutluluğunuz kalıcı olacak.

Gardırobun yakınındaki salonda bir orkestra balkondan aşağı trompet çalıp şarkı söylüyor. Üzerlerinde kırmızı yelekler var. Bağırıyorlar. İçeceğimiz kalmadı, diye. Aşağıda besili bir adam duruyor. Üzerinde redingot. Temiz yürekli, saf birine benziyor. Başında rengârenk çizgili tuhaf bir kâğıt şapka var. Bir yandan şarkı söylüyor, bir yandan kâğıt karanfil sokmak istiyor yakasına. Fakat başaramıyor, sekiz bira, iki punç ve dört konyaktan sonra. Gürültünün içinde orkestraya doğru bir şarkı söylüyor, sonra vücudunun parçaları birbirine hiç uymayan yaşlı bir kadınla vals yapıyor, atlıkarınca gibi dönenip duruyor. Kadının vücudunun parçaları sanki birbirinden ayrılacak. Fakat içgüdüsüyle olacak, son anda yan yana duran üç iskemleye ilişmesini beceriyor.

Franz Biberkopf ile redingotlu adam müziğe bir ara verildiğinde, orkestranın, içeceğimiz kalmadı, diye bağırdığı balkonun altında buluşuyorlar. Parlak mavi bir göz Franz'a dik dik bakıyor. Sevimli ay, ne güzel de yükseliyorsun. Diğer göz kör. Beyaz bira kadehlerini kaldırıyorlar. Sakat adam boğuk sesle konuşuyor: "Sen de şu hainlerden birisin. Ötekiler yemlikte." Yutkunuyor. "Öyle gözümün içine bakma. Yüzüme bak. Söyle, nerede yaptın askerliğini?"

Bira kadehlerini tokuşturuyorlar. Orkestra bağırıyor, içeceğimiz kalmadı, içeceğimiz kalmadı. Şerefine hepimizin. Hepi-

mizin gönül rahatlığına. "Alman erkeği misin sen? Sen çekirdekten bir Alman mısın? Adın ne?" "Franz Biberkopf." Çok güzel, beni tanımıyor. Bir gözü görmeyen adam, elini ağzına götürüp fısıldıyor: "Sen bir Alman'sın." Geğiriyor. "Elini kalbinin üzerine koy. Kızıllarla birlik değilsin? Yoksa bir hainsin benim için. Hain olan benim dostum sayılmaz." Franz'a sarılıyor. "Polonyalılar, Fransızlar, kanımızı akıttığımız anavatan... Milletimizden bir teşekkür mü geldi?" Sonra kendini biraz toparlıyor, her yanından etler taşan kadınla dans ediyor. Her müzikte aynı valsi yapıyor. Sendeler gibi yürüyor. Onu arıyor. Franz bağırıyor: "Buradayım." Lina yanına gidiyor. Adam Lina'yla dans ediyor. Sonra kol kola Franz'ın yanına geliyorlar. Bara: "Affedersiniz, kiminle müşerref oluyorum? Saygıdeğer adınız, lütfen." İçelim, sarhoş olalım dostlar. Bırak dertleri evde. Kederden, hüzünden kaçın, yaşamla şakalaş...

İki domuz paçası, bir tuzlanmış boyun eti, bayana karaturp, gardırobunuz, evet hangisine vermiştiniz, burada iki gardırop var, tutuklular yüzük takabilir mi? Ben, hayır, diyorum. Kürek kulübünde saat dörde kadar sürdü. Oradaki otomobil yolları doğru dürüst değil. Başın tavana çarpıyor.

Gözü kör adamla Franz, barın önünde sarmaş dolaş olmuş, oturuyorlar: "Bak, dinle beni. Emeklilik maaşımı azalttılar. Ben kızıllara gideceğim. Kızgın kılıçlarla bizi cennetten kovan melekler. Oraya bir daha dönmeyeceğiz. Binbaşıma dedim ki, o da benim gibi Stargard'lı..." "Storkow'lu mu?" "Yok, Stargard'lı. Bak karanfilimi kaybettim. Hayır, buradaymış..." Deniz kıyısında öpen, dans eden dalgaları dinleyen biri, dünyada en güzel şeyin ne olduğunu bilir. Çünkü o aşkla yarenlik etmiştir.

Franz ırkçı gazeteler satmaya başladı. Yahudilere karşı değildi, fakat düzeni seviyordu. Çünkü cennette düzen

olmalıydı ve bunu herkes kabul etmeliydi. Çelik miğferleri, genç delikanlıları ve onların önderini görmüştü. Bu iyi bir şeydi. Potsdamer Meydam'nda metro çıkışında, Friedrich Caddesi'nde pasajın girişinde ve Aleksander Meydanı İstasyonu'nda duruyor. Yeni Dünya'da tanıştığı tek gözlü adamla, şişman kadınla dans eden adamla aynı düşüncedeydi.

Alman halkına Noel öncesi: Hayallerinizi paramparça edin, hokkabaz oyunlarıyla sizi kandıranları cezalandırın! Bir gün gelecek, savaş alanlarında adaletin kılıcı, gerçeğin kalkanı yükselecek, düşman yenilgiye uğrayacak.

"Bu satırların yazıldığı anda, Rayh bayrağı süvarilerine karşı açılan dava görülüyor. Bir avuç nasyonal sosyaliste saldırıp dövmüşler ve bu arada Hirschmann'ımızı hayvanca öldürmüşler. Partiden yalan söyleme emri aldıkları belli olan suçluların gerçek dışı ifadelerinden bile, hangi sisteme dayanarak, nasıl isteyerek kaba kuvvet kullandıkları ortaya çıkıyor."

"Gerçek federalizm, Yahudilere karşı çıkmaktır. Yahudilerle savaş, Bavyera'nın özgürlüğü için savaştır. Başlamadan saatlerce önce büyük Mathaeser Salonu tıka basa dolmuştu. Yeni gelenler bir yere sıkışıyordu. Açılışa kadar iriyarı bir SA orkestrası yiğitlik marşları ve melodileriyle bizlere hoş zaman geçirtti. Saat sekiz buçukta bir başöğretmen candan bir selamlamayla toplantıyı açtı ve ilk sözü Walter Ammer'e verdi."

Elsasser Caddesi'nde öğle üzeri Franz meyhaneye girdiğinde kolluğunu dikkatle cebine sokmuş onu tanıyanlar kahkahalarla gülüyor, kolluğunu çekip almak istiyorlardı. Franz onları başından savıyor.

İşsiz kalmış genç tesviyeciyle konuşuyor. Adam onu şaşkın şaşkın dinlerken büyük bira kadehini masaya bırakıyor: "Demek sen de benimle alay ediyorsun, Richard? Peki ama niçin? Evli olduğun için mi? Sen yirmi iki yaşındasın, karınsa on sekiz. Ne yaşadınız bu hayatta? Söyle bakayım."

Bileyici Georg Dreske, otuz dokuz yaşında, işyerinde lokavt, Franz'ın kolluğunu sallıyor. Franz heyecanlı: "Bak Orge şu kolluğa, hele iyi bak, üzerinde hiçbir şey yazmıyor. Hiçbir sorumluluk yok. Ben de senin gibi bir ara ne yaptığımı bilmemiştim be adam. Fakat sonra ne olmuştu? Kolluğun rengi önemli değil. İster kırmızı, ister altın sarısı, isterse siyah-beyaz-kırmızı olsun. Ne değişir? Sigaran daha mı lezzetli olur. Tütündür önemli olan, üstadım. İri, yoksa küçük yapraklardan mı yapılmıştır, iyi kurutulmuş mudur, nerede yetişmiştir, güzel sarılmış mıdır? İşte böyle. Neler geçti başımızdan, sen söyle Orge."

Adam kolluğu barın tezgâhına koyuyor. Sakin sakin birasını içiyor. Ağır ağır, bazen kekeleyerek konuşuyor, oldukça terliyor: "Seni sadece seyrediyorum Franz. Seni uzun zamandır tanıyorum. Şimdi seni iyice kafese koymuşlar bana kalırsa." "Şu kolluk mu demek istiyorsun?" "Başka şeyler de. Bırak böyle şeyleri. İnsan içine bu şekilde çıkmak zorunda değilsin sen, Franz."

Franz ayağa kalkıyor. Gömleğinin uzun yakaları açık olan genç tesviyeci Richard Werner ona bir şey söylemek istiyor. Fakat Franz onu eliyle şöyle bir itiyor: "Hayır, hayır küçük Richard. Sen iyi birisin, fakat bunlar erkeklere göre. Oy kullanma hakkının olması benimle Orge arasındaki konulara da karışma hakkının olduğu anlamına gelmez." Sonra barda duran bileyicinin yanına gidiyor. Biraz düşünceli duruyor. Uzun mavi önlüklü meyhaneci, kaba elleri küvetin içinde onları dinliyor. "Ne var Orge?" "Ne olacak? Ne olduğunu sen daha iyi biliyorsun. Şu kolluk, Franz. Ben olsam boynuma ip geçiririm daha iyi be adam. Seni gerçekten tam kafese koymuşlar."

Franz gözlerini dikmiş, bileyiciyi dinliyor. Adam kekeliyor, başını sallayıp duruyor. Franz gözlerini ondan ayırmıyor: "Ne olduğunu bilmek istiyorum. Senin düşüncelerini öğrenme-

liyim." Franz bekliyor. Karşısındaki konuşmuyor. Franz düşünüyor. Ben sana bir külah giydireyim de gör. Sanki hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi davranıyor. En akıllı kendini sanıyor. "Eski günleri anımsıyor musun, Orge? Arthur Böse'yi, Bluhm'u, sonra şu ufak tefek başçavuş... Neydi adı? Komik bir adı vardı..." "Bilmiyorum." Konuşmalı. Biraz çakırkeyif. Ötekiler de bunun farkında. "Dur bakayım, adı, adı Bista veya Biskra değil miydi ufaklığın?" Konuşmuyor. "Evet, onu hepimiz tanırız. Neler olmuştu? On sekizden sonra... Burada Berlin'de, Halle'de, Kiel'de ve..."

George Dreske bardan uzaklaşıyor. Budalaca şeyler benim için, bunları dinlemek için meyhaneye gelmedim: "Haydi, yeter artık. Yoksa çekip gideceğim." "Sayın baron nasıl oluyor da meyhanemize teşrif ediyor!" Gözlerini Dreske'nin gözlerine dikiyor: "On sekizden sonra Orge, seyyar topçu muydu, uçaksavar mıydı, önemli değil, sonra barış vardı. Öyle değil mi?" Şimdi aklıma geldi. Bekle oğlum. "Sen ne yapmıştın o zamanlar Franz? Nerelere gitmiştin, nerelere gitmemiştin, oturmuş muydun, ayakta mı durmuştun? Bak bakalım cebindeki deftere? Senin gibi işler yapan adam iş defterini yanında taşımalıdır." Sen beni anlıyorsun. Dreske'nin kurnaz gözlerine baktı. Sakin sakin: "On sekizden dört yıl sonra Berlin'deydim. Dolaşıp durmuştum. Sen de. Şu Richard o yıllarda henüz anasının eteğini tutuyordu. Enflasyon, kâğıt paralar, milyonlar, milyonlar vardı. Et, tereyağı... onlar yoktu. Eskisinden daha kötüydü. Biz o günleri yaşadık. Hiçbir şey yoktu. Dolaştık ve köylülerden patates çaldık."

Devrim? Bayrağı muşamba kılıfına sok, dolaba kaldır. Annene terlikleri verdirt, kıpkırmızı kravatını çıkar. Siz devrimi hep çenenizle yaparsınız. Sizin cumhuriyetiniz... bir iş kazası!

Dreske düşünüyor: Bu tehlikeli biri. Richard Werner, şu genç budala, yine çenesini açıyor: "Yine bir savaş çıksın is-

terdin, değil mi Franz? Çıksın da siz vurgununuzu yapın. Fransa'yı da şöyle bir yenelim. Yanılıyorsun Franz." O düşünüyor: Budalanın biri bu. Habeş herif! Zencilerin cennetinde yaşıyor! Savaşın ne olduğunu filmlerden biliyor. Vur tepesine, çenesini kapatsın!

Meyhaneci ellerini mavi önlüğüne kuruluyor. Temiz bardakların yanında yeşil bir prospektüs duruyor. Meyhaneci okurken derin bir nefes alıyor: Elle toplanmış kavrulmuş kahve eşsizdir! Temiz çekilmemiş kahve 2,29, Santos garanti karışıksızdır, Santos kuvvetlidir, kullanışlıdır. Van Campinas karışımı lezizdir, Meksika karışımı mükemmeldir, fiyatı uygun plantasyon kahvesi 3,75'e, trenle nakil en az on sekiz kilo değişik çeşit. Bir arı, bir yabanarısı olacak, yukarıda tavanda, soba borusunun yanında dolaşıp duruyor. Kışın ortasında görülmemiş bir doğa eşsizliği. Onun soyu sopu, kardeşleri, türü çoktan ölmüş ya da daha doğmamış. Bu yabanarısı için şimdi buz çağı. Yaşıyor, nasıl ve nerede haberi yok. Sonra güneş ışığı, ön masalara ve zemine yayılmış sessizce, "Löwenbrau Patzenhofer" yazılı küçük tabela onu ikiye ayırmış, o çok eski, aydınlattığı her şey geçici ve anlamsız. O yüz binlerce, belki de milyonlarca mil öteden, adı bilinmeyen yıldızların yanından geçerek geliyor. Güneş ışıyor milyonlarca yıldır. Her şeyden önce, Âdem'le Havva'dan da önce o vardı. Ve şimdi camlardan geçip küçük meyhaneye giriyor, üzerinde "Löwenbrau Patzenhofer" yazan madeni tabela onu ikiye ayırıyor, masalara ve yere uzanıyor, hiç kimsenin dikkatini çekmeden yayılıyor. O her yerde. O coşkulu, hafif, çok hafif, ışık hafifliğinde geliyor, evrenin ötelerinden.

Büyümüş iki hayvan, giysi içinde, iki insan, iki erkek, Franz Biberkopf ile Georg Dreske, bir gazete satıcısı ile lokavtlı bileyici barın yanında ayakta duruyor, paltolarının içindeki kol-

larıyla tezgâha dayanıyorlar. Her ikisi de düşünüyor, dikkatle bakıyor, hissediyor, fakat karşısındakinden farklı.

"O günlerde disiplin var mıydı Orge? Yoktu. Herkes bildiğini okuyordu. Ben sıvıştım, sen de, daha birçokları da. Öyle değil mi? Kimse kalmamıştı. Belki bir avuç insan. Onlar da senin olsun." Öküz herif, atıp tutuyor. Sinirimi bozuyor. "İhanete uğradığımız için, Franz, on sekizde, on dokuzda. Patronların ihanetine. Sonra Rosa'yı öldürdüler, Karl Liebknecht'i de. Böyle durumlarda insanlar birlik olmalı, birbirine destek olmalı. Bak Rusya'ya, Lenin'e, orada birlikler, sanki macunla tutturulmuş gibi. Fakat bekleyelim hele." Kan akmalı, kan akmalı, kolum kadar kalın kan akmalı. "Bana ne. Bekleye bekleye dünyanın sonu gelir, senin de. Benim için önemli olan şu tespittir: Hiçbir şeyi başaramadılar, bunu bilmek bana yeter. En küçük şey bile gerçekleştirilemedi..."

Franz uzanıyor, masada duran kolluğu alıyor, ceketini cebine sokuyor ve ağır ağır masasına dönüyor: "Bak sana şunu söyleyeyim, Krause iyi dinle beni, Richard unutma, sizin dedikleriniz gerçekleşemeyecek. Hele bu şekilde hiç. Şu kolluğu verenler başaracak mı, onu da bilmiyorum. İddia da etmiyorum, fakat ne de olsa değişik bir şey. Yeryüzünde barış deniyor. Böylesi iyi. Ve çalışmak isteyen çalışsın. Daha tuhaf düşünceler ise bize göre değil."

Pencere kenarındaki tahta sırada oturuyor, elini yanağında gezdiriyor, gözlerini kırpıştırıp meyhanenin aydınlığına bakıyor, kulağının kıllarını koparıyor. Tramvay tekerlekleri gıcırdayarak köşeyi dönüyor. 9 numara, Hermann Meydanı, Wildenbruch Meydanı, Treptow İstasyonu, Varşova Köprüsü, Balten Meydanı, Kniprode Caddesi, Schönhauser Caddesi, Stettiner İstasyonu, Hedwig Kilisesi, Halle Kapısı, Hermann Meydanı. Meyhaneci bir eliyle pirinçten bira musluğuna da-

yanmış duruyor. Ağzında yeni dolgusunun tadı. Dilini dişine götürüyor. Eczane kokusu. Küçük Emilie yazın yine köye veya çocuklar grubuyla Zinnovitz'e gidecek. Gözleri önündeki yeşil prospektüse dalıyor, çarpık duruyor, eliyle düzeltiyor, çarpık duran şeyleri sevmez. Baharatlı sosta salamura ringa balığı, kılçıksız leziz et, baharatlı sosta salamura, içinde turşu salatalık, jölede sardalyeler, iri parçalar, leziz balıklar, tava sardalyeler.

Kelimeler, ses çıkaran dalgalar, sesli dalgalar gidip geliyor meyhanede, Dreske'nin boğazından çıkıyor, yere bakıp gülümseyen kekemenin: "Öyleyse sana bol şans dilerim, Franz. Papazın dediği gibi, hayatın yeni yollarında. Ocakta Friedrichsfelde'ye yürüyeceğimiz gün, Karl ile Rosa'ya, sen bizlerle birlikte olmayacaksın her zamanki gibi. Öyle mi?" Bırak kekelemeyi, ben gazeteleri satmaya devam edeceğim.

Meyhaneci, yalnız kaldıklarında Franz'a bakıp gülümsüyor. O bacaklarını masanın altında uzatıyor. "Sizce niçin çekip gittiler Bay Henschke? Kolluk yüzünden mi? Başkalarını almaya gittiler!" Susmuyor. Onu buradan dışarı çıkaracaklar. Kan akmalı, kan akmalı, kan akmalı kol kalınlığında.

Meyhanecinin ağzında dolgunun tadı. Saka kuşunu da pencereye biraz daha yaklaştırmalı, böyle hayvanlar ışık ister. Franz ona yardım ediyor, tahtaya bir çivi çakıyor, meyhaneci, içinde küçük hayvanın kanat çırptığı kafesi duvardan alıyor: "Bugün oldukça karanlık burası. Çevrede çok fazla yüksek bina var." Franz iskemlenin üzerine çıkıyor, kafesi çiviye takıyor, ıslık çalıyor, başparmağını kaldırıyor, fısıldıyor: "Pek sokulmayalım ona. Hemen yeni yerine alışır. Saka kuşu dişi." İkisi de susuyor, başlarını sallayıp yukarı bakıyorlar, gülümsüyorlar.

Franz seçkin bir kişi, kendine ne yapması gerektiğini biliyor

Akşamın geç saatinde Franz, Henschke'den atılıyor. Saat dokuz olmuş, hâlâ içkisini yudumluyor, kuşa bakıyor, kuş başını çoktan kanatlarının altına saklamış, tüneğinde oturuyor. Nasıl oluyor da uykusunda düşmüyor. Franz usulca meyhaneciye soruyor: "Siz ne dersiniz? Hayvancık bu kadar gürültüde uyuyabiliyor. Mükemmel değil mi? Yorgun olmalı. Buradaki sigara dumanı dokunmuyor mu acaba? Ne de olsa ciğerleri küçücük." "Başka olanağı yok ki. Burada duman hep var. Hatta bugün az bile."

Franz oturuyor: "Öyleyse sigara içmeyeyim, yoksa içerideki duman artar. Sonra biraz pencereleri açalım, pek zararı olmaz." Georg Dreske ve genç Richard yanlarında üç kişiyle gelip karşıdaki masaya oturuyorlar. Gelenlerden ikisini Franz tanımıyor. Ona bakıyorlar, sonra biraz küstahça arkalarına dayanıyorlar, şerefe kadeh kaldırıyorlar. Meyhaneci Henschke bira musluğunun başında. Kadeh dolduruyor, boşları yıkıyor, bir şeyler yapıp duruyor tezgâhının arkasında.

Karşı masada sesler artıyor. Gelenlerden biri, Franz'ın tanımadığı, yüksek sesle konuşuyor. Birden konuşmayı bırakıp bir şarkıya başlamak istiyor. Meyhaneyi fazla sakin buluyor. Piyano çalan da yok. Henschke masaya doğru sesleniyor: "Kimin için olmalıymış? Burada o kadar çok kazanmıyorum ki!" Ne şarkı söylemek istediklerini Franz biliyor. Ya "Enternasyonal" ya da "Arkadaşlar ışığa, özgürlüğe gidelim" şarkısını, tabii bu arada yeni şarkılar öğrenmemişlerse.

Başlıyorlar. "Enternasyonal" ile. Franz çiğniyor. Düşünüyor: Bana bunlar. Umurumda değil, fakat şu sigara içmeyi bir bıraksalar. Küçük kuşa zarar veriyorlar. Şarkı söyledikleri zaman sigarayı bırakıyorlar. Georg Dreske'nin böyle tüysüz-

lerle birlik olacağını da hiç düşünmezdim. Kalkıp da yanıma bile gelmiyor. Budala herif, üstelik de evli. Gençlerin yanında oturmuş, palavralarını dinliyor. Tanımadıklarından biri ona doğru sesleniyor: "Söyle bakalım arkadaş, şarkıyı nasıl buldun?" "Güzel. Hoşuma gitti. Sesiniz de iyi." "Haydi, istersen hep beraber söyleyebiliriz." "Ben yemeğime devam edeyim, daha iyi. Bitince birlikte söylerim, belki de başka bir şarkı." "Anlaştık."

Konuşuyorlar, Franz yemeğini yiyor, birasını yudumluyor, Lina'yı ve uykusunda düşmeyen küçük kuşu düşünüyor, karşı masaya bakıyor. Kim pipo içiyor orada? Bugün iyi kazanmış sayılırdı. Fakat hava soğuktu. Karşı masadan ona bakanlar var, nasıl yemek yediğine. Korkuyorlar galiba, yemek boğazımda kalacak diye. Günün birinde adamın biri sosisli sandviç yemişti. Sosis mideye indiğinde aklı başına gelmiş, yukarı çıkmış ve demişti ki: Hardal yoktu! Sonra yine aşağı inmişti. İyi sosisi böyle yapmalı! Franz yemeğini bitiriyor. Birasını sonuna kadar içiyor ve karşı masadan sesleniyorlar: "Haydi arkadaş, şimdi bize şarkı söyleyecek misin?" Şarkıya ne kadar da meraklılar. Giriş parası toplasalar. Sigara içmek yok. Ben içiyor muyum? Söz verdim mi de yerine getiririm. Franz düşünüyor, mendille burnunu silerken. İnsan sıcağa girdi mi burnu akıyor. Çekmenin pek yararı yok. Lina da nerede kaldı? Yoksa birkaç sosis daha yesem mi? Hayır, çok kilo alıyorum. Bu adamlara ne şarkısı söylesem? Yaşamdan pek anladıkları yok ki! Fakat ben söz verdim mi yerine getiririm. Ve birden aklına geliyor, bir cümle, tek bir dize, cezaevinde öğrenmiş olduğu bir şiirden, sık sık söylediği. Büyülenmiş gibi duruyor, yüzüne renk geliyor, başını önüne eğiyor, ciddi ve düşünceli. Bir eliyle bira kadehini tutup konuşuyor: "Bir şiir biliyorum, cezaevinden, bir hükümlünün yazdığı, adı, dur bakayım, neydi adı, Dohms'du."

Evet, oydu. Şimdi dışarıda. Güzel bir şiir. Franz masasında oturuyor. Tek başına. Henschke muslukta bardak yıkıyor. Ve ötekiler dinliyor. İçeri kimse girmiyor. Küçük kömür sobası sesler çıkararak yanıyor. Franz, başını eline dayamış, Dohms'un yazdığı şiiri okuyor. Hücresi geliyor gözünün önüne, gezinti yaptığı avlu da. Şimdi kimler var acaba orada? Avluya çıkıyor. Buradakilerin yaşamdan haberleri yok.

Konuşuyor: "Bu dünyada bir erkek mi olmak istiyorsun be adam, önce iyi bir düşün, ebe seni gün ışığına çıkarmadan! Dünya bir perişanlık yuvası! İnan bu mısraların şairine, kötü yemeği hiç aralıksız çiğneyene! Goethe'nin *Faust*'undan bir çalıntı: İnsan yaşamını sever, anasının karnında olduğu sürece... Sonra devlet baba, sabahtan akşama ne yapacağını söyler sana. Seni kıskaca alır, yakana yapışıp seni yola sokar, kanunlar ve yasaklarla! Birinci emir: Sökül be adam! İkinci emir: Kapat çeneni! Böylece yaşarsın karanlıkta, hapı yutmuş bir insan olarak. Üzüntünü unutmak için de arada sırada meyhaneye gider sarhoş olursun, birayla, bazen de şarapla, ağrılar girer başına. Bu arada yıllar geçer, saçlarını yer güveler, kirişlerin çatırdar, vücudunu yorgunluk kaplar, her yanın pörsür. Beyninde aklın ekşir, sen iğne ipliğe dönersin. Kısacası, fark edersin güzün geldiğini, kaşığı bırakırsın elinden ve ölürsün. Şimdi sorarım sana dost, nedir insan, nedir yaşam? Büyük Schiller'imiz ne demişti bir zamanlar: 'En iyi, kalite değildir.' Ve ben de derim ki: 'Kümeste tavukların inip çıktığı merdivendir yaşam. Pislik dolu.'

Hiç kimse konuşmuyor. Biraz sonra Franz: "Evet, bunları Dohms söylemişti. Hannoverliydi. Aklımda kalmıştı söyledikleri. Güzel, değil mi? Yaşamı anlatıyor, acı da olsa."

Karşıki masadan: "Evet, evet. Devlet babanın istediklerini aklında iyi tut. Ne yapman gerektiğini söyleyen de kimdir? Yine devlet baba! Ezberle bakalım dost. Fakat işine pek ya-

ramayacaktır." Franz, başını eline dayamış oturuyor ve şiire devam ediyor: "Evet, onların istiridye ve havyarları yok, bizim de. İnsan ekmeğini kendi kazanmak zorunda, kolay olmamalı bu zavallı adama." Karşı masadakiler laf atıyor. Herif uyansın: "İnsan ekmeğini her yoldan kazanabilir. Eskiden Rusya'da jurnalciler vardı, çok para kazanırlardı." Bir başkası da sesini yükseltiyor: "Bizde de başka türlüleri var. En yukarıda, yemliğin kenarında oturup aşağıdaki işçileri kapitalistlere satan ve karşılığında para alan." "Orospulardan farklı değil. Onlardan da kötü."

Franz şiiri düşünüyor, cezaevindeki insanları. Ne yapıyorlar acaba? Yeni gelenler olmuştur. Her gün yeniler gelir. Karşı masadakiler bağırıyor: "Haydi! Ne oldu şarkımıza? Söz verdin, fakat yerine getirmedin." Bir şarkı. Peki, söyleyeyim size. Ben söz verdim mi yerine getiririm. Fakat önce boğazımı bir ıslatayım.

Ve Franz bira kadehini eline alıp içiyor. Hangi şarkıyı söylesem? Kendini avluda görüyor, binaların duvarlarına doğru bir şeyler bağırırken. Bugün neler de geliyor aklına? Ve sonra ağır ağır başlıyor şarkısına. Kelimeler ağzından dökülüyor: "Bir dostum vardı, ondan iyisi yoktu. Trompetler savaşa çağırmıştı, o yanımda gitmişti." Bir an duruyor. Sonra devam ediyor: "Bir kurşun gelmişti uçarak, benim için miydi, onun için miydi? Kurşun ona rastlamıştı, o ayaklarımın dibine düşmüştü. Sanki benden bir parça gibi." Ve sesini yükseltiyor: "Bana vermek istemişti elini, verememişti. Sen kal hayatta iyi dost... İyi dost!"

Şarkısını bitiriyor, gururla arkasına dayanıyor. Karşı masadakiler yüksek sesle, "Sevgili dost... İyi dost..." diye bağırıp çağırıyorlar. Masaya vuruyorlar. Franz onları duymuyor. Şarkısını söylerken kendini cezaevinin avlusunda görmüştü yine. Memnundu. Bir şarkı daha gelmişti aklına. Nerede olduğu

önemli değildi. Söylemeliydi. Yahudiler ülkedeydi, cebelleşiyorlardı. Neydi Polonyalının adı, sonra o asil efendininki de? Bağıra bağıra başlıyor yeni şarkısına: "Bir çağırma, gürüldeyen gök, şakırdayan kılıçlar ve kıyıya vuran dalgalar gibi: Ren Nehri'ne, Ren Nehri'ne, Almanların Ren Nehri'ne. Bizler, hepimiz onun koruyucusuyuz! Sev vatanını, kapat çeneni! Sev vatanını, kapat çeneni! Dimdik ve sadık duruyor, Ren'deki nöbetçiler! Dimdik ve sadık duruyor, Ren'deki nöbetçiler!" Her şey geride kaldı, biliyoruz. Şimdi burada oturuyoruz ve yaşam güzel, her şey güzel...

Hepsi susuyor, Franz'ın tanımadığı adamlardan biri bir şeyler geveliyor. Pek dinleyen olmuyor. Dreske, kamburu çıkmış oturuyor, başını kaşıyor. Meyhaneci tezgâhın arkasından çıkıp Franz'a geliyor. Yan masaya ilişiyor. O ise şarkısının sonunda bütün yaşamı selamlıyor, kadehini kaldırıp, "Şerefe!" diye bağırıyor, yumruğunu masaya indiriyor. Memnun memnun gülümsüyor. Karnı tok, her şey yolunda. Fakat Lina da nerede kaldı? Elini yüzüne götürüyor. Yüzü toplu. Güçlü bir erkek. Eti budu yerinde. Konuşan yok. Susuyorlar.

Karşı masadakilerden biri ayağa kalkıyor, ceketinin önünü iliklıyor, pantolonunun belini çekiştiriyor, uzun boylu, dimdik biri, yenilerden. Çattık belaya! Resmigeçit yürüyüşüyle Franz'a doğru ilerliyor. Yumruğu yer, bana vurmak isterse. Adam şöyle bir hoplayıp Franz'ın masasına oturuyor. Franz ona şöyle bir bakıyor. "Be adam, meyhanede iskemle yokmuş gibi!" Tanımadığı kişi ise yukarıdan Franz'ın tabağını gösteriyor: "Ne yedin bakayım?" "Ben diyorum ki, bu meyhanede iskemle olacak. Tabii görecek gözlerin varsa! Hem sen bana söylesene, yoksa seni bebekliğinde kaynar suyla mı yıkadılar?" "Başka şeyden söz ediyoruz şimdi. Ne yedin, onu bilmek istiyorum." "Sandviçle kaşarpeyniri, öküz. Kenarlarını da sana ayırdım, eşoğlu eşek! Ve derhal masadan in aşağı!" "Sandviçle

kaşarpeyniri yemiş olduğun kokundan anlaşılıyor. Fakat yiyecek parayı nereden buldun?"

Franz ayağa kalkıyor, kulakları kızarmış. Karşı masadakiler de ayaklanıyorlar. Franz kenarından yakaladığı gibi masayı deviriyor. Üzerindeki adam, tabak, bira kadehi ve hardal şişesiyle birlikte. Tabak kırılıyor. Henschke bunu bekliyordu. Kırıkları topluyor: "Yok böyle şey. Burada kavgaya, dövüşmeye izin yok. Barış istemeyen derhal dışarı!" Uzun boylu adam ayağa kalkıyor. Meyhaneciyi eliyle şöyle kenara itiyor: "Çekilin bakayım, Henschke. Burada dövüş yok. Sadece hesaplaşacağız. Bir şeyi kıran ödemeli." Teslim oluyorum, diye düşünüyor Franz. Pencerenin yanında, perdeye tutunmuş duruyor. Bana şöyle dokunmaya kalkışsınlar, buradan sıvışırım. İnşallah ellerini sürmezler bana. Ben herkesle iyi geçinirim. Fakat şimdi bu budala bana el sürmeye kalkışırsa ne olur bilemem."

Uzun boylu pantolonunu çekiştiriyor. Haydi bakalım, başlıyor. Franz başına gelecekleri bekliyor. Dreske ne yapacak acaba? Hiç kıpırdamadan durmuş, seyrediyor. "Orge, nedir bu beş paralık adam? Yanında getirdiğin bu sümüklü piçi de nereden buldun?" Uzun boylu pantolonunun beliyle oynuyor. Aşağı kayıyor, yeni düğme diktirsin. Yabancı adam alay eder gibi meyhaneciye sesleniyor: "Önce bırakacaksın, konuşsun. Faşistler çok konuşur. Onların söyledikleri bizde konuşma özgürlüğüne girer." Dreske sol kolunu şöyle bir havaya kaldırıyor: "Hayır, Franz, ben karışmıyorum. Şu gazeteler ve şarkılarınla kendi başına kendin dert açtın. Çaresine de kendin bak. Hayır, hayır ben karışmıyorum. Burada böyle bir olay hiç çıkmamıştı."

Bir sesleniş, gök gürültüsü gibi. Ah, evet, avludaki şarkı, hoşlarına gitmedi.

"Faşist! Gaddar herif!" Uzun boylu adam Franz'ın karşısında haykırıyor: "Kolluğu ver bakayım! Haydi, çabuk!"

Kavga başlayacak. Dördü birden saldırmaya niyetli. Sırtım pencereye dayalı duracağım. Önce elime bir iskemle. "Kolluğu ver, dedim! Yoksa cebinden çeker alırım. O herifin verdiği kolluğu!" Diğerleri de yanına geliyor. Franz eline bir iskemle alıyor. Sıkı sıkı tut onu. Sıkı tut ve saldır.

Meyhaneci uzun boyluyu arkadan tutup yalvarıyor: "Haydi, Biberkopf, gidin. Ne olur gidin!" Meyhanesine bir şey olacak diye korkuyor. Camlar sigortalı değil herhalde. Bana göre hava hoş. "Henschke, tabii giderim. Berlin'de başka meyhaneler de var. Ben burada sadece Lina'yı beklemiştim. Yoksa siz de mi bunlardan yanasınız? Benim gibi her gün buraya gelen birinin gitmesini istiyorsunuz. Şu ikisi ise içeri bugün ilk defa adım atmış!" Meyhaneci uzun boyluyu geri çekmişti. Diğeri yere tükürdü: "Sen faşistin biri olduğun için. Kolluğu cebinde sakladığın için ve gamalı haçlı sayıldığın için!"

"Öyleyim, size ne? Orge Dreske'ye de nedenini açıkladım. Siz bunu anlamıyorsunuz. Onun için de bağırıp çağırıyorsunuz." "Hayır, bağırıp çağıran sensin. Ren Nehri kıyısında nöbetçiler, diye." "Kavga etmeye kalkışan, gelip masamın üzerine oturan kim? Dünyada hiçbir zaman barış olmaz. Böyle olmaz. Dünyada barış olmalı, çalışabilmek ve yaşayabilmek için. Fabrika işçileri ve tacirler ve de diğerleri. Düzen olmalı, çalışabilmek için. Yoksa nasıl yaşayacaksınız, siz çenesi düşükler? Birtakım boş sözlerle kendinizi sarhoş ediyorsunuz! Siz kavgadan ve başkalarına kötülükten başka şey bilmiyorsunuz. Onlar da sizler gibi olsun ve sopa çeksin diye. Hiçbiriniz ayak parmağınıza bile basılmasına izin vermez, öyle değil mi?"

O da birden bağırmaya başlamıştı. Acaba kafasına dank mı etmişti? Çağlayan gibi akıyor sözler, gözlerinden ateş fışkırıyor: "Katiller, pis herifler! Ne yaptığınızdan haberiniz yok. Kafanızdan o berbat düşünceleri birisinin çıkarıp atması ge-

rek. Bütün dünyayı harap eden sizlersiniz. Dikkat edin, başınıza bir bela gelmesin. Kan dökenler, it oğulları!"

Çağlayan gibi Franz. Tegel'de geçmişti yılları. Yaşam berbattı. Ne biçim bir yaşamdı bu? Şarkıdaki biliyor, benim başıma gelenleri. Ida. Düşünme şimdi onu.

Ve bağırıp çağırmaya devam ediyor. Dehşet içinde. Nedir o yükselen? Kendini koruması gerek. Üzerine basmalı, bağırmalı, sözünü boğazına tıkamak. Meyhane çın çın ötüyor. Henschke önünde duruyor, daha yakınına gelemiyor. Ve Franz yerinden kıpırdamadan haykırıyor, gırtlağı yırtılırcasına. Karmakarışık şeyler söylüyor, öfkesinden köpürüyor: "Ağzınızı açıp da bana bir şey söyleyemezsiniz. Hiçbiriniz ne yapmam gerektiğini bana söyleyemez. Benim gibiler bazı şeyleri daha iyi bilir. Cepheye gidip sipere girmedik boşuna. Sizler şimdi ortalığı kışkırtın diye. Barış, barış, diyorum size. Anladınız mı? İbret alın bizlerden. Başka bir şey istemiyorum. Şimdi içinizden biri kalkıp da devrim yapmak isterse, barışa dokunursa, onu asmalı derim sokaktaki ağaca. İşte o zaman ötekilerin aklı başına gelir, arkadaşları ağaçta sallanırken. Yaptıklarınızın sonucu ne olur görürsünüz, cani herifler!"

Kudurmuş gibi. Bağırıyor. Sesi horoz gibi çıkıyor. Bakışları donuk, yüzü masmavi, şişmiş, yere tükürüyor, elleri ateş içinde. Bu adam kendinde değil. Parmakları iskemleye geçmiş. Sanki her an iskemleyi kaldırdığı gibi ötekilere saldıracak.

Dikkat. Tehlike geliyor. Dikkat. Ateş, ateş, ateş...

Orada durmuş, bağıran adam kendi kendini duyuyor. Uzaklardan. Kendi görüyor. Binaları, yıkılmak isteyen binaları. Damları, aşağı kayan damları. Mümkün değil, olamaz. Katiller başaramayacak, barış zedelenmeyecek. O bizler için gerek.

Ve kafasından karmakarışık düşünceler geçiyor: Birazdan başlayacak, bir şeyler yapmalıyım, içlerinden birinin boğazı-

na yapışmalıyım, hayır, hayır, yere yuvarlayacaklar, vuracaklar. Ben de, dünya barış içinde, her şey düzenli, diye düşünmüştüm. Karmakarışık düşüncelerinden dehşetle irkiliyor, kendine geliyor: Bu dünyada düzenli olmayan bir şey var. Karşısında duruyorlar, korkutucu. Geleceği görüyor.

Bir zamanlar cennette iki insan yaşıyordu. Âdem ile Havva. Cennet eşsiz güzellikte bir bahçeydi. Kuşlar ve sayısız hayvan oynaşıp duruyordu.

Adam deli galiba. Uzun boylu burnundan soluyor ve Dreske'ye göz kırpıyor. Ötekiler susuyor. En iyisi yine masalara oturalım ve başka şeylerden söz edelim mi demek istiyor? Dreske sakin. Kekeliyor: "Şimdi sen git artık Franz. Tuttuğun o iskemleyi de bırak artık. Yeteri kadar konuştun." Sakinleşiyor, kara bulut çekip gidiyor, uzaklara. Çok şükür. Yüzü soluyor, çöküyor.

Ötekiler masalarına gidiyor. Uzun boylu oturuyor, içkisini yudumluyor. Odun tüccarları fatura talep ediyor, Krupp emeklilerini açlığa terk ediyor, bir buçuk milyon işsiz, on beş günde sayıları 226.000 artıyor.

Franz'ın elindeki iskemle düşüyor, parmakları gevşiyor, sesi yine normal çıkıyor, başı önünde, ötekiler onu artık kızdırmıyor: "Gidiyorum. Hoşça kalın. Kafanızdaki düşünceler beni ilgilendirmiyor."

Yanıt vermeden dinliyorlar onu. Bırak dönmelerin, aşağılık hergelelerin, burjuvanın ve sosyalist şovenistlerin alkışları arasında anayasalarına leke sürsün. Avrupa devrimci işçilerinin çöküşü de böylece hızlanmış olur. Baskı altındaki sınıflar bizden yana!

Franz şapkasını eline alıyor: "Üzgünüm Orge, aramızda anlaşmazlık olduğu için. Böyle bir şey yüzünden..." Elini uzatıyor. Dreske uzatılan eli tutmuyor. Gidip iskemlesine oturuyor. Kan akmalı, kan akmalı, kol kalınlığında.

"Öyleyse gidiyorum. Borcum ne, Henschke? Şu bardakla tabağın da parasını vereceğim."

Bir yönetmelik. On dört çocuğa bir porselen fincan. Merkez bakanı Hirtsiefer'in sosyal yardım genelgesi. Bu genelgenin basılıp yayılmasından kaçınılmalıdır. Elimdeki olanakların kısıtlılığına rağmen çocuk sayısının yüksekliği ve onların itinalı eğitimi, ekonomik koşullar da göz önüne alınırsa, çok büyük fedakârlık gerektirir. Yine de örnek bir sonuç elde edilmektedir.

Birisi Franz'ın peşinden sesleniyor: "Yaşasın zafer çelengi ve sana patatesli balık kuyruğu!" Hardalı kıçına sürsün, serseri herif. Yazık, o elime geçmedi. Franz şapkasını alıyor. Hackesche Pazarı aklına geliyor. Oğlanlar, beyaz saçlının gazete kulübesi. İstemiyor, karar veremiyor, gidiyor.

Dışarıda. Soğukta. Meyhanenin hemen önünde Lina'yı görüyor. Kadın henüz gelmekte. Yürüyorlar. Ağır ağır. Geri dönüp hepsine birden, siz çılgınsınız, demek istiyor Franz'ın canı. Onlar delirmiş, içki onları böyle yapmış. Gerçekte öyle değiller. Uzun boylusu, en gözü pekleri, en atılganları bile değil. Kanlarını ne yapacaklarını bilmiyorlar. Çok sıcak kanlılar. Tegel'de olsalardı ya da başlarından bir şeyler geçmiş olsaydı, akılları başlarına gelirdi. Fakat böyle...

Lina kolunda caddenin loşluğuna bakıyor. Buraya birkaç sokak lambası daha dikebilirlerdi. İnsanlar ne istiyor birbirlerinden? Önce umurunda olmadığın oğlanlar, sonra da şu kızıllar. Bana ne onlardan? Kendi çöplerini kendileri toplasın. Bıraksınlar, istediğim yerde oturayım. Kafam dinç biramı bile içemiyorum. En iyisi hemen geri döneyim ve Henschke'nin meyhanesini yerle bir edeyim. Gözleri yine parlıyor, kıvılcım saçıyor. Alnı ve burnu şişiyor. Fakat biraz sonra geçiyor, Lina'ya sokuluyor, bileğini tırmıklıyor, kadın gülümsüyor: "Yapmana ses çıkarmam Franz'cık... Senden bir tırmık güzel."

"Haydi dans etmeye gidelim, Lina. Öyle pis bir yere gitmek yok. Yeter bugün. Sigara içip duruyorlar. Küçük saka kuşu düşüp ölse umurlarında değil." Ve Lina'ya anlatıyor, nasıl haklı olduğunu. Genç kadın ona hak veriyor. Tramvaya biniyorlar, Jannovitz Köprüsü yakınlarındaki salona gidiyorlar. Öyle, yürüdüğü ve durduğu gibi gidiyor Franz dansa. Lina'nın da üstünü değiştirmesine izin vermiyor. Böyle de güzel o. Sonra bindikleri tramvayda, kadın çantasından oldukça buruşmuş bir gazete çıkarıp uzatıyor. Onun için getirmişti, pazar gazetesini. Barış habercisini. Franz, bu gazeteyi satmadığını fark ediyor, kadının elini tutuyor, gazetenin adı hoşuna gidiyor, birinci sayfadaki başlık da: "Talihsizlik sonucu mutluluk."

Ellerini çırp çırp, ayaklarını vur, vur, balıklar, kuşlar bütün gün cennet.

Tramvay ağır ağır ilerliyor. Kafa kafaya vermişler, güçsüz ışıkta okumaya çalışıyorlar. Lina'nın birinci sayfada kalemle işaretlemiş olduğu şiiri: "Birlikte daha iyi başarılır," E. Fischer'den: "Tek başına gitmek çok zor, sendelersin, düşersin, kim kaldırır? Yorgunsun, kim destek olur? Sen sessiz sessiz yeryüzünden ve zamandan geçen gezginsin..."

Ağzım kuru. Susamışım. Franz şiiri okurken düşünüyor. İki kadeh bira azdı. Çok konuşunca da insanın dili damağı kuruyor. Sonra şarkısını anımsıyor, kendini yuvada hissediyor, Lina'nın kolunu sıkıyor.

Kadın ümitleniyor. Aleksander Caddesi'nden Holzmarkt Caddesi'ne yürürlerken yanındaki adama iyice sokuluyor. Yakında nişanlansalar ne güzel olurdu...

Bu Franz Biberkopf ne büyük. Eski kahramanların tümüyle boy ölçüşebilir

Bu Franz Biberkopf, önce çimento işçisi, sonra hamalı vb., şimdi de gazete satıcısı, yüz kiloya yakın. Bir kobra yılanı gibi güçlü, bir atletizm kulübünün yeniden üyesi. Ayağında kabaralı kunduralar, köşeli tozluklar, üzerinde kaban. Cebinde pek para bulamazsınız. Sık sık para giriyor cebine, fakat küçük miktarlarda. Ona sokulmak yine de tavsiye edilir.

Franz öfkeleniyor; geçmişi, Ida'yı ve başkalarını düşünürken uykusu kaçmıyor, ıstırap çekmiyor. Büyükannesinin, anneannesinin döneminden anılar da onu ilgilendirmiyor. Değişen durumu göz önüne almalı. Bir katil, zamanında Tanrı'nın lanetine uğramış bir insan kilisede, Orestes, Klitemnestra'yı öldürmüş (ne zor bir ad), ne de olsa anasını. (Hangi kilisede demek istiyorsunuz? Bizde geceleri açık bir kilise ararsınız.) Ben derim ki, asıl değişen zamanlar. Haydi, haydi korkutucu canavarlar, saçları karmakarışık karılar boyunlarında yılanlar, ağzı maskesiz köpekler, çok sevimsiz bir sirk, onu yakalamaya çabalıyorlar, fakat başaramıyorlar, antik bir gösteri bu. Sonra ayaktakımından kişiler çevresinde dans ediyor, öfkeli. Orta yerde hep köpekler. Anılar dansı bu. Kurbanlarını sarıyorlar, aklını kaçırtmaya, cinnet getirtmeye, baştan çıkartmaya çalışıyorlar. Tımarhaneye hazırlık...

Franz Biberkopf'u kışkırtamazlar. Afiyetler olsun, diyelim. İçkisini Henschke'de alıyor ya da başka bir meyhanede kolluğu cebinde, biralar peş peşe, arada bir sert içki, keyfi yerinde. Mobilya hamalı, gazete satıcısı Berlinli Franz Biberkopf'un 1927'de geçmişin o Orestes'inden farkı işte bu. Şimdi kim kimin yerinde olmak istemez.

Franz, nişanlısını döverek öldürmüştü. Ida (soyadının konuyla ilgisi yok) ilkbaharındaydı. Bu olay Franz ile Ida ara-

sında geçen bir kavga sırasında olmuştu. Kadının kız kardeşi Minna'nın evinde. Önce kadının bazı uzuvları hafif zarar görmüştü. Burnunun ucundaki deri yukarı doğru, zedelenen yerin hemen altındaki kemik ve kıkırdak. Bu ancak hastanede tespit edilmiş ve dava dosyasında belirtilmişti. Ayrıca sağ ve sol omuzda hafif zedelenme sonucu morartılar. Sonra kavga büyümüştü. "Orospu çocuğu" ve "orospu avcısı" gibi sözler, çok gururlu ve o sıralar sefil bir yaşam süren Franz Biberkopf'u tahrik etmişti. Adam başka nedenler dolayısıyla da öfke içindeydi. Adaleleri tir tir titriyordu. O anda eline krema çırpma aletinden başka bir şey almadı. Ucu tel spiralli bu aleti müthiş bir hızla Ida'nın göğüs kafesine indirdi. Ida'nın göğüs kafesi o güne kadar sağlıklıydı. Karnını doyurduğu adam ise bu ufak tefek kadının ilişkilerine son vereceğinden şüpheleniyordu ve bu şüphesinde yanılmıyordu. Çünkü yeni ortaya çıkmış bir Breslava'lı rakibi olmuştu. Her neyse, genç kadının göğüs kafesi ucu tel spiralli aletin darbelerine dayanıklı değildi. Daha ilk darbede Ida, "Ah!" diye haykırdı. Ve ağzından "pis hergele" değil, "be adam" sözü çıktı. Krema çırpma aletinin ikinci darbesini Franz, Ida tam dörtte bir sağa dönerken indirdi. Bunun üzerine Ida hiç konuşmadı, sadece yüzünü ekşiterek ağzını tuhaf bir şekilde açtı ve kollarını havaya kaldırdı.

Saniyenin onda biri sürede kadıncağızın göğüs kafesinde olup bitenler, kaskatılık ve esneklik, darbe ve direnç kanunlarıyla anlaşılabilir.

Bir saniye önce kadının göğüs kafesinde olanlar, katılaşma ve esneklik, çarpma ve direnç yasalarıyla bağlantılıdır. Bu yasaları bilmeden ne olup bittiğini anlamak ise olanak dışıdır. Bu nedenle şu formülden yararlanmalıdır:

Newton'un birinci hareket yasasına göre dinlenen insan vücudu, başka bir iç güç onu durumunu değiştirmeye zor-

lamadığı sürece (burada Ida'nın kaburgaları söz konusu) bir beklemededir. Newton'un ikinci hareket yasasına göre de hareketin etkisindeki değişim etkileyici kuvvetle orantılıdır. (Burada etkileyici kuvvet Franz'dır, daha doğrusu onun kolu ve yumruğunun içindeki kuvvettir). Kuvvetin büyüklüğü de şu formülle açıklanır:

$$f = c \lim \frac{\overline{\Delta v}}{\Delta t} = cw.$$

Kuvvet sonucu oluşan hız, daha doğrusu meydana getirilen acının ağırlığı da şu formülle açıklanır:

$$\overline{\Delta v} = \frac{1}{c} f \Delta t.$$

Bundan sonra beklenen ve gerçekten de oluşan şey şudur: Vuran maddenin helezonu sıkışıp üst üste yığılır, bir tahta örneği isabet eder. Diğer tarafta –bu hareketsiz, direnç gösteren taraftır– sol koltuk altından başlayan yedinci ve sekizinci kaburga kemikleri kırılır.

Böyle bilimsel incelemelere dayanarak üzerinde düşünüldüğünde, Yunan mitolojisindeki intikam tanrıçasını anımsamaya gerek kalmaz. Franz'ın neden olduğu ve Ida'nın çektiği acıyı adım adım takip etmek mümkündür. Bu denklemde bilinmeyen tek bir şey yoktur. Sürecin aşamaları şöyle gelişir: Ida'nın vücudunda yitirdiği iki kaburga dikeyden yataya geçer, kaba darbe sonucu nefes darlığı ve acılar oluşur, korku ve dehşetin yanı sıra fizyolojik denge bozukluğu da yaşar. Eğer gürültüyü duyan kız kardeşi koşarak gelmiş olmasaydı Franz yaralamış olduğu o çok yakını insanı kükreyerek saldıran bir aslan örneği vura vura öldürebilirdi de. Bu kadının bağırıp çağırması üzerine çekip gider ve akşam saatlerinde evinin yakınında bir sokakta devriye gezen polislere yakalanır.

"Haydi, haydi," diye haykırıyor intikam tanrıçaları. Oh dehşet, oh dehşet, kilisedeki adam, ellerinden kan damlayan. Nasıl da uyuyorlar, horluyorlar. Uyanın uykunuzdan. Haydi. Agamemnon, babası, bundan dokuz yıl önce Truva'dan yola çıkmış. Truva teslim olmuş. Ateşler yakılıp haberler yayılmış. Kiteron ormanlarına kadar çıradan meşaleler.

Ne güzeldi bu yanan haberler, Truva'dan Yunanistan'a. Ne yüceydi, ateş alayı denizin üzerinde. Bu ışıktı, bu candı, bu mutluluktu, bir haykırmaydı!

Kıpkırmızı ateş, kızıl Gorgopis Gölü üzerinden. Sonra bir nöbetçi görüyor onu, bağırıyor sevinçle, bu bir hayat. Yakıyor ateşi, haberi iletiyor ve heyecanı, sevinci de, hepsini. Körfezin üzerinden fırtına gibi hızlı Arahneon tepelerine, bağırmalar, ateşler, kıpkırmızı: Agamemnon geliyor. Bu heyecan, bu şatafatla biz boy ölçüşemeyiz. Biz geriyiz.

Haberleşmek için Heinrich Hertz'in, Karlsruhe'de yaşamış, genç yaşta ölmüş ve Münih Grafik Koleksiyonu'nda sakallı bir fotoğrafı bulunan, bazı buluşlarından yararlanıyoruz. Telsiz telgraf yolluyoruz. Büyük radyo istasyonlarında yüksek frekanslar ve titreşim halkalarından elektrik dalgaları elde ediyoruz. Elektron lambası camdan ve bir de mikrofon var, içindeki disk bazen az, bazen çok titreyen. Ses çıkıyor, bira önce alete girdiği gibi. Şaşırtıcı, kurnazca ve de zor. Kişi ona pek ısınamaz. Çalışıyor ya, önemli olan da bu.

Fakat Agamemnon'un dönüşünü haber veren çıralı meşaleler... Onlar bambaşka!

Yanıyorlar, çakmak çakmak, her an, her yerde sesleniyorlar. Ve herkes sevinçle haykırıyor: Agamemnon geliyor! Her kentte binlerce insan sanki parlıyor: Agamemnon geliyor! Sonra on binler, körfezin ötesinde yüz binler...

O evde. Her şey değişiyor, çok değişiyor. Madalyonun ters yüzü. Eve gelir gelmez kadın onu banyoya sokuyor. Ve o anda

nasıl kötü bir insan olduğunu gösteriyor. Suya, onun üzerine bir balıkçı ağı fırlatıyor. Adam çaresiz. Kadın, birlikte getirdiği, odun kırmak için kullanılan baltayı eline alıyor. Adam inliyor: "Vay haline, eğer vurursan!" Dışarıdaki insanlar soruyor: "Kim bağırıyor?" "Yapma!" Ve kadın vuruyor. Baltayı indiriyor, gözünü bile kırpmadan. Dışarıda: "Bitirdim!" Bağıra çağıra: "Balıkçı ağı attım üzerine. İki defa vurdum. Üçüncü indirişimle de ölüler diyarına yolladım!" Senatörler şaşırıyor ve düşüncelerini açıklıyor: "Konuşmandaki soğukkanlılığa şaşırıyoruz." İşte bu kadındı. Agamemnon'la başından geçen bir eğlence sonucu, doğumunda Orestes adı verilen bir erkek çocuğun anası. Mutlu anının meyvesiydi onu sonra öldüren. İntikam tanrıçalarıydı çocuğuna ıstırap çektiren.

Franz Biberkopf'un sorunları başkaydı. Beş hafta sonra Ida'sı ölüyor. Friedrichshain Hastanesi'nde. İleri derecede göğüs kafesi parçalanması, akciğer zarı yırtılması, akciğer ezilmesi, bunun sonucu ampiyem, akciğer iltihaplanması. Gömdüler, Landsberger Caddesi'ndeki mezarlıkta, üç metre yerin dibine. Franz'dan nefret ederek öldü. Franz'ın ona olan öfkesi ölümünden sonra da geçmedi. Yeni dostu, o Breslava'lı onu ziyaret edip durmuştu. Şimdi yatıyor aşağıda, beş yıldır dümdüz, sırtüstü. Tahtalar çürüyor, vücudu çukurda gübre oluyor. O, bir zamanlar Tıeptov'daki "Cennet Bahçesi"nde dans etmiş, beyaz keten ayakkabılı kadın. Onu sevmiş, onunla yılları geçirmiş kadın. Şimdi sessiz ve yok...

Franz ise dört yılını geride bırakmış. Genç kadını öldürmüş bu adam şimdi geziniyor, yaşıyor, çiçek gibi açıyor, yiyip içiyor, sarhoş oluyor, tohumlarını saçıyor, hayat saçıyor. Ida'nın kız kardeşi bile elinden kurtulamamıştı. Bir gün gelecek, başı derde girecekti. Bunu biliyordu. Kahvaltısını meyhanelerde yapacak, Aleksander Meydanı'nı beğenecek ve insanlarla soh-

bet edecekti: Büyükannen ne zamandan beri trombon çalıyor ve: Papağanım katı yumurta yemiyor...

Ve Tegel'in, onu öyle çok korkutan kırmızı duvarları nerede şimdi? Üniformalı görevli büyük kara kapıda duruyor, kapı da yerli yerinde, gündüzleri havalandırmak için açılıyor, akşamları kapatılıyor, her iyi kapıya yapıldığı gibi. Şimdi öğleden önce adam kapının önünde duruyor, piposunu içiyor. Güneş ışıldıyor, hep aynı güneş, gökyüzünde ne zaman nerede duracağı önceden bilinen. Işıldaması bulutlara bağlı. Numaralı tramvaydan birkaç kişi iniyor. Ellerinde çiçekler ve küçük paketler. Sanatoryuma gidiyor olmalılar, aşağıda sola sapacaklar, çok üşüyorlar. Ağaçlar kara bir dizi gibi. İçeride hükümlüler hücrelerinde oturuyor, çalışma salonlarında çekiç sallıyor, kazlar gibi arka arkaya avluda yürüyor. Sert emir, gezintiye ayakkabı, kasket ve kaşkolla çıkılacak. Moruğun hücre ziyareti: "Dün akşam çorba nasıldı?" "Daha iyi ve daha çok olabilirdi." Duymak istemiyor, duymamış gibi davranıyor: "Yatak takımlarınız ne kadarda bir veriliyor?" Sanki bilmiyormuş gibi.

Tek kişilik hücrede kalan biri yazıyor: "Bırak güneşi, girsin içeri! Bu bugün dünyada çınlayan sesleniş! Burada, zindan duvarları arkasında, duyan yok! Güneş bizi aydınlatmasın mı, o kadar bile değerimiz yok mu? Cezaevlerinin yapılışı böyle. Bazı kanatlar bütün yıl güneş görmez. Özellikle kuzeydoğudaki kanatlar. Oradaki hücrelere hiçbir güneş ışını yolunu şaşırıp da girmez, oradaki insanlara selamlar getirmez. Bu insanlar, yıllar boyu hayat veren güneş ışınından yoksun yaşar ve solup giderler." Bir komisyon yapıyı gözden geçirecek. Gardiyanlar hücreden hücreye koşuyor.

Bir başkası: "Asliye mahkemesi savcılığına. Mahkemenizin ağır cezasındaki davam sırasında asliye mahkemesi müdürü Bay Dr. X. bana, Elisabeth Caddesi 76 numaradaki dairemden

yabancı birinin bazı eşyalarımı almış olduğunu açıklamıştır. Bu olay dosyaya geçmiştir. Böylece de polis ya da savcılıkça soruşturma yapılmış olması gerekmektedir. Ancak tutuklanmadan sonra hiç kimse bana eşyalarımın alınmış olduğunu açıklamamıştır. Ta ki en son celsede söylenene kadar. Şimdi savcılıktan, soruşturmaların sonucunu bildirmesini veya dosyalardaki raporun bir kopyasını tarafıma yollamasını rica ederim. Eğer ev sahibemin bir ihmalkârlığı varsa, kendisinden tazminat talep edebilmem için bu raporun kopyası gereklidir."

Ve Bayan Minna'ya gelince, Ida'nın kız kardeşine, durumu iyi sayılır, teşekkürler, çok naziksiniz. Şimdi on biri yirmi geçiyor. Kapalı pazardan gelmekte. Acker Caddesi'nde belediyeye ait sarı yapıdan. İnvaliden Caddesi'ne de bir çıkışı var. Minna, Acker Caddesi'ne açılan kapıyı kullanıyor eve daha yakın olduğu için. Karnabahar ve domuz kellesi satın almış, biraz da kereviz. Kapalı pazarın önünde arabalı satıcıdan iri ve yağlı pisibalığı, biraz öteden de bir külah papatya çayı alıyor. Belli olmaz, gün gelir kullanmak gerekir.

Üçüncü Kitap

Franz Biberkopf, namuslu, iyi niyetli, ilk şamarı yiyor. Ve bu şamar içine oturuyor.

Biberkopf yemin etmişti, namuslu olacağına ve siz de gördünüz ki, haftalarca namuslu kaldı. Fakat bu ona tanınmış son mühletti. Yaşam böyle şeyleri çok edepli bulur ve ona sinsice çelmeyi takar. Fakat o, Franz Biberkopf, yaşamın bu davranışını güzel bulmaz ve her türlü iyi niyete karşı çıkan alçakça, köpekçe hareketten nefret eder.

Yaşamın niçin böyle olduğunu kavrayamaz. Uzun bir yol gitmesi gerekecektir, kavrayana kadar.

Daha dün burnu Kafdağı'nda

Noel yaklaştığı için Franz iş değiştiriyor, çeşitli şeyler satmaya başlıyor. Öğleden önceleri ayakkabı bağı satıyor. Başlangıçta tek başına, sonra da Otto Lüders'le. O iki yıldır işsiz. Karısı çamaşıra gidiyor. Lina, şişko, getirmişti onu. Amcası oluyor. Birlikte çıktıklarında caddelerde bir aşağı bir yukarı geziyorlar. Apartmanlara tek tek girip dairelerin kapısını çalıyorlar, sonra da dışarıda yine buluşuyorlar.

Bir defasında Franz Biberkopf meyhaneye geliyor. Şişko da orada. Franz oldukça neşeli. Kadının tereyağlı ekmeğini yiyor. Daha yerken bezelyeli domuz kulakları ısmarlıyor. Üç porsiyon. Yemekten sonra şişkoyu öyle sıkıştırıyor ki, kadın kıpkırmızı bir halde meyhaneyi terk ediyor. "Şimdi gittiği iyi oldu şişkonun Otto." "Kalacak yeri var. Hep senin peşinde dolaşıp duruyor."

Franz başını masaya dayıyor, Lüders'e aşağıdan bakıyor: "Ne düşünüyorsun Otto? Ne olduğunu mu?" "Ne oldu ki?" "Haydi, haydi söyle." "Ben mi? Sen söyle."

İki bira, bir limonata. Yeni bir müşteri giriyor içeri, soluk soluğa. Elinin tersiyle burnunu siliyor, öksürüyor: "Bir fincan kahve." "Şekerli mi?" Meyhanecinin karısı bardakları yıkıyor. "Hayır. Fakat çabuk getirin."

Kahverengi kasketli genç bir adam masalara baka baka yürüyor. Birisini arar gibi. Kömür sobasının yanında ısınıyor. Franz'ın masasına sokuluyor: "Siyah paltolu, kahverengi kürk yakalı birini gördünüz mü?" "Buraya sık sık gelir mi?" "Evet."

Yandaki masadan yaşlıca biri soluk yüzlü komşusuna dönüyor: "Kahverengi kürk yakalı mı dedi?" Öteki homurdanıyor: "Buraya sık sık insanlar gelir, kahverengi kürk yakalı." Ak saçlı: "Siz nereden geliyorsunuz? Kim gönderiyor sizi?" "Bu önemli değil. Siz onu görmedinizse..." "Dedim ya, kahverengi kürk yakalı birçok insan gelir buraya. Sizi kimin gönderdiğini bilmemiz gerek." "Size işlerimden söz etmeyi gerekli görmüyorum." Soluk yüzlü öfkeleniyor: "Aradığınız kişinin buraya gelip gelmediğini ona sorduğunuza göre, o da size, sizi kimin gönderdiğini sorabilir."

Genç adam başka masaya gidiyor. "Ben ona bir şey sormuşsam, benim kim olduğum onu ilgilendirmez ki!" "Siz ona soru sorarsanız, o da size soru sorabilir! Yanıt vermeyeceksenız hiç sormayın daha iyi." "Ne iş yaptığımı ona söylemeyi gerekli bulmuyorum." "Öyleyse o da size, aradığınız kişinin buraya gelip gelmediğini söylemeyi gerekli bulmuyor!"

Genç adam kapıya yürüyor. Birden arkasına dönüyor: "Çok akıllısınız, hep de böyle akıllı kalın." Kapıyı açıyor, dışarı çıkıyor.

Masadakiler: "Tanıyor musun onu? Ben tanımıyorum." "Burada hiç görmemiştim. Kim bilir ne istiyor." "Bir Bavyera'lıydı." "O mu? Hayır, Ren'liydi. Ren bölgesinden geldiği belliydi."

Franz, korkak kedi gibi oturan Lüders'e sırıtıyor: "Ne olduğunu kavrayamadım demek. Param olup olmadığını..." "Peki, var mı paran?"

Ve Franz yumruğunu masaya koyuyor, açıyor, gururla sırıtıyor: "Ne kadar?" Ürkek ürkek oturan Lüders hafifçe eğiliyor, içi boş bir dişiyle ıslık çalar gibi konuşuyor: "İki onluk." Franz elindeki banknotları masanın üzerine atıyor: "Söyle bakalım, durumumuz nasıl şimdi? On beş yirmi dakikada başardım. Daha uzun sürmemişti." "Be adam..." "Hayır, hayır

senin düşündüğün gibi değil. Alavere dalavere yapmadan. Namuslu yoldan Otto. Anlıyorsun, değil mi?"

Sonra fısıldayarak konuşmaya devam ediyorlar. Otto Lüders Franz'a iyice sokuluyor. Franz'ın çaldığı kapılardan birini bir kadın açmıştı. Mısır pamuğundan ayakkabı bağı ister misiniz, demişti. Saygıdeğer efendiniz ya da çocuklarınız için. Kadın ayakkabı bağlarını eline alıp bakmış, sonra başını kaldırıp yüzümü incelemiş, ben dul bir kadınım, demişti. Fena değildi. Koridorda konuşmuştuk. Sonra, bana ikram edebileceğiniz bir fincan kahveniz var mı, diye sormuştum. Dışarıda hava çok soğuktu. Birlikte kahve içmiştik. Sonra da biraz ileri gitmiştik... Franz elini ağzına götürüp üflüyor. Burnundan gülüyor, yanağını kaşıyor, dizini Otto'nun dizine vuruyor: "Elimdeki bütün malı orada bıraktım. O fark etti mi acaba?" "Kim?" "Kim olacak, şişko. Elim boş gördü ya!" "Boş ver, fark ederse etsin. Bütün malı satmış olabilirsin. Neredeydi?"

Ve Franz ıslık çalıyor: "Oraya yine gideceğim, fakat yakında değil. Elsasser'den öteye. Dul kadın. Be adam, tam 20 mark, ne iş değil mi?" Yiyorlar ve içiyorlar. Saat üçe kadar. Otto bir beşlik alıyor. Bir türlü kendine gelemiyor.

Ertesi gün öğleden önce ayakkabı bağları çantasında, Rosenthaler Kapısı'ndan kim geçiyor? Tabii Otto Lüders. Köşedeki Fabisch Mağazası'nın önünde bekliyor. Biraz sonra Franz'ın Brunnen Caddesi'nden aşağı hızlı hızlı gittiğini görüyor. Hemen Elsasser'e sapıyor. Evi buluyor. Çevresine şöyle bir bakınıyor. İnsanlar gelip geçiyor. Sakin sakin. Önce apartmanın girişinde durayım. Eğer gelirse derim ki... Evet, ne derim? Yüreğim çarpıyor. İnsanı bütün gün sinirlendirip duruyorlar. Üstelik gelirim de iyi değil. Neyim var? Doktor da bir şey bulamıyor. Fakat bir şeyim olmalı. Üzerimde hâlâ

savaş yıllarından kalma giysiler. Bu onların içinde geberip gideceğim. Merdiveni çıkıyor.

Kapıyı çalıyor: "Mısır pamuğundan ayakkabı bağları ister misiniz madam? Bir sorayım demiştim de... Fakat beni dinleseniz iyi olur..." Kadın kapıyı kapatmak istiyor. Lüders ayağını araya sokuyor. "Gelmemin nedeni, arkadaşım, biliyorsunuz işte, dün buradaydı, malını burada unutmuş da..." "Ulu Tanrım!" Kadın kapıyı açıyor. Lüders içeride. Kapıyı arkasından hemen kapatıyor. "Fakat ne oluyor?" "Bir şey olduğu yok, sevgili madam. Niçin titriyorsunuz böyle?" Titreyen kendisi. Şimdi içeride ya, ne olursa olsun, artık dönüş yok. Bir şeyler olmalı. Nazik davranmalı, fakat sesi çıkmıyor, kısılmış gibi, sanki ağzı, burnunun altı telden bir ağla örtülmüş. Sonra yanakları sertleşiyor, yüzünden yukarı alnına doğru. Zorla konuşuyor: "Sadece malı almak istemiştim." İnce yapılı kadın odaya doğru yürüyor, çantayı getirmek için. Lüders peşinden gidiyor. "Alın, burada." "Teşekkürler, çok teşekkürler. Fakat niçin böyle titriyorsunuz, sayın bayan? Eviniz çok sıcak. Bütün odalar sıcacık. Bana da bir fincan kahve verebilir misiniz?" Dur durduğun yerde ve konuşmaya devam et. Sakın dışarı çıkmaya kalkışma. Dur, sapasağlam bir meşe gibi.

Dul kadın, zayıfça, narin, karşısında duruyor, avuçlarını birleştirmiş: "Size başka ne söyledi? Ne anlattı size?" "Kim? Arkadaşım mı?" Konuş, hep konuş, çok konuş. Konuştukça ısınır insan. Telden ağ şimdi sadece burnun altında. "Ah, pek bir şey anlatmadı. Ne anlatacaktı ki... Kahve üzerine anlatacak çok şey yoktur ki... Unuttuğu malını da aldım..." "Ben mutfağa gideyim." Korkuyor. Bana ne kahveden. Pişirmesini ben de biliyorum. Hem de mükemmelini. Meyhanede içsem, rahat rahat oturuyorum. Benden kurtulmak istiyor. Hele bir bekleyeyim. İçeri girdim ya. Hem de nasıl çabucak başardım. Fakat Lüders yine de biraz korkuyor. Kapıya kulak kabartıyor.

Merdivene de. Sonra odaya giriyor. Çok berbat uyumuştum bu gece. Öksürüp durmuştu. Oturalım bakalım. Ve kırmızı kadife koltuğa oturuyor.

Burada yapmıştı Franz'la, şimdi kahve hazırlıyor, şapkamı da çıkarayım, ellerim buz gibi. "İşte kahveniz." Ufak tefek kadının korktuğu belli. İnsan bir şeyler denemekten zevk alabilir. "Siz de içmiyor musunuz? Bana eşlik edin." "Hayır, hayır. Odalardan birinde kalan kiracım gelecek biraz sonra." Beni korkutup kovalamak istiyor. Hangi odada kiracı kalıyormuş? "Bırakın şimdi o adamı. Öğleden önce eve niçin gelsin, işi gücü yok mu? Sonra, arkadaşım bana başka şeyler anlatacaktı. Sadece unuttuğu malını almamı söyledi..." Fincanındaki kahveyi keyifle yudumluyor. "Çok sıcak, fakat güzel. Bugün dışarıda hava oldukça soğuk. Bana ne anlatacaktı? Dul bir kadın olduğunuz doğru. Öyle değil mi?" "Evet." "Ne oldu eşinize? Öldü mü? Savaşta şehit filan mı oldu?" "İşim var. Yemek pişirmem gerek." "Bana bir fincan kahve daha yapın. Çocuklarınız var mı?" "Gidin artık. Alacağınızı aldınız. Benim o kadar çok zamanım yok." "Böyle rahatsız edici şeyler söylemeyin. Polis filan çağırmanıza da gerek yok. Benim için böyle zahmete katlanmayın. Gidiyorum, fakat önce fincanımdaki kahveyi bitireyim. Nedense birdenbire işiniz çıktı. Geçenlerde ise işiniz yoktu, zamanınız da çoktu! Ne demek istediğimi anlıyorsunuz, değil mi? Haydi bakalım, şerefinize!"

Fincanındaki kahveyi bitirip şapkasını giydi, paketi koltuğunun altına sıkıştırdı, yavaş yavaş kapıya yürüdü, birdenbire arkasına döndü: "Çıkın bakalım bozuklukları!" Sol avucunu açmıştı, işaretparmağını oynatıyordu. Kadın elini ağzına götürdü. Lüders ona iyice sokuldu: "Bağırmaya kalkışma. Yoksa veren olursa mı veriyorsun! Gördün mü, her şeyden haberim var. Dostlar arasında sır yoktur." Lanet olası, domuz karı, bir de matem elbisesi giymiş. En iyisi suratına tokadı indirmek.

Benimkinden iyi yanı yok! Kadının yüzü ateş içinde. Sağ yanağı kıpkırmızı, sol yanağı kireç beyazı. Para cüzdanı elinde. Parmaklarıyla karıştırıyor, korku dolu gözlerini Lüders'ten ayırmıyor. Sağ eliyle paraları uzatıyor. Adam işaretparmağını oynatıyor. Daha çok istiyor. Kadın bütün cüzdanı eline boşaltıyor. Adam tekrar odaya yürüyor, masaya gidiyor, işleme masa örtüsünü çekip alıyor, kadın kısık sesle bir şey söylemek istiyor, fakat ağzından tek kelime bile çıkmıyor, kapının eşiğinde duruyor. Adam iki kanepe minderini de alıyor, sonra mutfağa doğru yürüyor, çekmeceleri açıp karıştırıyor. Lanet olası tenekeden hepsi, gitmeliyim, koşar adım, yoksa karı bağıracak.

Koridora çıkıyor, kapıyı usulca kapatıyor, merdiveni iniyor, caddeye çıkıyor, komşu apartmana giriyor.

Bugün göğsümden vuruldum

O ne güzel bir cennetti. Suyun içi balık kaynıyordu, topraktan ağaçlar fışkırıyordu, oynaşıyordu hayvanlar, balıklar ve kuşlar.

Birden ağacın yaprakları hışırdıyor. Bir yılan, yılan, başını uzatıyor bir yılan, cennette yaşayan bir yılan, bütün hayvanlardan daha kurnaz, konuşmaya başlıyor. Âdem ve Havva'yla konuşuyor.

Franz Biberkopf bir hafta sonra elinde parlak bir kâğıda sarılmış bir buket çiçekle merdivenleri çıkarken dostu şişkoyu düşünüyor, kendi kendine serzenişte bulunuyor, pek ciddi değil, duruyor, çok sadık bir kızcağız, ne gerek var böyle hırçınlıklara, önemli olan iş, iş ve yine de iş. Kapıyı çalıyor, kendisini bekleyeni düşünerek gülümsüyor, sırıtıyor, sıcak bir kahve, narin bir bebek, içeriden adımlar duyuluyor. Bu kadın

olmalı. Franz çabucak üstüne bir çeki düzen veriyor, buketi kaldırıyor, kapının gerisinde zincirin takıldığını duyuyor, yüreği çarpıyor, kravatım düzgün mü, kadının sesi soruyor: "Kim o?" Franz kıkırdıyor: "Postacı."

Kapı biraz aralanıyor, kadının gözleri, Franz nazikçe eğiliyor, gülümsüyor, elindeki buketi sallıyor. Çat. Kapı kapanıyor. Arkadan kilitleniyor. Vay canına! Kapı kapandı. Lanet olsun! Şimdi sen dışarıdasın. Kadın çıldırmış! Yoksa beni tanımadı mı? Kahverengi kapı, ben merdivenlerde kaldım, kravatım düzgün. İnanılacak gibi değil. Bir daha çalmalıyım zili, yoksa çalmasam mı? Ellerine bakıyor, bir çiçek buketi, biraz önce köşedeki çiçekçiden almıştım, bir marka, parlak kâğıda sardırmıştım. Bir daha çalıyor zili, bir daha, uzun uzun. Kapının arkasında duruyor olmalı kadın, yüzüme nasıl da kapatıyor, şimdi de açmıyor, nefes bile almıyor, beni dışarıda bekletiyor. Bütün malım içeride, hepsi odada, üç dört marklık mal var orada, almalıyım. İçeride birisi yürüyor, kadın mutfağa gidiyor olmalı.

Merdivenden iniyor. Sonra yine çıkıyor. Bir daha çalacağım kapıyı, bakalım ne olacak? Beni tanımamış olmalı, beni bir başkası sandı, bir dilenci, ne de olsa sık sık kapı çalar onlar... Duruyor. Bekliyor. Kapıyı çalmıyor. Ne yapacağını bilemiyor, duyguları uçmuş gibi. Duruyor ve bekliyor. Kadın açmıyor. Bir daha bu apartmana gelip bir şey satmayacağım. Çiçek buketini ne yapacağım şimdi? Bir markım ziyan oldu, caddede kanalizasyona atacağım. Ve aniden zile basıyor, bekliyor sakin sakin, kapıya bile gelmiyor kadın, dışarıdakinin ben olduğunu biliyor. Öyleyse komşuya bir haber bırakayım, malı almam gerek...

Yandaki kapıyı çalıyor. Evde kimse yok. Peki, kâğıt parçasına bir şeyler karalayayım. Merdiven aralığına açılan pencereye yürüyor, bir kâğıda küçük kurşunkalemiyle yazıyor:

"Kapıyı açmadınız, malımı almalıyım, Elsasser'in köşesindeki Klaussen'e bırakın."

Vay canına, karıya bak, sen benim kim olduğumu bilseydin böyle yapmazdın. Niçin böyle yaptığını öğreneceğim ben. Balta alıp kapını kırmalı. Elindeki kâğıt parçasını usulca kapının altından itiyor.

Bütün gün somurtkan somurtkan dolaşıyor. Ertesi gün Lüders'le buluşmadan önce köşedeki meyhaneye uğruyor. Meyhaneci Franz'a bir mektup uzatıyor. Kadından. "Başka bir şey bırakmadı mı?" "Hayır. Ne bırakacaktı ki?" "Bir paket." "Hayır, mektubu da çocuğun biri bıraktı, dün akşam." "Allah Allah. Belki malı benim almamı istiyor."

İki dakika sonra Franz pencerenin yanındaki taburelerden birinde oturuyor, sol kolu aşağı sallanıyor, elinde mektup, dudaklarını buruşturuyor, karşısındaki masaya gözlerini dikiyor. Lüders, sefil herif, kapıdan içeri giriyor, Franz'ı görüyor, pencerenin yanında oturduğunu, bir şeyi var, topuğunun üzerinde dönüp dışarı çıkıyor.

Meyhaneci masaya sokuluyor: "Lüders niçin böyle kaçar gibi gitti? Malı şurada duruyor. Almadı." Franz oturmaya devam ediyor. Hiç konuşmadan. Dünyada neler oluyormuş! Sanki bacaklarımı kestiler. Dünyada olmamalı böyle şeyler! Böylesi gelmemişti başına. Ayağa kalkacak durumda değilim. Koşa koşa gitsin Lüders, onun bacakları var, koşabilir. O alçağın teki, benim hayal bile edemeyeceğim türünden.

"Bir konyak içer misiniz Biberkopf? Mateminiz mi var?" "Yok canım." Ne diyor bu adam? İyi duymuyorum, kulaklarımda pamuk mu var? Meyhaneci gitmiyor: "Peki, Lüders niçin kaçar gibi dışarı çıktı? Kim ne yaptı ki ona? Sanki peşinden biri kurşun sıkıyormuş gibi." "Lüders mi? Evet... İşi var herhalde. Evet, verin bir konyak." Başına dikip içiyor, düşünceler geçip gidiyor. Hay Allah, nedir şu mektup? "Bakın zarfı yere

düşürdünüz. Biraz gazete okumaz mısın, sabah gazetesini?" "Teşekkürler." Ve düşünmeye devam ediyor: Mektupta yazdıklarının ne olduğunu bilmek istiyorum. Lüders aklı başında bir erkek, çocukları var. Franz düşünüyor, nasıl olmuş olabileceğini, başına ağrı giriyor, başı önüne düşüyor uyur gibi, meyhaneci onu yorgun sanıyor, fakat o boşlukta ve uzakta, düşüyor, bacakları sallanıyor, dönüyor sola doğru, düşüyor, ta aşağılara, derinlere.

Franz başını masaya koyuyor, kollarının altından bakıyor, üflüyor, soruyor: "Şişko uğradı mı, Lina?" "Hayır, on ikiden önce gelmez ki!" Ah, evet. Saat henüz dokuz. Ben bu sabah hiçbir şey yapmadım. Lüders de çekip gitti.

Ne yapmalıydı? İçiyor ve dudaklarını ısırıyor: Ceza buydu. Beni dışarı çıkardılar, ötekileri alıkoydular. Onlar cezaevinde patates topluyor, ben dışarıda tramvaya biniyorum. Lanet olsun, içeride yaşam ne güzeldi. Oturduğu yerden kalkıyor, dışarı caddeye çıkmalı, kafamdan geçenleri unutmalı, yine korkuya kapılmamalıyım. Ayaklarımın üstünde duruyorum, dimdik. Kimse yaklaşamıyor yanıma, hiç kimse. "Eğer şişko gelirse söyleyin ona, matemim olduğunu. Kötü bir haber aldım, amcası filan dersiniz. Öğleye gelmeyeceğim. Hayır, beklemesin. Borcum ne?" İçkilerini ödüyor. "Paket burada mı kalacak?" "Ne paketi?" "Siz kuyruğu ele verdiniz galiba, Biberkopf. Bırakın böyle şeyleri, dimdik olmaya bakın. Pakete göz kulak olurum." "Ne paketi?" "Haydi, çıkın biraz temiz havaya."

Biberkopf dışarıda. Meyhaneci camdan dışarı bakıyor: "Biraz sonra geri getirirler mi acaba? Ne işler... Böyle güçlü bir adam... Şişko şaşıracak."

Soluk yüzlü, ufak tefek bir adam evin önünde duruyor. Kolluk takmış, ellerine siyah deri eldivenler geçirmiş. Bir saattir güneşte bekliyor, yukarı çıkmıyor. Hastaneden geliyor. İki

kızı vardı, bir de oğlu. Oğlu dört yaşındaydı. Dün hastanede ölmüştü. Önce boğaz iltihabıydı. Doktor hemen gelirim, demişti. Fakat ancak akşama uğramıştı ve hemen: doğru hastaneye, kuşpalazı. Çocuk dört hafta kalmıştı hastanede, iyileşir gibi olmuştu, fakat sonra birden kızıla tutulmuştu. Ve iki gün sonra, dün, ölüvermişti. Yüreği zayıf, demişti başhekim.

Adam kapının önünde duruyor. Yukarıda kadın bağırıp ağlayacak, dünkü gibi, bütün geceki gibi. Ona kızacak, onu suçlayacak, oğlanı üç gün önce hastaneden çıkarmadığı için. İyileşir gibi olduğunda. Fakat yapmamıştı. Hastabakıcılar, boğazında hâlâ mikroplar var, demişlerdi. Evdeki çocukları tehlikeye sokarsınız. Kadın önce inanmamıştı, olmaz, demişti, öteki çocuklara bir şey olmaz. Adam duruyor. Yandaki evde bağırtılar var. Birden aklına geliyor, hastanede sormuşlardı çocuğu getirdiğinde, serum iğnesi yapıp yapmadıklarını. Hayır, yapılmadı, demişti. Bütün gün doktoru beklemişti, gelsin diye. Fakat o ancak akşama uğramıştı ve doğru hastaneye, demişti.

Ve adam hemen yola koyuluyor, karşıya geçiyor, caddede köşeye yürüyor, doktora gidiyor. Evde yok, diyorlar. Fakat o bağırıyor, öğleden önce, doktor evde olmalı. Kapı açılıyor. Bekleme odasına giriyor. Kel, şişman doktor yanına geliyor, yüzüne bakıyor, onu odasına çekiyor. Adam hastaneyi anlatıyor, çocuğum öldü, diyor. Doktor elini sıkıyor.

"Fakat siz bizi bekletmiştiniz, bütün çarşamba, sabahın karanlığından akşamın karanlığına. İki defa size haber yollamıştık, gelmeniz için. Siz gelmemiştiniz." "Fakat akşama gelmiştim ya." Ve adam bağırmaya başlıyor: "Ben sakatın biriyim, bizi cephede de bırakmışlardı, yaralı, bize yapılır böyle şeyler, değil mi?" "Fakat önce şöyle bir oturun, sakinleşin. Çocuk kuşpalazından ölmedi ki. Öteki hastalığı hastanede kapmış. Hastanelerde olur böyle şeyler." "Şanssızlık mı?" diye yine

bağırıyor adam, "bize her şey yapılabilir. Biz hayvanız değil mi? Çocuklarımız geberip gider, bizler de."

Yarım saat sonra ağır ağır merdivenleri iniyor, güneşte yürüyor, yine merdivenleri çıkıyor. Karısı mutfakta çalışıyor. "Ne var ne yok Paule?" El ele tutuşuyorlar, başlarını eğiyorlar. "Daha bir şey yemedin, değil mi Paule? Hemen bir şey hazırlayayım." "Doktora uğradım, o çarşamba günü gelmediğini bir daha söyledim. Bağıra bağıra suratına." "Fakat küçük oğlumuz kuşpalazından ölmedi ki..." "Bu önemli değil. Bunu ona da söyledim. Fakat hemen iğne yapılmış olsaydı, hastaneye kaldırılması gerekmeyecekti. Evde kalacaktı. Fakat o adam gelmemişti. Suratına karşı bağırdım. Başkalarını düşünmek gerek, bir daha benzeri bir şey olursa. Her gün yine olabilir, öyle değil mi?" "Peki ne dedi doktor?" "Aslında fena adam değil. Tabii biraz yaşlanmış, işi başından aşkın, çok çalışması gerekiyor. Bana bir kadeh konyak ikram etti ve sakinleşmemi söyledi. Karısı da yanıma geldi." "Sen çok bağırdın galiba, Paul." "Hayır, o kadar çok değil. Sadece başlangıçta. Sonra sakinleştim. Birisinin ona söylemesi gerekiyordu. Fena adam değil..."

Titriyor, yemek yerken. Kadın yandaki odada ağlıyor, sonra ocağın yanında birlikte kahve içiyorlar. "Çekirdek kahve Paul." Adam kahve kokusunu burnuna çekiyor: "Belli."

Yarın soğuk mezara. Hayır, biz kendimize hâkim olacağız

Franz Biberkopf ortadan kayboldu. Lina, Franz'ın mektubunu aldığı günün öğleden sonrasında kaldığı eve gidiyor. Gizlice örmüş olduğu bir yeleği bırakmak istiyor. Onu odasında buluyor, bu saatlerde çalışırdı, hele şu Noel öncesi.

Yatağının üzerine oturmuş, çalar saatiyle uğraşıyor, parçaları elinde. Lina, onu böyle odasında görünce birden çok şaşırıyor. Acaba yeleği fark etti mi? Fakat o başını bile çevirmiyor. Başını masadan ve önündeki saat parçalarından kaldırmıyor. Lina memnun oluyor, yeleği kapının arkasına saklıyor. Fakat Franz onunla çok az konuşuyor, ne oluyor? Başı filan mı ağrıyor yoksa? Suratı da asık. Onu hiç böyle görmemiştim. Lanet olası saati karıştırıp duruyor, dalgın dalgın. "Fakat çalar saat iyi çalışıyordu, Franz." "Hayır, hayır, iyi çalışmıyordu, bırak tamir edeyim. Vınlıyordu, doğru dürüst çalmıyordu da. Hatanın nerede olduğunu bulacağım." Ve parçaları karıştırmaya devam ediyor, bir an ara veriyor, dişlerini gıcırdatıyor. Odadaki kadına bakmıyor bile. En iyisi çekip gitmeli, durumu Lina'yı ürkütüyor, adam başka bir dünyada gibi, uyku iyi gelir. Gidiyor. Akşama tekrar geldiğinde Franz evde yok. Kirasını ödemiş, eşyalarını almış ve çekip gitmiş. Ev sahibesine, muhtarlığa vereceği kâğıda, seyahate çıktı, yazmasını tembih etmiş. Hiç haber vermeden gidiyor, nasıl olur?

Ve Lina berbat bir yirmi dört saat geçiriyor. Yardım etmesi için Gottlieb Meck'i bulması uzun sürüyor. O da taşınmış. Meyhaneden meyhaneye gidiyor ve sonunda buluyor onu. Hiçbir şeyden haberi yok. Franz'a bir şey olmamıştır, herifin güçlü adaleleri var, akıllı da, bir defa ortadan kaybolabilir. Yoksa kötü bir şey mi yaptı? Sanmıyor, bu mümkün değil. Franz öyle şeyler yapmaz. Belki kavga ettiler, Lina ile Franz. Hayır, hayır, niçin kavga edelim, ben ona ördüğüm yeleği götürmüştüm. Ertesi gün öğle üzeri Meck, Franz'ın ev sahibesine uğruyor. Lina peşinde. Evet, Franz Biberkopf apar topar çekip gitti, o yaptığını doğru bulmamıştı. Her zaman keyifliydi, o sabah da, fakat sonra bir şey olmuş olacak. Franz her şeyini almıştı giderken, bir iplik parçası bile bırakmamıştı arkasında. Buyurun, bakın. Meck, Lina'ya sakin olmasını söylüyor. Olup

biteni inceleyecek. Düşünüyor ve eski işportacılardan olduğu için hemen bir şeyler seziyor, kalkıp Lüders'e gidiyor. Lüders Evinde oturuyor kızıyla. Franz nerede mi? Evet, diyor, biraz dik kafalı, ben de onu arıyorum. Çekip gitti, bana borç bırakıtı. Hesaplaşmayı unutmuştu Franz. Meck söylediklerine hiç mi hiç inanmıyor ve konuşma bir saatten fazla sürüp gidiyor. Bu adamın ağzından bir şey almak mümkün değil. Akşama ona tekrar rastlıyorlar. Meck ve Lina, evinin karşısındaki meyhanede. İş olacağa benziyor.

Lina hüngür hüngür ağlıyor ve biraz atıp tutuyor. O Franz'ın nerede olduğunu bilmeli, ne de olsa öğleden önce birlikte işe çıkmışlardı. Franz bir şey söylemiş olmalıydı. "Hayır, hiçbir şey söylemedi." "Öyleyse başına bir şey geldi." "Başına bir şey mi geldi? Onun mu? Ortadan sıvışmış, ne olacak!" Hayır, o böyle şeyler yapmaz, Lina söylenenlere inanmıyor, o namusludur, yemin edebilir namuslu olduğuna karakola bir sormalı. "Sence yolunu kaybetti de, polis onu arayıp bulsun, öyle mi?" Lüders gülüyor. Ufak tefek şişko kadını kederlendiriyor. "Fakat ne yapacağız, ne yapmamız gerek?" Oturduğu yerde sadece düşünen, pek sesini çıkarmayan Meck dayanamayıp başıyla Lüders'e işaret ediyor. Onunla tek başına konuşmak istiyor, başka çaresi yok. Birlikte dışarı çıkıyorlar. Ramler Caddesi'nden Grenz Caddesi'ne yürüyorlar. Fakat konuşma da pek anlamsız.

Ve karanlık bir köşede Meck aniden Lüders'in üzerine saldırıyor. Bütün gücüyle vuruyor, iyi bir dayak atıyor. Lüders haykırıyor, Meck ceketinin cebinden mendilini çıkarıp ağzına tıkıyor. Sonra yerden kaldırıyor, ufak tefek adama çakısını gösteriyor. İkisi de nefes nefese. Meck, henüz aklı başında, ötekine ortadan yok olması ve ertesi gün hemen Franz'ı araması öğüdünü veriyor. "Onu nasıl bulacağın umurumda değil be adam. Fakat onu bulamazsan sana hemen söyleyeyim, karşın-

da benden başka iki kişi daha bulacaksın. Nerede olursan ol, istersen evinde karının yanında. Anladın mı?"

Ertesi günün akşamı Meck ufak tefek Lüders'i meyhanede buluyor. Eliyle şöyle bir işaret ediyor, yandaki odaya geçiyorlar. Meyhaneci gelip gaz sobasını yakıyor. Ayakta duruyorlar. Meck soruyor: "Söyle bakalım, buldun mu?" Karşısındaki başını, evet, anlamında sallıyor. "Gördün mü? Peki sonra?" "Sonra... Sonrası önemli değil." "Ne dedi? Franz'ın yanında olduğunu nasıl ispatlayacaksın?" "Senin gibi kafama delikler mi açtı sandın Meck? Hayır, hayır giderken temkinliydim." "Anlat artık!"

Lüders Meck'e sokuluyor: "Dinle Meck. Tabii söylediklerimi dinlersen, dostun Franz yüzünden benimle dün kavga etmene ve öyle konuşmana hiç gerek yoktu, derim. Neredeyse cinayet işleyecektin. Şu güne kadar aramızda hiçbir kişisel sorun yoktu. Franz yüzünden de kavga etmeye gerek yoktu..."

Meck'in yüzü donuk. Şimdi suratına bir yumruk daha yiyecek. Bağırırsa bağırsın, isteyen girsin içeri, umurumda değil. "O adam deli! Hiç fark etmedin mi Meck? Beyni sulanmış onun." "Hayır, bırak bu şeyleri. O benim dostum. Ayakta duracak halim yok." Lüders anlatmaya başlıyor. Meck bir iskemleye ilişiyor.

Franz'ı bulduğunda saat altıya geliyordu. Eski evinin çok yakınında kalmaktaydı. Üç bina ötede. Orada oturanlar Franz'ı koltuğunun altında bir karton kutu, elinde bir çift çizmeyle içeri girerken görmüşler, tavan arasındaki küçük odada kalmasına izin vermişlerdi. Lüders odanın kapısını çalıyor ve içeri giriyor. Franz yatakta yatıyor, ayağında çizmeler, aşağı sallandırmış. Lüders bu, onu tanıyor, tavandan bir ampul sallanıyor, Lüders, serseri herif odamda, ne istiyor? Lüders ceketinin sol cebinde açık sustalısını tutuyor. Öteki elindeyse para, birkaç mark. Parayı masanın üzerine bırakıyor, bir şeyler

söylüyor, konuşurken sağa sola dönenip duruyor, sesi kısık çıkıyor, kafasındaki şişleri gösteriyor, Meck'in yaptığı, kulaklarındaki yaraları da, neredeyse öfkesinden ağlayacak.

Biberkopf kalkıp oturuyor. Yüz hatları çok sert, damarları oynuyor. Kapıyı gösterip usulca konuşuyor: "Defol!" Elindeki parayı masanın üzerine bırakmış olan Lüders, Meck'i düşünüyor ve peşinde olduklarını tahmin ediyor. Bir kâğıt parçasına birkaç satır yazıp vermesini söylüyor, burada olduğunu ispatlamak için. Lüders veya Lina yukarı çıkabilir miydi? Biberkopf birden ayağa fırlıyor, aynı anda Lüders iki adımda kapıya ulaşıyor, tokmak elinde. Biberkopf musluğun yanında, içinde yüzünü yıkadığı büyük tası alıyor, Lüders'e doğru boşaltıyor. Sen topraktan oluştun ve yine toprak olacaksın... Lüders kollarını havaya kaldırıyor, kenara çekiliyor, kapının tokmağını bastırıyor. Biberkopf tasın içinde geri kalan suyu da boşaltıyor, kapıya doğru. Sorunu ortadan kaldıracağız, sen de topraktan oluştun... Sular Lüders'in boynuna ve ağzına sıçrıyor, buz gibi su. Dışarı fırlıyor, gidiyor, kapı kapanıyor.

Meyhanenin yan odasında yılan gibi: "Çıldırmış, görüyorsun. Olacağı buydu." Meck soruyor: "Hangi binada, kaç numarada?"

Sonra Biberkopf tasın içindeki suları odanın her köşesine boşaltmıştı. Eline su alıp eşyalara da püskürtmüştü: Her şey tertemiz olmalı, bütün kir gitmeli. Biraz da pencereye. Yapılar yıkılmayacak, damlar kaymayacak, her şey arkada kaldı, ilk ve son olarak... Donuk bakışlarını yerde gezdirmişti. Silmeli, yoksa aşağıya akar, duvarlara leke yapar... Pencereyi kapatmış ve yine yatağa uzanmıştı. Ölü. Sen topraktan oluştun ve yine toprak olacaksın... Ellerini çırp, ayaklarını vur...

Akşama artık o odada kalmıyordu. Nereye gitmiş olduğunu Meck tespit edemedi. Ufak tefek, öfkeli Lüders'i yanına alıp celeplerin devam ettiği meyhaneye gitti. Onlar sorsun

istiyordu. Franz'a ne olduğunu ve köşedeki meyhaneciye bırakılmış mektubun ne anlama geldiğini. Lüders domuz gibi inatçıydı, yüreği katıydı. Herifin çekip gitmesine izin verdiler. Meck de sonunda, "Yeteri kadar korktu!" dedi.

Sonra derin derin düşündü: Franz ya Lina'yı aldatmış ya Lüders'e çok kızmış ya da bambaşka bir şey yapmıştı. Celepler dedi ki: "Lüders dalaverecinin biri. Anlattıklarının tek kelimesi gerçek değil. Şu Biberkopf da belki deli. Kafasında hep değişik düşünceler vardı. Elinde mal yokken meslek karnesi için müracaat etmesi gibi. Böyle şeylerin günün birinde zararını görür insan." Meck ise düşüncesini değiştirmedi: "Olabilir, fakat bu gibi şeylerin safrakesesine zararı vardır, kafaya değil. İnanmıyorum. Franz ağır işçi, atlet, mükemmel bir hamaldı, piyanolar, dolaplar taşırdı, onun gibisi kafayı kolay kolay üşütmez." "Hayır, tam da onun gibisi kafayı üşütür. Çok duyarlı biri. Kafasını kullanarak az çalışır o, bu gibi şeyler hemen beynine vurur." "Peki, ya siz celepler ne yapıyorsunuz? Şu davası olanlar? Sizin de sağlığınız pek yerinde değil." "Bir celebin beyin zarı kalındır. Eğer onlar bir kızmaya başlarsa, diğer insanların ortadan kaybolması iyi olur. Biz öyle kolay kolay öfkelenmeyiz. Malı ısmarlamak, sonra günlerce bekletmek ya da ödemek istememek, böyle şeyler bizim her gün başımıza gelir. Ne yapalım, insanların her zaman parası olmuyor ki!"

Celeplerden biri kirli yeleğine baktı: "Ben kahveyi evde fincan altlığından içerim, üstümü kirletir, fakat tadı daha bir başka olur." "Boynuna önlük takmalısın." "Karı gülsün diye mi? Yok canım, bak ellerim nasıl da titriyor, kahve onun için dökülüyor."

Franz Biberkopf'u Meck ve Lina bulamıyor. Berlin'de gitmedikleri köşe kalmıyor, bu adamı bulamıyorlar.

Dördüncü Kitap

Franz Biberkopf'un başına gelenler bahtsızlığından değil. Okur olup bitenlere şaşırıp sorabilir: Ne var bunda? Fakat Franz Biberkopf okur değil ki! O ilkesinde bir hata yaptığının farkında. Ancak nerede, bilemiyor. Ve çok üzülüyor.

Sizler onun şimdi içkiye sığındığını ve teslim olmaya hazırlandığını göreceksiniz. Fakat durum henüz o kadar kötü değil, Franz Biberkopf'un başına çok daha beteri gelecek.

Aleksander Meydanı'nda bir avuç insan

Aleksander Meydanı'nı kazıyorlar. Tramvayı yeraltından geçirmek için. Yayalar tahtalar üzerinde yürüyor. Tramvaylar alanı geçip Aleksander Caddesi'ne sapıyor, Münz Caddesi'nden Rosenthaler Kapısı'na gidiyor. Sağda ve solda sokaklar. Sokaklarda dizi dizi binalar. Hepsi de bodrumundan tavan arasına kadar insanlarla dolu. Giriş katlarında dükkânlar.

Meyhaneler, lokantalar, meyve ve sebzeciler, bakkallar ve mezeciler, nakliyeciler, badanacı ve boyacılar, kadın terzileri, uncular ve değirmen aletleri satanlar, otomobil garajları, motosikletçiler: küçük motorlu, yapılışı basit, kullanışı kolay, hafif... Alman vatandaşı, şimdiye kadar hiçbir toplum böylesine rezilce aldatılmamıştır. Alman toplumuna yapıldığı gibi. Anımsıyor musun, 9 Kasım 1918 günü Rayştag'ın balkonundan Scheidemann'ın bizlere barış, özgürlük ve emek sözü verdiğini? Nasıl yerine getirmişlerdi bu sözü? Cam temizleyicisi, uyku ilaçları, Steiner cennet yatakları... Kitapçı, modern insanın kütüphanesi, önemli şair ve düşünürlerden hazırladığımız yayınlar modern insanın kütüphanesini oluşturur... Kiracıyı koruma kanunu bir parça kâğıttan başka şey değil. Kiralar hiç durmadan yükseliyor. Orta halli el sanatkârları kapı önüne atılıyor, boğuluyor, icra memuru el koyacak çok şey buluyor. Küçük el sanatkârlarına 15.000 marka kadar devlet kredisi istiyoruz, ayrıca bu kişilerin mallarına el konulmasının yasaklanmasını da. Zor günlere iyi hazırlanmış olmak her kadının isteği ve görevidir.

Hamile kadının bütün duygu ve düşünceleri henüz doğmamış varlığa yönelmiştir. Bu nedenle çocuk bekleyen annenin içeceği şeylerin seçimi çok önemlidir. Gerçek malt birası karamelalı Engelhardt birasıdır. Tadı, besleyiciliği, şifası ve cana can katan özelliğiyle benzeri olmayan bir içkidir... Bir İsviçre hayat sigortasıyla çocuğunun ve ailenin geleceğini garanti altına al... Çok seviniyorsunuz! Sevinç içindesiniz, çünkü evinizi Höffner mobilyalarıyla döşeyeceksiniz. Düşünüzdeki rahat ve konfora beklemediğiniz bir şekilde kavuşacaksınız. Yıllar geçse de sevinciniz hep kalacak, mobilyalarınızın kullanışlılığı ve dayanıklılığı sizi hep mutlu edecek...

Özel koruma şirketleri her şeyi korumakta. Geziyorlar, bakıyorlar, kontrol ediyorlar, Berlin'de ve çevresinde. Dükkânlar ve dükkânların arkasında evler, sonra avlular, uzunlamasına binalar, diklemesine binalar, arka binalar, bahçeli evler. Linien Caddesi, burada o yapı, Franz Biberkopf'un Lüders'le başına gelenlerden sonra gizlendiği.

İleride güzel bir ayakkabı dükkânı. Camları pırıl pırıl dört vitrini, içeride altı tezgâhtar kız, ayda adam başına 80 mark kazanıyorlar ve yıllar geçip saçlarına ak düştüğünde aylıkları 100 marka çıkacaktır. Büyük ve güzel ayakkabı dükkânı yaşlı bir kadının, birkaç yıl önce dükkân yöneticisiyle evlenmiş, günlerini arka odada geçiriyor, mutlu değil. Adam iki dirhem bir çekirdek, şık, canlı biri, dükkânın satış oranını artırdı, fakat henüz kırk yaşında bile değil ve bu kötü. Gece geç saatlerde eve döndüğünde yaşlı kadın onu bekliyor, sinirinden uykusuz... Birinci katta bir avukat. Sachsen-Altenburg dukalığında yaşayan yaban tavşanları av hayvanı sayılır mı? Karşı tarafın avukatı haksız yere, asliye mahkemesinin kabul ettiği yaban tavşanlarının av hayvanı sayılabileceği tezini inkâr etmektedir. Hangi hayvanların avlanabileceği, hangilerinin ise avlanamayacağı Almanya'nın eyaletlerinde değişik kurallara bağlan-

mıştır. Ancak belirli bir kanunun olmadığı konularda örf ve âdetler uygulanır... Akşamları saat altıda bir kadın gelip büronun temizliğini yapıyor, bekleme odasının yer muşambasını iyice siliyor, parlatıyor.

Yaşlı ve cimri avukat elektrikli süpürge almıyor, evli de değil. Zayıf, ince yapılı temizlikçi kadın bütün gücüyle çalışıyor, evdeki iki çocuğu için temizliğe gidiyor. Yağların beslenmedeki önemi... Yağ kemiğin çevresini kaplar ve altta kalan dokuları darbelerden ve ağırlıktan korur, bu nedenle çok zayıf insanlar yürürken tabanlarının ağrımasından şikâyet ederler. Temizliğe gelen şu kadının böyle bir şikâyeti yok gibi.

Avukat Löwenhund akşamın yedisinde masasında oturuyor ve iki lambanın ışığında çalışıyor. Telefon çalmıyor. Gross davasıyla ilgili olarak suçlanan Bayan Gross'un bana vermiş olduğu vekâletnameyi ilişikte sunarım. Bana konuşma hakkı verilmesini hürmetlerimle rica ederim... Bayan Eugene Gross'a... Çok saygıdeğer Bayan Gross, sizi tekrar ziyarete gelmeyi çoktandır arzuluyordum. İşlerimin yoğunluğu ve çeşitli randevularım nedeniyle ne yazık ki şimdiye kadar buna olanak bulamamıştım. Sizi önümüzdeki çarşamba ziyaret edebileceğimi düşünüyorum. O tarihe kadar sabretmenizi rica edeceğim. Derin saygılarımı sunarım. Mektuplar, para havaleleri ve paketlerde yollayanın adresi ve hükümlünün numarası mutlaka yazmalıdır. Gönderi adresi, Berlin NW 52. Moabit 12a olacaktır.

Bay Tollmann'a. Kızınızla ilgili dava için sizden 200 marklık bir ödeme daha yapmanızı rica edeceğim. Taksitle ödemeyi takdirinize bırakıyorum... Çok saygıdeğer avukat, çok mutsuz kızımı Moabit'te ziyaret etmek istediğim, fakat bunun için kime müracaat etmem gerektiğini bilmediğim için sizden büyük ricam, bunu gerçekleştirmemde bana yardımcı olmanızdır. Aynı zamanda iki haftada bir yiyecek paketini ki-

zıma yollayabilmem için dilekçe hazırlamanızı da rica edeceğim. Çok kısa sürede yanıtınızı beklerim, mümkünse bu hafta sonu veya gelecek hafta başında. Bayan Tollmann (Eugenie Gross'un annesi)... Avukat Löwenhund ayağa kalkıyor, ağzında bir sigara, perde aralığından aydınlık Linien Caddesi'ne bakıyor ve düşünüyor. Kadına telefon edeyim mi, yoksa etmeyeyim mi? Zührevi hastalık taşımakla suç işlemiş sayılır, Frankfurt Asliye Mahkemesi. Evli olmayan erkeklerin cinsel ilişkileri konusunda pek kötü düşünülmez, ancak Staub'un da söylediği gibi evli erkeklerin başka kadınlarla cinsel ilişkileriyse bir ayrıcalıktır ve tehlikelerle doludur. Ayrıcalığı seven ve isteyen kişi de bu tehlikelerin sonuçlarından sorumludur. Planck'ın düşüncelerine göre de, evli kişilerin yabancılarla cinsel ilişkileri sonucu ortaya çıkan hastalıklar ihmalle işlenmiş suçlardır... Telefonu eline alıyor. Neukölnn'de bir telefon numarası istiyor, veriyorlar.

İkinci kat: Bina yöneticileri şişman iki karıkoca. Ağabeyle karısı, kız kardeş ile kocası. Bir de hasta kızları.

Üçüncü kat: Altmış dört yaşında bir adam, kel bir mobilya cilacısı. Kızı boşanmış bir kadın, babasının ev işlerine bakıyor. Adam her sabah merdivenlere yıkılıyor, yüreği sağlam değil, yakında hasta raporu alacak. Eskiden boş zamanlarında çok kürek çekmeye giderdi, ya şimdi? Akşamları gazete okuyor, pipo içiyor, kızı da merdivenlerde dedikodu yapıyor. Karısı yok, kırk beş yaşında ölmüştü, atılgan ve tezcanlıydı, hep memnuniyetsizdi, sonra birden çöküvermişti, pek sesini çıkarmamıştı, yakında âdetten kesilecekti, hastaneye gitmiş ve bir daha çıkmamıştı.

Yandaki dairede bir tornacı, otuz yaşlarında, küçük bir oğlu var, onun da karısı ölmüş, ince hastalıktan, adam çok öksürüyor, çocuk gündüzleri kreşte, akşamları babası alıyor. Uyuduktan sonra adam kendine çay pişiriyor, gece yarısına

kadar radyo tamiriyle uğraşıyor, telsizciler derneğinde başkan, elindeki tamiri bitirmeden gözüne pek uyku girmiyor.

Sonra bir garsonla bir kadın, küçük oda, bir mutfak, düzgünce döşeli, gaz sobası. Garson sabahları evde, çok uyuyor, sonra kalkıp çalgısının başına geçiyor. Aynı saatlerde avukat Löwenhund 1, 2, 3. asliye mahkemelerinde kara cüppesi sırtında koridorlarda koşuşturup duruyor, bir avukat odasından öteki avukat odasına, bir mahkeme salonundan ötekine, erteliyoruz, davalının gıyabında karar verilmesini talep ediyorum. Garsonun nişanlısı büyük bir mağazada denetim görevlisi. Böyle diyor kadın. Bu garson daha önce başkasıyla evliyken karısı onu defalarca aldatmıştı. Fakat kadın kocasını hep teselli etmişti, kaçıp gidene kadar. Boşanma davasında ise suçlu bulunmuştu, iddialarını kanıtlayamadığı ve eşini terk ettiği için. Sonra Hoppe bahçesinde şimdiki kadınla tanışmıştı. Kadın erkek peşindeydi ve tabii ilk karısıyla aynı cinstendi. Tek farkı biraz daha akıllı olmasıydı. Arada sırada birkaç günlüğüne yolculuğa çıktığında, işleri nedeniyle, adam bir şey fark etmiyordu. Denetim görevlisi ne zamandan beri iş yolculuğuna çıkar? Adam kanepeye oturmuş, başına ıslak bez sarmış ağlıyor. Kadın onun yanında. Caddede yüzükoyun yere kapaklanmış, düştüğü yerde kalakalmış. Öyle diyor adam. Birisi vurmuş olacak. Kadın işe gitmiyor. Yoksa bir şeylerin farkında mı, yazık olur böylesi, adam ne de olsa sevimli bir budala. Yoluna koyarım onu yine.

En üst katta bir bağırsakçı. Tabii eşleri korku içinde, çocukları bağırıp çağırıyor, çok da içki içiliyor. Yandaki dairede bir fırıncı kalfası ve karısı, bir matbaada istifçilik yapıyor ve yumurtalıklarında iltihap var. Bu iki insan yaşamdan ne anlıyor? Geçen pazar tiyatroya gittiler, sinemaya da, arada sırada bazı dernek toplantıları var, adamın ailesini ziyaretler. Başka bir şey yok...

Biberkopf uyuşmuş, Franz saklanıyor, Franz hiçbir şey görmek istemiyor

Franz Biberkopf kendine gel, bu bataktan kurtulmalısın! Bütün gün odada, devamlı içki, uyuklama ve uyuklama!

Ne yaptığım hiç kimseyi ilgilendirmez. Uyuklarsam uyuklarım, istersem ertesi güne kadar hiç kıpırdamadan... Tırnaklarını kemiriyor, inliyor, başı yastıkta terden sırılsıklam, burnundan soluyor... Canım isterse ertesi güne kadar burada yatarım. Karı şu sobayı bir yaksa. Tembel, tek kendi çıkarını düşünüyor.

Başını duvardan çeviriyor, yerler kirli, ıslak... Kusmuk. Benim olmalı. İnsan da midesinde neler taşıyor! Of. Kirli duvar köşelerinde örümcek ağları. Örümcekler fare yiyemez. Su içmek istiyorum. Kime ne bundan. Sırtım ağrı içinde. Girin içeri, Bayan Schmidt. Örümcek ağları arasında, siyah giysi, uzun dişler. Bu bir cadı, tavandan iniyor. Of! Deli adam, dedi bana. Niçin odamdan dışarı çıkmıyormuşum? Önce derim ki, deli sizsiniz, bana soru soramazsınız, sonra da sekizle on iki arası odamdaysam size ne! Bütün odada kötü bir koku, diyor. Hoşuma gittiği için. Hayır, hoşuma gitmiyor. Tüccara gideceğim, uğramamı istemişti. Evet, böyle yapacağım. Şubatta, şubatta veya martta, evet, martta...

Yüreğini doğada mı yitiriyorsun? Ben yüreğimi orada yitirmedim. Alplerin deviyle karşı karşıya durduğumda ya da kulaklarımda uğuldayan dalgaların sesiyle kıyılarda yattığımda yüzyılların ruhu beni çekip götürecekti sanki. O anda vücudumda bir dalgalanma, bir kabarma. Yüreğim sarsılmıştı. Fakat yitirmemiştim onu, ne kartalların yuva yaptığı tepelerde ne de madencilerin gizli damarlar aradığı derinlerde... Ya peki nerede?

Yüreğini sporda mı yitirmiştin? Gençlik hareketlerinin çağlayan ırmaklarında mı? Politikanın karmakarışık savaşımında mı?

Oralarda yitirmedim...

Yoksa hiçbir yerde yitirmedin mi?

Sen yüreğini hiç yitirmeyenlerden misin? Yüreğini kendine saklayan, tertemiz koruyan, mumya gibi?

Doğaüstü bir dünyaya giden yol, herkese açık konferanslar. Ölülerin anıldığı pazar günü: Ölümle her şey sona eriyor mu? Pazartesi, 21 Kasım, akşam saat sekizde: Günümüzde inanç var mı? Salı, 22 Kasım: İnsan değişebilir mi? Çarşamba, 23 Kasım: Tanrı karşısında kim dürüsttür?

İyi akşamlar, sayın papaz. Ben Franz Biberkopf, arada sırada çalışırım. Eskiden mobilya hamallığı yapardım, şimdiyse işsizim. Size bir şey sormak istiyordum da... Mide ağrısına karşı ne yapmalıyım? Ekşi bir tat var ağzımda hep. Şu anda da. Of! Safrakesemden mi acaba? Tabii, çok da içiyorum. Affedersiniz, sizinle sokağın ortasında böyle konuşmama izin veriyor musunuz? Zamanınızı çalıyorum. Fakat ne yapabilirim, hasta safrakesemle? Bir Hıristiyan diğer Hıristiyan'a yardım etmeli. Siz iyi bir insansınız. Ben cennete gitmeyeceğim. Niçin? Bayan Schmidt'e sorun. Şu yukarıdaki. Tavandan inen kadın. Hep gelip gidiyor, yataktan çıkmamı söylüyor. Fakat benim ne yaptığıma hiç kimse karışamaz. Eğer suçlular varsa, ben onlardan söz ederim. Bütün namusumla. Karl Liebknecht'e yemin etmiştik, Rosa Luxemburg'a elimizi vereceğiz. Ölünce cennete gideceğim ve herkes önümde eğilecek, bu Franz Biberkopf, diyecekler, çok namuslu, tam bir Alman, arada sırada çalışan işçi, hep namuslu, siyah-beyaz-kırmızı bayrak dalgalanıyor yükseklerde, o suç işlemedi başkaları gibi, hem Alman olup hem de kendi vatandaşlarını dolandıranlar gibi. Elimde bir bıçak olsaydı karınlarını deşerdim. Evet, yapardım bunu. (Franz yatağında döneniyor, çevresine vuruyor.) Şimdi papaza gitme sırası sende, adam. Canın çekiyorsa, sesin çıkıyorsa. Ben ona dokunmayacağım, sayın papaz, alçak insanlara

hapishanede bile yer yok. Ben hapisteydim, orasını çok iyi bilirim, mükemmel yerdir, alçaklara orada yer yoktur, hele şunun gibilerine, karılarından utanmayanlara, bütün insanlardan da...

İki kere iki, dört eder. Bunun dokunulur yanı yok!

Sizin karşınızda bir insan var, görevinize giderken rahatsız ettiğim için özür dilerim, fakat midem çok ağrıyor. Kendime hâkim olmalıyım. Bir bardak su, Bayan Schmidt. Acuze karı da her şeye burnunu sokmalı!

Franz geri çekiliyor.
Franz Yahudilere ayrılış marşını çalıyor

Franz Biberkopf, bir kobra yılanı kadar güçlü, fakat ayağa kalkınca zor yürüyor, caddeye çıkıp Münz Caddesi'ndeki Yahudilere gidiyor. Oraya dosdoğru gitmiyor, başka yerlere de uğruyor. Adam herkesle hesaplaşmak istiyordu. Haydi bakalım Franz Biberkopf! Hava kuru, soğuk, rüzgârlı, kim ister kapı aralarında durmayı, işportacılık yapıp ayak parmaklarının donmasını. Ne güzel odadan çıkıp da komşu karıların hiç aralıksız çene çalmasını duymamak. Bütün meyhaneler boş. Niçin? Sokak serserileri de uykuda. Meyhaneciler biralarını tek başlarına içsin. Canımız çekmiyor bizim. Daha sert içkiler istiyoruz biz.

Franz Biberkopf, üzerinde gri yeşil bir asker paltosu, insanların arasında itile kakıla yürüyor. El arabalarında sebze, peynir ve ringa balığı satan ufak tefek kadınlar. Soğan satan adamlar, bağıra çağıra...

İnsanlar ellerinden ne gelirse yapıyor. Evde çocuklar bekliyor, ağızları açık, küçük kuşlar gibi açlar. Ağzını aç, ağzını kapat, ağzını aç, ağzını kapat, ağzını aç, ağzını kapat...

Franz hızlı hızlı yürüdü, köşeyi döndü. Çok şükür, burası kalabalık değil. Büyük vitrinlere baka baka ilerledi, ağır adımlarla. Çizmeler kaça? Parlak ayakkabılar, balo ayakkabıları, çok güzel durmalı ayakta, şöyle ufak tefek bir kadın ayağında balo ayakkabıları... Şu yapmacık herif Lissarek, Bohemyalı, Tegel'deki burun delikleri büyük şu yaşlı herif, karısına ya da karım dediği kadına, iki üç haftada bir güzel ipek çoraplar ısmarlardı. Deli. Kadın ister satın alsın, ister çalsın, herife ipek çorapları getirmeliydi. Bir defasında onu, kirli ayaklarına giydiği çoraplara hayran hayran bakarken yakalamışlardı. Boş kafalı, salak herif, kulakları kıpkırmızı, zevkten dört köşeydi. Mobilyalar, taksitle, mutfak eşyaları, on iki ay vadeli.

Biberkopf memnun memnun yürüdü. Arada sırada başını eğip kaldırıma bakıyordu. Adımlarına dikkat ediyordu, kaldırımın asfaltı güzeldi, sağlamdı, yürümek için güvenliydi. Bazen da başını kaldırıp yukarılara bakıyordu, binaların cephelerine, duvarlarına. Bakışları emin olmak istiyordu, bina cephelerinin sakin sakin durduğundan, heyecanlanıp hareketlenmediğinden. Böyle binaların ne çok da penceresi vardı, öne doğru şöyle bir eğilebilirlerdi. Sonra damlar da binayla beraber eğilir, hep birlikte sallanmaya başlayabilirdi. Sallanabilirlerdi, titreyebilirlerdi, ileri geri. Damlar kaymaya, kumun üstüne aşağı, tavanları, sıra sıra. Fakat onlar sağlam çivilenmiştir, altlarında kalın kirişler vardır, sonra katranlı mukavvalar, katranlı sıvalar. Sapasağlam ve sadık duruyor nöbetçi, Ren Nehri'ndeki nöbetçi! Günaydınlar, Bay Biberkopf, burada dimdik yürüyoruz, göğüs dışarıda, sırtın bükülmez, yaşlı genç, Brunnen Caddesi'nden aşağı. Tanrı bütün insanlara merhamet etsin, bizler Alman vatandaşıyız, hapishane müdürünün söylediği gibi.

Başında deri kasket, bembeyaz yüzü miskin adamın biri küçük parmağıyla çenesindeki küçük bir yarayı kaşıyordu, alt

dudağı aşağı sarkmıştı. Sırtı geniş, pantolonun arkası bol, bir başkası yanında duruyordu. Kaldırımı kapatmışlardı. Franz çevrelerinden dolaştı. Deri kasketli şimdi parmağını sağ kulağına sokmuştu.

Bütün insanlar sakin sakin caddede yürüyor, arabacılar mallarını indiriyor, resmi makamlar binalarla ilgileniyor ortalıkta, gök gürültüsü gibi bir bağırtı, öyleyse biz de buradan gidelim. Köşede bir ilan kulesi, sarı kâğıtta kara harflerle şöyle yazıyor: "Güzel Ren'de yaşadın!" "Santrforların kralı!" Beş adam asfalt caddede çalışıyordu, iri çekiçleri sallayıp yeri kırıyordu. Yeşil örgü ceketlisini tanıyorduk, biliyorum, onun işi vardı, bu işi biz de yapabilirdik, ileride, sağ elinle tutacaksın, iyice, kaldıracaksın ve bütün gücünle aşağı indireceksin. Bugünün işçileri, proleter sınıfı. Kaldır, indir. Kaldır, indir. Dikkat, inşaat sahası, Stralauer Asfalt Şirketi.

Sallana sallana yürümeye devam etti, gacur gucur ilerleyen tramvayın yanında, tramvay durmadan sakın atlamayın! Bekleyin! Tramvay durana kadar! Polis trafiği düzenliyor, bir postacı çabucak karşıya geçiyor. Benim acelem yok, ben Yahudilere gidiyorum. Geç de gitsem onlar evdedir. Ayakkabılarım nasıl da kirlendi, zaten pek temiz değillerdi ya. Kim temizleyecekti onları, yoksa Schmidt denen karı mı? Onun iş yaptığı yok ki! (Tavandan sallanan örümcek ağları, saframın kalkması, dilini damağında gezdirdi, başını çevirip vitrinlere baktı.) Acaba şişko Lina ayakkabılarımı temizler miydi? Ve birden hızlanıverdi.

Sahtekâr Lüders, kadının mektubu, karnına bir bıçak sokacağım. Tanrım, bırak böyle şeyleri, kendimize hâkim olmalıyız, it sürüsü, ben öylelerine el kaldırmam, Tegel'de yıllar geçirdik yeter. Öyleyse başka şeyler: el dikişi giysiler, erkek terzileri, sonra karoseri tamiri, otomobil yedek parçaları, önemli, hızlı gitmek için, fakat çok da hızlı değil.

Sağ bacak, sol bacak, sağ bacak, sol bacak, hep ileri, yavaş yavaş, itişip kakışmak yok, sayın bayan. Polis acele acele... Bu da ne? Acele eden kötek yer. Huuu, huuu, horozlar ötüyor. Franz neşeli, insan yüzleri şimdi cana yakın...

Caddeye daldı, sevinçli. Buz gibi bir rüzgâr esiyor, binaların sıcak bodrum havası, meyve, benzin kokusu. Asfalt kışın kokmazdı.

Yahudilerin yanında bir saat kaldı Franz. Kanepede oturdu. Onlar konuştu, o konuştu, şaşkın şaşkın dinledi, şaşkın şaşkın dinlediler, bir saat süresince. Kanepede oturmuş, onlar konuşurken, o konuşurken neye şaşırmıştı? Burada oturmasına, konuşmasına, konuşmalarına, en çok da kendi kendine. Niçin şaşırmıştı kendi kendine? Biliyordu ve fark ediyordu, bir hesap makinesinin hatayı fark ettiği gibi.

Kararlıydı. Bu kararına kendi de şaşırıyordu. Bu kararına göre, karşısındakilerin yüzüne bakar, gülümser, sorar ve yanıtlarken: Franz Biberkopf, siz ne isterseniz konuşabilirsiniz, üzerinizde bir cüppe var, fakat bir rahip değilsiniz, üzerinizde bir kaftan, Galiçya'dan. Akıllısınız da... Kanepede oturuyorum, burada, karşımdakilerle alışverişe niyetim yok.

En son gelişimde, adamlardan biriyle yerde halının üzerinde oturmuştum. Şöyle kayıp yere bir inseydi. Denemek isterdim yine. Fakat bugün değil, o gün geçmişte kalmıştı. Sanki çivilenmiş gibi kıçımızın üzerinde oturuyoruz şimdi ve karşımızdaki yaşlı Yahudilere bakıyoruz.

İnsan her şeyi veremez, bir makine değildir. Ne yazar İncil'de: Kendini şaşırtma... Heriflerin evi güzel. Basit döşenmiş, pek zevkli değil, gösterişsiz de. Franz artık başka türlü düşünüyor. Eski günler geride kaldı. Yatağa, yatağa, yanında bir kadın olsun olmasın, hep yatağa. Artık çalışmak yok. İnsan her şeyi veremez, makine değil ki! Pompa kuma gömülse, istediğin kadar uğraş, çalıştıramazsın.

"Sizin gibi gücü kuvveti yerinde bir insan yaratan tanrıya şükretmeli. Onun başına hiçbir şey gelmez. İçki içmesine gerek yok ki! Gitsin hale, dükkânlara, tren istasyonuna... Geçen hafta Landsberg'den geldiğimde, bir gün kalmıştım orada, sizin gibi biri kaç paramı aldı biliyor musunuz? Söyle Nahum, şu kapı gibi kocaman bir adam, Calut gibi Tanrı beni korusun, 50 fenik, evet, 50 fenik! Duydunuz mu, 50 fenik aldı. Küçük bavulumu taşımak için, şuradan şuraya. Ben taşımak istememiştim, dini gündü. Adam taşımak için 50 feniğimi alıverdi. Ben suratına bakakaldım. Şimdi demek istiyorum ki, siz de... sizin için bildiğim bir yer var. Şu Feitel'in yanında, zahireci Feitel'i diyorum, sen tanıyorsun onu." "Feitel'i tanımam, kardeşleriyle aram iyidir." "Her neyse, o zahirecilik yapar. Kardeşi ne yapar?" "Feitel'in mi? Tanımıyor musun?" "Ben Berlin'de herkesi tanıyor muyum sanıyorsun?" "Fakat Feitel'in kardeşi... onun gibi varlıklı bir kişiyi..." Anlamazmış gibi başını iki yana salladı. Kızıl sakallısı kollarını havaya kaldırdı, başını eğdi: "Sen biliyorsun, Cernovitz'dendir o." Franz'ı unutmuşlardı. Feitel'in kardeşinin zenginliğinden söz etmeye başladılar. Kızıl sakallısı ayağa kalkmış, heyecanlı heyecanlı odada geziniyor, burnundan soluyordu. Diğeri keyifli keyifli mırıldanıyor, kızıl sakallının arkasından bıyık altından gülümseyerek bakıyordu. Rahattı, tırnaklarını karıştırıyordu: "Evet." "Mükemmel konuştun." "O ailenin dokunduğu her şey altın olur, altın." Kızıl sakallı gezinmeye devam etti, sonra pencere kenarına ilişti. İrkilmiş gibi dışarı baktı. Gördüklerine kızdı. İki adam kollarını sıvamış, araba yıkıyordu. Biri pantolon askılarını indirmişti. Su dolu iki kova yanlarındaydı. Avlu su içindeydi. Kızıl sakallı döndü, dalgın, altını düşleyen bakışlarıyla Franz'a baktı: "Siz ne diyorsunuz bu işe?" Ne söylesindi, o fakir adamın biriydi,

yarı da çılgın. Onun gibi içkicinin biri Cernovitz'li Feitel'in zenginliğinden ne anlardı? O Franz'a ayakkabılarını bile boyatmazdı. Franz karşısında duran Yahudi'nin suratına baktı. İyi sabahlar, papaz efendi, tramvaylar hep çıngırak çalarak geliyor. Biz biliyoruz, çanın kimin için çaldığını. Hiç kimse vermez, elinde olandan fazlasını. Daha fazla çalışılmayacak ve bütün kâr yansa bile, hiç kimse parmağını kıpırdatmayacak, öyle bakacağız.

Yılan hışırdayarak ağaçtan inmişti. Lanet olsun sana, karnının üzerinde sürün, ömrün boyunca toz toprak ye. Düşmanlık var seninle karın arasında. Âdem, senin yüzünden lanetli bu dünya, üzerinde dikenler, sen tarlalardaki otları ye. Havva, sen çocukları doğur, sancılar içinde...

Biz artık çalışmıyoruz, zahmete değmiyor. Ve bütün kâr yansa bile parmağımızı kıpırdatmayacağız.

Elinde demir çubuk vardı kapıları açan, yolunda giden Franz Biberkopf'un. Aylarca önce, Tegel'den çıktığında kararsızdı, çekingendi. Tramvayla kente inmiş, caddelerde yürümüş, sessizce, binaların kuytusunda, damları kayacak gibi, Yahudilerle birlikte oturmuştu... Ayağa kalktı, gideyim. O gün doğru Minna'ya gitmişti. Ya bugün? Burada ne işi vardı? Yine bir gideyim Minna'ya, bakayım ne var ne yok...

Yürüdü. Minna'nın evi önünde biraz gezindi. Oturuyordu içeride, tek başına. Bana ne... Evden kokular geliyordu. Bana ne... Salak kocası ile mutlu olsundu. Şalgamlı lahanaydı beni evden kaçıran, et koysaydı anam önüme, kaçmazdım yanından... Burada da aynı kokuyor kediler... Ne dönenip duruyorum, beyni sulanmış gibi. Çekip gideyim, herkes tavuklar gibi kikirdemeden...

İnsan da hayvan gibidir, hayvan ölünce insan da ölür

Berlin'de mezbaha. Kentin kuzeydoğusunda, Eldenaer Caddesi ile Thaer Caddesi arasından Landsberger Caddesi'nden Cothenius Caddesi'ne kadar uzanıyor, binalar, hangarlar ve ahırlar kent mezbahasının.

Kapladığı alan 47,88 hektar, Landsberger Caddesi'ndeki binalar hariç 27.083.492 marka çıktı, sadece mezbaha binası 19.410.648 mark tuttu.

Mezbaha ve et toptancıları birbirinden ayrılamayan ekonomik bir bütün. Yönetim heyetinde iki belediye meclisi üyesi, bir kaymakamlık görevlisi, on bir belediye memuru ve üç halk temsilcisi var. Çalışanların sayısı 258. Hepsi de memur. Baytarlar, muayene edenler, damgalayanlar, yardımcı baytarlar, yardımcı muayeneciler, idari memurlar, işçiler...

Eldenauer Caddesi boyunca kirli gri duvarlar uzanıyor. Duvarın dışında ağaçlar yapraksız bekliyor. Mezbaha arabaları, önde zayıf bir at tırıs tırıs. Sarı ve kırmızı tekerlekli arabalar. Arabanın peşinde bir at daha. Kaldırımdan biri sesleniyor. Emil. At için pazarlık, 50 mark, at dönüyor, titriyor, ağacı kemiriyor, arabacı bağırıyor, çekiştiriyor. 50 mark Otto, yoksa gidiyorum, o atı yokluyor, oldu, anlaştık...

Sarı binada bürolar, önünde savaş şehitlerine bir taş. Ve sağda, solda hangarlar, damları cam, ahırlar. Dışarıda kara tahtalar, yönetim kurulunun izniyle buraya bildiriler asılabilir... Uzun hangarların kapıları, hayvanların içeri itildiği kara delikler. Kapılarda rakamlar... 26, 27, 28... Sığır hangarı, domuz hangarı, kesim hangarı... hayvanlara idam mahkemesi, inen satırlar... buradan canlı çıkmak yok! Çevrede sakin sokaklar, caddeler... Strassmann Caddesi, Liebig Caddesi, Proskauer Caddesi, bahçeler, içinde insanların gezindiği. Evleri yan

yana, sıcak. Biri hastalandı mı ve boğazı ağrıdı mı hemen doktor geliyor...

Öte yandaysa tren rayları uzanıyor, on beş kilometre. Taşradan hayvan geliyor, koyunlar, sığırlar, domuzlar. Doğu Prusya'dan, Pomeranya'dan, Brandenburg'dan, batı Prusya'dan. Rampalarda melemeler, böğürmeler. Domuzlar hırıldıyor ve burunlarıyla toprağı karıştırıyor. Nereye gittiklerinin farkında değiller, adamlar itekliyor, ellerinde sopalar. Ahırlarda yere uzanıyorlar, yan yana, bir arada, hırıldıyorlar, horluyorlar, uyuyorlar. Günlerce yoldaydılar, sallana sallana, arabalarda, trenlerde. Şimdi artık sallanmıyorlar, fakat altlarında soğuk taşlar. Uyanıyorlar, daha çok birbirlerine sokuluyorlar, üst üste yatıyorlar. Köşede ikisi çekişiyor, baş başa, boyunları dönüyor, kulakları da. Hırıltılar, sonra sessizlik, ısınıyorlar. Korku. Biri kaçıyor, ötekilerin üzerinden, alttakiler kıpırdıyor, üsttekiler düşüyor, birbirlerini arıyor. Kavga, çekişme devam ediyor.

Üzerinde keten önlük bir adam geniş koridorda görünüyor. Elinde sopa, vuruyor, kapı açık, hayvanlar dışarı. Bir hırıldama, bir böğürme. Hepsi koridora, dışarı avluya, hangarlar arasında güzel hayvanlar, şişman, beyaz, kalın butlu, kıvrık kuyruklu, kırmızı, yeşil çizgili. Bu ışık, sevgili domuzcuk, bu toprak, ara onu, bul onu, kokla onu, daha kaç dakikan var! Koklayın, karıştırın toprağı. Kesecekler sizi, siz geldiniz buraya, görüyor musunuz şu kesimhaneyi, domuzların kesildiği şu hangarı? Eski hangarlar da var, fakat siz bugün yeni bir hangara alınacaksınız. Orası apaydınlık, kırmızı taşlardan yapıldı. Dışarıdan bakan orasını büyük bir büro sanır ya da modern bir tamirhane. Ben başka yere gidiyorum, sevgili domuzcuklar, çünkü ben bir insanım, ben bu kapıdan geçiyorum, içeride yine buluşacağız...

Kapıya bir tekme, açılıyor, ileri geri sallanıyor. Of, şu koku, şu duman! Ne yapıyorlar, nedir bu duman? Sanki bir hamamda-

sın. Yoksa domuzcukları Roma hamamlarındaki gibi yıkıyorlar mı? Bir yere gidiyorsun, fakat nereye gittiğini görmüyorsun. Romatizman varsa geçer burada. Güzel güzel terlersin, kanyaktan daha iyi. Tahta terlik sesleri. Göz gözü görmüyor, o kadar çok duman. Sonra gıcırtılar, hırıltılar, vurmalar, bağırmalar, çarpmalar, kapat sesleri. Burada bir yerde olmalı domuzlar, şuradan içeri girmişlerdi. Fakat bu kalın, bembeyaz duman. İşte domuzlar. Bazıları asılmış bile. Ölmüşler. Kesilmişler çoktan. Yenmeye hazır neredeyse. Elinde hortum, biri ortadan kesilmiş domuzları suyla yıkıyor. Baş aşağı asılmışlar demir çubuklara. Bazıları tam parça ayaklarından demire tutturulmuş. Ölmüş hayvan hiçbir şey yapamaz ki, koşup kaçamaz da. Yerlerde kesilmiş domuz parçaları, üst üste atılmış. Dumanların arasından çıkan iki adam bir şey taşıyor. Karnı açılmış, temizlenmiş bir hayvan. Takıyorlar demire. Başı aşağı yere bakıyor. Hemcinsleri gibi, yerlerdeki taşlara, bomboş.

Dumanlar arasında yürüyorsun hangarda. Yerlerin taşları ıslak ve de kanlı. Kenarlarda dizi dizi karınları yarılmış hayvanlar. Arkada bir yerde kesiliyor olmalılar. Oralardan geliyor gıcırtılar, hırıltılar, vurmalar, çarpmalar ve bağırmalar. Oralarda dumanlı kazanlar, tekneler, dumanlar. Adamlar sallandırıyor, kaynayan sulara öldürdükleri hayvanları, haşlıyorlar onları, sonra bembeyaz çıkarıyorlar dışarı. Bir başkası elinde kocaman bıçak, derilerini kazıyor, hayvan daha da beyazlaşıyor, pırıl pırıl oluyor. Yumuşacık ve bembeyaz, güzel bir banyodan sonra mutlu bir insan gibi. Domuzlar yatıyor dizi dizi sıralar ve tahtalar üzerinde, başarılı bir ameliyat veya masajdan sonra. Hiç hareketsiz, sakin sakin, yepyeni beyaz giysileri içinde. Hepsi yan dönmüş yatıyor, bazılarında iki sıra meme ucu görünüyor. Bir domuzun kaç memesi var, verimli hayvanlar. Hepsinin de boynunda dümdüz kırmızı bir yarık, tam ortadan, çok şüphelendirici...

Bir çarpma, ötede bir kapı açılıyor, dumanı dışarı çekiyor, yeni bir domuz sürüsü içeri. Siz sevimli hayvanlar bu kapıdan girdinizse, ben de öteki kapıdan girdim. Etli butlu, kıvırcık kuyruklu, sırtları rengârenk çizgili. Yerleri kokluyorlar, beklerken. Taşlar soğuk, fakat ıslak, yabancı, kırmızı lekeli. Burunlarını yerlere sürüyorlar...

Genç bir delikanlı, soluk yüzü, sarı saçları iyice taralı, ağzında sigara. Bakın, sizinle ilgilenen en son insan o! Onun hakkında kötü düşünmeyin, o sadece görevini yerine getiriyor. İdari bir görev yapmak zorunda, sizlerle. Üzerinde diz üstü lastik çizmeler, pantolon, gömlek ve pantolon askıları. Bu onun resmi giysisi. Sigarayı dudaklarının arasından alıp duvardaki bir rafa iliştiriyor, köşede duran uzun baltaya el atıyor. Bu onun resmi heybetinin bir gösterisi, sizlerin üzerinde olmasının bir simgesi, polisin yakasındaki teneke marka gibi. Biraz sonra size gösterecek. Uzun bir sopa, ucunda balta, genç delikanlının havaya kaldırdığı, aşağıda vik vik eden, yerlerin ıslaklığına burunlarını süren, homurdanan küçük domuzların başları üzerinde. Adam döneniyor, bakışları aşağıda, arıyor, arıyor. Belirli birine yapılan ön soruşturma gibi. Sürgün avı! Biri ayaklarının dibinde dolaşıyor. İndir! Bir tane daha. Adamın eli çabuk, balta aşağı, kör kenarıyla kalabalığın içine, kafaya, bir kafaya daha. Öyle bir an ki! Aşağıda depreşenler, tepinenler, yuvarlananlar. Ne olduğunu anlamıyorlar bile. Yerlerde uzanıyorlar. Bacaklar ne yapıyor, ya kafalar? Hiçbir şey. Haşlama yapılan odadan iki adam içeri bakıyor, tamam, uzun bir sürgüyü açıyorlar, yerdeki hayvanları çekiyorlar, iyice bilenmiş uzun bıçağı alıp yere diz çöküyorlar, boyna daldırıyorlar, çabuk çabuk, uzun, çok uzun bir kesik, hayvanlar çuval gibi açılıyor, son bir defa titriyorlar, çırpınıyor, kendini kaybediyorlar, biraz sonra baygınlıktan da çok, boyun damarları açılıyor. Baygınlığın son evresinde, artık dünyada değilsin,

bulutlar üzerinde yürüyorsun... Çabucak büyük leğen, koyu kırmızı, sıcak kan fışkırır gibi akıyor, köpük köpük, leğende kabarcıklar. Sonra sağ damar, sol damar. Çabuk çabuk. Evet. Titreme son buluyor. Hareketsizsin sen artık. Psikoloji ve teolojinin sonuna geldik, şimdi fizik başlıyor.

Yerde diz çökmüş adam ayağa kalkıyor. Dizi ağrıyor. Domuz hemen haşlanmalı, içi temizlenmeli, parçalara bölünmeli, hiç ara vermeden. Şef, iyice besili, ağzında piposuyla dumanlar arasında geziniyor. Kapının yanında bir reklam asılı: Büyükbaş hayvan sevkiyatçıları balosu. Kermbach Orkestrası. Bir başka reklam: Germania Salonu'nda boks maçları. Giriş 1,5 ila on mark arası...

Büyükbaş hayvanların pazara getirilmesi: 1399 sığır, 2700 dana, 4654 koyun, 18.864 domuz. Pazarda satış: sığırlar iyi mal, danaların satışı kolay, domuzlar önce iyi, sonra az, yağlılar pek gitmiyor.

Hayvanların dizi dizi durduğu yollarda rüzgâr ıslık çalıyor. Sığırlar böğürüyor, adamlar boynuzları uzun bir sürüyü ite kaka götürüyor. Hayvanlar yürümek istemiyor, duruyor, yanlış yöne gidiyor, adamlar ellerinde uzun sopalarla koşuşuyor. Bir boğa sürünün ortasında ineğin üstüne çıkıveriyor. İnek sağa kaçıyor, sola kaçıyor, boğa peşinde, tekrar üstüne çıkıyor, bir daha, güçlü.

Kocaman, beyaz bir öküz kesimhaneye sokuluyor. Burada dumanlar yok, küçük domuzların kaynadığı o bölümlerde de. Koca öküz güçlü, onu iten adamların arasında kapıdan geçiyor. Karşısında kanlar içindeki bölüm. Yarım, dörtte bir parçalar sallanıyor, kemikler de. Koca öküzün geniş bir alnı var. Kesimi yapacak adama doğru sürüyorlar, ite kaka, sopalarla vura vura. Adam elindeki yassı baltayla arka bacaklarına vuruyor. Bir başkası alttan boynunu kavrıyor. Hayvan duruyor,

artık karşı çıkmıyor, vazgeçiyor, sanki kabullenmiş gibi, her şeyi gördükten ve başına gelecekleri bildikten sonra: bu onun alınyazısı, karşı çıkmak elinde değil. Yoksa boynuna sarılmış adamın yaptığını okşamak mı sanıyor? Ne de olsa çok yakın bir davranış gibiydi. Adamın istediğini yapıyor, başını hafif yana çeviriyor, ağzı yukarı.

Arkasında duruyor kesim yapan adam, çekici havaya kaldırmış. Başını çevirip bakma arkana. Çekiç, güçlü adamın iki eliyle kavrayıp yukarı kaldırdığı çekiç arkasında, üstünde ve sonra... hızla aşağı. Güçlü bir erkeğin adale gücüyle ensesine iniyor, bir kama gibi. Ve çekiç tekrar kaldırılmadan, hayvanın dört ayağı çöküyor, ağır vücut sanki havalanıyor. Ve hayvan bacakları yokmuş gibi vücudunun bütün ağırlığıyla olduğu yere yığılıyor, yuvarlanıyor. Celladı çevresinde dolaşıyor, ıstıraplardan kurtarıcı birkaç darbe daha indiriyor başına, kafatasına, şakaklarına. Uyu, bir daha uyanmamak üzere. Sonra yanında duran bir başkası ağzındaki sigarayı alıp bıçağını çekiyor, yarım kılıç uzunluğundan, hayvanın başının arkasına diz çöküyor, bacakları titriyor, arka vücudu sallanıyor. Adam bıçağı hemen indirmiyor, yerde bir şey arıyor, kanın akacağı büyük tası istiyor, bağırarak. Kan daha içeride, akıyor, kocaman yüreğin hafif atışlarıyla ağır ağır. Omuriliği ezilmiş, fakat kan akıyor damarlarda henüz, ciğerler nefes alıyor, bağırsaklar hareket halinde. Şimdi bıçak iniyor. Kan akacak, oluk gibi biliyorum, kol kalınlığında, kara, güzel, coşkulu. O zaman eğlencenin bütün neşesi dışarı çıkacak, misafirler dans ederek gelecek, şamata, gürültü patırtı ve neşeli yaylalar geride, sıcacık ahırlar, güzel kokulu yemler, her şey artık uzaklarda, yok oldu, uçtu gitti, kocaman bir boşluk, karanlık, şimdi yepyeni bir dünya. Adamın biri gelmişti, binayı satın almıştı, cadde geçecek, bina yıkılacaktı. Büyük tas getiriliyor, yere konuyor, yanına, kocaman hayvan yan yatırılıyor, bacakları yukarı.

Uzun bıçak boğazında, gırtlağının yanından giriyor, damarları arıyor, dikkatle, böyle damarlar kalın deriler altındadır, iyice korunmuş. Ve birden açılıyor, birbiri ardından, fışkırıyor, sıcak, duman duman, kara kara, kara-kırmızı kanlar, bıçağın üzerinden, adamın kolları üzerinden, neşeli, sevinç içinde kanlar, sıcak sıcak. Senin kanın güneşten geliyor, güneş senin vücudundan çıkıyor dışarı. Hayvan derin derin nefes alıyor, boğulacakmış gibi, hırıltılar, gürültüler. Evet, yapının kirişleri iniyor. Adam hayvana yardımcı. Bir kaya düşmek isterse, it düşsün. Bir başka adam hayvanın üzerine çıkıyor, oturuyor, sallanıyor, bacaklarıyla vuruyor, bağrına vuruyor. Kan çıkmalı, çabuk, çok çabuk, hepsi, olduğu gibi. Hırıltılar artıyor, nefes tıkanması sanki. Arka bacaklar titriyor, vurmak ister gibi. Güçsüz. Hayat çıkıyor vücuttan, hırıltılarla. Vücut kıvrılıyor, öyle kalıyor. Soluk duyulmuyor. Yerçekimi. Adam ayağa kalkıyor. Diğeri diz çökmüş, boynun derisini açıyor.

Neşeli yaylalar, sıcacık ahırlar.

Kasap dükkânı ışıklar içinde. Vitrinle dükkânın aydınlatılması birbirine uymalıdır. Doğrudan doğruya ya da dolaylı ışık söz konusu olmalıdır. Kullanılan ampuller genellikle doğrudan doğruya verilen ışık içindir. Çünkü tezgâhla etin kesildiği büyük tahta iyi aydınlatılmak zorundadır. Suni güneş ışığı mavi filtre kullanmakla elde edilir, fakat kasap dükkânlarına uygun değildir. Çünkü et mamulleri için kullanılan ışık etin tabii rengini bozmamalıdır.

Doldurulmuş keçi bacakları. İyice temizlendikten sonra uzunlamasına kesilip doldurulur ve iple dikilir.

Franz, iki haftadır o berbat odana kapanmış oturuyorsun. Ev sahiben seni kapının önüne koyacak yakında. Para veremiyorsun, kadın da odayı keyfinden kiralamadı sana. Eğer bir

an önce kendine gelmezsen yakında fakirler evine gidersin. Sonra, evet sonra ne olur? Odanı havalandırmıyorsun bile. Berbere de gitmiyorsun, saç sakal içindesin, şu 15 feniği veremiyor musun?

Eyüp'le konuşma. Her şey sana bağlı Eyüp, sen istemiyorsun

Eyüp her şeyi yitirdiğinde, bir insanın yitirebileceği her şeyi, evet bütün her şeyi, lahana tarlasındaydı.

"Eyüp, sen lahana tarlasındasın, köpek kulübesinin yanında yatıyorsun, biraz ötesinde, köpeğin seni ısıramayacağı uzaklıkta. Dişlerinin gıcırdamasını duyuyorsun. Köpek havlıyor, en ufak seste. Yattığın yerde dönsen, doğrulmak istesen homurdanıyor, ileri atılmak istiyor, zincirini çekiyor, ayağa kalkıyor, salyası akıyor, ısırmak istiyor.

"Eyüp, bu saray, sonra şunlar, bahçeler ve tarlalar, bir zamanlar senin olan. Köpeği bile tanımadın, seni attıkları şu lahana tarlasını da. Tanımadın, sabahları yanından geçip giden keçileri, senin yanı başında otlaya otlaya giden şu hayvanları da. Tıka basa otlayan keçiler bir zamanlar senindi.

"Eyüp, sen her şeyini yitirdin. Akşamları gir kulübene. Senden kaçınıyor insanlar. Bir zamanlar keyif içinde çiftliklerinde at koştururdun, herkes sana sokulurdu, yanında olmak isterdi. Şimdiyse burnunun ucunda tahta perde, üzerinde solucanların gezindiği. Onları inceleyebilirsin. Senden korkmayan tek canlı onlar.

"Gözlerin bomboş, bakışların donuk. Sen sefilsin, sen yaşayan bir bataklıksın.

"Sana en çok ıstırap veren nedir, Eyüp? Oğullarını ve kızlarını yitirmen mi, bütün malını mülkünü elinden almaları mı,

geceleri üşümen mi, gırtlağındaki yaralar mı, yoksa burnundaki çıbanlar mı? Nedir Eyüp?"

"Kim soruyor?"

"Ben, senin sesinim."

"Ses gırtlaktan çıkar."

"Benim bir insan olduğumu söylemek istiyorsun."

"Evet. Onun için de seni görmek istemiyorum. Git!"

"Fakat ben sadece bir sesim, Eyüp. Aç gözlerini, açabildiğin kadar. Görmeyeceksin beni."

"Ah, ben hayal görüyorum. Başım, beynim... çıldırtacaklar beni. Almak istiyorlar düşüncelerimi."

"Ya yaparlarsa söylediklerini, kötü mü olur?"

"Fakat ben istemiyorum yapmalarını."

"Istırap çekmene rağmen, düşüncelerinin sana ıstırap vermesine rağmen yitirmek istemiyorsun onları."

"Sorma. Çek git!"

"Fakat ben almıyorum onları. Ben sadece sana en çok neyin ıstırap verdiğini öğrenmek istiyorum."

"Bu hiç kimseyi ilgilendirmez."

"Senden başka hiç kimseyi mi?"

"Evet, evet! Seni ise hiç ilgilendirmez."

Köpek havlıyor, homurdanıyor, çevresini ısırmak istiyor. Ses bir an sonra tekrar duyuluyor.

"Yoksa oğullarına mı üzülüyorsun?"

"Hiç kimse dua etmesin ölünce arkamdan. Ben zehirim bu dünya için. Arkamdan tükürsünler. Eyüp'ü unutsunlar."

"Ya kızların?"

"Kızlarım mı? Onlar da öldü. Rahatları yerinde. Ne güzel kadınlardı. Bana torun vereceklerdi, fakat çekip gittiler. Peş peşe. Sanki Tanrı onları saçlarından tutup yere bırakıvermişti, kırılıp parçalansınlar diye."

"Eyüp, sen gözlerini açamıyorsun, yapışmış onlar, yapış yapış. Dertlisin, lahana tarlasında yattığın için. Şu köpek kulübesi sana kalan tek şey. Ve hastalığın."

"Ses, senin sesin, kimin sesisin ve nerede gizleniyorsun?"

"Niçin böyle dertlisin, söyle."

"Ah, ah."

"İnliyorsun, fakat niçin, bilmiyorsun Eyüp."

"Hayır, benim..."

"Benim?"

"Benim gücüm yok. Hepsi bu."

"Gücün olsun istiyorsun."

"Ümit etmeye gücüm yok. İsteğim de. Ağzımda dişlerim yok, etlerim yumuşak. Utanıyorum."

"Bunu söyleyen sensin."

"Fakat bu gerçek."

"Evet, sen bunu biliyorsun. Ne kadar kötü."

"Alnımda yazıyor, değil mi? Ben bir paçavrayım."

"Sen ıstıraplar içindesin, üzülüyorsun Eyüp. Güçsüz olmak istemiyorsun, karşı çıkmak istiyorsun. Beynin gitmiş, düşüncelerin de. Arzula bir şey!"

"Sen bana çok şey sordun, ses. Fakat artık biliyorum, sen bana sorabilirsin. İyi et beni! Eğer elindeyse. İster şeytan, ister Tanrı, ister melek, ister insan ol. Yeter ki iyi et beni!"

"Kim olursa olsun, seni iyi etsin, öyle mi?"

"Bırakma beni böyle, iyi et!"

"Eyüp, iyi düşün, sen beni görmüyorsun. Eğer gözlerini açabilseydin belki benden korkardın. Senden çok para, çok fazla para isteyebilirim."

"Göreceğiz. Sen işini ciddiye alan biri gibi konuşuyorsun."

"Peki, ya ben şeytan veya kötü bir insansam?"

"İyi et beni!"

"Ben şeytanım."

"İyi et beni!"

Ses uzaklaştı. Azaldı, hafifledi. Köpek havladı. Eyüp korkuyla kulak kabarttı: Gitti. İyileşmeliyim veya ölüme gitmeliyim. Tiz tiz bağırdı. Kulak tırmalar gibi. Gece ürperticiydi. Ses bir daha geldi:

"Peki ya ben şeytansam, benimle uğraşabilecek misin?"

Eyüp bağırdı: "Sen beni iyileştirmek istemiyorsun. Hiç kimse bana yardım etmek istemiyor. Ne Tanrı ne de şeytan. Ne melek ne de insan."

"Peki ya sen?"

"Ne olmuş bana?"

"Sen de kendine yardım etmek istemiyorsun!"

"Nasıl?"

"Sen kendine yardım etmezsen başkaları nasıl yardım etsin sana?"

"Hayır, hayır!" Eyüp konuşmaya çalıştı. Dili zor dönüyordu.

Karşısındaki ses: "Tanrı ve şeytan, melek ve insan, hepsi yardım etmek istiyor sana. Fakat tek istemeyen sensin. Tanrı sevdiği için, şeytan sonra seni elde etmek için, melek ve insan, Tanrı'nın ve şeytanın yardımcıları oldukları için. Sen, sen ise istemiyorsun."

"Hayır, hayır!" Kekeledi, haykırdı. Eyüp kendini yerlere attı.

Bütün gece bağırdı. Ses hiç aralıksız duyuluyordu: "Tanrı ve şeytan, melek ve insan, hepsi yardım etmek istiyor sana." Eyüp de hiç aralıksız tekrarlıyordu: "Hayır, hayır!" Sesi tutup boğmak istiyordu. Fakat ses artıyordu, gittikçe çoğalıyordu, hiç durmadan. Bütün gece. Sabaha karşı Eyüp yüzükoyun kapaklanıverdi yere.

Artık sesi çıkmıyordu.

O gün yaraları, çıbanları iyileşmeye başladı.

Büyükbaş hayvanların pazara getirilmesi: Domuzlar 11.543 adet, sığırlar 2.016 adet, danalar 1.920 adet, koyunlar 4.450 adet.

Ne yapıyor bu adam küçücük, tatlı dana yavrusuyla? Boynuna geçirdiği ipi çekiyor, hayvanı kocaman hangara sokuyor. Sığırlar böğürüyor. Küçük danayı yüksek bir masanın yanına götürüyor. Burada bir sürü masa var yan yana. Hepsinin üzerinde tahtadan kalın tokmaklar duruyor. Nazik hayvanı iki eliyle kaldırıyor, masaya koyuyor usulca. Bir eliyle hayvanı tutarken diğer eliyle arka bacaklarını kavrıyor, tepişmesin diye. Sonra hemen boynundaki ipi alıyor, iyice duvara bağlıyor. Hayvancık hiç sesini çıkarmadan sabırla yatıyor. Bilmiyor ne olacağını. Tahta masanın üzerinde hiç de rahat değil. Başını bir sopaya vuruyor, ne olduğundan haberi yok. Fakat bu kalın tokmağın ucu biraz sonra başına vurulacak. Dünyayla son ilişkisi. Ve adam, basit görünüşlü yaşlı adam, tek başına orada duran, usul sesle konuşan –hayvanla konuşan–, yumuşak adam tokmağı gerçekten eline alıyor, şöyle bir havaya kaldırıyor –böyle taze bir varlık için güç gerekmez– ve ense köküne indiriyor. Hayvanı masaya yatırıp usul sesle konuşması gibi –şimdi sakin yat–, ense köküne tokmağı vururken çok rahat. Heyecansız, öfkesiz, hüzünsüz. Ne yapalım, böyle olmalı, sen iyi bir hayvansın, sen biliyorsun bunun böyle olması gerektiğini...

Ve küçük dana: pırrr, pırrr, hareketsiz, kaskatı uzanmış incecik bacaklar. Kara, ipek gibi gözler birdenbire koskocaman, gözbebekleri beyaz, yana kayıyor. Adam bütün bunları tanıyor. Evet, böyle bakar hayvanlar. Fakat bugün işimiz çok, yapacak başka şeyler var. Yere eğilip küçük dananın yattığı masanın altında aranıyor. Bıçağı orada, alıyor. Ayağıyla

kan teknesini şöyle bir düzeltiyor. Sonra bıçağı sokuyor, bıçak boyna giriyor, onu gırtlağa çekiyor, boydan boya, kıkırdağa; vücuttan hava çıkıyor, adaleleri bir yandan bir yana, baş duramıyor, yana düşüyor, masaya. Kan fışkırıyor, kara-kırmızı bir sıvı, kabarcıklarla. Evet, bu iş tamam. Ağır ağır, yüzünde hep o aynı yumuşak ifade, bıçağını derinlere indiriyor, iki omurga kemiğinin arasına. Çok genç, taptaze bir doku. Sonra elini hayvandan çekiyor, bıçağı masanın üzerine atıyor. Bir kovada ellerini yıkıyor ve uzaklaşıyor.

Ve hayvancık şimdi masada tek başına yatıyor. Adamın bağladığı gibi. Acınacak bir görünümü var. Hangar gürültü içinde. İnsanlar çalışıyor, birbirlerine bağırıyor, bir şeyler sürüklüyor, taşıyor, atıyor. Küçük hayvanın başı sanki vücudundan ayrılmış gibi sarkmış masanın iki bacağı arasından. Kanlar, salyalar. Mosmor bir dil. Hırıltılar, titremeler masada. İnce, çocuğumsu bacaklar, kemikli, titriyor. Fakat gözler, gözler donuk, kör. Ölü gözler. Ölmüş bir hayvanın gözleri.

Yumuşak görünüşlü yaşlı adam beton direklerden birine yaslanmış, elindeki küçük siyah deftere bir şeyler karalıyor. Başını kaldırıp masaya bakıyor, hesaplıyor. Her şey çok pahalı, iyi hesap etmeli. Rakiplerle yarışmak kolay değil.

Franz'ın penceresi açık.
Dünyada gülünç şeyler de oluyor

Güneş doğuyor. Güneş batıyor. Havalar aydınlanıyor. Çocuk arabaları caddelere çıkıyor. 1928 yılının şubatındayız.

Ve Franz Biberkopf dünyadan tiksiniyor, içmeye devam ediyor. Keyfi hiç yerinde değil. Eline ne geçerse içiyor, umurunda değil. Olacakları da hiç düşünmüyor. Namuslu olmak istemişti, fakat namussuzlar, serseriler ve reziller ortalıkta do-

laşıyordu. Franz Biberkopf artık bu dünyada ne bir şey görmek ne de bir şey duymak istiyor. İçip içip sokak serserisi de olsa, bütün parasını içkiye yatıracak.

Ve Franz Biberkopf böylece öfkeli öfkeli şubata girerken, bir gece yarısı avludan gelen gürültüyle uyanıveriyor. Aşağıda bir toptancının deposu var. Sarhoş ve uyku sersemi bir halde dışarı bakıyor, pencereyi açıyor ve bağırıyor: "Defolun gidin! Çıkın avludan, öküz herifler. Allah'ın belaları!" Sonra yine yatağa uzanıyor ve hiçbir şey düşünmüyor. Adamlar çekip gidiyorlar.

Bir hafta sonra aynı şey. Franz pencereyi açıp eline geçirdiği tahtayı aşağı fırlatmak istiyor. Fakat birden duraklıyor: Saat sabaha karşı bir. Şu heriflere bir bakayım, ne yapacaklar? Ne işleri var burada, karşıki binada mı oturuyorlar? Sessizce bir seyredeyim.

Çok doğru, dikkatli çalışıyorlar. Duvar dibinden yürüyorlar, usul usul. Franz iyice aşağı sarkıyor. Avlunun girişinde biri duruyor, erketede. Bir iş çeviriyorlar ya! Deponun büyük kapısını kurcalıyorlar. Üç kişiler. Hiç korkmadıkları belli oluyor. Tahtalar gıcırdıyor. Kapıyı açmayı başardılar. İkisi içeri giriyor, mahzendeki depoya iniyor. Üçüncüsü duvar aralığına sokulup bekliyor. Avlu çok karanlık. Bütün güvendikleri de o.

Franz sessizce pencereyi kapatıyor. Dışarıdaki serin hava iyi gelmişti. İşte insanlar böyle. Bütün gün ve bütün gece işleri güçleri dalavere. Elime bir saksı geçirip aşağı avluya atmalıydım. Ne işleri var burada, benim kaldığım evde? Hiç.

Sakinleşiyor. Karanlıkta yatağına oturuyor, sonra yine ayağa kalkıp pencereye gidiyor, aşağı bakıyor: Heriflerin ne işi vardı benim kaldığım bu evde? Masanın yanına gidip bir mum yakıyor, içki şişesini arıyor, buluyor, içmiyor.

Öğleye doğru Franz aşağı iniyor. Bir sürü insan duruyor avluda. Marangoz Gerner de orada. Franz onu tanıyor. Ko-

nuşuyorlar. "Yine hırsızlık yapmışlar." Franz yanındaki adamı şöyle bir yumrukluyor: "Serserileri gördüm. Ele vermek istemezdim. Fakat benim kaldığım, oturduğum, uyuduğum bu yerde ne işleri var? Bir daha gelirlerse buraya, inan bana, aşağı inip kemiklerini kıracağım, isterlerse üç kişi olsunlar." Marangoz, Franz'ın kolundan tutuyor: "Eğer bildiğin bir şey varsa git söyle şu adamlara. Polisten onlar. Belki bir şey kazanırsın." "Benim başımı ağrıtma onlarla. Şimdiye kadar hiç kimseyi ele vermiş değilimdir. Çalışıp bulsunlar. Yaptıkları işten para kazanıyorlar ya!"

Franz çekip gidiyor. Polislerden ikisi, Gerner orada dururken yanına geliyor ve ona Gerner'in, yani kendisinin hangi dairede kaldığını soruyorlar. Vay canına! Adam, nasırları hariç, kireç gibi oluyor. Sonra diyor ki: "Bir dakika düşüneyim... Gerner... Şu marangoz değil mi? Gelin göstereyim." Yürüyor. Oturduğu katın zilini çalıyor. Karısı açıyor. Peşinden gelenler içeri giriyor. Gerner en arkadan, karısının böğrüne şöyle bir dokunuyor, parmağını dudaklarına götürüyor, kadın ne olduğunu pek anlamıyor, adam diğerlerinin yanına gidip duruyor, elleri pantolon ceplerinde. Polislerden başka iki adam daha var, sigorta şirketinden, bütün evi dolaşıyorlar. Burada duvarların ne kadar kalın olduğunu bilmek istiyorlar, duvarlara vuruyorlar, ölçüyorlar, yazıp çiziyorlar. Toptancının deposunda olanlar artık yılan hikâyesine dönmüştü. Dün geceki hırsızlık ilk defa olmuyordu. Herifler o kadar küstah ki, deponun duvarlarını delmeyi bile denemişlerdi. Ne de olsa bütün bina ayakta zor duruyordu. İncecikti duvarları. Kocaman bir Paskalya yumurtası gibi.

Tekrar avluya çıkıyorlar. Gerner hep yanlarında, hiçbir şeyden haberi olmayan budalanın teki gibi. Mahzenin yeni madeni kapılarını kontrol ediyorlar. Gerner yanlarında. Aynı anda, rastlantı bu ya, yer vermek için bir adım geri çekiliyor,

ayağı bir şeye takılıyor, tesadüfen takıldığı şey yuvarlanıyor, eğilip dokunuyor. Kâğıdın üzerine yuvarlanmış bir şişe geliyor eline. Yanındakiler bir şeyin farkında değil. Hele bak şu işe, herifler gece unutmuş olacak. Öyleyse ben alayım. Niçin almayayım? Yere diz çöküyor, sanki ayakkabısının bağını bağlarmış gibi, şişeyi alıyor. İşte böyle vermişti Havva, Âdem'e elmayı. Elma ağaçtan düşmemiş, Havva da onu almamış olsaydı, o elma Âdem'e gelmezdi. Gerner, şişe ceketinin içinde saklı, avluyu geçip evine giriyor.

Karısı ne diyor? Gülümsüyor: "Nereden buldun onu, August?" "Satın aldım, dükkânda kimseler yokken." "Yok canım!" "Altın suyu. Ne dersin?"

Kadın gülümsüyor, gülümsüyor. Perdeleri çekiyor: "Dışarıda bir sürü insan duruyor. Yoksa karşıdan mı aldın?" "Duvarın kıyısında duruyordu. Ben almasam onlar alırdı." "Fakat geri vermelisin." "Altın suyunu bulunca geri vermek gerektiği de nereden çıktı? En son ne zaman içki almıştık eve hanım? Böyle kötü zamanda... Güldürme beni hanım!"

Sonunda kadın da ikna oluyor. Bir şişe, bir şişecik, öyle büyük firmaya ne zarar verir ki? Sonra hanım, şöyle düşünürsen, artık firmanın da değil şişe, hırsızların, düşürmüşler, arkalarından mı götürelim? Açıp içiyorlar. Bir yudum. Bir yudum daha. Hayatta hep uyanık olacaksın. Her şeyin altın olması gerekli değil, gümüş de yeter.

Cumartesi gecesi hırsızlar yine geliyor. Yabancı birinin avluda gezindiğini fark ediyorlar. Ellerinde fenerler, avlunun çıkışına kaçıyorlar. Fakat orada Gerner duruyor. Tazı köpekleri gibi duvara koşuyorlar, üzerinden atlayıp komşu avluda gözden kayboluyorlar. Gerner peşlerinden: "Saçmalığı bırakın. Ben size bir şey yapacak değilim. Çok öküzmüşsünüz!" Ne çılgın heriflermiş. Kaçtılar. Üçüncüsü duvarın üstünde, öteki yana atlamak üzere. Elindeki feneri yüzüne tutuyor: "Ne olu-

yor sana?" Yoksa bizden biri mi, onun işine mi engel olduk? "Ben de birliğim," diyor Gerner. Buna da ne oluyor? "Tabii birliğim sizlerle. Niçin kaçıyorsunuz?"

Duvarın üzerinden eğiliyor, bir an aşağıdaki marangozun suratına bakıyor. Sarhoşa benziyor adam. Ağzı içki kokuyor. Şansı varmış. Gerner elini uzatıyor. "Ver elini dostum. Gel benimle." "Tuzak, değil mi?" "Niçin tuzak olsun?" "Tongaya basacağımı mı sanıyorsun?" Gerner güceniyor. Hüzünleniyor da. Söylediğini ciddiye almıyor bu adam. Kaçmasa. Altın suyunun da lezzetine doyum olmamıştı. Karısı kızacaktı mutlaka, eli boş dönerse. Gerner yalvarıyor: "Niçinmiş? İstersen tek başına gir içeri. Bak, şurada oturuyorum." "Kimsin sen?" "Ben mi? Ben bu binanın kapıcısıyım. Be adam, bana da bir şey çıkmalı." Hırsız bir an düşünüyor. Olabilir. Bu adam yardım ederse iş artabilir. Tabii tuzak değilse. Üzerimde tabanca var.

Merdiveni duvara dayalı bırakıyor. Gerner'le birlikte avluda yürüyor. Ötekiler çoktan çekip gittiler. Benim bir yerde takılıp kaldığımı düşüneceklerdir. Gerner giriş katının kapısını çalıyor. "Ne çalıyorsun be adam kapıyı? Kim oturuyor burada." Gerner gururlu: "Benden başka kimse! Bak, dikkat et." Kapının tokmağını çeviriyor. Açıyor. Gürültüyle: "Bak bakalım, benim mi, yoksa başkasının mı evi!"

Işık yakıyor. Karısı mutfak kapısında duruyor. Tir tir titriyor. Gerner keyifli. Gülümseyerek takdim ediyor: "Eşim, bu da bir meslektaş." Kadın heyecanlı. Mutfağın kapısında duruyor. Başıyla selam veriyor. Sonra biraz gülümsüyor. Cana yakın birine benziyor. Oldukça da genç, yakışıklı bir delikanlı. Yanına gidiyor. Konuşuyor: "Fakat Paul, beyefendiyi böyle koridorda ayakta bırakmayalım. Şöyle buyurun efendim. Kasketinizi de çıkarabilirsiniz..."

Yabancı, içeri girmeyi pek istemiyor. Fakat ötekilerin onu öyle kolay kolay bırakacağı yok. Hayret ediyor. Görünüşleri

hiç de fena değil. Fakat beni içeri çağırdıklarına göre durumları kötü mü? Orta halli küçük insanların yaşamı demek ki öyle sanıldığı kadar iyi değil. Enflasyon filan. Sonra kadın öyle bir tuhaf bakıyor ki. Sanki âşık gibi. Birkaç kadeh içkiyle ısınıyor. Sonra toz oluyor. Ne olduğunu da pek anlamadan.

Fakat genç delikanlı, çetesi göndermiş gibi, ertesi gün öğleye doğru ikinci kahvaltıdan sonra Gerner'lere tekrar uğruyor. Dün gece bir şey unutup unutmadığını soruyor. Gerner evde değil. Karısı yalnız. Onu çok cana yakınca, büyük bir alçakgönüllülükle karşılıyor. Ona kadeh içki ikram ediyor.

Sonra bütün hafta hırsızlardan ses seda çıkmıyor. Paul ile karısı Gusti tartışıyorlar, yoksa adamları korkutmuşlar mıydı? "Belki sen onlara çok kaba davranmışsındır Paul? Sen bazen çok sert konuşursun." "Hayır, hayır Gusti. Ben onlara bir şey yapmadım. Senin o suratın neydi? Somurtmuştun, papaz gibi. Bana kalırsa çekiniyorlar bizden, sokulmak istemiyorlar. Ne yapsak acaba?"

Gusti ağlıyor. Keşke bir daha uğrasalar da... Böyle sitemleri duymaktan bıkmıştı. Delikanlıyı kaçırtan o değildi ki... Doğru. Cuma günü beklediği an geliyor. Kapı çalınıyor. Evet, kapının çalındığını duydum. Açıyor. Dışarıda kimin durduğunu hemen göremiyor, çünkü acelesinden ışığı yakmayı unutmuştu. Fakat geleni seziyor. Delikanlı. Çok dikkatlice ve nazikçe soruyor, kocasının evde olup olmadığını. Onunla bir şey görüşmek istiyor. Çok ciddi ve çok soğuk. Gusti irkiliyor. Acaba bir şey mi olmuştu? Delikanlı onu sakinleştiriyor: "Hayır, hayır. Sadece işle ilgili bir şey konuşacaktım da..." Havadan sudan söz ediyor. Bir şey yapmazsan bir şey elde edemezsin, diyor. Oturma odasına geçiyorlar. Kadın şimdi mutlu. Adam içeri girdi ya. Paul da onun, adamı kaçırttığını iddia edemez. Adamın söylediğine hak veriyor. Bir şey yapmazsan bir şey elde edemezsin. Çeşitli konulara geçiyorlar. Konuşma uzuyor. Ana

babalarından, dede ve ninelerinden, ailelerinden söz ediyorlar. Hayatta bir hedefe varmak için bir şeyleri göze almak gerekiyor. Sonunda iyice anlaşıyorlar. Birbirlerine örnekler veriyorlar, geçmişlerini anımsıyorlar. Komşulardan da söz ediyorlar. Tam konuşmanın orta yerinde kapı çalınıyor. İki adam giriyor içeri. Polis olduklarını söylüyorlar. Hüviyetlerini gösteriyorlar. Peşlerinde de üç sigortacı. Polislerden biri evdeki misafirle hemen konuşuyor: Siz Bay Gerner'siniz. Şimdi bize biraz yardım etmelisiniz. Şu depoda yapılan hırsızlıklar nedeniyle. Benim sizden isteğim, oraya göz kulak olmanız. Sigorta şirketi şimdiye kadar olan zarar ziyanı tabii ödeyecek." On dakika kadar konuşup duruyorlar. Kadın da her şeyi dinliyor. Saat on ikiye doğru çekip gidiyorlar. Evde kalan iki insan öylesine neşeleniyor ki, saat bire doğru aralarında hiç anlatılmayacak bir şey geçiveriyor. Sonra biraz utanıyorlar. Kadın ne de olsa otuz beşinde, genç ise yirmi ya da yirmi birinde. Yaş farkından başka boy farkı da var. Genç 1.85, kadın 1.50... Konuşurken, biraz heyecanlı, biraz keyifli, polislerle alay edip gülüşürken oluvermişti işte... En çok utanan kadındı. Neyse, geçerdi birazdan. Ve saat ikide Bay Gerner eve geldiğinde onları rahat ve keyifli buluyor. Hoşuna gidiyor. Hemen oturup sohbete başlıyor.

Sohbet saat akşamın altısına kadar sürüp gidiyor. Uzun boylu gencin anlattıklarını karısıyla birlikte keyifle dinliyor. Duyduklarının hepsi gerçek olmasa da müthiş, birinci sınıf bir çete. Öyle genç bir insanın dünya üzerine böyle akla yatkın düşüncelere sahip olmasına da şaşırıp kalıyor. Gözleri açılıyor. Kendinin nasıl bir işe yaramaz olduğunu fark ediyor. Genç adam çekip gittikten sonra saat dokuzda yatağa giriyorlar. Gerner karısına, acaba böyle açıkgöz gençler onunla işbirliği yapmaya yanaşacak mı, diye soruyor. Fakat yine uğradığına göre ondan bir şey bekliyorlar. Gusti ona hak veriyor. Gerner memnun memnun geriniyor.

Ve sabah, yataktan çıkmadan az önce, yanındaki karısına şöyle diyor: "Gusti, eğer bir daha inşaata, ustabaşının yanına gidip de çalışırsam adım Paul Pipendeckel olsun! Bir zamanlar kendi atölyem vardı, sonra işler bozuldu. Şimdi yaptıklarım, geçmişte istediği gibi çalışmış birinin yapacağı işler değil. Ellerinden gelse yaşlısın, deyip atacaklar beni. Niçin başka yollardan da para kazanmayayım? Şu toptancıdan filan. Gördün, gençler nasıl uyanık. Günümüzde uyanık olmayan sürünür gider. Ben öyle derim. Ya sen?" "Ben çoktan böyle düşünüyorum." "Gördün mü? Yine günümüzü gün edelim istiyorum." Kadın mutlu mutlu sarıldı kocasına. Söyledikleri ve yapacakları için. "Biliyor musun hanım, biz ne yapacağız? Sen ve ben?" Kadının bacağına bir çimdik atıyor. Kadın bağırıyor. "Sen de birlik olacaksın, hanım." "Hayır." "Ben, evet, diyorum. Yoksa sensiz olur mu sanıyorsun, hanım?" "Dört erkeksiniz. Dördü de güçlü kuvvetli." Hem de nasıl! "Ben gözcü filan duramam," diye karşı çıkıyor kadın. "Biliyorsun, varislerim var. Size ne yardım edebilirim ki?" "Korkuyorsun, Gusti." "Korkuyor muyum? Niçin korkacakmışım? Senin de varislerin olsaydı bakalım koşabilir miydin? Kısa bacaklı bir köpek bile daha hızlı koşar. Yakalanırsam sen de yakayı ele verirsin. Ne de olsa karınım." "Sen karımsan ben ne yapayım!" Çimdik attı, acıtmak isteyerek. "Yeter artık, Paul." "Şu berbat yerden kurtulduk mu bambaşka bir insan olacaksın hanım." "Biliyorum. Ben istemiyor muyum sanıyorsun? Ağzımın suyu akıyor." "Bekle hanım. Daha çok akacak ağzının suyu. Şimdiye kadar bir şey olmadı sayılır. Önce kulaklarındaki pamuğu çıkar at! Ben işi tek başına çevireceğim." "Haydi! Peki ya ötekiler?" Ürkütüyor beni. "Böyle yapacağız, Gusti. Ötekileri boş vereceğiz. Şirket örneği çalışmalar hiç hoşuma gitmez, başarılı olmaz. Haydi söyle, bana hak veriyor musun yoksa vermiyor musun? Ben tek başıma çalışacağım. Şu depoya en

yakın biziz. Alt katta oturuyoruz, bütün avlu bizim sayılır. Doğru değil mi Gusti?" "Fakat ben sana yardım edemem ki, Paul. Varislerim var." Yazık. Suratı ekşimiş olan karısı yine de, kabullendi. Ruhunun derinliklerinde, duygularında karşı çıktı. Hayır, dedi.

Ve akşama, toptancı deposunda çalışanlar kapıları kapatmadan az önce, Gerner'le karısı içeri girdiler. Kapılar kilitlendi. Onlar içeride kaldı. Saat dokuz oldu. El ayak çekildi. Her yanı bir sessizlik kapladı. Gerner işe başlamaya karar verdi. Dışarıda bekçi geziniyordu mutlaka. Fakat birden, gürültü. Ne oluyordu? Birisi deponun kapısına vuruyordu. Evet, kapı vuruluyordu. Kim olabilirdi bu? Ne bileyim. Fakat dışarıda biri vardı ve kapıya vuruyordu. Kim gelebilirdi bu saatte depoya? Kapalı olduğunu bilmeleri gerekirdi. Bir daha vuruldu. Arka arkaya birkaç defa. Gerner'le karısı çıt çıkarmadı. Yerlerinden bile kıpırdamadılar. Kapı yine vuruldu. Gerner karısını dürtükledi: "Duyuyor musun?"

"Evet." "Kim olabilir?" Kadının nedense korkusu yok. "Kim mi olabilir? Ne bileyim. Herhalde bizi öldürecek biri değil." Yok, bu gelen bizi öldürecek değil. Geleni tanıyorum. Uzun boylu. Bıyıklı. Eğer oysa sevinirim. Kapıya vuruldu. Sessiz sessiz. Tanrım, bu bir işarete benziyor. "Galiba bizi tanıyan biri. Gençlerden biri olabilir. Biraz önce aklıma geldi." "Niçin hemen söylemedin?"

Birkaç adım. Gerner basamaklarda. Bizim burada olduğumuzu nereden biliyorlar? Baskın yapıyorlar. Dışarıdaki fısıldar gibi sesleniyor: "Gerner, aç kapıyı."

İstese de istemese de kapıyı açmak zorunda. Çok alçakça bir şey, lanet olası bir durum, elinden gelse bütün dünyayı tek tek parçalara ayıracaktı. Kapıyı açıyor. Uzun boylu delikanlı, kadının kavalyesi, Gerner hiçbir şeyin farkında değil, kadın haber etmişti, adama yaranmak için. Keyfinden sırıtıyor, genç

adam içeri girince. Kocasının suratı buldok köpeğini andırıyor. Küfreder gibi hırlıyor: "Ne sırıtıp duruyorsun sen?" "Niçin sırıtmayacakmışım? Komşulardan biri ya da nöbetçi sanıp çok korkmuştum." Şimdi birlikte iş yapacaklar ve bölüşeceklerdi. Küfredip lanet okumak hiçbir şeyi değiştirmezdi.

Bir başka akşam Gerner, uğursuzluk getiriyor diye karısını evde bıraktığında, kapıya tekrar vuruluyor. Açıyor. Bu defa karşısında üç kişi. Sanki hepsini davet etmişti. Yapacak bir şey yok. Kendi evinde bile rahat yok insana. Böyle yırtıklarla uğraşmaya değmez. Gerner teslim olur gibi, fakat müthiş öfkeli, homurdanıyor: "Bugün son. Bir daha yapmayacağım." Köpek herifler, kapıcısı olduğum eve geliyorlar ve işime karışıyorlar. Burada kimin sözü geçermiş, bir daha görürler. Bunlar avantacı, bunlar şantajcı.

İki saat hiç aralıksız çalışıyorlar depoda. En çok malı Gerner'in evine taşıyorlar. Çuvallarla kahve, kuru üzüm, şeker. Ellerine ne geçerse kaldırıyorlar. Sandıklarla içki. Deponun yarısını boşaltıyorlar. Gerner öfke içinde. Şimdi her şeyi ötekilerle yarı yarıya paylaşmak zorunda. Karısı onu yatıştırmaya çalışıyor: "Ben varislerimle bu kadar çok kutu ve sandığı taşıyamazdım." Gerner bir yandan taşıyor, bir yandan da öfkeli öfkeli homurdanıyor: "Şu varislerin... Çoktandır lastik çorap alacağına budalaca para biriktirdin durdun. Yanlış yerde cimrilik yaptın." Gusti ise uzun boylu gencin peşinden bakıp duruyor. O da ötekilerin yanında kadından gurur duyuyor. Bu akşamki iş onun sayesinde olmuştu. Çok becerikli, çok üçkâğıtçı o.

Adamlar gider gitmez Gerner kapıyı kilitliyor. Gusti'siyle içmeye başlıyor. Çok çalışıp çok yorulmuşlardı. O gece içmeliydi. Kimse engel olamazdı ona. Bütün içkileri bir denemeliydi. En iyilerini de hemen ertesi gün elden çıkaracaktı. Buna seviniyor. Karısı Gusti de. Ne de olsa kocasıydı o, iyi yürek-

liydi. Ona yardım edecekti. Ve böylece gecenin ikisinden sabahın beşine kadar odanın ortasına oturup bütün içkileri peş peşe deniyorlar. Sonunda o gece yaptıklarından memnun, fitil gibi sarhoş, çuval örneği yıkılıp kalıyorlar.

Öğleye doğru kapıyı açmaları gerekiyor. Kapı çalınıyor, vuruluyor, bir gürültü bir gürültü. Gerner'ler çok zor duyuyor. Nasıl duysunlar, narkoz altındalar. Fakat kapıdakiler vazgeçmiyor, hiç aralıksız çalmaya devam ediyorlar. Sonunda Gusti bir şey fark ediyor ve Paul'u dürtüklüyor: "Paul, birileri var kapıda galiba. Açmalısın." Kocası mırıldanıyor: "Nerede?" Kadın onu itekliyor. Postacı olacak. Paul zorla ayağa kalkıyor, pantolonunu ayağına geçiriyor, kapıyı açıyor. Ve hemen yanından geçip gidiyor uzun boylu üç adam. Bütün çete... Ne istiyorlar? Geri kalanı da mı almaya geldiler? Yok canım, bunlar gençler değil. Bunlar polisler. Aradıklarını hemen buluveriyor ve şaşırıyorlar. Her şey yerlerde, kanepelerin üzerinde, koridorda. Çuvallar, sandıklar, şişeler. Karmakarışık, üst üste alt alta. Komiser diyor ki: "Böylesine bir ahlaksızlıkla ömrümde karşılaşmamıştım."

Peki Gerner ne diyor? Ne desin? Hiçbir şey. Ağzından tek kelime bile çıkmıyor. Karşısındaki polislere bakıp duruyor. Midesi bulanıyor. Gaddar herifler, elimde bir tabanca olsaydı beni buradan canlı çıkaramazlardı. Ömrüm boyunca inşaatlarda eşek gibi çalıştım, kibar efendiler benim sayemde çuvalla para kazandı. Polisler hemen giyinmesini söylüyor. "Pantolonumun askılarını da takmama izin veriyor musunuz?"

Karısı tir tir titriyor. Bir şeyler zırvalıyor: "Ne olduğundan hiç haberim yok, komiser bey. Biz namuslu insanlarız. Birisi tuzağa düşürmek istiyor galiba. Şu sandıklar... Biz derin uykudaydık, siz de fark ettiniz, komşulardan biri oyuna getirmiş. Görüyorsunuz, komiser bey. Paul, ne oluyor burada?" "Bütün bunları karakolda anlatırsınız." Gerner aklına bir şey

gelmiş gibi konuşuyor: "Avludaki depoya girenler şimdi buraya da girmiş hanım. Bizi tuzağa düşürdüler, bu yüzden karakola gitmek zorundayız." "Her şeyi karakolda anlatırsınız, dedim!" "İsterseniz emniyet müdürlüğünde de!" "Ben emniyet müdürlüğüne filan gidecek değilim." "Haydi bakalım, gidiyoruz." "Fakat Gusti, ben hiçbir şey duymadım. Nasıl girmişler içeri? Ne kadar da derin uyumuşum." "Ben de, Paul. Ben de hiçbir şey duymadım."

Gusti komodinden iki mektup almak istiyor. Uzun boylu gençten gelen. Fakat polislerden biri seziyor: "Verin bakayım. Ya da aldığınız yere koyun. Ev sonra aranacak."

Kadın hırçın: "Arayacaksanız arayın. Ayrıca kendinizden utanın. Yabancı evlere girmeye utanmıyor musunuz?" "Haydi bakalım, yürüyün!"

Gusti ağlıyor, kocasının suratına bakmıyor, bağırıp çağırıyor, kendini yerden yere atıyor, polisler kollarından tutup kaldırıyor. Kocası hiç durmadan küfrediyor. Polisler onu da sıkıca tutuyor. "Karıma elinizi sürmeyin!" Suçlular, namussuzlar, şantajcılar çoktan ortadan toz oldu. Beni aldatıp tuzağa düşürdüler.

Hop, hop, hop...
Küçük at yine dörtnala

Binanın girişindeki, avludaki konuşmalara, elleri cebinde, ceketinin yakası kulaklarına kadar kalkık, başındaki şapkası omuzlarına inmiş olan Franz Biberkopf pek katılmadı. Sadece konuşulanlara kulak misafiri oldu. Kapının önüne dizilmiş insanlar arasından marangoz ile şişmanca karısının nasıl geçirilip caddeye çıkarıldığını seyretti. Gidin bakalım. Beni de bir zamanlar alıp götürmüşlerdi. O gün hava karanlıktı. Hele

bak, nasıl da dümdüz yürüyorlar. Utanıyorlar. Evet, evet, arkanızdan çekiştirecekler sizi. Her şeyi en iyi onlar bilir. Geride kalanlar, dar kafalılar onlar. Sobanın yanında oturur, atıp tutarlar. Fakat onlara hiç kimse dokunmaz. Yeşil polis aracının kapısını açıyorlar. Evet, içine bir defa giren hep girer. Ufak tefek kadın hüzünlü. Haklı, çok haklı. Bırak gülsünler arkanızdan. Polis aracı hareket ediyor.

İnsanlar birbirlerine sokulup bakıyor. Kafa kafaya vermişler. Meraklılar. Franz Biberkopf kapının önünde duruyor. Hava çok soğuk. Haince bir soğuk. Çevresine bakınıyor. Öteye, caddeye bakıyor. Ne yapmalı? Birkaç adım atıyor. Lanet olası bir soğuk. Odama çıkmayacağım. Fakat ne yapsam?

Duruyor. Döneniyor. Bakınıyor. Şurada toplanmış, alay eden insanlarla ilgisi yok. Ben başka bir yere gideyim. Beni buradan kaçırıyor bu insanlar. Ve yürüyüp uzaklaşıyor. Elsasser Caddesi'ni geçiyor, metro inşaatını çevreleyen tahta perdenin yanından yürüyüp Rosenthaler Meydanı'na çıkıyor. Bir yerlere gidiyor.

Franz Biberkopf ininden sürünerek çıkmıştı. Kapının önünde sıralanmış insanların arasından yürüyen adam, tombulca, hüzünlü karısı, yeşil polis aracı hep aklmdaydı. Fakat ilk meyhaneye gelir gelmez her şeyi unuttu, ellerini cebine sokup boş şişe aradı. Buradan içki dolduracaktı. Fakat yanına şişe almamıştı. Unutmuştu. Yukarıda, tavan arası odasında bırakmıştı şişeyi. Avludaki o gürültü yüzünden. Lanet olsun. Şimdi geri mi dönecekti? Hayır, evet, evet, hayır. Meyhaneye girse miydi? Bir ileri, bir geri. Homurdandı, mırıldandı, küfretti. Ne yapacaksın? Rahat bırakın beni. İçeri girmek istiyorum. Franz kendini uzun süredir hiç böyle hissetmemişti. Gireyim mi, girmeyeyim mi? Fakat susadım da. Maden suyu yeterdi. Fakat içeri girdin mi sarhoş olana kadar içersin. Be adam, çok da susadın, içip sarhoş ol. Hayır, hayır, kal burada, dışarıda.

Girme meyhaneye, kafa üstü düşersin içip içip. Sonra da odana çıkıp sızar kalırsın. Yeşil polis aracını, marangozla karısını düşündü. Bir ileri bir geri, burada durmak yok, içeri girmek de yok. Başka yere, yoluna devam et, yürü, yürü, hep yürü...

Ve Franz, cebinde 1,55 mark, Aleksander Meydanı'na kadar yürüdü. Hızlı hızlı. Biraz hava aldı. Sonra da, hiç içinden gelmemesine rağmen kendini zorladı ve bir lokantaya girip yemek yedi. Haftalar sonra doğru dürüst adam gibi yemek ısmarladı kendine. Soslu dana kuşbaşı, yanında patates. Birasını da içti. Geri kalan 75 fenikle avucunun içinde oynadı. Düşündü. Lina'ya mı gitsem? Bana ne Lina'dan, hoşlanmıyorum artık ondan. Dili kurumuştu, bir ekşilik de vardı ağzında. Boğazı da yanar gibiydi. En iyisi bir bardak maden suyu içmeli.

Ve sonra, maden suyunu yudumlarken, serin su boğazından aşağı inerken, nereye gideceğine karar verdi. Minna'ya gidecekti. Bonfile yollamıştı ona, getirdiği önlükleri de kabul etmişti kadın. Evet, şimdi ona gidecekti.

Kalkalım bakalım. Aynaya gitti. Kendisine şöyle bir çekidüzen verdi Franz Biberkopf. Aynada soluk, çıbanlı ve yorgun suratını görüp de beğenmeyen yine Biberkopf oldu. Karşımdaki herifin şu suratına bak. Alnında kırmızı izler, nereden olmuştu, kaskettendi. Peki, şu hıyar gibi burun, kıpkırmızı, şişmiş, içkiden olamaz. Dışarıdaki soğuktandı. Sonra şu patlak gözler, inek gibi bakıyorlar. Onlar neredendi, nasıl olmuştu? Hiç kıpırdatamıyorum onları, sanki şekerli su dökülmüş üzerlerine. Fakat Minna için önemli değil bunlar. Saçlarımı şöyle bir düzelteyim. Tamam. Doğru ona gidiyorum. Perşembeye kadar yetecek biraz para da verir. Ondan sonrası Allah kerim.

Dışarı. Soğuk caddeye. Bir sürü insan. Aleksander Meydanı'nda ne kadar da çok insan var. Herkes bir yere gidiyor, bir iş yapıyor. Yapması gerekli olanlar. Franz Biberkopf onlarla birlikte yürüdü. Gözlerini bir sağa bir sola çevirerek.

Sanki beygirin biri ayakları kaymış da, ıslak asfalta düşmüş, tekmeyi yiyip zorla yerinden doğrulmuş ve ne yaptığını bilmeden sersem gibi yürüyordu. Franz'ın adaleleri vardı, bir zamanlar kulüpte spor yapmıştı. Şimdiyse Aleksander Caddesi'nde sallana sallana yürüyordu. Fakat ayaklarını yere sağlam bastığını fark etti, bir muhafiz alayının askerleri gibi. Hep birlikte yürüyoruz caddelerde, peş peşe, art arda.

Bugün öğle hava raporu: Havanın biraz daha iyi olması bekleniyor. Henüz oldukça soğuk, fakat barometre yükselmekte. Güneş de bulutların arasından çekingen çekingen kendini gösteriyor. İleriki günlerde ısı yükselecek.

NSU marka 6 silindir otomobilini kullanan mutlu. Ötelere, uzaklara gideyim, bırak sevgilim seninle...

Ve Franz, Minna'nın kapısında. Zili çalıyor. Başından şapkasını hızla çıkarıp eline alıyor. Kapı açılacak. Hafifçe eğilip selam vereceğim. Kim açacak? Kim? Bir... adam! Kocası! Karl bu! Sayın bay tesisatçı. Önemli değil. Suratını ekşitirsen ekşit, bana ne.

"Ne, sen misin? Ne işin var burada?" "Bırak içeri gireyim, Karl. Kimseyi ısırmam." Ve içeri giriyor. Evdeyim ya. "Sayın Bay Karl, sen tesisatçı ustası, bense sadece arada sırada çalışan bir işçiysem de, böyle davranmana gerek yok. Ben sana günaydın diyorsam sen de bana günaydın diyebilirsin." "Ne istiyorsun be adam? Ben sana içeri girmeni söyledim mi? Zorla girdin eve." "Peki, karın evde mi? Belki ona bir merhaba diyebilirim." "Hayır, evde değil. Hele senin için hiç yok. Senin için kimse yok evde." "Öyle mi?" "Evet. Hiç kimse. Seninle konuşacak kimse yok." "Peki ama ya sen Karl?" "Hayır, ben de yokum evde. Sadece bir hırka giymek için yukarı çıkmıştım. Hemen aşağı dükkâna inmem gerek." "Demek işler çok iyi gidiyor?" "Evet, iyi gidiyor." "Senin tarafından evden atılıyorum, öyle mi?" "Ben seni eve davet etmedim ki.

Hem senin burada ne işin var be adam? Utanmıyor musun buraya gelip beni rezil etmeye? Apartmanda herkes tanıyor seni." "Onların söyledikleri umurumda değil. Boş ver onları, Karl. Önemli bir sorun değil bu. Onların odalarında olup bitenleri ben bilmek istemiyorum. Biliyor musun Karl, komşuları dert etme kendine. Bu sabah benim kaldığım yerden adamın birini alıp götürdü polisler. Marangoz ustası, aynı zamanda binanın kapıcısıydı da. Düşünebiliyor musun? Karısını da götürdüler. Kargalar gibi çalmışlar. Ben çaldım mı? Söyle!" "Ben artık aşağı iniyorum. Haydi, sen de çek git! Seninle burada durup konuşmaya niyetli değilim. Minna'nın da gözüne görünme. Eline süpürgeyi aldığı gibi seni parçalara ayırır." Bu adam Minna'yı ne kadar tanıyor? Onun gibi iki boynuzlu bir koca bana ne söyleyebilir ki? Karl, Franz'a sokuluyor: "Daha ne duruyorsun burada? Seninle akraba filan değiliz Franz. Hiçbir yakınlığımız yok. Şimdi hapishaneden çıkmışsın, kendi başının çaresine kendin bakacaksın." "Ben senden bir şey mi dilendim?" "Hayır. Fakat Minna, Ida'yı henüz unutmuş değil. Kardeş kardeştir. Bizim için de sen, her zamanki gibi bir hiçsin!" "Ben Ida'yı öldürmedim. Böyle bir şey herkesin başına gelebilir. Hiddete kapılmış her insanın." "Ida artık yaşamıyor. Sen de kendi yolunda yürü. Bizler namuslu insanlarız."

Köpek herif, boynuzlu herif, istesem karısını yataktan alırım da ruhu bile duymaz. "Ben dört yıl cezamı dakikası dakikasına çektim." "Fakat şimdi sen kendi, ben kendi yolumda yürüyeceğiz. Bu iş burada biter. Artık bu ev senin için yok, bilmelisin. Anlaşıldı mı?" Tesisatçı efendi yoksa benimle kavgaya mı tutuşacak?

"Bak Karl, ben cezamı çektim ve şimdi sizlerle barış imzalamak istiyorum. Elimi uzatıyorum." "O eli tutmayacağım." "İşte bunu duymak istemiştim. (Herifi şöyle bir kavrasam,

bacak arasından, kaldırıp karşı duvara fırlatsam.) Şimdi ne düşündüğünü, sanki bana yazılı açıklama yapmışsın gibi biliyorum." Şapkayı hızla başına geçiriyor. "Öyleyse iyi günler, Karl, sayın tesisatçı ustası Bay Karl! Minna'ya da selamlarımı söyle. Uğradığımı da. Hal hatır sorduğumu da... Sen de dünyanın en rezil herifisin! Yaz bu söylediklerimi bir kenara. Şu yumruğuma da bak, yaklaşma yanıma. Sen çamur herifin birisin, Minna'ya acıyorum..."

Ve yürüdü gitti. Yavaş yavaş indi merdiveni. İsterse peşimden gelmeye kalksın, görür gününü. Sonra karşıya geçip meyhanede bir kadeh içki aldı, tek bir kadeh, kafasına dikti, içini ısıttı. Belki peşimden buraya gelir? Gelsin, bekliyorum. Gelmedi. Franz yoluna devam etti, halinden memnun. Başka yerde bulurum para, önemli değil. Sert adalelerine dokundu.

"Sen bana yolumda engel mi olmak istiyorsun? Beni yere mi yuvarlayacaksın? Fakat benim bir elim var, boğar insanı ve sen bana hükmedemezsin. Sen alay ederek üzerime geliyorsun, beni hor görüp damarıma basmak istiyorsun... Hayır, bana yapamazsın böyle şeyler, ben çok güçlüyüm. Senin alayların umurumda değil, onları duymuyorum bile. Dişlerin benim zırhımı delemez, engerek yılanlarına şerbetliyim ben... Bana saldırma gücünü sana kimin verdiğini bilmiyorum. Fakat ben sana karşı çıkabilirim. Tanrı düşmanlarımın burunlarını sürttürür."

"Konuş bakalım. Sansarın elinden kurtulabilmiş kuşlar çok güzel öter. Fakat çok sansar vardır, küçük kuşlar ötsün dursun! Henüz bana bakacak gözlerin yok. Henüz bana bakmayı gerekli bulmuyorsun. İnsanların palavrasını dinliyorsun, caddelerin sesini, hızla geçen tramvayların gürültüsünü de. Nefes al, dinle çevreni. Bütün her şeyin ortasında bir gün benim sesimi de duyacaksın."

"Peki, kimin sesini? Konuşan kim?"

"Söylemeyeceğim sana. Göreceksin. Duyacaksın. Yüreğin güçlü olsun. O zaman konuşurum seninle. Beni göreceksin, gözlerinden sonsuz yaşlar akacak."

"İstersen yüz yıl konuş, hep güleceğim söylediklerine."

"Gülme. Gülme."

"Beni tanımıyorsun. Kim olduğumu bilmiyorsun. Franz Biberkopf'un kim olduğundan haberin yok. O hiç kimseden korkmaz. Yumruklarım var benim. Bak şu adalelere..."

Beşinci Kitap

Çabuk iyileşti, adam yine ayakta, her zamanki yerinde. Fakat yeni hiçbir şey öğrenmedi, hiçbir şeyin de farkında değil. İlk sert darbeyi yiyor. Bir suça itiliyor istemeye istemeye. Karşı çıkıyor, fakat yapmak zorunda.

Bütün gücüyle, bütün yürekliliğiyle karşı koyuyor. Elleri ve kollarıyla. Fakat hiç faydası yok. Üzerinden geçip gidiyor her şey, suça katılmak zorunda.

Aleksander Meydanı'nda karşılaşma. Buz gibi bir soğuk. Ertesi yıl, 1929, daha soğuk olacak

Rummm, rummm, Aleksander Meydam'nda, Aschinger'in önünde, buharlı şahmerdan inip kalkıyor. Binanın birinci katına kadar yükseliyor, rayları göz açıp kapayıncaya kadar yerleştiriveriyor.

Buz gibi bir hava. Şubat. İnsanların üzerinde paltolar. Kürkü olan kürkünü giymiş. Kürkü olmayan kürkünü giymemiş. Kadınlar incecik çoraplı ve üşüyorlar. Fakat daha önemlisi, şık görünüyorlar. Sokak serserileri soğuktan bir deliğe girmiş. Hava ısınınca yine burunlarını çıkarırlar. Bu havada iki misli içerler. Hem de ne içki, insan onun içinde ceset bile olmak istemez.

Rummm, rummm, Aleksander Meydanı'nda buharlı şahmerdan inip kalkıyor. Birçok insanın zamanı var, toplanmış bakışıyorlar, şahmerdanın nasıl inip kalktığına. Adamın biri zinciri çektiği zaman şahmerdan yukarı çıkıyor, sonra rayların tepesine iniyor. Erkekler ve kadınlar, hele çocuklar sevinç içinde seyrediyor. Rayların üzerindeki demir çubuk tepesine bir darbe daha yiyor, küçülüyor, bir darbe daha, parmak ucu gibi küçücük oluyor, ne yaparsa yapsın, yerde kayboluyor. Vay canına, müthiş yaptılar. İnsanlar memnun memnun yürüyüp gidiyor, yollarına devam ediyor.

Her yerde tahtalar. İnsanlar üzerlerinde yürüyorlar. Tietz'in önünde Berolina dururdu, koskocaman bir kadın heykeli, onu da kaldırıp götürmüşler. Belki eritirler, madeninden madalyalar yaparlar.

Yerde işçiler arı gibi çalışıyorlar. Çakıyorlar, vuruyorlar, düzeltiyorlar, iş yapıyorlar. Yüzlerce işçi. Gece ve gündüz.

Tramvaylar gelip gidiyor. Sarı. Arkalarında vagonlar, tahtalarla kaplı Aleksander Meydanı'nda. Tramvaydan atlamak yasaktır! König Caddesi'nde, Wertheim'in önünden tek yönde trafik. Doğu yönünde gitmek isteyenler de emniyet müdürlüğünün önünden geçip Kloster Caddesi'ne sapmak zorunda. İstasyondan trenler, Jannovitz Köprüsü'ne trenler. Lokomotif buhar salıyor.

Caddenin iki yanındaki evler yerle bir, banliyö treninin geçtiği yolun kenarındaki evler de yerle bir. Bu kadar parayı nereden buluyorlar? Berlin kenti zengin, biz ödüyoruz vergileri.

Loeser ve Wolff'un mozaik tabelasını aşağı indirmişler. Fakat yirmi metre ileride duvarda duruyor. Loeser ve Wolff, Berlin-Elbing, her zevke en iyi kalite, Brasil, Havana, Meksika, küçük puro, No.8, tanesi 25 fenik, Kış Şarkısı, 25'lik kutusu 20 fenik, No.10, küçük purolar, karışık, Sumatra bu fiyata en iyi mal, 100'lük kutularda on fenik. 50'lik tahta kutular, 10'luk karton kutular, dünyanın her ülkesine gönderilir, Boyero 25 fenik...

Arabalar dolusu muz. Çocuklarınıza muz yedirin. Muz en temiz meyvedir, kabuğu onu böceklerden, sineklerden ve her türlü mikroptan korur. Danışman Czerny, bir yaşma basmamış bebeklerin bile muz yemesi gerektiğini ısrarla açıkladı.

Aleksander Meydanı'nda çok rüzgâr var. Tietz'in köşesinde durmak mümkün değil. Rüzgâr esiyor, evlerin arasından inşaat çukurlarına. Meyhanelere kaçıp gizlenmek. Fakat kim yapar bunu? Rüzgâr pantolon ceplerine giriyor, bir şeyler oluyor, çok düşünme, bu havaya rağmen neşeli ol. Sabahın karanlığında işçiler çalışmaya getiriliyor, Reinickendorf'tan, Neukölln'den, Weissensee'den. Hava ister soğuk ister sıcak olsun. Rüzgâr ister essin ister esmesin. Termosa kahve koy,

tereyağlı ekmeği sar. Bizler çalışmalıyız, eşek gibi. Yukarıda parazitler, hiçbir işe yaramayanlar. Uyuyorlar kuş tüyü yataklarında ve kanımızı emiyorlar.

Aschinger'in büyük bir kahvehanesi ve lokantası var. Göbeği olmayan göbeklenebilir. Göbeği olan ise onu istediği gibi büyütebilir. Doğa, aldatılmasına izin vermez! Kötü undan ekmek ve çörek yapıp suni ilavelerle kalitesini yükseltmek isteyen kendini ve halkı aldatır. Doğanın kendi kanunları var onu herhangi bir şekilde kötüye kullanırsan öç alır. Uygar toplumlarda sağlığın acınacak bir durumda olmasının nedeni, gıda maddelerinin kötü ve kalitesiz olmasıdır. Evlere salam, sosis yollanır, karaciğer ezmesi sucuğu indirimli.

Doğudan, Weissensee'den, Lichtenberg'den, Friedrichshain'dan, Frankfurter Caddesi'nden gelen sarı tramvaylar alanı dolduruyor. 65 numaralı tramvay, Wedding ve Luisen Meydanı'ndan geçip geliyor, ta mezbahadan buraya, 76 numara da Hubertus Caddesi'nden geçip geliyor, Hundekehle'den. Landsberger Caddesi'nin köşesindeki eski büyük mağaza. Friedrich Hahn'ı, içindeki bütün malları satıp boşalttılar. Şimdi önünde tramvaylar duruyor. Turm Caddesi'ne kalkan 19 numaralı otobüs de. Kırtasiyeci Jürgens'in olduğu binayı da yıkmışlar, şimdi önüne upuzun bir tahta perde çekmişler. Yaşlı bir adam oturmuş sesleniyor: Kilonuzu kontrol edin, 5 feniğe. Önünde bir tartı duruyor. Sevgili kardeşler, şu Aleksander Meydanı'nda karıncalar gibi gidip gelen sizler, bakın bir şuraya, terazili adamın yanındaki yıkıntıya. Bir zamanlar kırtasiyeci Jürgens'in dolup taşan dükkânının bulunduğu yere. Şimdi orada büyük Hahn mağazası var, boşaltılmış, bomboş, içi temizlenmiş. Vitrin camlarında kırmızı paçavralar asılı. Karşımızda kocaman bir çöplük. Topraktan geldin sen, toprak olacaksın yine sen. Şahane binalar yapmıştık, artık içine hiç kimsenin girmediği. Böyle mahvoldu gitti Roma, Babil,

Annibal, Sezar... Her şey yıkıldı, öldü. Düşün eskileri. Şimdi yeri kazıp yine çıkarıyorlar eskinin kentlerini. Gazetenin pazar ekinde görmüştüm. Fakat o kentler amaçlarına ulaşmıştı, bitmişti, artık yeni kentler gerekiyor. Üzerinden dökülen eski pantolonuna da üzülmüyorsun, gidip yenisini alıyorsun, dünya böyle dönüyor.

Meydana polisler egemen. Her köşede biri duruyor, sağa sola bakınıyor ve bütün trafik kurallarından haberdar. Pantolonunda dolaklar, lastik cop belinde sallanıyor, kollarını kaldırmış batı ve doğu yönlerinde, kuzey ve güney durmak zorunda. Ve doğu batıya, batı da doğuya akıyor. Biraz sonra polisin duruşu değişiyor, otomatik sanki: Kuzey güneye, güney de kuzeye akıyor. Dönüşleri sert. Bir işaretiyle otuz insan meydanı geçip König Caddesi'ne doğru hareketleniyor. Bazıları orta kaldırımda kalıyor, bazıları da gerçekten karşı kaldırıma varıp tahtalarda yürüyüp gidiyorlar. Bir o kadar insan da doğu yönünde ilerliyor, ötekilere karşı, aynı şekilde. Hiç kimseye bir şey olmuyor. Erkekler, kadınlar ve çocuklar bunlar. Sonuncular genellikle kadınların elinden tutmuş. Hepsini tek tek sayıp alınyazılarından söz etmek çok zor olur, belki birkaçınınkini anlatmak başarılabilir. Rüzgâr yüzlerine aynı ölçüde toz atıyor. Doğuya yürüyenlerin suratları, batıya, güneye ve kuzeye yürüyenlerinkinden farklı değil. Meydanda sadece yer değiştirip duruyorlar. Şimdi alanı geçip Aschinger'e gidenleri bir saat sonra bomboş olan büyük Hahn mağazasının önünde bulmak mümkün. Aynı şekilde Brunnen Caddesi'nden gelip de Jannowitz Köprüsü'ne gitmek isteyenler de karşı yönde gelenlerle yer değiştirmekte. Birçok insan da sağa sola sapıyor, güneyden doğuya, güneyden batıya, kuzeyden doğuya. Onlar da aynı, tıpkı otobüslerin ve tramvayların içinde oturanlar gibi. Hepsi bir başka oturuyor yerinde ve arabanın dışında yazan kiloya erişiyor. Neler geçiyor kafalarından, bunu ortaya çıkarmak çok

zor. Yapmaya kalkışılsa kimin yararına olurdu? Yeni kitapların mı? Eskileri satılmıyor ki. 1927'de kitap satışı 1926'ya göre yüzde şu kadar gerilemişti, insanlar otobüslerde, tramvaylarda 20 fenik ödüyor –on fenik ödeyen aylık kart sahipleri ve öğrenciler dışında–, oturuyor, ayakta duruyor, elli ile yüz arasında değişen kilolarıyla, giysileri içinde, çantaları, paketleri, kap kacakları, şapkaları, takma dişleri, kasık bağlarıyla Aleksander Meydanı'nı geçiyor, ellerinde o sır dolu uzun kâğıt parçalarını tutuyor, üzerinde 12 no.lu tramvay, Siemens C, Gotzkowski Caddesi C, B, Oranienburg Kapısı C, C, Kottbuser Kapısı A... yazan. Kâğıt parçaları dört delikli, üzerlerinde İncil'in yazıldığı dilde bir Almancayla şu sözler: Yolculuk hedefine en kısa yoldan erişilmesi için geçerlidir, aktarma garanti edilmez. Yolcular çeşitli gazeteleri okuyor, ayakta duruyor, ciğerlerine oksijen çekiyor, uyukluyor, birbirlerinin suratına bakıyor, düşünüyor veya düşünmüyor bir yerleri ağrıyor veya ağrımıyor, mutlu veya mutsuzlar ya da ne mutlu ne de mutsuz.

Rummm, rummm, şahmerdan iniyor, ben her şeye vururum, bir ray daha. Emniyet müdürlüğü tarafından gürültüler geliyor, çimento makinesi meydanı geçip içindekileri boşaltıyor. Bay Adolf Kraun, bina yöneticisi, seyrediyor, makinenin çalışması onu hayran bırakıyor. Vagonun kumu nasıl yukarı çıkardığına, döktüğüne ve makinenin nasıl döktüğüne dikkatle bakıyor. Yataktan böyle düşmek istemezdim. Bacaklar yukarı, kafa aşağı...

Franz Biberkopf'un sırtında yine bir çanta. Gazete satıyor. Durduğu yeri değiştirdi. Rosenthaler Kapısı'nı terk etti, şimdi Aleksander Meydanı'nda duruyor. Caddede. 1,80 boyuyla. Birkaç kilo kaybetmiş, fakat kendini daha kolay taşıyor. Başında bir gazetenin kasketi.

Rayştag'da kriz, alarm verildi, mart veya nisan aylarında seçimden söz ediliyor, nereye Josef Wirth? Bir aracı ko-

misyon kurulması düşünülüyor. Tempelherren Caddesi'nde soygunculuk. Metronun Aleksander Meydanı çıkışında, Ufa Sineması'nın tam karşısında duruyor. Bu yanda gözlükçü Fromm yeni dükkânını açtı. Franz Biberkopf, Münz Caddesi'ne dönük duruyor, ilk günü düşünüyor: şu iki Yahudi'ye pek uzak değil buradan, evleri yakında, ilk kötü günümde onlara gitmiştim, belki şöyle ayaküstü yine bir uğrarım, onlara *ırkçı gözlemci* gazetesini satarım... Niçin olmasın, beğenmeseler bile bir tane alsınlar. Böyle düşünürken bıyık altından gülümsüyor. Yaşlı Yahudi ayağında terliklerle çok komikti. Çevresine şöyle bakınıyor, parmakları uyuşmuş. Yanı başında kısa boylu, kambur bir adam duruyor, çarpık burnu, kırılmış galiba. Rayştag'da kriz, alarm verildi, Hebbel Caddesi'nde 17 no.lu bina çökmeden boşaltıldı, balıkçı motorunda cinayet, bir isyancı mı, yoksa bir deli mi?

Franz Biberkopf ve kısa boylu kambur adam avuçlarına üfleyip ısınmaya çalışıyor. Öğleden önce işler kesat. Zayıf, yaşlıca bir adam, fare gibi Franz'a sokuluyor. Başına yeşil bir fötr şapka geçirmiş. Gazete satışının nasıl gittiğini soruyor. Franz da ona soruyor: "Kendin için mi bilmek istiyorsun arkadaş?" "Evet, elli iki yaşındayım da..." "İşte, bu yaşta, demek istiyorum ki, insan ellisini geçti mi, dizlerine su iner. Askerdeyken bir binbaşımız vardı, ihtiyatlardan, adam kırk yaşındaydı, Saarbrücken'liydi, sanırım piyango bayii işletiyordu –daha doğrusu kendi böyle söylemişti–, belki de sigara bayiiydi, her neyse, kırkında dizlerine su inmişti, belini de doğru dürüst oynatamıyordu. Fakat yine de zora geldi mi esas duruşa geçmesini biliyordu. Herif sanki tekerlekler üzerinde süpürge sopasıydı. Sırtına hep tereyağı sürdürürdü. Sonra tereyağı bulunmadığı yıllarda, şöyle 1917'lerde filandı, nebati yağ sürdürmeye başlamıştı, pis pis kokardı. Sonunda vuruldu gitti cephede."

"Ne yapayım, benim gibileri fabrikaya da almıyorlar. Geçen yıl ameliyat etmişlerdi, Lichtenberg'de. Hubertus Hastanesi'nde. Hayalarımdan biri gitti, hastalıklıymış, inan bana sancılarım yine de geçmiş değil." "Dikkat et, yakında ötekini de alırlar. En iyisi oturarak bir iş yapmak, örneğin faytonculuk gibi bir şey. Gazete satabilmek için çok ayakta durmak, çok yürümek gerek. Sonra sesin de olmalı. Gırtlağın nasıl, şarkı söylüyor musun? İşte bizim meslekte bu da çok önemlidir. Şarkı söylemesini ve yürümesini bilmek gerek. Pazarcı gibi bağırmasını bilenler yarar işimize. Borazan gibi bağıranlar en iyi iş yapar. Pişmiş olacaksın bu meslekte. Bak bakayım, bu kaç para?" "Benim için dört." "Doğru. Senin için dört. Fakat acelesi olan biri cebinden para çıkarmaya çalışır, bulamaz, altı verir, ya da bir mark, hatta on mark. Üstünü vermelisin, değil mi? Aramızdan bazılarına sor, nasıl para bozarlar. Ne anasının gözüdür onlar, tam banker adamlardır, para bozmasını çok iyi bilirler. Yüzdelerini keserler, sen farkında bile olmazsın, o kadar çabuk yaparlar."

Yaşlıca adam derin nefes alıyor. "İşte böyle, ellini bulmuşsun. Sonra hastalığın. Kendine güveniyorsan, tutarsın iki genç, verirsin onlara kazancının yarısını, fakat sağlığın bozulmaz, sesin de. İyi ilişkilerin olacak, iyi bir köşe de kapacaksın. Yağmur yağdı mı ıslanmayacak gazetelerin. Büyük spor olayları ya da hükümet değişiklikleri işlerin iyi gitmesini garantiler. Ebert'in ölümünde, anlatırlar, gazeteler kapış kapış gitmiş. Böyle ekşitme suratını be adam, hayatta daha önemli şeyler var. Bak karşıdaki şahmerdana, kafana düşüverdiğini farz et. O zaman böyle üzülmene gerek kalmaz, öyle değil mi?" Franz Biberkopf bağıra bağıra gazetesini satmaya devam ediyor.

Karşıda, Radyo Web'in –aküleri ücretsiz şarj ediyoruz– önünde zayıf, solgun yüzlü genç bir kız, şapkasını yüzüne indirmiş soruyor, bir şeyler düşünüyor. Kaldırımda duran tak-

sinin şoförü de ona bakıp düşünüyor: Binip binmemeyi mi, yoksa cebinde yeteri kadar para olup olmadığını mı düşünmekte acaba? Belki de birini bekliyor. Fakat genç kız kadife paltosu içinde, vücudunun bir yeri sanki burkulmuş gibi şöyle kıvranıyor. Kendini pek iyi hissetmiyor, hepsi o kadar. Karnı ağrıyor. Öğretmen okulunda sınavlara giriyor. Öğleden sonra evden çıkmamaya karar veriyor, sıcak bezler koyar karnına, akşama hiçbir şeyi kalmaz.

Bir süre hiç iş yok, dinlenme, kendine gelme

9 Şubat 1928 akşamında, Oslo'da işçi partisi hükümetinin düşürüldüğü, Stuttgart'taki altı günlük bisiklet yarışlarının son akşamında –yarışı 726 puan ve 2440 kilometreyle van Kempen / Frankenstein çifti kazanmıştı– Saar'da durumun kötüleştiği o 9 Şubat 1928 akşamında, günlerden salıydı (bir dakika, karşınızda yabancı bir kadının çehresi var, bu güzel sorusu sizin için de geçerli: Garbaty Kalif içiyor musunuz?), o akşam Franz Biberkopf Aleksander Meydanı'nda bir ilan kulesinin önünde durmuş, Treptow-Neukölln'lü küçük bahçe sahiplerinin Irmer'in salonlarında düzenledikleri protesto toplantısına yaptıkları çağrıyı okuyordu. Toplantı konusu: Kira sözleşmesinin zorla bozulması. Altında başka bir ilan: Baylar ve bayanlar için bol çeşit maske kiralanır. Birdenbire Meck durdu yanı başında. Meck, onu tanıyoruz, bak nasıl da dolaşıp duruyor, büyük adımlarla.

"Hey, Franz. Franz!" Meck sevinçliydi, çok sevinçli. "Franz, be adam, seni bir daha göreceğim aklımdan bile geçmezdi. Dünyaya yeniden gelmiş gibisin. Yemin ederim ki..." "Söyle bakalım ne istediğini? Dümen filan çevirdim sanıyor-

sun, öyle değil mi? Hayır, hayır, yanılıyorsun dostum." El sıkıştılar, kollarını omuzlarına, omuzlarını kaburgalarına kadar salladılar. Birbirlerinin sırtlarına vurdular, oldukları yerde sallandılar.

"İşte böyle, Gottlieb. Pek görüşemedik. Gördüğün gibi burada iş tutuyorum." "Burada, Aleksander Meydanı'nda, demek öyle? Fakat seninle niçin daha önce karşılaşmadık? Belki yanından geçtim de görmedim. Bazen insan kör gibi yürür." "Evet, evet, Gottlieb, haklısın."

Sonra kol kola girip Prenzlauer Caddesi'ni yürüdüler. "Sen bir ara alçıdan büstler satmayı düşünüyordun, Franz." "Alçıdan büstler bana göre değil, kültürlü olmak gerek. Bende de kültür yok. Ben yine gazete satıyorum, bu iş karın doyuruyor. Peki, ya sen Gottlieb?" "Ben şurada Schönhauser'de duruyorum. Erkek giysileri satıyorum, kabanlar ve pantolonlar." "Peki, nereden buluyorsun onları?" "Hep aynı Franz'sın, hep nereden bulduğumu soruyorsun. Nafaka isteyen kızlar sorar böyle." Franz sesini çıkarmadı, Meck'in yanında yürümeye devam etti, yüzünü de ekşitti: "Dümen çevirip duruyorsunuz, günün birinde tongaya basacaksınız." "Ne demek tongaya basmak, ne demek dümen çevirmek, Franz? İşadamı olacaksın ve malı iyi satın alacaksın, hepsi bu kadar."

Franz daha fazla yürümek istemedi. İnat etti. Durdu. Fakat Meck karşı çıktı, gevezelik etti, vazgeçirmeye çalıştı onu: "Haydi gel, meyhaneye bir uğrayalım, Franz. İstersen o celeplerle bir konuşursun. Anımsıyorsun değil mi, şu davaları olanlar, toplantıda bizimle aynı masada oturmuş olanlar. Davada yaş tahtaya bastılar. Yemin ettiler. Yargıç şimdi tanık istiyor. Göreceksin, onlar attan düşecek, hem de tepetaklak." "Hayır Gottlieb, meyhaneye gelmek istemiyorum."

Fakat Meck yumuşamadı, ne de olsa eski dostuydu ve hepsinin içinde en iyisiydi. Kol kola yürümeye devam ettiler,

Penzlauer Caddesi'nden aşağı. Likör fabrikası, tekstil atölyeleri, pastaneler, ipekler, ipekler, kişilikli ve modern giyinen kadınlara ipek tavsiye ederim!

Ve saat sekize gelirken Franz, yanında Meck ve bir başkası (adam dilsizdi, el işaretleriyle derdini anlatıyordu) meyhanenin köşe masalarından birinde oturuyordu. Üçü de keyifliydi. Meck ile dilsiz, Franz'ın nasıl canlandığını görüp şaşırmaktaydı. İştahla yiyip içiyordu. Önden iki porsiyon tuzlanmış domuz paçası, arkasından etli kuru fasulye, peş peşe birkaç bardak Engelhardt birası. Ötekilere ısmarladı. Bira bardaklarını havaya kaldırıp, şerefe, dediler. Oturdukları küçük masaya başkaları gelip rahatsız etmedi onları. Meyhanecinin zayıf karısı arada sırada masaya sokulup tabakları ve bardakları topluyor, yenilerini getiriyordu. Yandaki masada üç yaşlı adam oturuyor, arada bir ellerini saçları dökülmüş kafalarında gezdiriyorlardı. Franz'ın ağzı doluydu, gülümsüyor, gözlerini kısıp adamlara bakıyordu. Adamlar gevezelik ediyor, ağızlarını şapırdatıyor, yutkunuyorlardı. "Ne yapıyorlar?" Franz'a ikinci kavanoz hardalı uzatan kadın: "Ne yapacaklar, neşeliler, hepsi o kadar!" Franz bir yandan tıkınıyor, bir yandan konuşuyordu: "İnsanın karnı doymalı. Güçlenmek isteyen kişi yemek yemeli. Karnın dolu olmadı mı hiçbir şey yapamazsın..."

Küçük ve büyükbaş hayvanları taşradan getiriyorlar, doğu Prusya'dan, Pomeranya'dan, batı Prusya'dan, Brandenburg'dan. Trenlerle, arabalarla. İndiklerinde meliyorlar, boğuluyorlar. Domuzlar hırıldıyor, burunlarını yere sürtüp bir şeyler arıyor. Buharlar içinde yürüyorsun. Genç, soluk yüzlü bir delikanlı baltayı alıyor eline, indiriyor. İşte o anda bilmiyorsun ne olduğunu.

Saat dokuzda yemeği bitirdiler, birer sigara soktular yağlı ağızlarına ve geğire geğire sıcak dumanları püskürttüler. Sonra başka şeyler de oldu.

Ağzı henüz süt kokan bir genç girdi meyhaneye, şapkasını çıkardı, paltosunu da duvardaki çiviye astı ve piyanonun tuşlarına bastı. Meyhane yavaş yavaş doldu. Uzun bar tezgâhında duranlar içki içiyor ve sohbet ediyorlardı. Franz'ın yanındaki masaya üç yaşlı adam gelip oturdu, başlarında şapkalar vardı, biri genççe, biri kasketli. Meck tanıyordu gelenleri, havadan sudan konuşmaya başladılar. Kara gözlü, bakışları cin gibi olan genç delikanlı kurt gibiydi. Anlattı:

"Avustralya'ya geldiklerinde ilk önce ne mi gördüler? Kilometrelerce kumsal, sonra otlaklar ve çayırlar. Ve milyonlarca, evet milyonlarca koyun. Yabani koyunlar, İngilizler önce geçimlerini bu hayvanlardan temin etti. Dış ülkelere de gönderdiler, Amerika'ya." "Onların Avustralya koyununa ne ihtiyaçları var?" "Güney Amerika'ya, inanabilirsin bana." "Fakat onlarda bir sürü öküz var. O kadar çok ki, ne yapacaklarını bilmiyorlar." "Koyunlar yün veriyor. Ülkede üşüyen insanları unutmayın. İngilizler de koyunları elden çıkarmaya uğraşıyor tabii. Fakat sonra koyunlara ne olmuş, kimse bilmiyor. Şimdi git Avustralya'ya, biri anlatmıştı bana, gözünün alabildiğine bak, tek bir koyun bile görmeyeceksin. Ortadan kaybolmuşlar. Peki ama niçin? Nerede bu koyunlar?" "Yabani hayvanlarmış? Hayvan hastalıkları! Bir ülkenin başına gelebilecek en korkunç şeylerden biridir. Hayvanlar tek tek ölür, sen de elin kolun bağlı öyle bakarsın." Kasketli genç, hayvan hastalıklarını, koyunların ortadan yok olmasının nedeni saymıyordu. "Hastalıklar da olabilir, fakat neden başka. Hepsi birbirlerinin peşi sıra denize kaçmış olacak. İngilizler geldiğinde bütün ülkedeki koyunlar arasında büyük bir korku yayılmış olabilir. İngilizler hayvanları yakalayıp, vagonlara doldurup başka başka yerlere götürüyordu. Korku içindeki koyunlar da, binlerce koyun peş peşe, denize doğru kaçmış olacak." Meck: "Öyle mi, bırak kaçsınlar. Orada gemiler onları bekliyordu. Fena

mı, İngilizler tren masrafından kurtulmuştur." "Sen öyle san. Dünyadan haberin yok. İngilizlerin ne olduğunu fark etmesi oldukça uzun sürmüştü. Hep ülkenin iç bölgelerinde yakalayıp yakalayıp vagonlara tıkıyorlardı. Öylesine kocaman bir ülkede tabii organizasyon filan yoktu. Fakat her şeye bir düzen vermeye kalkıştıklarında iş işten geçmişti. Koyunlar denize gitmiş ve tuzlu suları içmişti." "Ne var bunda?" "Ne demek, ne var bunda? Senin karnın aç olsun, susamış da ol, git tuzlu suları iç bakalım." "Boğulmuşlar, geberip gitmişler, öyle mi?" "Tabii. Bulduklarında deniz kıyısında binlerce ve binlercesi yatıyordu. Kokmuş bir halde." Franz bilirmiş gibi başını salladı: "Hayvan nazik olur. İşte böyledir hayvan ticareti. Yapmasını bilmek gerek. Elinden gelmeyen, en iyisi hiç yanına bile yaklaşmasın."

Sonra hep birlikte içtiler, her kafadan bir ses çıktı. Ölüp giden koyunlarla ne büyük bir sermayenin yitirilmiş olduğu görüşünde birleştiler. Hele Amerika'da neler oluyordu, buğday çürütülüyor, bazen bütün ürün yok ediliyordu. Neler neler... "Yok, yok," dedi bakışları cin gibi olan genç delikanlı, "bilseniz Avustralya'da daha neler olup bittiğini. Kimsenin haberi yok. Gazeteler yazmıyor. Yazmıyorlar, yazsalar insanlar göçmez Avustralya'ya. Orada bir kertenkele cinsi var ki, ta büyük tufan öncesinden kalma, boyu metrelerce. Hayvanat bahçesinde bile insanlara göstermiyorlar. İngilizler izin vermiyor. Dibi görünmeyen bataklıklarda yaşıyorlar, hiç kimse bilmiyor ne yiyerek yaşadıklarını. Bir defasında bütün bir otomobil konvoyu o bataklığa yuvarlanıyor da, arayıp çıkarmaya bile uğraşmıyorlar. Ortada hiçbir şey kalmamış ki. Korkuyorlar da. İşte böyle." "Vay canına," diye mırıldandı Meck. "Oraya gaz filan verseler?" Genç delikanlı düşünüp taşındı. "Olabilir. Bir defa denemeli. Zararı görülmez sanırım." Aklına yatmıştı.

Yaşlıca bir adam Meck'in arkasına oturdu. Dirseğini Meck'in iskemlesine dayadı. Kısa boylu, tıknaz herifin biriydi, suratı ıstakoz kırmızısıydı, firlak gözleriyle sağına soluna bakınıyordu. Oturanlar iskemlelerini biraz kenara çekip ona yer açmıştı. Biraz sonra Meck ile bu adam fısıldaşmaya başladılar. Adamın ayağında parlak konçlu çizmeler vardı. Koluna da keten bir palto atmıştı. Celebe benziyordu. Franz, bakışları cin gibi olan delikanlıyla sohbeti koyulaştırdı. Gencin düşünceleri hoşuna gitmişti. Biraz sonra Meck omzuna dokundu, başıyla şöyle bir işaret etti, ayağa kalktılar, kısa boylu, tıknaz, şişmanca celep de onlarla birlikte. Meyhanenin köşesindeki demir sobanın yanına gidip konuşmaya daldılar. Franz düşündü, herhalde şu davadan söz edecek. Hiç niyetim yok böyle konulara girmeye. Yanılmıştı. Kısa boylu onunla sadece tanışmak, elini sıkıp ne iş yaptığını sormak istiyordu. Franz yanındaki gazete çantasını gösterdi. Acaba arada sırada meyve de satar mıydı? Adı Pums idi, meyve ticareti yapıyordu, bazen seyyar meyve sahası gerekiyordu. Franz sadece omuzlarını silkti: "Kazanca bağlı." Sonra gidip yine masaya oturdular. Franz düşündü, kısa boylu nasıl da atılgan konuşuyor. Dikkatli olmalı...

Sohbet devam etti. Genç delikanlı yine söze karıştı. Sıra Amerika'ya gelmişti. Kasketini dizleri arasına almış konuşuyordu: "Adamın biri Amerika'da evleniyor. Evlendikten sonra diyor ki, ne, sen zenciymişsin? Kadını evden atıyor. Boşanma davası filan. Kadını mahkemede soyuyorlar, tabii mayolu, kadın önce karşı çıkıyor, saçmalığa lüzum yok... Fakat kadının teni beyaz. Adam ne saçmalıyor? Fakat bu kadın melez diyor. Bana göre zenci. Peki ama niçin? Tırnakları beyaz değil, kahverengi de onun için. Bu kadın melez." "Peki, kadın boşanmaya razı mı?" "Kadın da adamdan tazminat istiyor. Kendisiyle evlenmek isteyen adamdı, kadın işini bırakmıştı, boşanmış kadınla kim evlenirdi? Aslında bembeyaz tenli çok

güzel bir kadındı. Fakat melezdi, belki on yedinci yüzyılda ailesinden biri Kızılderili'ydi..."

Tezgâhta kavga var. Meyhanecinin karısı, öfkeli bir şoföre bağırıp çağırıyordu. Adam ise karşı çıkıyordu: "Gıda maddeleriyle budalalık yapmayı düşünemem bile." Meyve ticareti yapan seslendi: "Susun bakalım!" Şoför öfkeyle arkasına döndü, kısa boylu, tıknaz adamı gördü, adam ona öldürecek gibi baktı, tezgâhta kavga edenler seslerini kıstılar.

Meck, Franz'a döndü. Fısıldadı: "Celepler bugün buraya gelmeyecek. İşleri yolundaymış. Fakat sen şu sarı ceketliye bak. Buradaki en güçlü kişi o."

O, Meck'in gösterdiği sarı ceketliye, Franz bütün akşam bakıp durmuştu. Nedense bu adam çok ilgisini çekmişti, kendisine bir yakınlık duyar gibi olmuştu. Zayıf, uzun boyluydu, üzerindeki asker paltosunun düğmelerini iliklemişti –acaba bir komünist miydi?– ince, uzun yüzü hafif sararmıştı, alnında da kırışıklıklar vardı. Adam otuzunda gösteriyordu. Burnu –Franz burnuna dikkatle bakıyordu– kısaydı, yassıydı, sanki suratına sonradan takılmıştı. Başını, yanan pipoyu tutan sol eline doğru eğmişti. Dimdik duran saçları siyahtı. Tezgâha doğru yürürken bacaklarını sanki peşinden sürüklüyordu, ayakları yere batıp kalıyormuş gibi. Franz adamın sarı eski çizmelerini ve üzerinden sarkan kalın gri çoraplarını gördü. Herif dengesiz miydi? Hastaneye gitmeli, Beetlitz'e ya da bir başkasına, böyle dolaşmaması gerek. Hem ne işi var burada? Piposu ağzında, kahve fincanı bir elinde, kalaydan kaşığı yanında, bir bardak limonata öteki elinde, balık gibi yüzerek geldi, tekrar masasına oturdu. Kahveden bir yudum aldı, bir yudum da limonatasından. Franz bakışlarını ondan çekmedi. Herifin nasıl da hüzünlü gözleri vardı. Hapis yatmış olacak, şimdi o da benim için aynı şeyi düşünüyordur. Haklısın oğlum, hapis yattım, Tegel'de, dört yıl, biliyorsun artık, ne var bunda?

O akşam önemli başka bir şey olmadı. Fakat Franz diğer akşamlar da sık sık Prenzlauer Caddesi'ndeki meyhaneye uğramaya başladı. Eski asker paltolu adamın yakınında oturmaya dikkat ediyordu. Fena bir insan değildi. Çok kekeliyordu, onun için konuşmaya çalışırken gözlerini öyle iri iri açıyordu. Franz, hiç hapse girmediğini, politik olaylara karıştığını, bir defasında gazhaneyi havaya uçurmaya kalkıştıklarını, fakat ihbar edildiklerini, ancak onun paçayı kurtardığını öğrendi. "Peki, şimdi ne yapıyorsun?" "Meyve ticareti filan. Yardım ediyorum. Hiç iş olmazsa işsizlik parası alıyorum." Franz Biberkopf nereye gitmişti? Bu meyhanede rastladıkları çoğunlukla karanlık işler çevirmekteydi. "Meyve ticareti" yapıp iyi para kazanıyor olmalıydılar. Istakoz kırmızısı suratlı kısa boylu, tıknaz herif hepsine iş veriyordu. Toptancıları oydu. Franz onlara pek sokulmamaya dikkat ediyordu, onlar da Franz'a. Olup bitenlere aklı pek ermiyordu. Kendi kendine, en iyisi gazete satışı, dedi.

İyi giden kız ticareti

Bir akşam asker paltolunun –Reinhold'du adı– gevezeliği, daha doğrusu kekelemesi tutmuştu. Hızlı hızlı ve kesik kesik konuşup duruyordu. Hep kadınlardan yakınıyordu. Franz kahkahalarla gülüyordu. Kadınları ne kadar da ciddiye alıyor! Ondan beklemezdim. Tahtası eksik, buradakilerin hepsinin tahtası eksik. Birinin şurasında, ötekinin burasında. Aklı başında pek insan yoktur. Adam, bira fabrikasında çalışan bir arabacının karısına tutulmuştu. Kadın onun yüzünden evden kaçmıştı. Fakat Reinhold şimdi onu istemiyordu. Franz burnundan sesler çıkararak gülüyordu, çok komikti bu adam: "Bırak çeksin gitsin kadın." Karşısındaki yine kekeledi,

gözlerini iri iri açtı. "Bu çok zor. Karılar böyle şeyleri pek anlamıyor ki!" "Ona gitmesini hiç söyledin mi şimdiye kadar, Reinhold?" Adam kekeledi, yere tükürdü ve zorla konuştu: "Hem de kaç defa söyledim. Fakat karı, anlamıyorum, deyip duruyor. Neredeyse çıldıracağım. Bu söylediğimi anlamayacak ne var? Onu geberene kadar tutmak zorunda mıyım?" "Belki." "Karı da böyle diyor." Franz kahkahalarla güldü, Reinhold kızdı: "Böyle budalaca gülme be adam." Hayır, Franz kabullenmedi. Onun gibi fiyakalı bir adam, gazhaneye bomba koymaya kalkışmış yürekli bir adam, şimdi hüzün içinde oturmuş. "Al senin olsun," diye kekeledi Reinhold. Franz elini masaya vurup şakayla konuştu: "Peki, ben ne yapacağım bu kadını?" "Ne mi yapacaksın, hoşuna gitmedi mi yol verirsin." Franz çok keyiflendi: "Senin hatırın için yapacağım, bana güvenebilirsin, Reinhold. Fakat... Fakat bir gün gelecek, sana doğru yolu gösterecekler." "Hele bir bak kadına, ondan sonra kararını ver." İkisi de memnundu.

Franze ertesi gün öğleye doğru Franz Biberkopf'a uğradı. Kadının adının Franze olduğunu duyar duymaz sevindi Franz. Birbirlerine iyi uyacaklardı. Adının Franz olduğunu söyledi. Reinhold'dan Biberkopf'a bir çift eski ayakkabı getirmişti kadın. İhanete ödenen ücret bu, Franz için için güldü. Hele kadının ayakkabıları kendi eliyle getirmesi... Reinhold gerçekten rezil bir herifti. Oturdular, akşama doğru da Reinhold'a gittiler. O tabii, kararlaştırdıkları gibi, evde yoktu. Franze öfkesinden bağırıp çağırmaya başladı, yatıştırmak için hemen bir lokantada birlikte yemeğe gidildi. Ertesi sabah arabacının karısı Reinhold'un evine gitti: Boş yere uğraşmasındı, artık ona gereksinimi yoktu, başkasını bulmuştu. Fakat adamın kim olduğunu söylemeyecekti. Çekip gitti. Peşinden Reinhold'a Franz uğradı, ayağında onun gönderdiği ayakkabılar. İçine iki çift yün çorap giymişti, ayakkabılar iki numara büyüktü. Bir-

birlerine sarıldılar. "Sana bir iyilik yapmak istemiştim, hepsi o kadar." Franz biraz gururlu konuştu.

Bu arabacının karısı Franz'a da hemen âşık oluvermişti. Elastiki bir yüreği vardı, ancak o güne kadar bunun hiç farkına varmamıştı. Franz da insan dostu ve kadın ruhunu iyi tanıyan bir erkekti. Keyifle seyretti, kadının yanında nasıl kaldığını, evinden dışarı çıkmadığını. İyi bilirdi. İlk zamanlar çamaşır yıkarlar, çorap söküğü dikerlerdi. Fakat bu kadın her sabah ayakkabılarını da boyamaktaydı. Franz keyfinden sırıtıyordu. Kadın niçin sırıttığını sorunca da diyordu ki: "Çok büyük olduğu için ayakkabılar. Benim ayağıma göre büyük. İkimizin ayağı girer onların içine." Bir defasında, ayaklarını aynı ayakkabıya sokmayı denediler, fakat bu fazlaydı, olmazdı.

Bu arada kekeme Reinhold, Franz'ın en iyi dostu, başka bir kadınla dostluk kurmuştu. Adı Cilly'ydi ya da böyle olduğunu iddia ediyordu, Franz Biberkopf'un umurunda değildi adı. Cilly'yi arada sırada Prenzlauer Caddesi'nde görüyordu. Şüphelenmeye başladı. Hele bir ay kadar sonra kekeme, Franz'ın ne yaptığını sorduğunda daha da çok şüphelendi. Franz onu kapının önüne koymuş muydu? Franz, ona tuhaf bir adam olduğunu söyledi. Bunu niçin sorduğunu anlamıyordu. Bunun üzerine Reinhold şu iddiada bulundu: Franz, kadına kısa bir süre sonra yol vereceğini söylemişti. Fakat Franz buna karşı çıktı, henüz erkendi. İlkbaharda yeni bir kadın bulacaktı kendine. Gördüğü kadarıyla Franze'nin yazlık giysileri yoktu, o da alacak güçte değildi. Bu nedenle havalar ısınınca gidecekti. Reinhold da tenkit eder gibi, Franze'nin şu sıralar yırtık pırtık gezindiğini söyledi. Üzerindekiler kışlık giysiler de değildi, uydurma şeylerdi, bu havada hiç giyilmezdi. Uzun bir tartışmaya giriştiler. Isıdan, barometreden ve gelecek haftalarda havanın nasıl olacağından konuşup durdular. Evdeki gazeteleri karıştırdılar, hava raporlarına baktılar. Franz iddiasından

vazgeçmedi, havanın nasıl olacağı önceden bilinemezdi, Reinhold ise yakında buz gibi günlerin geleceğinden emindi. Ve Franz biraz sonra Reinhold'un Cilly'ye yol vermek istediğini kavradı. "İkisiyle uğraşamam ben, anla be adam. Biri bana yeter, işlerim de o kadar iyi gitmiyor ki. Nereden bulayım parayı, çalmadan?" "Niçin iki? Gerekli mi sana? Bir erkeğe iki kadın, yoksa sen Türk müsün? Bırak birini." "Nasıl? Sen Franze'ni başkasına devredersen olur ancak." Bizim Franz birden çok keyifleniyor, dostunun koluna şöyle bir vuruyor: "Be adam, senin gibi pişkinini de görmedim! Hangi okuldan mezunsun? Vay canına, senin karşında hazır ola geçmem gerek. Zincirleme bir ticaret yapıyoruz, değil mi? Tıpkı enflasyon gibi." "Niçin olmasın? Karıdan bol ne var ki!" "Hem de gereğinden bol. Vay canına, Reinhold, sen neymişsin! Nefesim daralıyor." "Söyle, kabul mü?" "Tamam. Bu iş iyi. Ben bir başkasını arayacağım. Merak etme, bulurum. Senin karşında ben budala kalıyorum!"

Reinhold karşısındakine baktı. Onda bir doku hatası vardı. Düşünüyorum da, tam bir budala bu Franz Biberkopf. İki karıyla aynı anda uğraşacağıma gerçekten inanmıştı.

Bu kadın alışverişi Franz'ın öylesine hoşuna gitmişti ki, hemen yola koyuldu ve inşaatlarda çalışan kısa boylu, hafif kambur Ede'yi arayıp buldu. Kız arkadaş isteyip istemediğini sordu. Elinde bir tane vardı ve ondan kurtulmak istiyordu.

Bu teklif Ede'nin de işine geldi. Şu sıralar zaten çalışmaya bir ara vermek, hasta çıkıp kendine bakmak, iş yapmadan para kazanmak niyetindeydi. Kadın da ev işi görür, ona da bakardı. Fakat uzun süre bana yamalanmak yok, böylesini kabullenmem ben.

Ve hemen ertesi gün öğle üzeri, Franz dışarı çıkmadan az önce, arabacının karısıyla hiç yüzünden kavgaya tutuştu. Hem de nasıl bir kavga. Kadın da çileden çıktı, avaz avaz bağırdı.

Franz neşelendi, sesini iyice yükseltti. Bir saat sonra her şey yolundaydı. Kısa boylu, kambur Ede uğradı. Arabacının karısı çekip gideceğini söyledi. Ede eşyalarını toplamasına yardımcı oldu, Franz öfkesinden çoktan çekip gitmişti, nereye gideceğini bilmeyen kadın da kambur Ede'nin teklifini kabullendi. Şimdilik evine yerleşti. Ede ertesi gün hemen doktora gitti, hasta raporu aldı. Akşama da oturup Franz Biberkopf'u çekiştirdiler.

Bu arada ise Cilly Franz'a uğradı. Ne istiyorsun, benim küçük çocuğum? Keyfin mi yerinde değil, dertli misin? Vah, vah... "Yok bir şeyim, sana sadece şu yakalık kürkü getirmiştim." Franz kürkü elinden aldı, anlarmış gibi, memnun memnun baktı. Şık bir şeydi. Herifçioğlu böyle güzel şeyleri de nereden buluyordu? Geçen defa sadece ayakkabılar yollamıştı. Cilly, karşısındakine güvenir gibi, mırıldandı: "Benim Reinhold'la çok iyi dostsunuz, değil mi?" "Hem de nasıl," diye Franz güldü, "bana arada sırada gıda maddesi ve giyecek yollar, eline fazla geçerse. En son ayakkabı yollamıştı. Durun, göstereyim." İnşallah Franze denen pis karı alıp götürmemiştir. Neredeler, ah, evet, şurada duruyorlar. "Bakın, Cilly, en son bunları yollamıştı. Ne diyorsunuz şu top borularına? Üç kişi girer içine. Bakın, sokun ayağınızı bir." Ve kadın ayağını sokuyor kocaman ayakkabılara, kikirdiyor, çok değişik giyinmiş, ne cici bir yaratık, ne demeli, ısıracağım geliyor, yakası kürklü siyah mantosu içinde ne de cana yakın, Reinhold'da karton kafalının biriymiş, bu kadın bırakılır mı? Hem böyle tatlı kızları da hep nereden buluyor? Ne güzel duruyor ayakkabıların içinde, Franz eski günleri düşünüyor, ben de o zamanlar abone değil miydim karılara? Ve ayağını arkadan ayakkabıya sokuveriyor. Cilly cıyaklar gibi bağırıyor, fakat Franz'ın ayağı iyice giriyor, kadıncağız yürümek istiyor, birlikte hopluyorlar, Franz, Cilly'nin peşinde. Tam masanın

yanına geldiklerinde Franz öteki ayağını da ayakkabıya sokuyor. Yuvarlanmak üzereler. Yuvarlanıyorlar da, bağıra çağıra, kadınla erkek. Hayalinizde canlandırın, bırakın yuvarlansınlar, şimdi özel, sigortalılara özel bir görüşmede onlar, beş ila yedi arasında...

"Fakat... Reinhold beni bekliyor Franz, ona söylemeyeceksin, değil mi? Ne olur, lütfen." "Tabii söylemeyeceğim, tatlım." Ve akşam tekrar gördü, gözü sulu kadıncağızı... Cana yakındı, giyimi de iyi sayılırdı, hepsini birlikte getirdi, yepyeni mantosunu, bir çift balo ayakkabısını da. Vay canına, hepsini sana Reinhold mu hediye etti? Nereden buluyordu bunları?

Hayranlık ve de keyifle buluşuyordu artık Franz dostu Reinhold'la. Fakat ay sonunu da hep endişeyle bekliyordu. Reinhold bütün ay boyunca pek konuşmamıştı. Acaba dili ne zaman açılacaktı? Ve bir akşam, Aleksander Meydanı metro istasyonunun girişinde, Landsberger Caddesi köşesinde yan yana duruyorlardı. Reinhold, bir işi olup olmadığını soruverdi. Ne oluyordu, ay sonu gelmemişti ki? Ne vardı? Cilly de evde Franz'ı bekliyordu. Fakat o akşam Reinhold'la beraber gidecekti. Nereye mi? Aleksander Caddesi'ni yürüdüler, Prinzen Caddesi'ne doğru. Franz yol boyunca nereye gittiklerini sorup durdu, sonunda Reinhold'un niyetini öğrendi. Dresdener Caddesi'ndeki Selamet Ordusu Toplantı Salonu'na gidiyorlardı! Konuşmaları dinlemek niyetindeydi. Tam Reinhold'a göre, diye düşündü Franz. Böyle şeyler ancak onun aklına gelirdi. O akşam Franz Biberkopf böyle bir toplantıyı ilk defa gördü. Çok gülünçtü, çok da şaşırdı.

Şöyle saat dokuz buçuğa doğru, günah çıkarma çağırtıları başladığında Reinhold bir tuhaf oluverdi, heyecanlandı, yerinden fırladı, sanki peşinden kovalayanlar varmış gibi kaçtı. Dışarı. Ne oluyor be adam? Merdivenlerde Franz'a bağırdı:

"Bu heriflerden kendini korumalısın. Teslim olana kadar işler seni. Nefesin daralır, her şeye evet dersin." "Hayır, hayır, öyle değil, bana böyle yapmak isteyen daha anasından doğmadı." Reinhold, Prinzen Caddesi'ndeki Hackepeter'de öfkeli öfkeli konuşmaya devam etti. Hiç aralıksız. Ve sonunda ne dedi dersiniz? "Ben karılardan kurtulmak istiyorum, Franz. Elimi eteğimi çekiyorum." "Vay canına, ben de üçüncüsüne seviniyordum." "Haftaya tekrar sana gelip elimdeki sarışın Trude'yi alır mısın, diye soracağımı mı sanıyordun? Hayır, hayır..." "Bana sorarsan gel, derim, Reinhold. Niçin demeyeyim? Bana güvenebilirsin. İstersen on karı daha getir, hepsinin başının çaresine bakarız, Reinhold." "Başımı ağrıtma artık şu karılarla. İstemiyorum. Franz, hepsi bu!" Kendine geliyor bu adam. Niçin öfkeleniyor? "Karıları artık istemiyorsan ondan kolay ne var, bırak hepsini, düşme peşlerine. Şu anda elinde olanı devralırım. Ondan sonra da elini eteğini çekersin." İki kere iki dört eder, hesaptan anlıyorsan ve ne demek istediğimi de anlıyorsan. Öyle bakmana gerek yok, anlamamış gibi. İstiyorsan elindeki en son karıyı bırakma. Evet, ne var? Bir tuhaf oldu. Tezgâha gidip kahvesiyle bir bardak limonatasını alıyor. Alkollü bir şey içmesin, zaten ayakta zor duruyor, şu karılar yüzünden. Reinhold bir süre ağzını açmıyor. Sulu kahveden üç fincan içtikten sonra yine içini dökmeye başlıyor.

Sütün, özellikle çocuklar, hele küçük çocuklar, bebekler ve hastalar için yüksek kaliteli bir besin maddesi olduğunu, ayrıca besleyici başka yiyeceklerin eşliğinde verildiğinde hastaları güçlendirdiğini inkâr edemeyiz. Uzman doktorlar tarafından önerilen, fakat ne yazık ki pek değeri bilinmeyen hasta yemeklerinden biri de örneğin koyun etidir. Tabii süte karşı çıkacak değiliz. Ancak sadece süt önerilerek bu gerçeklerin dışına da çıkmamak gerekir. Bana gelince, diye düşündü Franz, ben bira alışkanlığımdan vazgeçecek değilim.

Bakışlarını Franz'a dikiyor, ne kadar da bitkin bir hali var, konuşuyor: "Ben iki defa gitmiştim daha önce de Franz, şu Selamet Ordusu'nun toplantılarına. Onlardan biriyle de sohbet etmiştim. Ona 'evet' derim, bir süre kendimi tutarım, sonra aniden teslim olurum. Hayır..." "Nedir bu?" "Biliyorsun, karılardan çok çabuk sıkılıyorum. Görüyorsun be adam. Bir ay dedin mi bırakıyorum. Niçin, bilmiyorum. Fakat içim çekiyor onları. Başlangıçta çıldırıyorum onlar için, deli gibi oluyorum, görmelisin, tımarhanede hücreye kapatsalar yeridir, öylesine çılgınım. Fakat sonra, arzulamıyorum, gitmeli, terk etmeli, gözüm görmemeli o kadını. Elimden gelse peşinden para saçacağım." Şaşırdı Franz: "Be adam, bana kalırsa sen gerçekten delisin. Bir dakika..." "Ve sonra bu Selamet Ordusu denen yere gittim, anlattım onlara durumu, hatta içlerinden biriyle dua da ettim..." Ve Franz şaşırdı, şaşırdı: "Dua mı ettin?" "Durumun benim gibi olsa sen de dua edersin." Vay canına, vay canına. Böyle atılgan adam nasıl konuşuyor? "Önceleri yardımını görmüştüm de, hafta boyunca başka şeyleri düşünmüştüm, kendimi toparlamıştım. Fakat sonra..." "Fakat Reinhold, öyleyse niçin kaçtın? Bir defa da hayırseverlere gitsene. Salondan çıkmayacaktın, oturduğun yerde oturacaktın. Benden utanmana da gerek yok." "Hayır, istemiyorum, gitmeyeceğim oraya, yardımını artık görmüyorum. Her şey çok saçma geliyor. Niçin orada oturup dualar edeyim, inanmıyorum ki?" "Evet, anlıyorum. İnanmazsan dualarn yardımını görmezsin." Ve Franz karşısında oturan arkadaşının yüzüne baktı. Reinhold suratını ekşitmiş, bakışlarını önündeki kahve fincanına dikmişti. "Sana bir yardımım dokunur mu bilemem Reinhold. Bütün olayı şöyle bir düşünmem gerek. Belki seni artık karılardan iğrendirmek en iyisi olacak." "Şu anda sarışın Trude'yi görsem kusacağım. Fakat birkaç gün sonra, o zaman görmelisin beni, Nelly'yi veya Guste'yi ya da bir başka karıya

rastlarsam Reinhold mutlaka yine firttırır. Kulakları kıpkırmızı olur, elindeki bütün parayı harcamaya hazırdır, yeter ki karı onun olsun." "Nedir seni bu durumlara sokan, ne yapıyor ki karılar?" "Beni nasıl mı tavlıyorlar, demek istiyorsun? Söyleyeyim. Hiçbir şeyle. Bütün sorun da bu ya! Biri, ne bileyim, saçlarını oğlan gibi kısa kesmiş, öteki güzel şakalar yapıyor. Niçin hoşlanıyorum onlardan, bilmiyorum Franz. Karılara sor sen. Birdenbire boğa gibi suratlarına bakıyorum, yanımdan bir adım bile ayrılmıyorlar. Cilly'ye sor. Fakat kurtulamıyorum, kurtulamıyorum."

Franz bakışlarını Reinhold'dan çekmiyordu.

Tırpancının biri var, adı ölüm. Bugün bıçağını bilemiş, çok iyi kesiyor. Biraz sonra kesecek, katlanmalıyız.

Tuhaf adamın biri. Franz gülümsüyor. Reinhold ise gülümsemiyor.

Tırpancının biri var, adı ölüm. Biraz sonra kesecek.

Franz düşünüyor: Seni iki omzundan tutup şöyle bir sarsmak gerek, be adam. Şapkanı da başına iyice oturtmalı, şöyle iyice bastırıp. "Peki, Reinhold, yapalım öyleyse. Ben Cilly'yle bir konuşayım."

Franz kız ticaretini düşünüyor ve birdenbire vazgeçiyor, artık başka şey yapmak niyetinde

"Cilly, öyle hemen kucağa oturmak yok. Vurmak da yok. Sen benim küçücük bebeğimsin. Bil bakalım, biraz önce kiminle beraberdim." "Bilmek istemiyorum." "Somurtkanım, gıdıklayanım, söyle bakayım, kiminleydim? Ben... Reinhold'la beraberdim." Narin kadıncağız birden suratını ekşitiyor. Niçin? "Reinhold mu, öyle mi? Ne anlattı sana?" "Ne mi? Çok

şey." "Peki. Anlatmasına izin veriyorsun ve söylediklerine de inanıyorsun, öyle mi?" "Yok canım. Hayır, küçük Cilly'm." "Öyleyse hemen gidiyorum. Üç saattir seni bekliyorum, sonra geliyorsun, bana saçmalıklar anlatmak istiyorsun." "Yok be. Öyle değil (ne de budala), senin anlatmanı bekliyorum. Bana ne onun anlattıklarından." "Ne oluyor, Allah aşkına? Hiçbir şey anlamıyorum." Ve tartışma başladı. Cilly, siyah giysili küçük kadın, heyecana geldi, o kadar ki, bana lafları birbirine karıştırttı, Franz da o konuşurken arada sırada sarılıp öpüyordu, çok ciddiydi görünüşü, kiraz kırmızısı yanakları pırıl pırıldı, sonra birden gözlerinden yaşlar boşandı, eski günleri düşünüp. "Reinhold denen adam, sevgili filan değil, rezil herifin biri, bir serseri. Serçe gibi sokak sokak dolaşır, sağı solu gagalar, kızları ısırır gibi saldırır. Bir düzine kadın, isteseler onun hakkında neler anlatırlar neler! Sen beni onun ilk sevgilisi mi sanıyorsun ya da sekizinci? Belki yüzüncüyümdür. Sorsan, çoğunu anımsamayacaktır, sevgililerinin sayısından haberi yoktur. Franz, o herifi polise şikâyet etmeye kalkarsan, öyle müdüriyete filan gidip, ben bildiklerimi anlatırım, sen de belki polisten mükâfat alırsın, ha? Ne biçim biri olduğunu pek anlamazsın, öyle sakin sakin oturur, başı önünde düşünür, limonatasını yudumlar, fincan fincan kahveyi su gibi içerken. Aniden kadının birine oltasını atıverir." "Demek öyle." "Sen önce bir şey anlamazsın, ne istiyor bu delikanlı da, dersin. Çekip gitsin evine. Gider gibi yapar, fakat döner gelir, çapkın delikanlı, yakışıklı ve de züppe, işte böyle Franz, şaşırdın değil mi? Yanına bir sokuldu mu konuşur da konuşur. İyi dans etmesini de bilir..." "Ne, dans mı, Reinhold mu?" "Ne sandın ya! Ben onu nerede tanıdım biliyor musun? Dans salonunda, Chausse Caddesi'ndeki..." "Dans etmeyi beceriyor demek." "O her kadını elde eder, Franz. Evli kadının bile peşini bırakmaz, elde eder." "Yakışıklı züppe." Franz güldü ve güldü.

Ona sadık olduğundan filan söz etmeye kalkışma, yemin de etme, yeni şeyler insanı hep kendine çeker. Ateşli kalpler huzursuz olur, hep yeni güdüleri arar. Sadık olduğunu söyleme bana, ben artık dağıtıyorum kendimi... tıpkı senin gibi.

"Sen de oturmuş gülüyorsun be adam. Senin de ondan pek farkın yok, öyle mi?" "Böyle söylesene, Cilly'cim. Herifin yaptıkları çok komik de. Sonra bana gelip kendimi kadınlardan kurtaramıyorum, diye şikâyet ediyor." "Kurtaramıyor muymuş? O mu, ben mi? Kendini kurtaramayan varsa o da benim. Senden." Franz ceketini çıkardı. "Şimdi elinde Trude var, şu sarışın. Acaba alsam mı? Ne dersin?" Kadın cıyak cıyak bağırdı! Hem de nasıl! Cilly vahşi bir kaplan gibi haykırıyor. Franz'ın ceketini kaptığı gibi yere fırlatıyor, onu dökümtücüden almadım, parçalamaya kalkışmasın sakın. "Franz, seni çikolataya batırmışlar galiba. Ne dedin bakayım, ne olmuş Trude'ye, söyle bir daha!" Vahşi, etrafına saldıran bir kaplan gibi. Böyle bağırmaya biraz daha devam ederse komşular polis çağırır, boğazını sıkıyorum sanırlar. Sakin ol, Franz. "Cilly, ceketimi fırlatıp atma lütfen. Giysiler bugün değerli eşyalardan sayılıyor, temin etmek hiç de kolay değil. Haydi, ver bakayım. Senin bir yerini mi ısırdım ki?" "Hayır, fakat sen oldukça safsın, Franz." "Peki, peki. Sen istiyorsan, ben safın biriyim. Fakat dostumu da düşünmeliyim, Reinhold'u. Şu sıralar başı dertte, Dresdener Caddesi'ndeki Selamet Ordusu'nun toplantılarına gidiyor, dua ediyor, düşünebiliyor musun? Eğer dostuysam ona yardımcı olmak zorundayım. Trude'nin başından kurtarayım mı onu, ne dersin?" "Peki, ya ben? Bana ne olacak?" Seninle, seninle balık avlamaya gideceğim. "Ne bileyim, konuşmamız gerek. Şöyle bir kafayı çekelim, nasıl yapacağımızı konuşalım. Ayakkabılarım nerede, o kocaman şeyler? Bak şunlara." "Rahat bırak beni be adam." "Fakat sana kocaman ayakkabılarımı göstermek istiyorum, Cilly. Onları

da Reinhold'dan devralmıştım. Sen, biliyorsun, sen de bana yakalık kürkü getirmiştin. İşte böyle. Senden önceki de ayakkabıları getirmişti." Söylemeliydim, niçin söylemeyecektim, gizli kapaklı bir şeyim yoktu ki, açık açık konuşmak en iyisi.

Kadın tabureye ilişiyor, karşısındaki Franz'a bakıyor. Sonra birden ağlamaya başlıyor, hiç konuşmuyor. "İşte durum böyle. Bu adam böyle Cilly. En iyi dostum benim. Seni aldatmak, sana yalan söylemek niyetinde değilim." Nasıl da bakıyor bana. Çok öfkeli. "Nasıl da alçak herifin, pezevengin birisin sen! Biliyor musun, eğer Reinhold sefilin biriyse sen ondan da sefilsin... Sen rezilin rezilisin!" "Hayır, değilim." "Eğer ben bir erkek olsaydım..." "Fakat sen bir erkek değilsin ve bu iyi. Fakat böyle yok yere öfkelenme, sevgili Cilly. Ne olup bittiğini sana anlattım. Ne yapacağımı da iyice düşündüm taşındım. Reinhold'dan Trude'yi almayacağım ve sen burada kalacaksın." Franz ayağa kalkıyor, ayakkabıları alıyor, dolabın üstüne fırlatıyor. Bu iş olmayacak, bana göre değil, insanı yıkıyor, yapmayacağım. Başka bir şey yapmalı. "Cilly, bu akşam burada kal, yarın sabah da erkenden, Reinhold evden çıktıktan sonra tabii, Trude'ye gider, konuşursun. Ben ona yardım edeceğim, bana güvenebilir. Ona de ki, yok, al onu buraya gel, birlikte konuşuruz."

Ve ertesi gün öğleye doğru sarışın Trude, Franz ve Cilly'yle birlikte oturuyor, üzgün, yüzü soluk. Reinhold onu çok kızdırıyor, onunla hiç ilgilenmiyor. Trude ağlamaya başlıyor. Franz söze karışıyor: "Bu adam rezilin biri değil. O benim arkadaşım, ona laf söyletmem. Fakat bu yaptıkları eziyetten başka şey değil." Korkup kaçmaya kalkmasın Trude. İsterse Franz ona her zaman... Bakalım, bekleyelim ne olacak?

Akşama Reinhold Franz'ı gazete sattığı köşeden alıyor, hava oldukça soğuk. Franz kendine sıcak içki ısmarlatıyor, Reinhold'un sözlerini sakin sakin dinliyor, fakat karşısındaki

adam birden Trude konusuna geçiyor, çenesi durmuyor. Kadına yol vermeye niyetli, hem de bugün.

"Reinhold senin elinde bir başkası var, değil mi?" Evet, var. Fakat Franz, Cilly'yi bırakmaya niyetli değil, kadın onun yanında yaşamından memnun, hem iyi bir kadın da sayılır. Sonra o, Reinhold, kendini artık biraz frenlemeli, kendini bilen her insan gibi, ömür boyu böyle yaşayamaz ki. Reinhold dostunun söylediklerini anlamıyor, yoksa yolladığı kürk mü iyi değil, bilmek istiyor. Trude ona bir şey getirecek, belki bir kol saati ya da gümüş cep saati, kulaklıklı kürk şapka, Franz'ın çok işine yarayabilir. Yok, hayır. Bırak bunları, istersem satın alırım. Franz Reinhold'la dost dosta konuşmak istiyor. Düşündüklerini söylüyor. Trude'yi tutmalıydı, ne olursa olsun. Alışırdı, zamanla her şey yoluna girerdi. İnsan insandır, kadın da kadın. Böyle devam etmeye niyetliyse üç marka filan bir orospu tutardı, istediği zaman da bırakırdı, yoluna devam edeceği için kadın da buna sevinirdi. Fakat Reinhold'un yaptığı gibi kadını önce sevgi ve duygularla sarıp sarmalamak, sonra da kapının önüne koymak, peş peşe, hayır, böyle olmazdı.

Reinhold her zamanki gibi söylenenleri sakin sakin dinledi. Kahvesini yavaş yavaş içti, sesini çıkarmadı. Biraz sonra, istemiyorsan Trude'yi almak zorunda değilsin, diye mırıldandı. Daha önce onsuz da işini halletmişti. Çekip gitti, zamanı yoktu.

Gece yarısı Franz uyanıyor ve sabaha kadar da gözüne uyku girmiyor. Evin içi buz gibi. Cilly uyumakta, yanında horuldayarak. Peki, ben niçin uyuyamıyorum? Manavların ve seyyar sebzecilerin arabaları bu saatte hale gidiyor. At olmak istemem, gece yarısı çalışmak, hem de buz gibi soğukta. Ahırda kalırdım, sıcakta. Yanımdaki karı nasıl da uyuyor. Biliyor uyumasını. Ben yapamıyorum. Ayak parmaklarım da buz kesmiş, kaşınıyorlar. İçinde bir şey var, yürek mi, ciğerler mi, nefes alıp

veriyor. Sonra duygular, zorluyor, dışarı çıkmak istiyor, nasıl oluyor? Bilmiyor. İçindeki şey uykusuz.

Bir kuş oturuyor ağacın dalında, uyurken önünden bir yılan süzülüp geçti, hışırtısından kuş uyandı, oturuyor dalda, tüyleri diken diken. Ya Franz, o yılandan filan hissetmedi ki. Nefes al, derin derin, sakin sakin. Franz yatağında döneniyor. Üzerinde Reinhold'a olan kinin ağırlığını hissediyor, onunla çekişiyor. Tahta kapının içinden geçip geliyor, onu uyandırıyor. Reinhold da yatağında yatmakta. Uyuyor. Trude yanında. Düşünde öldürüyor, düşünde sakinleşiyor.

Yöresel haberler

Berlin'de nisanın ikinci haftasıydı, havalar ilkbaharı anımsatmaya başlamıştı. Gazeteler de böyle yazıyordu. Hele Paskalya Yortusu sırasında, güzel hava insanları doğaya çekmişti. O günlerde Berlin'de üniversite öğrencisi Aleks Frenkel, nişanlısı yirmi iki yaşındaki güzel sanatlar öğrencisi Vera Kaminskaya'yı kaldığı pansiyonda öldürmüştü. Aynı yaştaki pedagoji öğrencisi Tatyana Sanfleben ise yaşamlarına birlikte son verme planından korktuğu için kız arkadaşı yerde ölü yatarken vazgeçmiş, kaçmıştı. Sokakta devriye gezen polislerle karşılaşmış, korkunç olayı anlatmış ve memurları, Vera ile Aleks'in kendilerini öldürdüğü odaya götürmüştü. Sonra başka polisler çağrılmış, cinayet masasından da adamlar gelmişti. Aleks ile Vera evlenmek istemişti, ancak ekonomik şartlar bu evliliği engellemişti.

Heer Caddesi'ndeki tramvay kazasında suçun kimde olduğuna dair araştırmalar devam etmekte. Kaza tanıklarının ve vatman Redlich'in ifadeleri inceleniyor. Bilirkişi raporu da henüz hazır değil. Geç fren yaptığı için vatmanın mı yoksa bazı

talihsiz rastlantıların mı kazaya neden olduğu sorusuna, ancak bu rapor geldikten sonra yanıt alınabilecek.

Borsada piyasa durgun, Rayş Bankası'nın piyasaya sürdüğü senetler oldukça sağlam, 18 Nisan'da saat on bire doğru durum şu: I. G. Farb. 260-267, Siemens ve Halske 297, 5-299, Dessauer Gaz 202-203, Waldhof selüloz 295, Alman petrolüne de 134,5'te ilgi var.

Fakat yine Heer Caddesi'ndeki tramvay kazasına dönelim. Ağır yaralılar iyileşmekte.

11 Nisan günü gazeteci Braun, Moabit Hapishanesi'nden silah zoruyla kaçırılmıştı. Olay tıpkı Teksas'ı andırmıştı. Kaçan ve kaçırılanların takibine hemen başlanmış, ağır ceza mahkemesi başkan yardımcısı olaydan ilgili makamları haberdar etmişti. Tanıklarla görevli memurların ifadelerinin alınması devam etmekte.

O günlerde Berlin kamuoyunu pek ilgilendirmeyen bir konu var: Ünlü Amerikan otomobil fabrikalarından birinin, sermayesi güçlü Alman firmalarını ele geçirerek kuzey Almanya'da altı ve sekiz silindirli otomobil yapımında rakipsiz olma isteği.

Önemli bir haber daha var, özellikle Stein Meydanı ve çevresinde oturan Berlinlilerin dikkatini çekmek istiyorum: Hardenberg Caddesi'ndeki Renaissance Tiyatrosu'nda çok sayıda seyircinin onur vermesiyle, çok çekici komedi *Cœur-Çapkın* yüzüncü defa oynanacaktır. Duvar ilanlarında Berlinlilerin bu oyunu daha çok onurlandırması istenmekte. Ancak bazı şeyleri de düşünüp taşınmak gerek: Berlinlilerden istekte bulunulabilir, fakat onlara birçok şey engel olabilir, tiyatroya gelemeyebilirler. Örneğin yolculuğa çıktıkları için bu oyundan haberleri olmayabilir. Berlin'de bulunabilir, fakat ilan panolarındaki tiyatro ilanlarını görmemiş olabilirler, çünkü hastadır ve yatakta yatmaktadırlar. İki yüz elli binlik bir kentte bu dik-

kate alınması gereken bir sayıdır. Bu kişiler akşam saat altıda radyo reklamlarıyla bu çok ilginç Paris komedisi *Cœur-Çapkın* adlı oyundan haberdar edilebilir. Tabii bu haber, eğer Hardenberg Caddesi'ne gidemezlerse onları çok üzebilir. Çünkü yatalak hastalarsa tiyatroya gidemeyeceklerdir. Renaissance Tiyatrosu'nda da, edindiğimiz bilgilere göre, hasta yatakları-na ve ambulanslara yer yoktur.

Ayrıca bir şeye daha dikkatinizi çekmek istiyoruz: Berlin'de, Renaissance Tiyatrosu'nun ilanını okuyup da bu ilanda yazılanlara inanmayan kişilerin de –ki bu kişiler de mutlaka var– olabileceğine. Orada yazılan sözlerden rahatsızlık duyan, duyarlık gösteren, isteksizce direnen, *Cœur-Çapkın* adlı oyunun çok çekici bir komedi olduğunu ilanda okuyan kişi öfkelenebilir. Bu komedi kimin için çekici, niçin çekici, nasıl çekici, nasıl olur da beni çekebilirmiş, benim böyle şeylere gereksinimim yok ki... Sevimli bir mizah, yazıyor ilanlarda. Öfkelenen kişi böyle "sevimli mizah" filan istemiyor, onun yaşamı ciddi. Sevimli mizah derin bir duyarlılıkla kaynaşıyor... O kişi ve onun gibi başkaları da böyle şeylere kanmaz. Mizahla duyarlılık birbirleriyle kaynaşmaz. Derin duyarlılık tek başınadır. Mizah ortadan kaldırılmalıdır, Romalıların Kartaca'yı ortadan kaldırdığı gibi. *Cœur-Çapkın* oyunundaki derin duyarlığa da bazı kişiler inanmıyor, ilan panolarında şu reklamı yapılan.

Berlin gibi büyük bir kentte insanların birçok şeyden şüphe etmesi, memnun olmaması, kınaması çok olağan. Tiyatro müdürünün çok para harcayarak yaptırdığı ilanları da. Onlar tiyatronun sözünü bile etmek istemiyor. Kınamasalar, hatta tiyatroyu sevseler, Hardenberg Caddesi'ndeki Renaissance Tiyatrosu'nu beğenseler, hatta ve hatta bu oyunda sevimli mizahla derin duyarlığın kaynaştığını kabullenseler de, oyuna gitmek istemiyorlar, çünkü o akşam başka şeyler yapacaklar.

Böylece Hardenberg Caddesi'ne akın akın gidecek ve salonları dolduracak insanların sayısı oldukça azalacak.

1928 yılı haziranındaki bazı değişik olaylar üzerine bilgiler verdikten sonra Franz Biberkopf, Reinhold ve onun kadınlarla olan sıkıntılarına dönelim. Bu konuya da çok az kişinin ilgi duyacağı düşünülebilir. Nedenleri üzerinde durmayacağız. Berlin'deki küçük adamın izini takip etmekten ben kendimi alıkoymayacağım. Ne de olsa kişi kendince uygun gördüğü şeyleri yapar.

Franz dehşetli bir karar veriyor. Isırgan otlarına oturduğunu fark etmiyor

Reinhold, Franz Biberkopf'la yaptığı görüşmeden sonra kendini iyi hissetmedi. Franz'ın yaptığı gibi kadınlara hiçbir zaman sert davranmamıştı. Kendine yardımcı olacak birini hep bulmuştu. Fakat şimdi, şimdi cascavlak ortada kalıvermişti. Kadınlar hep peşinde olmuştu, örneğin Trude, şu anda onunla beraber olan, ondan önceki Cilly, daha önceki, adını unutmuştu... Hepsi casusluk etmişti, Reinhold'un ne yaptığını öğrenmek için. Bazısı korka korka, bazısı kinle, bazısı ise aşk düşkünlüğüyle. En yenisi, ufukta görünen Nelly, dul, hemen tutuşuverdi. Trude ve Cilly'den sonra, adı Franz Biberkopf olan bir erkeğin, hem de Reinhold'un bir dostunun, evine gelip onu uyarmasına rağmen. Evet, bunu yapmıştı Franz Biberkopf. "Labşinsky Hanım –Nelly'nin gerçek adı buydu– buraya gelmenin nedeni dostumu, kim olursa olsun, kötülemek değil. Böyle bir şeyi asla yapmam. Başkalarının kirli çamaşırları beni hiç ilgilendirmez. Fakat doğru, doğru kalmalıdır. Birbiri ardından kadınları kapının önüne koymak benim işim değil. Böylesine gerçek sevgi denmez."

Labşinsky Hanım, karşısındakini aşağılarmış gibi göğüslerini şöyle bir kaldırarak konuşmuştu. Reinhold dikkat etmeliydi, hata yapması iyi olmazdı. Sonra kendisi de erkekler konusunda pek acemi sayılmazdı. Franz devam etmişti: "Söylediklerin beni memnun etti, bu kadarı bana yeter. Şimdi siz de ne olduğundan haberdarsınız. Kadınlara acıyorum, ne de olsa onlar da insan... Sonra Reinhold'a da acıyorum. Kendini mahvediyor. Ne bira ne de başka bir içki koyuyor ağzına, dayanamıyor içkiye, bütün gün kahveden başka bir şey içtiği yok, su içer gibi. Artık kendine dikkat etmesinin vakti geldi. Onun yüreği temizdir." "Evet, evet," dedi Labşinsky ve sızladı. Franz ciddi ciddi başını salladı: "Beni de üzen bu ya, çok şey geçmiştir başından, fakat artık böyle devam edemez, elimizi kaldırıp ona, dur, demeliyiz."

Labşinsky Hanım, Bay Biberkopf'a veda ederken güçlü elini uzattı: "Size güveniyorum, Bay Biberkopf." Gerçekten de ona güvenebilirdi. Reinhold evi terk etmedi. Evini seven bir insandı, fakat onu anlamak da pek mümkün değildi. Eskiden Trude'yi üç haftada terk etmişti. Kadın sık sık Franz'ı çağırıp yeni haberleri anlattırıyordu. Franz sevinç içindeydi: Çok yakında yenisi gelecekti. Çok dikkat etmek gerekiyordu. Ve haklı çıktı, bir gün öğle üzeri uğradığında Trude ona, Reinhold'un iki akşamdır çok şık giyinip bir yerlere gittiğini anlattı. Ve ertesi gün öğle üzeri de adını söyledi: Rosa adında biri, gömlek iliği diken, otuz yaşlarında, soyadından haberi yoktu, fakat nerede oturduğunu biliyordu. Güzel, öyleyse her şey yolunda, diye Franz sırıttı.

Alınyazısı çok çabuk yürür. Ve siz yürürken zorluk çekiyorsanız, Leisers ayakkabıları giyin. Leiser en büyük ayakkabıcı dükkânı. Ve yürümek istemezseniz otomobile binin. NSU sizi altı silindirli otomobillerini denemeye davet eder. Franz Biberkopf bir perşembe günü Prenzlauer Caddesi'nde yürü-

yordu tek başına. Dostu Meck'i bulup hatırını sormak gelmişti aklına. Görmeyeli çok zaman olmuştu. Havadan sudan, Reinhold'dan ve kadınlardan söz edecekti. Ve Meck görmeliydi Franz'ın o herifi nasıl yola getirdiğini. Düzene alışmalıydı ve alışacaktı da.

Ve gerçekten de Franz, kolunun altında gazeteler, meyhaneye girdiğinde kimi gördü? Meck'i. Yanında iki adam oturmuş, çene çalıyordu. Franz da yanlarına oturdu, ötekiler biraz sonra çekip gittikten sonra birlikte, Franz'ın siparişi üzerine, ikişer büyük kadeh bira içtiler. Ve Franz anlattı, yutkunarak, derin nefes alarak. Meck de onu dinledi yutkunarak, derin nefes alarak, şaşırdı, memnun oldu, ne insanlar var, diye düşündü. Franz anlatmaya devam etti, sırıtarak, neler yaptığını, Reinhold'un elinden Nelly'yi, gerçek adı Labşinsky Hanım, aldığını, Trude'yi üç hafta önce bıraktığını, şimdi de Rosa adında gömlek iliği diken bir kadının sırada olduğunu, fakat bu iliği de kapatırız... Ve Franz oturuyor masada, şişman, önünde kocaman bira kadehi. Neşeli şarkılar... Üç kere üç dokuz, içiyoruz domuzlar gibi, üç kere üç dokuz, bir daha, on. İçiyoruz bir kadeh, iki, üç, dört, altı, yedi...

Tezgâha kim dayanmış duruyor, kim gülümseyerek bakıyor sigara dumanı dolu meyhaneye? Şişman domuzların en şişmanı, adı Pums olan efendi. Gülümsüyor, daha doğrusu o gülümsediğini sanıyor, domuz gözleriyle bir şeyler arıyor. Aradığını görmek için en iyisi eline bir süpürge alsın, çevresindeki sigara dumanlarına delik açsın. Yanına üç kişi sokuluyor. Birlikte iş çevirdiği adamlar olacak, tam tipler. Birbirlerine benziyorlar, kasketleri de birörnek. Genç yaşta darağacına gitmek, yaşlılıkta yerde sigara izmariti aramaktan iyidir. Baş başa veriyorlar, homurdana homurdana konuşuyorlar, çevrelerine bakınıyorlar, bir şey ararmış gibi. Ellerine süpürge almaları gerek, bir şey görmek istiyorlarsa. Vantilatör de olabi-

lir. Meck yanındaki Franz'ı şöyle bir dürtüyor: "Tam değiller. Adam eksik. Ellerindeki mal için bir kişi daha gerek. Şişko yeteri kadar adam bulamıyor." "Bana da sormuştu. Fakat ben onunla iş çevirmem. Meyveden bana ne? Elinde çok mal var, öyle mi?" "Ne bileyim elindeki malın ne olduğunu? Meyve, diyor. Böyle şeylerde çok sorulmaz, Franz. Fakat onun yanından pek ayrılmaya da gelmez, her zaman bir şeyler çıkabilir. Anasının gözü bir heriftir. Yanındakiler de."

Saat sekizi yirmi üç dakika ve on yedi saniye geçe biri daha sokuluyor tezgâha. Kim olabilir? İngiltere kralı mı diyorsunuz? Hayır, gelen, peşinde maiyeti, parlamento açılışına giden İngiltere kralı değil. Hayır, hayır. Peki ya kim? Paris'te Kellog Antlaşması'nı imzalamış olan delegeler mi? Çevrelerinde elli kadar fotoğrafçı, ellerinde kalemler, büyük mürekkep hokkasının gelmesini bekleyen, fakat sonunda küçük mürekkep hokkasını kullanan delegeler mi? Hayır, onlar da değil. Ayaklarını sürüye sürüye gelen, grimsi yün çorapları sarkmış, Reinhold'du. Dikkat çekmeyen, göze pek batmayan, fare grisi delikanlı, fakat peşinde birkaç kişi daha. Sonra tezgâhın yanında dikilenlerle kafa kafaya veriyorlar, aranıyorlar meyhanede. Franz ile Meck, masalarında oturmuş dikkatle onlara bakıyor. Ne yapacaklarına. Adamlar hep birlikte bir masaya oturuyor.

On beş dakika kadar sonra Reinhold bir fincan kahveyle bir şişe gazoz almak için ayağa kalkacak ve dikkatle çevresine bakınacak. Ve karşıdan ona gülümseyip el sallayarak kim bakacak? Tabii Nürnberg Belediye Başkanı Dr. Luppe değil. Adam o gün Dürer'i anma töreninde açılış konuşmasını yapmak zorunda. Peşinden de Rayş İçişleri Bakanı Dr. Keudell ve Bavyera Kültür Bakanı Dr. Goldenberger konuşacak. Bu nedenle onlar da bugün meyhanede değiller, Wrigley çikletleri dişlerinize sağlık, nefesinize ferahlık getirir. Karşıdan gülen Franz Biberkopf'tan başkası değil. Otuz iki dişini göstererek

sırıtıyor. Reinhold masasına doğru yürüdüğü için çok memnun. Ne de olsa eğittiği insan, yetiştirmesi, dostu Meck'e rahatça takdim edebilir. Hele bak, nasıl da geliyor. Onun dizginleri elimizde. Reinhold masaya yanaşıyor, oturuyor, önce bir şeyler mırıldanıyor, sonra kekeliyor. Franz meraklı, ağzını yokluyor, Meck de duysun istiyor: "Evdekiler nasıl, Reinhold?" Eh, iyi sayılır, Trude evde, insan alışıyor..." Konuşması ağır ağır tıkanmış su borusunun damlaması gibi. İyi, iyi. Franz memnun. O kadar memnun ki, neredeyse ayağa fırlayacak. Başarmıştı. Benden başka kim başarabilirdi ki? Sırıtarak dostu Meck'e bakıyor. Meck'in bakışlarında hayranlık var. "Dünyayı yola getiriyoruz, Meck, öyle değil mi? Kim gelirse gelsin, adam ederiz." Franz, yanındaki Reinhold'un omzuna vuruyor. Omuzlar titriyor. "Görüyor musun, delikanlım, kendini toparladın mı dünyada her şey yoluna girer. Ben hep derim, kendine gel ve sabırlı ol sonuna kadar. O zaman hiç kimse sana bir şey yapamaz!" Ve Franz memnun, seviniyor, sevinci sonsuz. Pişman bir günahkâr dokuz yüz doksan dokuz namusludan iyidir.

"Peki, Trude ne diyor, şaşırmıyor mu her şeyin yolunda olmasına? Ve sen, sen memnun değil misin, karılarla artık başın dertte olmadığı için? Söylesene be adam! Reinhold, karılar iyidir, insana zevk verir. Bana sorarsan, karılar hakkında ne düşündüğümü, sana, ne az ne de çok olmalı derim. Çok oldu mu tehlikelidir, hemen uzaklaşmalı. İstesem sana neler anlatırdım." Ida'dan, cennet bahçesinden, Treptov'dan, küçük ayakkabılardan, sonra Tegel'den... Zaferler, uzakta kaldı onlar, haydi iç. "Ben yardım edeceğim sana, Reinhold. Kadınlarla başın derde girdi mi, Selamet Ordusu'na gitmene hiç gerek yok. Biz her şeyi daha iyi hallederiz. Haydi, şerefe Reinhold. *Bir kadeh biradan korkma.*" Karşısındaki kahve fincanını havaya kaldırıyor: "Ne halledebilirsin Franz, niçin ve nasıl?"

Vay canına, az kalsın yanlış bir şey söyleyecektim. "Ben sadece demek istiyorum ki... Bana güvenebilirsin... Haydi, iç hafif bir şey." Karşısındaki mırıldanıyor: "Yoksa benim doktorum musun?" "Niçin olmayayım? Bu konularda bilgi sahibiyimdir. Biliyorsun, Reinhold, sana yardım ettim, Cilly'de, daha öncekinde de. Sana şimdi de destek olacağıma inanmıyor musun? Franz hep insan dostudur. O, doğru yolun nerede olduğunu bilir."

Reinhold başını kaldırıyor, karşısındakine hüzünlü gözleriyle bakıyor: "Öyle mi? Doğru yolun nerede olduğunu biliyorsun demek?" Franz onun bakışlarına dayanıyor. Bunu fark etmeli, karşısındakinin dayanıklı olduğunu anlarsa iyi gelir. "Evet, işte Meck de sana doğrular. Biz yeteri kadar deneyimliyizdir ve bu bizim temelimizdir. Gelelim içkiye. Reinhold, bir kadehe dayanırsan ziyafet benden, her şeyin masrafı benim cebimden çıkacak." Reinhold, karşısında göğüslerini şişirmiş Franz ile yanında oturan ve ilgiyle onu dinleyen ufak tefek Meck'e bakmaya devam ediyor. Sonra başını önüne eğiyor ve fincanında bir şeyler arıyor: "Sen beni iyileştirip koca mı yapmak istiyorsun?" "Şerefe Reinhold! Yaşasın koca! Üç kere üç dokuz, içiyoruz domuzlar gibi, haydi sen de söyle şarkıyı Reinhold! Her şeyin zor başlangıcı, ne de olsa olmaz son, başlangıçsız!"

Meyhanede şarkı duvarlarda yankılanıyor. Sağa sola sallananlar. Reinhold başını kahve fincanından kaldırıyor. Pums, yağlı suratı kıpkırmızı, duruyor yanında. Kulağına bir şey mırıldanıyor. Reinhold omuzlarını silkiyor. Sonra Pums sigara dumanları ardından üfler gibi konuşuyor, neşeli bir karga sanki: "Size daha önce de sormuştum Biberkopf. Nasıl, o kâğıt işlerini yapmaya, sokak sokak dolaşmaya devam edecek misiniz? Ne kazanılır bu işten? Tanesi iki fenikten saati beş feniğe gelir, öyle değil mi?" Sonra her kafadan bir ses çıkıyor. Franz'a bir sebze ve meyve arabası verilmeli, Pums malı temin edecek,

kazancı çok yerinde. Franz istemiyor, yanaşmıyor, Pums'un çevresindeki herifleri pek gözü tutmuyor, bana günün birinde mutlaka kazık atarlar. Reinhold, kekeme, pek karışmıyor, susuyor. Franz, ne düşündüğünü sorduğunda, hep ona bakmış olduğunu, şimdiyse başını yine kahve fincanına eğdiğini fark ediyor. "Haydi, Reinhold, sen ne diyorsun?" Karşısındaki kekeliyor: "Ben de yapıyorum..."

Sonra Meck de, niçin olmasın, deyince, Franz bir düşünmeye karar veriyor. O anda evet ya da hayır demek istemiyor. Yarın veya ertesi gün gelecek ve Pums'la konuyu görüşecek, malın nasıl olduğunu, nereden alınacağını, hesabın nasıl yapılacağını, hangi semtlerin onun için iyi olacağını...

Sonra hepsi gidiyor, meyhane hemen hemen boşalıyor. Pums gidiyor, Meck gidiyor, Biberkopf gidiyor. Vatmanın biri tezgâha dayanmış, meyhaneciye maaşlardan yapılan kesintilerden şikâyet ediyor. Çok fazlaydı. Masalar da boştu. Kekeme Reinhold tek başına oturuyor. Önünde üç tane boş gazoz şişesi, yarı dolu bir bardak ve kahve fincanı. Eve gitmiyor. Evde sarışın Trude uyuyor. Reinhold düşünüyor, zihnini kurcalıyor. Kalkıyor, ayaklarını sürüye sürüye meyhanede yürüyor, yün çorapları sarkıyor. Acınacak bir hali var adamın, yüzü soluk, renksiz, kırışık içinde. Tezgâhtan yine bir fincan kahveyle bir şişe gazoz alıyor.

8 Nisan 1928, Pazar

"Kar gelecek, belki nisanda her yer yine bembeyaz olacak." Franz Biberkopf, küçük odasının penceresinde oturuyordu, sol kolunu pervaza dayamış, başını eline koymuştu. Öğleden sonraydı, günlerden pazar, sıcaktı oda. Cilly öğleye doğru yakmıştı sobayı, şimdi arkadaki yatakta uyuyordu, koy-

nunda küçük kedisi. "Kar gelecek mi? Gökyüzü gri. Yağsa ne güzel olurdu."

Ve Franz gözlerini kapattı, çan sesleri duydu. Dakikalarca öyle oturdu, hiç kıpırdamadan çanları dinledi: Bum, bim bim bum, bim bam, bumm bum bim. Sonra başını kaldırdı, dikkatle kulak kabarttı: İki çan sesi geliyordu, biri boğuk, öteki tiz. Sustular.

Bu saatte niçin çaldılar, diye kendi kendine sordu. Birden yine başladılar, gürül gürül, hırslı, güçlü. Müthiş bir gürültü. Ve aniden sustular. Bıçakla kesilmiş gibi.

Franz kolunu pencerenin pervazından çekti, odaya gitti. Cilly kalkmış, yatakta oturuyordu, elinde küçük bir ayna, dudaklarının arasında küçük bigudiler, neşeli neşeli bir şarkı mırıldanıyordu. Franz yanına sokuldu. "Ne oluyor bugün, Cilly? Bayram filan mı?" Kadın saçlarıyla uğraşıyordu. "Yok, sadece pazar." "Belki bayram da?" "Ne bileyim, Katolik bayramı filan olabilir." "Kilise çanları çalıp duruyor da." "Nerede?" "Biraz önce, duymadın mı?" "Hayır. Sen duydun mu Franz?" "Tabii duydum. O gürültüyü kim duymazdı!" "Düş gördün belki?" Korkuyorum. "Hayır, hayır, düş filan görmedim. Şurada oturuyordum." "Belki bir an için dalmıştın?" "Hayır." Israr etti, vazgeçmedi. Arkasına döndü, yürüdü, masadaki yerine oturdu. "Böyle şey düşte görülür mü? Kulaklarımla duydum." Bir şişe bira açıp başına dikti. Korkusu geçmedi.

Cilly'ye baktı. Kadının gözlerinde hüzün vardı. "Kim bilir ne oldu Cilly..." Sonra gazetenin nerede durduğunu sordu. Kadın gülümsedi: "Bugün gazete yok ki. Pazar günleri gazete hiç çıkmaz, Franz."

Dünkü gazeteyi eline aldı, başlıklara şöyle bir göz attı: "Bir sürü ufak tefek şeyler. Önemli değil, hiçbir şey olmamış." "Kulağına çan sesleri geldiğine göre Franz, kalkıp kiliseye mi gideceksin?" "Ah, sıkma beni şu kara cüppelilerle. Bana göre

değil. Fakat çalmamasına rağmen çan sesleri duymam komik." Düşündü. Kadın yanı başında durmuş, onu okşuyordu. "Biraz sokağa çıkayım Cilly. Bir saatliğine, şöyle bir dolaşıp hava alayım. Neler olup bitmiş, belki duyarım bir şeyler. Gelirken de yarınki gazeteleri getiririm. *Dünya* veya *Pazartesi Sabahı*, belki bir şey yazarlar." "Bırak şimdi böyle şeyleri Franz. Ne yazacak gazeteler? Prenzlauer Kapısı'nda bir çöp arabası devrildi, bütün çöpler caddeye yayıldı. Veya ne bileyim, şöyle bir haber: Gazetecinin biri yanlışlıkla para üstünü tam verdi."

Franz güldü: "Her neyse, ben gidiyorum. Hoşça kal Cilly..."

"Sen de, Franz."

Sonra Franz odadan çıktı, dört kat merdiveni yavaş yavaş indi ve Cilly'yi bir daha görmedi.

Kadın saat beşe kadar odasında bekledi durdu. Franz gelmeyince çıktı, sokaklarda yürüdü, Prenzlauer Kapısı'na kadar bütün meyhanelerde onu aradı. Hiçbirine uğramamıştı. Fakat gazete alıp ne olup bittiğini öğrenmek istiyordu, diye düşündü. Bir yere gitmiş olmalıydı. Prenzlauer Kapısı'ndaki meyhanenin sahibesi, "Hayır, buraya gelmedi," dedi. "Fakat Bay Pums, Bay Biberkopf'un nerede oturduğunu sormuştu. Belki oraya gitti?" "Hayır, hiç kimse kapıyı çalmadı." "Belki adresi bulamadı." "Olabilir." "Ya da Franz'a çıkarken kapıda rastladı?"

Cilly akşama kadar meyhanede oturdu, bekledi, içerisi yavaş yavaş doldu. İkide bir başını kaldırıp kapıya bakıyordu. Bir ara dışarı çıkıp eve kadar gitti. Sonra yine geri döndü. Biraz sonra Meck geldi, onu avutmaya çalıştı, şakalar yaptı. "Yine döner gelir, bu çocuk ev yemeğine alışıktır. Üzülmene hiç gerek yok Cilly." Fakat böyle konuşurken, bir zamanlar Lina'nın da yanında oturmuş olduğu ve Franz'ı aradığı aklına geldi. Lüders ve ayakkabı bağı olayında. Sonra Cilly ıslak ve karanlık caddeye çıkarken onunla birlikte gitmeyi düşündü,

fakat vazgeçti. Kadını korkutmak istemiyordu, belki her şey önemsizdi.

Cilly birden öfkeyle Reinhold'u anımsadı, evine doğru yürüdü. Belki Franz'a yine bir kadın vermek istiyordu, belki Franz'ın eve gelmemesinin nedeni buydu. Reinhold'un oda kapısı kilitliydi. İçeride hiç kimse yoktu, Trude bile.

Meyhaneye döndü, Prenzlauer Kapısı'ndakine. Kar yağmaya başlamıştı, ıslak ıslak. Aleksander Meydanı'nda gazete satıcıları bağırıyordu: *Pazartesi Sabahı, Dünya*... Tanımadığı birinden bir gazete aldı, sayfalarını karıştırdı. Bir şey olmuş muydu, yoksa Franz gerçekten düş mü görmüştü? Yok canım, Amerika'da tren kazası, komünistlerle gamalı haçlıların çatışması... Böyle şeylere karışmaz Franz. Wilmersdorf'ta yangın, büyük zarar. Bana ne bunlardan. Vitrinleri ışıl ışıl olan Tietz Mağazası'nın önünden yürüdü. Ağır ağır. Meydanı geçip karanlık Prenzlauer Caddesi'ne vardı. Elinde şemsiye yoktu, üstü başı sırılsıklam olmuştu. Prenzlauer Caddesi'nde, küçük pastanenin önünde birkaç sokak kadını duruyordu, ellerinde şemsiyeler. Pasajın girişini kapatmışlardı. Omzunun üzerinden birisi laf attı, şişmanın biri, başı şapkasız. Cilly hızlandı. Biri daha laf atmaya kalkarsa gününü görür, ne oluyor bu heriflere! Böylesi de başıma gelmemişti.

Saat ona çeyrek vardı. Berbat bir pazar. O saatlerde Franz kentin başka bir semtinde yerde yatmaktaydı. Kafası sokağın taşlarında, bacakları kaldırımda.

Franz merdivenden iniyor. Bir basamak, bir daha, bir daha, dört kat merdiven, hep aşağı, hep aşağı. Başı sersem gibiydi. Çorban var mı Stein Hanım? Kaşığın var mı, Stein Hanım? Var mı kaşığın, var mı çorban Stein Hanım? Hayır, hayır, bana göre değil. Sıkıntıdan ter içindeyim. Dışarı çıkıp hava almalı-

yım. Merdivenin tırabzanına tutunmalı, doğru dürüst ışık yok ki, düşmemeye dikkat etmeli.

İkinci katta kapı açılıyor, ağır ağır yürüyen adamın biri peşinden geliyor. Göbekli şişman biri olmalı, zor nefes alıyor, hem de merdiveni inerken. Aşağıda Franz Biberkopf kapının önünde şöyle bir duruyor. Hava gri mi gri, bir tuhaf, kar yağacak galiba. Peşinden merdiveni inmiş olan adam yanında duruyor, nefes nefese. Ufak tefek, sünger gibi, kireç yüzü şişmiş, kafasına yeşil bir fötr şapka geçirmiş. "Ciğerleriniz pek iyi değil galiba komşu?" "Evet, evet. Merdiven de..." Birlikte yürüyorlar. Franz'ın yanındaki nefes nefese: "Bugün beş defa merdiven inip çıktım, hesaplayın kaç basamak. Yirmi merdiven, hepsi ortalama otuz basamak..." "Sizin yerinizde olsam kendime başka bir meslek arardım."

Kar başlıyor, lapa lapa. Bakınıyorlar. Ne güzel, diyor Franz kendi kendine. "Evet. Ben ilana gidiyorum. Her gün, hele pazar günleri daha çok. Çünkü pazarları çok ilan verilir." Tabii, insanların pazarları okumaya daha çok zamanı olur, onun için. Ben bu işten biraz anlarım da." "Yoksa siz de mi ilan verirsiniz?" "Hayır, fakat ben gazete satarım. Şimdi de gazete almaya gidiyorum, okumak istediğim için." "Ben hepsini okudum. Havaya bakın, ne berbat." "Ne de olsa nisan. Dün güzeldi. Göreceksiniz, yarın yine güneş açar. İddiaya girelim mi?" Yanındaki derin derin nefes alıyor, sokak fenerleri yanıyor, birinin altında duruyorlar, adam cebinden küçük bir not defteri çıkarıyor, okumaya çalışıyor. Franz, "Islanacak," diyor. Adam duymuyor, defteri cebine sokuyor. Franz, konuşmamız sona erdi, diye düşünüyor, en iyisi allahaısmarladık, diyeyim. Ufak tefek yeşil fötrünün altından ona bakıyor: "Söylesenize komşu, siz nasıl geçiniyorsunuz?" "Niçin soruyorsunuz? Ben gazete satıcısıyım, serbest çalışıyorum." "Öyle mi? Geçimini-

zi böyle sağlıyorsunuz demek?" "Eh, yetiyor..." "Ne istiyor bu tuhaf adam?" Evet, ben de hep böyle istemiştim biliyor musunuz? Bir yerde serbest çalışayım, paramı kazanayım. Güzel olmalı, istediğini yapabilmek. Becerikli de oldun mu, işin iyidir." "Bazen de iyi olmuyor. Fakat siz de bir şeyler yapıyorsunuz, komşu. Hele pazar günü, bu havada. Böyle bir günde çok kimse iş yapmaz." "Doğru, çok doğru. Ben günün birçok saatinde bir yerlere gidip gelirim. Fakat iş az, çok az. İnsanlarda para yok." "Ne işi yaparsınız, komşu? Tabii sormama izin verirseniz?" "Küçük bir gelirim var, emeklilik maaşım. Serbest bir insan gibi para kazanmak nasıl olur merak ettim günün birinde. Daha önce posta idaresinde çalışıyordum. Her neyse, şimdi gazetelerde ilanlara göz gezdiriyorum, sonra da satılmak istenen şeylere gidip bakıyorum." "Mobilya gibi filan mı?" "Ne olursa olsun. Kullanılmış büro eşyaları, Bechstein piyanolar, halılar, pul koleksiyonları, para koleksiyonları, giyim eşyaları..." "Çok ölen mi var?" "Bir sürü. Evlerine gidip görüyorum, bazen de satın alıyorum." "Sonra da başkalarına satıyorsun, anladım..."

Nefes nefese olan adam sustu, paltosunun yakalarını kaldırdı, yumuşak karlarda yürüdüler. Biraz ileride, yine bir sokak lambasının altında adam durdu, cebinden bir deste kartpostal çıkardı, Franz'a hüzünlü hüzünlü baktı, eline birkaç kart tutuşturdu: "Okuyun, komşu." Kartta şunlar vardı: "P. P. Posta damgası. Dün yaptığımız anlaşmadan elimde olmayan nedenlerle çekileceğim için üzgünüm. Saygılarımla, Bernhard Kauer." "Kauer mi adınız?" "Evet, kopya makinesiyle yaptım. Bir zamanlar satın almıştım. Satın aldığım tek şey de o. Bütün kopyaları onunla yapıyorum. Saatte elli kopya yapmak mümkün." "Demek öyle. Peki, nedir bütün bu yaptıklarınız?" Herifin aklı pek yerinde değil. Gözleri de öyle bir tuhaf bakıp duruyor. "Okusanıza, elimde olmayan nedenlerle

çekileceğim. Önce satın alıyorum, diyorum fakat sonra ödeyemiyorum. Hiç kimse de parasız mal vermiyor tabii. Onlara kızılmaz. Fakat ben yine de sağa sola gidiyorum, bir yerlere çıkıp iniyorum, satın alıyorum, anlaşıyorum, seviniyorum, insanlar da seviniyor mallarını sattıkları için, ne şanslıymışım, diyorum kendi kendime, ne de olsa çok güzel şeyler var, mükemmel para koleksiyonları filan, birden parasız kalan insanlar neler satıyor düşünemezsiniz bile. Sonra benim gibi biri geliyor, mallarına şöyle bir göz atıyor, anlattıklarını dinliyor, durumlarının ne kadar berbat olduğunu. Yeter ki ellerine birkaç kuruş geçsin. Kaldığımız binada da mal satın aldım ben, herkesin ihtiyacı var, çamaşır makinesi, küçük bir buzdolabı, ne olursa olsun, yeter ki satabilsinler, para gelince sevinsinler. Sonra çıkıp gidiyorum, biraz sonra yolda yürürken yaptıklarımdan korkuyorum: Param yok, param yok..." "Peki, satın aldıklarınızı sizden alacak bir başkası yok mu?" "Bırakın böyle şeyleri. Kopya makinesinde kartpostalları çoğaltıyorum. Beş feniklik pul üzerlerine, iş bitiyor böylece."

Franz şaşkın şaşkın bakıyor: "Hayret ediyorum size, komşu. Anlattıklarınızda ciddi misiniz?" "Bazen kartlara pul yapıştırmıyorum, evlere uğrayıp posta kutularına atıyorum, masrafı azaltıyorum." "Bütün gün sokak sokak dolaşıp duruyorsunuz, doğru dürüst nefes alamıyorsunuz, peki ama bütün bunlar ne için?"

Aleksander Meydanı'na gelmişlerdi.

Bir kenarda insanlar toplanmıştı, sokuldular. Yanındaki öfkeyle Franz'a baktı: "Ayda 85 markla yaşamaya çalışın da göreyim." "Fakat satın aldıklarınızı başkalarına satmanın yolunu bulmalısınız. Eğer isterseniz ben bir ilgileneyim, dostlarıma filan sorayım." "Saçmalamayın, ben sizi böyle şeylerle görevlendirecek değilim, ben kendi işimi kendim yaparım, ortak çalışmak filan yok." Birkaç kişi kavga edip duruyordu.

Franz yanındaki adama baktı, birdenbire kayboluvermişti. Öyle dolaşıp duruyor sokaklarda, şaşılacak biri. Yoluna devam ediyor.

Küçük bir meyhaneye giriyor, bir kadeh sert içkiyi başına dikiyor. *Vorwaerts* gazetesine göz atıyor, başka gazeteleri de şöyle bir karıştırıyor. Hepsinde aynı şeyler, yeni haberler yok, İngiltere'de büyük at yarışı, Paris'te de var mı acaba? Kim bilir ne kadar ödediler, kimler sevindi, paralar aktı?

Ve ayağa kalkıp meyhaneden çıkıyor, eve gitmek üzere. Kaldırım hâlâ kalabalık, bakalım ne oluyor orada? Salatalı sosis! Buyurun buyurun! Pazartesi sabahı, dünya!

Dövüşüyorlar, yarım saattir birbirlerine vurup duruyorlar, sudan bir nedendir mutlaka. Bu gidişle de ertesi güne kadar dövüşürler, o kadar zamanım yok. Hey siz, buraya abone mi oldunuz, çekilin bakayım şöyle kenara. Böyle yayılmaya hakkınız yok. Suratını nasıl da ekşitiyor.

Franz ite kaka öne kadar sokuluyor, bakalım dövüşen kimlermiş? İki delikanlı, onları tanıyor, Pums'un adamları. Ne diyorsun şimdi? Uzun boylusu iyi vuruyor, öteki yere çamurlara yuvarlanıyor. Be adam, bunun gibisinden de dayak yenir miydi? İş yokmuş sende. Kalabalık birden karışıyor, ne oluyor? Vay canına, polisler. Kaçın, polisler geliyor. Üzerlerine yağmurluklarını geçirmiş iki polis, kalabalığı yararak kavga edenlere sokuluyor. Hop, delikanlının biri yerden fırladığı gibi tüyüyor. Öteki, uzun boylusu hemen toparlanamıyor, böğrüne iyi bir yumruk yemiş olacak. Franz hemen yanına koşuyor, adamı orta yerde bırakmak olmaz, kimse dokunmasın, kollarının altından kavradığı gibi kalabalığın içine sokuyor. Polisler arıyor. "Ne oluyor burada?" "İki kişi kavga ediyordu." "Haydi, çekilin bakayım, dağılın!" Bağırıp çağırıyorlar ve her zamanki gibi bir gün geç geliyorlar. Çekilelim tabii, gidiyoruz polis bey, heyecana gerek yok.

Franz, yanında uzun boylu delikanlı, Prenzlauer Caddesi'nde bir apartmanın loş girişinde oturuyor. Sadece iki bina ötede, bundan dört saat kadar önce başı şapkasız şişman bir adam Cilly'ye laf atmıştı. Franz delikanlıyı sarsıyor: "Haydi be adam, kendine gel artık. Meyhaneye gidelim, böyle şeyler olur, dayanacaksın. Elini yüzünü sil bakayım." Kalkıp yürüyorlar. Delikanlının adı Emil. İlk meyhanenin önünde duruyorlar. Franz elini uzatıyor: "Nişanlım bekliyor evde, Emil, haydi hoşça kal." Uzun boylu delikanlı düşünceli: "Bana bir iyilik yapar mısın, Franz? Bu akşam Pums'la mal almaya gidecektim. Sen yapar mısın, nasıl olsa yolunun üzerinde. Haydi." "Yok, boş ver. Zamanım yok." "Ben şimdi gidemem. Fakat bekliyorlar. İki dakikalık iş."

Franz küfrediyor, yürüyor, hava da berbat mı berbat, fakat eve gitmem gerek, Cilly'yi de o kadar bekletemem ki. Salak herif, o kadar zamanımı aldı, şimdi de bu... Hızla yürüyor. Sokak lambasının altında ufak tefek bir adam durmuş elindeki defteri karıştırıyor. Kim bu? Ah, tanıyorum onu. Adam başını kaldırıp bakıyor, hemen konuşuyor: "Ah, siz misiniz komşu? Çamaşır makinesiyle buzdolabının satıldığı evde oturuyorsunuz. Evet, evet. Şu kartpostalları alır mısınız? Kutulara atarsınız, sonra tabii. Pul parası vermem gerekmez..." Ve Franz'a kartpostalları uzatıyor, elimde olmayan nedenlerle çekileceğim... Franz Biberkopf sesini çıkarmıyor, yürümeye devam ediyor, kartpostalları Cilly'ye de göstereyim, sonra kutulara atarım, nasıl olsa acelesi yok. Ufak tefek adam hoşuna gitmeye başlıyor, öyle sokak sokak, ev ev dolaşıp mal alıyor, cebinde beş fenik parası olmadan. Parası yok, fakat aklından zoru var...

"Merhaba, Bay Pums. İyi akşamlar. Size geldiğim için şaşırdınız, değil mi? Nasıl söylesem. Evet, Aleksander Meydanı'ndan geçiyordum. Landsberger Caddesi'nin köşesinde bir kavga. Şöyle bir bakayım, dedim. Kim kavga ediyordu biliyor mu-

sunuz? Nereden bileceksiniz. Sizin Emil, şu uzun boylu ile kısa boylu, adaşım olan, Franz'la, anladınız değil mi?" Bunun üzerine Bay Pums, öğle üzeri ikisinin arasında bir anlaşmazlık olduğunu sezdiğini söyler. "Uzun boylusu gelmiyor, öyleyse siz onun yerini alacaksınız, Biberkopf." "Ne yapacağım ben?" "Saat altıya geliyor. Dokuzda yeni malı almamız gerek. Biberkopf, bugün pazar, işiniz yok, paranızı alacaksınız, birkaç mark fazlasıyla. Diyelim ki saati beş mark." Franz durduğu yerde sallanır: "Beş mark?" "Evet, evet. Herifler beni yüzüstü bıraktı." "Kısa boylusu gelecek." "Tamam, anlaştık, beş mark, masrafınızla beş buçuk diyelim, önemli değil şimdi."

Franz, Pums'un peşinden merdivenleri inerken için için gülüyor. Ne şanslı bir pazar, böyle bir fırsat her zaman ele geçmez, demek çanlar gerçekten çalmıştı, bunun bir anlamı vardı. Ne kazanacağım, şöyle 15 veya 20 mark, hem de pazar günü, masrafım ne ki! Ve seviniyor, eli cebinde, kartpostallarla oynuyor. Kapıda Pums'a veda etmek istiyor. Adam şaşırıyor: "Ne oluyor, kabul etmiştiniz sanmıştım, Biberkopf?" "Tamam, tamam... Bana güvenebilirsiniz. Sadece eve kadar gideyim de, nasıl söylesem... Biliyorsunuz bir nişanlım var... Cilly... Reinhold'dan tanıyorsunuz, bütün bir pazar günü kızcağızı evde yalnız başına bırakamam da..." "Hayır, Biberkopf, şimdi gitmenize izin veremem. Gidersiniz sonra bir şey olur, vazgeçersiniz filan ve adamsız kalıveririm. Hayır, kadın yüzünden böyle şey olmaz Biberkopf. İşleri aksatmaya gelmez. Nişanlınız sizi terk edecek değil ya!" "Biliyorum, doğru konuştunuz, ona güvenebilirim. Fakat bu nedenle de haber vermek istiyorum ya. Ne yaptığımı görmüyor, bilmiyor ve de duymuyor. Hemen gidip gelirim." "Hayır, şimdi yürüyün benimle!"

"Ne yapsam ki?" diye kendi kendine mırıldanıyor Franz. Yürüyorlar. Prenzlauer Caddesi'nin köşesi. Sokak kadınları hâlâ bekleşiyor. Cilly de birkaç saat sonra bu kadınları göre-

cekti, Franz'ı ararken, ne yapacağını bilmeden sokak sokak dolaşırken. Sonra Franz bir kamyona biniyor, cebinde hâlâ kartpostallar, kutuya da atamadım, diye düşünüyor, keşke Cilly'ye birkaç dakika için uğrasaydım, kızcağız bekliyor.

Pums'la birlikte Schönhauser Caddesi'nde bir binaya gidiyorlar, yan kapıdan giriyorlar, yazıhanesinin burada olduğunu söylüyor Pums. Yukarıda ışık yanıyor, oda gerçekten de yazıhaneyi andırıyor, telefon, yazı makinesi ve masalar var. Sert yüzlü yaşlı bir kadın içeri giriyor. "Eşim, bu da Franz Biberkopf. Bugün bize yardım edecek." Kadın yine dışarı çıkıyor, sanki bir şey duymamış gibi. Franz orada duran gazetelere göz atıyor, Pums masasındaki kâğıtları karıştırıyor. Haberler karmakarışık: Küçücük bir tekneyle üç bin mil, Lessing Tiyatrosu'nda Piscator oyuncuları, Hindistan'da akraba evlilikleri yasaklandı, Bruno Walter'ın bu sezon en son konseri, 15 Nisan pazar şehir operasında, programda Mozart'ın senfonileri, geliri Viyana'daki Gustav Mahler heykeli fonuna hibe edilecek, kamyon şoförü, otuz iki yaşında, evli, özel kuruluşlarda iş arıyor...

Bay Pums da purosunu yakmak için bir kibrit arıyor. Birden kapı açılıyor. Önde yaşlı kadın, peşinde üç adam. İçeri giriyorlar. Pums başını bile kaldırmıyor. Gelenler adamları, Franz ellerini sıkıyor, kadın tekrar çıkmak istiyor, Pums, Franz'a doğru dönüyor: "Biberkopf, postaya mektup atmak istiyordunuz, değil mi? Haydi, Klara sen hallediver!" "Zahmetinize çok teşekkür ederim, Bayan Pums. Gerçekten yapar mısınız bunu benim için? Mektup değil, şu kartlar... Bir de nişanlıma haber..." Adresini veriyor, Pums'un zarflarından birine yazıyor, Cilly'ye nerede olduğunu ve saat ona doğru döneceğini söylemesini de rica ediyor, kartpostalları da kutuya atabilirse...

Evet, şimdi her şey yolunda, halledildi. Sert yüzlü yılan karı mutfakta zarfın üzerinde yazanları okuyor ve ocağın ate-

şine atıyor, kartpostalları da buruşturup çöp kutusuna. Sonra ocağın sıcağına sokuluyor, yarıda bıraktığı kahvesini yudumlamaya devam ediyor, hiçbir şey düşünmüyor, oturuyor, içiyor, vücudu ısınıyor. Öteki odada Biberkopf'un sevinci sonsuz, kafasında bir kasket, üzerinde yeşil asker kaputu, ayaklarını sürüye sürüye... Kim bu gelen? Kimin suratında böyle kırışıklar? Kim yürür böyle, sanki bir ayağı çamura saplanmış da, zorla çekiyormuş gibi? Kim olacak, tabii Reinhold. İşte şimdi Franz kendini evde hissediyor. Mükemmel! Sen de katılıyorsan seve seve yaparım, Reinhold. Şimdi ne olursa olsun, umurumda değil. "Ne, sen de mi bizimle birliksin?" Reinhold burnunu çekiyor, odada dolanıp duruyor. "Böyle bir karar aldım." Sonra Franz, Aleksander Meydanı'ndaki kavgadan söz ediyor, uzun Emil'i polisten kaçırdığını anlatıyor, hepsi merakla dinliyor, yeni gelenler. Pums hâlâ masasında oturuyor, bir şeyler yazıp duruyor, kadeh tokuşturuyorlar, ikisi aralarında bir şeyler mırıldanıyor, öteki Franz'la sohbet ediyor.

Akşamın saat sekizinde işe çıkıyorlar. Hepsi sıkı sıkı giyinmişler, kasketlerini yüzlerine indirmişler, Franz'ın üzerinde de palto var. Gülümseyerek, bende kalsın, diyor. Başımdaki kalın kumaş kasket de. "Niçin olmasın," diyorlar, "eğer hak edersen."

Her yer zifiri karanlık, çamur içinde. "Ne yapacağız ki?" diye soruyor sokağa çıktıklarında. "Önce bir otomobil gerekli ya da iki," diyorlar. "Sonra da mal. Elma ve başka ne varsa, hepsini alacağız." Bekliyorlar. Otomobiller gelip geçiyor. Yürüyorlar, Metzer Caddesi'nde iki otomobil var. Onları alacaklar. Hemen atlıyorlar, hızla yola çıkıyorlar.

Otomobiller peş peşe, yarım saat sürüyor yol, karanlıkta hiçbir şey sezmek mümkün değil, kim bilir neredeler, Weissensee olabilir ya da Friedrichsfelde. Yanındakiler, şefin bir

şey alması gerek, diyor. Bir evin önünde duruyorlar, ağaçlıklı, geniş bir cadde, Tempelhof mu burası? Ötekiler, biz de bilmiyoruz, diyor ve dumanlarını tüttüre tüttüre sigara içiyorlar.

Reinhold, Biberkopf'la aynı otomobilde. Sesi şimdi nasıl da değişik çıkıyor! Kekelemiyor da, yüksek sesle konuşuyor, asker gibi dimdik oturuyor. Gülüyor da, ötekiler onu dinliyor. Franz koluna giriyor: "Haydi, oğlum (kasketinin altından kulağına fısıldıyor) ne diyorsun yaptıklarıma? Karılarla iyi becerdim, değil mi? Söylesene!" "Tabii, tabii. Çok iyi, mükemmel..." Reinhold onun dizine vuruyor. Nasıl da sert vuruyor herif! Franz gülüyor: "Bizi birbirimize düşürecek karı henüz doğmadı, öyle değil mi?"

Çölde yaşam oldukça zordur.

Develer ararlar ve ararlar... Günün birinde kupkuru kemikleri bulunur.

Pums elinde bir bavulla biniyor araca, otomobiller hızla hareket ediyor, peş peşe. Caddelerden, sokaklardan geçiyorlar, Bülow Meydanı'nda duruyorlar. İniyorlar, yürüyerek yola devam ediyorlar. Yan yana değil, ikişer ikişer. "Biraz sonra halin ordayız, değil mi?" diyor Franz. "Evet, evet. Önce alacağız, sonra götüreceğiz."

Birden önden yürüyenler kayboluveriyor, Kaiser-Wilhelm Caddesi'nde, banliyö treninin yakınında. Bir evin önündeler, Franz'ın yanındaki kapıdan giriyor, karanlık koridorda kayboluyor, o da peşinden. "Burada," diyor adam, "sigarayı da at artık!" "Niçin?" Adam Franz'ın elini tutuyor, ağzındaki sigarayı çekip atıyor: "Ben öyle söylüyorum, onun için." Karanlık bir avluya giriyorlar, adam gözden kayboluyor, Franz ne yapacağını bilmiyor. Hiçbir şey anlamıyorum, beni burada bırakıverdi, karanlıkta. Ötekiler de nerede? Franz yolunu bulmaya çalışıyor, birden bir el feneri, gözleri kamaşıyor, Pums karşısında. "Siz, siz mi, ne işiniz var burada? Siz dışarıda kalın

Biberkopf, kollayın. Haydi, dışarı çıkın." "Öyle mi, ben de bir şey taşıyacağım sanıyordum!" "Saçmalamayın, haydi dışarı çıkın! Ne yapacağınızı söylemedi mi kimse size?"

El feneri sönüyor, Franz sarsak sarsak yürüyor. İçi rahat değil, yutkunuyor: "Ne oluyor burada, nerede ötekiler?" Dış kapıda duruyor, arkasından iki kişi geliyor, hırsızlık ve cinayet, çalıyorlar, ben gidiyorum buradan, kaçıyorum, patinaj, kayarak, sular üzerinde Aleksander Meydanı'na kadar onu tutuyorlar kolundan, Reinhold biri, parmakları çelik pençe gibi: "Sana hiçbir şey söylemediler mi? Burada duracaksın, dikkat edeceksin." "Kim söylüyor bunu?" "Bırak saçmalamayı be adam, acelemiz var! Kafan çalışmıyor mu? Düşünsene biraz. Dur burada ve bir şey sezersen ıslık çal." "Ben..." "Kapat çeneni be adam!" Sağ koluna bir yumruk iniyor, Franz'ın canı acıyor.

Kapının karanlığında, yalnız. Titriyor. Gerçekten titriyor bütün vücudu. Niçin duruyorum ben burada? Aldattılar beni tam anlamıyla, yaş tahtaya bastım. Heriften bir de yumruk yedim. İçeride çalıyorlar, kim bilir neler... Bunlar meyve tüccarı filan değil, hırsız hepsi! Yol upuzun, ağaçlıklı, kapkara, demir kapı, kocaman. Gün bitiminde bütün tutuklular koğuşlarına istirahate çekilecektir. Bir grup hırsız, hepsi de Pums'un emrinde. Çekip gideyim mi, yoksa burada bekleyeyim mi? Yapsam mı, ne yapsam? Tuzağa düşürdüler beni, kandırıp buraya getirdiler. Ne de anasının gözü hergelelermiş. Beni buraya erketeye yatırdılar.

Franz duruyor, duruyor ve titriyor, acıyan kolunu tutuyor. Tutuklular hastalıklarını saklamamalı, fakat hastalık da uydurmamalı. Yoksa cezalandırılırlar. İçeriden hiç ses gelmiyor, Bülow Meydanı'ndan otomobil kornaları. Arada bir çekiç sesi, el fenerinin yanıp sönen ışığı. Benim görevim burada beklemek. Böyle bir sahtekâr için beklemektense kuru ekmekle haşlama

patates yerim daha iyi. Avluda birkaç el feneri ışığı yanıp sönüyor. Franz hiç kıpırdamıyor. Kartpostal yazan adam geliyor aklına, tuhaf herif, çok tuhaf bir herif. Tek adım bile atmadan duruyor, Reinhold koluna vuralı olduğu yere çakılmış sanki. Kımıldamak istiyor fakat kımıldayamıyor. Yeryüzü demirden, elinde değil kıpırdamak, yeryüzü silindir gibi geliyor üzerine, yapacak hiçbir şey yok, insanlar içinde, kocaman bir sarnıç gibi, boynuzlu, gözleri yanan şeytanlar da içinde, parçalıyorlar insanı, zincirleri ve dişleriyle oturmuş parça parça ediyorlar. Ve bu hep böyle devam ediyor, kurtulamıyor hiç kimse. Karanlıkta bir parıltı, doğru dürüst ışık olsa arkada neler döndüğünü göreceğim ya.

Gitmek istiyorum, çekip gitmek, sahtekârlar, köpekler, hiçbir şey istemiyorum, hepsi sizin olsun. Bacağının birini oynatıyor, buradan kaçamamak komik. Hareketleniyor. Olmuyor. Sanki biri beni tutup hamurun içine atıvermiş, kurtulamıyorum. Olmuyor. Çok zor. Bacağımı öne atıyorum, ötekini de. Zar zor başaracağım galiba. İlerliyorum. Ne yaparsa yapsın onlar, çalsınlar, ben tüyüyorum. Paltosunu çıkarıyor, avluya doğru yürüdü, yavaş yavaş, korka korka, paltoyu suratlarına atacaktı. Attı, karanlıkta binaya doğru. Işıklar yanıp sönüyor, yanından iki kişi koşar adım geçiyor, üzerlerinde paltolar, başlarında kasketler, kucaklarında büyük paketler, dışarıda iki otomobil duruyor. Adamlardan biri geçerken Franz'ın koluna vuruyor, demir gibi güçlü: "Her şey yolunda mı?" Bu Reinhold. İki adam daha koşar adım binadan çıkıp otomobile gidiyor, ellerinde büyük sepetler. Sonra birkaçı daha, ışık yok, hepsinin acelesi var. Franz duruyor, dişlerini gıcırdatıyor, yumruklarını sıkıyor. Karanlıkta adamlar deli gibi çalışıyor, Franz'ın suratını görebilseler korkarlar. Çünkü orada duran artık Franz değil. Üzerinden paltosunu atmış, kasketini de. Bakışları bir tuhaf, elleri ceplerinde, yanından geçenlere bakı-

yor, tanımaya çalışıyor, bu kim, şu kim, bıçakları var mı, belki ceplerinde, siz tanımıyorsunuz Franz Biberkopf'u, ona şöyle dokunmaya çalışın, göreceksiniz başınıza gelecekleri. Peş peşe dört kişi çıkıyor, elleri kolları dolu, ufak tefek şişmancası Franz'a şöyle dokunuyor: "Haydi Biberkopf, gidiyoruz, her şey yolunda!"

Ve Franz kamyonette ötekilerle beraber oturuyor. Yanında Reinhold, tanımadığı Reinhold. İçeride ışık yanmıyor. "Ne itiyorsun beni?" diye fısıldıyor Franz. Bıçak filan yok sanırım.

"Kapat çeneni be herif! Çıkarma sesini." Öndeki kamyonet çılgın gibi gidiyor. Şoför aynaya bakıp gaza basıyor. Küçük pencereden içeri sesleniyor: "Gelen var mı?"

Hızla köşeyi dönüyorlar, öndekinin peşinden. Bir sokak lambasının ışığında Reinhold Franz'ın suratını görüyor. Gülümsüyor, mutlu. "Ne gülüyorsun, maymun herif? Çıldırdın galiba!" "Gülerim, sana ne!" "Gülmeni anlamıyorum." Beş paralık şu herife bak! Reinhold'un kafasında birden şimşekler çakıyor, bütün yol boyunca hiç gelmemişti aklına: bu Biberkopf'tu elinden karıları hep alan, bu küstah, yağlı domuz. Ben de oturup anlatmıştım ona dertlerimi. Artık Reinhold peşlerinden gelenleri filan düşünmüyor.

Kara ormanlardaki sular, ne kadar sessizsiniz. Hiç hareketsiz. Ormanda rüzgârlar esse, çam dalları yerlere eğilse, örümcek ağları parçalansa da kıpırtı yok. Fırtına sizi etkilemez.

Bu herif, diye düşünüyor Reinhold, yağları içinde oturuyor, keyfi yerinde, kafamı ütülüyor, karılardan söz ediyor, bana akıl veriyor, kendime hâkim olmalıymışım.

Franz sessiz sessiz gülmeye devam ediyor, başını çevirip küçük pencereden dışarı bakıyor, caddeye. Evet, peşlerinde var bir otomobil, demek fark edenler olmuş. Bekleyin, göreceksiniz cezanızı, bana böyle davranan sahtekârlar, serseriler, caniler.

Başka insanlara güvenene lanet olsun, diyor Yeremya. Onun bozkırda tek başına kalmış birinden farkı yoktur. O tuzlu, çorak ve hiç kimsenin yaşamadığı topraklarda yapayalnızdır. Yürek her şeyden daha aldatıcıdır, iyileşmez; onu kim anlayabilir?

Aynı anda Reinhold, karşısındaki adama gizli bir işaret veriyor. Kamyonetin içi bir karanlık, bir aydınlık. Reinhold elini Franz'ın yanındaki kapı tokmağına atıyor. Geniş bir caddede deli gibi gidiyorlar. Franz dışarı bakmakta. Birden onu tutup çekiyorlar, öne doğru. Ayağa kalkmak istiyor, Reinhold'un yüzüne vuruyor. Fakat o güçlü, acımasız bir güç. Kamyonetin içine buz gibi rüzgâr giriyor. Franz'ı itiyorlar, kumaş toplarının üzerine yuvarlanıyor, bağırarak Reinhold'un boğazını yakalıyor. Koluna bir sopa iniyor, kalçasına bir tekme, kapı açılıyor, Franz kumaş toplarının üzerinden itiliyor, tutunacak yer arıyor, kolları basamakta.

Birden başına bir sopa daha. Reinhold eğiliyor, Franz'ın gücü kalmamış vücudunu caddeye atıyor. Kamyonetin kapısı hızla kapanıyor. Peşlerinden gelen otomobil yerde yatan insanın üzerinden geçiyor. Tipide av devam ediyor.

Sevinelim: Güneş doğar, ışınları bizi ısıtır. Gaz lambasının ışığı sönebilir, elektrik lambasının da. İnsanlar, çalar saatin sesiyle yeni bir güne uyanır. Uykudan önce 8 Nisan'sa, uykudan sonra 9 Nisan'dır. Önce pazar ise sonra pazartesidir. Yıl değişmemiştir, ay da, fakat yine de bir değişim olmuştur. Dünya dönmeye devam etmiş, güneş yeniden doğmuştur. Gökbilimciler uğraşır bu gibi şeylerle. Güneşin ne olduğunu kimse doğru dürüst bilmez. Gezegenler sisteminin merkezidir, derler. Dünyamız küçücük bir gezegen, peki ya bizler neyiz? Güneş doğunca seviniriz, üzüleceğimize. Çünkü o dünyadan üç yüz bin defa büyük. Neyiz biz insanlar? Birer sıfır. Evet, sıfırız biz. Güneşin doğmasına sevinmemiz çok komik.

Güzel ışınlar, beyaz ve güçlü caddeleri doldurur, odalarda renkleri canlandırır, insan yüzlerine can verir. Hatlara dokunmak huzur getirir; hele renkleri görmenin mutluluğu. İnsan sevinir, insan yaşar. Seviniriz. Nisan ayında biraz ısınan havalara, açmaya başlayan çiçeklere. Sanırım birer sıfır değiliz biz insanlar. Böyle düşünmek bir hata.

Sen doğ, güneş, korkutmuyorsun bizi. Yüz binlerce kilometreden bize ne, çapın da, iriliğin de korkutmuyor bizi. Sıcak güneş, sen doğ. Güzel ışınlar, gelin siz. Güneş, sen mutluluksun biz insanlar için.

Biraz önce Paris Ekspresi'nden inerken çok mutluydu. Mantosunun yakaları kürklü, iri gözlü o ufak tefek insancık, Black ve China adlı küçücük Pekin köpekleri kolunda. Fotoğrafçılar ve gazeteciler etrafında. Sessiz sessiz gülümseyerek olup bitenlere katlanıyor. Raquil. İspanyol kolonisinin, sevdiği fildişi renklerinde sunduğu güller onu mutlu kılıyor. Ne de olsa en çok sevdiği renk. "Berlin'i çok merak ediyorum," sözleriyle otomobile biniyor bu ünlü kadın ve el sallayan insanlara veda edip yeni günün ilk ışınlarıyla aydınlanan kente doğru ilerliyor.

Altıncı Kitap

Şimdi Franz Biberkopf'un içki içip insanlardan saklandığını görmüyorsunuz. Şimdi onu gülerken görüyorsunuz. İnsan ayağını yorganına göre uzatmalı. Hiç kimse, en güçlü bile onu zora koşmamalı. Franz Biberkopf yumruğunu kaldırıyor karanlık güçlere doğru. Karşısında bir şeyler seziyor. Fakat göremiyor. Olacak, günün birinde çekip tepesine inecek.

Ümitsizliğe kapılmanın hiç anlamı yok. Bu hikâyeyi anlatmaya, acıklı sonuna kadar anlatmaya devam edeceğim, fakat şu sözleri sık sık kullanacağım: Ümitsizliğe kapılmanın hiç anlamı yok. Çünkü size hikâyesini anlattığım adam alışılmış biri sayılmaz, fakat yine de onu anlıyor, hatta attığı her adımdan sonra, ben de olsa böyle yapardım, diyoruz.

Korkunç bir gerçek, Franz Biberkopf üzerine anlattıklarım. Bu adam başına geleceklerden haberi olmadan evinden çıkmış, istemeye istemeye hırsızlığa karışmış ve sonunda bir otomobilin tekerlekleri altına atılmıştı. Halbuki o yasalara uyarak, onların dışına çıkmayarak namusuyla yaşamaya çabalamıştı.

Fakat ben yine de ümitsizliğe kapılmanın hiç anlamı yok, diyorum. Ben bir şeyler biliyorum, belki şu satırları okuyan bazı kişiler de bir şeyler seziyor. Perde kalkıyor, gerçekler yavaş yavaş ortaya çıkıyor. Olayları Franz'ın yaşadığı gibi takip edeceğiz biz de. O zaman her şey daha iyi anlaşılacak.

Haram mal faydalı

Reinhold başlamışken devam ediyor. Ertesi gün, pazartesi öğle üzeri eve dönüyor. Ve saat tam birde çoktandır başından savmak istediği Trude'yi kapı dışarı ediyor. Benim yerimde bir başka anlatan olsa Reinhold'a tam burada iyi bir ceza verirdi. Fakat benim elimde değil, çünkü böyle bir ceza gelmedi. Reinhold'un kafası yerindeydi, keyfi de. Daha da keyiflenmek için Trude'yi kapı dışarı etti. Artık yapışkanlaşmış, neredeyse

oturduğu minderi çürütmeye başlamış kadını atıverdi. Aslında Reinhold da pek istemiyordu ya, fakat her şey kendiliğinden oluverdi. Daha doğrusu orta beyninin katılımıyla. Çünkü o tam anlamıyla alkolün etkisi altındaydı. Gerçekte alınyazısına şükretmeliydi, ne de olsa dün akşam bütün vücudu alkol doluydu, şimdiyse artıklar kalmıştı. Reinhold, Franz'ın güldüğü bu pısırık insan, o güne kadar hiçbir kadına kötü bir şey söylememiş bu erkek, öğle üzeri saat birde Trude'yi müthiş dövüyor, saçlarını kökünden koparıyor, başında aynayı parçalıyor, haykıran ağzını kan revan içinde bırakıyordu. Kadın aynı akşam dudakları patlayacak gibi şiştiği için doktora gitmek zorunda. Birkaç saat içinde bütün güzelliğini yitirmişti. Dudaklarına merhem sürmüş, çenesini kapamıştı. Konuşması yasaklanmıştı. Bütün her şeyi, Reinhold daha önce de söylediğimiz gibi, birkaç kadeh içki beynini narkoz altına aldığı için orta beynin dediklerine uyarak yapmıştı ve orta beyin Reinhold'da nedense çok becerikliydi.

Ona gelince, akşamüstü geç saatlerde kendini henüz pek iyi hissetmiyordu, fakat yine de biraz olsun kafası yerindeydi, yattığı yerden doğrulmuş ve evindeki bazı değişiklikleri şaşkınlık içinde görmüştü. Galiba Trude de yoktu. Bavulunu almış gitmişti. Ayrıca ayna parçalanmış, biri hiç utanmadan yere kanlı kanlı tükürmüştü. Reinhold çevresine şöyle bir bakındı, zarar ziyanı gözden geçirdi. Ağzında bir şey yoktu, öyleyse Trude tükürmüştü. Demek ki kadının ağzına vurmuştu. Birden keyfi yerine geldi, kendi kendine saygı duydu ve yüksek sesle güldü. Yerden bir ayna parçası alıp suratına baktı: Reinhold, sen başardın, hiç beklemezdim senden bunu! Sevgili Reinhold, iyi Reinhold! Çok sevindi. Yanaklarına vurdu.

Düşündü: Kim atmıştı Trude'yi evden? Yoksa bir başkası mı, acaba Franz filan mı? Dün akşam ve gece olanları henüz anımsamıyordu. Ev sahibesi kadına gitti, ne de olsa araları iyiy-

di, kapısını çaldı: "Bugün evde çok gürültü oldu galiba?" Ve kadın hemen başladı: Çok doğru yapmıştı Reinhold, Trude'yi attığına sevinmişti, tembel hayvanın biriydi o karı, bir jüpon ütülemesini bile beceremiyordu. Ne, karı bir de jüpon mu giyiyordu? Böyle şeyler hiç de hoşuna gitmezdi Reinhold'un. Demek ki Trude'yi dövüp evden atan kendisiydi. Ne kadar mutluydu şimdi. Ve birden dün akşam ve dün gece olan bitenleri anımsadı. İyi bir iş çevirmişlerdi, çok şey yürütmüşlerdi ve yağlı Franz Biberkopf'u da benzetmişlerdi. İnşallah üzerinden bir otomobil geçmiştir de, geberip gitmiştir. Trude'den de kurtulmuştu. Vay canına, banka hesabım dehşet!

Şimdi ne yapacağız? Önce bir şıklaşalım, akşam dışarı çıkmak için. İçki yok, diyenin ben alnını karışlarım. Önce ben de istemiyordum. Saçmalıkmış. Bak neler başardım, hem de hiç kuvvet sarf etmeden.

Tam giyinirken Pums'un gönderdiği bir adam yukarı odasına geliyor, bir şeyler söylüyor, fısıldıyor, ıkınıp sıkılıyor, Reinhold karşıya meyhaneye lütfen uğrayıversin. Ancak bizim Reinhold'un şıklaşıp da aşağı inmesi bir saati buluyor. Bu akşam sıra karılarda, Pums kendi işini kendi becersin. Meyhanede bekleyenler korku içinde, Reinhold başlarını derde sokacak şu Biberkopf'la. Eğer geberip gitmemişse hepimizi ele verir. Geberirse yine kötü, hepimiz çamura batarız. Soruşturup ederler, evinde, başka yerlerde filan, sonunda bir şey ortaya çıkıverir.

Fakat Reinhold mutlu. Neşesini de yitirmiyor. Bugüne kadar böylesine mutlu olduğunu hiç anımsamıyor. İçkiye yine başlamıştı, istediği karıyı alır, istediğini atardı, sayısı hiç önemli değildi. En önemlisi, istemediğine hemen yol verecek gücü kendisinde bulmasıydı. Hemen tura çıkmalıydı. Fakat Pums'un adamları ağzından söz almadan gitmesine izin vermiyordu. Hep birlikte Weissensee'de saklanacaklardı, şöyle iki

üç gün, Franz'a ne olduğunu anlayana kadar. Peki. Reinhold onlara bu sözü verdi.

Ve o gece de unutuverdi. Hemen saldırır gibi tura çıktı. Fakat başına hiçbir şey gelmedi. Herifler Weissensee'deki binada oturuyor, korka korka bekleşiyordu. İki gün sonra gizlice evine geldiler, Reinhold'u alıp götürmek için. Fakat o gitmeye yanaşmadı, çünkü Karla adında bir kadınla buluşması gerekiyordu.

Ve Reinhold haklı çıktı. Franz Biberkopf'tan haber filan çıkmadı. Ne onu gören ne de hakkında bir şey işiten oldu. Herif sanki yer yarılıp da içine girmişti. Bizim için böylesi iyi. Pums'un adamları teker teker ortaya çıktı, evlerine dağıldı.

Reinhold'un evinde de şimdi Karla denen kadın kalmaktaydı. Saman sarısıydı saçları. İlk gün yanında üç büyük şişe içki getirdi. Reinhold arada sırada yudumluyordu. Kadın ise içiyordu, hiç de fena sayılmazdı. Reinhold düşündü: İç bakalım, ben içmeye başladım mı, sana güle güle demenin zamanı gelmiştir.

Okurlar arasında Cilly'yi merak edenler vardır. Zavallı kıza ne olmuştu? Eğer Franz ölmüşse kızcağız ne yapacaktı? Ya da bir daha hiç gözükmezse Cilly'yi ne yapsındı? Ah, ona hiçbir şey olmaz, o işini bilir. Hiç merak etmeyin, sakın üzülmeyin. Onun gibileri hep dört ayak üzerine düşer. Cebinde iki günlük parası var. Tam bittiğinde, salı günü, tam da benim düşündüğüm gibi, macera aramaya çıkmış olan Reinhold'a rastlamıyor mu? Berlin'in en şık erkekleri gibi ipek gömlek üzerinde. Cilly şaşkın, ne yapacağını bilmiyor. Herife âşık mı, yoksa onunla iyice bir hesaplaşsın mı?

Schiller'in dediği gibi, hançer pelerinin altında. Yanında hançer değil bir yemek bıçağı taşıyor. Karar veriyor, Reinhold'u vuracak, neresinden olursa olsun. Evinin kapısının önünde duruyorlar, herif çok cana yakın, kırmızı iki gül

uzatıyor, yanağına soğuk bir öpücük konduruyor. Ve Cilly düşünüyor: Konuş bakalım, istersen sabaha kadar, sonunda bıçağı saplayacağım. Fakat neresine? Biraz şaşkın. Böyle güzel kumaşa bıçak sokulur mu, herifin üzerindeki pahalı giysilere? Nasıl da yakışıyor! Yürüyor. Cilly küçük adımlarla yanma gidiyor. Franz'ın gitmesinin nedeni sensin, diyor. Niçin mi? Franz'ın eve uğradığı yok, iki gündür onu bekliyor. Ayrıca Trude de artık Reinhold'da değil. Karıyı Franz'a kakalayan tabii o. Bundan emin, karşı çıkmaya filan kalkışmasın.

Reinhold şaşkın. Trude'yi de nereden biliyordu. Nereden olacak, biraz önce yukarı çıkmış, ev sahibesi kadınla konuşmuştu. Trude'yle kavga ettiğini öğrenmişti. Ahlaksız herif. Cilly küfrediyor. Elinde bir başkası var, giyinişinden belli oluyor. Bıçağı saplamak için yürekleniyor.

Reinhold farkında, on metreden anlaşılıyor: Birincisi, parası yok. İkincisi, Franz'a çok öfkeli ve üçüncüsü, bana, yakışıklı Reinhold'a âşık. Böyle giyindi mi bütün karılar ayağına kapanıyor, hele yeniden karşılaştığı eskiler. Franz Biberkopf'a o da öfkeli, atıp tutuyor, herif nerede kim bilir, o da bilmek istiyor. Ortadan toz olmuş olacak. Sana gelince, şimdi doluyum, fakat mayısta bir daha sorabilirsin. Sen çıldırmışsın, diyor Cilly öfkeyle ve sevincinden ne yapacağını bilmiyor. Her şey mümkün bende, diyor Reinhold ve uzaklaşıyor. Ah Reinhold, ah. Sensin benim erkeğim. Benim Reinhold'um, ben yalnız sana âşığım.

Ve Reinhold her meyhanenin önünde Tanrı'sına şükrediyor, içki denen şeyi bulduğu için. Bütün meyhaneler kapanırsa, bütün Almanya'da içki bulunmazsa ne yaparım ben? En iyisi geç kalmadan evde depolamaya başlamalı. Hemen başlasam iyi olur. Ben anasının gözü herifin biriyim, diye düşünüyor, önüne gelen ilk dükkâna girip birkaç şişe alırken. Biliyor, büyük beyni var, gerekirse orta beyni de.

Dünyada adalet denen şey var mı, diye soran şu yanıtı alacaktır: Şu anda yok.

Pazar gecesi, 9 Nisan Pazartesi

Franz Biberkopf'un baygın bir halde içine konduğu özel otomobil iki saat yol alıyor. Magdeburg'da, bir kilisenin yakınındaki kliniğin kapısı acele acele çalınıyor. Hemen o gece ameliyat ediyorlar Franz'ı. Sağ kol omzunun altından kesiliyor. İç organların durumu henüz belli değil, ciğerinde bir zedelenme olabilir, beklemek gerek. Göğüs kafesinde ezilme var. Çok kan kaybetti mi? Onu nerede buldunuz. Motosikleti duruyordu kenarda, arkadan çarpmış olacaklar. Çarpan otomobili gördünüz mü? Hayır. Biz onu bulduğumuzda kaldırım kenarında yatıyordu. Caddenin solundan gitmiş olacak. Pek ışık yoktu orada. Beyler burada kalacak mı? Evet, birkaç gün. Ne de olsa enişte. Karısı da bugün ya da yarın gelecek. Biz karşıki otelde kalacağız. Gerekirse çağırırsınız. Ameliyathanenin kapısından çıkarken adamlardan biri doktorlara dönüp konuşuyor: Durum çok kötü, fakat sizin yine de polise filan haber vermemenizi rica ediyoruz. Bekleyelim, kendine gelsin, ne olacağına kendi karar versin. Mahkemeleri filan pek sevmez de. Ne de olsa bir zamanlar kaza yapmış, adamın birini ezmişti. Sinirleri bozuktur da... Anlıyorsunuz değil mi? Her neyse, önce kurtulsun, önemli olan bu.

Saat on birde yarayı temizliyorlar. Pazartesi öğleden önce olayın kahramanları o saatlerde, Reinhold dahil, kendilerine yataklık eden kişinin Weissensee'deki evinde kafayı çekip küfrediyorlar. Franz kendine geliyor. Güzel bir yatakta, güzel bir odada yatıyor. Göğsü daralıyor gibi, her tarafı sargılar içinde. Yanındaki hemşireye nerede olduğunu soruyor. Kadın söylü-

yor, gece nöbetçisi hemşireden ve biraz önce diğerlerinden duyduklarını da anlatıyor. Franz kendinde. Her şeyi anlıyor, sağ omzuna şöyle bir dokunuyor. Kadın elini çekiyor. Hiç kıpırdamadan yatmalı. Dün gece sokağın çamurunda yattığını, kolundan kanlar aktığını anımsıyor. Aynı anda Franz'ın ruhunda bir şeyler olmuştu. Ne olmuştu? Franz bir karar vermişti. Bülow Meydanı'ndaki evin avlusunda Reinhold'un balyoz indirir gibi vurmasıyla titremişti, bastığı toprak da titremişti, Franz henüz fark etmemişti ne olduğunu.

İçinde oturduğu otomobilin üzerinden geçtiği yol titriyordu. Bu gerçekti, ancak Franz bunu fark etmek istemiyordu.

Çamurlar içinde yatarken, o beş dakikada, içindeki değişikliği sezmişti. Bir şey yırtılmış, parçalanmış, sesler çıkarmıştı. Franz taş gibi, hissediyor. Üzerimden bir otomobil geçti. Buz gibi Franz, sakin de. Köpeklerin önüne atacaklar beni, yem gibi... Kendi kendine emirler veriyor Franz. Hayır, ben ezilmeyeceğim. İleri. İki insanın yanına geldiğini seziyor. Pantolon askısıyla kolunu bağladıklarını da. Hemen Pankow Hastanesi'ne götürmek istiyorlar onu. Fakat o bir av köpeği gibi her şeye dikkat ediyor. Hayır, hastaneye filan götürmek yok. Bir adres veriyor. Ne adresi? Elsasser Caddesi, Herbert Wischow, eski günlerden bir dost, hapishaneden önceki yıllardan. Karar verdi artık, ruhundaki değişiklik sona erdi. Güvensizliği yok oldu.

Yakalanmamak. Herbert'in Elsasser Caddesi'nde olduğundan emin, şu saatlerde mutlaka oradadır. Gidiyorlar. Adamlar Franz'ın verdiği adresi buluyor. Bir meyhane. Doğru içeri. Herbert Wischow'un orada olup olmadığını soruyorlar. Yanında çok güzel, esmer bir kadın olan zayıf, uzun boylu, gençten biri ayağa kalkıyor; ne var, ne oldu, dışarıda, otomobilde. Adamlarla meyhaneden çıkıyor, kadın peşlerinden, başkaları da.

Franz ve Herbert birbirlerini tanıyorlar. Franz ona birkaç şey fısıldıyor. İçeri taşıyorlar onu, meyhanenin arkasında yatağımsı bir yere yatırıyorlar, doktor çağrılıyor, Eva, güzel esmer kadın, gidip para getiriyor. Franz'ın üzerindeki giysileri çıkarıp başka şeyler giydiriyorlar. Hırsızlık olayından bir saat sonra özel bir otomobille Berlin'den Magdeburg'a doğru yola çıkıyorlar.

Öğleye doğru Herbert kliniğe uğruyor. Franz'la konuşuyor. Gereğinden bir gün bile fazla kalmayacak burada. Dostu bir hafta sonra tekrar gelecek, Eva bu arada Magdeburg'da kalacak.

Franz kendine hâkim. Sinirleri çelik gibi. Bir an bile geçmişi düşünmek istemiyor. Ancak saat ikiye doğru, sayın bayan ziyarete geldi, diyorlar. Eva, elinde laleler odaya giriyor. Franz birden ağlamaya başlıyor, hiç çekinmeden döküyor gözyaşlarını, hıçkırıyor. Kadın eline bir havlu alıp ıslak yüzünü siliyor. Franz dudaklarını yalıyor, gözlerini kapatıyor, dudaklarını ısırıyor. Fakat çenesi titriyor, yine hıçkırıyor, hemşire kapıyı açıp Eva'dan bugün gitmesini rica ediyor.

Ertesi gün Franz sakin. Eva gelir gelmez gülümsüyor. Ve iki hafta sonra klinikten çıkıyor. Berlin'e dönüyor. Berlin'in havasını ciğerlerine çekiyor. Elsasser Caddesi'nin evlerini gördüğünde biraz hüzünleniyor, fakat hıçkırmaya başlamıyor, tutuyor kendini. O pazar akşamüstünü anımsıyor, Cilly'yi düşünüyor, kilise çanlarını, çan seslerini. Benim evim burası, ben burada yaşıyorum, beni bekleyenler var, bazı şeyler halletmeliyim, bir şeyler olacak. Bunu çok iyi biliyor Franz Biberkopf. Çok yavaş hareket ediyor, onu otomobilden taşımalarına izin veriyor.

Yapacak şeyler var, hem de neler, hepsini yapacağım, gizlenecek değilim, benim adım Franz Biberkopf. Onu, dostu Herbert Wischow'un evine taşıyorlar. Kendinden emin

Franz, otomobilden düştüğü anda duyduğu güven ruhunu kaplıyor.

Eva, Franz'ın başucunda oturuyor. Wischow da sık sık uğruyor. Sorup duruyor: Kimdi sana çarpan, söyle be adam? Nasıl oldu bütün bunlar? Franz gerçeği söylemiyor. Çevresine demirden bir kafes koymuş, kendisi içinde, hiç kimseyi yaklaştırmıyor yanına.

Eva, Herbert ve dostları Emil hep birlikte oturmuş sohbet ediyorlar. Otomobilin ezdiği yaralı Franz getirildiğinden bu yana düşünüyorlar, pek bir şey anlamıyorlar. Ne olmuştu bu adama? Otomobil geçmişti üzerinden, fakat hepsi bu değildi ki, başka şeyler de olmuştu mutlaka, örneğin gecenin saat onunda ne işi vardı kentin kuzeyindeki o semtte? O saatlerde gazete satmıyordu ya, orada caddelerde in cin top oynar. Herbert emindi, Franz bir iş çevirmek istemişti, fakat başına bir şey gelmişti, şimdi de utandığı için söylemek istemiyordu. Tabii başkaları da olaya karışmıştı, onları ele vermek niyetinde değil. Eva da onunla hemfikir, ne iş çevirmişti, kaza nasıl olmuştu? Franz şimdi sakat biri. Her şeyi yakında öğreniriz.

Öğreniyorlar da. Franz, Eva'ya son kaldığı evin adresini veriyor, eşyalarını almasını rica ediyor. Herbert ile Emil yapıyor bu işi. Ev sahibesi eşyalarını vermek istemiyor, fakat beş marka veriyor, sonra da mızmızlanmaya başlıyor: İki günde bir birileri uğrayıp Franz'ı soruyor, ben ne bileyim. Peki, kimlerdi soranlar? Kim olacak, Pums'un adamları, sonra Reinhold, başkaları da. Demek ki Pums var işin içinde! Şimdi biliyorlardı. Pums'un adamları. Eva çok öfkeleniyor, Wischow da kızgın. Yine işe çıkmaya başlamışsa, niçin hemen Pums'la? Franz'la konuşmaya karar veriyorlar. Tabii onu kızdırmadan. Sakat olmasaydı onunla başka türlü konuşurduk ya. Eva da konuşmada

bulunmak istiyor. Zorla kabul ediyor Herbert ile Emil. Ne de olsa Franz için bugüne kadar bir binlik harcamışlardı.

"Söyle bakalım, Franz," diye Herbert başlıyor, "nasılsın bugün? Oldukça iyileştin sayılır. Yakında ayağa kalkarsın. Sonra... Sonra ne yapacaksın? Hiç düşündün mü?" Sakallı suratını çeviriyor Franz ona: "Hele ayaklarımın üstünde şöyle bir durayım da, sonrası kolay, bir şeyler düşünürüz." "Biz seni sıkıştırıyoruz filan sanma sakın. Rahatına bak benim yanımda. Niçin gelmemiştin bize? Ne de olsa Tegel'den çıkalı bir yıl olmuş." "O kadar da değil." "Diyelim altı yedi ay. Bizimle görüşmek istemiyor muydun yoksa?"

Binalar, kayan damlar, büyük karanlık bir iç avlu ve bir bağırış, gök gürültüsü gibi... Böyle başlamıştı her şey!

Franz sırtüstü yatıyor, tavana bakıyor: "Ben gazete satmıştım. Benimle ne iş yapacaktınız ki?"

Emil lafa karışıyor, yüksek sesle: "Sen gazete filan satmadın be adam!" Vay canına, herife de bak. Eva sakinleştirmeye çalışıyor onu. Franz, farkında, bir şeyler oluyor, bazı şeylerden haberleri var gibi. "Ben gazete sattım. Sorun Meck'e." Wischow: "Meck'in ne söyleyeceğini biliyorum. Gazete sattı, diyecek. Pums ve adamları da meyve satışı yapıyor, birazcık. Fakat soyguna da gidiyorlar. Bunu sen de biliyorsun." "Ben böyle bir şey yapmıyorum. Ben gazete sattım, paramı kazandım. İsterseniz Cilly'ye de sorabilirsiniz. Bütün gün yanımdaydı, ne yaptığımı görüyor ve biliyordu." "Kazandığın iki veya üç mark neye yeter ki." "Bazen daha da fazlaydı ve bana yetiyordu, Herbert."

Heriflerin kendilerine pek güveni yok. Eva Franz'ın yanına oturuyor: "Söyle Franz, sen Pums'u tanıyordun, değil mi?" "Evet." Beni sorguya çekiyorlar, diye düşünmüyor, Franz anımsıyor, o yaşıyor. "Ne var bunda?" Eva onu okşuyor. "Söyle, ne yaptınız Pums'la?" Herbert sesini yükseltiyor:

"Haydi söyle be adam. Pums'un ne yaptığını biliyorum, o gece nereye gittiğinizi de. Bilmiyorum mu sanıyorsun? Evet, sen de onlarla birlikteydin. Bu beni ilgilendirmez, senin bileceğin şey! Onları tanıyorsun, onlarla birlikte gidiyorsun, fakat bize hiç görünmüyorsun." Emil haykırır gibi konuşuyor. "Evet, evet. İşine gelince biz..." Herbert ona şöyle bir bakıyor. Franz ağlamaya başlıyor. Klinikteki gibi değil, fakat yine de kötü... Hıçkırıyor, ağlıyor, başını sağa sola çeviriyor. Başına vurmuşlardı sopayla, göğsüne de bir yumruk, sonra da kapıyı açıp bir otomobilin önüne atıvermişlerdi. Üzerinden geçen o otomobildi. Kolu gitmişti. O sakat biriydi artık. Herbert ile Emil dışarı çıkıyor. Franz hıçkırmaya devam ediyor. Eva elindeki havluyla yüzünü kuruluyor. Sonra Franz sakinleşiyor, gözlerini kapatıyor. Kadın ona bakıyor, düşünüyor, uyuyor şimdi. Franz birden gözlerini açıyor, konuşuyor: "Herbert ile Emil'e söyle, gelsinler içeri."

Geliyorlar, başları önlerinde. Franz oturuyor. "Pums üzerine neler biliyorsunuz?" Odadakiler birbirlerine bakıyorlar. Eva koluna dokunuyor. "Fakat Franz onu sen de tanıyorsun." "Evet, evet. Fakat ben sizin ne bildiğinizi öğrenmek istiyorum." Emil: "Çok anasının gözü sahtekârın biri olduğunu ve Sonnenburg'da sadece beş yıl yattığını. Ömür boyu yatmalıydı ya da en az on beş yıl. Yemiş işi yapıyor..." Franz: "Yemişten yaşamıyor ki." "Hayır, et filan da yiyor!" Herbert: "Fakat Franz sen eski topraksın. Herifin suratından okumalıydın ne dümenler çevirdiğini." Franz: "Ben yemiş işinden geçindiğini sanmıştım." "Peki, ya o pazar günü niçin işe çıktın onunla?" "Halden yemiş alacaktık." Franz hiç kıpırdamadan yatıyor. Herbert üzerine eğiliyor, suratına bakıyor. "Ona inandın, öyle mi?"

Franz'ın gözleri yine yaşlanıyor, dudaklarını sıkıyor, için için hıçkırıyor. Merdivenden inmişti, elindeki not defterine

bakan adama rastlamıştı, sonra Pums'la evine gitmişti ve Bayan Pums'a bir kâğıt vermişti Cilly'ye haber yollaması için. "Ben de inanmıştım onlara. Fakat son anda fark ettim, beni sadece gözcülük yapmam için kandırmışlardı. Sonra da..."

Odadakiler birbirlerine bakıyor. Franz gerçeği söylüyor, fakat inanmak zor. Eva kolunu tutuyor: "Sonra, ne olmuştu sonra?" Franz ağzını açıyor, söyle şimdi, hemen söyle, bitsin şu iş. Ve söylüyor: "Sonra, istemiyorum, dedim. Onlar da beni aşağı attılar. Arkadan gelen bir otomobil de..."

Tamam. Bu kadar yeter, fazla söylemek yok. Yutkunuyor. Kendini tutuyor, dudaklarını ısırıyor, bacaklarını uzatıyor.

Odadakiler ona bakıyor. Söyledi. Gerçek bu. Herbert soruyor: "Öğrenmek istediğim bir şey daha var Franz, sonra hemen dışarı çıkacağız: Gazete sattığın için mi hiç aramadın bizi?"

Konuşmuyor, düşünüyor: Evet, namuslu kalmak istediğim için. Ve son âna kadar da namuslu kaldım. Gücenmeyin, sizi aramadığım için. Fakat benim için hep dostlarımdınız. Hiçbirinizi ele vermedim. Konuşmadan yatıyor, ötekiler odadan çıkıyor.

Franz her akşamki gibi uyku ilacını aldıktan sonra yakındaki meyhaneye gidiyorlar. Bir masaya oturuyorlar. Konuşan yok. Birbirlerinin suratına bakıp susuyorlar. Eva tir tir titriyor. Kızcağız bir zamanlar Franz'ı istemişti. Ida'yla çıktığı zamanlar. Fakat Franz, Ida'yı bir türlü bırakmamıştı, Breslava'lı adama tutulduğunu bile bile. Şimdi Herbert'le arası iyi. Ne isterse alıyor ona Herbert... Fakat Eva yine de Franz'ı pek unutmuş değil.

Wischow üç grog ısmarlıyor, hemen sıcak sıcak dikiyorlar başlarına. Wischow üç bardak daha getirtiyor. Susuyorlar. Eva'nın elleri buz gibi, ayakları da. Başının arkası ve ensesi de üşüyor. Sonra baldırları da. Bacak bacak üstüne atıyor. Emil dirseklerini masaya dayamış, başını elleri arasına almış, bir şey

çiğniyor, dilini şapırdatıyor, tükürüğünü yutuyor, sonra yere tükürüyor. Herbert Wischow iskemlesine dimdik oturuyor, tıpkı ata binmiş gibi. Yüzü donuk, askerlerinin karşısında duran bir teğmen benzeri. Meyhanede değiller; onlar, onlar değil, Eva, Eva değil, Wischow, Wischow değil, Emil de Emil değil. Çevrelerinde bir duvar var, nefes aldıkları hava başka bir hava, aydınlığın yerini karanlık almış. Hâlâ Franz'ın başucundalar.

Herbert masadakilere dönüyor, sesi boğuk çıkıyor: "Kimdi bilmek istiyorum." Emil: "Kimi bilmek istiyorsun?" Herbert: "Onu arabadan atan kimdi?" Eva: "Söz vereceksin Herbert, eğer onu ele geçirirsen..." "Söylemene hiç gerek yok. Fakat yeryüzünde nasıl böyle insanlar var, hayret." Emil: "Düşünmesi bile zor, Herbert."

Düşünmemeli. Eva'nın dizleri de titriyor: "Herbert, bir şey yap, Emil sen de!" Herbert: "Yapmalı, fakat ne olup bittiğini bilmeden, nasıl? Önce ne dümen döndüğünü öğrenmeli, sonra da Pums'un bütün adamlarını ele vermeliyiz." Eva: "Ya Franz da yakalanırsa?" "Franz, soyguna katılmamıştı, kör bile görür bunu, ona her yargıç inanır. Otomobilin altına attıkları ispatlanabilir, yapmayacağım, dediği için." Ürperiyor, köpek herifler, böyle şeyleri düşünmek bile kolay değil. Eva: "Kimin yaptığını belki bana söyler."

Fakat kütük gibi yatan ve ağzından tek kelime bile kaçırmayan varsa, o da Franz. Bırak dinlensin, bırak biraz kendine gelsin. Kolu yok artık, yerine yenisi de çıkmayacak. Arabadan attılar onu, şükürler olsun ki kafası kopmadı. İlerlemeliyiz, dar yollardan geçmeliyiz, çamura saplanmış at arabasını kurtarmalıyız. Fakat önce sürünmeliyiz.

Havaların düzelmesiyle Franz da iyileşiyor. Ayağa pek kalkmaması gerek, fakat o yine de yataktan çıkıyor. Herbert ve Emil'in parasal durumları fena değil, Franz ne isterse temin

ediyorlar, doktor ne ilaç yazarsa alıyorlar. Franz bir an önce sağlığına kavuşmak istiyor, yiyor, içiyor, önüne ne konursa bitiriyor ve paranın nereden geldiğini de, sormuyor.

Aralarında sohbet ediyorlar, fakat önemsiz şeylerden. Pums'un adını bile ağızlarına almıyorlar. Tegel'den söz ediyorlar, sık sık da Ida'dan. Hepsi onu saygı ve hüzünle anıyor. Alın yazısı kötüymüş, genç yaşta ölmesi gerekti, diyorlar. Eva da bütün iyiliğine rağmen kızcağız biraz düşmüştü, diye düşüncesini açıklıyor. Ve araları Tegel'den önceki günler gibi düzeliyor. Aradan geçen yıllarda binaların sallandığını ve damların kaydığını hiç kimse bilmiyor ya da onlardan söz etmiyor. Ve Franz'ın avluda bağıra bağıra şarkı söylediğini ve namuslu olacağım, geçmiş benim için artık yok, diye yemin ettiğinden de haberleri yok.

Franz bazen uzanıyor, bazen oturuyor. Sık sık eski tanışlar uğruyor, yanlarında kadınlar, kızlar getiriyorlar. Pek bir şeye karışmadan Franz'la sohbet ediyorlar, sanki Tegel'den çıkalı birkaç gün olmuş, kaza da dün başından geçmiş gibi. Nasıl oldu, diye sormuyorlar. Bir iş kazası, biliyorlar, bu olağan.

Bu arada Pums'un adamları da Franz'ın nerede kaldığını öğreniyor. Koku alıyorlar. Franz'ın eşyalarını kim almıştı? Yanıtı hemen öğreniyorlar, o adamı tanıyorlar da. Daha Winschow fark etmeden Franz Biberkopf'un onun yanında kaldığından haberdar oluyorlar. Tabii ne de olsa eski günlerden dostu. Kazada tek kolunu yitirmiş, hepsi bu, başka şeyi yokmuş, çok şanslı herifmiş. Yaşıyor ve bizi ele vermeyeceğine kim inanır. Reinhold'a karşı çıkacak kimse yok, hatta Pums bile onun işine karışmıyor. Herifçioğlunun bir bakışı var, karşısındakini korkutuyor, hele o sarı surat, alnındaki çirkin kırışıklar. Sağlıklı değil, bu herif elli yaşını bulmaz. Fakat böylelerinden korkacaksın, onlardan tehlikelisi pek yoktur. Soğuk soğuk sırıtarak elini cebine sokar ve tabancasını ateşleyebilir.

Franz konusu ve kazada ölmemiş olması tehlikeli.

Reinhold ise başını iki yana sallıyor ve konuşuyor: Heyecanlanacak bir şey yok. Ağzını açacak yürek onda yoktur. Tabii bir kolun gitmesi yetmiyorsa o zaman açar ağzını. Bize göre hava hoş. Belki kafasını da yitirmek istiyordur.

Franz'dan korkmaya hiç gerek yok. Bir gün Eva ile Emil, Franz'ın yanına oturuyor ve nasıl olduğunu, kimin yaptığını öğrenmek istiyorlar. Onunla başa çıkamazsa, tabii yardım edeceklerdir, ne de olsa Berlin'de yeteri kadar tanıdıkları var. Fakat o pek sesini çıkarmıyor, tekliflere yanaşmıyor: Bırakın bunları, diyor. Rengi kaçıyor, nefesi daralıyor, ağlamamak için kendini zor tutuyor. Bu konudan söz etmenin hiç anlamı yok, niçin, kolum tekrar çıkacak değil ya, elimde olsa çeker giderdim Berlin'den, fakat benim gibi sakat biri başka yerlerde ne iş yapar? Eva: "Franz, sen sakat değilsin. Fakat yine de otomobilin altına attıkları için ötekilerden hıncını alman gerekir." "Alsam da kolum tekrar çıkacak değil ki." "Yaptıklarının karşılığını ödemeliler." "Fakat nasıl?"

Emil öne doğru eğiliyor: "Ya yapanın kafasını kırarız ya da Pums'un adamlarından birinin. O zaman ötekiler destek olur, olmazsa da aralarından atarlar. Pums onun üstesinden gelir. Bir defa atıldı mı artık iş bitmiş sayılır, hiç kimse onu yanına almaz, tek iş bile çeviremez. Senin kolunu ödemeleri gerek. Sağ kolun. Para almalısın onlardan, emeklilik maaşı gibi." Franz başını sallıyor. "Niçin sallıyorsun başını? Seni bu hale getirenin kafasını kıracağız, ne de olsa cinayet sayılır. Polise gidip şikâyet edemeyeceğimize, herifleri mahkemeye veremeyeceğimize göre, böyle yapmaktan başka çıkar yol yok." Eva: "Franz hiçbir zaman böyle adamların arasına girip de iş çevirmemiştir, Emil. Sen de duydun ya, soygun yapmak istemediği için onu bu hale sokmuşlar." "Haklı tabii, yapmak zorunda değil. Ne zamandan beri böyle şeylere zorlanabiliyor insanlar?

Bizler yaban bir toplum değiliz ki. Böyle yapmak isteyenler gitsin, Kızılderililerle filan yaşasın."

Franz başını iki yana sallıyor: "Benim için yaptığınız bütün giderleri kuruşu kuruşuna yine geri alacaksınız." "İstemiyoruz ki, gerekli değil bizim için. Ancak bu konu halledilmeli, anlıyor musun? Oluruna bırakmak olmaz!"

Eva da kararlı konuşuyor: "Hayır, Franz. Bu konuyu halledeceğiz, bize güvenebilirsin, biz Pums'un üstesinden geliriz. Herbert'in sözlerine kulak aç: Berlin'de kan gövdeyi götürecek, herkes şaşıracak." Emil de konuşuyor: "Bu garanti."

Franz Biberkopf bakışlarını boşluğa dikiyor, düşünüyor: Ne söyledikleri umurumda değil. Söylediklerini yapsalar da beni hiç ilgilendirmeyecek. Kolum bir daha yerine gelmeyecek. Kolum kesilecekti ve kesildi de. Çok doğru. Bakalım başka daha neler olacak, bekleyelim.

Düşünüyor, niçin böyle olduğunu: Reinhold bana müthiş kin duymuş olmalıydı, sanırım karıyı devralmadığım için. Beni kamyonetten atmasının nedeni buydu mutlaka. Namuslu olmak istemişti, başına bunlar gelmişti. Yatakta şöyle bir geriniyor, yumruğunu sıkıyor: Böyle olmuştu, evet, olan bitenin nedeni buydu. Reinhold'un kini. Göreceğiz bakalım, daha neler olacak. Göreceğiz!

Ve kendisini tomobilin tekerleklerinin altına atanın kim olduğunu söylemiyor, kimseyi ele vermiyor. Dostları susuyor. Gün gelecek söyleyecek, diye düşünüyorlar.

Franz yenilmedi, onu yenemiyorlar

Para içinde yüzen Pums ve adamları Berlin'den kayboluyor. İkisi Oranienburg yakınlarındaki küçük bir çiftliğe çekiliyor, Pums Altheide'de kaplıcalara gidiyor, astımı var, tam ba-

kıma alınıyor, bütün makinesi yağlanıyor. Reinhold da içkiye devam ediyor, her gün birkaç kadeh. Hoşuna gidiyor, alışıyor, yaşamın tadına varmalı, diye düşünüyor. Bugüne kadar bunun farkında olmadığı için de kendine, budalaymışsın, diyor. Kahve ve limonatayla geçirmiştin yaşamını. Yaşamak mıydı bu? Reinhold'un bir köşede birikmiş parası var. Kimsenin haberi yok o binliklerden. Bir şey yapmak istiyor, fakat ne, kararsız. Ötekiler gibi çiftliğe çekilmek akıllı adamın yapacağı iş değil. Günün birinde kendine daha iyi günler görmüş bir kadın buluyor. Ona çok şık bir apartmanda, Nürnberg Caddesi'nde daire tutuyor. Gösteriş yapmak için bir başkasının kılığına girmek isterse ya da ortalık iyi olmadığı zamanlar saklanması gerekirse burası iyi. Artık her şey yolunda sayılır. Kentin bu köşesinde şık bir daire, öteki köşesinde eski bir oda, içlerinde birer kadın, vazgeçilir mi böyle yaşamdan?

Mayıs sonlarında bir gün Berlin'de yine bir araya gelen Pums'un adamları Franz Biberkopf'tan söz ediyorlar. Onun yüzünden bazı söylentiler çıkmıştı. Herbert Wischow herkesi bize karşı kışkırtıyor. Biz domuz heriflermişiz, Biberkopf güya bizimle çalışmak istememiş de, biz onu zorla götürmüşüz, işten sonra da arabadan aşağı atıvermişiz. Bizi ele verecekti, zorla işe götürmedik, önce elimizi bile sürmedik, fakat ele vermeye kalkınca başka çıkar yol göremedik. Hep birlikte oturuyorlar, başlarını sallıyorlar, hiç kimseyle kötü olmak istemiyorlar. İyi niyetli olduğumuzu göstermek için para toplayıp hastane giderlerini mi versek? Yok öyle şey. Reinhold düşüncesini değiştirmiyor: Herifi gebertmeli. Ötekiler pek karşı değiller onun bu düşüncesine, fakat kararsızlar da. Zavallı herifi tek kollu bırakmak da olmaz. Ne yapsınlar şimdi? Her neyse, aralarında para topluyorlar, sadece Reinhold tek fenik bile vermiyor, birkaç yüzlük bir araya geliyor. İçlerinden

biri Biberkopf'a götürüp vermeli. Tabii Herbert Wischow'un evde olmadığı bir saatte.

Franz gazete okuyor, sakin sakin. En çok şu *Grüne Post* gazetesini beğeniyor, ne de olsa bu gazetede pek politika filan yok. Elinde 27 Kasım 1927'nin sayısı var, aradan çok zaman geçmiş, Noel'den önceydi, Polonyalı Lina'yla beraber olduğu günlerdeydi, Lina ne yapıyordu acaba şimdi? Gazetede bir haber: Eski kayserin kayınbiraderi evleniyor, prenses altmış bir, genç yirmi bir yaşında, kadına bu evlilik kaç altına patlıyor acaba? Törendeki polisler zırhlı otomobillerde.

Birden dışarıdan Eva'nın sesini duyuyor. Biriyle takışıyor, bu ses yabancı değil. Eva adamı içeri almak istemiyor, bakalım ne oluyor? Ve Franz kapıyı açıyor, elinde *Grüne Post* gazetesi. Dışarıdaki Pums'la çalışan Schreiber.

Haydi bakalım, ne oluyor? Eva bağırıyor: "Franz, içeri girmek istiyor, Herbert evde olmadığı için." "Benden ne istiyorsun Schreiber söyle!" "Eva'ya söyledim, fakat yine de içeri sokmak istemiyor. Niçin, yoksa sen burada hapis misin?" "Hayır, değilim." Eva: "Sizi ele verecek diye korkuyorsunuz, öyle değil mi? Girmesin içeri, bırakma Franz." Franz: "Ne istiyorsun Schreiber. Söyle bakalım. Girsin, Eva."

Franz'ın odasında oturuyorlar. *Grüne Post* gazetesi masada duruyor, fotoğrafta eski kayserin kayınbiraderi, iki adam arkasında durmuş, tacı başına oturtuyor. "Niçin bana para vermek istiyorsunuz? Ben size yardım filan etmedim ki?" "Sen gözcülük yaptın ya be adam!" "Yok, Schreiber, ben gözcülük yapmadım, ne olduğundan benim haberim yoktu, siz beni oraya diktiniz, ne yapacağımdan haberim bile yoktu." Aralarından kurtulduğum için ne kadar memnunum, bir daha öyle karanlık avlularda durmayacağım için. "Hayır, hayır, saçma bu. Sonra benden korkmanıza da gerek yok, ben ömrüm boyunca hiç kimseyi ele vermedim." Eva Schreiber'le

sinirli konuşuyor: Buraya geldiğin için çok yüreklisin, Herbert seni bir görürse.

Sonra çok müthiş bir şey oluyor. Eva, Schreiber'in elini pantolonunun cebine soktuğunu görüyor. Adam cebinden parayı çıkarmak ve Franz'ı yumuşatmak istiyor. Fakat Eva onun bu hareketini yanlış anlıyor. Tabancasını çıkarıp Franz'a ateş edecek sanıyor, onları ele vermesin diye. Oturduğu yerden ayağa fırlıyor, suratı kireç gibi, sinirleri gergin, çığlık atıyor, ayakları dolaşıyor, tekrar doğruluyor. Franz kalkıyor, Schreiber de. Ne oluyor, nesi var bu kadının? Eva, Franz'la koşuyor, *ne yapacağım şimdi? Herif vuracak onu, ölüm, son,* her şeyin sonu, katil, dünyam batacak, ben ölmek istemiyorum, bitmesin bu yaşam.

Koşuyor, hızla Franz'ın önüne geçiyor, suratı duvar renginde haykırıyor, *bütün vücudu titriyor.* "*Hemen dolabın* arkasına, katil, imdat, imdat!" Gözleri fırlayacak gibi haykırıyor: "İmdat!" Odadaki iki adam buz gibi donup kalıyor. Franz ne olduğunu anlamıyor, Schreiber'e bakıyor, kavrıyor: Sağ eli pantolon cebinde. Ve Franz olduğu yerde şöyle bir sallanıyor. Kendini yine o avluda sanıyor, her şey yeni baştan mı başlayacaktı? İstemiyordu, söylemişti az önce, yine otomobil altına atılmak istemiyordu. İnliyor, Eva'dan kurtuluyor. *Grüne Post* gazetesi yerde, herifçioğlu prensesle evleniyor! Önce elime şu iskemleyi geçirmeliyim. Yüksek sesle inliyor. Karşısındaki Schreiber'e kaldırıp herifin üzerine yürümeliyim. Yapmalıyım, otomobille Magdeburg'a kliniğin kapısını çılgın gibi çalma... Eva haykırıyor, biz kurtulmasını biliriz, ilerlemesini de, zordan kurtulmasını da. Yerdeki iskemleye doğru eğiliyor. Aynı anda Schreiber dehşet içinde, kapıya koşuyor, korku içinde, dışarı, burada deliler var. Başka kapılar açılıyor.

Aşağıdaki meyhanede bağrışma ve koşuşmaları duyuyorlar. İki kişi hemen yukarı çıkıyor, merdivenlerde Schreiber'le kar-

şılaşıyorlar, arkaya doğru bakıyor, eliyle işaret edip sesleniyor: "Hemen bir doktor, kriz geçiriyor!" Ve koşup kayboluyor. Anasının gözü herif.

Yukarıda odada Franz baygın yatıyor, yerde iskemlenin dibinde. Eva da pencereyle dolap arasında yere oturmuş, haykırıyor, sanki hayalet görmüş gibi. Adamlar Franz'ı dikkatle kaldırıp yatağına uzatıyorlar. Ev sahibesi Eva'nın durumunu biliyor. Başından aşağı suyu boşaltıyor. Eva kısık sesle konuşuyor: "Bir dilim ekmek." Adamlar gülüyor: "Bir dilim ekmek istiyor." Kadın onu yerden kaldırıp iskemleye oturtuyor: Kriz geçirdikten sonra hep böyle konuşur. Tam kriz de sayılmaz, sinirleri çok bozuk, sonra şu hasta adam... Yere düşmüş olacak. Yataktan da niçin çıkıyor? Hep ayağa kalkmak istiyor, Eva'yı üzüyor." "Peki, öteki niçin, kriz geçiriyor, diye bağırdı?" "Kim bağırdı?" "Kim olacak, biraz önce merdivende karşılaştığımız." "Yok canım, bir şey yok. Ben Eva'mı iyi tanırım, beş yıldır. Annesi de böyleydi. Haykırmaya başladı mı dökeceksin suyu başından aşağı!"

Akşama Herbert eve gelince, Eva'ya bir tabanca veriyor, ne olur ne olmaz. Beklemesin, karşısındakini vursun diye. Sonra yine çıkıp gidiyor, herifçioğlunu aramaya. Her yerde Schreiber'i soruyor, tabii bulmak mümkün değil. Pums'un adamları yok Berlin'de, hepsi tatilde. Onları tanıyanlar olaya karışmak istemiyorlar. Schreiber de terk etmiş Berlin'i. Franz'a vereceği para cebinde, Oranienburg'daki çiftlikte. Reinhold'a bir yalan atıyor: Biberkopf almamıştı parayı, fakat Eva'yla konuşup ona vermişti, kadın hallederdi. İşte hepsi bu.

Ve Berlin'de haziran. Hava sıcak, arada sırada yağmurlu. Dünyada birçok şey olup bitiyor. İtali adındaki zeplin düştü, içinde General Nobile, telsiz gönderiyor, Spitzbergen'in kuzeydoğusundan, erişmesi zor. Başka bir uçak daha şanslıy-

dı, San Francisco'dan Avustralya'ya, hiç inmeden yetmiş yedi saatte kazasız belasız varıyor. Sonra İspanya kralı, diktatör Primo'yla kavgalı, birkaç hafta geçince anlaşıyorlar, olay yatışıyor. Güzel şeyler de oluyor: İsveçli bir prenses Baden'li bir prense tutuluyor, nişanlanıyorlar. İnsan düşününce, Baden ile İsveç'in birbirine uzaklığını, şaşırıyor böyle şeylerin olmasına. Evet, evet, kadınlar benim zayıf tarafim. Birinciyi öperken düşünüyorum ikinciyi, bakıyorum gizlice üçüncüsüne. Evet, böyle işte, ne yapsam, elimde değil, günün birinde iflas edeceğim onlar yüzünden, yazarım o zaman yüreğimin kapısına: Bitti.

Hava sıcak ve yağmurlu, öğle sıcaklığı yirmi iki derece. O günlerde Berlin ağır ceza mahkemesi karşısına çıkarılan kız katili Rutowski suçsuzluğunu kanıtlamak zorunda. Şöyle bir soru da var: Öldürülen Else Arndt, bir milli eğitim müfettişinin evden kaçmış eşi miydi? Çünkü bu adam öldürülen Else Arndt'ın karısı olduğunu ve mahkeme karşısında önemli açıklamalarda bulunacağını söylüyor. Havada bir gerçek var, havada var bir gerçek. Havada çılgınlık var, hepsi havada, hipnotize olmuşluk var. Havada ve çıkmıyorlar içinden...

Ertesi pazartesi günü elektrikli tramvay hattı açılıyor. Demiryolları müdürlüğü bu nedenle yolcuların yeniden dikkatini çekiyor, hareket halindeyken inip binmeyin, bir adım geride durun, tehlikelidir, cezası vardır.

Kalk yerinden, güçsüz insan, dur yine ayakta

Kendinden geçmeler vardır, canlı vücutta ölümü andırır. Franz Biberkopf yatağına konuyor ve orada yatıyor, yatıyor, sıcak günler boyunca. Düşünüyor: Ölüme çok yaklaştım, his-

sediyorum, geberip gidiyorum. Şimdi bir şeyler yapmazsan Franz, gerçekten bir şey, kesin ve de etkili, eline sopayı ya da kılıcı alıp, etrafına şöyle bir sallayıp koşmaya başlamazsan Franz, iyi Franz, sevgili Biberkopf, sonun gelmiş demektir! Ölçünü alacak adamı çağırabilirsin, tabut için.

İnliyor: İstemiyorum, istemiyorum geberip gitmeyi. Odasının duvarlarına bakıyor, saatin tik takını dinliyor, ben henüz hayattayım, yaşıyorum. Ele geçirmek istiyorlar beni, az kalsın vuracaktı Schreiber, bir daha buna olanak vermemeli. Franz, geriye kalan kolunu oynatıyor, şöyle bir kaldırıyor: Bir daha olmayacak ve olmamalı.

Ve ruhundaki gerçek korku ona rahat vermiyor. Yatağından çıkıyor. Sokaklarda düşüp ölse bile artık yatakta yatmak yok, çıkmalı. Herbert Wischow, yanında esmer Eva, Zoppot'a gidiyor. Orada parası bol, yaşı ilerlemiş bir kavalyesi var Eva'nın, cebini boşaltabileceği. Herbert Wischow orada, fakat geri planda. Kız iyi çalışıyor, sık sık birbirlerini görüyorlar, ortak iş, ayrı yataklar. Yazın güzel günleri, Franz Biberkopf yine sokaklarda, geziniyor, tek başına, biraz zor yürüyor, fakat mutlu. Kobra gibi, yaralanmış, fakat sürünüyor. Gözlerinin altı mor, oldukça zayıflamış ve de güçsüz.

Yaşlı delikanlı, şimdi kendini caddeler ve sokaklarda sürükleyen, odasında geberip gitmemek için ölümden kaçan bu yaşlı delikanlı bazı şeyleri artık daha iyi anlamakta. Yaşamın faydasını görmüştü. Şimdi havayı kokluyor, caddelerin kokusunu içine çekiyor. Yine onun muydu caddeler, onu yine kabulleniyorlar mıydı? Gözlerini duvarlardaki ilanlara dikiyor, sanki çok önemliymiş gibi. Be adam, şimdi iki bacağın üstünde gerine gerine yürümüyorsun bu caddelerde, şimdi pençelerini geçiriyorsun, sarılıyorsun bütün gücünle, dişlerinle ve parmaklarınla, varınla yoğunla yapışıyorsun caddelere, tutunuyorsun çevrene, seni kaldırıp atmasınlar diye... Cehennem gibi bir şey,

öyle değil mi, şu yaşam? Daha önce de Henschke'nin meyhanesinde seni dövmek istedikleri, fırlatıp dışarı atmaya kalkıştıkları o gün. Ne içindi, ne yapmıştın sen onlara, hiçbir şey! Ben o güne kadar sanmıştım ki dünya sakin, her şey yolunda. Öyle mi? Hayır, gerçekte düzen bozuk, kavga var. Anlamıştım işte o gün, nerede ve kimler içinde yaşadığımı.

Ve gel, gel buraya, sen, bir şey göstereceğim sana. Büyük orospu, Babil orospusu, oturuyor suyun kıyısında. Görüyorsun bir kadın, erguvan rengi bir atın sırtında. Yedi başlı ve on boynuzlu. Mor ve erguvan renklerinde giysisi, altın ve değerli taşlarla süslü, elinde altın bir tas. Ve alnında yazıyor adı, bir sır: Büyük Babil, yeryüzündeki bütün dehşetin anası. İçmiş bütün azizlerin kanını. Sarhoş bu kadın, azizlerin kanıyla.

Franz Biberkopf geziniyor caddelerde, sokaklarda. Yürüyor bir at gibi, hiç durmadan, vazgeçmiyor ve bir an önce güçlenmekten başka bir şey istemiyor. Sıcak bir yaz, bir meyhaneden ötekine giriyor Franz.

Sıcaktan kaçıyor. Meyhanelerde önüne kocaman bira kadehleri gelip gidiyor.

Birinci kadeh diyor ki: Mahzenden geliyorum ben, şerbetçiotu ve malttan yaptılar beni. Buz gibiyim, tadım nasıl?

Franz diyor ki: Biraz buruk, güzel ve soğuk.

Evet, serinletiyorum seni, bütün erkekleri, sonra ısıtıyorum içlerini ve alıyorum gereksiz düşüncelerini.

Gereksiz düşünceler mi?

Evet, bütün düşüncelerin çoğunluğu gereksizdir. Öyle değil mi? Doğru. Haklısın sen.

Küçük bir kadeh duruyor Franz'ın önünde, içinde sarı bir içki. Seni nereden getirdiler? Damıttılar beni be adam... Fakat sen ısırıyorsun, tırnakların da var... Tabii, ne de olsa ben

sert bir içkiyim. Çoktandır içmedin galiba? Hayır, az kalsın ölüyordum, sevgili içki, az kalsın... Belli, boş ver şimdi. Gel, deneyelim bir daha, haydi, yaklaş bakayım... Ah, ne güzelsin sen, ateş gibisin, yakıyorsun... Kadehteki içki gırtlağından aşağı iniyor. Yakıyor.

Ateşin dumanı yükseliyor Franz'ın içinde, kurutuyor gırtlağını, uzanıyor büyük bira kadehine: Sen ikincisisin, senden önce bir tane daha almıştım, ne söylemek istiyorsun bana? Şişko, önce bak bir tadıma, konuş ondan sonra... Peki.

Bira kadehi konuşuyor: Dikkat et, iki kadeh daha içersen, arada da bir sert içkiden, belki bir de grog, patlarsın bezelye tanesi gibi... Öyle mi? Evet, çok içtin mi şişmanlarsın be adam! Çıkamazsın insan içine bu görünüşünle.

Ve Franz üçüncü kadehe uzanıyor: İçiyorum. Ve kadehler birbirini takip ediyor. Uymalı düzene.

Soruyor dördüncüsüne: Ne biliyorsun sen, sevgilim? O bir nara atıyor keyifle. Franz içiyor. İnanıyorum sana, sevgilim, inanıyorum bütün söylediklerine. Koyunumsun sen benim, gidelim otlaklara birlikte...

Berlin'in üçüncü fethi

Böylece Franz Biberkopf üçüncü defa Berlin'e geliyor. İlk gelişinde binaların damları kayıyordu, Yahudiler gelmiş kurtulmuştu. İkinci gelişinde Lüders onu kandırmış, kendini içkiye vermişti. Şimdi, üçüncü gelişinde, kolunu yitirmiş bir insan. Kente iniyor, yürekli bu adam, hem de çok.

Herbert ve Eva ona oldukça para bırakmıştı. Aşağıdaki meyhaneci saklıyordu parayı. Franz arada sırada birkaç mark alıyordu. Kararlıydı: Oturup çarçur etmeyeceğim paraları, kendi başımın çaresine bakmalıyım. Sosyal yardım sandığı-

na gidiyor ve kendisine para bağlanmasını istiyor. "Önce soruşturmalıyız." "Peki ben bu arada ne yapacağım?" "Birkaç gün sonra yine gelin." "Birkaç günde açlıktan ölebilirim." "Berlin'de hiç kimse birkaç gün içinde açlıktan ölmedi henüz, hepiniz aynı şeyi söylüyorsunuz. Biz para vermiyoruz, sadece markalar, ev kiranızı da ödüyoruz. Adresinizde bir değişme yok, değil mi?"

Franz dışarı çıkıyor ve aklı başına geliyor: Soruşturacaklarmış, belki koluma ne olduğunu da soruşturacaklar, nasıl oldu, diye soracaklar. Sigara satan bir dükkânın önünde duruyor, düşünüyor: Kolunuzu nasıl yitirdiniz, diyecekler, hastane giderlerini kim karşıladı, hangi hastanede yattınız? Soracaklar mutlaka. Sonra, sonra geçen aylarda hangi parayla geçindiniz? Hele dur bakalım.

Düşünüyor ve yoluna devam ediyor. Ne yapmalı? Kime sorsam, nasıl geçinsem? Onların parasıyla yaşamak istemiyorum.

İki gün Meck'i arayıp duruyor, Aleksander Meydanı ile Ronesthaler Meydanı arasında. Onunla konuşabilirim. Onu gerçekten de buluyor, ikinci günün akşamında Rosenthaler Meydanı'nda. Önce birbirlerine şöyle bir bakıyorlar. Franz elini uzatıyor, tokalaşmak için. Lüders olayından sonra tekrar karşılaştıklarında nasıl da candan selamlaşmışlardı. Şimdi, şimdiyse Meck çekine çekine elini uzatıyor, doğru dürüst tokalaşmıyor. Meck'in yüzü çok ciddi. Neyi var herifin, bir şey mi yaptım ona? Yürüyorlar, Münz Caddesi'nde, dönüyorlar Rosenthaler Caddesi'ne, Franz bekliyor, Meck'in, koluna ne oldu, diye sormasını. Fakat o sormuyor, bakmıyor bile, bakışları ötelerde. Franz gülerek konuşuyor, Cilly'yi soruyor, ne yapıyor, diyor.

Ah, o mu? İyi sayılır, niçin olmasın? Ve Meck, Cilly'den uzun uzun söz ediyor. Franz gülümsemeye çalışıyor. Koluma ne olduğunu sormuyor. Anlıyor birden nedenini: "Prenzla-

uer'deki meyhaneye gidiyor musun hâlâ?" Meck aşağılanıyormuş gibi konuşuyor: "Evet, arada sırada." Franz anlıyor, adımları yavaşlıyor, Meck'in arkasında kalıyor. Bana ne olduğunu Pums anlatmıştır veya Reinhold ya da Schreiber. Şimdi o da beni soyguncunun biri sanıyor. Gerçeği anlatmaya kalkarsan, her şeyi başından sonuna kadar anlatmak zorundayım. İstediği kadar beklesin, yapmayacağım.

Franz hızla birkaç adım atıyor, Meck'in karşısında duruyor: "Öyleyse sana şimdi güle güle Gottlieb, eve gitmem gerek, benim gibi bir sakat erkenden yatağa girmeli." Meck şöyle aşağıdan yukarı bakıyor karşısındaki adama, ağzından piposunu alıyor, bir şey sormak istiyor, fakat Franz elini sallıyor, soru sormanın zamanı değil, tokalaşıyor ve çekip gidiyor. Meck başını kaşıyor ve karşıma alıp şöyle bir konuşmalıyım onunla, diye düşünüyor Meck pek memnun değil.

Franz Biberkopf Rosenthaler Meydanı'nı geçiyor, memnun, düşünüyor: Bana ne bütün bunlardan, ben para kazanmalıyım, baha ne Meck'ten, para kazanmanın yolunu bulmalıyım.

Görmeliydiniz Franz Biberkopf'un nasıl para avına çıktığını. Öfkeliydi ve bir ilkti bu. Eva ve Herbert giderken ona oda vermişti, fakat Franz tek başına oturacağı bir oda arıyor, yoksa istediği gibi yaşayamayacaktı. Odayı buluyor da, fakat ev sahibesi muhtarlığın oturma kâğıtlarını doldurması için önüne koyduğunda lanet okuyor içinden. Bizim Franz masaya oturuyor ve düşünmeye başlıyor: Yazacağım, adım Biberkopf, hemen kartlara bakacaklar, emniyet müdürlüğüne telefon edecekler, sonra da diyecekler ki, gelin bakalım buraya, neredeydiniz çoktandır, kolunuza ne oldu, hangi hastanede yattınız, masrafları kim karşıladı...

Öfkeleniyor, yardıma gerek yok, istemiyorum, benim gibi hür bir adam yapmaz böyle şeyler. Ve düşünceli ve öfkeli bir

halde önündeki kâğıda adını yazıyor: Franz. Gözünün önünde karakol, sonra Gruner Caddesi'ndeki sosyal yardım derneği ve kapısını açıp attıkları kamyonet. Elini ceketine sokup omzunu yokluyor. Soracaklar kolunu, sorsunlar, umurumda değil, lanet olsun, yazacağım adımı.

Ve elindeki kalemle yazıyor adını, iri harflerle. Korkağın biri hiç olmadım ve adımı hiç kimseden saklamayacağım. Böyle benim adım, bu adla geldim dünyaya ve böyle kalacağım da: Franz Biberkopf. Kalın harfler birbiri ardından, sonra Tegel, hapishane, ağaçlıklı cadde, kara kara ağaçlar, hükümlüler, oturmuş çalışıyorlar, yapıştırıyorlar, tahta kesiyorlar, dikiş dikiyorlar. Bir nokta i harfine. Tamam. Korkum yok polislerden, ben hür bir adamım, öyle değil mi?

Muhtarlığın oturma kâğıtlarını ev sahibesine uzatıyor, tamam, bitti bu iş. Ve şimdi pantolonu şöyle bir çekelim, adımlar ileri, yürüyelim dosdoğru Berlin'e!

Başka giysi, başka insan demek, değişik düşünür bu insan

Brunnen Caddesi'nde metro için kazdıkları köşede, bir at düşmüş çukura. İnsanlar toplanmış çukurun çevresine, itfaiye arabası da gelmiş. Hayvanın karnının altından kalın bir kemer geçiriyorlar. Bir sürü borunun arasına sıkışmış kalmış, kim bilir belki bir yeri de kırılmıştır, titriyor ve kişniyor, yukarıdan yalnız kafası görünüyor. Vinçle çekmeye başlıyorlar onu, hayvan debeleniyor.

Franz Biberkopf ve Meck de oradalar. Franz hemen çukura atlıyor itfaiyecilerin yanına, atı itmelerine yardım ediyor. Meck ve ötekiler şaşırıyor, Franz'ın tek koluyla becerdiklerine. Terden sırılsıklam hayvanı yokluyorlar, bir şey olmamış.

"Franz, sen çok yüreklisin. Tek kolunla bu gücü nereden buluyorsun?" "Adalelerim güçlü de onun için." Brunnen Caddesi'nde yürümeye devam ediyorlar, günlerden sonra yeniden buluşmuşlardı. "İşte böyle Gottlieb, iyi yiyip içtin mi güçlenirsin. Başka neler yapıyorum, anlatayım ister misin?" Onu iyice bir başımdan savayım da, bir daha saçma saçma konuşmasın benimle. Severim böylelerini. "Bak dinle şimdi, işim iyi sayılır. Elbinger Caddesi'ndeki panayır yerinde bir sirkte çalışıyorum. Baylar bayanlar, gelin binin atlara, bir turu 50 fenik. Bağırıp duyuyorum. Sonra şurada Romintener Caddesi'nde de, tek kollu güçlü adamım, fakat bu işe daha dün başladım, gel oraya benimle boksa." "Ne diyorsun, tek kolla boks mu?" "Gel oraya, göreceksin. Savunmam pek iyi değil, fakat ayak oyunlarım müthiş." Franz iyice alaya alıyor onu, Meck de şaşkın şaşkın dinliyor.

Eskisi gibi Aleksander Meydanı'na yürüyorlar, Gips Caddesi'nden geçiyorlar, Franz ona eski balo salonunu gösteriyor: "Şimdi yeniden tamir edildi, orada bana dans ederken ve barda içki içerken rastlayabilirsin." Meck ne olduğunu pek anlamıyor: "Ne oluyor sana, söyle Allah'ını seversen." "Hepsi doğru, eskisi gibi yaşıyorum yine. Niçin olmasın? Beğenmiyor musun yoksa? Gir içeri gör, tek kolla nasıl dans ettiğimi." "Yok, gidersem Münzhof'a giderim." "Olur, nasıl istersen, oraya gidebiliriz, perşembeleri ya da cumartesileri. Kolumu vurdukları için harem ağası gibi yaşıyorum sanıyordun değil mi?" "Kim vurdu ki kolunu?" "Polislerle bir çatışmaya karışmıştım. Şurada, Bülow Meydanı'nın oradaydı, birkaç herif soyguna çıkmıştı, namuslu insanlardı, fakat beş parasızdılar, ne yapsınlardı. Her neyse, ben oradan geçiyorum, bir baktım bir şeyler oluyor, sonra köşede iki herifin gezindiğini görüyorum, içeri girip gözcü durana söylüyorum, umurlarında değil, kaçmıyorlar, iki polisten mi korkacağız filan. Önce malı dışarı çı-

karmalı, fakat polisler geliveriyor, binada kürk deposu, giriyorlar avluya, kapıyı açmaya uğraşıyorlar, ben de içerideyim, tam kilidi kurcalarlarken ben içeriden ateş ediyorum. Ne diyorsun, Meck?" "Nerede demiştin?" Şaşırdı, gördün mü? "Burada Berlin'de, dedim ya. Kayser Caddesi'ni geçince." "Yaptın mı anlattıklarını?" "Tabii, sıktım kurşunu. Sonra onlar da. Yakalayamadılar beni. Kapıyı açana kadar çoktan sıvışmıştım. Ancak kolum, görüyorsun ya..." Meck homurdanıyor, Franz elini uzatıyor: "Haydi, hoşça kal Meck. Eğer beni ararsan... Neyse kaldığım evi başka zaman söylerim. İyi işler sana."

Doğru Weinmeister Caddesi'ne. Meck şaşkın: Ya bu herif benimle alay ediyor ya da Pums... En iyisi ona bir daha sorayım. Bambaşka şeyler anlatmışlardı bana.

Ve bizim Franz caddelerde gezine gezine Aleksander Meydanı'na yürüyor. Savaşa giderken Aşil eline nasıl bir kalkan almıştı bilmiyorum, fakat şimdi Franz yeni savaşına nasıl gidiyor, bunu anlatacağım. Üzerinde buruşuk, kirli eski giysiler, başında bir denizci kasketi, giriyor Münzhof'a, içiyor birasını ve aradan on dakika geçmeden, bir başkasının beklettiği kadının biriyle çıkıyor dışarı. Yürüyor onunla sokaklarda, Weinmeister Caddesi'nden Rosenthaler Caddesi'ne.

Ve Franz canlanıyor, nereye baksa dolandırıcılık ve sahtekârlık! Şimdi o bir başka insan, bakışları da değişik. Sanki daha önce gözleri yoktu! Yanındaki genç kadın ne görseler katıla katıla gülüyorlar! Saat altıyı biraz geçiyor, yağmur çiseliyor, çok şükür bebeğin şemsiyesi var.

Küçük bir meyhane, camdan içeri bakıyorlar.

"Bak bira satıyor. Dikkat et, kadehleri nasıl dolduruyor, Emmi, gördün mü? Köpük nerede?" "Ne var bunda?" "Baksana köpüğe! Sahtekârlık bu yaptığı! Aferin, işini biliyor herifçioğlu." "Hayır, o sahtekârın biri!" "İşini biliyor bence!"

Oyuncakçı dükkânı.

"Vay canına, Emmi, bak şunlara, ne güzel şeyler, ben seviniyorum, diyemiyorum. Boyalı yumurtalar, çocukluğumda annemle beraber yapardık. Bize ne para verirlerdi biliyor musun? Söylemeyim daha iyi." "Gördün mü?" "Hınzır herifler, vitrinin camlarını kırıp yağma etmeli. Fakir insanları sömürmek namussuzluktur!"

Kadın mantoları. Franz yoluna devam etmek istiyor, fakat yanındaki kadın duruyor. "Şimdi ben söyleyeyim sana, şık bayanların giyeceği bu mantoları diktirmek için ne para verdiklerini." "Boş ver kızım, hiç de bilmek istemiyorum." "Dinle şimdi beni." "Birkaç fenik alırsam şu şık mantoları dikmek için en büyük enayi benim. Onun vereceği parayı istemem, şık mantoyu kendim giyerim." "Saçma." "Niçin saçmaymış? Şık şeyler giyinemez miyim sanıyorsun, üstüm başım böyle kirli olduğu için. Atın biri düşmüştü metro çukuruna da inip yardım ettim. Benim birkaç feniğe ihtiyacım yok. Ben en az 1000 markım olsun isterim." "Olacak." Kadın, Franz'a sokuluyor. "Şimdi yok, fakat olacak." Koluna giriyor, şaşkın ve de mutlu.

Amerikan çabuk ütücüsü, büyük pencereler açık, dumanlar çıkıyor, arkada pek Amerikalıya benzemeyen adamlar, oturan, sigara içen, önde gömleğinin kollarını sıvamış genç terzi. Franz şöyle bir bakıyor. Neşeyle konuşuyor: "Emmi, benim küçük Emmi'm, bugün sana rastladığım için ne kadar da sevinçliyim." Genç kadın yanındaki erkeği pek anlamıyor, fakat oldukça keyifleniyor, beni bekletip de gelmeyen öfkelensin. "Emmi, tatlı Emmi, şu dükkâna bir bak." "Ütülemekle pek para kazanacağını sanmıyorum." "Kimin?" "Şu adamların." "Hiç bilinmez." "Ben onları tanımıyorum." Franz neşeli: "Ben de hiç görmedim onları. Fakat şöyle bir baksana. Önde ütülüyorlar, ya arkada... başka şey yapıyorlar." "Oda mı kiralıyorlar?" "Belki de. Ne de olsa hepsi üçkâğıtçıya benziyor. Şurada asılı şık erkek giysileri kimin ki? Şu anda polis olup herif-

lere birkaç soru sormak isterdim, görürdün o zaman nasıl toz olurlardı." "Ne diyorsun?" "Hepsi çalınma, burada saklıyorlar! Çabuk ütücüymüş! Anasının gözü herifler bana kalırsa. Nasıl da keyifle sigaralarını tüttürüyorlar, yaşamdan memnun."

Yürümeye devam ediyorlar. "Ben de onlar gibi yapmak isterdim, Emmi. En iyisi böyle bir yaşam. Hiç çalışmadan. Unut artık çalışma denen şeyi. Çalışa çalışa ellerin nasır tutar, fakat para tutmaz. Çalışan insan hiçbir zaman zengin olmamıştır, inan bana. Dolandırıcılıktan ise zengin olunur. Gördün ya."

"Peki, sen ne yapıyorsun?" Ümit dolu genç kadın. "Gel benimle. Emmi, anlatacağım sana." Yine Rosenthaler Caddesi'nin kalabalığındalar, sonra Sophien Caddesi, Münz Caddesi. Franz yürüyor. Tromperler yürüyüş marşı çalıyor. Savaş başladı cephede, ileri.

Gülüyorlar, birlikte. Kaldırdığı genç kadın iyi mal sayılır. Evlenip boşanmış. İkisi de çok keyifli. Emmi soruyor: "Nerede öteki kolun?" "Evde bıraktım. Karım gitmemi istemiyordu, kolumu rehin bırakmak zorunda kaldım." "Öteki kolunda senin gibi neşelidir inşallah." "Hem de nasıl. Daha söylemedim, ben öteki kolumla para kazanıyorum. Duruyor bir masanın üzerinde bütün gün ve diyor ki: Çalışan yemek yesin, çalışmayan aç kalsın. Bütün gün bunu söyleyip duruyor kolum. Giriş on fenik, işçiler geliyor ve keyifleniyor kolumun söylediklerine." Emmi kahkahalarla gülüyor, Franz da: "Hey, dikkat et, öteki kolumu da koparacaksın, çekiştirme öyle!"

Başka insana başka kafa

Kentin sokaklarında garip bir araba geziniyordu. İçinde oturan bir sakat elleriyle tekerlekleri çeviriyordu. Arabanın sağında solunda küçücük renkli bayraklar asılıydı. Ağaçlıklı

Schönhauser Caddesi'ni geçiyor, her köşe başında duruyor, insanlar çevresine toplanıyor, yanındaki genç on feniğe kartpostallar satıyordu.

"Dünya gezgini! Johann Kirbach, 20 Şubat 1874 Mönchen-Gladbach doğumlu, dünya savaşı çıkana kadar sağlıklı ve çalışmayı seven, günün birinde sağ tarafına inme inen, sonra yine iyileşip günde birkaç saat çalışmaya giden. Böylece ailemi sefaletten kurtarmıştım. 1924 yılının kasım ayında bütün Ren Havzası insanları Belçika işgalinden kurtuluşu büyük sevinçle kutlamıştı. O gün ben işten dönerken evimden üç yüz metre uzakta bir meyhaneden çıkan kalabalığın çarpmasıyla yere yuvarlanmıştım. O kadar şanssız bir olaydı ki, düşme sonucu sakat kaldım, bütün ömrüm boyunca, yürüyemiyorum da. Emekliliğim yok, başka hiçbir gelirim de. Johann Kirbach."

Franz Biberkopf'un o güzel havalarda oturduğu meyhanede, işine yarayacak, dişe dokunur bir olanak aramaktaydı, ağzı süt kokan bir delikanlı. Sakat adamı Danziger Caddesi Tren İstasyonu'nda gördüğünü anlattı. Sonra da atıp tutmaya başladı. Babasına neler yapmışlardı. Savaşta göğsünden yaralanmıştı, artık doğru dürüst nefes alamıyordu, sinir hastası deyip emekliliğinden kesinti yapmaya başlamışlardı, böyle devam ederse yakında hiç para vermeyeceklerdi.

Sözlerini yine gençten bir başkası duyuyor. Aynı masada oturmakta, başına kocaman bir jokey kasketi geçirmiş, önünde bir kadehi yok. Herifin çenesi bir boksörünkini andırıyor, diye düşünüyor Franz. O da atıp tutmaya başlıyor: "Boş ver! Sakatlara... Ben olsam onlara beş kuruş bile vermem." "Suratından belli. Önce götür savaşa, sonra da para verme!" "Tabii. Dikkat etseydi. Başka yerde dikkatsizlik yapsa üste para mı alırdı? Küçük çocuğun biri tramvaya takılsa, sonra da yuvarlanıp bacağını kırsa beş kuruş bile alamaz. Kabahat yapanda." "Savaş çıktığında sen daha doğru dürüst yaşamıyordun be

adam. Anan bezlerini değiştirip duruyordu." "Saçma, saçma Almanya'da böylelerine para yardımı yapmaları. Binlercesi ortada dolaşıp duruyor, hiç çalışmıyor, üstelik bir de para alıyor."

Masada oturan başkaları söze karışıyor: "Sen söylediklerine biraz dikkat et Willi, oldu mu? Ne iş yapıyorsun ki?" "Hiçbir iş yaptığım yok. Bana ödedikleri süre de yapacağım yok. Yine de bana vermeleri saçma, diyorum." Ötekiler gülüyor: "Zevzeğin biri bu."

Franz Biberkopf da oturuyor masada. Karşısındaki jokey kasketli delikanlı, elleri cebinde küstah küstah suratına bakıyor, nasıl oturduğuna tek koluyla. Kadının biri Franz'a sarılıyor: "Tek kolun var senin. Söyle, ne para veriyorlar sana." "Kim bilmek istiyor bunu?" Kadın karşıda oturan delikanlıyı işaret ediyor: "Bu bilmek istiyor." "Yok, yok benim bilmek istediğim filan yok. Ben sadece, savaşa gidecek kadar budala olanlara para vermemeli, demiştim. Hepsi bu kadar." Kadın, Franz'a: "Şimdi çekiniyor." "Benden mi? Benden çekinmesine gerek yok. Biliyor musun, şu kolum, şuradan kesik kolum nerede? İspirtoya yatırdım, evde büyük bir kavanoz içinde dolabın üzerinde duruyor ve bütün gün bana, merhaba Franz, salak herif, diyor."

Ha, ha, ha, çok komik. Masanın ucunda oturan yaşlıca bir adam gazete kâğıdına sardığı sandviçleri çıkarıyor, çakısıyla kesiyor ve ağzına dolduruyor: "Ben savaşmadım, beni bütün savaş boyunca Sibirya'da esir tutmuşlardı. Ne oldu, şimdi evde oturuyor ve paramı alıyorum. Sanki günün birinde gelip paramı mı kesecekler, siz ne sanıyorsunuz?" Delikanlı: "Niçin çalışacakmışsın? Romatizması olan da sokağa çıkıp seyyar satıcılık yapmaz." "Ben ne iş yapayım, pezevenklik filan mı?" Delikanlı yumruğunu masaya vuruyor, adamın önündeki gazetenin üzerine. "Tamam. En doğrusu bu. Hiç de gülünecek bir şey değil. Erkek kardeşimle karısını göreceksin. Tertemiz insanlar,

hepinizin eline su dökerler. Kardeşim işsiz kalınca utandığından işsizlik parası almadı. Ufak tefek bir sürü iş yaptı, her gün başka bir şey, karısı da birkaç kuruşla geçinmeye çalıştı, evde de afacan iki kız çocuğu. Kadın tabii kendine iş arayamazdı. Sonra günün birinde bir adamla tanıştı, bir süre sonra da bir başkasıyla. Kardeşim farkına varana kadar. Ne mi oldu, ne olacak? Karısından hesap sormaya kalktı. Görecektiniz sonunda dayak yemiş köpek gibi kuyruğunu bacaklarının arkasına sıkıştırdı, çekip gitti. Bir daha eve girmesine izin yoktu." "Ne, eve girmiyor mu?" "Girmek istiyor, fakat yengem böyle budala herifle artık işim yok, diyor. Hem eve beş kuruş getirmiyor hem de karısı para kazanınca hesap sormaya kalkıyor."

Masadakiler de aynı düşüncedeydi. Franz Biberkopf, adına Willi dedikleri delikanlının yanında oturuyor, kadehini kaldırıyor: "Şerefe! Bizlerden on, on iki yaş gençsiniz, fakat yüz yıl daha akıllısınız! Sizin yaşınızdayken böyle konuşma yürekliliği yoktu bizlerde. Ne derler askerde, ellerini yapıştır pantolon dikişine! İşte öyle yapardık biz." "Biz de ellerimizi yapıştırıyoruz, fakat başkasının pantolon dikişine." Kahkahalar.

Meyhane dolu. Garson kapıyı açıyor, arkadaki küçük odaya geçiyorlar, sohbet devam ediyor. Willi'nin kolundaki saat ağzı süt kokan delikanlının dikkatini çekiyor, altından, şaşırıyor: "Ucuza aldın mutlaka." "Üç marka." "Çalan birinden mi?" "Bana ne nereden bulduğu. Sen de ister misin?" "Hayır, teşekkür ederim. Yakalanayım da, saati nereden buldunuz, diye sorsunlar, öyle mi?" Willi masada oturanlara bakarak gülüyor: "Çalıntı maldan korkuyor." "Bırak şu saçmalığı." Willi bir kolunu masaya dayıyor: "Saatim onu rahatsız ediyor. Ne var şu saatte? Çalışıyor, dakik ve altın." "Üç marka." "Sana bir şey göstereceğim. İyi bak. Ver bakayım önündeki kadehi. Nedir bu?" "Ne mi? Ne olacak, bir kadeh." "Doğru, içmek için kullanılan bir kadeh." "Hayır diyemem." "Peki ya bu?" "Bu mu,

bu da bir saat. Yahu sen benimle alay mı ediyorsun? "Bu bir saat. Ne bir çizme ne de bir kanarya kuşu. Fakat sen istersen çizmedir, dersin. Bu senin elinde, ne istersen söyleyebilirsin." "Hiç anlamıyorum. Nedir niyetin?" Willi ne söylemek istediğini çok iyi biliyordu. Kolunu masadan çekiyor, yanında oturan genç kadına dokunuyor: "Kalk yürü bakayım." "Neden? Niçin yürüyecekmişim?" "Şöyle kalk, duvarın orada şöyle bir yürü." Genç kadın yapmak istemiyor. Ötekiler sesleniyor: "Haydi yürü, ne var bunda!"

Genç kadın kalkıyor, Willi'nin suratına bakıyor ve duvara doğru yürüyor: "Budala herif!" "Yürü!" diye bağırıyor Willi. Kadın ona dilini uzatıyor ve kalçasını sallaya sallaya yürüyor. Masadakiler gülüşüyor. "Şimdi dön, buraya doğru yürü. Ne yaptı bu kadın?" "Sana dilini gösterdi!" "Başka ne yaptı?" "Yürüdü." "Evet, yürüdü." Genç kadın lafa karışıyor: "Hayır, dans ettim." Sandviçini yemekte olan yaşlıca adam: "Dans etmedin. Ne zamandan beri böyle kalça sallamak dans etmek sayılıyor." Genç kadın: "Sen sallarsan sayılmıyor." Başkaları sesleniyor: "Yürüdü, yürüdü." Willi kahkaha atıyor: "Gördünüz mü, yürüdü." Ağzı süt kokan delikanlı öfkeli: "Ne oluyor Allah aşkınıza?" "Hiçbir şey. Anlıyor musun, yürüdü, dans etti, kalça salladı, diyorlar. Kim ne isterse onu diyor. Anlamıyor musun hâlâ? Herkes bir başka görmüş. Biri bir başkasından saat satın alırsa, onun çalınma mal olduğunu kabullenmek zorunda değil. Öteki bir yerden almış, bir çantadan, bir vitrinden, bir dükkândan. Çalınmış olduğunu kim söylüyor sana? O sadece almış, benim görüşüm bu." Willi arkasına dayanıyor, ellerini pantolon cebine sokuyor. "Alınmış, mal sahibini değiştirmiş." Willi susuyor. Ötekiler düşünüyor. Onlar da susuyor.

Sonra birden Willi, Franz'a dönüyor, sert bir ses tonuyla: "Sen askerlik yaptın, savaşa gittin. Bana göre bu özgürlüğün

kısıtlanması. Fakat mahkemeler ve polisler onların elinde, ellerinde olduğu için de senin ağzını kapattılar, yaptıkları özgürlük kısıtlanması olmadı, senin gibi öküzler de savaşa gitmenin vatan hizmeti olduğuna inandı. Yapmak zorundaydınız, nerelere harcandığını bilmeden vermek zorunda olduğumuz vergi gibi."

Genç kadın homurdanıyor: "Başlama burada politikaya. Akşamın bu saatinde böyle konulardan konuşma." Ağzı süt kokan delikanlı: "Bu güzel havada..." Willi kovar gibi: "Çık öyleyse dışarı, gezin sokaklarda. Ben mi sana politika yapıyorum be adam? Politika her yerde, nereye gidersen git. Beğenip beğenmemek, inanıp inanmamak senin elinde." Biri sesini yükseltiyor: "Boş verin şimdi, kapatın çenenizi!"

İçeri iki kişi giriyor. Genç kadın ayakta, kalçalarını sallayarak yürüyor. Willi'ye gülümseyerek dil çıkarıyor. Genç adam ayağa fırlıyor, kadını kavrayıp küstah bir dansa başlıyor, dudak dudağa geliyorlar, vücut vücuda. Kimsenin onlarla ilgilendiği yok. Franz, tek kollu, üçüncü kadehi başına dikiyor, omzunu okşuyor. Anasının gözü şu Willi, tam anasının gözü herifin teki. Birkaç kişi kalkıp masayı duvara doğru çekiyor, yer açıyorlar, akordeon çıkıyor ortaya, gürültü başlıyor. Ceketler atılıyor, kadehler kalkıyor, hareket başlıyor. Peş peşe şarkılar.

Franz Biberkopf ayağa kalkıyor, hesabını ödüyor ve düşünüyor: Bana göre değil, şarkı söyleyecek, dans edecek yaşta değilim, keyfim de yerinde değil, para kazanmanın yollarını aramalıyım. Nasıl ve nerede, umurumda mı? Hayır.

Kasketi geçiriyor kafasına. Dışarı.

Rosenthaler Caddesi'nde iki adam oturmuş, bezelye çorbası içiyor, yanında bir gazete olanı, gülüyor: "Batı Almanya'da dehşetli bir aile faciası." "Ne var bunda gülecek?" "Dinlesene. Bir baba üç çocuğunu suya atıyor. Üçünü de. Kudurmuş adamın biri." "Nerede olmuş?" "Hamm'da, Vesfalya eyaletinde.

Herifçioğlunun gözü dönmüş olmalı. Dur bakalım, karısına ne yapmış? Onu da mı... Yok, yok. Kadın daha önce kendi işini görmüş. Ne diyorsun, komik bir aile değil mi? Herife mektup bırakmış: 'Yalancı, yaşamıma böyle devam etmeyeceğim, kanala gidiyorum. Sen de al bir ip, as kendini. Julie.' Ne komik değil mi?" Adam katıla katıla gülüyor: "Hiç anlaşamıyorlarmış baksana. Kadın kendini kanala atıyor, adama da, as kendini, diyor. Adam da kendini asacağına çocuklarını kanala atıyor. Anlaşamadıkları belli, böyle evlilik devam edemezdi."

Adamlar yaşlı, Rosenthaler Caddesi'nde çalışan işçilerden. Biri ötekinin dediklerini pek beğenmiyor: "Bana kalırsa bir trajedi bu. Tiyatro sahnesinde görürsen ya da kitapta okursan ağlarsın." "Sen belki. Fakat niçin ağlanacak bir olaymış Max?" "Üç çocuk, bir de kadın, bırak böyle sormayı şimdi." "Adamın yaptıkları hoşuma gidiyor, çocuklara acıyorum, fakat böyle bir anda bütün aileyi ortadan kaldırmak herkesin harcı değil, yaptığına saygı duymak gerek..." Birden sesini yükseltiyor: "Sen ne dersen de, istersen beni dövmeye kalk, fakat kadınla adamın son ana kadar anlaşamamış olmasını ben çok komik buluyorum. Kadın, ip al, as kendini, diyor adam ise, hayır Julie, karşılığını verip çocukları kanala atıyor."

Karşısındaki gözlüğünü takıp gazeteyi eline alıyor, haberi okuyor. "Adam yaşıyor. Tutuklamışlar. Şimdi onun yerinde olmak istemem." "Kim bilir?" "Ne demek istiyorsun?" "Belki şu anda hücresinde oturuyor, sigarasını tüttürüyor, hiçbiriniz umurumda değilsiniz, diyor." "Belki de vicdan azabı çekiyor, hücresinde oturmuş ağlıyor, hiç kimseyle konuşmuyor, geceleri uyuyamıyor?" "Hiç sanmıyorum. Mükemmel uyuyordur, hele onun gibi kudurmuş, gözü dönmüş biri şimdi rahat rahat uyuyabiliyordur, yemek yiyip içkisini içiyordur, hem de eskisinden daha iyi. İnan bu söylediklerime." Karşısındaki ciddi ciddi suratına bakıyor. "Eğer öyleyse çok köpek herifin biri. Kafasını

koparacaklarsa koparsınlar, hayırlı uğurlu olsun!" "Haklısın. Bence de öyle, sana hak veriyorum." "Hiç de fena değil şu gazete." "Domuz kellesiyle turşu çekti canım." "Benim de."

Bir başka insana bir başka meslek gerek ya da hiç

Ceketinizin kolunda ilk deliği gördünüz mü bilirsiniz ki, yeni bir giysiye ihtiyaç vardır. Hemen doğru dürüst bir dükkâna gidin, kocaman depolarında, güzel aydınlık dükkânlarında ve geniş tezgâhlarında size beğeneceğiniz bütün giysileri göstereceklerdir.

"Benim yapacağım bir şey yok, Bayan Wegner, ne söylerseniz söyleyin, elimde değil. Bir adam göndermişler, tek kollu, sağ kolu yok." "İşte böyle, Bay Biberkopf, kolay değil. Fakat yüzünüzü öyle ekşitmeyin, korkutuyorsunuz insanı." "Söyleyin, ne yapayım tek kolla?" "İşsizlik parası isteyin ya da küçük bir tezgâh kurun." "Ne tezgâhı?" "Gazete veya tuhafiye va da çorap bağı ve kravat satın, Tietz'in önündeki kaldırımda filan. Meyve de satabilirsiniz." "Böyle işler için yaşlı sayılırım, daha gençlerin yapacağı şeyler bunlar."

"Karınız veya nişanlınız olsa, Bay Biberkopf, size çok yardımı dokunurdu. Küçük arabanızı çeker ya da tezgâhı bir an bırakıp gitmeniz gerektiğinde satışı o yapardı."

Kasketi giy, aşağı, hepsi saçma, en iyisi boynuma bir latama takıp sokak sokak dolaşayım. Nerede Willi?

"Merhaba Willi?" Willi'nin düşüncesi: "Evet, senin için yapacak çok iş yok. Fakat aklını kullanırsan bir şeyler becerirsin. Örneğin ben sana her gün satacağın mal versem, tabii çoğunlukta el altından, dostlara, tanışlara filan, fena para kazanmazsın."

Ve Franz bunu yapacak. Niyetli. Para kazanacak ve kendi kendinin efendisi olacak. Çabuk para getirecek işlere niyetli. Çok çalışmak, saçmalık. Gazete satışı, lanet olsun, öfkeleniyor, hele şu gazete satan herifleri görünce, insan nasıl böyle budala olabilir, diye düşünüyor, sabahtan akşama birkaç mark için bağırıp duruyorlar, başkaları otomobillere kurulmuş yanlarından geçiyor süzüle süzüle. Artık bana göre değil. Evet, bir zamanlar yapmıştım, fakat geçmişe mazi denir delikanlım. Tegel Hapishanesi, kara kara ağaçlar, sallanan binalar, kayıp insanın tepesine düşecek damlar ve namuslu kalmak isteyen ben! Çok komik, Franz Biberkopf namuslu! Hapishanede beynini yıkamışlar senin. Para, para gerekli, para kazanmalı insan, para gerektir insana!

Şimdi Franz Biberkopf'u bir dolandırıcı, başkalarına yataklık eden bir kişi, kısacası bambaşka bir insan olarak tanıyacaksınız. Yaptığı işler kötü, gittikçe daha da kötüleşecek.

Bir kadın, mor ve erguvan renklerinde giysisi, süslü altın ve değerli taşlarla, elinde bir tas, o da altından. Gülüyor. Yazıyor alnında adı, bir sır: Büyük Babil, yeryüzündeki bütün dehşetin ve orospuluğun anası. İçmiş azizlerin kanını. Oturuyor orada Babil orospusu, sarhoş azizlerin kanıyla.

Ne var üzerinde Franz'ım? Nakit 20 marka almış olduğu çok şık bir yazlık giysi. Sol yakasında bir haç, sakat kolunun kimlik kartı, çok insan sayıyor, çalışanlar ise kızıyor.

Karnı iyice doymuş bir meyhaneciyi ya da mezbahadaki kesimciyi andırıyor. Ceket ve pantolonu güzel ütülü, elinde eldiven, başında yuvarlak, sert bir şapka. Ne olur ne olmaz cebinde bir kimlik, tabii başkasının adına, 1922 yılında çıkan olaylarda hayatını yitirmiş ve bugüne kadar çok kişiye yardımı dokunmuş Franz Raecker'in. Kimlikte yazanları Franz ezberlemiş, ana babasının nerede ve ne zaman doğduğunu, kaç

kardeşi olduğunu, ne iş yaptığını, en son ne görevde bulunduğunu, kısacası polisin ayaküstü sorabileceği bütün soruların yanıtları kafasında.

Her şey haziranda olup bitmişti. Havaların öyle güzel olduğu haziran ayında kelebekler dünyaya gelmişti, kozalarından çıkıp. Herbert Wischow ile Eva Berlin'e döndüklerinde bizim Franz kendine bir çeki düzen vermişti. Uzun bir süre geçirdikleri kaplıcalarda çok şey olup bitmişti. Franz anlatılanları keyifle dinledi. Eva'nın yaşlı dostu şanssızdı, bankadan çektiği 10.000 mark aynı gün otel odasından çalınıvermişti. O akşam da Evay'la yemeye çıkmışlardı. Nasıl olurdu böyle bir şey? Odaları ikinci bir anahtarla güzelce açılmış, paradan başka altın kol saati de çalınmıştı. Tabii kabahat ondaydı, fakat kimin aklına gelirdi birinci sınıf bir otelde hırsızlık olacağı. Sizi şikâyet edeceğim, girip çıkanı görmüyor musunuz, kör müsünüz? Odalarda bırakılan değerli eşyalardan sorumlu değiliz. Adam öfkeli, Eva'ya kızgın, birlikte yemeğe çıkmak istediği için. Ne vardı, sayın baronu yemekte görmek istemenin sırası mıydı? Gelecek defa saygından adamın elini öpersin, istersen benim paramla şekerleme filan da yollarsın. Fakat böyle konuşmak hiç de hoş değil, Ernst. Peki, çalınan paralara ne olacak? Benim ne günahım var? Ah, boş ver, çekip gidelim buradan, Berlin'e dönmek istiyorum. Yaşlı dostu öfke içinde konuşuyor. Hiç de fena bir düşünce değil, diyor Eva kendi kendine, en iyisi hemen çekip gitmek.

Yine Berlin'deler, Herbert Elsasser Caddesi'ndeki evde oturuyor, Eva da yaşlı dostuyla kentin batısında bir dairede kalıyor. Böyle bir yaşam yeni sayılmaz, bir süre sonra bıkar, ben de yine Elsasser Caddesi'ne dönerim.

Berlin'e dönerken birlikte oturdukları trenin birinci sınıf kompartımanında bir yandan adama mutlu rolü oynuyor, bir yandan da düşlüyordu: Kim bilir Franz ne yapıyor? Sonra

adam Berlin'den az önce trenden iniyor, Eva kompartımanda artık yalnız, irkiliyor, yoksa çekip gitti mi? Sonra, günler sonra, 4 Temmuz (Çarşamba) Herbert ve Emil'le otururlarken Franz çıkıp geliveriyor birden. Ne büyük bir mutluluk, nasıl sevinç! Şık, tertemiz ve düzgün giyimli, yakasında bir haç, göğsü kabarık, bakışlarında her zamanki saflık, sıcak ve sıkı bir tokalaşma: Franz Biberkopf. Sıkı dur, dengeni kaybetme. Emil, Franz'daki bu değişikliği biliyor. Herbert ile Eva'ya bakıyor. Karşılarında tam bir züppe var. "Vay canına, artık ayaklarını şampanyayla yıkıyorsundur, değil mi dost?" Herbert çok seviniyor. Eva bir iskemleye ilişiyor ve hiçbir şey anlamıyor. Ceketinin sağ kolunu Franz cebine sokmuş. Demek ki kol yeniden uzamamış. Birbirlerine sarılıyorlar, öpüşüyorlar. "Sevgili Franz, şurada oturmuş, ne yapıyor şimdi bizim Franz'ımız, diye düşünüyorduk, hatta korkmuştuk da, ister inan ister inanma." Franz, Emil'le Herbert'e de sarılıp öpüyor: "Saçma, benim için korkmanız." Hilekâr hilekâr gülümsüyor, göz kırpıyor: "Nasıl buluyorsunuz beni, yakamda haç, sırtımda İngiliz modeli ceketle?" Eva neşeli: "Ne oluyor, Allah'ını seversen ne oluyor? Seni böyle gördüğüm için gerçekten çok seviniyorum." "Ben de, ben de." "Peki, kiminle çıkıyorsun şimdi, sevgili Franz?" "Çıkmak mı? Ah, evet. Yok, yok öyle şeyler. Boştayım." Sonra oturup anlatıyor ve Herbert'e bütün parayı geri ödeyeceğine söz veriyor, hem de kuruşu kuruşuna. Birkaç gün içinde borcu filan kalmayacak. Herbert ile Eva gülüyorlar. Eline kahverengi bir binliği alan Herbert parayı Franz'ın suratına doğru sallıyor: "İster misin bunu, Franz?" Eva yalvarıyor: "Al, Franz, ne olur!" "Yok öyle şey. Gereği yok. İsterseniz hep birlikte aşağı inelim, tekrar buluşmamızı bu binlikle kutlayalım!"

Bir de kadın çıkıyor ortaya, Franz Biberkopf tamam

Franz onlardan yaptığı ve yapacağı her şey için hayır duası alıyor. Eva, Franz'ı hâlâ seven bu genç kadın, ona bir kız bulmak istiyor. Franz karşı çıkıyor, tanıyorum onu, diyor. Hayır, tanımıyorsun, Herbert de tanımıyor. Peki, sen nereden tanıyorsun? Berlin'e geleli çok az oldu. Bernau'lu bir kızcağız, arada sırada Stettiner İstasyonu'nda görmüştüm, bir defasında yanına gidip dedim ki: Kızım dikkat et, fena insanlarla düşüp kalkma, böyle sık sık Berlin'e inersen günün birinde başına bir şey gelebilir. Kız da gülmüş, sadece biraz keyfim yerine gelsin istiyorum, demişti. İşte gördün mü Franz, Herbert'in anlatılanlardan haberi var böyle. Sonra bir gün öğle üzeri kahvede rastlıyor Eva kızcağıza. Yanına gidip soruyor: Ne işin var burada, suratının bu hali de ne? Hemen ağlayıp sızlamaya başlıyor, polisler karakola götürmüş, kimliği yanında yokmuş, daha yaşı da dolmamış, eve geri dönmek niyetinde de değil. Çalıştığı yerden çıkarmışlar, çünkü polisler gelip patronuna sormuştu, anası da evden atmıştı. Her şey biraz keyiflendiğim için oldu, deyip sızlanmaya devam ediyor. Ne yapacaktım akşamları Bernau'da?

Emil her zamanki gibi dirseklerini masaya dayamış, başını elleri arasına almış dinliyor: "Kızın hakkı var. Bernau'yu bilirim, akşamları ölüdür."

Eva: "Her neyse, ben şimdi biraz kolluyorum kızcağızı. Stettiner İstasyonu'na gitmesine de izin vermiyorum."

Herbert, ağzında ithal bir puroyla: "Eğer sen erkeksen ve kadından biraz anlıyorsan Franz, bu kızdan bir şeyler yaparsın. Ben gördüm, iyi cins."

Emil de: "Biraz küçük, fakat gerçekten iyi cins. Sağlam kemikli." Sonra içmeye devam ediyorlar.

Ertesi gün kapısını çalıveren bu kızı Franz hemen beğeniyor, daha ilk bakışta. Eva ona iyi mal göndermişti, o da Eva'ya bir iyilik yapmalıydı. Kız gerçekten birinci kaliteydi, şimdiye kadar böylesi elinden geçmemişti. Biraz ufak tefek, ince beyaz elbisesi içinde bir öğrenciyi andırıyor, hareketleri sessiz, hemen Franz'a sokuluyor. Yarım saat sonra, bu tatlı şeyi geri göndermek yok, diye düşünüyor Franz. Adı Emilie Parsunke, fakat kendisine Sonja denmesini istiyor. Eva da böyle demişti, ne de olsa çıkık elmacıkkemikleri Rus'larınkini andırıyordu. "Hem Eva da," diyor kızcağız, "Eva değil ki, onun da gerçek adı başka. Benim gibi Emilie, kendi söyledi bana."

Franz kucağına oturtuyor onu, ufak tefek fakat zarif bu varlığı baştan aşağı gözden geçiriyor ve hayret ediyor, sevgili tanrısı evine bir mutluluk göndermişti. Yaşam nasıl da inişli çıkışlı ve de güzel. Eva'ya Eva diyen adamı tanıyor, bu adam kendisi. Eva, Ida'dan önceki dostuydu, keşke onunla yaşamaya devam etseydi. Fakat şimdi bir başkasıyla.

Sonja bir günlüğüne Sonja. Franz ona bir başka ad vermek istiyor, böyle yabancı adları sevmiyor. Nasıl olsa Berlinli değil, adını niçin değiştirmesindi. Birçok kadın dostu olmuştu, bunu anlamalıydı, fakat adı Marie olanına rastlamamıştı, şimdi ona bu adı verecekti. Sonja artık Marie oluyor, Franz da ona "küçük kedicik" demeye başlıyor.

Sonra aradan günler geçiyor, temmuz geliyor, değişik, çok değişik şeyler oluyor. Franz'ın içine işleyen. Güzel değil, fakat kötü de sayılmaz. O günlerde Stresemann Paris'e gidiyor, yoksa gitmiyor mu, bilemiyor. Weimar'da telgrafhanenin damı çöküyor. Gazete haberlerinde, dostuyla Graz'a kaçmış karısının peşinden giden adamın önce onları, sonra da kendisini vurduğunu yazıyor. Böyle şeyler her zaman olabilir. Önemli değil, her evde olan şeyler.

Franz sık sık Alte Schönhauser Caddesi'ndeki icranın önünde duruyor, bazı günler pazarlığa giriyor, artık onu tanıyorlar, devamlı gazete ilanlarını okuyor, mal satımları, öğle üzerleri de "küçük kediciği"yle buluşuyor. Günün birinde kızcağız Aleksander Meydanı'ndaki Aschinger'e nefes nefese geliyor. Öğle yemeklerini hep orada yiyorlar. Uyuyakaldığını söylüyor kız, fakat Franz ne oluyor buna, diye düşünüyor. Fakat hemen de unutuyor, kızcağız çok cana yakın, evi de çok temiz, derli toplu tutuyor, çiçekler, örtüler, küçük bir kız odası gibi. Sık sık havalandırıyor, içerisi hep lavanta kokuyor, akşamları birlikte eve döndüklerinde Franz mutlu oluyor. Yatakta da bir tüy gibi yumuşak, sakin ve çok içten. Fakat bazen de ciddi, bu kızı tanımak güç. Öyle oturduğunda bir şey mi düşünüyor, ne düşünüyor? Sorduğunda gülümsüyor, yok, bir şey düşünmüyorum, diyor. İnsan bütün gün düşünemez ki. Franz ona hak veriyor.

Dışarıda kapıda bir mektup kutusu var, üzerinde Franz'ın adı yazılı, tabii öteki adı: Franz Raecker. İlanlarda ve mektup gönderdiğinde bu adı veriyor hep. Bir gün küçük dostu anlatıyor: Öğleden önce postacının dışarıdaki mektup kurusuna bir şey attığını duymuş, çıkıp baktığında ise kutuyu boş bulmuştu. Franz şaşırıyor, bu da ne demek oluyor, diyor. Kızcağız, mektubu biri hemen çekip almış olacak, yanıtını veriyor. Karşıki komşular sık sık dışarısını gözlüyorlar, belki postacının gelişini ve kutuya bir şey attığını da gördüler, hemen çekip aldılar. Franz'ın öfkeden suratı kızarıyor, düşünüyor: Yine birileri mi peşimde. Akşama gidiyor, karşıki kapıyı çalıyor. Kadın açıyor, Franz, kocasını çağırmasını söylüyor. Yaşlı biri, kadın adamdan oldukça genç, biri altmış ise öteki otuz. Franz soruyor, acaba postacı onlara bir mektup bırakmış mıydı, tabii yanlışlıkla. Adam karısına bakıyor: "Mektup bıraktılar mı sana? Ben eve biraz önce geldim de." "Yok, bırakan filan olmadı." "Ne

zaman demiştin, küçük kediciğim?" "Şöyle on bire doğru filan. Postacı hep aynı saatte gelir." Kadın: "Evet, hep on bire doğru gelir. Fakat bayan gelen mektupları hep kutudan kendi eliyle alır. Çünkü postacı zili çalar kutuya atarken." "Bunu da nereden biliyorsunuz? "Gördüğüm için." Franz: "Demek benim için size mektup filan bırakılmadı, öyle mi? Raecker benim adım." "Tanrı korusun, ben yabancı biri için mektubu alıp da ne yapayım?" Suratı ekşi olan Franz, kasketiyle selam veriyor: "Affedersiniz, iyi akşamlar." "İyi akşamlar." Yürüyor, evine giriyor.

Franz ile "küçük kediciği" arada sırada bu tuhaf konudan söz ediyorlar. Franz düşünüyor, yoksa karşıkiler ispiyonculuk mu yapıyor. Herbert ile Eva'ya olandan söz edecek. Postacıya her zaman zili çalmasını söylüyorlar. "Fakat bazen de yardımcı postacı geliyor, unutabilir," diyor kız.

Bir zaman sonra Franz öğle üzeri eve geliveriyor, kız gitmiş. Aschinger'de beni bekliyor olmalı. Oturma odası tertemiz, her zamanki gibi. Masanın üzerinde bir kutu, içinde pahalı purolar, bir kâğıt "Franz'ıma..." yanında da iki şişe çöreotu likörü. Franz seviniyor, böylesiyle evlenmek, diye düşünüyor, sonra görüyor, bir kafes, içinde küçük bir kuş, bu da mı benim için, sanki doğum günüm var. Birden kapı çalınıyor, evet, postacı, fakat bugün geç kalmış, saat on ikiye geliyor, geçen gün olanı bir söyleyeyim.

Ve Franz dışarı koridora çıkıyor, kapıyı açıyor, kulak kabartıyor, postacı filan yok. Bekliyor, gelmiyor, belki katlardan birine girdi. Franz kutudaki mektubu alıyor, içeri giriyor. Açık bir zarfın içinde kapalı bir zarf var. Üzerinde tuhaf bir elyazısı: "Yanlış verilmiş," kelimeleri ve okunmayan bir ad. Karşıdakilerden olmalı, kimin peşinde bunlar? Kapalı zarfın üzerinde şu adres var: "Sonja Parsunke, Bay Franz Raecker'in evinde." Allah Allah, kim ona mektup yolluyor? Berlin'den adamın biri.

Hele yazdığı şu satırlara bak. Franz buz gibi terliyor: "Yürekten sevdiğim insan, beni daha ne kadar bekleteceksin..." Franz mektubu elinden bırakıyor, oturuyor, daha fazla okuyamayacak. Masanın üzerinde purolar, küçük kanarya kafesi.

Sonra Franz evden çıkıyor, Aschinger'e gitmiyor, doğru Herbert'e gidiyor, suratı kireç gibi, ona mektubu gösteriyor. Herbert yandaki odaya geçiyor, Eva'yla bir şeyler fısıldaşıyor, sonra yine Franz'ın yanına dönüyor. Eva da peşinde. Kadın Franz'a sokulup boynuna sarılıyor: "Haydi Franz, öpsene beni." Adamcağız şaşkın şaşkın bakıyor: "Bırak Allah'ını seversen." "Haydi, bir öpücük. Ne de olsa eski dostuz." Herbert dışarı çıkıyor. "Gitti. Bir süre gelmez. İnanmazsan öteki odalara da bak." Kapıyı açıp dışarısını gösteriyor. Herbert gitmiş. Eva kapıyı kapatıyor: "Haydi, şimdi öpebilirsin beni." Ve birden Franz'ın boynuna atılıyor, bir ateş parçası.

"Hey kız," Franz zor konuşuyor, "delirdin galiba. Ne istiyorsun benden?" Fakat Eva kendinden geçmiş gibi, karşı koymak mümkün değil. Franz itmek istiyor, vazgeçiyor. Bir öfke, bir vahşilik ruhlarında. Kolları, boyunları tırmık ve diş izleri dolu, uzanıyorlar biraz sonra yan yana. Eva göğsüne dayamış sırtını.

Franz hırıldıyor: "Herbert gerçekten yok evde, değil mi?" "İnanmıyorsun." "Bu yaptığım dostuma karşı namussuzluk." "Sen çok tatlı bir erkeksin, sana âşığım ben Franz." "Boynun mosmor olacak akşama." "Elimde olsa seni çiğ çiğ yerdim, o kadar seviyorum seni. Biraz önce elinde mektupla geldiğinde, az kalsın Herbert'in yanında boynuna atılacaktım." "Boynundaki morlukları görünce ne diyecek Herbert?" "Birazdan dostuma bir uğrarım, Herbert'e de, ondan, derim." "Bu iyi, sen benim sevgili Eva'msın öyleyse. Peki ama dostuna ne diyeceksin, mosmor lekeler için?" "Teyzemle, büyükanneme ne diyeceğim? Ne de korkakmışsın be adam!"

Sonra Eva üstüne bir çeki düzen veriyor, Franz'ın başını elleri arasına alıp yüzünü yer gibi öpüyor, sağ omzuna sıcak yanaklarını dayıyor. Elinde mektup, başına şapkasını geçiriyor: "Şimdi gidiyorum. Nereye biliyor musun? Aschinger'e, küçük kedinle konuşmaya." "Olmaz Eva. Niçin bunu yapmak istiyorsun?" "Canım istediği için. Sen kal burada. Birazdan dönerim. Bırak kafama koyduğumu yapayım be adam. Berlin'de ne yapacağını bilmeyen böyle bir kızcağızla ilgilenmem kötü mü? Haydi Franz..." Onu bir daha öpüyor, biraz daha burada kalırsa her şey yeni baştan başlayacak. Hızla odadan çıkıyor. Franz şaşkın, hiçbir şey anlamıyor.

Eva saat bir buçukta gitmişti, iki buçukta geri geliyor. Sakin, ciddi ve de mutlu. Bu arada uyuyakalmış Franz'ın giyinmesine yardım ediyor, terlemiş yüzünü parfümüyle siliyor. Sonra komodinin üzerine oturup anlatmaya başlıyor, elinde sigara: "Seninki bir güldü ki, sorma Franz. Bence onu suçlamana hiç gerek yok." Franz şaşkın. "Hayır Franz, bu mektuba ben olsam üzülmem bile. Gittiğimde Aschinger'de oturmuş, saatlerdir seni bekliyordu. Mektubu gösterdim. Sordu bana, likörle kanarya kuşuna sevinip sevinmediğini." "Ah, evet..." "Dinle beni şimdi. Mektubu gösterdiğimde kılını bile kıpırdatmadı. Çok hoşuma gitti. İyi bir kız bu, ben sana kötü mal bulmamışım." Franz'ın kaşları çatık ve sabırsız: Eva komodinden kalkıp yanına geliyor, dizine şöyle bir vuruyor: "Sen çok tatlısın Franz'cığım. Anlamıyor musun, bu kız sana yakınlık gösteriyor, bir şeyler yapmak istiyor. Sen bütün gün evde yoksun, orada burada dolaşıp duruyorsun. Kız kahvaltını hazırlıyor, evi derleyip topluyor, sevinesin diye hediyeler alıyor." "Öyle mi? Sevineyim diye mi? Sen de ona inandın demek? Sonra beni aldatıyor." Eva birden ciddileşiyor: "Aldattığını sen uyduruyorsun. Böyle bir şey yok, dedi. Herifin biri mektup yolladıysa ne olacak, Franz? Biri ilgisini çekmiş olabilir,

kızcağıza birkaç satır yazabilir, ne var bunda? Yeni bir şey değil ki!"

Yavaş, yavaş kafasına dank ediyor, Franz'ın. Demek işler böyle. Eva da Franz'ın anlamaya başladığını seziyor: "Evet. Ne sanmıştın? Para kazanmak istiyor. Hakkı değil mi? Ben de para kazanıyorum. Senin karnını doyurmanı istememesi fena mı? Hem sol kolunla kolay kazanmıyorsun ki paranı." "Evet, evet..." "Hemen söyledi bana bunları, kılını bile kıpırdatmadan. Dinle beni, iyi bir kızcağız bu, ona güvenebilirsin. Kendine iyi bakmanı, sabahtan akşama kadar eziyet çekmemeni istiyor. Biraz da senin için çalışıyor. Sadece yüzüne karşı söylemeye çekiniyor.

"Evet, evet..." Franz başını sallıyor, sonra önüne eğiyor. "İnanmıyor musun, öyle mi?" Eva yanı başında, sırtını okşuyor. "Kızcağız sana çok bağlı. Bana dönmek istemiyorsun, yoksa istiyor musun, Franz?"

Kolunu Eva'nın beline doluyor. Kadın kucağına oturuyor. Tek koluyla tutuyor onu, başını göğüslerine dayıyor, mırıldanıyor: "Sen iyi bir kadınsın, Eva. Kal Herbert'in yanında, gereklisin ona, o da iyi bir adam." Ida'dan önceki dostu Eva'ydı Franz'ın, fakat şimdi eskiye dönmek olmaz, eskiye dokunmamak bile, baştan başlamamak. Eva anlıyor: "Git küçük kedine Franz. Oturuyordur hâlâ Aschinger'de, belki de dışarıda kapının önünde bekliyordur. Eğer istemiyorsan dönmeyecek eve."

Sessizlik. Franz, Eva'ya veda ediyor, hiç konuşmadan. Aschinger'in girişinde, fotoğrafların asılı olduğu bir vitrinin önünde küçük kedisini görüyor. Karşıya geçiyor, bir tahta perdeyi siper alıp uzun uzun arkasından bakıyor. Kızcağız köşeye doğru yürüyor, Franz bakışlarıyla ardında. Bir karar verecek, yaşamında bir dönüm noktası. Ayakları harekete geçiyor, kızcağıza yandan bakıyor. Nasıl da ufak tefek. Ayağında

kahverengi keten ayakkabılar. Dikkat et, birazdan biri laf atacak. Küçük, basık burun. Çevresine bakınıyor. Tietz'in oradan gelmiştim, görmüyor beni. Aschinger'in önünde duran bir ekmek arabası engel oluyor. Franz tahta perdeye sığınarak köşeye yürüyor, oraya dökülmüş kum yığınının yanında duruyor. Çimento hazırlıyorlar. Şimdi görecek beni, fakat kız ona bakmıyor. Yaşlıca adamın biri gözlerini ona dikmiş, fakat kızcağızın bakışları ötelerde. Yürümeye devam ediyor, Loeser ve Wolff mağazasına doğru. Franz karşıya geçiyor. On adım kadar arkasında, daha çok yaklaşmıyor. Güneşli bir temmuz günü. Kadının biri bir buket uzatıyor, Franz ona 20 fenik veriyor, çiçekler elinde, kızın peşinde. Yaklaşmıyor. Çiçekler ne de güzel kokuyor, evde de duruyordu masanın üzerinde çiçekler, bir kuş kafesi ve likör de.

Ve küçük kedicik arkasına dönüyor, Franz'ı hemen görüyor, elinde çiçek buketi gelmişti. Uçar gibi yanma gidiyor, yüzü kıpkırmızı, yanıyor, karşısındaki adamın sol elinde tuttuğu çiçekler gözüne ilişiyor. Suratı birden kireç gibi oluyor, yanaklarında kırmızı lekeler...

Franz'ın yüreği çarpıyor. Küt küt. Kız koluna giriyor, sokuluyor, yürüyorlar kaldırımda Landsberger Caddesi'ne doğru, hiç konuşmadan. Yanındaki adamın elinde tuttuğu rengârenk çiçeklere göz atıyor. Franz yürümeye devam ediyor, dimdik. 19 numaralı otobüs hızla geçiyor yanlarından, sarı, iki katlı, tıklım tıklım dolu, tahta perdede bir ilan. Tüccarların tuttuğu sağcı bir partinin. Karşıya geçiyorlar, Persil reklamı yaptırılmış ayin kulesinin yanında Franz çiçek buketini hâlâ elinde tuttuğunu fark ediyor. Vermek istiyor. Bakışları eline kayıyor, soruyor kendi kendine: Vereyim mi çiçekleri, yoksa henüz vermeyeyim mi?

Veriyor. Çiçek buketini kıza uzatıyor. Sık sık gözlerinin içine bakmıştı, yalvarır gibi. Franz sesini çıkarmamış, yol bo-

yunca tek kelime bile konuşmamıştı. Kızcağız sarılır gibi sol koluna giriyor, elini tutup kaldırıyor, yüzüne sürüyor. Yine kıpkırmızı yanan yanaklarına. Yüzünün alevi Franz'a sıçrıyor, birden kollarını çekiyor, öyle duruyor, başını önüne eğiyor, sonra ağır ağır kaldırıp Franz'ın sol omzuna koyuyor. Fısıldar gibi konuşuyor, adam şaşkın, kolunu beline doluyor. "Hayır Franz. Yapma."

Yürüyorlar, caddeyi geçiyorlar, yıkılmakta olan büyük Hahn Mağazası'nın önünden ilerliyorlar. Küçük kedi şimdi rahat, adımları sağlam. Franz'ın kolunu sıkıyor: "Ne kadar korkmuştum biraz önce." Başını yana çeviriyor, gözlerine yaşlar doluyor, fakat kız çabucak gülümsüyor. Korkunç anlar geride kalmıştı.

Yukarıdalar. Kız üzerinde bembeyaz giysisi, bir taburede oturuyor, Franz'ın dizi dibinde. Pencere açık, hava çok sıcak. Franz gömleğinin kollarını kıvırmış, kanepede, bakışlarını karşısındaki kızdan ayırmıyor. Nasıl da âşığım sana. Mutluyum burada olduğun için, ne de güzel ellerin var, alacağım sana parlak deri eldivenler, sonra bir de ipek bluz. Şimdi burada yanı başımda olduğun için mutluyum, yine eve geldiğine de çok seviniyorum. Başını eğiyor, kızın kucağına koyuyor. Kendine çekiyor, yüzüne bakıyor, bakmaya doyamıyor. Ben şimdi yine bir insanım. Hayır, bırakmayacağım seni, hayır, ne olursa olsun, kalacaksın yanı başımda. Ağzını açıyor: "Kızım, küçük kediciğim, ne yaparsan yap, bırakmayacağım ben seni."

Nasıl da mutlular. Birbirlerine sarılmış, kanaryaya bakıyorlar. Kız çantasını arıyor, mektubu çıkarıyor, Franz'a gösteriyor: "Herifin yazdığı şu saçmalıklara öfkelendin sen de!" Kâğıdı buruşturup yere atıyor: "Böyle bir deste vereyim istersen sana!"

Franz Biberkopf artık rahat, huzurlu çalışıyor. Yaptığı karanlık işlerde, malı vurguncudan vurguncuya ya da müşteriye devrederken öfkeli değil. Bir işi başaramadı mı, pek sinirlenmiyor, umurumda mı, diyor kendi kendine. Franz'ın zamanı çok, sabrı da. Havalar iyi olsaydı kızıyla Eva'nın söylediğini yapar, Swinemünde'ye gider, oraların biraz tadını çıkarırdı. Fakat bütün gün yağmur yağıyor, hiç aralıksız. Soğuk ve rüzgârlı, Hoppe Parkı'nda bir sürü ağaç devrilmişti, Berlin dışında kim bilir neler olmuştu. Franz o sıralar kızıyla çok iyi anlaşıyor, sık sık Herbert'le Eva'yı ziyarete gidiyorlar. Küçük kedisi bu arada hali vakti yerinde bir adamla çıkıyor, Franz da tanıyor onu. Franz genç kızın kocasıydı, arada sırada üçü birlikte yemeğe çıkıyor, dostça sohbet ediyorlar.

Bizim Franz Biberkopf şu günlerde nasıl? Durumu iyi, her şey artık değişti. Aylar önce ölümün eşiğinden dönmüştü, şimdiyse yukarılarda. Karnı doymuş, her şeye. Yiyeceği var, içeceği var, giyeceği var. Kızı var, onu mutlu yapan, parası var, istediğinden çok. Herbert'e olan bütün borcunu ödemişti. Onu seven dostları var, Eva, Herbert ve Emil. Arada sırada başka iki tanışı ile Müggel Gölü'ne gidip kürek çekiyordu. Gün geçtikçe sol kolunu daha iyi kullanmayı öğreniyordu.

Ant içtin sen Franz Biberkopf, namuslu kalacağına. Kötü günler geçirdin, çamura saplandın, Ida'nın ölümüne neden oldun, yılların hapishanede geçti, çok kötüydü geçmişin. Ve şimdi? Yeni bir yaşamın var. Ida şimdi "küçük kedi", kolun kesilmiş, dikkat etmezsen içkiye alışırsın ve her şey yeni baştan başlar. Hem de çok daha kötü. Bu da senin sonun olur.

Saçma, rezil bir herif olmayı ben o kadar istemiş miydim? Saçma, derim buna. Ben elimden geleni yaptım, her insanın yapabileceği gibi. Kolumun kesilmesine katlandım, kimse

şimdi gelip de bana ders vermeye filan kalkışmasın. Yeter artık. Çalışmadım mı, sabahtan akşama kadar sokaklarda iş peşinde koşmadım mı? Fakat nasıl? Hayır, hayır, ben rezilin biriyim, namuslu değilim. Fakat utanmıyorum artık böyle olduğuma. Ve sen nesin, nasıl yaşıyorsun, başkalarının sırtından mı? Ben ne yapıyorum, başka insanlardan para mı sızdırıyorum?

— Sen hapsi boylayacaksın Franz. Birinin bıçağını yiyeceksin karnına.

— Hele bir yapmaya kalkışsın, önce benimkini hisseder karnında.

Alman Rayh'ı bir cumhuriyet, inanmayan varsa yer ensesine tokadı. Köpenicker Caddesi ile Michaelkirch Caddesi'nin birleştiği köşede bir toplantı, salon dar ve uzun, işçiler, genç delikanlılar arka arkaya iskemlelerde oturuyor, kadınlar ve kızlar ellerinde broşürler, dolaşıp satıyor. Ötede, kürsünün arkasında şişman, başı yarı kel bir adam bağırıp çağırıyor, öfkelendiriyor, güldürüyor, kamçılıyor.

"Biz boş şeyler söylemiyoruz. Onu meclistekiler yapsın. Yoldaşlarımızdan birine sormuşlardı, meclise girmek istemiyor musun, diye. Kocaman salonları, altın kubbeleri, rahat koltuklarıyla meclise. Demişti ki: Biliyor musun yoldaş, eğer senin dediğini yapıp meclise girersem, orada bir rezil daha oturur. Havaya konuşacak zamanımız yok bizim. Ne demişti komünistler: Biz öyle bir politika güdeceğiz ki, herkesin foyasını ortaya çıkaracağız. Bu politika filan değil, göz boyama. Almanya'da nelerin foyasını ortaya çıkarmanın gerektiğini bir kör bile görür. Görmeyene ise ne meclis ne de başka şey yardım edebilir. Palavraların konuşulup durduğu o mecliste toplumu kafese koymaktan başka ne yapılıyor? Hem bunun böyle olduğunu bütün partiler de biliyor. Çalışanların temsilcileri dışında.

"Bizim iyi sosyalistlerimiz. Tabii içlerinde dinini seven sosyalistler de var, ancak onlar i harfinin noktası gibi küçücük. Fakat çoğunluğun yaptığı nedir? Papaza koşmak ya da patrona. Ve karşılarında hazır ola geçip selam çakmak! (Bağıranlar: Ve onlara inanmak.) Bunu zaten yapıyorlar. Sosyalistler ne bir şey istiyor ne bir şey biliyor ne de bir şey yapıyor. Tek yaptıkları mecliste rahat koltuklarda oturmak, puro tüttürmek ve de bakan olmak. Bunun için mi verdi işçiler onlara oylarını, ceplerindeki en son kuruşu? Bu adamları işçiler besliyor! Sosyalistler devlet yönetimini ele geçirmiyor, devlet yönetimi onları ele geçiriyor. Alman işçisi artık akıllanmalı. Ne yapıyor bu işçi? Hâlâ alıyor eline oy pusulasını, gidiyor seçim sandığının başına ve atıyor içine. Bunu yapmakla da iş bitti sanıyor. Ne diyor Alman işçileri? Alman meclisinde sesimizi duyurmak istiyoruz! Gitsin bir koro kursun, daha iyi yapar!

"Yoldaşlar, elimize oy pusulası alıp seçmeye gitmeyeceğiz. Böyle bir pazar gününde kırlarda gezinti yapmak bizler için daha sağlıklıdır. Niçin mi? Biz seçmenler hep kanunlara uymaya zorlandığımız için. Fakat bu tam bir şiddettir, hüküm sürenlerin kullandığı zorlamadır. Bu seçim zorbaları bizi kandırmak, birçok şeyi örtbas etmek, kanunların ve devletin ne olduğunu sezmemizi önlemek çabasında. Ve bizler hiçbir delikten, hiçbir kapıdan sızıp da hükümetlere giremeyiz. Olsa olsa hükümetlerin eşeği ya da hamalı oluruz. Bu seçim zorbalarının bütün niyeti işte böyle. Onlar bizi yanlış umutlarla kandırıp hükümet eşeği olarak yetiştirmeyi arzulamakta. İşçi sınıfının büyük bir bölümünde bunu başardılar bile. Bizler Almanya'da kanunlara uygun bir biçimde terbiye edilmişizdir. Fakat yoldaşlarım, ateş ile su birleşmez. İşçi bilmelidir bunu!

"Burjuva ve sosyalist sınıf ve de komünistler bağırıyor hep birlikte, koro halinde, seviniyor hepsi: Nimet yukarıdan gelir! Devletten, yasalardan, yüce düzenden. Bir ülkede yaşayan

insanlar için anayasa özgürlükler öngörmüştür. Bu özgürlüklerin ne olduğu orada belirlenmiştir. Fakat bize gereken özgürlükleri vermez bize hiç kimse. Onları bizler almak zorundayız! Sorarım size yoldaşlarım, kâğıtta yazan bu özgürlüklerle ne yapıyorsunuz? Özgür olmaya niyetlendiğiniz anda gelir polisin biri, indirir copunu başınıza! Bağırırsın: Fakat anayasada böyle yazıyor, diye. Der ki o: Kapat çeneni, Krause! Ve haklıdır da, çünkü o adam anayasayı filan tanımaz, o yalnız yürürlükteki nizamnameleri bilir ve de elindeki copu. Bu durumda senin çeneni kapamaktan başka seçeneğin yoktur.

"Göreceksiniz, yakında önemli endüstri dallarında grevler kaldırılacaktır. Uzlaşma komisyonunun giyotini tepenizde, bundan sonra rahat rahat hareket edin altında.

"Yoldaşlar, seçimler yapılacak, ardı ardına ve hep denecek ki, bu defa daha iyi olacak, dikkatli olun, çaba gösterin, evinizde ve işyerinizde propaganda yapın, beş oy, on oy, on iki oy daha bulun. Oynanan oyunun körlerin döne döne oynadığı oyundan hiç farkı yok. Her şey eskisi gibi kalacak, hiç değişmeyecek.

"Yoldaşlarım, uyutmasınlar bizi ninnilerle, sosyal politik yalan dolanlarla! Biz kendi bildiğimiz yolda yürümeye devam edeceğiz!"

Franz, yanında akıllı Willi, salonda dolaşıp duruyor, kürsüde anlatılanlara kulak kabartıyor, masalardan broşürler alıp ceplerine tıkıştırıyor. Politikayla pek ilgisi yok, Willi kafasına zorla bir şeyler sokmak istiyor, Franz merakla dinliyor, sözler ona yanaşıyor, dokunuyor, uzaklaşıyor. Fakat yine de Willi'yi dinlemeye devam ediyor.

"Şu andaki toplum düzenine göre çalışan sınıf ekonomik, politik ve de sosyal bakımdan köle olmaya mahkûmdur. Bunun en iyi örneklerini mülkiyet hakkında mal tekelinde ve

devletçilikte güç tekelinde görmekteyiz. Günümüz üretiminin ana ilkeleri, kişinin doğasal gereksinmeleri değil, kazanç umutlarıdır. Tekniğin ileri attığı her adım, mülk sahibi sınıfın zenginliğini ölçüsüzlüğe doğru arttırmaktadır. Toplumun önemli bir bölümü ise utanılacak oranda yoksulluğa sürüklenmektedir. Devlet, mal mülk sahibi sınıfın çıkarlarını korumakla, toplumun büyük bölümünü de alaşağı etme görevini üstlenmiş. O, hilenin ve gücün bütün olanaklarını kullanarak tekelin ve sınıf farklarının korunmasına çaba göstermekte. Artık bireyin kukladan farkı yok, şimdi o muazzam bir mekanizmanın içinde ölü bir çarktır. Uyanın! Reddediyoruz, bile bile çekilmiş bütün politik ve milli sınırları! Nasyonalizm, modern devletçiliğin dinidir. Reddediyoruz, mal mülk sahiplerinin saltanatını. Uyanın!"

Toplantının sonunda tartışmalı bir toplantı daha var. Franz Biberkopf ile Willi salonu terk etmiyor. Oturdukları masada yaşlı bir işçiyle tartışmaya başlıyorlar. Willi tanıyor adamı. Küstah küstah gülüyor. Adam onu aynı fabrikadan sanıyor, kışkırtıcı propaganda yapmasını istiyor. Willi gülümsüyor: "Ben seninle aynı yerde değilim, senin gibi zengin fabrikatörlere çalışmıyorum." "Her neyse, neredeysen, hangi işyerinde çalışıyorsan orada yap." "Gerekli değil. Çalıştığım yerde herkes ne yapması gerektiğini çok iyi biliyor." Willi gülmekten katılıyor, grinin grisi saçlı, göğsü bağrı açık işçiye sokuluyor: "Sen gazete dergi filan satıyorsun, *Kara Bayrak*... Hiç açıp baktın mı, içinde ne yazıyor diye?" "Sen bana baksana yoldaş, çeneni istediğin kadar aç, göstereceğim sana kendi yazdıklarımı da." "Peki, göster bakalım. Oku bir. İnsanın senden çekineceği geliyor. Geçenlerde ne yazıyordu gazetenin biri, haberin var mı? 'Mısır'da köleler yıllar boyu, hiç makinesiz kral mezarları inşa etmişti. Günümüzdeyse Avrupa'nın işçileri yıllar boyu, önlerinde makineler, kişisel servetler inşa ediyor.' İlerleme mi

bu? Olabilir. Fakat kimin için? Belki yakında ben de çalışırım, Essen Krupp veya Borsig ayda 1000 mark daha fazla kazansın diye. Be yoldaş, ben de seni çalışmasını doğrudan doğruya yapanlardan sanıyordum. Nerede bu? Bir şey gördüğüm yok! Sen görüyor musun Franz?" "Bırak şimdi bunları, Willi." "Söyle bakayım, şuradaki yoldaşla SPD'den biri arasında ne fark görüyorsun?"

Karşısındaki işçi iskemlesine iyice oturuyor. Willi: "Bana kalırsa aranızda hiç fark yok, yoldaş. Noktası noktasına ikiniz de aynı şeyi yapmaktasınız. Torna tezgâhının başında duruyor, her aybaşında üç otuz paranı alıyorsun. Çalıştığın fabrika da hisse senedi sahiplerine kazanç dağıtıyor, senin işinden elde edilen. Gördün mü, Avrupa'nın işçileri yıllar boyu, önlerinde makineler, kişisel servetler inşa ediyor."

Saçları grinin grisi olan işçi bakışlarını Willi'den Franz'a, Franz'dan Willi'ye gezdiriyor. Geride, tezgâhın yanında bazıları ayakta, adam etrafına şöyle bir bakınıyor, sonra masaya iyice sokulup fısıldıyor: "Söyleyin, ne yapıyorsunuz?" Willi, Franz'a göz kırpıyor: "Sen söyle." Fakat Franz'ın pek konuşmaya niyeti yok. Sadece böyle politik konuşmaların onu ilgilendirmediğini söylüyor. Saçları gri anarşist pek vazgeçecek gibi değil: "Bizim burada politik sohbet yaptığımız yok ki. Biz sadece birbirimizden söz ediyoruz. Söylesene, işin ne?"

Franz iskemlesine şöyle bir yerleşiyor, bira kadehine uzanıyor ve gözlerini anarşiste dikiyor: "İşimin ne olduğunu söyleyebilirim sana dostum. Yoldaş filan değilim. Öyle sağa sola gidiyorum, bir şeyler yapıyorum, pek çalıştığım yok, başkaları çalışıyor benim için."

"Sen öyleyse bir işverensin, elinde çalışanlar var, kaç kişi? Kapitalistsen ne işin var aramızda?"

"Görmüyor musun tek kolumun olduğunu be adam? Ötekini kesiverdiler. Çalışmamın faturası bu. Doğru dürüst işlerle

artık ilgim yok, anlıyor musun?" Anlamıyor belli, bakışlarından. Sana bir gözlük alayım. "Hayır, anlamıyorum bunu, dostum. Ne iş yapıyorsun? Doğru dürüst bir iş olmadığına göre uygunsuz bir iş olmalı, öyle mi?"

Franz yumruğunu indiriyor masaya, parmağıyla anarşisti gösteriyor, başını ileri atıyor: "Görüyor musun, kavradı. Tam senin söylediğin gibi. Yakışıksız işler yapıyorum. Senin yaptıkların kölelik, senin doğru dürüst işlerin." Nasıl da kalmıştı bu söz aklımda, seni gidi palavracı herif.

Anarşistin elleri ince, beyaz. İnce tesviye işlerinde çalışıyor. Başını eğip parmaklarına bakıyor, düşünüyor: Böyle herifleri ortaya çıkarıp rezil etmeli, gidip birini daha alayım, şunların söylediklerini o da duysun. Ayağa kalkıyor, Willi kolundan tutuyor: "Nereye dostum? Sohbetimiz bitti mi? Konuşmaktan kaçınıyor musun yoksa?" "Gidip birini daha alayım, konuştuklarımızı dinlesin. İkiye karşı bir olmuyor." "Ne gerek var? Ben başkasını istemiyorum. Bizim Franz'ın söylediklerine ne diyorsun?" Anarşist yine yerine oturuyor, öyleyse işi tek başıma bitireyim: "Demek o yoldaş değil, meslektaş filan da değil. Çünkü çalıştığı yok. İşsizlik parası da almıyor galiba."

Franz'ın suratı sertleşiyor, bakışlarında öfke var: "Hayır, işsizlik parası da almıyorum." "Söyledim ya, ne benim yoldaşımsın ne de meslektaşım, para alan işsiz de değilsin. Öyleyse sorayım –başka hiçbir şey beni ilgilendirmiyor– ne işin var burada?" Franz kararlı, suratından belli: "Deminden beri bekliyordum, şu ne işin var burada, sorusunu. Sen burada broşürler ve birtakım bildiriler satıyorsun, ben sana sorduğumda, nedir şu yazanlar, diye, niçin soruyorsun, diyorsun. Ne işin var burada, diyorsun. Yaptığın da iş mi senin, orada burada dolaşıp duvarlara afişler yapıştırmak, orada burada konuşmak? Sonra fabrikana girip çalışıyorsun, kapitalistleri güçlendiriyorsun. Tesviyenin başına geçip top mermileri yapıyorsun, onlarla seni

öldürsünler diye. Kalkmış bana öğüt vermek istiyor! Sen ne diyorsun, Willi?" Saçları gri işçi: "Sana tekrar soruyorum, ne iş yapıyorsun?" "Öyleyse sana tekrar söylüyorum: Hiçbir şey! Ben kapitalistleri güçlendirmiyorum. Burada konuşulanlar da, grevler de, senin yoldaşların da umurumda değil, anlıyor musun? Her insan özgürdür. Ben ne istersem onu yaparım. Hepsi bu, anladın mı?"

İşçi önündeki bardağı alıp gazozunu yudumluyor, sonra başını sallıyor: "Yap öyleyse. Tek başına." Franz kahkahalarla gülüyor. İşçi: "Fakat ben hep aynı şeyi söyleyeceğim: Tek başına hiçbir şey elde edemezsin. Savaşacak bir organizasyon gereklidir. Topluma anlatmalıyız, devletin zorbalığını ve endüstrinin tekelini." Ve Franz gülüyor, gülüyor. Hiç kimse kurtaramaz bizi, ne yüce bir varlık ne Tanrı ne bir kral ne de bir mahkeme. Yoksulluktan bizi kurtaracak olan yine bizizdir.

Karşılıklı oturuyorlar. Hiç kimse konuşmuyor. Ceketinin yakası yeşil olan yaşlı işçi gözlerini Franz'a dikmiş bakıyor. Franz'ın bakışları da sert. Bakma bana öyle oğlum, sen anlamazsın beni. İşçi ağzını açıyor: "Söylüyorum şimdi sana: Hiçbir şeyin faydası yok senin için, ben görüyorum bunu, yoldaş. Sen dar kafalının birisin. Günün birinde vuracaksın başını taştan taşa. İşçi sınıfı için en önemli şey nedir, haberin yok. Birliktir, bizler için en önemli unsur. Fakat senin bundan haberin filan yok tabii." "Sana bir şey söyleyeyim mi dostum, en iyisi alalım şapkalarımızı, çekip gidelim. Haydi Willi, gel. Yeter bu kadarı. Hiç aralıksız aynı şeyleri geveleyip duruyorsun." "Evet, haklısın. Bunu hep yapacağım da. Siz isterseniz girin mahzene, gömün kendinizi yerin dibine. Fakat gelmeyin artık böyle toplantılara." "Affedersiniz, usta. Yarım saat kadar zamanımız vardı da, uğradık. Fakat şimdi bak, ben ödüyorum, dikkat et. Üç bira, iki sert içki, bir mark on, görüyor musun, buna, doğrudan doğruya girişim denir."

"Nesin sen Allah'ını seversen dostum?" Vazgeçmek niyetinde değil. Franz garsonun verdiği bozukları cebine atıyor: "Ben mi? Rezilin biri. Görmüyor musun?" "Eh, pek uzak değilsin, o dediğinden." "Ben. Rezil herifim. Söyledim, öyle değil mi? Haydi Willi, sen de söyle ne olduğunu." "Onu hiç ilgilendirmez." Vay canına, bunlar tam serseri, gerçekten. Doğru. Ben de öyle tahmin etmiştim. Herifçioğulları benimle alay edip beni kızdırmaya kalkıştı. "Sizler en berbat kapitalistlerin ayaktakımısınız. Çekip gidin buradan. Sizlerden proleter bile olmaz. Böylelerine serseri denir." Franz ayağa kalkmıştı: "Fakat biz yoksullar yurduna gitmiyoruz. İyi günler, sayın bay doğrudan doğruya girişim. Kapitalistleri iyice şişmanlatmaya devam edin. Sabahları yedide işbaşı, kemiklerinizin öğütüldüğü değirmene, gündelik beş kuruş!" "Sizleri görmesin gözüm bir daha." "Hayır, hayır bay palavracı, bizim kapitalist uşaklarıyla işimiz yok."

Ağır ağır yürüyüp dışarı çıkıyorlar. Tozlu sokakta kol kola ilerliyorlar. Willi derin bir nefes alıyor: "Tam veriştirdin ona, Franz." Yanındakinin pek konuşmamasına biraz şaşırıyor Willi. Franz'ın suratı asık, bir tuhaf, içinde öfke ve nefret çıkmıştı salondan. İçten içe kaynıyor, fakat niçin, bilmiyor.

Dostuyla Münz Caddesi'ndeki kahvehanede buluşuyorlar. İçerisi oldukça kalabalık. Kızı alıp eve gidiyor Franz. Onunla oturup biraz konuşmak istiyor. Saçları gri işçiyle yaptığı konuşmadan söz ediyor. Kızcağız oldukça yumuşak davranıyor, fakat Franz'ın bütün bilmek istediği, haklı olup olmadığı. Küçük kedicik gülümsüyor, pek anlamıyor, yanındaki adamın ellerini okşuyor. Kafesindeki kuş uyanmış, şakırdıyor. Franz iç geçiriyor. Kızcağız onu sakinleştirmeyi pek başaramıyor.

Sevgili hanımlarımızda söz sırası, Avrupa'nın yüreği eskimiyor

Ve Franz politikayı unutamıyor. Niçin? Nedir sana ıstırap veren? Sen neye karşı koruyorsun kendini? Görüyor, bir şeyler görüyor, karşısındakilerin suratına yumruğunu indirmek istiyor, devamlı tahrik ediyorlar onu, *Kızıl Bayrak* ve *İşsizler*'i okuyor. Arada sırada Herbert ile Eva'ya uğruyor, yanında Willi. Ötekiler heriften pek hoşlanmıyor. Franz da onu beğenmiyor fakat oğlanla sohbet edebiliyor, politikadan da çok kişiden daha iyi anlıyor. Eva kendisine, herifle dostluğunu kesmesini rica ettiğinde –ne de olsa Willi parasını yiyor ve yankesicilikten başka bir iş yaptığı yok– Franz kadına hak veriyor. Yarın dostluğumu keseceğim, diyor, fakat Willi'yle gezinmeye devam ediyor, onunla sandala binmeye gidiyor.

Eva, Herbert'le konuşuyor: "Eğer bütün bunları yapan Franz olmasaydı ve o sakatlık da başına gelmeseydi, ben onu nasıl adam edeceğimi bilirdim." "Nasıl?" "Görürdün birkaç gün sonra, cebini boşaltan o herifle dostluğunu nasıl kestiğini. Kızının yerinde ben olsam o oğlanı ele verirdim." "Kimi, Willi'yi mi?" "Willi'yi, belki Franz'ı da. Umurumda bile olmazdı. Ne yaptıklarının farkına varmalılar." "Fakat Eva, sen Franz'a çok acımasız davranıyorsun." "Kızı onunla, bunları çeksin diye mi tanıştırdım? Franz'ın keyfi olsun diye bu iki herifle uğraşıyor. Hayır, Franz'ın biraz da laf dinlemesi gerek. Hep istediğini yaptı, tek kollu kaldı. Böyle devam ederse başına kim bilir daha neler gelecek? Politikayla uğraşacağım diye kızcağızı mutsuz ediyor." "Evet, haklısın, kızcağız oldukça öfkeli. Dün içini döktü bana. Evde oturup onun gelmesini bekliyor. Yaşamın tadına pek varamıyor kızcağız." Eva, Herbert'i öpüyor: "Ben de hüzünlenir, öfkelenirdim, eğer sen de eve pek uğramasaydın, toplantılardan toplantılara gidip

saçma sapan şeylerle uğraşsaydın! Herbert..." "Evet tatlım, ne yapardın?" "Önce tırnaklarımı gözlerine sokar gözbebeklerini çıkarırdım..." Kadın gülümsüyor, karşısındaki adamın dudaklarına dokunuyor, omuzlarından tutup sallıyor: "Dinle beni şimdi, Sonja'nın başına bir şey gelmesine izin vermeyeceğim." "Yap bir şeyler bizim şu Franz'a. Yıllar boyu cana yakın ve iyi niyetliydi, fakat karşına alıp konuştun mu duvardan farkı yoktur, dinlemez seni." Eva düşünüyor, eskiyi, ona nasıl sokulduğunu, Ida'nın gelişini, sonra onun dikkatini çekişini, hüzünlü günlerini, şimdi de mutsuz oluşunu.

"Pek anlamadığım bir şey var," diyor Eva odanın ortasında durmuş, "herifçioğlu Pums'la o işi yapmaya gitti, ötekiler hırsız, başına neler geldi, sesini bile çıkarmıyor. Şimdi durumu iyi sayılır, fakat ne de olsa bir kol bir koldur." "Bence de öyle." "Olup bitenlerden hiç söz etmeyecek, buna çok eminim. Fakat şimdi sana bir şey söyleyeyim mi Herbert? Kız biliyor olup bitenleri, fakat nerede, nasıl ve kimler, bundan haberi yok. Ben sordum ona. Bilmiyor, bilmek de istemiyor. Kızcağız korkuyor biraz. Fakat belki artık düşünüyordur, ne de olsa onun gibi evde oturup saatlerce bekleyen bir kadın düşünmeye başlar. Sık sık da ağlıyor, tabii Franz'ın yanında değil. Herif bahtsızlığına gidiyor, koşar adımlarla. Kız şu Pums olayını sormalı ona." "Vay canına." "Evet, böyle yapmalı. Bana kalırsa Franz'a böyle davranmalı. Kalkıp araştırmalı Franz, almalı eline bıçağı ya da tabancayı. Haklı olan kendisi değil mi?" "Tabii, haklı. Fakat ben de sorup soruşturdum. Pums'un adamlarının ağzı sıkı, bir şey öğrenmek mümkün değil. Hiç kimsenin olayın nasıl olduğundan haberi yok." "Olup biteni bilen bulunur." "Peki, nedir senin yapmak istediğin?" "Franz'ın Pums ve adamlarıyla uğraşmasını istiyorum, Willi, anarşistler ve komünistlerle zamanını geçirmesin, para getirmeyen bu şeylerle." "Dikkat et, elin ateşte yanmasın, Eva."

Eva'nın dostu Brüksel'e gidiyor. Franz'ın kızını evine davet ediyor, kibar insanların nasıl yaşadığını gösteriyor. Ne de olsa kızcağızın böyle şeylerden haberi yok. Nasıl olacaktı, kibar evleri hiç görmemişti. Dostu Eva'ya öylesine âşık ki, evin bir odasını çocuk odası olarak döşetmiş, odada iki küçük maymun oturuyor. "Herbert de çok hoşlanıyor bu hayvancıklardan." "Ne, onu bu eve sokuyor musun?" "Ne zararı var, moruk tanıyor onu, oldukça da kıskanıyor, fakat böylesi iyi. Biliyor musun, eğer beni kıskanmasaydı, çoktan kapının önüne koymuştu. Adamcağız benden bir çocuğu olsun istiyor, onun için de şu odayı döşetti ya!" Gülüyorlar. Rahat, alacalı bulacalı, kurdelelerle süslü bir oda, bebek yatağı alçak. Yatağın kenarındaki çubuklarda maymunlar oynaşıp duruyor. Eva hayvanlardan birini alıyor, göğsüne bastırıyor, başını eğiyor: "Belki isteğini yerine getirirdim, ona çocuk doğururdum, fakat ondan olsun istemiyorum. Hayır, hayır ondan çocuğum olmayacak." "Peki ama Herbert de çocuk istemiyor?" "Evet, istemiyor. Fakat ben istiyorum. Ondan veya Franz'dan. Kızar mısın bana Sonja?"

Sonja kızmıyor, bambaşka bir davranışta bulunuyor. Eva'nın beklemediği. Haykırıyor, sevinç içinde, yüzü açılıyor, parçalanacakmış gibi, küçük maymunu Eva'nın göğsünden çekip alıyor, ona sarılıyor, mutlu, sevinçli ve haz içinde. Eva ne olduğunu pek anlamıyor, başını yana çeviriyor, Sonja onu öpmek istiyor. "Haydi Eva, gel. Kızmış filan değilim. Ondan hoşlandığın için seviniyorum. Söyle, ondan ne kadar hoşlandığını. Bir çocuğun olsun istiyorsun Franz'dan, haydi, git söyle ona." Eva kendisine sarılmış kızı uzaklaştırmayı başarıyor. "Çıldırdın mı sen? Söyle Sonja, ne oluyor sana? Çıkar baklayı ağzından, Franz'ı bana mı kakalamak niyetindesin?" "Hayır, niçin yapayım? Ben onu bırakacak filan değilim, o benim Franz'ım. Fakat sen de benim Eva'msın." "Neyinim, ben?" "Benim Eva'm, benim Eva'm."

Eva karşı koyamıyor, Sonja onu dudaklarından öpüyor, burnundan, kulaklarından, ensesinden. Eva sakin kalmaya çabalıyor. Fakat sonra Sonja yüzünü birden göğsüne sürmeye başladığında, tuttuğu gibi başını kaldırıyor: "Sen bana baksana, yoksa eşcinsel misin?" "Katiyen," diye kekeliyor kız ve başını Eva'nın elleri arasından çekiyor, kadının yüzüne dayıyor. "Ben seni çok seviyormuşum da, şimdiye kadar farkında değildim. Biraz önce anladım, ondan bir çocuğun olmasını istediğini söylediğinde..." "Yoksa kötü mü düşünüyorsun?" "Hayır, hayır..." Sonja'nın yüzü kıpkırmızı, Eva'ya bakıyor: "Gerçekten bir çocuğun olsun istiyor musun ondan?" "Ne oluyor sana Allah aşkına?" "İstiyor musun, istemiyor musun?" "Yok canım, öylesine söyledim..." "Hayır, hayır istiyorsun. Şimdi böyle konuşuyorsun. Çocuğun olsun istiyorsun Franz'dan." Sonra yine Eva'nın göğsüne sokuyor başını, ona iyice sarılıyor ve mutlu mırıldanıyor: "Ah, ne kadar güzel, senin ondan bir çocuğun olmasını istemen, ah ne kadar güzel. Çok mutluyum, çok da sevinçli!"

Eva, Sonja'yı elinden tutup yandaki odaya götürüyor, şezlonga yatırıyor: "Sen eşcinselsin, söyle." "Hayır, ben eşcinsel filan değilim. Ömrümde bir kadına dokunmadım." "Fakat bana dokunmak istiyorsun, öyle değil mi?" "Evet, fakat sadece seni çok sevdiğim ve sen ondan bir çocuk istediğin için. İstiyorsan, olsun." "Sen çıldırmışsın be kız!" Uzandığı yerden doğrulmak için Eva'nın elini tutuyor: "Ah, hayır filan deme, sen istiyorsun ondan bir çocuğun olmasını, söyle hadi. Söz ver bana, ondan çocuk yapacağına." Eva kendini Sonja'dan zorla kurtarıyor. Genç kız hiç kıpırdamadan yatıyor, gözleri kapalı, ağzını şapırdatıyor.

Sonja ayağa kalkıyor, masaya Eva'nın yanına oturuyor. Hizmetçi kız kahvaltıyı getiriyor, yanında birer kadeh şarap. Sonja kahve istiyor, sigara da. Dalgın, başı önünde bir şeyler

mırıldanıyor. Üzerinde gösterişsiz beyaz bir elbise var; Eva ise siyah ipek bir kimono giymiş. "Sonja kız, şimdi seninle aklı başında bir konuşma yapılabilir mi?" "Her zaman konuşabilirsin benimle." "Nasıl buluyorsun burasını?" "Eh, fena değil." "Peki, sen Franz'ı seviyorsun, öyle değil mi?" "Evet." "Öyleyse, yani Franz'ı seviyorsan, dikkat etmelisin o çocuğa biraz. Bütün gün kötü yerlerde gezinip duruyor, haylaz Willi hep yanında." "Evet, hoşlanıyor ondan." "Peki, ya sen?" "Ben mi? Ben de hoşlanıyorum ondan. Franz'ın hoşlandıklarından ben de hoşlanıyorum." "Demek öyle birisin sen kızcağızım? Gözlerin henüz açık değil, daha çok küçüksün. Çevresindekiler Franz'a göre değil, beni iyi dinle, Herbert'in söylediklerini de dinlemelisin. İyi biri değil o Willi. Franz'ın aklını çeliyor."

Sonja'nın yüzü birden kireç gibi oluyor, sigarası dudakları arasından sarkıyor, eline alıp küllüğe bırakıyor ve sessizce soruyor: "Ne oluyor Allah aşkına?" "Ne olduğunu hiç kimse bilmiyor. Ben Franz'ın peşinden gitmiyorum, sen de gitmiyorsun. Biliyorum, pek zamanın yok. Fakat söyle biraz anlatsın, nerelere gittiğini. Anlatıyor mu arada sırada?" "Ah, hep politikadan söz ediyor. Fakat benim politikadan pek anladığım yok ki..." "Gördün mü, onun bütün işi gücü politika. Kafasında başka şey yok ki; komünistlerle anarşistler arasında dolaşıyor, kıçı yırtık pantolonlu bu ayaktakımıyla dostluk kuruyor. Franz'ın yaptıkları hoşuna mı gidiyor? Sen de bir yandan para kazanıyorsun." "Fakat ben Franz'a, şuraya git, buraya git, diyemem. Böyle söylenmez ki Eva." "Yaşın yirminin altında olmasaydı suratına tokadı yerdin ya benden. Niçin ağzını açıp bir şey söyleyemezmişsin? Başı yine derde mi girsin istiyorsun?" "Hayır, onun başı derde girmeyecek Eva. Ben dikkat ediyorum." Tuhaf, ufak tefek Sonja'nın gözleri yaşlı. Başını kaldırıyor. Eva kıza bakıyor, kafasından ne geçtiğini bir

türlü anlamıyor. Franz'ı o kadar seviyor mu? "Al, biraz kırmızı şarap iç Sonja. Benim moruk bu şarabı çok sever. Haydi."

Yarım kadehi ağzından içeri boşaltıyor, yaş damlaları yanağından aşağı kayıyor. Yüzündeki hüzün kaybolmuyor. "Al, bir yudum daha Sonja." Eva yanaklarını okşuyor ve düşünüyor, yine kendine gelir. Kız ayağa kalkıyor, bakışları bomboş, ağır ağır pencerenin yanına gidip sokağı seyrediyor. Eva yanına sokuluyor. Bu kızı da hiç anlamıyorum. "Biraz önce söylediklerim seni üzmesin Sonja. Şu Franz'la ilgili şeyler... Sadece şu salak Willi'yle gezip tozmasına izin verme, yeter. Franz çok iyi yürekli koyunun biri. Pums'la ilgilensin, kolunun kopmasına kim neden olmuş, ortaya çıkarsın, bir şeyler yapsın işte." "Ben ona dikkat edeceğim," diyor ufak tefek Sonja usulca ve bir kolunu Eva'nın beline doluyor. Duruyorlar, hiç kıpırdamadan, beş dakika kadar. Eva düşünüyor: Franz'ı kıskanmıyorum bu kızcağızdan, fakat başkası ona sokulmaya bile kalkamaz.

Sonra maymunlarla oynaşıyorlar, evin diğer odalarını geziyorlar, Eva Sonja'ya bütün eşyaları gösteriyor: Yatakları, koltuk ve kanepeleri, halıları, tuvalet malzemelerini bile. Sonja kraliçeleri, güzel kokulu gülleri, bakımlı Alman kadınlarını, Amerikan film yıldızlarını düşlüyor. Kahveler geliyor, Sonja bir şarkıya başlıyor...

Kadınların gözleri yaşlı. Sonja'nın şarkısı pazarcı kadınların şarkısı. Hüzünlü ikisi de. Yakıyorlar birer sigara.

Politikaya son, fakat hiçbir şey yapmamak da tehlikeli

Franz Biberkopf'un politika uğraşıları devam ediyor. Pervasız Willi'nin cebinde pek para yok, fakat budala değil. Yankesicilik mesleğinde henüz acemilerden sayıldığı için Franz'dan

geçiniyor. Bir zamanlar işsizlik yardımı alıyordu, sonra adamın biri ona komünistlerden söz etmiş, akıllı insanın Nietzsche ve Stirner'e inandığını söylemiş, insan canı ne çekerse onu yapmalıdır, demişti. Şimdi anasının gözü ve alaycı bu herif politik toplantılara gidip salonda muhalefet yapmaktan çok hoşlanıyordu. Böyle toplantılarda kendine bazı dostlar bulup onlarla ya iş çeviriyor ya da oturup alay ediyordu.

Franz onunla bir süre daha dostluk ediyor, fakat gün geliyor, her şey sona eriyordu. Politikayla ilgilenme de. Buna karar verirken ne kızından ne de Eva'dan etkileniyor.

Bir akşam geç saatlerde meyhanede yaşlıca bir marangozla oturmakta. Toplantılardan birinde tanışmışlardı. Willi tezgâhın yanında ayakta turmuş, bir başkasıyla sohbet etmekteydi. Franz sol dirseğini masaya dayamış, başını sol eline almıştı. Karşısındaki marangozun söylediklerini dinliyordu: "Biliyor musun dostum, toplantıya gitmemin tek nedeni, karımın evde hasta yatması. Akşam evde otursam rahatsız olacaktı. Her akşam saat tam sekizde uyku ilacını ve çayını alır. Bana evde kasvet çöküyor, ne işim var orada... Karısı hasta olan adam meyhanelere alışır."

"Götür yatsın hastaneye be adam. Evde olur mu?"

"Yatmıştı hastanede. Çıkarıp eve getirdim. Oradaki yemekleri yiyememişti, sağlığı da yerine gelmemişti."

"Çok hasta öyle mi?"

"Rahmi bağırsağına doğru büyümüş diyor doktorlar. Ameliyat ettiler, fakat pek faydası olmadı. Ağrıları var, bütün gün ağlayıp duruyor."

"Vay canına."

"Doktorlara da pek güven olmuyor ki..."

Franz adamın anlattıklarını yarım kulak dinliyor. Onun da bir kolu yok, Magdeburg'da klinikte yatırmışlardı. Fakat şimdi böyle şeyler dinlemek istemiyor, onun artık başka dünyası

var. "Bir bira daha alır mısın?" "Evet." "Bir bira!" Marangoz, Franz'ın suratına bakıyor. "Sen partiden değilsin, dostum."

"Eskidendi üyeliğim. Şimdi çıktım. Pek faydası yok."

Meyhaneci gelip masalarına oturuyor, marangozu, "İyi akşamlar Ede," diye selamlıyor, çoluk çocuğu soruyor, sonra da usul sesle, "Ne o, yoksa niyetin yine politikaya atılmak mı?" diye soruyor.

"Bizim de konumuz bu. Bence hiç yararı yok." "Çok güzel Ede. Ben de aynı düşüncedeyim, politikadan beş para kazanamayız biz, yükselemeyiz de. Politika başkalarının işine yarar. Oğlum bile böyle düşünüyor."

Marangoz karşısındakine bakıyor, gözlerini kısıp: "Demek senin küçük August böyle düşünecek yaşa geldi."

"Çocuk iyi, inan bana. Öyle her şeye inanmıyor kolay kola. Biraz para kazanmak istiyoruz, öyle değil mi?"

"Öyleyse şerefe kaldıralım, Fritz. Benden sana izin!"

"Umurumda bile değil şu Marksizm, Lenin, Stalin ve bütün ötekiler de. Önemli olan kazancım nasıl, kim bana para veriyor. Anlıyor musun, dünya para üzerine dönüyor."

"Fakat ne de olsa senin durumun iyi sayılır." Ve Franz susuyor. Marangoz da. Meyhaneciyse gevezeliğine devam ediyor. Biraz sonra yaşlı marangoz dayanamayıp lafa karışıyor:

"Marksizmden filan pek anladığım yok. Fakat bana kalırsa Fritz, senin tasarladığın kadar basit bir şey de değil şu Marksizm. Her neyse, bana ne bunlardan veya başkalarının anlattıklarından, Willi'nin Stirner palavraları da ilgimi çekmiyor. Doğru olduğunu ben nereden bileyim? Bana neyin gerekli olduğunu çok iyi biliyorum. Gelip de adamın biri sırtıma yumruğunu indirirse ne demek istediğini anlarım. Ya da bugün işimdeyim, yarın işten atılıyorum. Sipariş gelmiyor diye. Şef yerinde oturuyor, patron da haliyle. Sadece beni kapının önüne koyarlar. Evde hasta karım bekliyor, üç de kızım, en büyü-

günün kemik hastalığından sonra bacakları çarpık. Ben bütün bunları ve nedenlerini anlıyorum. Başkalarını da, çocuklarına yabancı dil öğreten, yazları deniz kıyısında tatil yapan varlıklı insanları da. Ancak onlar böyle yaşarken cebinde beş kuruş olmayan bizler Tegel'e kadar bile gidemez. Sonra kibar çocukların kemik hastalığından bacakları da çarpılmaz. Anlıyorum böyle şeylerin nedenlerini. Doktora gidiyorum, bacaklarım ağrıdığı için, oturuyorum saatlerce otuz kişiyle birlikte bekleme odasında, giriyorum içeri, herif diyor ki: Sizin yıllardır romatizmanız olmalı, ne zamandan beri çalışıyorsunuz, rapor aldınız mı? Söylediklerime de inanmıyor. Kalkıp sigorta doktoruna gideyim diyorum, kolay mı sanıyorsun eyalet sigortasına başvurmak, bir de her ay maaşımdan para kesiyorlar. İşte Fritz, bütün bunları görüyor ve anlıyorum, hem de gözlüksüz. Anlamayanı hayvanat bahçesine göndermeli, deve diye. Ne gerek var günümüzde Karl Marx'a olan biteni kavramak için? Söyle Fritz haklı değil miyim?"

Marangoz gözlerini açа açа meyhaneciye bakıyor. Sonra piposunu dudaklarının arasına sokuyor, tüttürüyor ve karşısındakinin vereceği yanıtı bekliyor. Meyhaneci homurdanıyor, dudaklarını uzatıyor ve sıkıntıyla konuşuyor: "Haklısın sen. Benim en küçük kızın da bacakları çarpık, tatil yapacak paramız da yok. Fakat fakir ve zengin her zaman vardı bu ülkede. Bunu bizler de değiştiremeyiz."

Marangoz hiç istifini bozmadan piposunu tüttürmeye devam ediyor: "Bana sorarsan canı isteyen fakir olsun. Benim fakir olmaya da, kalmaya da hiç niyetim yok. Zamanla mide bulandırıyor."

Susuyorlar. Biralarını yudumluyorlar. Willi yanlarına geliyor. Franz ayağa kalkıp şapkasını alıyor, eve gitmeye niyetli: "Ben yolcuyum Willi. Doğru yatağa, biliyorsun dünden uykusuzum."

Ve yürüyor Franz, sıcaktan kaynayan tozlu yollarda, tek başına. Kafasında bin türlü düşünce. Nereye gidiyor, ne yapacak, lanet olsun. Duruyor. Karşıya geçmek istiyor, fakat olduğu yerde kalıyor. Sonra birden geri dönüyor, sıcaktan kaynayan tozlu yollarda gerisin geriye yürüyor, meyhanenin önünden geçiyor, ötekiler hâlâ içeride, marangozun önünde duruyor birası. Girmeyeceğim içeri. Herif doğru söyledi. Gerçek onun söylediği gibi. Bana ne politikadan, bütün o pis şeylerden! Hiçbir yardımı yok ki bana!

Ve Franz tekrar geri dönüyor, geçiyor sıcaktan kaynayan tozlu yollardan. Rosenthaler Meydanı'na varıyor, kalabalık burası. Biri gazete satıyor, *Berlin İşçi Gazetesi*, Marksistlerin, ben de satmıştım. Ne kadar da sıcak bugün. Franz duruyor, adamdan bir gazete alıyor. "Yeni Dünya" geliyor aklına, oradaki tek gözlü adamı anımsıyor, şarkıları, içkileri. İçelim, sarhoş olalım dostlar. Bırakın dertleri evde, bırakın dertleri evde. Kederden, hüzünden kaçın, yaşamla şakalaşın. Kederden, hüzünden kaçın, yaşamla şakalaşın!

Ve yoluna devam ediyor, meydanı dolanıyor, Elsasser Caddesi'ne giriyor, ayakkabı bağları, Lüders denen herif. Kederden, hüzünden kaçın, yaşamla şakalaşın! Nasıl da geçmişti zaman, geçen yıl Noel günleriydi. Burada durmuştum, Fabisch Mağazası'nın önünde, bağırıp çağırmıştım, kravat bağı satmak için. Lina, Polonyalı, etine buduna dolgun Lina, beni almaya gelirdi.

Ve yoluna devam ediyor Franz, ne yapmak istediğini bilmiyor, dönüyor Rosenthaler Meydanı'na, Fabisch'in önündeki, Aschingef'in tam karşısındaki durakta duruyor. Ve bekliyor. Evet, bunu istiyor. Durmak ve beklemek. Vücudu kuzeye dönük, tıpkı bir mıknatıs gibi! Tegel'e doğru, hapishane yönünde duruyor. Gitmek istiyor oraya. Gitmeli oraya.

Sonra bir şey oluyor, 41 numaralı tramvay geliyor, duruyor, Franz biniyor. Hissediyor, yaptığı doğru. Tramvay hareket ediyor, gidiyor, onu Tegel'e götürüyor. Cebinden 20 fenik çıkarıp bilet alıyor, yolculuk Tegel'e. Kendini çok mutlu hissediyor. Gerçekten oraya gittiği için. Brunnen Caddesi, Ufer Caddesi, ağaçlıklı yollar, Reinickendorf, hepsi doğru, tanıyor buraları, her şey eskisi gibi. Oturuyor, düşünüyor ve hissediyor. Çok memnun, hayırlı bir iş yaptığından emin. Kapatıyor gözlerini, dalıyor.

Tramvay devam ediyor yoluna, karanlıkta. Berlin Caddesi'ni ve Reinickendorf'u geçiyor, Tegel'e varıyor. Son durak. Biletçi onu uykusundan uyandırıyor, ayağa kalkmasına yardım ediyor: "Buradan öteye gitmiyoruz. Nerede inecektiniz?" Franz sallana sallana dışarı çıkıyor: "Tegel'de." "Öyleyse geldiniz." Çok sarhoşa benziyor, sakatlar da aldıkları parayı içkiye harcıyor.

Franz'ın gözünden uyku akıyor, alanı güç bela geçip bir sokak lambasının altındaki sıraya kendini zor bırakıyor. Bir süre sonra devriye gezen polis onu uyandırıyor, saat üç. Bir şey yapacağı yok, adamın giyinişi yerinde, sadece biraz fazla içkili. Yankesicinin biri çarpabilir. "Burada uyuyamazsınız. Eviniz nerede?"

Bu kadarı yeter Franz'a. Esniyor. Hapishaneye gitmek istiyordu. Evet, niyeti içeri girmekti, zihninde düşünceler, karmakarışık, yatağa uzanmalı, çok yorgun. Biraz hüzünlü bakıyor, karşısı hapishane, niçin girmek istemişti içeri? Anımsamıyor. Yılları geçmişti burada, fakat niçin buradayım? Beni niçin uyandırıyorlar hep? Ben uyumak istiyorum.

Ve uyku çok güçlü. Gözleri kapanıyor. Franz her şeyi biliyor artık.

Dağlar. Yaşlı bir adam ayağa kalkıyor, oğluyla konuşuyor: Gel, gel benimle, diyor yaşlı adam oğluna ve yürüyor. Oğlu

babasıyla birlikte yürüyor, peşinden giriyor dağların içine. Tepeler, vadiler. Daha ne kadar gideceğiz, baba? Bilmiyorum, çıkacağız yukarılara, ineceğiz aşağılara, yürüyeceğiz dağlarda. Gel sen benim peşimden. Yorgun musun oğlum, gelmek istemiyor musun benimle? Ah, hayır, yorgun değilim. Sen gelmemi istiyorsan geleceğim peşinden. Evet, gel. İniyorlar, çıkıyorlar tepeleri, yol uzun, öğle oluyor vardıklarında. Bak çevrene oğlum, bir taş. Korkuyorum, babacığım. Niçin korkuyorsun oğlum? Uyandırdın beni sabah erkenden, koyulduk yola, fakat unuttuk kurban edeceğimiz koyunu. Evet, unuttuk onu. Yürüdük yollarda, dağlarda, tepelerde, unuttuk koyunu getirmeyi. İşte burada taş, korkuyorum. Ben önce üzerimdeki paltoyu çıkarayım, oğlum korkuyor musun? Evet, çok korkum var babacığım. Ben de oğlum, sokul yanıma, korkma, yapmak zorundayız. Neyi yapmak zorundayız baba? Bu kadar yoldan geldik oğlum, haydi sokul bana. Bak paltomu çıkardım, kollarım kanlanmasın diye. Fakat ben korkuyorum, senin elinde bıçak var. Evet, bıçak elimde, seni kesmek için, seni kurban etmek için, Tanrı'nın buyruğu böyle oğlum, severek yerine getireceğim.

Hayır, hayır, dokunma bana, haykıracağım, kurban edilmek istemiyorum. Bak dizlerinin üstündesin, haykırma öyle oğlum. Haykıracağım. Haykırma. Eğer istemezsen yapmayacağım, haydi isteme. Niçin dönmeyeyim eve? Ne yapacaksın evde? Tanrı evden daha yüce. Yapamayacağım, yapamayacağım, hayır yapamayacağım. Sokul iyice, bak, bıçak elimde, gör nasıl da keskin, dayanmalı boynuna. Sokacak mısın boynuma? Evet. Sonra kanlar mı akacak? Evet. Tanrı'nın buyruğu böyle. İstiyor musun? Hayır, isteyemem baba. Ben öldüremem seni, yaparsam bu senin isteğinle olmalı, sanki kendin yapıyormuş gibi. Ben kendim mi yapacağım? Evet, isteyeceksin ve korkmayacaksın. Ve hayatını sevmeyeceksin, hayatını Tanrı'ya

bağışlayacaksın. Sokul iyice bana. Tanrı mı istiyor böyle? Sen korkağın biri olmamalısın oğlum. Biliyorsun, biliyorum. Neyi biliyorsun, oğlum? Daya bıçağı, boynuma, bekle, yakamı açayım, boynum çıksın ortaya. Biliyorsun artık sen. İstiyorsun sen, istiyorum ben, istiyoruz biz. Yatacağız ve Tanrı bağıracak, biz duyacağız onu: Durun! Evet, gel şimdi, ver bana boynunu. Al. Korkum yok şimdi. İsteyerek yapıyorum. Dağları aştık, tepeleri aştık, ovaları geçtik. Daya bıçağı kes. Haykırmayacağım.

Ve oğul boynunu geriye doğru atıyor, baba arkasına geçiyor, bir eliyle alnına tutuyor, öteki eliyle keskin bıçağı boynuna dayıyor. Oğul istiyor. Tanrı bağırıyor. Düşüyorlar, babayla oğlu yüzükoyun toprağa.

Ne diye bağırıyor Tanrı? Çok şükür! Dağlardan, tepelerden, ovalardan yankılanıyor sesi. Sizler benim kulumsunuz, çok şükür! Sizler yaşamalısınız, çok şükür, at bıçağı uçuruma. Çok şükür. Benim, Tanrı, kulu olduğunuz Tanrı, her zaman ve her yerde kulu olacağınız! Çok şükür, çok şükür, çok şükür...

"Küçük kediciğim, gel bana, kız bana." Franz kucağına çekmek istiyor. "Söylesene bir şey. Ne yaptım? Dün akşam biraz geç geldim eve, hepsi o kadar." "Franz sen kiminle dostluk kurarsan hep kendi zararına oluyor." "Niçin?" "Şoför çıkardı seni yukarı, ben bir şey sordum, fakat senden yanıt alamadım, vurdun kafayı hemen kızdın." "Tegel'e gitmiştim, söyledim ya defalarca, tek başıma, hiç kimse yoktu yanımda." "Doğru mu söylüyorsun Franz?" "Tabii. Tek başıma oradaydım. Tegel'de geçirmiştim birkaç yılımı." "Geriye bir şey mi kalmıştı?" "Hayır, bitirmiştim, son gününe kadar. Dün gidip yine oraları bir göreyim demiştim, hepsi bu. Kızacak ne var, küçük kediciğim."

Sonra kız yanına sokuluyor, oturuyor, her zamanki gibi yumuşak bakıyor: "Sen, sen vazgeç artık politika yapmaktan." "Benim politika filan yaptığım yok ki." "Gitmiyor musun artık toplantılara?" "Gitmiyorum, sadece düşünüyorum."

Kız kolunu Franz'ın omzuna koyuyor, başını başına dayıyor, hiç konuşmuyor.

Ve yine bizim Franz'dan mutlusu yok dünyada. Cehenneme kadar yolu var politikanın! Çıkmıyor artık meyhanelerden, şarkılar söylüyor, iskambil oynuyor. Kızı da bu arada yeni biriyle tanışıyor. Eva'nınki kadar zengin, üstelik evli de, böylesi daha iyi. Ona iki oda kiralıyor, dayayıp döşüyor, kibar kibar eşyalarla.

Ve Franz kızının isteğine yanaşır gibi oluyor. Günün birinde Eva, Franz'a evinde baskın yapıyor. Niçin olmasın, kızım da böyle istiyorsa. Fakat Eva, benden çocuğun olursa, yok canım... Olursa benim moruk kendinden sanır, bana saraylar döşer.

Yukarı tırmanıyor böcek,
üzerindeki tozlar dökülüyor,
başlar cırlamaya yakında yine

Franz Biberkopf'u artık yeteri kadar tanıyoruz. Ahıra giren domuzun ne yaptığını da biliyoruz. Fakat domuz insandan daha iyidir, çünkü o yağla karışık büyük bir parça etten oluşur, yemini verdiğiniz süre yavru doğurur durur. Ömrünün sonu geldi mi de, dayanır boynuna keskin bıçak. Önemli değil, çünkü ne olduğunu anlayana kadar öteki dünyayı boylar. Fakat bir insan, gözleri vardır onun, çok şeyi görür o gözler, bilir şeytanı, kavrar başına ne geleceğini.

İşte bizim şişman, sevimli ve de tek kollu Franz Biberkopf'umuz böyle yaşamaya devam ediyor. Aylardan ağus-

tos, havalar oldukça sıcak. Franz sol koluyla hiç de fena kürek çekmiyor. Polislerin aradığı da yok, mahalle muhtarı ikametgâhından habersiz. Karakolda da yaz tatili yapıyor olmalılar. Onlar da bizim gibi insan, ceplerine giren birkaç kuruş için sokak sokak dolaşıp aramaya hiç niyetleri yok. Franz Biberkopf'a ne olmuştu, niçin tek kolu var, eskiden iki kolluydu, ne oldu? Bırakalım küflensin dosyası, ne de olsa başımızda bir sürü başka dert var.

Sokaklar, sokaklar, oralarda görülüyor her şey, anımsanıyor eski günler, istenmese bile. Böyle geçiyor günler, haftalar, sürüyor yaşam. Bazen bir şeyler unutuluyor, yapılmıyor, olaysız geçmiyor insanın günleri. Yaşam neyi doğru görüyorsa onu yapacaktır, diye düşlüyor Franz. Sıcak bir yaz gününde pencerenin camına konan bir böceği yakalarsın, koyarsın saksının içine ve dökersin kumu üzerine. Eğer sağlıklı bir böcekse kurtarır kendini kumun altından, senin döktüğün kumlar bir işe yaramaz. Böyle düşünüyor Franz bazı günler, iyi sayılır benim durumum, politikadan bana ne, eğer insanlar kendilerini istismar ettirecek kadar budalaysa bana ne. Bu insanlar için kimin üzülmesi gerek, işte bunu ben bilmiyorum.

İçki içip sarhoş olmamasına kızı dikkat ediyor. Bıraksa Franz her gece sarhoş gelecek eve, en zayıf yanı içki. Doğuştan gerek duyuyor içkiye, ruhuna işlemiş, kurtulması da pek mümkün değil. Diyor ki: İçmezsem vücudum yağ bağlar, kafam da işlemez. Fakat Herbert karşı çıkıyor: "Bu kadar içme be adam. Sen şanslı bir insansın. Bak eskiden neydin, şimdi nesin? Gazete satıcılığından bugünkü durumuna geldin. Evet, bir kolunu yitirdin, fakat seni seven bir kızın var, kazancın yerinde. Ne gereği var şimdi, Ida'yla geçirdiğin günlerdeki gibi içkiye başlamanın?"

"Bu sözlere gerek yok Herbert. Eğer ben içiyorsam boş zamanlarımı değerlendirmek için içiyorum. Öyle oturuyorsun

bir yerde, ne yapacağını bilmiyorsun, içiyorsun, bir daha içiyorsun. Hem bakma bana öyle, içkiye dayanıklıyımdır." "Ne kadar içkiye dayanacağını bilmiyorum, fakat şişmanladığını fark ediyorum, geç de aynanın karşısına suratına bak, hele şu gözlerine." "Ne varmış gözlerimde?" "Tut elinle şöyle, yaşlı adam gibi sarkıyor torbalar. Yaşın kaç ki ihtiyarlıyorsun içkiyle. Dinle beni, yaşlanır insan içe içe..."

"Bırakalım şimdi bunları. Söyle, ne var ne yok sizde? Sen bu aralar ne yapıyorsun Herbert?" "Yeni işlere başlıyoruz, elimde yeni iki delikanlı var, işe yarayan. Knopp'u tanıyorsun değil mi? İşte o getirdi herifleri. On sekiz on dokuz yaşlarındalar. Knopp Danziger Caddesi'nin köşesinde duruyor, onların nasıl çalıştığına bakıyor. Nasıl çalışıyorlar biliyor musun? Mesela yaşlı bir kadın bankaya gidip hesabından para çekiyor. Bunlar peşinden. Ta kadının evine kadar. Binanın giriş kapısında omzuna dokunuyorlar, siz Madam Müller misiniz, diyorlar. Birkaç kelime daha konuşuyorlar kadınla, tam tramvay yaklaştığında suratına karabiber serpip elindeki çantayı kapıyor, kapıyı da kapattıkları gibi koşarak caddeyi geçiyor, tramvaya atlayıveriyorlar. Knopp diyor ki, tramvaya ne gerek var, kadın kapıyı açana kadar sakince yürüyüp en yakın meyhaneye de girebilirler, hiç kimsenin dikkatini çekmeden." "Başka ne yapıyorlar?" "Bir defasında, akşamın dokuzunda filan, yanlarına Knopp'u da alıp Romintener Caddesi'ne gitmişler. Ellerinde bir tuğla, gözlerine kestirdikleri bir saatçi dükkânının vitrinine fırlatıp ellerine ne geçerse çabucak çalıvermişler. Hiç yakalanmıyorlar. Anasının gözü herifler, bir şey çaldılar mı koşuyorlar, kalabalığa rastladılar mı ağır ağır yürümeye devam ediyorlar, bir sürü insan arasında peşinden gelen olsa bile fark edemiyor onları." Franz başım önüne eğiyor: "Pişkin delikanlılar." "Sana onlar gerekli değil." "Yok, bana göre değil. Belki ileride, fakat bunu da zamanı gelince düşünürüm." "Önce içkinden vazgeç de..."

Franz'ın yüzünde bir titreme: "Niçin vazgeçecekmişim içkiden Herbert, niçin içmeyecekmişim? Ne istiyorsunuz hepiniz benden? Elimden doğru dürüst ne iş geliyor? Ben yüzde yüz sakat bir adamım." Gözlerini Herbert'in gözlerine dikiyor, dudaklarını buruşturuyor: "Herkes bana karışıyor, bir hatamı buluyor. Biri, içkiyi bırak, diyor. Öteki geliyor, Willi'den uzaklaş, diye ısrar ediyor. Bir başkası da, politikadan vazgeç, diye söyleniyor." "Ben politika yapmana karışmıyorum. Bana kalırsa yap."

Franz arkasına dayanıyor, karşısındaki dostu Herbert'in suratına bakıyor. Öteki düşünüyor: Yüzü neredeyse parçalara ayrılacak, tehlikeli yaptığı şey, yazık, iyi bir çocuk da. Franz ona doğru uzanıyor, tek koluyla şöyle bir dürtüp fısıldar gibi konuşuyor: "Beni sakat bıraktılar Herbert. Bak bana, ne işe yararım ben? Hiç!" "Dur bakalım, bırak bunları. Bana söylediklerini bir de Eva ile kıza Söylesene." "Yatakta işe yarıyorum, bundan haberim var. Fakat senin gibi çalışabiliyor muyum?" "Sen istesen tek kolunla da iş çevirirsin." "İstemedi kız, beni çalışmaktan vazgeçirdi." "Başla tekrar." "Şimdi de başla yeni baştan, diyorsun. Öteki geliyor, çalışma, diyor. Zavallı bir köpek gibi emir alıyorum: Çık masaya, in masadan, çık masaya..."

Herbert kadehlere konyak dolduruyor. Konuşmalıyım kızla, herifçioğlunun durumu iyi değil, dikkat etsin, yoksa günün birinde Ida'nın alınyazısını paylaşır. Franz kadehi hemen başına dikip boşaltıyor: "Ben sakat bir adamım. Herbert. Bak şu ceket koluma, içi boş. Biliyor musun, geceleri yatakta omzum nasıl ağrıyor? Bazen saatlerce uyuyamıyorum." "Öyleyse git doktora, bir görün." "İstemiyorum, hiç istemiyorum, doktorların suratını görmek istemiyorum." Magdeburg ona yetti de arttı. "Öyleyse kızına diyeceğim ki, al götür bunu bir yerlere, çıkar. Berlin dışına, ona biraz temiz hava gerekli." "Bırak

içkimi içeyim Herbert." Herbert fısıldıyor dostunun kulağına: "Sakın bu kıza da Ida'ya yaptığın gibi davranmaya kalkma!" Franz şaşkın: "Ne dedin?" "Evet, ne dediğimi anladın." Görüyor musun, anladın beni, suratıma bakmandan belli, dört yıl yetmedi galiba. Franz yumruğunu sıkıyor, Herbert'in burnuna dayıyor: "Sen bana baksana be adam, çıldırdın mı ne?" "Hayır, çıldıran ben değilim, sensin!"

Eva dışarıda, kapıdan dinlemişti konuşulanları, çıkacağı için iyi giyimli. Odaya giriyor, Herbert'i şöyle bir dürtüyor: "Bırak be şu herifi, içerse içsin. Çılgın biri o!" "Fakat eski durumuna mı düşsün?" "Saçmalama ve kapat çeneni!"

Franz, karşısında duran Eva'ya dik dik bakıyor.

Ve yarım saat sonra da odasında soruyor kıza: "Sen ne diyorsun, içkiye devam edeyim mi?" "Evet, fakat o kadar çok içme. Olur mu, biraz daha az?" "Sen de içip içip sarhoş olmak ister miydin?" "Evet, seninle birlikte." Franz neşeli: "Vay canına be küçük kediciğim, sen sarhoş olmak istiyorsun demek. Hiç olmamıştın, öyle değil mi?" "Olmuştum. Fakat gel sarhoş olalım. Hemen."

Biraz önce hüzünlüydü, şimdi neşeli. Karşısındakinin titrediğini seziyor. Sonja, bir süre önce Eva'yla konuşurken çocuk yapıp yapmamaktan söz ederken nasıl titremişse, şimdi de öyle titriyor, kendini tutamıyor. Franz yanı başında duruyor, düşünüyor, nasıl da iyi yürekli bir kızcağız. Yan yanalar, Sonja küçücük, istese alıp cebine koyabilir. Doluyor kolunu kalçasından ve... ve...

Bir an için Franz bambaşka bir dünyada. Kolunu dolamış yanı başındaki kadının kalçasına, duruyor. Donakalmış gibi. Düşüncelerinde Franz koluyla bir hareket yapıyor. Yüzü taş gibi. Düşüncelerinde bir tahta parçası tutuyor elinde, vuruyor, yukarıdan aşağı, kızın göğüs kafesine, bir defa, bir defa daha. Kırılıyor kemikleri, hastane, mezarlık...

Franz kolunu kızın kalçasından çekiyor. Ufak tefek varlık yere düşüyor. Franz yanına, homurdanıyor, mırıldanıyor, hıçkırıyor ve öpüyor. Kız da ağlıyor, niçin ağladığını bilmeden. Sonra kalkıp iki şişe içki getiriyor. Franz, "Hayır, hayır," diyor ve içiyor. Mutlu oluyorlar, neşeleniyorlar, gülüyorlar. Kızın çoktan dostuna gitmesi gerek, fakat ne yapsın, kalıyor evde, Franz'ın yanı başında. Gidecek durumda değil, ayağa kalkamıyor, yürümekse hak getire. Franz'ın ağzından içiyor içkiyi, Franz da onun ağzından. Alkol akıyor aşağı, çıkıyor burunlarından. Kahkahalar atıyorlar ve uykuya dalıyorlar. Franz horulduyor sabaha kadar.

Neden ağrıyor omzum böyle, kolumu kesip aldıkları için. Niçin ağrıyor omzum? Çok ağrıyor omzum. Nerede benim "küçük kedim"? Gitmiş, bırakmış beni tek başıma.

Kolumu kesip almışlar, koparmışlar, omzum ağrıyor, omzum. Lanet olası köpek herifler. Kolum yok, onlar yapmıştı, evet o köpek herifler, kolumu almıştı köpekler, beni böyle bırakmışlardı. Omzum, ağrıyor omzum, onu kesmemişlerdi, onu bana bırakmışlardı. Eğer yapabilselerdi onu da keserlerdi ya. Keserlerdi omzumu da. Kesselerdi şimdi böyle ağrımazdı. Öldürmemişlerdi beni, başaramamışlardı, bana iyilik yapmamışlardı, leş kargaları. Şimdi, şimdi yatıyorum burada, tek başıma, haykırsam duymaz kimse. Ağrıyor kolum, omzum, köpekler beni tam ezip geçmeliydi. Şimdi yarım bir insanım ben. Omzum, omzum, artık dayanamayacağım. Lanet olası leş kargaları, leş kargaları, mahvettiler beni, ne yapsam, nerede benim kızım, bırakıp gitmiş beni böyle. Ah, ah, aaah!

Böcek tırmanıyor, çıkıyor yukarı, saksının içinde, üzerindeki tozlar dökülüyor, pek umurumda değil, şöyle bir silkiniyor, uzatıyor kara başını ileri, çıkıyor tekrar dışarı.

Suyun kıyısında oturuyor büyük Babil, orospuluğun anası ve de yeryüzündeki bütün kötülüklerin. Nasıl da oturuyor, erguvan rengi bir atın sırtında, yedi başlı ve on boynuzlu. Görünüyor, görmelisin bunu. Attığın her adıma seviniyor. Sarhoş bu kadın parçaladığı azizlerin kanıyla. İşte boynuzlar, vurup parçaladığı, işte inciler, işte bak dişler, etleri kopardığı, işte kalın, dolgun dudaklar, üzerinden kanlar akan. Babil orospusu! Dehşetle bakan gözler, yağlı, kalın boyun! Nasıl da sırıtıyor seni görünce.

İleri, uygun adım, trampet sesleri ve bir tabur asker

Dikkat et be adam, kurşun yağıyor, her taraf pislik içinde, ileri, büyük adımlarla, hiç korkmadan, çıkmalı buradan, dışarı, kemiklerimi kırmaktan başka ne yapabilirler? Uygun adım, bir iki, bir iki, sol sağ, sol sağ, sol sağ...

Ve yürüyor Franz Biberkopf caddelerde, sağlam adım, sol, sağ, sol, sağ, yorulmak yok, meyhaneye girip sarhoş olmak da. Bakalım ne olacak, kurşunun biri gelip bana rastlayacak mı? Sol, sağ, sol, sağ. Trampet sesleri ve bir tabur asker. Sonunda derin bir nefes alıyor.

Yürüyor Berlin'de. Binalar duruyor sessiz sessiz, rüzgâr esiyor, nereden isterse oradan.

Pislik içindeki eski bir binada oturuyor Reinhold, gazetesini okuyor, olimpiyat oyunlarından haberleri ve kabak çekirdeklerinin bağırsak kurdu düşürmekte yararlı olduğunu. Ağır ağır ve yüksek sesle okuyor gazetesini, kekelemeden. Yalnız başına olduğu zamanlar az kekeliyor. Gazetedeki o kabak çekirdeği haberini kesiyor, bir zamanlar bağırsak kurdu olduğunu anımsıyor. Belki hâlâ var, eski ya da yeni bir kurt. İlk kurt

çocuk doğurmuş olabilir, bir denemeli şu kabak çekirdekleriyle, kabuklarını çıkarmadan yemeli. Binalar sessiz duruyor, rüzgâr esiyor, nereden isterse oradan. Altenburg'da sakat yarışması, ben katılmayacağım. Çok uzak, bütün masraflar dahil haftası 30 fenik, yine bir dolandırıcılık. Dışarıda kapı çalınıyor.

Ayağa fırlıyor, elini cebine atıyor Reinhold, tabancasına. Bir kurşun geliyor, bana mı? Yuvarlanıyor, düşüyor yere. Ve karşısında, ayakta Franz Biberkopf. Kolu yok, sakat, sarhoş.

"Kim izin verdi girmene?" "Ev sahiben." İleri hücum. "O, o yılan karı mı? Çıldırmış!" Reinhold kapıya. "Bayan Tietsch! Bayan Tietsch! Ne oluyor? Ben evde miyim, yoksa evde değil miyim? Evde olmadığımı söylemişsem evde değilimdir." "Affedersiniz, Bay Reinhold, bana söyleyen olmamıştı da." "Size söylenmişse ben yokumdur evde. Allah belasını versin! Önüne geleni nasıl sokarsınız eve?" "Kızıma söylemiş olacaksınız. O aşağıda, bana haber vermedi."

Kapıyı kapatıyor. Elinde bir tabanca. "Ne işin var burada, ne istiyorsun benden? Seninle hiçbir işim yok." Kekeliyor. Hangi Franz bu, biraz sonra öğrenir. Bir zamanlar kolu ezilmişti, o günlerde iyi bir adamdı, buna yemin edebilirim. Fakat şimdi rezilin biri olmuş, belli bu, kabahat kimde? Trampet sesleri, tabur tabur asker. Karşısında şimdi Franz. "Hey Reinhold, nedir o elindeki?" "Evet, ne olmuş?" "Nedir niyetin?" "Benim mi? Hiçbir niyetim yok!" "İyi, sok cebine öyleyse." Reinhold tabancasını masanın üzerine bırakıyor. "Niçin geliyorsun buraya?" Duruyor karşımda, o avluda bana yumruğu indiren, kamyonetten caddeye atan. Olmamıştı daha önce bir şey aramızda. Evde bırakmıştım Cilly'yi. Sularda mehtap, akşamın parlak ışıkları, çan sesleri. Elinde bir tabanca.

"Otursana Franz. Ne o, epey kafayı çekmişe benzersin?" Öküz gibi bakıyor suratıma, sarhoş olmalı, içkiden vazgeçmeyeceğe benziyor. Evet, evet, oldukça sarhoş, fakat tabancam

var. Franz oturuyor. Ve oturduğu yerde kalıyor. Sularda mehtap, pırıl pırıl. Şimdi Reinhold odasında oturuyor. Karşısında o adam, arada sırada kızlarını vermiş olduğu, gözcülük ettirdiği, fakat soygun yapıldığını kendisinden gizlediği. Ve şimdi ben rezilin biri, buradayım, Reinhold da karşımda oturuyor.

"Seni bir göreyim demiştim, Reinhold." Evet, bunu istemiştim, şöyle bir göreyim. Oturuyoruz karşılıklı. "Nedir maksadın, şantaj yapmak mı, eski olaylardan dolayı?" Dur, hiç kıpırdama, yürü, dosdoğru. "Şantaj, değil mi? Ne kadar istiyorsun? Biz hazırlıklıyız. Rezilin biri olduğundan da haberimiz var." "Evet, bu doğru. Ne yapayım tek kolla?" "Söyle, ne istiyorsun? "Hiç, hiçbir şey." Otur, dimdik dur, itip devirmesinler seni. Karşında Reinhold var, yılan gibi.

Fakat Franz'ın içinde bir titreme. Karşısındaki düşünüyor: Bu herif ya sarhoş –o zaman birazdan çekip gider, hiçbir şey istemeden– ya da kafasında bir şey var, bakalım ne isteyecek? Evet, evet, var benden bir istediği. Fakat ne? Şantaj yapmayacağım, diyor. Reinhold içki şişesini alıyor ve düşünüyor, Franz'ı böyle konuşturabilirim. Sakın Herbert yollamış olmasın herifi önden, şöyle ağzımızı aramak, sonra da tam vurabilmek için? İçki kadehlerini masaya koyarken Franz'ın titrediğini fark ediyor. Ay, beyaz ay, sularda yükseliyor, ışığı gözleri kamaştırıyor, kimse bakamıyor, ben körüm, ne oluyor bana? Kasılmış, oturuyor orada, hiçbir şey yapacak durumda değil. Seviniyor Reinhold, alıyor tabancasını masadan, sokuyor cebine ve bakıyor Franz'a: Titriyor her yanı, palavracı herif, ya tabancamdan ya da benden korkuyor. Ve Reinhold çok sakin, çok cana yakın. Evet. Hayır, sarhoş değil Franz, titriyor, korktuğu için, korkusundan altına yapabilir, bana palavra atmaya gelmişti, fakat başaramadı.

Ve Reinhold başlıyor anlatmaya. Cilly'den. Sanki en son dün görüşmüşüz gibi. Evet, yine uğradı bana, birkaç hafta

şöyle kaldı. Evet, evet, ben kadının biriyle aylarca görüşmemişsem, yine bir süre birlikte olabilirim. Sonra bir sigara yakıyor, çirkin fotoğraflar çıkarıyor ortaya. Bazılarında Cilly de var, Reinhold'la.

Franz konuşmuyor, sadece Reinhold'un ellerine bakıyor, iki eli var onun, iki de kolu. Onun ise birer tane. Reinhold atmıştı onu arabanın altına, iki eliyle. Gebertmeliydim bu herifi. Herbert de böyle söylüyor, fakat ben pek öyle düşünmüyorum, ne düşünüyorum ben? Başaramam, hiçbir şey yapamam ben. Fakat yapmalıyım, yapmak istiyorum. Erkek miyim ben? Hayır. Salağın biriyim ben. Çöküyor, sonra yine canlanır gibi oluyor, dikiyor konyağı kafasına, arkasından bir kadeh daha, yok faydası. Biraz sonra Reinhold konuşuyor, usul usul: "Ben, ben senin yaranı görmek istiyorum Franz." Franz Biberkopf ceketini çıkarıyor, omzunu gösteriyor, Reinhold yüzünü buruşturuyor, berbat. Franz ceketini giyiyor: "İlk haftalarda daha da kötüydü." Ve Reinhold karşısındaki Franz'a bakmaya devam ediyor, konuşmayan, konuşamayan o adama. Oturuyor, yağlı bir domuz gibi ve ağzını açmıyor. Reinhold sırıtarak soruyor:

"Ceketinin kolunu böyle cebinde mi taşıyorsun? Sokuyor musun cebine, yoksa hep dikili mi?" "Hayır, cebime sokuyorum." "Öteki elinle mi? Ceketi giymeden önce, yoksa giydikten sonra mı?" "Bazen öyle, bazen böyle. Fakat ceketi giydikten sonra pek kolay olmuyor." Reinhold Franz'ın yanı başında duruyor ve boş ceket koluyla oynuyor. "Dikkat etmelisin, sağ cebini kullanmalısın. Yoksa çalarlar, öyle değil mi?" "Benim cebimden kimse bir şey çalamaz." Reinhold düşünmeye devam ediyor ve soruyor: "Peki kışlık paltonu giyince nasıl ilikleyeceksin düğmelerini?" "Şimdi yaz, kışa daha zaman var." "Göreceksin, hiç de kolay olmayacak, iki sıra düğme. Niçin takma kol almıyorsun? Bacağı kesikler tahta bacakla

geziyor ya!" "Onun yürümesi gerekiyor." "Takma kol hiç de fena değil, görünüşü filan." "Hayır, omza ağrı verir." "Ben olsam takardım bir tane. Ceket koluna bir şeyler doldursan, gel bir deneyelim." "Niçin deneyecekmişiz? Ben istemiyorum be adam." "Böyle bomboş sarkan kolunla dolaşma diye söylüyorum. O zaman hiç kimse fark etmez, kolsuz olduğunu." "Bana ne. İstemiyorum!" "Haydi, gel yapalım. Tahta olmaz, bak birkaç eski çorap ya da gömlek, nasıl da güzel olacak."

Reinhold boş ceket kolunu eline alıyor, komodinin gözünden eski çoraplar, kumaş parçaları, mendiller çıkarıp doldurmaya başlıyor. Franz karşı koyuyor. "Ne gerek var be adam? Durmazlar ki kolun içinde, bırak, ben ne istersem öyle yapayım!" "Hayır, hayır yapmalısın. İstersen bir terziye filan, şöyle gergin, doğru dürüst bir şey. Dolaşıp durmazsın ortalıkta sakatlar gibi. Elini cebine sokmuşsun sanırlar." Çorap parçaları koldan yere düşüyor: "Evet, terzilik iş bu. Ben sakatlardan hoşlanmam. Bana göre sakat, hiç işe yaramayan bir insandır. Sokakta bir sakat gördüm mü, en iyisi bunu ortadan kaldırmalı, diyorum kendi kendime."

Ve Franz dinliyor, dinliyor, başını sallıyor. Titremesi bir türlü son bulmuyor. Sinirleri bozuk. Kazanın sonucu mu? Bakalım ne olacak? Ürperiyor, titriyor. Haydi, gideyim artık. Hoşça kal Reinhold, ben tüyeyim, kalk ayağa, sol, sağ, sol, sağ, ileri!

Eve geliyor şişman Franz Biberkopf, Reinhold'dan dönüyor. Eli titriyor, kolu da, bütün vücudu. Dudakları arasından sigarası düşecek neredeyse. Kapıyı açıyor, giriyor içeri. Kız oturuyor odada, yanında kavalyesi. Franz'ı bekliyor, çünkü öteki adamla bir yerlere gitmek istiyor, iki günlüğüne.

Çekiyor kızı bir köşeye. "Ne faydan var bana?" "Ne yapayım, Franz, Tanrım, ne oluyor sana Franz?" "Yok bir şey, yol

ver herife!" "Akşama döneceğim." "Yol ver, dedim." Neredeyse haykıracak. Kız öteki adama şöyle bir bakıyor, Franz'ı öpüyor ensesinden, çıkıp gidiyorlar. Eva'nın kapısını çalıyor: "Zamanın varsa Franz'a bir uğrayıver. Neyi mi var? Bilmiyorum. Ne olur kapısını bir çal." Fakat Eva'nın uğrayacak zamanı olmuyor, Herbert öfkeleniyor.

Bu arada bizim Franz Biberkopf odasında oturuyor, bir kobra, boyun eğmez bir güreşçi, yalnız, tek başına oturuyor pencerede, geçiriyor pençelerini pervaza ve düşünüyor. Reinhold'a gitmesi çok saçmaydı, lanet olsun, yapmamalıydı. Benimle alay etti, ceketimin koluna bezler doldurdu, yaptıklarını hiç kimseye anlatamam. Şeytan görsün yüzünü!

Ve Franz dayıyor başını pencerenin tahtasına, düşünüyor ve utanç duyuyor, hem de ne utanç. Böyle yaptığım için utanmalıyım, budalanın biriyim ben, herifin karşısında titredim de üstelik. Dişlerini gıcırdatıyor öfkesinden. Böyle olsun istemedim ben, tek kolluyum diye korkağın biri de değilim.

Gitmeliyim ona. Karar veriyor. Akşam olmuş. Kalkıyor oturduğu yerden. Odada çevresine şöyle bir bakınıyor, masanın üzerinde içki şişesi, kız bırakmış olmalı. İçmeyeceğim. Kendi kendimden utanmak istemiyorum. Ben... gideceğim ona. Haydi giy ceketini, in aşağı. Oturacağım karşısında, hiç titremeden!

Berlin! Berlin! Berlin! Denizin dibinde bir trajedi. Batmıştı "Berlin" denizaltısı. Hava alamamıştı içindekiler. Hava alamadıklarına göre de ölmüşlerdi. Bitti, sona erdi. Üzülmeye gerek yok. İki askeri uçak düşmüştü. Düştüklerine göre de ölmüştü pilotları. Ölen ölmüştür, üzülmeye gerek yok.

"İyi akşamlar Reinhold. Evet, gördüğün gibi ben yine geldim." Karşısındaki şaşkın şaşkın Franz'a bakıyor: "Kim soktu seni içeri?" "Beni mi? Hiç kimse. Kapı açıktı, giriverdim içe-

ri." "Öyle mi? Zili çalmasını bilmiyor musun?" "Sana gelince zili çalmama gerek var mı? Şimdi sarhoş filan da değilim."

Sonra karşılıklı oturuyorlar, sigara içiyorlar, konuşuyorlar. Franz Biberkopf titremiyor, seviniyor yaşadığı için. Otomobilin tekerlekleri altında kaldığından bu yana en güzel gününü yaşıyor. Şurada oturması da o günden sonra yaptığı en iyi şey. Toplantılara gitmekten, hatta kızla birlikte olmaktan da güzel. Her şeyden güzel, şu anda şurada oturmam. Karşımdaki herif deviremez beni.

Saat akşamın sekizi. Reinhold, Franz'ın suratına baka baka konuşuyor: "Biliyorsun, seninle aramızda bir hesap var. Eğer benden bir şey istiyorsan açık açık söyle." "Ne isteyecekmişim senden?" "Şu otomobil kazası..." "Bırak, hiç anlamı yok. Konuşmakla sanki kolum tekrar mı çıkacak? Sonra..." Franz yumruğunu indiriyor birden masaya. "İyi oldu bana. Öyle devam edecek değildi. Gelecekti günün birinde başıma bir şey." Reinhold meraklı: "Şu sokak satıcılığı yapmanı mı demek istiyorsun?" "Evet, onu da. Yaşamım divanelikti. Şimdi o yaşamdan kurtuldum." "Ve kolunu yitirdin." "Bir kolum daha var, sonra iki bacağımla bir de kafam var." "Ne yapıyorsun şu sıralar? Tek başına mı çalışıyorsun, yoksa Herbert'le birlikte mi?" "Bu tek kolla mı? Tek kolla pek büyük iş çeviremem." "Fakat böyle serseri gibi yaşamak da zamanla can sıkıcı olmaz mı?"

Ve Reinhold düşünüyor, karşısındakine bakıyor. Nasıl da oturuyor şurada etli butlu ve de güçlü haliyle. Biraz oynamalı herifçioğluyla. Görür gününü, kemikleri nasıl çatırdar. Tek kolun gitmesi yetmez bu herife.

Ve başlıyorlar kadınlardan söz etmeye. Franz yeni kızını anlatıyor, eskiden adı Sonja idi, ben değiştirdim. "İyi bir kız, kazancı da yerinde." Reinhold hemen düşünüyor: Güzel, elinden bir alayım da görsün. Saplanır o zaman tam bataklığa.

Solucanlar ne kadar toprak yerlerse yesin, yediklerini yine arkalarından çıkarırlar, sonra yenisini yemeye başlarlar. Bu hep böyle devam eder. Mideleri bugün tıka basa dolsa ertesi gün yeni baştan açarlar ağızlarını. İnsan da yangın gibidir. Yanarsa yer çevresini, bitirir. Yiyemedi mi söner, sönmek zorunda kalır.

Franz Biberkopf seviniyor, öyle oturmasına, sakin sakin, hiç titremeden, yeni doğmuş bir bebek gibi hissediyor kendini. Sonra iniyor aşağı Reinhold'la, çıkıyorlar dışarı. Ne güzel yaşamak, herkes dostum benim, gördüğüm bütün insanlar, kimse deviremez beni, isteyen denesin bir.

"Ben dans etmeye gideceğim," diyor Reinhold'a. Reinhold soruyor: "Kızınla mı?" "Yok, o şimdi dostuyla gitti." "Birlikte dansa giderseniz ben de gelirim." "O da çok sevinir." "Bakalım, görürüz!" "Yok canım, korkma, ısırmaz seni."

Franz çok neşeli, bütün gece, yeniden doğmuş gibi, mutlu mutlu dans ediyor, önce eski balo salonunda, sonra Herbert'in evinin altındaki meyhanede. Herkes onunla birlikte seviniyor, fakat en çok sevinen de Franz'ın kendisi. Eva'yla dans ederken en çok sevdiği iki insanı düşünüyor. Biri kız, öteki de... Reinhold. Kimseye söyleyemiyor, seviyor onları, şu anda yanında olmayan bu iki insanı.

Yumruk iniyor masaya

Romanı buraya kadar okumuş olan herkes nasıl bir değişimin başladığını fark edecektir. Franz Biberkopf, güçlü bir kobra gibi, yeniden sahnede. Kolay olmamıştı bu, fakat o yine de başardı.

Kızının pezevenkliğini yapıp cebinde altın sigara kutusu, başında kürek kulübü kasketi, pek çalışmadan ortada dolaşır-

ken kendini iyi hissediyordu. Şimdi tam anlamıyla dönmüştü yaşama, keyfinden çığlık atabilirdi, korkmuyordu da. Kafasındaki eksik tahta başarıyla tamir edilmişti. Şimdi kararı kesindi, pezevenkliğe devam edecek, namussuzca da çalışacaktı. Hiç üzülmüyordu, tam tersine, seviniyordu.

Ve her şey ilk günlerdeki gibiydi. Franz Biberkopf'un değişimi geriye doğru olmuştu. Başlangıçta kandırılmıştı, dostu Lüders tarafından. Yuvarlanmıştı, kapanmıştı yere yüzüstü. Sonra yine kandırılmıştı, soyguna gözcülük etmiş, karşı çıktığı için de Reinhold onu otomobilin altına atıvermişti. Bu kadarı yeter, dedi Franz kendi kendine. En basit insan bile daha fazlasına katlanamazdı. Kalkıp manastıra kapanmayacaktı. Savaşacaktı. Pezevenk ve de namussuzun biri olacaktı, dümdüz gidecekti yolunda. Şimdi göreceğiniz Franz, yiyip içen, bütün gün keyif süren bir Franz olmayacak. Görmeli herkes, ben nasıl güçlüyüm, kim kimden daha güçlü!

Bir ant içmişti Franz Biberkopf, Tegel'den çıktığında ve Berlin'de ilk adımlarını attığında: Namuslu olacağım. Bu andını yerine getirmesine izin vermemişlerdi. Şimdi soracaktı onlara, niçin kolunun kopması gerekmişti? Kim bilir daha neler geçiyordu kafasından. Belki Franz Biberkopf geriye almak isteyecekti kolunu Reinhold'dan?

Yedinci Kitap

İniyor çekiç, çekiç iniyor,
Franz Biberkopf'a.

Pussi Uhl, Amerikalıların akını, Wilma, W ile mi yoksa V ile mi yazılır?

Aleksander Meydanı'nda çalışıp duruyorlar. König ile Neue Friedrich caddelerinin birleştiği köşedeki binayı yıkmak istiyorlar. Yanındaki de yıkılıyor. Alanın altındaki inşaat da kolay değil. Yeni yeni direkler dikiliyor. Yukarıdan bakınca derin bir çukur görünüyor.

Tramvay durağına gitmek isteyenler küçük tahta bir merdiveni çıkıp iniyorlar. Berlin'de havalar soğumaya başlamıştı, arada sırada yağmur çiseliyordu. Bundan en çok otomobillerle motosikletler zarar görüyor. Her gün kayıp kaza yapıyorlar, birbirlerine çarpıyorlar. İnsanların da düşüp bir yerlerini incittikleri oluyor. Hep hava yüzünden. Pilot Arnim'in trajik alınyazısından haberiniz var mı? Posası çıkmış, yaşlı orospu Pussi Uhl'un evindeki olayın baş sorumlusu bu adam. Edgar Beese Arnim deli gibi çevresine ateş etmiş, kadını vurmuştu. Ruhsal durumu çok tuhaf, böyle demişti polisler. Savaş sırasında bin yedi yüz metre yüksekte uçarken isabet almış, düşmüştü. Alınyazısı kötüydü. Akrabalarından kalan mirasına da başkaları el koymuştu. Son anda dolandırıcı olduğu ortaya çıkan bir sigorta müdürüne de elinde neyi varsa vermişti. O günden sonra adını değiştirmiş, Beese Auclaire olmuştu. Çamura saplandığı için ailesinden utanıyordu. Bütün bunları cinayetin ertesi günü emniyette polisler ortaya çıkarmıştı. Kaleme aldıkları raporda, gün geçtikçe kirli işlere saplandığını da belirtmekteydiler. İki buçuk yıllık bir hapis cezası da vardı. Pussi Uhl'la tanışmasından sonra

adını von Arnim olarak değiştirmiş ve bütün kirli işleri bu ad altında çevirmişti. Sonunda da, 14 Ağustos 1928 Salı günü Pussi Uhl'un karnına kurşun sıkmıştı. Nasıl ve niçin, bunu hiç kimse anlatmıyor. Ne Arnim ne de dostları. Düşmanları sayılan polislere olayın içyüzünü anlatmaya ne gerek var? Boksör Hein'ın önemli bir yol oynadığı biliniyor. Kıskançlık yüzünden, diyebilirsiniz. Fakat durum başkaydı bana kalırsa, kıskançlık filan değildi. Belki kıskançlıkla para karışımı bir nedendi. Evet, paranın önemli bir rolü var bu olayda. Beese polislere bir şeyler anlatıyor ve kendi kendine öfkeleniyor, yaşlı orospuyu vurduğu için. Şimdi hangi parayla yaşayacaktı? Rezil karı inşallah gebermezdi. Pilot Beese Arnim'in trajik alınyazısından haberimiz oldu. Bin yedi yüz metreden yere çakılmış, mirasına el konulmuş, parası alınmış, adını değiştirip kirli işler çevirmişti.

Berlin'i ziyaret eden Amerikalıların sayısı gün geçtikçe artmakta. Akın akın geliyorlar. Alman başkentini ziyaret eden binlerin içinde bir sürü ünlü kişi de var. Amerikan delegasyonuyla Washington'dan gelen Dr. Call, Esplanade Oteli'nde kalmakta. Birçok Amerikan senatörü onu takip ediyor. Aynı günlerde New York itfaiyesinin şefi John Keylon da Berlin'i ziyaret ediyor. Yine Amerikan İş ve İşçi Bulma Kurumu eski genel sekreteri Davis de Adlon Oteli'ne yerleşiyor.

Londra'dan, 18-21 Ağustos tarihleri arasında genel kongrelerini Berlin'de yapan dini ve liberal Yahudilik Dünya Birliği genel başkanı Claude G. Montefiore geliyor. Kendisine eşlik eden asil bayan Lilly H. Montague'le beraber Esplanade Oteli'nde kalıyor.

Hava o kadar kötü ki, en iyisi bir yere, meyve sebze haline gitmeli; orası çok gürültülü olur, el arabaları filan çarpar. İsterseniz Zimmer Caddesi'ndeki iş mahkemesine de gidebi-

liriz, hem orada kahvaltı da edilebiliyor. Gidip bakalım, neler var neler yok görelim.

İş mahkemesi, 60 no.lu oda, küçücük bir yer, bir tezgâh, üzerinde kahve makinesi, karatahtada "öğle yemeği" yazıyor: unlu pirinç çorbası, sığır eti dolması, bir mark. Genççe, bağa gözlüklü şişman bir adam oturmuş, yemek yiyor. Bakıyorsunuz ve görüyorsunuz: Önünde bir tabak dumanları tüten sığır eti dolması, yanında sos ve haşlama patates. Acelesi varmış gibi hepsini aynı anda yemeye çabalıyor. Gözlerini devamlı tabağında gezdiriyor, sanki başkası çalmasın diye dikkat etmesi gerekiyor. Yanı başında duran yok ki, masada da tek başına oturuyor, eti kesiyor, acele acele ağzına tıkıştırıyor. Bir iki, bir iki, içeri, içeri, çalışıyor, bir iki, bir iki, ağzı açılıp kapanıyor, gözleri tabakta duran parçalarda geziniyor, daha ne kadar var sayar gibi. Bitiriyor, kalkıyor ayağa, ağır ağır ve yorgun. Silip süpürdü herif tabağındaki yemeği, ödesin bakalım. Elini iç cebine atıyor ve dilini şapırdatarak sesleniyor: "Garson, ne tuttu?" Sonra dışarı çıkıyor şişman herif, nefes nefese, pantolonunun kemerini gevşetiyor, karnı iyice sığsın diye, midesi bir buçuk kilo yiyecekle dolu. Şimdi çalışmaya başlıyor, herifin yediklerini işlemesi gerek midenin. Bağırsaklar titriyor ve sallanıyor, kıvrılıyor solucan gibi, guddeler ellerinden geleni yapıyor, mayi püskürtüyor itfaiye gibi, herif yutkunuyor, bağırsaklardan geçiyor yiyecekler, böbreklere bir hücum, büyük mağazaların mevsim sonu satışlarında olduğu gibi, sonra sıra mesanede, damla damla... Bekle, göreceksin sen şimdi, ne yapman gerektiğini. Döneceksin gerisin geriye, çıktığın kapıdan gireceksin içeri, bakacaksın nerede yazıyor, baylara. Böyledir yaşam.

Kapılar ardında alışveriş yapıyorlar. Ev hizmetçisi Wilma, adınız nasıl yazılıyor, bir V ile sanıyordum, şurada öyle yazıyor da, peki, değiştirelim, bir W yapalım. Biraz terbiyesiz-

leşmeye başladı, davranışları uygunsuz. Toplayın mallarınızı, hemen çekip gidin. Hayır, vazgeçiyor, söylemiyor, gururlu. Ayın altısına kadar on mark ödemeye hazırım. Sonunda anlaşıyorlar.

Şoför Papke ve filmci Wilhelm Totzke. Nasıl bir şey bu? Yazın bakalım: Filmci Wilhelm Totzke gelmemiş, vekilini göndermiş, güzel. Peki, siz, siz şoförlük yaptınız öyle mi, kısa bir süre, kazadan sonra bıraktınız demek. Diyeceğiniz bir şey var mı? Ayın yirmi sekizindeydi, şefinin hanımını Admiral banyosundan alacaktı, Viktoria Caddesi'nde olmuştu, biraz içkiliydim, kullandığım Alman malı bir otomobildi, tamiri 387,20 mark tutmuştu. Nasıl bir kaza olmuştu? Kaydım ve ön tekerlekle öndekinin arka tekerleğine bindirdim. O gün ne kadar içmiştiniz. Şefin yanında yemiştim yemeğimi, o elemanlarına hep iyi davranır, çok iyi bir insandır. Fakat kazadan sonra beni işten çıkarmıştı. Telefonda demişti: Salağın biri, otomobili mahvetti. Nasıl duydunuz? Telefonda bağırıyordu. Stepneyi çaldığımı da söylemiş, rica ederim şahitleri dinleyin. Gerekli görmüyorum. Şefiniz sizin için budala dedi, siz de kaza yaptınız, ikiniz de suçlusunuz. Aranızda anlaşın 35 marka, şimdi saat on ikiye çeyrek var, telefon edin gelsin buraya, bir saat sonra.

Aşağıda, caddede kapının önünde bir kız duruyor. Elinde bir şemsiye, posta kutusuna mektup atıyor. Mektupta şunlar yazıyor: Sevgili Ferdinand, her iki mektubunu da aldım. Teşekkürler. Beni hayal kırıklığına uğratmıştın, böylesine değişeceğini hiç ummuyordum. Sen de kabul et ki henüz çok genciz. Bunu anlamalısın. Beni öteki kızlardan sanıyordun galiba. Yanıldın, delikanlım. İyi bir mal olduğumu mu umuyordun? Yanlış yoldasın, ben ne de olsa bir işçi kızıyım. Bunu bil ve artık ona göre kararını ver. Selamlar. Anna.

Aynı binada bir kız oturuyor. Mutfakta. Anılarını yazıyor her gün defterine. Yirmi altı yaşında ve işsiz. 10 Temmuz'da şunları yazmış: Dün öğleden sonra kendimi yine iyi hissetmeye başladım. Fakat böyle iyi günler o kadar az ki yaşamımda. Hiç kimseyle istediğim gibi dertleşemiyorum. Bu nedenle her şeyi yazmaya karar verdim. Kendimi iyi hissetmediğim günlerde elimden hiçbir şey gelmiyor, elim kolum tutuluyor. En küçük şeyi bile çok zor yapıyorum. Gördüğüm her şeye kafa yoruyorum, yeni yeni düşünceler geliyor, heyecanlanıyorum, yapacağımı doğru dürüst yapamıyorum. İçimi büyük bir huzursuzluk kaplıyor. Sabah erkenden uyanıyorum, fakat bir türlü yataktan çıkmak istemiyorum. Kendimi zorluyorum, haydi, diyorum. Kalkınca giyinmek bana çok zor geliyor, çok uzun sürüyor, kafamdan bir sürü düşünce geçiyor. Sanki ne yaparsam yapayım, yanlış yapıyorum, birilerine zarar veriyorum sanıyorum. Sobaya bir parça kömür atıp da kıvılcım sıçradığını görünce çok korkuyorum, üstüme başıma bakıyorum, bir yerim yanmış mı diye. Bütün gün böyle geçiyor. Yaptığım her şey çok zor geliyor, kendimi zorladım mı da, bütün çabama rağmen çok yavaş yapabiliyorum. Ve böyle geçip gidiyor saatler, bitiyor gün ve ben doğru dürüst bir şey yapmamış oluyorum. Umutsuzluğa kapılıyorum, oturup ağlıyorum. Bütün çabalarıma rağmen başarısız bir insan olduğum için. On iki yaşımı bitirdiğimde başlamıştı bu durum. Ve yirmi dört yaşma geldiğimde bu yaşama dayanamadığım için her şeye son verip ölmek istemiş, fakat kurtarılmıştım. O güne kadar hiçbir erkekle ilişkim olmamıştı. Bütün ümidimi bu değişikliğe bağlayıp bazı erkeklerle ilişkide bulunmuş, fakat bunun da yararını görmemiştim. Şimdi böyle bir şeyi düşünmek bile istemiyorum, yapacak gücü de kendimde bulmuyorum.

14 Ağustos: Bir haftadır durumum berbat. Değişme olmazsa nasıl devam edecek yaşamım, bilmiyorum. Eğer dünya-

da tek başına yaşasaydım, havagazını çoktan açmıştım. Fakat anneme yapamam bunu. Ağır bir hastalığa tutulayım ve sonunda öleyim. Evet, bunu çok istiyorum. Burada yazdıklarım ruhsal durumumu tam olarak ortaya koymaktadır.

Düello başlıyor! Hava yağmurlu

Fakat niçin, niçin, bir düşüneyim, şöyle bir düşüneyim iyice. Herbert oturuyor odasında, ayağında keçe terlikler, dışarıda yağmur yağıyor, sicim gibi. Aşağı inip sigara almak istiyor. Evde tek sigara kalmamış. Fakat niçin böyle yağmur yağıyor ağustosta, bütün ay akıp gidiyor, yağmurla sürüklenip geçiyor. Fakat niçin, niçin gitti Franz, Reinhold'a? Niçin hep ondan söz ediyor? Nedenini bir tek o biliyor, niçin gittiğini bilmeli. Yağmur da durmuyor ki!

"Bırak böyle kafa yormayı be adam. O politika saçmalığını unuttuğu için de memnun olmalısın Herbert. Belki arkadaşı, en iyi dostu?" "Bana bak Eva, bırak şu dostu sözünü. Ben bunu daha iyi bilirim. Franz'ın ondan istediği bir şey var, eminim buna. Niçin gidip duruyor Reinhold'a, niçin buraya gelip ondan söz ediyor? Var bir amacı. Bana kalırsa, arasını iyice düzeltip, dikkat et Eva, girecek yine aralarına, sonra da tabancasını çekip vuracak. Nasıl olup bittiğini kimse anlamayacak." "Öyle mi dersin?" "Niçin olmasın, bence böyle olacak." "İnanıyor musun böyle olacağına Herbert? Emin misin? Ben biraz tuhaf buluyorum bütün bu olup bitenleri. Önce kolunu kabartıyor, sonra da kalkıp buna neden olan herifin evine gidiyor, hiçbir şey olmamış gibi." "Tabii, tatlım. Aynen böyle." "Herbert, sen ne dersin, şimdi biz onun düşüncelerinin farkında değilmişiz gibi davranalım, ona hiçbir şeyi belli etmeyelim mi, körmüşüz gibi mi?" "Evet, biz iki kör deve-

yiz." "Evet, Herbert. Böyle yapacağız, ona böyle davranmak en iyisi. Bazen çok tuhaf davranıyor şu Franz."

"Şimdi bak Eva, ağzımızı sıkı tutalım, fakat dikkat de edelim. Pums Franz'ın niyetini sezerse biliyor musun ne olur? Haydi, bir düşünsene!" "Benim de aklıma hemen bu gelmişti. Tanrım, niçin kalkıp gidiyor oraya tek koluyla?" "Kendine güveni olduğu için. Fakat Franz çok dikkat etmeli, kızı da." "Söylerim ona. Biz ne yapabiliriz?" "Gözümüzü ayırmamalıyız Franz'dan." "Kızın dostunu ne yapacağız?" "Yol versin artık ona." "Herif evlenmekten söz ediyormuş." "Ha ha ha. Şöyle bir derin nefes alayım... Neden söz ediyormuş? Peki, Franz'a ne olacak?" "Saçma tabii her şey. Kız herifin sözleri üzerinde pek durmuyor, bırak konuşsun, diyor." "Önce Franz'a dikkat etsin bu aralar. Çeteden biriyle başını belaya sokar. Bakarsın günün birinde getirirler ölüsünü, bırakırlar kapının önüne." "Ulu Tanrım, Herbert, sus ne olur!" "Heyecanlanma Eva, fakat söyle kıza çok dikkatli olsun." "Hemen söyleyeceğim. Biliyor musun, bu yeni durum politikadan da berbat, öyle değil mi?" "Anlamıyorsun, Eva. Kadın kısmı anlamaz böyle şeylerden. Sana bir şey söyleyeyim mi, Franz yola çıktı. Tırısa geçti bizim Franz."

"Ne işi var burada? Çıldırmış, budala... Yüzüne karşı söyledim. Tek koluyla kalkmış, aramıza girmek istiyor." Pums: "Peki, ne diyor?" "Ne mi diyor? Hiç, gülüyor, sırıtıyor. Budalanın budalası, olaydan sonra keçileri kaçırmış gibi. Bazen söylediklerini duyunca acaba doğru mu işitiyorum, diyorum kendi kendime. Tek kolunla mı, diye soruyorum. Niçin olmasın, diyor ve sırıtıyor. Kolumda yeteri kadar güç var, ağır kaldırabilirim, ateş edebilirim, gerekirse tırmanabilirim bile, diyor." "Gerçek mi?" "Pek hoşuma gitmiyor bu durum. Gerekli mi böyle bir herif bize? Söyle Pums, onu çalıştırmak ister misin? Öküz suratını görmek yetiyor bana. Boş ver." "Peki,

sen istemiyorsan olmaz. Fakat şimdi gitmeliyim, Reinhold. Merdiven bulmalıyım bir yerden." "İyi bir şey olsun, çelikten filan. Katlanan ya da iç içe geçen. Berlin'den olmasın." "Biliyorum." "Tüpü de unutma, Hamburg veya Leipzig olsun." "Bakarım." "Peki, nasıl getireceğiz?" "Bırak, ben hallederim." "Konuştuğumuz gibi Franz'ı almıyoruz, değil mi?" "Evet, Reinhold. Bize yük olmaktan başka işe yaramayacaktır. Ben onunla ilgilenecek değilim, bu işi sana bırakıyorum. Sen konuşursun onunla." "Herifteki yüzsüzlüğü görüyor musun? Olmaz böyle şey, atıyorum adamı arabadan, kalkıp evime geliyor. Acaba yanlış mı görüyorum, diye düşündüm o gün. Duruyor karşımda, tir tir titriyor. Ne işi var burada, diyorum kendi kendime. Sonra da sırıtmaya başlıyor, birlikte çalışalım istiyordur." "Dedim ya, aranızdaki bu konuyu tek başına halletmelisin Franz'la. Ben gidiyorum artık." "Belki hâlâ bizi ele vermek istiyordur?" "Olabilir, olabilir. Biliyor musun, en iyisi herifçioğlunun yanına pek sokulma, onu da kendinden uzak tut. Hoşça kal." "Ele verecek bizi. Ya da keçileri kaçırıp içimizden birini vuracak." "Hoşça kal Reinhold, artık gitmem gerek. Biliyorsun, merdiven..."

Öküzün teki şu Biberkopf. Nedir benden istediği? Yalandan sofu. Benimle flört edecek, sonra da... Yok öyle şey, kanacağım sanıyorsan yanılıyorsun oğlum. Sana öyle bir çelme atarım ki... Kendisiyle ilgilenmemi bekliyor. Sen beni hayır kurumu mu sandın? Tek kolu varsa gitsin başka bir iş görsün. Postanede pul yapıştırsın. İçki de nasıl ısıtıyor içimi. Belki rezili alırım yanıma... Görürsün o zaman, seni nelerin beklediğini. Tabii canın çekerse. İşte böyle, gel bakalım. Herifin paraya ihtiyacı yok, bana yol yapmaya kalkışmasın, ne de olsa kızı iyi kazanıyor. Sonra şu açıkgöz Herbert de var. Herifçioğlu, bir domuz ahırının ortasında oturmakta. Nerede çizmelerim, bacaklarını kırmak istiyorum. Gel, gel kollarımın

arasına, canım benim. İyice yaklaş, sokul bana. Otur şuraya, çıkart günahlarını.

Odasında dolaşıp duruyor, pencere kenarında duran çiçek saksılarına dokunuyor, sulanmamışlar, bir de o karıya evimin işine baksın diye iki mark veriyorum. Haydi oğlum, gel buraya, çıkart günahlarını. Dresdener Caddesi'ndeki Selamet Ordusu'na da gitsin, benim bir zamanlar gittiğim gibi, orada dinlerler günahlarını.

Ne var bunda, diyor Franz Biberkopf, kendi kendine. Niçin gitmeyeyim? Fakat şu Reinhold'un Selamet Ordusu'yla alay etmeye hakkı var mı? Kendisi de bir zamanlar oraya gidip gelmemiş miydi? Hem de ne kötü bir durumda.

Allah'a çok şükür, Allah'a çok şükür! Franz duyuyor her şeyi, onu çağırdıklarını da. Bıçak dayanmış gırtlağına, Franz'ın, sesler geliyor, "Allah'a çok şükür!" diye... Uzatıyor boynunu, akacak kanlar. Benim kanım, içimden gelen kan, uzun bir yolculuktu bu Tanrı, zordu geldiğim yol. Niçin çıkartmayayım günahlarımı, keşke daha önce gelseydim...

Franz niyetinden vazgeçmiyor. Reinhold'un evinde Pums'un diğer adamlarıyla bir araya geliyor, onların arasında oturuyor. İstenmediğini biliyor, öfkeleniyor, yumruğunu gösteriyor onlara ve bağırıyor: "Eğer bana inanmıyorsanız, beni sizleri ele verecek sahtekârın biri sanıyorsanız vazgeçelim bütün bunlardan. Bir şey yapmaya niyetlensem, benim için siz gerekli değilsiniz! Herbert'le de çalışabilirim, hem de nerede canım çekerse orada." "Yap öyleyse." "'Yap öyleyse,' demek kolay maymun herif! Bak bir şu koluma, evet sen! Yapan da, beni arabadan hızla atan da şurada oturuyor, Reinhold. Senin 'Yap öyleyse,' demeye hiç hakkın yok! Eğer ben buraya gelip de beraber çalışacağım, diyorsam, Franz Biberkopf'un nasıl bir adam olduğunu artık kavramanız ge-

rekiyor. Şimdiye kadar hiç kimseyi dolandırmadı o, istersen sorup soruşturabilirsin. Olup bitenler artık umurumda değil, kolum gitti, sizi iyi tanıyorum ve birlikte çalışmak istiyorum. Burada olmamın bütün nedeni de işte bu. Anlıyor musun?" Ufak tefek tesisatçı bir türlü anlayamıyordu. "Benim bilmek istediğim bir şey var. Niçin birdenbire bizimle ortak çalışmak istediğin. Aleksander Meydanı'nda gazete satarken, gel, çalış, dememizi istemezdin."

Franz altındaki iskemleyi şöyle bir çekiştiriyor. Uzun süre konuşmuyor. Ötekiler de. Ant içmişti namuslu kalacağına. Sizler de gördünüz, nasıl haftalarca namuslu yaşadığını. O haftalar son şansı olmuştu. Kötülüklerin içine çekilmişti, istemediği, direndiği halde. Yapmak zorundaydı. Odadakiler oturuyor ve hiç konuşmuyor.

Sonunda ağzını ilk açan Franz oluyor: "Franz Biberkopf'un kim olduğunu bilmek istiyorsan, git Landsberger Caddesi'ne, kilise bahçesinden az ötede yatıyor biri. Onun yüzünden dört yıl yattım. Sağlam kolumdu yapmış olan. Çıktıktan sonra da gazete işine başladım. Namuslu olmayı kafama koymuştum."

Franz iç geçiriyor, hafifçe yutkunuyor: "Olup bitenler kulağıma küpe olsun. İşte vazgeçtim gazete satmaktan ya da benzeri şeyler yapmaktan. İşte bunun için de kalktım geldim buraya." "Şimdi seni sakat bıraktığımız için bizlerden bir şeyler bekliyorsun, öyle mi?" "Hayır, Max. Benim için şurada oturmam, Aleksander'da gezinip gazete satmamam yeterli. Reinhold'a sitem etmiyorum. Sor istersen ona, bir gün de olsa bu konuda konuştum mu kendisiyle? Ben de arabada otursaydım ve ötekinden şüphelenseydim, ne yapacağımı bilirdim. Fakat artık budalalıklarımdan söz etmeyelim. Eğer günün birinde budalalık yaparsan Max, senin de bir şeyler öğrenmeni isterim." Ve Franz şapkasını başına geçirip odadan çıkıyor. İşte durum bu.

Odada Reinhold konuşuyor, konuşurken de kadehine içki dolduruyor: "Benim için bu iş artık sona ermiştir. Daha önce onunla nasıl başa çıkmışsam bundan sonra da öyle çıkacağım. Bu herifle çalışmak tehlikeli, diyebilirsiniz. Bana kalırsa değil. Bu adam ne yapıyor? Pezevenklik yapıyor, yaptığını da kabulleniyor. Düzeleceği filan yok. Kafamın almadığı tek şey, niçin gidip de Herbert'le çalışmadığı? Ne de olsa en yakın dostu. Bilmiyorum. Böyle bir Franz Biberkopf'la başa çıkamazsak kendimizi budala ilan edelim, en doğrusu bu. Gelsin, çalışsın bizlerle. Hilekârlık yapmaya kalkıştı mı da yumruğumuz beyninin ortasına iner. İşte diyorum şimdi, gelsin bakalım!"

Ve Franz geliyor.

Soyguncu Franz, Franz otomobilin altında değil, o şimdi içinde, o şimdi en yukarıda, o artık başardı

Ağustos başlarında soyguncu denen efendiler henüz dinlenmekte ve yedekte beklemekte ya da ufak tefek işlerle uğraşmakta. Havalar biraz güzel olduğu sürece, bu işten anlayanlar ne soyguna çıkar ne de kendilerini yorar. Ancak kış aylarında çıkarlar işe, dört duvarlarını ancak kışın terk ederler. Franz Kirsch örneğin, ünlü kasa soyguncusu iki ay kadar önce yanında bir başkasıyla birlikte Sonnenburg Hapishanesi'nden tüymüştü. Sonnenburg güzel bir ad, fakat dinlenmeye gidilecek bir yer değil pek. Fakat aradan geçen haftalarda iyice dinlenmiş, kendine gelmişti. Yakında iş çevirmeyi düşünebilirdi. Fakat sonra ortaya bir sorun çıktı, yaşamda hep olduğu gibi. Adamın tramvaya binmesi gerekmişti, ağustosun son günlerindeydi, Reinickendorf durağında tramvaya giren polisler onu tanımış ve hemen tutuklamıştı. Tatil sona ermişti,

ne yapsındı? Fakat dışarıda dolaşıp duran bir sürü soyguncu var, onlar başlardı yakında işe.

Önce Berlin hava raporu müdürlüğünün açıklamasına dayanarak şu hava durumunu bildireyim: Batıdan gelen yüksek basınç alanı etkisini arttırarak orta Almanya'ya vardı ve havanın düzelmesini sağladı. Yüksek basınç alanının güney bölümü etkisini yitirmeye başladığından, havanın önümüzdeki günlerde soğuması beklenmektedir. Pazar günü hava açık ve sıcak geçecek. Ancak İspanya üzerinden beklenen alçak basınç alanı akşama doğru ülkemizde havayı etkileyecektir.

Berlin ve çevresi: Parçalı bulutlu olup rüzgâr hafif esecek, hava sıcaklığında pek bir değişiklik olmayacak. Almanya: Batı ve güney bölgeleri bulutlu, diğer bölgeler parçalı bulutlu ya da açık geçecek, kuzeydoğu rüzgârlı olup ısı çok az yükselecek.

Böyle ılık bir havada Pums ve adamları, yanlarında bizim Franz, harekete geçiyor, ağır ağır. Artık bir şeyler yapmanın zamanı geldiğine hep birlikte karar veriyorlar. Önce piyasayı şöyle bir kontrol etmeli, alıcı bulmalı, konfeksiyon mu, yoksa kürk mü gidiyor bir görmeli.

Pums yeni birini tanıyor, adamın mesleği tesisatçılık, oksijen tüpünden çok iyi anlıyor, gelsin bizimle. Sonra yeni biri daha var, "satın alabilirsin beni" adını veriyorlar adama. Giyinişi şık, fakat hiçbir iş yaptığı yok. Anası da bu yüzden onu kapının önüne koymuş ya. Fakat dalavere, hilekârlık dedin mi üzerine yok. Piyasayı çok iyi biliyor, her yere gönderebilirsin, çevreyi kolaçan eder, işi hazırlar. Pums öteki adamlarına diyor ki: "Bana kalırsa rakibimiz yok, fakat yine de en iyi adamlar bizim elimizde olmalı, hepsi de mesleklerini çok iyi anlayan kişiler sayılmalı. Böyle yapmazsak kısa sürede piyasadan siliniriz. O zaman da hırsızlığa başlarız, bunu yapmak için yedi sekiz adama gerek yok, herkes tek başına da yapabilir."

Şimdi konfeksiyon ve kürk işi yapmaya karar verdikleri için yürümesini beceren bütün adamlar yola koyulup nerede ve nasıl mal satılacağını öğrenmek zorunda, tabii polislerin dikkatini çekmeden. Bütün malı değiştirmek, söküp başka türlü dikmek mümkün, hatta bir süre depolamak da düşünülebilir. Bakalım ne olacak.

Pums, Weissensee'deki adamından pek memnun değil. Onun çalışması işine gelmiyor. Yaşamalı ve de yaşatmalı. Bu iyi de... Herifçioğlu geçen kış kaybettiğini söylüyor, borcum var diyor, bizden para istiyor, ağlıyor. Ne yapalım, yanlış oyun oynamışsa! Kabahat onda, öküzün teki, işten anlamıyor, kısacası bize göre değil. Bir başkasını bulmalıyız kendimize. Tabii söylemesi kolay, aramızda bunu yapabilecek tek kişi Pums'tur. Diğer gruplarda herkes her şeyle ilgileniyor. Bizdeyse soygundan sonra malı satmak için piyasa arayacaklarına, tembel tembel yatıp, "Pums yapar," diyorlar. Yapar, doğru. Yapıyor da. Peki, ne olacak Pums bir defa yapamazsa? Evet, ne olacak? Her defasında o mu yapacak? Belki ona da bir şey olabilir, o da insan değil mi? Görürsünüz o zaman, elinizdeki malı ne yapacağınızı, soygun hiçbir işe yaramaz. Artık dünyada sadece demir çubuk ve oksijen tüpüyle iş bitmiyor, ticaretten de anlamak gerek.

Bunun için de Pums sadece oksijen tüpüyle değil, eylülün ilk günlerinde olduğu gibi, malı kime devredeceğiz sorusu ile de ilgileniyor. Pums'un kim olduğunu bilmek mi istiyorsun? Küçük beş kürkçüye komanditer –nerede olduğu önemli değil– sonra birkaç ütücü dükkânında da yatırmış parasını. Dışarıdan bakınca gömlek kollarını sıvamış bir adamın Amerikan tipi ütü makinesini indirip kaldırdığını görürsün. Arkada ise takım takım elbiseler asılıdır, önemli olan onlardır. Nereden mi geldi onlar? Müşteriden tabii. Dün getirdiler ütülensin diye. Bakın, adresleri de var şurada. İçeri polis girip de kontrol

etmeye kalkışırsa her şey yolunda, hiç eksik yok. Bizim Pums kış için önlemlerini almıştı, iş başlayabilirdi artık. Tabii yine de bir şey olursa söylenecek yok. Beklenmedik olaylar için şans gerekli, onsuz olmaz, fakat bu konuda çok kafa yormak istemiyoruz.

Devam. Evet, eylülün ilk günleri, bizim şık hilekâr, adı Waldemar Heller, gerçekten çok iyi iş beceriyor. Hemen Kronen Caddesi'yle Wall Caddesi'nde incelemelerde bulunmuş, büyük konfeksiyon mağazalarında ne var ne yok keşfetmişti. Giriş çıkış, ön kapı, arka kapı nerede, aşağıda kim, yukarıda kim oturuyor, kapıları kim kilitliyor, kontrolü kim yapıyor... Günlük giderleri Pums'tandı. Bir defasında herifçioğlu Posener'li yeni bir şirketin alıcısı gibi gidip görüşüyor. Adamlar, bu nasıl bir şirketmiş, soruşturalım, diyorlar. Buyurun, nasıl isterseniz. Tabii, benim gerçek amacım dükkânın tavanlarını gözden geçirmek, diyemez ki. Geldiğimizde yukarıdan aşağı inmek kolay mı, zor mu?

Soygun, cumartesiyi pazara bağlayan gece, Franz ilk defa birlik. Başarmıştı. Franz Biberkopf oturuyor otomobilde, herkes gibi o da ne yapması gerektiğini çok iyi biliyor. Roller pek güzel ayrılmış, gözcülüğü de bir başkası yapıyor. Bir akşam önce de üç delikanlı, üst kattaki matbaaya gizlice girmiş, merdivenle tüpü kâğıt toplarının ardına saklamış; binada hiç kimse olup biteni fark etmiyor, ne de olsa bütün odalarda bürolar var. Sonra başlıyorlar çalışmaya, sakin sakin, biri pencereden avluyu gözlüyor, ötekiler zemine yarım metrekarelik bir delik açıyor. Biraz sonra tahtalar parçalanıyor, çatırdıyor, toz toprak, kalın sıva dökülüyor. Aşağısı görünüyor, kapkaranlık ve sessiz.

Gece saat onda iniyorlar, şık hilekâr önden, ne de olsa aşağıdaki mağazayı tanıyor. İp merdivende kayıyor, kedi gibi. Herif ilk defa böyle bir iş yapıyor, hiç korkusu yok. Böyleleri

çok şanslıdır, tabii başlarına ilk bela gelene kadar. Peşinden biri daha iniyor, yardım etmesi gerek. Getirdikleri merdiven iki buçuk metre, altına masa koyuyorlar. Franz da yukarı gelmiş, inmiyor aşağı, yüzükoyun yere yatıyor, sarkıtıyor kolunu delikten, uzatılan kumaş toplarını alıp arkasına atıyor. Franz güçlü. Reinhold, tesisatçıyla aşağıda, Franz'ın yaptığına şaşırıyor. Ne gülünç, tek koluyla böyle bir iş çevirmek. Herifçioğlunun kolu vincin kolu gibi kavrıyor kumaş toplarını. Sonra bütün mal indiriliyor avluya. Dışarıda bir gözcü durmasına rağmen, Reinhold önce bir kolaçan ediyor sağı solu. Binada bir de gece bekçisi var, bir şeyin farkına varacak değil, hem eline geçen birkaç kuruş için kafasına kurşun mu yesin. Akıllı adam, giderken kart bastığı saatin üzerine mavi bir banknot bırakalım. Saat iki, iki buçukta otomobil gelecek. Beklerken yukarıda bir güzel kahvaltı ediyorlar, içki az, sarhoş olup gürültü çıkarmak yok. Bu defa iki kişi ilk defa soyguna katılmıştı, Franz ile şık Waldemar. Yazı tura atıyorlar, Waldemar kazanıyor, bugünkü işin üzerine mührü basmaya hak kazanıyor, iniyor ip merdivenden aşağı bir daha, karanlık mağazaya, indiriyor pantolonunu, çömeliyor ve midesinde ne varsa boşaltıyor.

Saat üç buçukta bütün malı indirdikten sonra bir işe daha çıkıyorlar, kim bilir ne zaman yine birlikte işe çıkacağız. Her şey mükemmel, istedikleri gibi olup bitiyor. Fakat dönüş yolunda köpeğin birini eziyorlar, olmamalıydı bu. Pums öfkeleniyor, ne de olsa köpekleri çok seviyor. Kızıyor, şoförlük yapan tesisatçıya söylenip duruyor. Korna çalsaydı, herifçioğulları, vergisini ödeyemedikleri için hayvanı sokağa atmışlar, sen de gidip ezdin. Reinhold ile Franz, moruğun, bir it ezildi diye böyle öfkelenmesine kahkahalarla gülüyor, kafadan kaçık biraz. Sağır köpeğin biriydi mutlaka, ben korna çaldım, evet, bir defa çaldım. Ne zamandan beri sağır köpekler var? İstersen dönelim geri, götürelim hastaneye. Bırak bu saçmalıkları, ka-

pat çeneni ve dikkat et. Böyle şeyler uğursuzluk getirir. Franz tesisatçıya vuruyor, kedilerinden söz ediyor, diyor. Gülmekten kırılıyorlar.

Ve Franz Biberkopf iki gün evde olayı hiç ağzına almıyor. Sonra Pums ona iki yüzlük yolluyor, eğer istemiyorsa geriye gönderebilir. Franz gülüyor, böyle para her zaman gereklidir. Belki de Herbert'e verir, Magdeburg için. Peki ama önce nereye gidecek, kimin yanına, evde kimin gözlerine bakacak, haydi kim o kişi? Kim için, evet kim için ben yüreğimi temiz tuttum? Kim için, kim için, yalnız senin için, bu gece bütün mutluluklar benim olacak, bu gece yeminler edeceğim sana, ben seninim, sen de benim. Benim küçük kediciğim, tatlım, nasıl da güzelsin, badem ezmesinden minicik bir gelin gibisin, ayağında ayakkabılar altın. Duruyorsun karşımda, bekliyorsun, Franz'ın elinde küçük bir çanta, bilmek istiyorsun nedir niyeti. Açıyor, çekiyor, içinden birkaç kâğıt para, uzatıyor kıza, bırakıyor masanın üzerine, gülerek bakıyor, ince ve nazik elinden geldiği kadar, tutuyor elinin parmaklarını, nasıl da incecik şu güzel parmaklar...

"Tatlım benim, küçük kedim benim, söyle?" "Ne Franz?" "Güzel değil mi? Senin için çok seviniyorum." "Franz." Nasıl da bakıyor, nasıl da adımı söylüyor... "Seviniyorum, hepsi bu kadar. Dinle beni küçük kedim, yaşam çok tuhaf. Ben başka insanlar gibi değilim. Onların durumu iyi, dolaşıyorlar, koşuşuyorlar, iyi kazanıyorlar ve yaşamın tadını çıkarıyorlar. Ve ben... Ben onlar gibi yaşayamıyorum. Ben vücuduma bakmak zorundayım, ceketime de, ceketimin koluna da, olmayan koluma da." "Fakat Franz'cığım, benim iyi Franz'ım..." "Öyle değil mi, tatlım? Haksız mıyım? Durumu değiştiremem. Değil ben, hiç kimse değiştiremez. Ben böyle yaşamak zorundayım, bu eksiğimle." "Fakat Franz tek başına değilsin ki, ben

de yanındayım. Her şey yolunda, ne olur başlama yine böyle konuşmaya." Karşısındaki adam yüzüne bakıyor. Düşünüyor Franz, ne güzel cildi, gergin. Ne güzel gözleri, fırıl fırıl. "Bak ne duruyor masanın üzerinde, bak kâğıt paralara. Ben kazandım onları tatlım... Armağan ediyorum sana." Haydi bakalım, ne oluyor şimdi, niçin ekşitiyorsun suratını öyle? Niçin bakıyor paraya öyle, para onu ısıracak değil ki! "Kazandın mı?" "Evet, tatlım, kazanmayı başardım. Çalışmak zorundayım, yoksa geberir giderim. Fakat hiç kimseye anlatma, Pums ve Reinhold'la ortak, cumartesi gecesiydi. Sakın Herbert'e söyleme, Eva'ya da. Eğer kulaklarına giderse ben onlar için ölmüşümdür." "Nerede?" "Önemli değil tatlım. Pums'tan geldi. Ne oluyor? Şimdi de sana armağan ediyorum. Öpücük vermek yok mu? Söyle bir şeyler..."

Küçük kız başını göğsüne dayamış öyle duruyor. Sonra yanağını yanağına sürtüyor, öpüyor, sıkı sıkı sarılıyor, yüzüne bakmıyor. Soruyor: "Bana mı armağan ediyorsun?" "Evet, dedim ya. Başkasına mı verseydim?" Bu kadarı da fazla. "Niçin... Niçin bana vermek istiyorsun parayı?" "Peki, istemiyor musun?" Dudaklarını oynatıyor, sonra kollarını çekiyor. Franz kızın yüzünü görüyor, düşünüyor: Tıpkı Aleksander Meydanı'nda, Aschinger'den çıktığı günkü gibi, bembeyaz suratı, eli ayağı tutmuyor. Gidip iskemleye ilişiyor, bakışlarını mavi masa örtüsüne dikiyor. Şimdi de ne oluyor? Kadınları da anlamak çok zor. "Tatlım, söyle istemiyor musun? Ben nasıl da sevinmiştim, birlikte tatil yaparız, diye düşünmüştüm. Nereye istersen oraya gideriz." "Haklısın, Franz."

Ve başını masaya dayıyor, ağlıyor. Kızcağız ağlıyor. Peki ama niçin? Franz ensesini okşuyor, tatlı tatlı konuşuyor. Kimin için temiz tuttum ben yüreğimi, kimin için? "Küçük kedim benim, eğer bir yolculuk yapabilirsek gelirsin benimle, öyle değil mi?" "Tabii." Kızcağız başını kaldırıyor, yüzünün pud-

rası gözyaşlarıyla akmış. Kolunu Franz'a doluyor ve ağlamaya devam ediyor. Sessiz sessiz, için için. Anlamıyorum bu kızı, ne yaptım ben, neyi yanlış yaptım? İstemiyor benim çalışmamı. "Bak, kaldır başını, haydi, ne olur. Söyle, niçin ağlıyorsun?" "Sen... Sen benden kurtulmak mı istiyorsun Franz?" "Tatlım... Ulu Tanrım!" "İstemiyorsun, değil mi Franz?" "Hayır, nasıl düşünebiliyorsun böyle Allah aşkına?" "Öyleyse niçin çalışmaya gidiyorsun, ben yeteri kadar kazanmıyor muyum?" "Fakat tatlım, ben sana bir armağan vereyim istemiştim, hepsi o kadar." "İstemiyorum..." Ve başını yine masaya dayıyor. "Öyleyse hiçbir şey yapmayayım mı tatlım? Fakat ben hiç çalışmadan yaşayamam ki." "Çalış, fakat böyle para kazanmak için değil. Ben istemiyorum."

Ve kızcağız oturduğu yerde doğruluyor, Franz'ına sarılıyor ve tatlı tatlı yüzüne bakıp konuşuyor, yalvarıp yakarıyor: "İstemiyorum... İstemiyorum..." Franz bir şey istediği zaman ona niçin söylemiyor? Fakat kızım, ben yeteri kadar kazanabilirim, buna gerek yok ki... "Benim çalışmamı niçin istemiyorsun?" "Ben çalışmıyor muyum, benim kazandığım yetmiyor mu?" "Fakat ben... Ben..." Kız onun omzuna sarılıyor. "Ne olur, bırakıp gitme beni..." Konuşuyor, sarılıyor, yüzünü öpüyor: "Ver bu parayı başkasına, armağan et, Herbert'e ver, Franz." Söylediğine pişman Franz. Pums'la çevirdiği işten hiç söz etmemeliydi, kız anlamıyordu onu. "Söz veriyor musun bana Franz, bir daha böyle bir iş yapmayacağına?" "Fakat para için yapmıyorum ki tatlım." Ve o anda kızın aklına Eva'nın söyledikleri geliyor. Franz'a dikkat etmeliydi...

Anlıyor şimdi yavaş yavaş. Para için yapmıyor, biraz önce de kolundan söz etmişti, hep kolunu düşünüyordu. Doğru, önemli olan para değildi, eve para giriyordu, istediği kadar parayı o getiriyordu ya. Ufak tefek kız düşünüyor, düşünüyor ve Franz'ına sıkı sıkı sarılıyor.

Ve Franz'ı öpüp çıkıyor evden, doğru Eva'ya gidiyor. "Franz bana 200 mark getirdi. Biliyor musun nereden? Onlardan, anlıyorsun değil mi?" "Pums'tan mı?" "Evet. Kendi söyledi. Ne yapacağım şimdi?"

Eva hemen Herbert'i çağırıyor, Franz cumartesi gecesi Pums'la beraber işe çıkmış. "Söyledi mi nereye gittiklerini?" "Hayır, fakat ben ne yapacağım şimdi?" Herbert hayret ediyor: "Vay canına, herife bak, gidip onlarla iş yapıyor!" Eva: "Sen bundan bir şey anlıyor musun Herbert?" "Hayır. Fakat mükemmel." "Ne yapmamız gerek şimdi?" "Bırak karışmayalım. Para için yaptığını sanmıyorum. Bakalım daha neler yapacak, göreceğiz." Eva karşısında duran ufak tefek kızcağıza bakıyor, suratı kireç gibi. Onu Invaliden Caddesi'nde ilk gördüğü günü anımsıyor. Baltikum Oteli'nin yanındaki meyhanede tanışmışlardı. Eva taşradan kente gelmiş çiftçiyle beraberdi, gerekli değildi onun için, fakat arada sırada böyle kaçamakları severdi. Meyhanede birkaç kızla delikanlı da vardı. Saat ona doğru içeri giren polisler hepsini alıp Stettiner İstasyonu'nun yanındaki karakola götürmüştü, ördekler gibi peş peşe. Çoğunun ağzında sigara, sallana sallana yürümüşlerdi. Polisler de en önde ve en arkada. Wanda müthiş sarhoştu, polislerden biri ağzındaki sigarayı çekip almış ve onu hücreye tıkmıştı. Sonja, Eva'ya sokulup ağlamıştı, ya Bernau'dakilerin haberi olursa. Wanda'nın hücresinden gelen küfrün ardı arkası kesilmemişti.

Eva'nın suratına bakıyor. Kadın: "Şimdi çok dikkat etmek zorundasın kızım." Kızcağız yalvarır gibi: "Ne yapayım, söylesenize..." "O senin erkeğin, ne yapacağını sen bilmelisin." "Fakat bilmiyorum." "Önce ağlayıp sızlamayı bırak." Herbert sırıtıyor: "Ben hep söyledim, herifçioğlu mükemmel,

seviniyorum şimdi yaptığına da. Üstlerine gidiyor, var bir hesabı, çok anasının gözü." "Eva... Ulu Tanrı..." "Bırak artık şu ağlamayı. Ben dikkat ederim ona." Franz sana göre değil. Hayır, bu kıza göre bir erkek değil. Salak niçin ağlıyor, budala karı? Biraz daha sızlanırsa tokadı yiyecek benden.

Kızcağızın ağlamasına pek gerek kalmıyor, düşünüp taşınmasına da. Her şey kendiliğinden oluşuyor. Reinhold evinde oturuyor, kibar dostunu ziyaret ediyor, sokaklarda geziyor, Pums'un açmış olduğu dükkânlara gidip geliyor, kısacası düşünmeye çok zaman buluyor. Müthiş sıkılıyor canı ve bu hiç de iyi değil. Cebinde parası, keyifsiz. Önünde içkisi, yine keyifsiz. Meyhanenin birinden çıkıp ötekine giriyor, konuşulanlara kulak kabartıyor, başkalarıyla çene çalıyor, kahvesini içiyor. Fakat nereye giderse gitsin, hatta Pums'a bile uğrasa hep Franz karşısında. Salak herif, küstah herif, tek kollu, sineği bile öldüremeyen iyi yürekli insan rolünü oynuyor. İki kere ikinin dört olduğunu bildiğim kadar eminim, bu herifçioğlunu benden bir şey istediğini biliyorum. Nereye gitsem, nerede bir şey yapsam herif hep karşımda, oldukça neşeli de. Bakalım ne olacak, göreceğiz.

Fakat bu arada bizim Franz ne yapıyor? Kendinden emin bir halde dolaşıp duruyor ortalıkta, sakin ve çok uysal, hayal edebileceğiniz en dost canlısı insan. Ona ne isterseniz yapın, hep dört ayağının üzerine düşer. Böyle insanlar vardır, az da olsa.

Potsdam'da, Potsdam yakınlarında vardı biri, yaşayan ceset derlerdi herife, o da böyle bir adamdı. Bornemann'dı adı, sonu yaklaştığında yakayı tam ele vermişti, yemişti on beş yıl hapsi. Fakat herifçioğlu tüymeyi başarmıştı. Potsdam'da değildi. Anklam yakınlarındaki Gorke'deydi. İşte bizim bu Bornemann kaçış yolunda. Neugard civarında suda yüzen bir cesetle karşılaşıyor, Spree'de olacak, hemen veriyor kararını,

diyor ki: "Ben bundan sonra ölüyüm." Suda yüzen cesetin cebinden kimliğini alıyor, kendi kimliğini ölünün cebine sokuyor. Artık o bir ölü. Ve Bayan Bornemann: "Ne yapacağım şimdi ben, kocam artık öldü. Onun için en iyisi de bu. Bana ne yararı vardı böyle kocanın, ömrünün yarısı hapislerde geçiyordu." Ölmeyen kocası ise geliyor Anklam'a ve nehrin yararını gördüğü için de başlıyor balıkçılığa, Anklam'da balık satıyor, adına da Finke diyor. Artık Bornemann yok. Fakat yakayı yine de ele veriyor, yıllar sonra da olsa. Nasıl mı? Dinleyin bir...

Uzun süre sonra üvey kızı Anklam'a çalışmaya geliyor. İnsan düşünüyor, dünya bu kadar büyük, fakat kadın kalkıp yine de Anklam'a geliyor. Talih. Aradan çok yıl geçmiş, adam yaşlanmış, üvey kızı ise büyümüş. Balıkçı tanımıyor kızı, kız ise tanıyor onu. Diyor ki ona: "Siz babamız değil misiniz?" Adam da ona: "Nereden çıkarıyorsun bunu? Keçileri kaçırdın galiba?" Kız yine de inanmayınca balıkçı gidip karısıyla beş çocuğunu –evet tam beş– çağırıyor, hepsi de tanık: "Finke onun adı, balıkçı." Otto Finke, köyde herkes bilir. Evet, köylüler de Bay Finke'dir o, diyorlar. Bornemann ölmüştü.

Fakat üvey kız hiçbirine inanmıyor, çekip gidiyor Anklam'dan. Kafasındaki sorular ise kalıyor, oturuyor yazıyor bir mektup Berlin Emniyet Müdürlüğü'ne: "Balıkçı Finke benim üvey babamdır. Fakat şimdi bu babalığı kabul etmediği gibi anamı da aldatmıştır, çünkü başka bir kadından beş çocuk sahibi olmuştur." Olay ortaya çıkıyor, beş çocuğun soyadı değişiyor, analarının Hundt soyadını alıyorlar, evlilik dışı çocuk oluyorlar, babalarıyla akrabalıkları da kalkıyor.

Bizim Franz Biberkopf da bu Finke gibi dünyanın en sakin, en uysal ve de en iş bilen adamlarından biri. Ona canavarın biri saldırmış, kolunu ısırıp koparmış, fakat Franz ona iğnesini batırmıştı. Canavar şimdi ofluyor pufluyor, ateş püskürüyor ve de peşinden sürüne sürüne geliyordu. Franz'ı tanıyanlar –biri

dışında– onun canavara iğnesini nasıl batırdığının farkında değil. Adamımız yürüyor dimdik, sağlam adımlarla, bakışları parlak. Ötekiyse, şimdiye kadar hiç zarar vermediği ise, soruyordu kendi kendine: "Ne istiyor? Bir şey istiyor benden." Görüyor her şeyi, anlıyor her şeyi, başkalarının görüp anlamadığı. Franz'ın adaleli kalın ensesi ve güçlü bacakları ona bir şey yapacak değildi. Fakat o yine de huzursuzdu, şüphe içindeydi, huzursuz. Yanıt vermeliydi, fakat nasıl?

Sanki bir esinti bir kapıyı aralıyor, ağıldan hayvan sürüsü dışarı fırlıyor. Sanki bir sinek bir aslanı öfkelendiriyor, hayvan kocaman pençeleriyle sineğe vurmak istiyor, dehşetle kükrüyor.

Sanki bir gardiyan küçücük bir anahtarla kilide şöyle bir dokunuyor, katiller sürüsü dışarı dökülüyor, yürüyor cinayet, soygun, hırsızlık ve de öldürme...

Reinhold geziniyor odasında, bir aşağı bir yukarı. Prenzlauer Kapısı'ndaki meyhanesinde de huzursuz. Düşünüyor, düşünüyor, bir ileri bir geri. Ve günün birinde, Franz tesisatçıyla yeni bir planı incelemeye çıkmış, kalkıp kızına gidiyor.

Kız onu ilk defa görüyor. Fena değil delikanlı, diyor kendi kendine. Biraz hüzünlü bakıyor, biraz da yorgun gibi, yüzü renksiz, fakat yine de fena sayılmaz.

Bak iyice ona, uzat elini, seyret iyice yüzünü. Bu yüz, kızım, bu yüz senin için bütün yüzlerden daha önemli. Eva'nın, hatta senin sevgili Franz'ının yüzünden de. Çıkıp geliyor merdivenleri, odana, günlerden perşembe, 3 Eylül, bilmiyorsun, yok haberin alınyazından.

Bernau'lu küçük kız, nedir senin alınyazın? Sağlığın yerinde, kazancın da, seviyorsun Franz'ı... Geliyor bir başkası, çıkıp merdivenleri, duruyor karşında, tutuyor elini, Franz'ın alınyazısı senin de... Yüzüne bakma, fakat ellerine, gri deri içindeki ellerine.

Reinhold çok şık giyinmiş. Kız ona karşı nasıl davransın, bilemiyor. Yoksa onu yollayan Franz mı? Onu tuzağa mı düşürmek istiyordu? Sanmıyor. Karşısındaki adam da hemen söylüyor, geldiğimden Franz'ın haberi olmamalı, ne de olsa dostum çok hassas biri. Reinhold sadece biraz konuşmaya uğramıştı, Franz'la pek anlaşamıyorlardı, şu kolu filan. Çalışması gerekli miydi ki? Diğerleri de bunu bilmek istiyordu. Fakat kız akıllı, Herbert'in söylediklerini anımsıyor, Franz'ın amacını da biliyor ve diyor ki: "Yok, para kazanmaya pek ihtiyacı yok. Ona paraca yardımcı olacak bir sürü yakını var. Belki bu yeterli değil, bir erkek ne de olsa çalışmak ister." Reinhold: "Çok doğru, çalışsın. Fakat yaptıkları zor, alışılmış bir iş değil. İki kolu olan için bile kolay sayılmaz." Konuşma benzeri konularda sürüp gidiyor, kız karşısındakinin ne istediğini bir türlü anlamıyor. Reinhold bir kadeh konyak rica ediyor. Sonra konuşmaya devam ediyor: Franz'ın durumu nasıldı bir öğrenmek istemişti, geliri iyi miydi? Şimdi ona hepsi yardımcı olacaktı, meslektaşlarına böyle davranmaları çok olağandı. Kadehindeki konyağı boşaltıyor ve soruyor: "Siz beni tanıyor musunuz küçükhanım? Franz hiç söz etmedi mi benden?" "Hayır," diyor kız. Ne istiyor bu adam? Eva burada olsaydı keşke, o böyle konuşmalardan benden daha iyi anlar. "Ne de olsa Franz'la uzun zamandır dostuzdur. Sizden çok önceydi, başkaları vardı, Cilly filan." Amacını anlıyorum, Franz'ı benim gözümde küçük düşürmek istiyor. "Niçin olmasın, niçin başka kadınları tanımış olmasın? Benim de başka tanışlarım olmuştu, fakat şimdi Franz benim."

Oturuyorlar karşı karşıya, kız iskemlede, Reinhold da kanepede, ikisi de rahat. "Tabii o sizin küçükhanım, ben elinizden mi alacağım sanıyorsunuz, düşünmüyorum bile böyle bir şeyi. Aramızdaki dostluk biraz komiktir de... Hiç anlatmadı mı yoksa size?" "Komik mi? Nasıl?" "İlginç şeyler olurdu

da küçükhanım. Size gerçeği söylemek isterim. Franz şimdi aramızdaysa, bunun tek nedeni ben ve eskiden olup biten o şeyler. Çünkü aramız çok iyiydi, mümkün olduğu kadar da başımızdan geçenleri başkalarından gizlerdik. Size öyle komik şeyler anlatabilirim ki." "Peki. Fakat burada oturup olaylardan söz edebildiğinize göre pek işiniz yok galiba?" "Küçükhanım, ulu Tanrı bile haftada bir gün izinlidir. Biz insanlar niçin iki gün izin yapmayalım?" "Sanırım siz üç gün yapıyorsunuz." Her ikisi de gülüyor. "Peki, haksız sayılmazsınız. Ben güç biriktiriyorum, tembellik yaşamı uzatır, bazen güç gereklidir." Kız gülümsüyor: "O zaman haklısınız." "Siz beni çok iyi anlıyorsunuz küçükhanım. Bazısı böyledir, bazısı şöyledir. Franz ile bana gelince, biz aramızda hep kadın dostlarımızı değiş tokuş ederdik. Şimdi ne diyorsunuz buna?" Başını şöyle yana eğip elindeki kadehle oynuyor ve bekliyor karşısındaki kızın ne söyleyeceğini. Hiç de fena değilmiş, yakında elde ederim. Önce bacağına atarım elimi.

"Böyle şeyleri siz gidin babaannenize filan anlatın. Kadın değiş tokuşuymuş! Bir zamanlar anlatmıştı birisi, böyle şeyleri Rusya'da yaparlarmış, siz oradansınız galiba, bizde olmaz dediklerinizi." "Benim size söylediklerim gerçek." "Bence çok saçma." "Öyleyse Franz'a sorun, o anlatsın size." "Ne biçim karılardı kim bilir! Ucuza, 50 feniğe filan..." "Siz bizi öyle mi sandınız küçükhanım?" "Siz bana baksanıza, niçin anlatıyorsunuz böyle şeyleri hem? Nedir amacınız, söyler misiniz?" Hele şu terbiyesiz kıza bak. Fakat her şeye rağmen, hiç de fena değil, hoşuma gidiyor. "Hayır küçükhanım, hiçbir amacım yok. Geliş nedenim sadece biraz bilgi toplamak, Pums beni görevlendirmişti de. Her neyse, şimdilik bana izin verin, görüşmek üzere. Bir kere gelsenize aramıza." "Geldiğimde yine böyle hikâyeler anlatmaya başlarsanız." "Önemli değil küçükhanım... Ben sizin haberiniz var sanıyordum da. Fakat

başka bir şey daha var. Pums demişti ki, Franz'ın para durumunu filan sorarsan, biliyorsun o çok duyarlı, kız sakın ona anlatmasın. Beni anlıyorsunuz değil mi? İsteseydim komşularınıza filan da sorardım, fakat böyle gizli kapaklı yapmaya ne gerek var. Yabancı insanlara soracağına, çık yukarı, sor küçükhanıma, dedim kendi kendime." "Ben Franz'a hiçbir şey söylemeyeyim mi?" "Hayır, söylemeseniz iyi olur. Tabii söylemeye yine de niyetliyseniz yapacak bir şeyimiz yok. Siz nasıl isterseniz öyle yapın. Şimdilik hoşça kalın." "Kapı sağda." Fena kadın değil, kafama koyduğumu yapacağım, şeytan kulağına kurşun!

Ufak tefek kız odasında duruyor, masaya bakıyor, içki kadehini görüyor, düşünüyor... Evet, düşünüyor fakat ne düşünüyor, kadehi kaldırıyor, ne düşündüğünü unutuyor. Heyecanlıyım, herif kafamı karmakarışık etti, bütün vücudum da titriyor. Bana masal anlatmaya gelmiş. Bir şey istiyor ama... Ne istiyordu acaba? Odada şöyle bir çevresine bakınıyor, tir tir titriyor. Oturmalıyım, hayır kanepeye değil, orada herif oturmuştu, iskemleye ilişeyim. Nasıl da öfkeliyim, ne oluyor bana, kollarım titriyor, göğsüm sıkışıyor. Franz öyle domuzun teki değil ki onunla karıları değiş tokuş etsin. Şu herifin, Reinhold denen domuzun böyle bir şey yaptığına inanırım. Fakat Franz... Onu her zaman, ellerinden geldiğince budala yerine koymuşlardı.

Tırnaklarını kemiriyor. Franz biraz saf, bu yalan değil, kendisini kullanmalarına izin veriyor. Onun için de arabadan aşağı attılar ya onu. Böyle heriflerle dost. Giriyoruz aralarına.

Tırnaklarını kemiriyor, kemiriyor. Acaba Eva'ya mı söylesem? Bilmiyorum. Yoksa Franz'a mı söylesem? Bilmiyorum. Hiç kimseye söylemeyeceğim. Biraz önce gelen giden olmamıştı eve, işte bu kadar. Utanıyor, ellerini masaya koyuyor, olmuyor. Başparmağını ısırıyor, yine olmuyor.

Aşağıdan, avludan bir laterna sesi, güzel bir melodi: Ben Heilderberg'de âşık oldum... Ben de âşık oldum. Franz'ım yapmaz böyle şeyler, o bir Rus değil ki karıları değiş tokuş etsin, herifin anlattıkları saçma.

Ayakta duruyor, açık pencerenin önünde, üzerinde mavi beyaz kareli gecelik, laternacıyla beraber söylüyor şarkısını: Ben Heidelberg'de âşık oldum, ılık bir yaz gecesinde, âşık oldum sırılsıklam...

Kötü insanların içinde Franz, haklı. Ne zaman gelecek eve, merdivenlerde karşılamak isterim onu. Söylemeyeceğim herifin geldiğini, anlattıklarını da. Hiçbir şey söylemeyeceğim. Ne kadar seviyorum onu. Herbert ile Eva haklı, bir şey seziyor onlar ve benim ağzımı aramak niyetindeler. İstedikleri kadar uğraşsınlar, belki bulurlar budalanın birini...

Hasat çok iyi olacak, fakat insan yanılabilir de

"Biraz sıkışalım bakalım, iyi şimdi. Franz, kızının adı ne, söylesene?" "Ben ona Mieze diyorum Reinhold, eskiden adı Sonja idi." "Öyle mi, fakat ortalıkta pek göstermiyorsun galiba? Bizler için çok mu kibar ki?" "Göstermeme gerek var mı? Sağa sola gidiyor, tanıdığı biri var, kazancı da yerinde." "Fakat niçin göstermiyorsun bizlere?" "Ne demek göstermemek, Reinhold? Kızın işi var dedim ya." "Bir defa yanında getirsen fena mı olur? Çok mu güzel yoksa?" "Eh, güzel sayılır." "Bir defa görmek isterdim, yoksa sen mi görmemi istemiyorsun?" "Yok Reinhold, biliyorsun biz eskiden alışveriş, değiş tokuş yapardık..." "Artık böyle işler yapmayacağız." "Evet, böyle domuzluklara ben şimdi yokum." "Peki, peki. Ben sadece bir sormuştum, hepsi o kadar." Hele bir bekle, görürsün sen

gününü yakında oğlum. "Franz, sen kızını çok seviyorsun, değil mi?" "Fakat yeter artık, kızdan söz etmeyi bırak, palavra atmayı da." "Öfkelenecek ne var, sadece biraz bilgim olsun istemiştim, hepsi o kadar." "Öfkelenmiyorum Reinhold, fakat sen... Sen ne yapacağı belli olmayan serserinin tekisin." Franz gülüyor, karşısındaki de. "Fakat şu kızını benimle niçin tanıştırmıyorsun Franz?" (Sen ne anasının gözüsün Reinhold. Beni arabadan aşağı atıyorsun, şimdi de kalkmış böyle teklifler yapıyorsun.) "Nedir niyetin, Reinhold?" "Hiçbir niyetim yok. Sadece kızı bir görmek istemiştim, o kadar." "Beni sevip sevmediğini mi görmek niyetin? Tepeden tırnağa sırılsıklam âşık bana, bunu böyle kabullen. Sevildiğini ve hoşuma gittiğini biliyor, bu da onu çok mutlu kılıyor. Bana nasıl deli oluyor, sen böyle şeyleri kavrayamazsın Reinhold. Ben bile böyle bir aşka ömrümde rastlamadım." "Peki ya şu Eva da ne oluyor?" "Ah, evet, onu da... Fakat sen ağzını sıkı tutacaksın... Ondan bir çocuğum olsun istiyor."

Haydi bakalım. Oturuyorlar ve birbirlerinin suratına bakıyorlar. Franz baldırına vuruyor, kahkahayı atıyor. Reinhold ise gülümsüyor, gülmüyor. Tekrar gülümsüyor, gülmek için kendini zorluyor: "Yoksa eşcinsel filan mı?" Franz yine vuruyor baldırına ve kikirdiyor: "Yok canım, o bana âşık." "İnanamıyorum." Herifçioğlu bir de gülüyor. "Peki, Eva ne diyor bu işe?" "Araları iyi, uzun zamandır tanışıyorlar. Ben kızı Eva aracılığıyla tanımıştım." "Bana anlattıkların çok ilginç, merakımı arttırdın, Franz. Haydi göster bir defa onu bana, şöyle uzaktan, yirmi otuz metreden, canın isterse, tabii korkuyorsun demir parmaklıklar arkasından." "Niçin korkacakmışım be adam? Kız, senin düşünemeyeceğin kadar sadık ve tatlı. Fakat ben sana bir zamanlar söylemiştim, bu kadar çok kadınla ilişki kurma, diye. Sağlığını mahvediyorsun, sinirlerini de bozuyorsun. Hatırladın mı? Günün birinde beyin kanaması

geçirip gebereceksin. Kendine hâkim ol, senin için en iyisi bu. Fakat Reinhold göreceksin, biraz önce söylediklerimde nasıl haklı olduğumu. Kızı göstereceğim sana." "Fakat o beni görmemeli." "Niçin görmeyecekmiş?" "Yok, ben istemiyorum." "Peki, yapacağız. Sana iyi gelir."

Sonra saat akşamüstü üç. Franz ile Reinhold caddede yürüyorlar. Türlü türlü tabelalar asılı dükkânlarda, kapılarda, duvarlarda. Emaye tabelalar. Reklamlar. Leisner Şirketi, 12 aylık taksitlerle halılar, kumaşlar, masa ve divan örtüleri... Franz'ın kaldığı apartmana giriyorlar. Şimdi gireceksin evime, göreceksin nasıl yaşıyorum, sen sokulamazsın bile bana, gör nasıl bir evim var. Benim adım, Franz Biberkopf.

"Biraz yavaş, ben kapıyı açayım, bakayım evde mi. Hayır. Gel. Şimdi muzipçe bir şey yapalım. Kız birazdan gelir. Sen hiç sesini çıkarmayacaksın, anlaşıldı mı?" "Hiç merak etme." "En iyisi sen yatağa saklan Reinhold. Bu saatte yatağı kullanmayız. Ben de dikkat ederim, yatağa sokulmasın diye. Örtünün arasından bakarsın. Uzan bakayım görüyor musun?" "Evet. Fakat çizmelerimi çıkarsam." "Evet, iyi olur. Ben onları koridora koyayım, giderken alıp çıkarsın." "Fakat Franz, inşallah her şey söylediğin gibi olur." "Korkuyor musun yoksa? Biliyor musun, fark etse bile ben korkmam. Sen tanımalısın onu." "Yok, yok görmesin beni." "Haydi, uzan bakalım iyice. Birazdan gelir."

Emaye tabelalar, emaye eşyalar her çeşit, hakiki Alman ve İran halıları, evlere gönderilir...

Kapıda biri var. Kapı açılıyor. Franz hemen koridora çıkıyor: "Şaşırdın, değil mi tatlım? Ben eve erken geldim bugün. Gel içeri. Fakat hemen yatağa girmek yok. Sana bir sürprizim var odada." "Hemen göreyim." "Dur, önce yemin edeceksin! Kaldır elini, yemin et. Benim söyleyeceğimi tekrar etmelisin: Yemin ediyorum ki..." "Yemin ediyorum ki..." " yatağa so-

kulmayacağım." " yatağa sokulmayacağım..." " ben izin verene kadar." " ben gidene kadar." "Sen dur durduğun yerde. Tekrar yemin et bakayım: Yemin ediyorum ki..." "Yemin ediyorum ki yatağa gitmeyeceğim." " ben seni yatağa sokana kadar." Kızın yüzü birden ciddileşiyor, Franz'a sokulup boynuna sarılıyor. Adam anlıyor, var bir şey, dışarı koridora çıkarmak istiyor, bugün vazgeçmeli, olmayacak. Fakat kız yerinden kıpırdamıyor: "Sokulmayacağım yatağa." Öyleyse neyin var küçük kızım, tatlım benim?"

Franz'ı kanepeye çekiyor, sarmaş dolaş oturuyorlar yan yana, kız sesini çıkarmıyor. Sonra Franz'ın kravatıyla oynuyor, bir şeyler mırıldanıyor ve sonunda ağzını açıyor: "Sana bir şeyler söyleyebilir miyim Franz?" "Tabii söyleyebilirsin tatlım." "Dostumla ilgili bir şey de..." "Dinliyorum, tatlım." Kız kravatıyla oynamaya devam ediyor. Neyi var? Tam da herifin yatakta yattığı şu anda...

"Franz, son görüşmelerimizde dostum yeğenini de yanında getirmişti... Gel dememişti, o gelivermişti..." Franz homurdanıyor, sırtı buz gibi terliyor: "Anlıyorum..." Yüzünü yüzünden çekmiyor. "Tanıyor musun onu, Franz'cığım?" "Nereden tanıyacakmışım?" "Ben ne bileyim, sanmıştım... Hep beraber gelmeye başlamıştı." Franz titriyor, gözleri kararıyor: "Bana niçin daha önce söylemedin?" "Kurtulurum sanmıştım..." "Peki, ya şimdi?" Boynunun damarları atıyordu, terlemeye de başlamıştı. Kız da nasıl sıkı sıkıya sarılmıştı, hep böyle yapardı. Bir şey oldu mu doğru dürüst konuşmuyor, çok zaman susuyor, pis karıyı anlamak hiç de kolay değil. Şimdi de zırlamaya başladı, herif de yatakta, en iyisi elime bir sopa alıp bütün gücümle vurayım, vurayım ta ki geberene kadar, lanet olası aptal karı rezil etti beni. Franz tir tir titriyor: "Peki ne olacak şimdi?" "Yok Franz bir şey, merak etme beni. Dostumla aşağı indiğimizde onu bekler gördük. Birlikte otomobile binmem

gerekti, binmek zorundaydım, dostum öyle istemişti." "Hep sen, sen hep yapmak zorundasın." "Ne yapayım Franz, o kadar çok üstüme geldi ki, o kadar sıkıştırdı ki... Hem sonra daha genç bir insan..." "Nereye gittiniz?" "Berlin'de dolaşıp durduk önce, sonra Grunewald'a, tanımadığım başka yerlere de, hep yalvarıp durdum ona, artık çekip gitsin diye. Fakat o ağladı, yalvardı, tıpkı küçük bir çocuk gibi, ayaklarıma kapandı, gencecik bir insan, tesviyeciymiş..." "Gidip çalışsın bir yerde, tembel herif, böyle ortalıklarda dolaşacağına." "Ne bileyim ben. Ne olur, kızma Franz." "Fakat ne olup bittiğini hâlâ bilmiyorum. Şimdi ağlayacak ne var be kadın?" Kızcağız sesini çıkarmıyor, Franz'a iyice sokuluyor, kravatıyla oynuyor. "Kızma Franz, kızma ne olur..." "Yoksa herife âşık filan mı oldun?" Kız sesini çıkarmıyor. Franz korkuyor, vücudu buz gibi oluyor, ayak parmaklarına kadar. Kızın başını kendine çekip fısıldıyor saçlarına. Artık Reinhold'u filan unutmuştu: "Âşık mı oldun ona?" Kız yılan gibi sarılıyor, vücudunu vücuduna yapıştırıyor, Franz onu sanki içinde hissediyor, kızın dudakları arasından şu sözler çıkıyor: "Evet." Franz kızı itmek istiyor, defolup gitsin, vuracağım bir yerine, Ida, Breslava'lı o herif, eskiler geliyor aklına, kolu külçe gibi. Kız ona hayvanca yapışmış, ne istiyor, ağzını açmıyor ki! Yüzünü saçları arasına sokmuş, Franz'ın buz gibi bakışları ötelerde...

Sarsıyor kızı, haykırıyor: "Bırak beni!" Ne işim var geçmişi belirsiz bu kızla? "Hayır, Franz. Ben buradayım, seni bırakıp bir yere gidecek değilim." "Git, çek git buradan, istemiyorum seni." "Bağırma böyle. Tanrım, ne yaptım ben?" "Çek git, git sevdiğin o herife! Pis karı!" "Ben pis karı filan değilim. Kızma Franz, ne olur. Söyledim ona, olmaz, dedim. Ben seninim Franz." "Fakat ben istemiyorum senin gibisini." "Senin olduğumu söyledim ona, çektim geldim buraya, beni biraz teselli et diye." "Sen aklını kaçırmışsın kızım! Bırak beni! Çılgın

karı! Sen ona âşık oldun diye ben seni teselli mi edeceğim?" "Evet, Franz, ben senin küçük kedinim. Sen beni seviyorsun Franz, senden teselli bekliyorum..." "Hayır, hayır kızım! Sen şimdi ona gideceksin. Al onu!" Kız birden çığlıklar atmaya başlıyor, Franz'a yapışıyor, kurtulmak mümkün değil. "Çek git ona, bırak beni!" "Hayır, hayır, hayır. Yapmayacağım. Sen beni sevmiyorsun, sen benden hoşlanmıyorsun. Ne yaptım ben sana?"

Franz birden kolunu kurtarıyor, uzaklaşıyor, kız peşinden koşuyor, Franz aniden dönüyor ve kızın suratına tokadı indiriyor. Sendeliyor, Franz omzuna vuruyor, ufak tefek kız yere kapaklanıyor. Franz üzerinde, tek eliyle vuruyor, vuruyor, neresine gelirse. Kızcağız kıvranıyor, inliyor, hıçkırıyor. Üzerindeki adam bütün gücüyle vuruyor, indiriyor tokatları, karnına vuruyor, yüzüne vuruyor. Bir an duruyor, öksürüyor, bütün oda dönüyor, olduğu yerde sallanıyor. Kız kendini kurtarıyor: "Yeter Franz, ne olur yeter!"

Oturuyor yerde, bluzu yırtılmış, bir gözü morarmış, burnundan akan kanlar sol yanağı ve çenesine bulaşmış.

Fakat Franz Biberkopf... Biberkopf, Liberkopf, Zieberkopf... nedir adı... duruyor yatağın kenarında, dönüyor başı, dönüyor. Tutunuyor yatağa, yatakta Reinhold yatıyor. Herif çıkarmamış çizmelerini, kirletecek çarşafı. Ne işi var burada? Evi yok mu? Çekip çıkarayım yataktan, koyayım kapının önüne. Yürüyor, bir iki adım atıyor sallana sallana. Franz Biberkopf, Zizerkopf, Niberkopf, Wiederkopf... Elini örtünün altına sokuyor, tutuyor kafayı, kafa hareket ediyor, örtüyü kaldırıp atıyor ve Reinhold çıkıyor altından, oturuyor yatağın içine.

"Haydi bakalım Reinhold, çık dışarı, bak bakacağına, sonra da hemen defol!"

Kız ağzını açıyor sonuna kadar, bir deprem, bir gök gürültüsü, bir şimşek, raylar parçalanıyor, kıvrılıyor, istasyon binası,

bekçi kulübesi yıkılıyor, uğultular, kara dumanlar, göz gözü görmüyor, her şey mahvoluyor, uçup gidiyor.

"Ne oluyor, ne oluyor?"

Bağırma, bağırmalar, haykırmalar çıkıyor ağzından, acı dolu sesler, yatağa doğru...

"Kapat çeneni, kapat diyorum. Bütün evi ayağa kaldırmak mı istiyorsun?"

Acı çeken bir bağırma, haykırma, hiç aralıksız, sonu gelmeyen çığlıklar.

Ve Franz eline geçirdiği iskemleyi çılgın gibi sallıyor, iskemle yatağa çarpıp parçalanıyor. Kızın üzerine çullanıyor, bağıran kıza atılıyor, arkadan kavrıyor, ağzını tıkıyor, sırtüstü deviriyor, üzerine diz çöküyor, göğsüne dayıyor dizini, suratına. Bu karıyı... Bu karıyı öldüreceğim.

Haykırmalar, bağırmalar, çığlıklar kesiliyor. Bacaklar havada çırpınıyor. Reinhold tuttuğu gibi Franz'ı kızın üzerinden çekiyor: "Boğacaksın be adam!" "Senin yüzünden serseri!" "Kalk, kalk ayağa!" Franz'ı kaldırıyor. Kız karın üstü yatıyor, başını sağa sola atıyor, inliyor, hırıltılar çıkarıyor, kollarıyla çırpınıyor. Franz kekeliyor: "Bak şu paçavraya, bak şuna! Ne zaman çekip gideceksin paçavra karı?" "Şimdi sen çekip gideceksin Franz. Giy ceketini ve git. Kendine geldiğin zaman tekrar gelirsin yukarı." Kız inlemeye devam ediyor, yavaş yavaş gözlerini açıyor, sol kaşının üzeri morarmış, gözü şişmiş. "Öldüreceksin kızı be adam. Giy ceketini haydi."

Franz nefes nefese, uzatılan ceketi zorla giyiyor.

Kız doğruluyor, ayağa kalkıyor, kan tükürüyor, konuşmak istiyor, hırıltılar çıkıyor dudaklarının arasından: "Franz." Karşısındaki ceketini giymiş. "Al şapkanı..."

"Franz..." Bağırmıyor artık, sesi çıkmıyor, ağzından kan geliyor. "Ben... Ben... Ben de geleceğim seninle..." "Hayır, siz burada kalacaksınız küçükhanım. Ben size yardımcı olurum." "Franz... haydi... ben de geliyorum..."

Adam duruyor, şapkasını başına oturtuyor, dudaklarını yalıyor, zorla nefes alıyor, sonra yere şöyle bir tükürüp kapıya yürüyor. Kapı hızla arkasından kapanıyor. Gidiyor.

Kız inliyor, yavaş yavaş ayağa kalkıyor, Reinhold'u eliyle itiyor, sallana sallana odadan çıkıyor. Koridor boş, Franz gitmiş, evi terk etmiş. Reinhold gelip koluna giriyor, onu tekrar odaya sokuyor, yatağa uzatıyor. Fakat kız biraz sonra inleyerek doğruluyor, yataktan iniyor, kan tükürüyor, kapıya doğru yürümek istiyor. "Git, git!" Kekeliyor, hep aynı şeyi söylüyor: "Git, git!" Açık gözünü Reinhold'a dikiyor. Karşısındaki adam iğrenmeye başlıyor. Ne işim var artık burada, bakarsın komşular gelir, karıyı ben benzettim sanırlar. Bana ne olup bitenlerden? En iyisi çekip gideyim. Hoşça kalın küçükhanım! Geçiriyor şapkasını başına, yürüyor dışarı.

Aşağıda, sol elindeki kanı temizliyor. Neler de oluyor, diye mırıldanıyor ve yüksek sesle gülüyor. Salak herif, bunun için mi beni evine çağırmıştı? Yatırdı beni yatağa, seyredeyim diye. Şimdi de öfkesi tepesinde budalanın. Yedi yumruğu çenesine, kim bilir nerelerde dolaşıp duruyor!

Sallana sallana yürüyor sokaklarda. Emaye tabelalar, emaye eşyalar. Güzeldi yukarıda olanlar, çok güzeldi. Budala herif, çok iyi yaptın, teşekkürler sana oğlum, böyle yapmaya devam et. Gülmekten kıracaksın beni.

Akşam. Franz evinde. Gülüyorlar. Birbirlerine sarılmış gülüyorlar, öpüşüyorlar, sevişiyorlar. "Az kalsın seni öldürecektim, sevgilim. Nasıl da vurdum sana?" "Önemli değil. Sen döndün ya, yeter bana." "Hemen çekip gitti mi Reinhold?" "Evet." "Hiç sormuyorsun bana, onun burada ne işi vardı diye?" "Hayır." "Bilmek istemiyor musun?" "Hayır." "Niçin?" "Beni ona satacak mısın yoksa? Sevgilim!" Doğru değil söylediğin. "Benim dostum Reinhold, fakat kadınlara

çok kötü davranan biri. Ona göstereyim istemiştim, benim kızımın ne iyi biri olduğunu. Görmeliydi." "Evet..." "Sen seviyorsun beni, öyle değil mi?" "Ben seninim Franz."

Çarşamba, 29 Ağustos

İki gün gitmiyor dostuna, bekletiyor onu. Bu iki günü sevgilisi Franz'la beraber geçiriyor. Erkner'e ve Potsdam'a gidiyorlar, birlikte güzel saatler yaşıyorlar. Franz'a sırrını açtı, oldukça da korkusuz küçük şeytan. Onun Pums ve adamlarıyla ortak çalışmasından artık pek çekinmiyor, hatta aralarına girmeye karar veriyor. Biraz sağı solu kollayacak, toplantılarda ve balolarda kimin kim olduğunu öğrenmeye çalışacak. Böyle yerlere Franz onu götürmüyor, Herbert ise Eva'yı koluna takıp gidiyor. Fakat Franz, sana göre değil, diyor, domuzun domuzu heriflerin olduğu yerde senin işin yok. Kız kafaya koydu, belki işe yarayacak bir şey öğrenir, Franz'ı koruyabilir.

Ve Pums'un dostlarıyla Rahnsdorf'ta düzenlediği maskeli baloya gidiyor. Mesleği muslukçuluk olan adamın kolunda içeri gidiyor, yüzünde maske var, kimse tanımıyor onu, dans ediyor, hatta bir defa da Franz'la. Fakat ikinci dansı yapmıyor, bakarsın parfümünden tanıyıverir, diyor kendi kendine. Hava kararınca kâğıt fenerler yanıyor, müzik hiç durmuyor, bahçe gitgide doluyor, biraz ötede nehirde ışık ışıl bir gemi geçiyor, bağrışmalar, el sallamalar, herkes dans ediyor, yiyor ve içiyor, sabahın üçüne kadar.

Ve kız, mesleği muslukçu olan adamla dans ediyor, adam sağa sola kızı gösterip caka satıyor. Pums'la karısını görüyor, Reinhold'u da. Canı sıkkın gibi. Ötekileri de tanıyor. Saat ikiye doğru muslukçunun otomobiline biniyorlar, yola koyuluyor-

lar. Adam sarılıp öpmek istiyor. Niçin olmasın, diyor kız kendi kendine. Bir şeyler görüp öğrendim, belki bazı şeyler daha öğrenirim? Neler öğrenmişti, Pums ile adamlarının kimler olduğunu. Onun için öpebilirdi, o ne de olsa Franz'ındı. Gecenin karanlığındalar, belki böyle bir gecede atmışlardı Franz'ı arabadan. Şimdi kendini atanı almıştı karşısına, hesaplaşmak için. Ne yapacağını çok iyi biliyordu ve ötekiler ondan korkuyordu. Reinhold da korkusundan uğramıştı bana. Anasının gözü benim Franz'ım, sevimli erkeğim. Şimdi muslukçuyu dudaklarından öpebilirim, ben öylesine seviyorum Franz'ı. Evet, öp beni, koparayım dilini senin. Nasıl da sağa sola gidiyor otomobil, sakın çukura yuvarlanmayalım? Ne güzeldi bu akşam değil mi bayan? Sağa mı, yoksa sola mı gideyim? Nereye isterseniz oraya gidin. Sen çok komik bir kızmışsın, tatlım. Ne o, tadım hoşuna gitti galiba Karl, beni hep gezdirebilirsin otomobilinle. Eyvah, herif sarhoş, böyle giderse Spree'ye yuvarlanacağız.

Hayır, bu olmaz, ben boğulmak istemiyorum. Benim daha yapacak çok işim var, sevgili Franz'ımın da yanında olmak istiyorum. Bilmiyorum nedir niyeti, o da bilmiyor nedir benim niyetim. Bu aramızda kalmalı, yeter ki biz ikimiz de isteyelim sonunda aynı şeyi. Evet, biz aynı şeyi isteyelim. Oh, ne sıcak, öp beni daha çok, sarıl bana Karl, eriyorum ben, evet eriyip gidiyorum ben.

Sevgili Karl'cığım, sen benim en güzelimsin... Yılda yüz yirmi sekiz günü armağan ediyorum sana, bir sabah, bir öğle, bir akşamıyla... Kara kara geçiyor yanlarından meşe ağaçları.

Reinhold odasında dolaşıp duruyor, bir aşağı bir yukarı pantolonunun belini çekiştirerek. Rahat ona yaramıyor, cebindeki para da. Öfkesinden son dostunu da kapının önüne koymuştu, kibar karılardan artık hoşlanmıyordu. Başka bir şey yapmalıydı, bir değişiklik gerekliydi. Franz'a bir oyun oyna-

malıydı. Deve herif ortalıkta dolaşıyor, sırıtıyor otuz iki dişini göstererek ve kızıyla da övünüyor. Ne var sanki bunda? Belki yine de alırım elinden.

Mesleği muslukçu olan Matter –polis onu Oskar Fischer olarak tanıyor– Reinhold ona Sonja'yı sorduğunda şaşırıyor. Hiç sözünü esirgemeden, doğrudan doğruya soruyor herif Sonja'yı. Matter de iyi tanıdığını söylüyor. Bildiğine göre iyi biliyorsundur, niçin soruyorsun? Reinhold, Matter'e şöyle bir sarılıyor: Küçük bir parti için bana devredebilir misin? Sonja benim değil, Franz'ın. Öyleyse kızı bir otomobil turu için bana temin edersin değil mi? Şöyle ormanlara doğru.

"En iyisi Franz'a sor, bana değil." "Soramam Franz'a. Eskiden başımızdan geçmiş bazı şeyler var da..." "Ben bu işe pek yanaşmak istemem. Belki kız tek benim olsun istiyorum." "Kız tabii senin, sadece bir otomobil gezisi için..." "İstersen bütün karılar senin olsun, bana göre hava hoş. Fakat almalısın onları, çalmalısın." "Haydi Karl, gel anlaşalım, bir kahverengiye ne dersin?" "Ver bakalım."

Çarşamba, 29 Ağustos 1928... Yıl iki yüz kırk iki gününü yitirmiş, yitirecek pek bir şeyi kalmamış. Mesleği muslukçu olan Karl, yanında Sonja gezmeye gidiyor, Berlin dışına. Kız Franz'a, dostumla gidiyorum, demişti. Niçin bu adamla gidiyor, nedenini kendi de bilmiyor. Tek amacı Franz'a yardım etmek, fakat nasıl, onu da bilmiyordu. O gece düşünde görmüştü, Franz'la onun yatağı ev sahiplerinin oturma odasında, lambanın altında duruyordu. Sonra kapının perdesi oynuyor, bir hayalet süzülüyor, odayı dolduruyordu. Kız inliyor, kalkıp yatağın içinde oturuyordu. Franz ise uyumaya devam ediyordu, her şeyden habersiz. Ben ona yardım edeceğim, ona hiçbir şey olmayacak... Sonra tekrar uzanıyor, yataklar odanın içinde hareket ediyor. Ne tuhaf...

Çok çabuk ormanlara varıyorlar. Çok güzel buralar, küçük bir kent, havuzlar var, parkında bir sürü insan dolaşıyor. Öğle yemeğini parkın yanındaki lokantanın terasında alıyorlar. Yemek bittikten sonra kime rastlıyorlar dersiniz?

Bir deprem, bir gök gürültüsü, bir şimşek, parçalanıyor raylar, kıvrılıyor, yıkılıyor istasyon binası. Uğultular, kara dumanlar, göz gözü görmüyor, acı acı bağırmalar... Ben seninim, ben seninim henüz...

Bırak gelsin, bırak otursun, korkmuyorum ben ondan, korkum yok benim ondan, öfkelenmeden bakabilirim suratına. "Bak, küçükhanımı tanıyorsun değil mi Reinhold?" "Evet, bir defa kısaca görüşmüştük. Memnun oldum, küçükhanım."

Oturuyorlar güzel parkta, lokantadan piyano sesi geliyor, ne hoş. Ben burada, o şurada, karşımda.

Deprem, gök gürültüsü, dumanlar, her şey geçip gitti. Güzel ona burada rastlamamız, ağzından tek tek alacağım bütün sırları, öğreneceğim Pums'la ne yaptıklarını, Franz'ın ne yaptığını. Önce iyice bir çırpındırayım, bak istediğimi nasıl yapar. Kız düşlüyor, şansım bugün çok yerinde.

Birkaç kadeh içki iyi geliyor. Kız baloda olduğunu anlatıyor. Konuşma hemen büyüyor, iyi anlaşıyorlar. Piyanodaki adam istek üzerine yeni bir şarkıya başlıyor: İsviçre'de ve Tirol'de, sözler Fritz Roller ve Otto Stransky, müzik Anton Profes... İsviçre'de ve Tirol'de ne mutludur insanlar. Tirol'de vardır sıcak süt veren inekler, İsviçre'de bakire kızlar! Bizde yoktur böyle şeyler, onun için severim ben İsviçre'yi ve Tirol'ü! Kız da şarkıya eşlik ediyor, gülüyor. Düşünüyorum şimdi tatlı Franz'ımı, ben dostumla gidiyorum, demiştim... Fakat ben şimdi onun yanı başındayım ve o bunun farkında değil.

Sonra otomobille çevrede bir gezinti yapmak istiyorlar. Bunu Karl istiyor, Reinhold ve kız da. Veya kız, Reinhold ve Karl da ya da Reinhold, Karl ve kız. Hepsi birlikte istiyorlar.

Fakat bir telefon geliyor, garson çağırıyor, Bay Matter lütfen telefona. Bir göz kırpma Reinhold'a, sesini çıkarma. Kız gülümsüyor. Otomobil gezisi güzel olacak, hepimiz istediğimize göre, neşeli bir öğleden sonra olacağa benzer. Birazdan dönüyor Karl, ne var, üzülüyor musun sevgili Karl? Çabucak Berlin'e dönmem gerek, fakat sen kalabilirsin kızım, belki benim işim uzun sürebilir. Kıza bir öpücük, ne yapalım iş çıktı. Reinhold'a da hoşça kal, iyi Noeller, iyi Paskalyalar! Şapkasını geçiriyor kafasına, çıkıp gidiyor.

Oturuyorlar. "Ne diyorsunuz şimdi?" "Bana sorarsanız küçükhanım, geçenlerde bağırıp çağırmanız gereksizdi, derim." "Korkudandı..." "Fakat benim yanımda?" "İnsanlara alışılır." "Çok gönül okşayıcı." Küçük rezil nasıl da göz süzüyor, seni gidi tatlı karı. Göreceksin bugün nasıl elde edeceğim seni. Bekle bakalım delikanlım, seni çırpındıracağım önce, anlatacaksın bana bütün bildiklerini.

Sonra susuyor piyano, yorulmuş piyanist, dinlenmeye gidecek. Kalkıyorlar Reinhold ile kız, yürüyorlar tepelere doğru, biraz orman gezintisi. Konuşuyorlar havadan sudan, gidiyorlar kol kola, delikanlı hiç de fena değil galiba. Ve saat altıya doğru dönüyorlar parka, Karl bekliyor onları, otomobil duruyor. Eve mi döneceğiz, akşama dolunay var, gezinelim hep birlikte ormanda, evet ne güzel olur, haydi yapalım. Ve saat sekize doğru ilerliyorlar ağaçlara, fakat Karl önce bir otele uğrasın, odaları ayırtsın, otomobiline baksın. Birazdan yine parkta buluşuruz.

Bu ormanda çok ağaç var, çok insan da geziniyor, kol kola. Fakat sakin, yollar boş. Oralarda yürüyorlar, dalgın dalgın, kız bir şeyler sormak istiyor, fakat ne sorsun, bu insanla yan yana, kol kola yürümek ne güzel. Ah, boş ver şimdi, başka zaman sorarım soracağımı, şimdi gezinelim akşamın bu güzel saatlerinde. Tanrım, Franz bilse kim bilir ne düşünürdü! Çıkma-

lıyım bu ormandan. Reinhold kavramıştı belinden, sağ kolu ne kadar da güçlü, solumda yürüyor, Franz ise hep sağımda yürür. Ağaçlar arasında geziniyorlar, toprak yumuşacık. Franz gerçekten ağzının tadını biliyormuş, alayım elinden kızını, şöyle bir ay kadar, sonra yine onun olur. Eğer karşı çıkmaya kalkışırsa turların birinde yer yumruğu suratına, unutur yerden nasıl kalkacağını. Tatlı karı, kıvrak karı...

Yürüyorlar, geziniyorlar, konuşuyorlar, şundan bundan, havadan sudan. Akşam oluyor. Konuşmak çok iyi, kız iç geçiriyor, orman tehlikeli karanlıkta, hiç konuşmadan yürümek ve adamı yanında hissetmek. Hep önüne yere bakıyor, yolun sonunu görmek istiyor. Bilmiyorum ondan ne istediğimi. Tanrım, ne istiyorum ben bu adamdan? Hep aynı yollarda yürüyorlar, kız caddeye giden yola sapıyor, hiç çaktırmadan. Aç gözlerini, kendini kaybetme.

Saat sekiz. Adam cebinden bir el feneri çıkarıyor, otele doğru ilerliyorlar şimdi. Ormanı arkamızda bıraktık. Kuşlar, kuşlar ne güzel şarkılar söylemiştiniz. Ruhunda bir titreme, gözlerinde bir parıltı. Yanında yürüyor kızın, sakin sakin.

Karl bekliyor terasta. "Odaları ayırttın mı?" Reinhold etrafına bakınıyor, kız yok. "Nerede?" "Odasında." Adama soruyorlar. "Bayan uyumaya çekildi."

Titriyor ruhu. Güzeldi o akşam. Karanlık orman, kuşlar. Ben ne istiyorum bu kızdan? Benim olsun istiyorum... Reinhold ile Karl terasta oturuyorlar, kalın purolar içiyorlar. Birbirlerine gülüyorlar, ne işimiz var bizim burada? Niçin evde uyumayalım? Reinhold derin derin ve yavaş yavaş nefes alıyor, purosunu çekiyor. Yürüdük karanlık ormanda, gezindik yollarında, getirdi beni buraya. "İstersen burada geceleyelim."

Kalkıyorlar ayağa, yürüyorlar ormanın kıyısına. Oturup seyrediyorlar çevreyi, önlerinden gelip geçen otomobilleri. Ne çok ağaç var bu ormanda, yürünüyor ne güzel toprağı

yumuşak yollarında, çok insan geziniyor kol kola, yan yana. Köpoğlu köpeğin tekiyim ben!

Cumartesi, 1 Eylül

Bunlar çarşamba günü olmuştu, 29 Ağustos 1928'de.

Üç gün sonra her şey yeniden tekrarlanıyor. Mesleği muslukçuluk olan Karl otomobiliyle uğruyor. Birlikte gelip gelmeyeceğini sorar sormaz, kız, evet, diyor. Tekrar ormana gidecekler, sonra Reinhold da birlikte gelmek istiyor. Bu defa daha güçlü olacağım, diye düşünüyor kız. Otomobile biniyor. Fakat ormana girmeyeceğim onunla. Gezintiye hemen, evet, demişti. Çünkü Franz biraz hüzünlüydü ve nedenini de söylemiyordu. Fakat ben bilmeliyim, nedenini öğrenmeliyim. Ben ona yeteri kadar para veriyorum, ne isterse var, hiçbir eksiği yok, fakat adam *niçin böyle hüzünlü?*

Reinhold otomobilde yanına oturuyor, kolunu hemen kalçasına doluyor. Her şey önceden planlandı kızım. Bugün sevgili Franz'ını son defa gördün. Bugün yanımda kalacaksın, ben isteyene kadar. Sahip olduğum beş yüzüncü ya da bininci kadın olacaksın. Her şey şu ana kadar yolunda sayılır. Oturuyor yanımda, hiçbir şeyden haberi yok, fakat benim var ya. Önemli olan da bu.

Otomobili ormanın kıyısında, küçük otelin önüne bırakıyorlar. Karl Matter kızı koluna takıp gezintiye çıkıyor. Günlerden cumartesi, 1 Eylül, saat dört... Reinhold otelde şöyle bir kestirmek istiyor. Sonra saat altıya doğru uyanıyor, otomobilde bir şeyler kurcalıyor, içkisini alıp yola koyuluyor.

Ormanda kız mutlu. Karl çok cana yakın. Neler neler anlatıyor, bir buluş yapmıştı, fakat çalıştığı şirket elinden alıvermişti, işte böyle aldatılmaktaydı çalışanlar, şirketi onun bulu-

şundan çok kazanmıştı. Pums'la birlikte iş yapmasının nedeni, yeni bir buluş üzerinde çalışmasıydı. Çok para gerekiyordu, tabii kıza her şeyi de anlatamazdı, büyük bir sırdı. Eğer başarabilirse günlük yaşamda çok şey değişecekti. Tramvaylar, itfaiye, kentlerin çöp sorunu, kısacası buluşu her şeye yararlı olacaktı. Başka konulara geçiyor, maskeli balodan sonraki otomobil gezintilerini anımsıyorlar... Yanlarından geçen kara kara meşeler, sana yılda yüz yirmi sekiz günü armağan ediyorum, sabahı, öğlesi ve akşamıyla.

"Uuuh..." Reinhold bağırıyor ormanda. Evet, bu Reinhold'un sesi. Yanıtlıyorlar: "Uuuuh..." Karl saklanıyor. Biraz sonra Reinhold karşıdan geliyor.

Yürümeye devam ediyorlar. Reinhold ve kız. Kuş sesleri duyuluyor ağaçlardan. Şarkılar söylüyor kuşlar yukarılarda, dallarda. Önce bir ağaç, sonra bir ağaç daha, sonunda bütün ağaçlar şarkılar söylüyor, aşağıda yürüyen iki insanın üzerinde...

"Ah, ne kadar çok seviniyorum, bilemezsiniz. Yine burada ormanda gezindiğim için çok mutluyum Reinhold. Geçen günkü gezimiz de çok güzeldi." "Fakat biraz kısaydı, öyle değil mi küçükhanım? Biraz yorgundunuz, kapınızı vurmuştum, fakat açmamıştınız." "Buradaki hava, sonra otomobil yolculuğu insanı biraz yoruyor." "Her şey çok güzeldi, öyle değil mi?" "Tabii, tabii..." "Sizin gibi güzel bir hanımla gezinmek..." "Güzel bir hanımlaymış... Bırakın böyle şeyleri. Ben de, güzel bir efendiyle, demiyorum." "Sizin benimle gezinmeniz..." "Ne var bunda?" "Sizin benimle gezinmeniz küçükhanım... İşte ben buna çok seviniyorum." Ne de sevimli bir erkek. "Kadın arkadaşınız yok mu?" "Kadın arkadaş mı? Kime deniyor bugün kadın arkadaş?" "Ne bileyim..." "Gördünüz mü? Kime arkadaş demeli, küçükhanım? Sizin bir erkek arkadaşınız var, iyi biri, sizin için çabalıyor, çalışıyor. Fakat

bir kadın arkadaş, onlar sadece günlerini gün etmek istiyor. Sevgi filan onlarda hak getire." "Fakat sizin de şansınız yok galiba?" "İşte ben de onun için... değiş tokuşa alıştım. Fakat siz böyle şeyleri duymak bile istemiyorsunuz." "Ah, anlatın bakayım. Nasıl oluyor?" "Anlatabilirim, beni anlayacağınızı umuyorum. İşe yaramadığını gördüğünüz bir kadını bir aydan fazla tutmanın anlamı var mı, söyleyin. Siz de olsanız benim gibi yapardınız, değil mi? Belki ortalıkta gezinip duruyor, işe yaramıyor, hiçbir şeyden anlamıyor, içki içiyor." "Ne kötü." "Gördünüz mü küçükhanım, bana da hep böyleleri rastlıyordu. Çöpe atılacaklar. Evli olmak ister miydiniz böyleleriyle? Hayır, bir saat için bile karım olsunlar istemem. Dostluk kuruyorsunuz, idare ediyorsunuz, fakat birkaç hafta, daha fazla dayanamıyorsunuz, gitmesi gerek, beni tek başıma bırakıp. Tabii böylesi hoş değil. Fakat şimdi seviniyorum, burada olduğum için, böylesi güzel." "Biraz değişiklik olduğu için, öyle değil mi?" Reinhold gülüyor. "Ne demek istiyorsunuz küçükhanım?" "Haydi, haydi başkaları da sizin olsun istiyorsunuz, değil mi?" "Niçin olmasın, hepimiz insan değil miyiz?"

Gülüşüyorlar ve yürüyorlar kol kola, eylülün birinde. Ağaçlar devam ediyor şarkılarına, uzun uzun, öğüt verirmiş gibi.

Gelir herkesin, evet herkesin zamanı, doğduğu ve de öldüğü, bitki yetiştirdiği ve yetiştirdiğini kuruttuğu, gelir herkesin zamanı, mahvettiği ve düzelttiği, kırdığı ve yeniden yaptığı, yitirdiği ve aradığı, sakladığı ve fırlatıp attığı. Gelir herkesin zamanı. Şimdi geldi benim de zamanım, gülüp sevineceğim. Evet, gülelim, sevinelim birlikte. Var mı daha güzel bir şey, gülüp sevinmekten, güneşin altında mutlu olmaktan?

Reinhold kızın elini tutuyor, sağında yürüyor. Ne de güçlü kolu. "Biliyor musunuz küçükhanım, sizi bir yere davet etmekten hep çekinmiştim. Hele o günden sonra."

Yürüyorlar yarım saat kadar, çok az konuşarak. Böyle uzun uzun yürümek ve çok az da konuşmak ya da hiç konuşmamak tehlikelidir. Fakat sağ kolunu hissetmek...

Nereye oturtsam şu tatlı kızı, iyi mal sayılır. Ya da biraz daha saklasam mı, şöyle iyice tadına varayım önce, sonra götürürüm otele ve gece, mehtabın uyandığı gece... "Elinizde yara izleri var, dövme de yaptırtmışsınız. Göğsünüzde de var mı?" "Tabii. Görmek ister miydiniz?" "Niçin dövme yaptırtıyorsunuz vücudunuza?" "Her tarafıma değil, küçükhanım." Kız kikirdiyor, kolunu sallıyor: "Anlıyorum. Franz'dan önce bir dostum vardı, nerelerine dövme yaptırtırdı, söylenemez." "Yaparlarken biraz acıyor, fakat bence güzel. Görmek ister miydiniz küçükhanım?" Kızın kolunu bırakıyor, gömleğinin düğmelerinin açıp göğsünü gösteriyor, işte. Bir örs, çevresinde de defne dalları. "Kapatın, Reinhold." "Bak, bak..."

Ruhundaki ateş, yanlış şehvet... Tutuyor kızın başını, dayıyor göğsüne: "Öp, öp onu, öpmelisin." Öpmüyor kız, başı göğsüne dayalı duruyor: "Bırakın beni, bırakın diyorum." Adam kızın başını bırakıyor: "Sana bir şey yapacak değilim..." "Gidiyorum ben." Leş karı, benimle nasıl konuşuyor? Gömleğinin düğmelerini ilikliyor. Elde edeceğim onu, görür o, fakat şimdi sakin ol oğlum, tut kendini. "Sana bir şey yapmadım ki, bak gömleğimi de kapattım. İşte. Ömründe hiç erkek göğsü görmemiş gibi..."

Ne işim var benim bu herifle buralarda? Delinin teki, çekip gideyim. Her şeyin zamanı var, her şeyin.

"Niçin böylesiniz, küçükhanım? Bir andı o, şimdi geçti. Kısacık bir andı, her insanın yaşamında böyle anlar olur." "Fakat bunun için kafamı tutmanıza ne gerek var?" "Kızmayın, küçükhanım." Ben senin bir başka yerini tutayım da gör. "Haydi yine barış." "Peki, peki. Fakat kendinize hâkim olun." "Kabul." Kol kola. Kızın yüzüne bakıp gülümsüyor,

kız başını eğiyor, çimenlere gülümsüyor. "Kızacak bir şey değildi, küçükhanım. Bizim gibiler havlar, fakat ısırmaz." "Ben de düşünüyordum, niçin örs yaptırtmış diye." "Sizce niçin acaba?" "Bilmiyorum." "Örs benim armam." "Örs mü?" "Evet. Üzerine yatılsın diye." Sırıtıyor. "Siz çok hınzırsınız. Bir yatak yaptırtsanız daha iyi olmaz mıydı?" "Hayır, örs daha iyidir." "Yoksa nalbant mısınız siz?" "Birazcık. Bizim gibiler her şeyden biraz anlar. Fakat şu örs var ya, ona herkes dokunamaz, bazılarının eli yanar. Hemen ısıracağımı sanmayın, hele sizi hiç. Güzel güzel geziniyoruz burada, isterseniz şöyle bir oturalım." "Siz Pums'un adamları hep böyle misiniz?" "Bazen, küçükhanım, birbirimize benzeriz, bizimle pek kolay geçinilmez." "Peki, ne işler çevirirsiniz?" Seni bir yere oturtabilsem, şöyle bir çukura... Gelip geçen de yok. "Ah, en iyisi böyle soruları Franz'a sor, benim kadar o da biliyor." "Fakat anlattığı yok." "Güzel. Akıllı Franz. En iyisi anlatmamak." "Fakat bana da mı?" "Ne bilmek istiyorsun sen?" "Neler yaptığınızı?" "Öpücük verecek misin anlatırsam?" "Anlatırsan belki..."

Sarılıyor yanındaki ufak tefek kıza, alıyor kollarına. Ne de güçlü iki kolu var. Nasıl da bastırıyor. Gelir herkesin zamanı bitki yetiştirdiği ve yetiştirdiğini kuruttuğu, gelir herkesin zamanı, yitirdiği ve aradığı. Nefes alamıyorum. Bırakmıyor kollarından beni. Yanıyorum. Bırak artık. Bir daha yaparsa karşı koyamayacağım. Hayır, önce anlatmalı, Franz'dan söz etmeli, ne yaptığından, ötekilerin ne düşündüğünden, kazadan. "Bırak beni Reinhold." "Hemen." Bırakıyor kollarından kızı, kapanıyor ayaklarına, yere, öpüyor ayakkabılarını, çıldırmış galiba, öpüyor çoraplarını, daha yukarları, giysisini, ellerini, her şeyin zamanı gelir, daha da yukarları, boynuna kadar. Kız gülüyor, elleriyle itmek istiyor: "Haydi bırak, çekil, çıldırdın galiba?" Nasıl da yanıyor adam, soğuk duşun altına sokmalı.

Derin derin nefes alıyor, inler gibi, ensesine yapışmak istiyor, bir şeyler mırıldanıyor, anlaşılmayan, adam bir boğa gibi. Kolunu beline doluyor, yürümeye devam, ağaçlardan kuş sesleri. "Bak küçük kız, ne dersin şu çukura, sanki bizim için yapılmış... Bak ne güzel. Oturalım biraz." Oturayım mı? Belki o zaman anlatır? "Sen nasıl istersen. Altımıza bir palto koysak iyi olur." "Bir saniye kızım, bekle... Bak ceketimi koydum." "Çok iyi yaptın."

Çukurun içi çimen kaplı, oturuyorlar, yatar gibi. Kız şöyle yana dönüyor, bir kolunu yanındaki adamın göğsüne dayıyor. Haydi başla bakalım. Adama gülümsüyor. Reinhold gömleğinin düğmelerini açıyor, örs ortaya çıkıyor. "Anlat biraz merak ettiğim şeyleri." Reinhold kızı kendine çekiyor, başlayalım, peki, kız şimdi istediğim gibi yanımda, çok güzel, uzun süre kalacak benimle, Franz istediği kadar bağırıp çağırsın, ben bırakmadan bir daha ona dönecek değil. Reinhold yattığı yerde biraz kayıyor, kızı üzerine çekiyor, kolunu koluna geçiriyor ve dudaklarından öpüyor. Emer gibi, yutar gibi öpüyor, hiçbir şey düşünmüyor, ruhu sevinç, şehvet ve de azgınlık dolu. Şu anda kim gelirse gelsin umurunda değil, kimse ona engel olamazdı. Bir şeyler kırılıyor, parçalanıyor, kasırga hiç kalır bu gücün yanında. Bir top patlıyor, bir mermi uçuyor, çarpıyor, parçalıyor, uçuyor, uçuyor, her engeli aşıyor.

"Bu kadar güçlü değil, Reinhold, ne olur." Dayanamayacağım, kendime hâkim olmalıyım, eğer başaramazsam kayboldum gittim. "Tatlı kız." Başını kaldırıp göz kırpıyor, fakat kollarını gevşetmiyor. "Nasılsın tatlı kız?" "Fakat Reinhold..." "Ne var tatlı kız?" "Bu yaptıkların hoş değil... Ne zamandan beri tanıyorsun Franz'ı?" "Senin Franz'ı mı?" "Evet." "Senin Franz'ı... Hâlâ senin mi o?" "Peki ya kimin?" "Ya ben şimdi kiminim?" "Niçin?" Başını erkeğin göğsünde saklamak istiyor, fakat o tutup kaldırıyor: "Söyle bakayım, ben kimim?" Kız

başını indiriyor, dudaklarını dudaklarına yapıştırıyor, adamın ateşi yükseliyor. Biraz yakınlık göstereyim ben de ona, nasıl da gevşiyor. Sular yok burada, itfaiyenin upuzun hortumları da yok, peki kim söndürecek fışkıran alevleri? "Bıraksak artık..." "Ne istiyorsun sen benden tatlı kız?" "Hiçbir şey... Sadece yanında oturayım, hepsi o kadar." "Peki, peki. Fakat söyle, ben biraz da senin değil miyim? Franz'la kavga ettiniz." "Hayır, aramız yine iyi. Fakat sen artık biraz ondan söz et bana, ne de olsa uzun zamandır tanıyorsun Franz'ı." "Söz edilecek hiçbir şeyi yok." "Var." "Anlatmayacağım, tatlı kız." Tuttuğu gibi yere yatırıyor onu, kız karşı koyuyor: "Hayır, hayır... istemiyorum." "Bırak şu keçi inadını kızım." "Oturmak istiyorum, üstüm başım kirleniyor." "Peki, anlatırsam ne yaparsın?" "Her şeyi mi?" "Bakalım." "Her şeyi mi?" Yüzleri neredeyse birbirine değecek, yanıyorlar ateş gibi. Kız konuşmuyor. Ne yapacağımı bilmiyorum şu anda. Karşısındaki adamın kafası boş, düşünceleri yok, bayılacak...

Zorla doğruluyor, eliyle yüzünü şöyle bir temizliyor, ormanda insan çabuk kirleniyor... "Anlatacağım sana Franz'ını. Ne de olsa onu uzun süredir tanıyorum. Çok anasının gözü biridir o. Prenzlauer Caddesi'ndeki meyhanede tanışmıştık, geçen kış. O ara gazete satıyordu, Meck diye bir tanıdığı daha vardı, hep birlikte oturup yemek yemiş, kızlardan söz etmiştik. Sana da söylemiştim, biliyorsun..." "Doğru mu?" "Hem de nasıl. Fakat o budalanın biri, öyle gezinip övünmesine hiç gerek yok. Karıları o mu bana getirdi sanıyorsun? Ah, Tanrım... Onun karıları... Bir de beni iyileşmem için Selamet Ordusu'na yollamaya niyetlenmişti..." "Fakat yine de pek iyileşmişe benzemiyorsun Reinhold." "Hayır. Görüyorsun, ben öyle kolay kolay iyileşmem. En iyisi beni olduğum gibi kabul etmektir. Bundan sonra da değişecek değilim. Fakat sen kızım, sen Franz'ı değiştirebilirsin. Sen cici bir kızsın, onun gibi

bir herifi de nereden buldun kendine? Senin gibi güzel bir kızın kolsuz herifle ne işi var? İstesen on parmağında on erkek oynatırsın." "Bırak şimdi böyle lafları be adam." "Neyse... aşk insanı kör edermiş, çok doğru. Seninki şimdi aramıza girip ne yapmak istiyor biliyor musun? Böbürlenip gösteriş yapıyor. Bizim gibilerin arasında, düşünebiliyor musun?" "Bu kadar öfkelenme ona, söylediklerini dinleyemem." "Ne de olsa henüz senin sevgili Franz'ın, öyle değil mi?" "Ne zararı var sana onun Reinhold?"

Her şeyin zamanı gelir, herkesin zamanı gelir... Nasıl herif bu, bıraksın artık beni. Anlatmasın artık hiçbir şey, bilmek istemiyorum onun anlattıklarını. "Hayır, zararı yok bana. Sen de kendine tam adamını bulmuşsun kızım! Hiç sana anlattı mı kolunu? Söyle, ne de olsa karısı sayılırsın. Yoksa geçti mi artık o günler? Gel, gel şimdi bana tatlı kız, şimdi benim ol..." Ne yapsam, istemiyorum bu herifi. Her şeyin zamanı gelir, bitkilerin yetiştiği ve kuruduğu, insanların ağladığı ve dans ettiği, hüzünlendiği ve güldüğü. "Gel, gel bana tatlı kız. Ne işin var Franz gibi burnu havada bir herifle? Sen benim tatlımsın. Franz'la berabersin diye kontes mi sandın kendini? Sevin artık, ondan kurtulacağın için." Sevinmiş, niçin sevinecekmişim? "Ulusun şimdi köpek gibi, yok kızı artık." "Hele dur bakalım, Reinhold. Beni böyle sıkıştırmayı da bırak, demirden değil vücudum." "Hayır, sen ettensin, çok güzel etten tatlı kız. Ver bana o güzel ağzını..." "Ne oluyor be adam, sıkma beni, dedim. Sana teslim olacağımı mı sanıyorsun? Hem senin kızın olduğumu da nereden çıkardın?"

Çıkayım şuradan. Kalsın şapkam yerde. Vuracak galiba bana, koşup kaçayım. Koşuyor, herif daha çukurun içinde, koşuyor ve bağırıyor. "Franz!" Adam uzandığı yerden kalkıyor, fırlıyor ve iki adımda kızın yanına varıyor. Tuttuğu gibi kendine çekiyor, bir ağacın yanma yuvarlanıyorlar. Kız çırpını-

yor, adam üzerine çullanıyor, ağzını tutuyor: "Bağırırsın öyle mi? Leş karı, ne bağırıyorsun? Sana bir şey mi yaptım? Kapat çeneni anlaşıldı mı? O senin kemiklerini kırmamıştı, fakat ben öyle bir söz veremem, dikkat et!" Elini ağzından çekiyor. "Bağırmayacağım." "Öyleyse hemen kalk ayağa, dön geri ve unuttuğun şapkanı al çukurdan. Ben hiçbir karıya zorla sahip olmam. Şu güne kadar yapmadım böyle bir şey. Fakat dikkat et, beni çıldırtma. Yürü bakalım!"

Kızın peşinden gidiyor.

"Franz'ın orospusu da olsan böyle küstahlık etmene hiç gerek yok." "Ben çekip gideceğim." "Ne demek çekip gideceğim? Çıldırdın galiba? Kiminle konuştuğunun farkında mısın? Sen Franz'la böyle konuşabilirsin!" "Ben... Ben ne yapacağımı bilmiyorum." "Çukura gideceksin ve bana iyi davranacaksın."

Buzağıyı kesmeden önce boynuna bir ip bağlarlar, çeke çeke kesimhaneye götürürler. Sonra kaldırıp yatırırlar taşın üzerine, sıkı sıkı bağlarlar, depreşmesin diye.

Yürüyorlar çukura doğru. Reinhold: "Uzan şuraya." "Ben mi?" "Sakın bağırayım deme! Kızım, ben senden çok hoşlanıyorum. Eğer hoşlanmasaydım kalkıp seninle buraya gelir miydim? Fakat şunu da bil, Franz'ın orospususun diye kendini kontes sanma. Gürültü etmeye de kalkışma, senin iyiliğine olmaz. Gürültü eden ister erkek, ister kadın, isterse çocuk olsun, beni öfkelendirir. İnanmıyorsan git pezevengine sor. O anlatır sana. Tabii utanmazsa. Fakat ben de sana anlatabilirim. Dinle de öğren, Franz'ın nasıl biri olduğunu. O herifin aklı yerinde değildir. Bizimle ortak çalıştığında erkete durmuş, sonra da, vazgeçiyorum, demişti, tabii iş bittikten sonra. Çorabı delik herif, bizi ele vermek mi istiyordu ne? Bir de çenesi var, atıp tutuyor. O gece işten dönerken peşimizden de bir otomobil

gelmez mi? Dedim kendi kendime, haydi bakalım palavracı herif, sen görürsün şimdi gününü. Attım arabadan aşağı. Anlıyor musun artık kolu nerede kaldı sevgili Franz'ının?"

Buz gibi eller, buz gibi ayaklar. Demek oydu! "Yat şimdi şuraya ve kal yattığın yerde, hiç sesini çıkarmadan." Bu bir katil. "Köpek herif, alçak herif!" Üzerindeki adam sırıtıyor: "Gördün mü? İstediğin kadar bağır bakalım şimdi." Yapacak istediğimi. Kız bağırıyor, hıçkıra hıçkıra ağlıyor: "Köpek herif, sen onu öldürmek istemiştin. Franz'ımı mutsuz yapan sensin. Şimdi de bana sahip olmak istiyorsun, domuz herif!" "Evet, sana sahip olmak istiyorum." "Domuz herif, suratına tükürecegim senin!" Reinhold kızın ağzını tutuyor: "Tükürmek mi istiyorsun?" Kızın suratı morarıyor, ağzını kapatan eli çekmek istiyor: "Katil, imdat, Franz. Franz'cığım, yetiş!"

Gelir herkesin zamanı! Gelir her şeyin zamanı. Öldürmek ve iyileştirmek, yıkmak ve yeniden yapmak, parçalamak ve düzeltmek, her şeyin vardır zamanı. Kız çırpınıyor, kaçıp kurtulmak istiyor. Yuvarlanıyorlar çukurun içinde. Yetiş Franz!

Görürsün sen gününü, yapayım da bir şey, Franz bütün hafta düşünsün dursun, nasıl oldu, diye! "Gitmek istiyorum!" Gitmek mi istiyorsun? "Senden önce de başkaları gitmek istemişti... Haydi git bakalım!"

Üzerine çöküyor, sırtından yukarı, ellerini boynuna doluyor, başparmaklarını ensesine yapıştırıyor, sıkıyor. Kızın vücudu geriliyor. Zamanı geldi, doğmanın ve de ölmenin, doğmanın ve de ölmenin, onun zamanı...

Katil, dersin bana, öyle mi? Çekersin beni buraya, bana oyun oynamaya kalkışırsın, budala karı, sen tanımıyorsun Reinhold'u!

Çırpınıyor, titriyor, debeleniyor. Merak etme yoluna koyarız bu işi, sonra gelsin köpekler, senden arta kalanı yesin.

Vücudu kasılıyor, kasılıyor, genç kızın vücudu. Katil, demişti, görür gününü. Ondan mı öğrenmiştin bu sözü, tatlı Franz mı söylemişti?

Ağır bir tahta sopayla hayvanın ensesine vurulur, sonra büyük bir bıçakla boyun damarları açılır. Akan kan kocaman bir tasta toplanır.

Saat akşamın sekizi, orman oldukça karanlık. Ağaçlar sallanıyor, dalları eğiliyor. Bu iş bitti, kolay olmamıştı. Bir şey söylüyor mu? Sanmam. Soluk da almıyor, pis karı. İnsanın başına neler gelirmiş böyle karılarla gezmeye gidince!

Çalı çırpı atalım üstüne, kapatalım, şu dala da bir mendil takalım, sonra yerini bulalım diye. Onunla işim bitti, nerede Karl'la, hemen gidip getirmeliyim. Bir saat sonra. Yanında Karl'la geri dönüyor. Ne de korkmuş, tir tir titriyor herifçioğlu, ayakta duracak hali yok, böyle de acemilerle çalışılır mı? Hava çok karanlık, ellerinde fenerler, arıyorlar, işte mendil, şurada sallanıyor. Otomobildeki kürek yanlarında. Büyükçe bir çukur açıp vücudu atıyorlar içine, üzerine iyice toprak, bir sürü de çalı çırpı, dal, sakın ayak izleri kalmasın, dikkat et be adam, sil onları, ne oluyor sana Karl, sanki gömülen senmişsin gibi bir halin var!

"Haydi, al bakalım, işte kimliğim, iyi kimliktir, para da veriyorum. Hemen kaybol ortadan, iş işten geçmeden. Daha para alacaksın, meraklanma. Bir şey gerekirse hep Pums'a yazarsın. Ben geri dönüyorum. Beni hiç kimse görmedi, seni de gören olmadı. Olay sırasında başka yerde olduğunu ispatlayabilirsin. Haydi, hoşça kal."

Ağaçlar sallanıyor, dalları eğiliyor, yerlere...

Kapkaranlık. Yüzü parçalanmış, dişleri kırılmış, gözleri yarılmış, ağzı, dudakları, boynu, bacakları, bütün vücudu... Ben seninim, sen teselli etmelisin beni, Stettiner İstasyonu Polis

Karakolu, Aschinger Mağazası, kendimi iyi hissetmiyorum, gel biraz sonra evdeyiz, ben seninim...

Ağaçlar sallanıyor, rüzgâr bütün gücüyle esiyor. Gece geliyor. Parçalanmış vücudu, gözleri, dili, ağzı... Gel biraz sonra evdeyiz, ben seninim... Ağaçların dalları çatırdıyor, ulumalar. Fırtına yaklaşıyor, trampet sesleriyle. Yukarıda ağaçların üzerinde. Sonra iniyor aşağı ve uluyor. Kulübesine tıkılmış köpek gibi. Yaralı mı acaba, vurmuş mu biri ona?

Fırtına ormanda, yan yana duran ağaçların arasında. Ağaçlar dizi dizi, bir sürü gibi, sık sık. Bir arada yetişmişler, giremiyor fırtına iyice aralarına. Ormanı çevreleyen ağaçlar etkileniyor güçlü rüzgârdan, bir de zayıf, ince ağaçlar. Duralım hep bir arada, tutunalım birbirimize. Şimdi gece, güneş yok... Fırtına yukarıda, sonra aşağıda, sonra yine yukarıda, o her yerde. Zayıf ağaçlar inliyor, başlarına geleceği bekliyor. Uzun otlar sallanıyor, kıvrılıyor, titriyor. Fakat kalın gövdeli ağaçlar, onlar ne yapsın? Ve rüzgâr birden duruyor, susuyor, vazgeçiyor. Niçin, ne yapacak?

Bir yapıyı yıkmak istedin mi, bunu ellerinle yapamazsın, gidip bir şahmerdan getirirsin ya da altına dinamit yerleştirirsin. Rüzgârın pek bir şey yaptığı yok, sadece derin derin nefes alıyor. Bak, dikkat et, önce nefes çekiyor içine, sonra yine veriyor, iyice üfürüyor. Her nefes veriş güçlü, tıpkı dağ gibi, kıvrılan ve açılan dağ gibi. İleri ve geri. Nefes bir ağırlık, demirden bir top, yuvarlanıyor ve çarpıyor ormana. Ve ağaçlar bir sürü, rüzgâr geliyor, çarpıp geçiyor aralarından.

Ağaçlar sallanıyor, bir sağa, bir sola. Orkestra şefinin sopası gibi, fakat uymuyor rüzgârın uğultusuna ağaçların sallanışı. Çıldırtıyor, kırılıyor, yarılıyor, çıtırdıyor, yuvarlanıyor dallar. Geliyor rüzgâr, eğilmelisin bir sağa, bir sola. Savaş uçaklarından atılan bombalar gibi düşüyor rüzgâr ormanın üzerine. Yıkmak, ezmek istiyor bütün ormanı.

Ağlıyorlar, inliyorlar, yerlere kapaklanıyorlar. Çatırdıyorlar, çıtırdıyorlar, yarılıyorlar ve de kırılıyorlar. Bir yaşam savaşı veriyor ağaçlar. Güneş yok, gecenin karanlığı var.

Ben seninim, gel benimle, birazdan varacağız gideceğimiz yere. Ben seninim...

Sekizinci Kitap

Hiçbir işe yaramadı. Hiçbir zaman işe yaramadı. Franz Biberkopf çekici tepesinin ortasına yedi. Biliyor kaybettiğini. Fakat bilmiyor nedenini.

Franz hiçbir şeyin fakında değil ve dünya dönmeye devam ediyor

2 Eylül. Franz günlük yaşamına devam ediyor, dolaşıp duruyor, Pums'un işgüzar, her şeye burnunu sokan adamıyla Wann Gölü'ne gidiyor. Üçüncü gün, pazartesi. Şaşırıyor, kızın niçin dönmediğine. Giderken haber bırakmamıştı, ev sahibesi de bir şey anımsamıyor, telefon filan da etmemişti. Dostuyla kısa bir yolculuğa mı çıktı acaba? Bekleyeyim, gelir belki akşama.

Öğleden sonra, Franz evde oturuyor, kapı çalınıyor, postacı mektup getiriyor. Kızın dostundan geliyor. Hoppala, bu da ne demek? Ben de onu adamla gitti sanıyordum. Ne oluyor? Mektubu açayım: " ve çok şaşırdım Sonja, telefon bile etmemene. Dün ve önceki gün büroda seni bekledim, kararlaştırdığımız gibi." Nedir bu, nerede kız?

Franz ceketini giyiyor, şapkasını başına geçiriyor. Anlamıyorum, gideyim şu herife, taksiye biniyor. "Size uğramamış mıydı? En son ne zaman buradaydı?" "Cuma." "Cuma günü mü?" "Evet." Birbirlerine bakıyorlar. "Sizin bir yeğeniniz var, acaba onunla birlikte filan olmasın?" Adam öfkeleniyor. Ne diyorsun, hele gelsin bakalım karşıma, az bekleyin. Oturuyorlar, kırmızı şarap içiyorlar. Yeğen geliyor. "Bu bey Sonja'nın kocası. Biliyor musun nerede Sonja?" "Ben mi? Hayır, ne oldu?" "En son ne zaman gördün kızı?" "En son mu? İki hafta önceydi galiba..." "Evet, doğru söylüyor. Sonja bana da anlatmıştı. Peki sonra?" "Sonra görmedim." "Hiçbir şey de duymadınız mı?" "Hayır. Fakat niçin soruyorsunuz, ne olu-

yor?" "Bu bay söyleyecek sana." "Gitti ve cumartesiden bu yana da dönmedi. Her şeyi yüzüstü bıraktı, hiçbir şey söylemedi, haber de yollamadı. Nereye gittiğini bilmiyorum." Dostu: "Belki yeni bir tanışı var?" "Sanmıyorum." Kırmızı şarap içiyorlar. Franz sakin sakin oturuyor: "Bana kalırsa birkaç gün daha beklememiz gerekiyor."

Parçalanmış yüzü, kırılmış dişleri, yarılmış ağzı, dudakları, boynu, bacakları, bütün vücudu...

Ertesi gün de dönüp gelmiyor. Yok... Her şey bıraktığı gibi duruyor evde. Yok ortalarda. Acaba Eva'nın haberi var mı? "Yoksa kavga filan mı ettin onunla Franz?" "Hayır... En son iki hafta kadar önce tartışmıştık, fakat aramız çoktan düzelmişti." "Yeni bir dost?" "Hayır, hayır... Sadece dostunun yeğeninden söz etmişti. Fakat herif burada, gözümle gördüm." "Belki... Belki onun evinde filan saklanıyordur? Gözlemek yerinde olur bence." "Öyle mi dersin?" "Dikkatli ol. O kızın ne düşündüğü belli olmaz. Canı ne isterse onu yapar."

Yok. Gelmiyor. Franz iki gün oturuyor, hiçbir şey yapmadan bekliyor, peşinden gidecek değilim. Ses seda çıkmıyor. Kalkıp yola düşüyor, yeğenin peşine takılıyor. Bütün gün adamı takip ediyor. Ertesi gün öğle üzeri de, yanına Pums'un işgüzar adamını alıp yeğenin ev sahibesi alışverişe çıktığında kapıya bir omuz atıp içeri giriyor. Ev bomboş, hiç kimse yok, karı da yok. Duvarlarda güzel resimler, raflarda bir sürü kitap. Hayır, kız buraya gelmemiş, pudrasının kokusunu iyi tanırım. Haydi, yürü. Bir şey almak yok, anlaşıldı mı? Eşyalar zavallı ev sahibesinin.

Ne oluyor? Franz oturuyor odasında, bekliyor, saatlerce. Nerede kızı? Çekip gitti, hiç haber bırakmadı, haber de yollamıyor. Ne yapmalı, ne demeli? Hiçbir şey olmamış gibi gidiyor, beni böyle yüzüstü bırakıp. Olur mu bu? Mümkün mü bu? Hayır. Beni bırakıp gitmek olmaz. Ona bir şey mi yaptım?

Hayır, hiçbir şey yapmadım. Kavgadan sonra da kızmamıştı ki bana.

Kim geliyor? Eva. "Karanlıkta oturuyorsun, Franz. Yaksana gaz lambasını." "Beni günlerce bekletiyor. Olur mu böyle şey?"

"Boş ver be adam, döner gelir yine. Seviyor seni, terk edeceğini sanmıyorum. Tanırım ben o kızı." "Biliyorum, biliyorum. Çok mu üzgünüm sanıyorsun? Gelecek, buna eminim." "Gördün mü? Bir şey olmuştur, belki birine rastlamıştır, birkaç günlüğüne gezip tozuyordur. Sen tanımadan önce de böyleydi, aklına estiğini yapar o kız." "Fakat yine de tuhaf... ne bileyim..." "Üzülme be adam. Bak, bak karnıma Franz." "Ne var?" "Ne olacak, senden... küçük bir şey. O da istemişti, biliyorsun değil mi?" "Ne?" "Ne olacak?"

Franz başını Eva'nın karnına dayıyor. "O da mı istemişti? Evet... Dur oturayım şuraya... Doğru mu, mümkün mü?" "Bak Franz, yine dönerse, göreceksin nasıl şaşıracak." Eva birden ağlamaya başlıyor. "Ne oluyor Eva? Biraz önce bana sakin ol diyen sen değil miydin?" "Ah, ne bileyim... Anlamıyorum şu kızı." "Şimdi ben mi seni teselli edeceğim?" "Hayır, hayır... sinirlerim... hepsi o kadar. Belki şu karnımdakindendir?" "Bana kalırsa geldiğinde onun yüzünden bağırıp çağıracaktır." Eva'nın ağlaması kesilmiyor: "Ne yapsak acaba Franz, hiç böyle yapmazdı, değil mi?" "Önce, eski bir dostuyla gezip tozuyordur, diyorsun. Şimdi de, hiç böyle yapmazdı, diye konuşuyorsun." "Bilmiyorum, Franz."

Eva, Franz'ın başını tutuyor. Ona bakıyor, saçlarına. Magdeburg'daki kliniği, kopan kolunu, öldürdüğü Ida'yı düşünüyor. Ulu Tanrı, nedir bu adamın alınyazısı? Hiç mi şansı yok! Kızına mutlaka bir şey oldu, başına bir şey geldi, belki de öldü! Bu adamın peşinden gidiyor şanssızlık. Çöker gibi oturuyor bir iskemleye. Ellerini yüzüne kapatıyor, hıçkıra hıçkıra ağlıyor. Franz dehşetle irkiliyor.

Soruyor, konuşuyor, ağzından laf almak istiyor. Fakat Eva susuyor. Biraz sonra konuyu değiştiriyor: "Çocuğu aldırmayacağım. Herbert isterse bağırıp çağırsın." "Peki, ne diyor?" "Kendinden sanıyor. Doğuracağım çocuğu." "Peki, Eva. Ben de vaftiz babalığını yaparım." "Keyfin yerine geldi galiba, Franz?" "Keyfimi hiç kimse kolay kolay kaçıramaz Eva. Tanırım ben kızımı, göreceksin gelecek." "Haklı olmanı isterim, Franz. Haydi, hoşça kal." "Öperim." "Keyifli olabilmene şaşıyorum, Franz."

Bacaklarımız var, dişlerimiz var, gözlerimiz var, kollarımız var, gelsin biri, ısırmaya kalksın hele! Franz'a yaklaşmaya, onu ısırmaya kalksın hele! Onun da var kolu, ayakları, adaleleri, vurdu mu kırar. Horoz ibiği değil Franz, bilmeyen varsa öğrensin. Başımızdan gelip geçenler, başımıza daha gelecekler, isteyen gelsin görsün. Kaldırırız kadehleri bir, iki, dokuz...

Bacaklarımız yok, eyvah, dişlerimiz yok, gözlerimiz yok, kollarımız yok. Franz'a yaklaşıp onu ısırmaya kalkanlar olur. Horoz ibiği Franz, eyvah, koruyamaz kendini, diker içkiyi başına.

"Bir şey yapmalı Herbert. Ben dayanamayacağım." "Peki, ne yapmalı, ne biliyorsun?" "Hiçbir şey bilmiyorum. Fakat adamın öyle oturup beklemesine ve gelecektir, demesine artık dayanamayacağım. Her gün gazeteye bakıyorum, fakat hiç haber de yok. Sen bir şey duydun mu?" "Hayır." "Biraz sağda solda soruştur, biraz kulak kabart. Belki bir duyan, bir başkasından duyan olmuştur." "Dediklerin olacak şeyler değil Eva. Bu olayda anlaşılmayacak hiçbir şey yok bence. Ne olmuş, kız çekip gitmiş. Adım atmaya bile değmez. Yakında kendine bir başka kız bulur, olur biter." "Benim için de böyle konuşurdun, değil mi?" "Bırak saçmalığı Eva. Fakat onun kızı gibi biri..." "Öyle senin düşündüğün gibi değildi. Ben elimle getirmiştim Franz'a kızı... Morga gittim, sordum Herbert. Başına bir şey

gelmiş olacak. Bu Franz çok şanssız adam. Peşinden geliyor şanssızlığı. Hiçbir şey duymadın mı, bir düşünsene!" "Hayır, dikkatimi çekecek hiçbir şey duymadım." "Ne bileyim, uğradığın yerlerde, toplantılarda, meyhanelerde, ağzından bir şey kaçıran olabilir, değil mi? Belki kızı bir gören olmuştur. Yer yarıldı da içine girmedi ya! Ben... eğer birkaç güne kadar gelmezse... doğru polise gideceğim." "Ne dedin? Polise mi gideceksin?" "Gülme öyle! Dediğimi yapacağım. Polise haber vermeliyim, Herbert. Mutlaka bir şey oldu, kız kendiliğinden ortadan kaybolmadı, bizlere haber vermeden çekip gitmez o. Fakat Franz durumun farkında değil." "Söylediklerini artık işitmek istemiyorum. Kız dostluğuna son verdi, hepsi o kadar. Haydi, şimdi sinemaya gidiyoruz, Eva."

Filmin üçüncü bölümünde başrolü oynayan asil kavalye haydudu öldürüyor. Eva iç geçiriyor ve Herbert başını çevirip baktığında, koltuğundan kayıyor, yere düşüyor. Bayılıyor. Birkaç dakika sonra kendine geliyor. Sinemadan çıkıyorlar, kol kola hiç konuşmadan caddede yürüyorlar. Herbert biraz merakla soruyor: "Acaba ne diyecek senin moruk, durumunu görünce?" "Gördün mü, filmde vurdular adamı Herbert?" "Ne olacak, rol gereği vurdular. Fakat sen hâlâ titriyorsun." "Bir şeyler yapmalısın Herbert, bu iş böyle devam etmez." "En iyisi sen morukla bir yolculuğa filan çık, sağlığın pek yerinde değil." "Hayır, bir şeyler yapmalıyız. Haydi Herbert, bir zamanlar Franz'a yardım etmiştin. Şimdi niçin yapmıyorsun söylediğimi? Ne olur, rica ediyorum senden!" "Ne yapayım ben Eva? Söyle." Kadın ağlamaya başlıyor. Taksiye biniyorlar.

Franz'ın dilenmesine gerek yok, Eva'dan biraz para alıyor, Pums'tan da, ay sonunda yine bir iş çevirecekler. Eylülün son günlerinde muslukçu Matter ortaya çıkıyor. Yurtdışında montajdaydım, diyor. Franz'a da dinlenmeye gittiğini anlatıyor, ci-

ğerleri iyi değil. Gerçekten de hiç sağlıklı görünmüyor. Franz da ona, kızının ortadan kaybolduğunu söylüyor, ne de olsa tanışıyorlardı. Fakat ağzından kaçırıp hiç kimseye anlatmasın, bazı insanlar çok gülerler bu işe. "Hele Reinhold'a filan hiç anlatmak yok, ne de olsa onunla eskiden bazı işler çevirmiştik. Kızın beni bırakıp gittiğini duyarsa gülmekten kırılır. Hayır, başkası filan yok," diyor Franz ve gülümsüyor. "İstemiyorum da." Alnında kırışıklıklar var, gülümsemesi de biraz hüzünlü, dudaklarını büzüyor.

Kent o günlerde çok hareketli. Tunney dünya şampiyonluğunu yitirmedi, fakat Amerikalıların pek hoşuna gitmiyor, ne de olsa bu adamı sevmiyorlar. Yedinci, sekizinci ve dokuzuncu rauntlarda yere düşmüştü, fakat sonunda kaybeden Dempsey olmuştu. Bu ünlü boksörün en son büyük maçıydı. 23 Eylül 1928, Saat 4.58'de. Köln ile Leipzig arasında yeni bir uçuş rekoru kırılıyor. Portakallarla muzlar piyasada birbirleriyle çarpışıyor, tam bir ekonomi savaşı. Berlinli iki kürekçi Tuna'da boğulur ya da Nungesser Beyaz Kuş'uyla İrlanda'da düşerse ne olur? Hiç. Yazar gazeteler, satarlar sokakta bağıra bağıra, tanesi 10 feniğe, gelip geçenler alır, şöyle bir bakar, atar ya da bir yerde bırakır. Macar başkanını az kalsın linç edeceklerdi, otomobiliyle bir çocuğu ezdi diye. Eğer adamı linç etselerdi gazete başlıkları mutlaka şöyle olurdu: "Macar başbakanı Kaposvar kenti yakınlarında linç edildi." Belki bazı kişiler buna güler, fakat çoğunluğu, şöyle yüzde seksen kadarı, biraz acır fakat bana ne, der ya da burada da böyle şeyler yapmalı, diye düşünürdü.

Berlin'de çok gülünüyor. Dobrin'de, Kaiser-Wilhelm Caddesi'nin köşesinde, üç kişi bir masada oturmuş. İriyarı bir adam, yanında dostu, etine buduna, şişmanca, bağıra bağıra gülen bir karı, bir de adamın arkadaşı. Onun anlattıklarını dinliyorlar, masanın hesabını da iriyarı olan adam ödüyor.

Arada sırada da gülüyor. Fakat şişmanca karı, dostu orospu, ikide bir elini ağzına götürüp bağıra bağıra gülüyor: "Ne de ilginç!" Sonra yanındaki dostuna sokulup boynundan öpüyor, uzun uzun. Ötekinin bakıp düşündükleri umurunda bile değil. Sonra iriyarı adam anlatıyor, ötekiler gülüyor. Şaka yapıyorlar, ucuz espriler. Hepsi neşeli. Çorba içiyorlar, kadının dostu paraları ödüyor.

Sokaklarda insanlar dolaşıyor, ellerine ne geçerse çalıyor, bazılarına yetiyor, bazılarına hiç yetmiyor, yeni yeni planlar yapıyorlar. Büyük mağaza Hahn'da satışlar iyi gitmiyor, öteki mağazalarda ise fena sayılmaz. Çağırıyorlar müşterileri, çığırtkanlık yapıyorlar, kuşlar gibi ötüşüyorlar, ağaçsız ormanda kuş sesleri.

Ve ben döndüm arkama, gördüm olup biten bütün bu haksızlıkları, güneşin altında. Haksızlığa uğramışların, teselli edilemeyenlerin gözyaşlarını gördüm. Ve onlara haksızlık yapanlar, onlar çok güçlü. Övdüm ölüleri, çoktan ölmüşlerdi.

Övdüm ölüleri. Her şeyin gelir zamanı, dikmenin ve parçalamanın, saklamanın ve fırlatıp atmanın. Övdüm, ağaçlar altında yatan ve uyuyan ölüleri.

Eva yine geliyor. "Franz, niçin hâlâ bir şey yapmıyorsun? Üç hafta geçti, hiç ilgilenmiyorsun." "Hiç kimseye söyleyemem Eva. Sen biliyorsun, Herbert biliyor, bir de muslukçu. Başka hiç kimsenin haberi yok. Kimseye söyleyemem, gülerler bana. Kimseyi de şikâyet edemem. Eğer borç vermek istemiyorsan Eva... O zaman yine çalışmaya giderim." "Bana üzülmüyorsun gibi geliyor, nerede gözyaşları? Seni şöyle tutup sarsayım istiyorum be adam. Benim elimden bir şey gelse yapacağım." "Ben de."

Bir şeyler oluyor, suçluların arası açılıyor

Ekim başlarında Pums'un korktuğu başına geliyor, adamlarının arası açılıyor. Sorun para. Pums için önemli olan elde edilen malın satışı, devredilmesi. Reinhold ve ötekiler ise, Franz da tabii, malın elde edilmesinin önemine inanıyorlar. Malın soygundan sonra bölünmesini istiyorlar. Pums'un tekelcilik yaptığını iddia ediyorlar, kazancının çok yüksek olduğunu söylüyorlar. Soygun malını devralanlar veya mala yataklık yapanlar da Pums'tan başkasıyla çalışmak istemiyorlar. Pums'un adamları ondan ufak tefek bazı şeyler koparmalarına rağmen, daha büyük değişikliklerin olmasını istiyor. Bütün işin tam bir ortaklıkla yürütülmesi gerekli, diyorlar. Pums, ortaklık var ya, diyor. Ötekilerse buna pek inanmıyor.

Stalauer Caddesi'nde bir soygun. Pums daha önceki soygunlara katılmamasına rağmen o akşam birlik. Bir sargı bezi fabrikasına girilecek. Yapılan ön araştırmalara göre fabrikanın kasasında çok para var. Bu soygun biraz da Pums'a karşı. Mal yerine para alacaklar. Paranın bölünmesi, mal satışının bölünmesinden kolay. Alavere dalavere olmaz, Pums'un soyguna katılmasının nedeni de bu ya. Yangın merdiveninden iki kişi yukarı çıkıyor, sessiz sessiz büro kapısının kilidini söküyorlar, en önde muslukçu, bürodaki bütün dolap ve kasaları açıyorlar. Birkaç mark paradan başka bir şey yok, kâğıtlar, bir sürü pul, bir de koridorda iki varil benzin, işe yarayabilir, alalım. Sonra sıra büyük kasaya geliyor, muslukçu Karl, bunun da sırası mıydı, tam işe başlarken elini yakıyor. Reinhold uğraşıyor, başaramıyor. Pums deniyor, yine olmuyor. Zaman yitiriyorlar, durum tehlikeli olmaya başlıyor. Gitmeleri gerek, gece bekçisi gelebilir.

Öfkeleniyorlar, benzin varillerini açıp bütün eşyalara döküyorlar, lanet olası kasaya da, atıyorlar kibritleri her yana.

Biraz acele, Pums'un sırtını alevler yalıyor, koşuyorlar, yangın merdiveninden aşağı, sesleniyorlar: "Bekçi!" Pums kendini otomobile atıyor, ceketinin sırtı yanmış. Aklı başına gelsin, ne işi var burada? Belki bir daha bizi yalnız bırakır. Fakat şimdi para nerede, nereden bulacağız?

Pums keyifli, gülüyor. Mal maldır ve öyle kalacaktır. Önemli olan, işi yapmasını bileceksin. Pums'a istismarcı, dalavereci, para babası diyorlar, suratına karşı. Fakat yine de dikkat etmek gerek, fazla abartmayalım, bakarsın yeni ilişkiler kurar, başka adamlar toplar etrafına. Perşembe günü spor kulübündeki toplantılarında söz veriyor, elimden geleni yapacağım, istersenız yazılı hesaplar göstereyim size. Evet, bu adama bazı şeyleri kanıtlamak elimizde değil. Eğer inanmıyorsanız, onunla ortak çalışmak istemiyorsanız, diyecekler kulüpte, siz bilirsiniz. Adam elinden geleni yapıyor, ne yapalım ona biraz fazla kalıyorsa. Sizin de kızlarınız var, para kazanan. Herifçioğlu ne yapsın, evde bekleyen moruk karısı başında. İşte böyle... Ortaklık devam ediyor, zorla da olsa. Ne yapalım mecburuz, istismarcı, para babası bu herifle çalışmak zorundayız.

Stralauer Caddesi'ndeki soygunda beceriksizliğini göstermiş olan muslukçu Karl'a hepsi kızgın, bütün öfkelerini ondan çıkarıyorlar. Onun gibi beceriksiz herifle artık çalışmayacaklardı. Elini yakmıştı, doktordan doktora gidiyor, tedavi oluyordu. Hep iyi çalışmıştı, şimdi ise küfür işitiyordu.

Benim gibisine kızabilirler, diye düşünüyor, öfkeli öfkeli dolaşıp duruyordu. Çok iyi çalışmama rağmen işten çıkardılar, biraz içsem evde karı bağırıp çağırıyor. Yılbaşı gecesi eve geliyorum, kimse yok evde. Pis karı. Sabaha karşı dönüyor, ne yapmış, bir başkasıyla yatmış, aldatmış beni. Ne işim var ne de karım. Sonra o kızı tanıyorum, geliyor Reinhold köpeği alıyor elimden. Sonra... O benimdi, ona gitmek istemiyordu, benimle balodaydı, benimle gezintilerdeydi, ormanda, ağaç-

lıklı yollarda, nasıl da öperdi. Geldi herifçioğlu, alıverdi elimden, çünkü ben zavallının biriyim. Köpek herif aldı elimden ve boğdu o kızı, öldürdü. Katil herif, kız istemiyordu onu. Şimdi de hiçbir şey olmamış gibi ortalıkta dolaşıyor, ben ise yanık elimle doktordan doktora gidiyorum. Bir de kızı taşımasına yardım etmiştim ormanda. Çok anasının gözü, gözü dönmüş katilin teki o. Az kalsın bütün suçu üzerime alacaktım, böyle namussuz bir herifi kurtarmak için. İşte ben onun gibi öküzün biriyim...

Dikkat edin muslukçu Karl'a, herifin kafasında var bir şeyler

Muslukçu Karl önce şöyle bir kolaçan ediyor ortalığı, konuşacak birini arıyor. Günün birinde Tietz'in karşısındaki Aleksander Pınarı denen meyhanede oturuyor, masasında iki yatılı okul öğrencisiyle ne iş yaptığı bilinmeyen adamın teki. Söylediğine göre, ne iş bulursa yapıyor, gerçek mesleği ise araba yapımcılığı. İyi resim çizmesini de beceriyor. Oturmuşlar, hep birlikte kalın sosis yiyorlar, çene çalıyorlar. Genç arabacı cebinden çıkardığı not defterine küstah resimler çiziyor, kadınlar erkekler filan. Yatılı okul öğrencilerinin çok hoşuna gidiyor, muslukçu Karl adamın yaptığı resimlere bakıp, ne de güzel çiziyor, diye düşünüyor. Masadakiler kahkahalar atıyor, her iki öğrenci küstah mı küstah. Az önce Rücker Caddesi'ndeki baskında yakayı ele vermeden kaçmışlar. Keyiflerinin nedeni bu olacak, diye düşünüyor Karl, masadan kalkıp tezgâha gidiyor.

Aynı anda meyhaneye iki adam giriyor, sağa sola bakına bakına yürüyorlar, müşterilerden birine sokulup bir şeyler söylüyorlar, kimliğine bakıyorlar, sonra birden masaya gidi-

yorlar, iki öğrenciyle arabacı irkiliyor. Belli etmemeye çalışıyorlar, sakin sakin konuşuyorlar, herifler polis tabii, Rücker Caddesi'nden, bizi orada görmüş olacaklar. Arabacı hiçbir şey olmamış gibi resim çizmeye devam ediyor, polislerden biri ona bakıp fısıldıyor: "Polis." Kimliğini gösteriyor. Öteki de öğrencilere aynı şeyi yapıyor. Kimlikleri yok yanlarında, arabacı da hastalık sigorta kâğıdını çıkarıyor cebinden, bir de kızının yolladığı mektubu gösteriyor. Üçünün de gelmesi gerek Kaiser-Wilhelm Caddesi'ndeki karakola. Öğrenciler hemen konuşuyorlar, polisler Rücker Caddesi'nde onları görmediklerini söylediklerinde de çok şaşırıyorlar. Aleksander Pınari'nda kimlik kontrolü bir rastlantıydı. Keşke ağzımızı açmasaydık, diye düşünüyorlar. Polisler bu işe çok gülüyor. Biri omuzlarına vurup konuşuyor: "Okula dönünce müdürünüz çok sevinecek yaptıklarınıza." "Ah, o mu? O tatilde." Öteki odada arabacı başka polislere ifade veriyor, hiçbir suçu yok, adresi de doğru. Fakat böyle ellerinin yumuşak, narin olmasını polis pek anlamıyor, arabacı elleri böyle mi olur? Adamın ellerini ellerine alıyor, evirip çeviriyor. Ne de olsa bütün yıl çalışmadım, inanın bana. Biliyor musunuz siz benim için nesiniz? Söyleyeyim mi? Eşcinselin teki, anlıyor musunuz şimdi?

Bir saat sonra tekrar meyhaneye dönüyor. Muslukçu Karl hâlâ orada, uyuklar gibi masasında oturuyor. Arabacı yanma sokuluyor.

"Sen neyle geçiniyorsun?" Karl adama bu soruyu sorduğunda saat on iki. "Söyle, ne iş yapıyorsun?" "Ne iş gelirse onu yapıyorum." "Bana söyleyecek kadar güvenin yok galiba?" "Ne bileyim... Senin muslukçuluk yaptığın kadar ben de arabacılık yapıyorum." "Konuşma öyle. Bak ellerime, bazen tesviyecilik veya çilingirlik de yapıyorum." "Parmaklarını bu işleri yaparken mi yaktın yoksa?" "Parmaklarımın yanması pek işe yaramadı." "Kiminle çalışıyorsun?" "Çok şakacısın,

beni sorguya mı çekmek niyetin? Bir kulübe filan üye misin?" "Evet. Schönhauser'de." "Bovling kulübü değil mi o?" "Tanıyorsun demek." "Tabii. Sor bakalım dostlarına, muslukçu Karl'ı tanıyorlar mı? Duvarcı Paul da aranızda değil mi?" "Vay canına, onu da mı tanıyorsun? En iyi dostlarımdandır." "Birlikte Brandenburg'daydık." "Doğru, demek öyle. Sen bana acaba beş mark borç verebilir misin? Cebimde bir fenik bile param yok, ev sahibem kapının önüne koyacak, Augusten misafirhanesine gitmek istemiyorum, çok pistir hava orada." "Beş mark mı? Vereyim. Bütün istediğin buysa..." "Teşekkürler. Haydi seninle biraz da işlerden söz edelim, ne dersin?"

Arabacı tuhaf bir adam, bazen karılarla, bazen de oğlanlarla. Cebinde para olmadı mı da ya borç alıyor ya da çalıyor. Muslukçu Karl'la birlik oluyorlar, Schönhausser'deki kulüpten birini daha yanlarına alıp işe çıkacaklar. Hiç de fena olmaz. Önce motosiklet çalalım, hareket özgürlüğümüz olur, çevreyi daha iyi kolaçan edebiliriz. Hem sonra tek Berlin'de iş çevirmeye gerek kalmaz, gerekirse, iş çıkarsa taşraya da gidebiliriz.

İlk yaptıkları iş oldukça komik. Elsasser Caddesi'nde bir konfeksiyon mağazasını gözlerine kestiriyorlar. Bovling kulübünde de birkaç terzi var, malları onlarda saklayabilirler. Sonra gecenin üçünde gidiyor üçü Elsasser Caddesi'ne, duruyorlar mağazanın önünde. Gece bekçisi de orada, geziniyorlar kaldırımda. Arabacı yanına sokulup ne var bu mağazada, diye soruyor. Ötekiler de yanlarına geliyor. Konuşmaya dalıyorlar, konu hırsızlığa geliyor. Şu sıralar çok tehlikeli, diyor yaşlı gece bekçisi, hepsinin cebinde tabanca var, yakaladın mı da çekiverip tabancayı, vuruyorlar bekçileri. Peki, neler var yukarıda? Çok şey, mağaza dolu, ne istersen, erkek takımları, pardösüler. Öyleyse yukarı çıkıp bir bakalım, belki giyecek bir şey buluruz. "Siz çıldırdınız mı? Adamın başını derde mi sokacaksınız?" "Bunu da nereden çıkardın, niçin zorluk çıkaracakmışız? Ne

de olsa o da bizim gibi biri, kazancı da pek yerinde değil mutlaka. Ne veriyorlar sana meslektaş, buraya göz kulak ol diye?" "Onlar mı? Hiç sormayın daha iyi. İnsan altmışına gelmişse, cebine birkaç mark emeklilik parası giriyorsa ve yapacak pek işi de yoksa esirleri gibi kullanırlar onu." "Demiyor muyum, zavallı ihtiyar bütün gece duruyor burada, romatizması da var mutlaka, yazık. Savaşa da gitmiştiniz, öyle değil mi?" "Tabii, Polonya'daydım, siperlerde yatıp durmuştum." "Bizim gibi, kelle koltukta mı savaşacaktık? Fakat şimdi dikkat etmelisin meslektaş öyle değil mi? Herifin malları çalınmasın diye... Ne dersin komşu, çevirelim mi bir iş?" "Hayır, hayır... Ben korkarım böyle şeylerden. Hem beyefendinin dairesi yandaki binada, bakarsın bir şey duyar, uykusu pek derin değildir de..." "Biz hiç ses çıkarmayız, inan bana. Haydi gel, hep birlikte önce bir kahve içelim. Var mı odanda küçük ocağın? Biraz da sohbet ederiz. Yağlı domuz için ne üzüyorsun kendini!"

Biraz sonra oturuyorlar yukarıda, gece bekçisinin odasında, kahve içip çene çalıyorlar, usul usul. Biraz sonra ötekiler mağazaya girip işe yarar ne varsa topluyor. Yaşlı adam ikide bir kalkıp turunu atmak istiyor, olup biteni duymamış olayım, diyor. Fakat arabacı karşı çıkıyor: "Bırak alacaklarını alsınlar, sen duymadığına göre herifçioğlu nasıl duysun?" "Ne demek istiyorsun?" "Bırak şimdi bunları, dinle beni, bir fikrim var: Ben seni iyice bağlayacağım, hırsızlar yaptı dersin sonra, ne de olsa yaşlı adamın birisin, kendini koruyamıyorsun. Kafana bir örtü geçirsem sen ne olduğunu anlayana kadar tıkarım ağzına kumaş parçasını, bağlarım ayaklarını." "Hayır..." "Zorluk çıkarma şimdi. Şu kalantor, şu besili domuz için beyninin ortasına kurşunu yemek istemezsin, öyle değil mi? Haydi gel, kahvelerimizi içelim, ertesi gün de hesaplaşırız, nerede oturuyorsun, yaz bana bakayım adresini, payını alacaksın, yemin ederim." "Ne kalır bana dersin?" "100 mark garanti." "200."

"Anlaştık." Sonra birer sigara tüttürüp kahvelerini içiyorlar. Ötekiler malları getiriyor, taşımak için bir otomobil gerekli, muslukçu sağa sola telefon ediyor, şansları varmış, yarım saat sonra gelecek otomobil.

Sonra işin şakası: Yaşlı gece bekçisini iskemlesine oturtuyorlar, arabacı bakır bir tel alıp bacaklarını birbirine bağlıyor, pek sıkmadan. Adamın varisleri var, acımasın. Kollarını da telefon kordonuyla bağlayıp şakalaşmaya başlıyorlar. Kaç para istiyor, acaba 300 iyi mi, yoksa 350 mi isterdi? İçeri girip iki çocuk pantolonu alıyorlar, adamı karnından iskemleye sıkıca bağlıyorlar. Yeter bu kadar, diyor. Alay etmeye devam ediyorlar, yaşlı bekçi karşı çıkıyor, suratına birkaç tokat yiyor, bağırmak istiyor, kafasına bir pardösü geçiriyorlar. Sonra malı aşağı indiriyorlar, otomobile yüklüyorlar. Arabacı iki karton parçasına, "Dikkat, yeni bağlandı!" yazıp adamın önüne ve arkasına asıyor. Çekip gidiyorlar. Hiç bu kadar kolay para kazanmamışlardı.

Gece bekçisi korkmaya başlıyor, öfkesinden de patlayacak. Buradan nasıl kurtulacağım? Aşağı kapıyı da açık bıraktılar, şimdi ya başkaları da girip çalmaya kalkışırsa... Ellerini kurtaramıyor, fakat bacaklarındaki teli gevşetiyor. Bir de görebilsem. Sonra ayağa kalkıyor, kamburunu çıkarıp iskemle üzerinde önünü görmeden odada yürümeye başlıyor, tıpkı evini sırtında taşıyan bir sümüklüböcek gibi, kolları arkasından bağlanmış, onları kurtaramıyor, başına geçirdikleri pardösüyü de atamıyor. Sağa sola vura vura koridora açılan kapıya varıyor, fakat dışarı çıkamıyor. Öfkesinden sırtındaki iskemleyi kapıya çarpıyor. Bir iki adım geri çekilip bir daha vuruyor kapıya. Biri duyup gelmeli buraya, ele vereceğim köpek herifleri, görürler günlerini. Ve iki dakika sonra beyefendi uyanıyor. İkinci kattaki komşular da duyup geliyor. Yaşlı adam yere yuvarlanıyor, oturuyor iskemlesi sırtında, baygın. Ve her kafadan bir

ses çıkıyor, bağırıp çağırıyorlar. Soyguncular, hırsızlar, zavallı adamı, hem de onun gibi yaşlı birini bağlamışlar...

Soyguncular çok keyifli.

Ne gerek var Pums'a, ne gerek var Reinhold'a ve de öteki kokmuşlara?

Her şey yolunda gideceğe benziyor. Fakat sizin düşündüğünüz gibi değil...

Her şey yoluna giriyor. Muslukçu Karl yakayı ele veriyor ve gerçekleri anlatıyor

Reinhold, Prenzlauer Caddesi'ndeki meyhaneye girip muslukçunun yanına gidiyor, tekrar aralarına girmesini istiyor. O sıralar bir çilingire gerek var, fakat bir türlü bulamıyorlar, Karl yine bu görevi yüklensin. Arka odaya geçiyorlar, Reinhold konuşuyor: "Niçin gelmek istemiyorsun? Başka işler çeviriyormuşsun, kulağımıza geldi." "Benimle artık dalga geçmenizi istemiyorum." "Ne işler yapıyorsun şu sıra?" "Bu hiçbirinizi ilgilendirmez." "Cebinde mangiz var, belli oluyor. Fakat önce bizimle ortak çalışıp para kazanmak, sonra da birden çekip gitmek, olmaz öyle şey!" "Ne demek istiyorsun? Suratıma bağırıp çağırıyorsunuz, elinden bir şey gelmiyor, diye alay ediyorsunuz. Şimdi de kalkmış buraya gönderiyorlar seni: Haydi Karl gelmelisin!" "Evet, gelmelisin, elimizde başkası yok. Eğer gelmeyeceksen bizimle yaptığın işlerden kazandığın parayı geri ver, öyle canı çektiği zaman çalışanı sevmeyiz biz." "O parayı istiyorsan benden almaya çalışmalısın, Reinhold. Hem çoktan harcadım gitti." "Öyleyse şimdi geleceksin benimle." "Gelmeyeceğim ve bunu sana birkaç defa da söyledim." "Karl biliyorsun, istersek kemiklerini tek tek kırarız, seni canlı canlı açlığa terk ederiz." "Güldürme

beni. Keçileri kaçırdın galiba. Sen beni, istediğini yaptıracağın küçük domuz yavrusu filan mı sandın yoksa?" "Demek öyle. Haydi defol şimdi. Küçük domuz yavrusu musun değil misin, göreceğiz. Söylediğimi bir düşün, tekrar konuşuruz." "İyi."

Reinhold oturup ötekilere danışıyor, ne yapacaklarını. Çilingirsiz beceremezler işi. Aksine piyasa da çok iyi. Reinhold'un elinde iki sipariş var, Pums'tan habersiz yapmıştı. Sonunda karar veriyorlar, Muslukçu Karl'ı terleteceklerdi, dolandırıcının biri o, gerekirse kulüpten de atılacaktı.

Karl, kendine karşı bir şeyler hazırlandığının farkında. Franz'a gidiyor, o sık sık evde oturuyor. Franz ne olduğunu söylesin ya da bir fikir versin. "Straulauer Caddesi'ndeki işimizi berbat ettin, şimdi de yardım etmeye yanaşmıyorsun, olmaz böyle şey." "Ben Reinhold'la iş çevirmek istemiyorum, hepsi bu. Köpeğin biri o, senin haberin yok." "O iyidir." "Sen de öküzün tekisin, dünyadan haberin yok, gözlerin de kör." "Bırak şimdi böyle palavraları Karl, benim derdim bana yeter. Biz iş yapmak istiyoruz, sen bizi yarı yolda bırakıyorsun. Ve dikkat et, sana söylüyorum, başına bir şey gelecek." "Reinhold'dan mı? Bak nasıl da güldürüyorsun beni! Çenelerime ağrı girecek gülmekten. Karnımı tuta tuta gülüyorum. Ben de onun kadar güçlüyüm. Beni küçük domuz yavrusu sanıyor, fakat şimdilik çenemi tutmaya devam edeceğim. Gelsin bakalım." "Haydi git işine! Fakat benden söylemesi, dikkat et kendine."

Ve rastlantı mı ne, iki gün sonra muslukçu öteki iki adamıyla Frieden Caddesi'nde bir iş çevirirken yakayı ele veriyor. Arabacı da yakalanıyor, sadece erketede duran kaçıp paçayı kurtarıyor. Polis müdüriyetinde, Elsasser Caddesi'ndeki soyguna Karl'ın da katılmış olduğunu hemen ortaya çıkarıveriyorlar, ne de olsa kahve fincanlarında yeteri kadar parmak izi bulmuşlardı.

Ben niçin verdim yakayı ele, diye düşünüyor Karl. Polislerin kulağına nasıl gitmişti işi? Köpek Reinhold'un parmağı vardı bunda, mutlaka o haberdar etmişti polisi! Öfkesinden. Birlikte iş çevirmediğim için. Köpek herif beni ortadan kaldırmak istiyor, baldırı çıplak! Bize tuzak kuran mutlaka oydu. Bunun gibi bir serseri daha dünyaya gelmemiştir! Arabacıya gizli bir mektup yolluyor, Reinhold da suçlu, o da bizimle beraberdi. Koridorda karşılaştığı arabacı başıyla, evet, diyor. Daha sorgu yargıcının karşısına çıkmadan müdüriyette, "Reinhold da bizimle beraberdi, az önce kaçmıştı," diyorlar.

Daha o gün, öğleden sonra Reinhold'u yakalayıveriyorlar. Her şeyi inkâr ediyor, nerede olduğunu kanıtlayabilir. İki adamı sorgu yargıcının odasında görür görmez öfkesinden suratı kireç rengine dönüyor. Ve köpek herifler onun konfeksiyon mağazası soygununa da katıldığını ifadelerine yazdırıyorlar.

Yargıç anlatılanları dinliyor, karşısındaki adamların suratına teker teker bakıyor; var bunda bir iş, birbirlerini çekemiyorlar. Doğru, iki gün sonra kanıtlanıyor, Reinhold olay sırasında başka bir yerdeymiş, pek namuslu değil, fakat Frieden Caddesi'ndeki soygunla ilgisi yok.

Ekimin ilk günleri.

Reinhold'u salıveriyorlar. Fakat polisler artık biliyor, o temiz bir adam değil, peşini bırakmamalı. Öteki ikisini, arabacıyla Karl'ı sorgu yargıcı haşlıyor, saçma sapan şeyler iddia ettikleri için. Reinhold soyguna katılmadığını kanıtlamıştı. Susuyorlar.

Karl hücresinde oturuyor, öfkesinden çatlayacak. Kayınbiraderi, boşandığı karısının erkek kardeşi onu cezaevinde ziyarete geliyor. Araları iyi sayılır. Adam ona bir avukat buluyor, bu gibi cezai sorunlardan iyi anlayan birini. Adamı biraz dinledikten sonra soruyor ona, bir ölüyü toprağa gömerken yardım edilirse ne olur? "Niçin, nasıl?" "Ölmüş birisini bu-

lursanız ve onu gömerseniz?" "Saklamak istediğiniz birini mi, polisin vurup da yaraladığı, bulunmamasını istediğiniz bir insanı mı?" "Eh, onun gibi bir şey... Daha doğrusu kendi öldürmediğiniz ve saklanmasının doğruluğuna inandığınız birini. Başınıza bir şey gelir mi?" "Ne bileyim? Ölüyü tanır mıydınız ya da ölü toprağa gömülüp gizlenirse bundan bir çıkarınız olur mu?" "Hayır, çıkar filan söz konusu değil, sadece dostluktan. Buluyorsunuz ölüyü, uzanmış yatıyor, öldüğü ortaya çıksın istemiyorsunuz." "Polisler bulsun istemiyorsunuz, öyle mi? Fakat nasıl ölmüş bu kişi?" "Bilmiyorum. Ölürken yanında değildim. Başkasının işini görüyorum, fakat öldürürken yardım etmedim. Niçin, nasıl, haberim de yok. Sadece bana, tut ayaklarından, gömeceğiz, dendi." "Kim dedi bunu?" "Gömmeyi mi? Birisi işte. Benim bilmek istediğim, başım derde girer mi girmez mi, ölüyü gömmesine yardım ettiğim için?" "Nasıl söylesem... Anlattıklarınıza inanırsam başınız derde girmez, derim. Ya da çok az girer. Peki ama niçin yardım ettiniz?" "Söyledim ya, şöyle ayaklarından tutup çukura koydum... Hepsi o kadar. Dostum olduğu için yaptım, fakat ne öldürmesine yardım ettim ne de o kişinin ölüsünün saklanması benim çıkarıma oldu." "Kısacası teşkilatın emri üzerine işlenen cinayet gibi bir şey öyle mi?" "Eh, öyle bir şey." "Ne işin var böyle şeylerle be adam! Fakat ne istediğinizi yine de bilmiyorum." "Peki, peki avukat bey. Ben bilmek istediğimi şimdi öğrendim." "Olaydan bana biraz etraflıca söz etmeyecek misiniz?" "Hele önce şöyle iyi bir uyku çekeyim de..."

Ve Muslukçu Karl gece yatağında yatıyor, uyumak istiyor, sağına dönüyor, soluna dönüyor, bir türlü girmiyor gözüne uyku. Öfkesi sonsuz: Ben dünyanın en budala herifiyim, Reinhold'u ele vermek istemiştim, ancak o bunun çoktan farkına vardı, mutlaka şu anda Berlin'de değil, tabanları yağladı

bile. Ben ne budalaymışım! Onun gibi serseri, pis herif beni ele verdiriyor, bense... Görür gününü o, elime geçecek yakında.

Gece bir türlü bitmek istemiyor. Gömmeye yardım etmenin cezası ne olabilir ki, belki birkaç ay? O kadarı önemli değil, fakat ya ömür boyu verirlerse; bir daha çıkamaz dışarı, belki idama da yollarlar... Ne zaman gelecek şu sorgu yargıcı, saat kaç oldu? Reinhold ise kaçış yolunda, binmiş trene gidiyor. O serserinin yüzünden, diye düşünüyor. Biberkopf'u yalnız bırakıyorum, nasıl yaşamaya devam edecek, tek koluyla savaşta sakat kalanlara bile doğru dürüst baktıkları yok...

Sabah oluyor cezaevinde, Karl kapıya bir işaret koyuyor. Saat on birde yargıcın karşısına çıkarıyorlar. Adam oldukça şaşırıyor. "Onu gözünüze kestirdiniz galiba? Bu şimdi ikinci ihbarınız. Dikkat edin, ısırgan otlarının ortasına oturmayın sakın!" Karl her şeyi anlatıyor, nerede ve nasıl olduğunu iyice açıklıyor. Bunun üzerine öğle üzeri sorgu yargıcı, yanına güçlü iki polis alıp yola çıkıyor. Elleri kelepçeli Karl da aralarında oturuyor. Ormana gidiyorlar.

Tanıdığı, bildiği yollardan geçiyorlar. Güzel, buraları bir daha görmek. Fakat herifçioğulları kelepçelediler beni, tüymek mümkün değil. Tabancaları da bellerinde. Yapacak bir şey yok. Otomobil gidiyor, ağaçların arasından geçiyor, yüz seksen günüm senin olsun tatlı kız, otur kucağıma, senin gibi sevimli bir kız... Sonra o serseri, adına Reinhold denen, o yürüyor cesetler üzerinde. Fakat bekle, göreceksin gününü oğlum. Tatlı kız, nasıl da öperdim, ısırırdım dilini. Nereye gidelim, sağa mı sola mı, bana göre hava hoş, tatlı kız...

Varıyorlar küçük kente, kaplıca burası, sevimli bir yer. Parkın yanından geçiyorlar, yerlere sarı çakıllar dökmüşler taze. Bak şurada ötede, teraslı lokanta, oturmuşlardı orada üçü. Pi-

yano müziği, şarkılar... İsviçre'de ve Tirol'de insanlar ne mutludur. Tirol'de sıcak süt veren inekler vardır, İsviçre'de bakire kızlar! Sonra takmış koluna kızı, çekip gitmiş, ben de birkaç kuruş için buna göz yummuştum. Onun gibi bir serseriye satmıştım kızı, şimdi başıma geleni çekiyorum.

Geldik ormana, yapraklar sararmış, gür renginde. Hava güneşli, ağaçlar sallanmıyor. "Şuradan gitmeliyiz, cep feneriyle yolu aydınlatmıştı, şimdi tekrar bulmak kolay değil. Fakat görünce hemen tanıyacağıma eminim. Ağaçsız bir yerdi, tek bir çam duruyordu, yanında da bir çukur. "Buralarda çok çukur var." "Bir saniye, komiser bey, biz fazla yürüdük, lokantadan yirmi yirmi beş dakika ötedeydi. Bu kadar çok gitmemiştik." "Fakat çok hızlı yürüdüğünüzü anlatmıştınız." "Ormana. Caddede yavaş yürümüştük, dikkati çekmemek için."

Sonra buluyorlar ağaçsız yeri, tek başına duran çamı da. Her şey o günkü gibi. Ben seninim, yüreği parçalanmış, gözleri, ağzı da. "İşte kara çam. Burası."

Atlara binmiş adamlar gelmişti, küçük kahverengi atlarla gelmişlerdi ta uzaklardan. Yollarda sora sora varmışlardı büyük gölün kıyısına. İnmişlerdi burada atlarından, bağlamışlardı hayvanlarını meşenin gövdesine. Yerlere eğilip kalkmışlar, dualar okumuşlardı. Sonra kayıklara binmişler gölün ortasına gitmişlerdi. Şarkılar söylemişler, konuşmuşlardı sularla. Define aramıyorlardı bu gölde, tapıyorlardı büyük göle. Önderleri yatıyordu suların altında. Onun için gelmiş atlılar buralara ta uzaklardan.

Polislerin elinde kazma kürek var, Muslukçu Karl şöyle bir dolaşıp kazmaları gereken yeri gösteriyor. Başlıyorlar hemen kazmaya, toprak yumuşak, karıştırılmış, çam kozalakları çıkıyor ortaya. Muslukçu Karl çukurun kenarında duruyor, bakıyor ve bakıyor. Bekliyor. Buradaydı evet, burada olmalı, *buraya gömmüşlerdi kızı*. "*Ne kadar derindeydi?*" "*Yirmi beş*

otuz santim... Daha fazla değildi." "Çoktan bulmalıydık." Fakat buradaydı, devam edin kazmaya." "Kazmaya devam edin diyorsunuz fakat ortada ceset filan yok!" Toprak karmakarışık, yeşil ot parçaları çıkıyor, burada biri yakında çalışmışa benziyor. Karl kolunu ağzına götürmüş bakıyor, birazdan çıkar. Kokabilir, ne de olsa aradan birkaç ay geçti, yağmurlar da yağdı. Çukurdakilerden biri soruyor: "Ne renk bir giysi vardı üzerinde?" "Koyu renk bir etek, pembe bluz." "İpek mi?" "Olabilir, açık pembeydi." "Şöyle bir şey mi?" Adamlardan birinin elinde dantela parçası var. Çamura bulaşmış, fakat pembe rengi belli. Yargıca da gösteriyor: "Koldan olabilir." Kazmaya devam ediyorlar. Çukurda bir şey vardı, buna şimdi eminler. Karl sessiz sessiz bakıyor. Herifçioğlu tehlikeyi sezmiş, gelip cesedi çıkarmış mutlaka. Belki götürüp göle atmıştı. O her şeyi yapardı. Yargıç komiseri kenara çekip bir şeyler konuşuyor. Konuşma uzun sürüyor, komiser elindeki deftere not alıyor. Sonra otomobile doğru yürüyorlar. Adamlardan biri çukurun yanında kalıyor.

Yargıç yürürken Karl'a soruyor: "Siz geldiğinizde kız ölmüştü, öyle mi?" "Evet." "Bunu nasıl kanıtlayacaksınız?" "Niçin?" "Ya Reinhold, o öldürmüştü, derse?" "Ben sadece taşımasına yardım ettim. Kızı niçin öldüreyim?" "O hangi nedenle öldürmüşse siz de aynı nedenle öldürmüş olabilirsiniz." "Fakat akşamı kızla birlikte geçirmedim ki." "Fakat öğleden sonra birlikteydiniz, değil mi?" "Hepsi o kadar... Sonra Reinhold'la gitti ve giderken de yaşıyordu." "Bunu kanıtlamanız kolay olmayacak."

Otomobilde yargıç Karl'a tekrar soruyor: "Akşam neredeydiniz? Olaydan sonraki saatlerde neredeydiniz?" Lanet olsun, söyleyeceğim. "Bir yolculuğa çıkmıştım, bana pasaportunu vermişti, ben de ortadan kaybolmuştum." "İlginç. Fakat niçin yardım etmiştiniz ona? Dostluğunuz o kadar iyi miydi

ki?" "Evet. Fakat bana para vermişti, ben ne de olsa zavallının biriyimdir."

"Fakat şimdi artık dostunuz filan değil, yoksa başka para vermedi mi?" "O, benim dostum mu? Hayır, hayır yargıç bey. Niçin tutuklandığımı biliyorsunuz, şu gece bekçisi olayından. Dostum dediğiniz herifti beni ele veren."

Yargıçla komiser birbirlerine bakıyor. Otomobil son hızla gidiyor, şosedeki çukurlara gire çıka, sallanıyor. Yanlarından ağaç dizileri geçiyor, buralara da gelmiştik, yüz seksen günümü armağan ederim sana. "Aranızda bir şey mi oldu da dostluğunuz sona erdi?" "Evet, öyle sayılır. (Hayır, herif ağzımı arıyor, bizim gibisi düşmez tuzağa, dur bakalım...) Olay şu yargıç bey: Reinhold çok acımasız bir adamdır, beni de ortadan kaldırmayı planlıyordu." "Öyle mi? Peki, ne yaptı ki?" "Bir şey yapmadı, fakat sözlerinden anlıyordum." "Hepsi bu kadar mı?" "Hayır." "Anlatın öyleyse."

Kızın cesedi iki gün sonra çukurdan bir kilometre ötede bulunuyor. Gazetelerin yazdığına göre iki bahçıvan çırağı hemen polise gidip birkaç gün önce çok ağır bavul taşıyan bir adamı ormanda gördüklerini anlatıyor. Acaba ne taşıyor, diye birbirlerine sormuşlardı. Sonra adam bir çukurun kenarına oturmuş dinlenmişti. Aradan yarım saat geçtiğinde tekrar oraya geldiklerinde adamı gömleğinin kollarını sıvamış oturur görmüşlerdi. Fakat bavul gözlerine ilişmemişti. Adamı tarif ediyorlar, 1.75 boyunda, geniş omuzlu, siyah şapkalı, açık gri yazlık giysili, ceket pötikare, yürürken ayağını hafif sürüyor, alnı yüksek, kırışık içinde. İki genç bahçıvanın gösterdiği yerde bir sürü çukur var, polis köpeklerinin de pek yardımı olmuyor. Bunun üzerine çevredeki bütün çukurlar açılıyor ve birinde kahverengi, iplerle bağlanmış büyük bir karton bulunuyor. Polisler kartonu açıyorlar ve kadın giysile-

riyle karşılaşıyorlar. Yırtık bir gömlek, uzun çoraplar, kahverengi, eski bir pamuklu giysi, kirli mendiller ve iki diş fırçası. Karton ıslak, fakat parçalanmamış, çukura yeni gömülmüşe benziyor. Polisler biraz şaşkın. Öldürülen kadının giysileri pembe değil miydi?

Ve biraz sonra bir başka çukurda bavulu buluyorlar, ceset içinde, büzülüp oturmuş. Kalın jaluzi sicimleriyle bağlanmış. Akşama doğru Berlin içindeki ve dışındaki karakollara haber yollanıyor, aranan katilin tarifi yapılıyor.

Reinhold emniyet müdürlüğünde ifadesi alındığında hemen anlamıştı, çanların kimin için çaldığını. Herifçioğlu böyle yapmakla Franz'ı da batağa çekiyor. O da yapmış olabilir, diye düşünmez miydi polisler? Muslukçu Karl söylediklerini nasıl kanıtlayacaktı? Beni ormanda görmüş olacaklarını sanmıyorum. Belki lokantada ya da gezinirken gören olmuştu, fakat bu o kadar önemli değil. Franz da ortadan kaybolmalı, başı belaya girmeden.

Reinhold o gün öğleden sonra doğru Franz'a gidiyor. Evinde oturuyor. Muslukçu Karl bizi ele verecek, kaybol ortadan. Ve Franz on beş dakikada bavulunu topluyor, Reinhold yardım ediyor, birlikte Karl'a küfürler, sonra Eva, Franz'ı, Wilmersdorf'daki eski tanışlarından Toni'ye götürüyor. Reinhold da aynı otomobille Wilmersdorf'a gidiyor, orada kendine bavul satın alıyor, yurtdışına gideceğini söylüyor. Dükkândaki en büyük bavulu seçiyor, taşıyabileceği en büyük bavulu alıyor, tahtadan. Hamala taşıtmam, onlara güven olmaz, bakarsın ele verirler filan. Yeni adresimi sana bildiririm Franz, hoşça kal Eva...

Prag'da korkunç kaza, 21 ölü bulundu, 150 kişi enkaz altında. Bu toprak ve beton yığını birkaç dakika önce yedi katlı yeni bir yapıydı, şimdiyse altında bir sürü ölü ve yaralı

var. Betonarme yapının toplam ağırlığı 800.000 kilo, yerle bir oldu. O caddede görevli polis memuru yapıdan gürültüleri duyunca yayaları ikaz etmiş, yanından geçmekte olan tramvaya da atlayarak imdat frenini çekmişti... Okyanusta hava durumu şöyle: Birbiri ardından gelen alçak basınç alanları Kuzey Amerika'dan doğuya fırtına getirmekte. Orta Amerika'yla Grönland ve İrlanda arasında ise yüksek basınç alanı sıkışmış... Gazetelerde sayfalar Graf Zeplin'in yeni yolculuğuna ayrılmış. Zeplinin bütün konstrüksiyonu, baş pilotun özgeçmişi ve kişiliği, yolculuğun ne ölçüde başarılı olacağı, hepsi gazete haberlerinde. Her şey bütün ayrıntıları ve Alman kusursuzluğuyla yapılıyor. Uçaklar için ne kadar reklam yapılmaktaysa da, zeplinin geleceğin hava taşımacılığında önemli bir rolü olacağına inanılmakta. Fakat zeplin havalanmıyor, Eckener yok yere kaza olsun istemiyor.

Bavul açılıyor, içinde kız. Bernau'lu bir tramvay biletçisinin kızıydı. Üç kız kardeştiler, anaları kocasını ve evini terk edip gitmişti, nedeni bilinmiyordu. Kız çoğu zamanını evde tek başına geçirirdi. Bazı akşamlar Berlin'e iner, dansa giderdi, Lestmann'a ya da karşısındaki lokale. Arada sırada tanıdığı adamlarla otele girer, saat çok geç olunca da eve dönmeye korkar, Berlin'de kalırdı. Sonra günün birinde Eva'yı tanımış, yaşamı da bilindiği gibi değişmişti. İlk zamanlar dostlarını değiştirip durmuş, fakat sonunda tek erkeğe bağlanmıştı. O erkek tek kolluydu, güçlüydü, onu sevmiş, yaşamının sonuna kadar onun yanında kalmıştı. Kötü, çok üzücü olmuştu kızın sonu. Niçin, niçin, ne yapmıştı, neydi suçu? Bernau'dan gelmiş, Berlin girdabına düşmüştü. Günahsız değildi tabii, fakat içten ve sönmeyen bir sevgiyle bağlanmışta erkeğine, ona pervane oluyordu. Ormana gitmişti, onu korumak için. Öldürülmüştü, boğulmuştu, yaşamı sona ermişti...

Boynundan ve yüzünden izler alınıyor, alışılmış bir polisiye olayı. Sonra balmumundan kalıbını da çıkarıyorlar, normal renklere boyuyorlar, canlı gibi görünüyor. Kızın yüzü ve boynu bir dosya dolabına kaldırılıyor. Gel, gel benimle, biraz sonra evdeyiz. Sen teselli et beni, ben seninim. Camın arkasında duruyor, parçalanmış yüzü, parçalanmış yüreği, parçalanmış gülüşü... Teselli et beni, gel bana...

Ve döndüm arkama, gördüm bütün haksızlıkları, güneşin altında olup bitenleri

Franz, niçin iç geçiriyorsun, söyle Franz? Niçin Eva hep yanına sokulup ne düşündüğünü sormalı? Yanıt almıyor senden, sana ne olduğunu, niçin üzüldüğünü öğrenemeden dönüp gidiyor. İçine kapanıksın, gizleniyorsun perde arkasına, ufalıyorsun, küçük adımlarla yürüyorsun, niçin? Sen tanıyorsun yaşamı, daha dün geldin dünyaya. İyi koku alır burnun, bazı şeyleri de iyi sezersin. Şimdiyse hiçbir şeyi görmüyorsun, işitmiyorsun fakat farkındasın olup bitenin, ancak oraya bakmaya cesaret etmiyorsun. Şaşı gibi bakıyorsun, dişini sıkıyorsun, kaçıp gitmiyorsun. Korkmuyorsun, bazı şeylere karar verirsen, dayanıp dayanamayacağına emin değilsin.

Ne ıstırap çekmişti Eyüp... Saba'dan düşmanlar gelmiş, çoban kadını öldürmüştü. Tanrı'nın ateşi inmiş gökten, yakmıştı koyunları ve çobanları, Kaideliler öldürmüştü develerini ve onları güdenleri, oğulları ve kızları en büyük erkek kardeşlerinin evinde oturuyordu, çölden bir rüzgâr gelip evin dört duvarını yıktığında, oğullarını öldürdüğünde.

Bu kadarı da çoktu, fakat yeterli değildi. Eyüp giysisini yırtmıştı, ellerini ısırmıştı, saçlarını yolmuştu, üstüne başına toprak atmıştı. Yetmemişti. Ayak tabanından kalçalarına kadar

çıbanlar sarmıştı vücudunu, yerde toprakta oturuyor, çıbanlarından cerahat akıyordu. Cam kırıkları alıyordu eline, yaralarını kazıyordu.

Dostları geliyor, bakıyorlardı ona, çok uzaklardan geliyorlardı, teselli ediyorlardı onu, ağlayıp sızlıyorlardı. Çok zor tanıyorlardı Eyüp'ü, öylesine berbattı. Yedi oğlu ve üç kızı, 7000 koyunu, 3000 devesi, 500 çift öküzü, 500 eşeği ve sayısız hizmetkârı olmuş bu insan.

Sen bu Eyüp kadar yitirmedin Franz Biberkopf, başına gelenler de yavaş yavaş geldi. Sen de olup bitenlere adım adım yaklaşıyorsun, kendi kendine binlerce söz veriyorsun, kendi kendini pohpohluyorsun. Sen kararlısın, mutlaka yapacaksın, yaklaşacaksın olaya. Sadece kıyısına mı? Hayır, hayır bu kadarı yeterli değil. Sen kendi kendini teselli ediyorsun: Haydi gel, diyorsun, bir şey olacağı yok, kaçınma artık. Fakat içinde yine de bir duygu var, gerçekten istediğinden emin değilsin. İç geçiriyorsun: Kendimi nasıl koruyacağım, kör talih geliyor üzerime, nereye tutunayım? Yaklaşıyor! Sense üzerine yürüyorsun, sümüklüböcek gibi. Korkak değilsin sen, senin sadece güçlü adalelerin yok, senin adın Franz Biberkopf, sen bir kobrasın. Bak, gör, nasıl da yaklaşıyor o, sürüne sürüne, santim santim, karşısında duran ve her an saldırmaya hazırlanan canavara.

Franz, sen ruhunun derinliklerine kadar yanacaksın! Bak, nasıl da sevinçli o orospu! Babil orospusu! Ve sonra geliyor yanına, yedi çanağı tutan meleklerden biri yanına ve konuşuyor: Gel, ben sana göstereceğim büyük Babil'i, suların kıyısında oturan. Oturuyor o kadın erguvan rengi bir hayvanın üzerinde, tutuyor altın bir tası elinde. Alnında bir ad yazılı, bir sır. Kadın sarhoş, azizlerin kanıyla.

Farkındasın onun, hissediyorsun onu. Acaba yeteri kadar güçlü müsün, yenilgiye uğramayacak mısın?

Wilmersdorfer Caddesi'ndeki bahçeli evin güzel, aydınlık bir odasında oturuyor Franz Biberkopf. Bekliyor.

Kobra yılanı çöreklenmiş yatıyor güneşte, ısınıyor. Canı sıkılıyor. O güçlü, bir şeyler yapmak istiyor, fakat yapamıyor. Bekliyor. Şişman Toni ona bir güneş gözlüğü vermişti, üzerime de yeni giysiler bulmalıyım, belki yanağıma da bir jilet atarım. Ne oluyor, dışarıda biri koşar adımlarla bahçeyi geçiyor? Çok acelesi var gibi. Bana geliyorsa, aceleye gerek yok. İnsanların canı bu kadar tez olmasaydı, bin kat daha uzun yaşar, daha çok başarılı olurlardı hayatta. Altı gün süren bisiklet yarışlarında da aynıdır, basarlar pedallara hiç durmadan, hiç dinlenmeden. Sakin olun, sabırlı olun, merak etmeyin süt kaynayıp taşmaz, bağıran bağırsın, umursama, ne anlıyor onlar...

Bir kulak kabartayım, kim bu gelen? Tanıyorum onu, bu ses yabancım değil. Bağırıp çağırma, ağlama ve yine ağlama. Vay canına, ne oluyor? Bir sürü düşünce kafamda. Gelen Eva.

Kapı açık. Eva duruyor kapıda, şişman Toni kollarını onun beline dolamış. Hıçkırma, inleme, ağlama. Ne oluyor kıza? Neler de düşünüyor insan o anda. Reinhold'un yatakta yattığı, kızının bağırıp çağırdığı günü. "Merhaba Eva. Hey Eva! Ne oluyor, neyin var? Kendine gel bakayım. Bir şey mi oldu? İnşallah kötü değildir." "Bırak beni." Nasıl da sesler çıkarıyor, dövüştü mü, yoksa birinden dayak filan mı yedi? Evet, Herbert'e anlatmış olacak, Herbert'in çocuktan haberi var. "Dövdü mü seni Herbert?" "Bırak beni, dokunma bana be adam!" Nasıl da bakıyor suratıma. Önce istiyor, şimdi de gelmiş, dokunma bana, diyor. Fakat niçin, ne oldu ki? En iyisi kapıyı kilitleyeyim, yoksa komşular dolacak içeri. Şişman kadın Eva'nın yanından ayrılmıyor, onu sakinleştirmek istiyor: "Haydi Eva, bak, biraz kendine gel, sakinleş lütfen. Söyle ne olduğunu, anlat bize. Hem Herbert de nerede?" "Sen de dokunma bana, burada duracağım, girmeyeceğim içeri!" "Haydi, gel lütfen. Bak şuraya oturalım, istersen kahve yapayım. Sen çık git Franz!" "Niçin gidecekmişim? Ben bir şey yapmadım ki!"

Eva birden gözlerini açа açа bakıyor, bakışları korkunç. Sanki karşısındakini yiyecekmiş gibi. Sonra haykırıp Franz'ın yeleğine yapışıyor: "O burada kalacak, o bir yere gitmeyecek, evden dışarı adım bile atmayacak! Anladın mı?" Haydi, ne oluyor? Çıldırdı mı bu karı nedir? Sonra Eva kanepeye oturuyor, yağlı Toni'nin yanına, tir tir titriyor. Yüzü gözü şişmiş, fakat onun durumunda bu normal. Karnındaki benden, fakat ben ona kötü bir şey yapmayacağım ki! Sonra Eva şişman Toni'ye sarılıyor, kulağına bir şeyler fısıldıyor. Toni'nin yüzü birden değişiyor, yumruklarını sıkıyor. Eva titreye titreye cebinden buruşmuş bir gazete parçasını çıkarıyor. Ne oluyor bu karılara, yoksa benimle alay filan mı ediyorlar, ne yazıyor gazetede? Acaba Stralauer Caddesi'ndeki soygundan haber mi var? Franz yerinden kalkıyor, bağırıyor, budala karılar. "Siz salaksınız. Ne numara yapıyorsunuz bana, yoksa aptal mı sandınız beni?" "Ulu Tanrım, ulu Tanrım... Hayır..." Şişman kadın oturduğu yerde söyleniyor, Eva hâlâ tir tir titriyor, sesini çıkarmıyor, inler gibi hıçkırıyor ve titriyor. Franz masanın üzerinden uzanıp şişman Toni'nin elindeki gazete parçasını kapıyor.

Yan yana iki fotoğraf, nedir bu, nasıl bir dehşet, ne iğrenç bir görüntü, korku... Bu... Bu benim, evet, evet... Fotoğraftaki benim. Niçin, fakat niçin, acaba Stralauer Caddesi soygunu nedeniyle mi, yoksa başka bir şey mi var? Korku, dehşet... Fakat Reinhold'un da fotoğrafı var, benim ve onun... Yukarıda iri harflerle CİNAYET yazıyor! Bir sokak kadını ormanda öldürüldü. Bernau'lu Emilie Parsunke! Benim kızım! Ne oluyor? Ben... Sobanın arkasında oturuyor bir fare, dışarı çıkmalı.

Gazete parçasını elinde sıkıyor. Düşer gibi koltuğa oturuyor, vücudu kasılıyor. Neler yazıyor gazete? Bir fare sobanın arkasında oturuyor...

Karşısındaki karılar ağızları açık, şaşkın şaşkın ona bakıyor, gözleri yaşlı. Ne olmuştu, cinayet, fakat nasıl? Benim kız...

Çıldıracağım, nasıl olur, ne demek bu? Elini masaya uzatıyor, bırakmış olduğu gazete parçasını alıyor, bir okuyayım: Ben, benim fotoğrafım ve de Reinhold'un. Cinayet, Bernau'lu Emilie Parsunke'ye, ormanda, ne işi vardı ormanda? Ne gazetesi bu? *Sabah Postası*. Elini açıyor, elini kapatıyor, gazeteyi tutuyor. Eva... Ne yapıyor Eva? Ona bakıyor, artık ağlamıyor da: "Franz?" Bir ses, konuşan bir ses... Yanıt vermeliyim bu karılara. Cinayet, nedir cinayet? Ormanda ölmüş, ben mi öldürmüşüm? Ben orada değildim ki, ben ömrümde gitmedim oralara, nerede bu orman? "Franz, haydi söyle bir şey, ne olur söyle!"

Franz Eva'ya bakıyor, gözlerini iri iri açarak, elinde gazete parçası. Başı titriyor, okuyor ve konuşuyor, kekeme gibi, sesi bir tuhaf çıkıyor, gacur gucur... Ormanda cinayet, Bernau'lu Emilie Parsunke, 12 Haziran 1908 doğumlu... "Benim kız bu Eva..." Yanağını kaşıyor, Eva'ya bakıyor, sanki uzaklara bakarmış gibi, bomboş. "Evet o, Eva. Ne... Ne diyorsun Eva? O artık ölmüş... Bunun için bulamamıştım." "Fakat senin de fotoğrafın var Franz." "Benim de mi?"

Elindeki gazeteyi kaldırıyor, bakıyor. Benim fotoğrafım.

Oturduğu yerde vücudu sallanıyor. "Ulu Tanrım, ulu Tanrım... Eva!" Kadın çok korkmaya başlıyor, bir iskemle alıp yanına oturuyor. Franz oturduğu yerde sallanmaya devam ediyor. "Ulu Tanrım, ulu Tanrım... Eva!" Ve sallanıyor. Ve oflayıp pufluyor. Sanki gülümsüyor. "Ulu Tanrım, ne yapacağız şimdi Eva? Ne yapsak acaba?" "Fakat niçin senin fotoğrafını basmışlar?" "Nereye?" "İşte şu gazeteye." "Ne bileyim ben. Ulu Tanrım, ne işim var benim bu gazetede? Hah, hah... Ne komik." Sonra birden ürküyor, başını çevirip Eva'ya bakıyor. Kadın memnun oluyor, bu bakışlar insancıl... gözlerinden yine yaşlar boşanıyor. Şişko karı da sızlanmaya başlıyor. Franz yanındaki Eva'ya sokulup kolunu sırtına koyuyor, elini de omzuna. Yüzünü kadının boynuna dayıyor, hıçkırmaya başlıyor:

"Ne oluyor Eva? Ne oldu benim kızıma? Öldü, fakat niçin, nasıl? Ortaya çıktı şimdi, beni bırakıp kaçmadı o, biri öldürdü onu Eva. Bizim kızımızı öldürdü biri. Fakat gerçek bu mu, söyle bana Eva. Hayır, de!"

Ve düşünüyor kızı, ruhunda bir şeyler yükseliyor, korkusu artıyor, dehşet sarıyor her yanını. Geliyor, yaklaşıyor ölüm. Elinde bir tırpan tutuyor. Eva yanındaki Franz'a bakıyor. Adamın çenesi oynuyor, dişleri gıcırdıyor. Eva tutuyor omuzlarını. Başı titriyor, sesi çıkmak istiyor, gacır gucur ediyor, kısılıyor, ağzından çıkmıyor.

Otomobilin altında yatmıştı, şimdi de öyleydi, bir taş ocağının ufalayan değirmeni gibi, ufalanıyorum, üzerimde ağır bir şey, kendimi koruyamıyorum, istediğimi yapamıyorum, istiyorum, fakat olmuyor, başaramıyorum, beni mahvediyor, demirden bile olsam parçalayacak.

Franz dişlerini gıcırdatıyor, homurdanıyor: "Bir şey olacak." "Ne olacak Franz?" Nasıl bir değirmen bu, çarklar dönüyor, bir yel değirmeni mi, yoksa bir su değirmeni mi? "Dikkatli ol Franz, seni arıyorlar." Yani ben mi öldürdüm onu? Ben... Yine titremeye başlıyor, suratının ifadesi değişiyor. Ben bir defa dövmüştüm onu, şimdi de öldürdüm sanıyorlar. Yoksa yıllar önce Ida'yı öldürdüğüm için mi? "Otur oturduğun yerde Franz, çıkma dışarı. Ne işin var ortalıkta? Seni arıyorlar, tek kolunla hemen bulurlar!" "Yakalayamazlar beni Eva. Eğer ben istersem beni kimse yakalayamaz. Ortalığı bir kolaçan etmeliyim, meyhaneye gitmeliyim, gazetelere bir göz atmalıyım." Eva'nın karşısında duruyor, suratına bakıp susuyor. Eva başını kaldırıyor, gözlerinde yaşlar. "Ne var Eva, niçin bakıyorsun bana öyle, bir şey mi var?" "Hayır, hayır..." Kadın hıçkırıyor ve ona sarılıyor. Franz, yüzünde bir gülümseme, kapıya doğru yürüyor, komodinin üzerinden şapkasını alıyor, dışarı çıkıyor.

Bak onların gözyaşlarına,
haksızlığa uğramışların ve
hiç kimsenin teselli etmediği insanların

Franz'da takma bir kol var şimdi. Takma el paltosunun cebinde, sol elinde bir puro. Franz Biberkopf'u yakalayamadılar, yakalanmak istemediği sürece de yakalayamayacaklar. Yanında hep iki melek yürüyor, biri sağında, biri solunda, hiç kimseyi yaklaştırmıyorlar ona.

Gazetelerde okumuştu olup biteni, Muslukçu Karl'ın onları ele verdiğini de. Niçin yapmıştı Karl bunu, bir türlü anlamıyordu. Kızını götürdükleri ormana o da birlikte gitmişti. Reinhold mutlaka güç kullanarak yapmıştı her şeyi. Bir otomobil almış, kızı içine atmış, yolda Karl da binmiş, kızı zorla ormana götürmüşlerdi. Evet, mutlaka böyle olmuştu. Belki her şeyi gecenin karanlığında yapmışlardı. Belki de daha yolda otomobilde boğazlamışlardı. Herbert soruyor: "Peki ama Reinhold niçin yaptı böyle bir şey?" "O beni de otomobilin altına atmıştı, biliyorsunuz. Fakat ben böyle yaptığı için kızgın değildim ona, insan hayatta bazı şeyleri öğrenmelidir, eğer öğrenmezse bilmez, hayat nasıldır. Birçok insan öküz gibi dolaşır durur, dünyadan haberi olmaz yaşamı boyunca. Hayır, hayır ben kızgın değilim ona. Benim hakkımdan gelememişti, fark etmişti bunu, onun için de kızımı kaçırdı ve cinayeti işledi. Fakat kızımın ne suçu vardı?" Ben gitmiştim onun evine ve bu çok yanlıştı, yanlıştı... Şimdi artık önemi yok, hiç önemi yok evine gitmiş olmanın...

Herbert gözlerini açıyor, Eva konuşamıyor. Herbert soruyor:

"Fakat niçin kıza olup bitenden söz etmemiştin?" "Benim hiç suçum yok, böyle şeyler engellenemez, insanın elinden

hiçbir şey gelmez. Beni de vurup öldürebilirdi, evine gittiğimde. İnanın bana, böyle şeyler engellenemez."

"Eğer ona biraz olsun geçmişten bahsetseydin kız bugün hayattaydı be adam!" "Benim hiç suçum yok. Kimin ne zaman ne yapacağını kestiremezsin." "Ben nasıl olduğunu ortaya çıkaracağım!" Eva yalvarıyor: "Karışma sen Herbert, ne olur. Ben çok korkuyorum." "Dikkat ederim, meraklanma. Önce bir öğreneyim, nerede gizleniyor. Bunu öğrendin mi yarım saat sonra polisler karşısında!" Franz elini sallıyor. "Herbert, karışma sen. O senin değil. Uzat bana elini..." Eva: "Uzat, Herbert. Sen ne yapacaksın Franz?" "O benim bileceğim iş..."

Odanın köşesine gidiyor, sırtını onlara dönüyor. Bir hıçkırma, inleme, ağlama işitiyorlar. Kendine ve kıza ağlıyor. Eva da başlıyor ağlamaya. "Cinayet" yazan gazete parçası duruyor masanın üzerinde. Öldürmüşlerdi kızı, üzerine çullanıp.

Övmüştüm ölüleri, çoktan ölmüş olan

Franz Biberkopf, akşamın geç saatlerinde sokaklarda. Bavyera Meydanı'nda beş serçe iniyor tepesine. Beşi de anasının gözü. Franz Biberkopf'u iyi tanıyorlar. Düşünüp taşınıyorlar, ona ne yapacaklarını, onu nasıl korkutacaklarını, onu nasıl şüphelendireceklerini, ayağına nasıl çelme takacaklarını.

Birincisi bağırıyor: Bakın, şurada yürüyor. Hele şu takma koluna bakın, savaşından vazgeçmiyor, tanınmak da istemiyor.

İkincisi: Bu şık herif neler de yapmıştır. Çok anasının gözü katilin biridir, derhal içeri tıkmaları gerek, hem de ömür boyu. Karının birini öldür, soygun yap, çal çırp, sonra bir karı daha gebert, daha ne istiyor bu herif?

Üçüncüsü: Hava atıyor, gösteriş yapıyor, suçu yokmuş gibi dolaşıp duruyor ortalıkta, kendini namuslu sanıyor. Hele ba-

kın bir şu serseriye! Polis gelirse başından şapkasını fırlatıp atacağız.

Birincisi tekrar: Onun gibi birinin yaşamasına ne gerek var? Dokuz yılımı geçirdim hapiste, az kalsın nalları dikiyordum. Çıkar şapkayı başından budala herif, gözlüğünü de çıkar at! Öküz herif, bir kere birin kaç ettiğinden haberin yok, gözlük takmış geziniyorsun. Kendini okumuş yazmış mı sandın yoksa? Dikkat et, nasıl ele geçirecekler seni.

Dördüncüsü: Böyle bağırıp durmayın. Ne yapacaksınız adamcağıza? Hele bakın ona, bir kafası, iki de bacağı var. Bizlerse küçük serçeleriz, yapsak yapsak başına pisleriz.

Beşincisi: Bağırın, çıkışın ona biraz. Onun aklı yerinde değil. Yanında iki melekle geziniyor, kızının da balmumu kopyası müdüriyette duruyor. Bir şey yapın ona. Haydi, bağırın!

Dönenip duruyorlar, kanat çırpıp bağrışıyorlar tepesinde. Franz başını kaldırıp bakıyor, düşünceleri karmakarışık. Serçeler öfkeli.

Berlin'de güz. Tauentzien Palas Sineması'nda *Fransisko'nun Son Günleri* oynuyor, Avcılar Gazinosu'nda elli güzel kızlık bir bale, bir leylak buketi verdin mi beni öpebilirsin. O günlerde Franz anlıyor, benim yaşamım sona erdi, her şey bitti benim için, yeter artık.

Tramvaylar geçiyor caddelerden, bir yerlere gidiyorlar, nereye gideyim, bilmiyorum. 51 numara Nordend, Schiller Caddesi, Pankow, Breite Caddesi, Schönhauser İstasyonu, Stettiner İstasyonu, Potsdamer İstasyonu, Nollendorf Meydanı, Bavyera Meydanı, Uhland Caddesi, Schmargendorf İstasyonu, Grunewald. Binelim bakalım. Merhaba, oturayım şuraya. Ve Franz bakıyor dışarı, kenti seyrediyor, izi kaybetmiş bir köpek gibi bakınıyor sağa sola. Nasıl bir kent burası, nasıl da kocaman? Nasıl bir yaşam var bu kentte ve onun nasıl bir yaşamı olmuştu bu kentin içinde? Stettiner İstasyonu'nda

iniyor, Invaliden Caddesi'ni geçip Rosenthaler Kapısı'na varıyor. Fabisch Konfeksiyon Mağazası, durmuştum önünde, bağıra çağıra kravat bağı satmıştım, geçen Noel'den az önceydi. Sonra 41 numaraya biniyor, Tegel'e gidiyor. Kırmızı duvarları kocaman demir kapıyı görür görmez Franz sakinleşiyor. Burası benim yaşamımın bir parçası, bakmalıyım ona, seyretmeliyim onu.

Duvarlar kırmızı, önünde ağaçlıklı cadde uzanıyor. Franz Biberkopf kırmızı duvarların karşısında duruyor, biraz sonra ağır ağır caddeyi geçip karşıdaki meyhaneye doğru ilerliyor. Duvarların ardındaki kırmızı yapılar titremeye, sallanmaya ve şişmeye başlıyor. Bütün pencerelerde tutuklular duruyor, kafalarını demir parmaklıklara dayamış. Saçlarını çok kısa kesmişler, görünüşleri acındırıcı, hepsi bir deri bir kemik, suratları renksiz, gözlerinde yaşlar. Katiller, hırsızlar, dolandırıcılar, ırza geçmişler, kalpazanlar bunlar. Şikâyet ediyorlar, renksiz suratlarıyla oturuyorlar hapishanede. Şimdi de benim kızımı boğdular.

Ve Franz Biberkopf kocaman hapishanenin çevresinde dolaşıp duruyor, biraz şaşkın, ne yaptığını bilmeden. Yapılar titriyor, sallanıyor ve ona sesleniyor. Tarlalar ötesinden, ormanlardan, ağaçlar arasından.

Caddenin ağaçları üzerinde. Franz Biberkopf geziniyor ve düşünüyor: Kızımı ben öldürmedim. Ben yapmadım böyle bir şey. Ne işim var benim burada? Yıllarımı geçirdim, onlar bitti, Tegel'le hiçbir ilişkim kalmadı. Nasıl oldu, haberim yok.

Saat akşamın altısı, diyor Franz kendi kendine, gideyim ona. Mezarını kazıp gömdükleri yere gitmeliyim.

Anasının gözü beş serçe yine geliyor üzerine, oturuyorlar bir telgraf direğinin tepesine, bağırıyorlar aşağı: Git ona, serseri herif, kendinde o yürekliliği buluyorsan. Utanmıyor

musun ona gitmeye? Çukurda yatarken bağırmıştı sana, çağırmıştı seni yardıma. Şimdi git de bak mezarına.

Ölülerimize huzur. 1927 yılında, ölü doğmuşların dışında, tam 48.742 insan ölmüştü. Bunlardan 4570'i veremden, 6443'ü kanserden, 5656'sı kalp yetmezliğinden, 4818'i damar tıkanıklığından, 5140'ı beyin kanamasından, 2419'u akciğer hastalığından, 961'i boğmacadan, 562 çocuk kuşpalazından, 123'ü kızıldan, 93'ü kızamıktan, 3640 bebek de çeşitli hastalıklardan. Aynı yıl içinde dünyaya 42696 insan gelmişti.

Ölüler mezarlıkta yatıyor, çiçekler arasında. Elinde sopasıyla mezarlık bekçisi dolaşıyor etrafta, kâğıt parçalarını topluyor.

Saat akşamın altı buçuğu, henüz aydınlık sayılır. Kayın ağacının önündeki mezarın üstünde genç bir kadın oturuyor. Kürk manto giymiş, şapkasız, başını önüne eğmiş. "Hiç konuşmadan öylece duruyor. Siyah deri eldivenli elinde bir zarf tutuyor. Franz alıp içindeki mektubu okuyor: "Artık yaşayamayacağım. Selam yollayın anne ve babama, tatlı çocuğuma da. Benim yaşamım ıstıraplarla dolu. Beni bu duruma düşüren Bieriger'dir. Artık sevinsin. Benimle bir top gibi oynadı, beni hep sömürdü. Çok büyük ve kötünün kötüsü bir insandı o. Onun yüzünden Berlin'e geldim, fakat o beni en mutsuz ve her şeyini yitirmiş bir insan yaptı."

Franz zarfı genç kadına uzatıyor. "Vah, vah... Benim kızım burada mı?" Üzülme, üzülme... Ağlıyor: "Vah, vah. Nerede benim küçük kızım?"

Şurada bir mezar daha, büyük ve yumuşak bir divanı andırıyor, üzerine okumuş yazmış olduğu belli bir profesör uzanmış, gülümseyerek Franz'a bakıyor: "Nedir seni böyle üzen oğlum?" "Kızımı görmek istemiştim. Onun için buradayım." "Bakın, ben artık bir ölüyüm. Yaşamı o kadar ciddiye alma-

malı, ölümü de. İnsanoğlu isterse her şeyi kolaydan alabilir. Yaşam bana yettiği ve hastalandığım zaman ne yaptım biliyor musunuz? Ölene kadar bekledim mi sandınız? Niçin bekleyecektim? Yatağımın kenarına bir morfin şişesi koydurttum. Sonra da müzik çalmalarını istedim, piyanoda en son caz melodilerini. Platon'dan okumalarını söyledim, *Şölen*'i, güzel bir konuşmadır... Bütün bunlar olup biterken de gizli gizli kendime morfin iğnesi yaptım. Öldükten sonra saymışlar, öldürücü miktarın tam üç katıymış. Piyanonun tıngırtısını, yaşlı Sokrates'in sözlerini duydum. İşte böyle, akıllı insanlar vardır, az akıllı insanlar da vardır..."

"Okudular mı, morfin mi? Fakat nerede benim kızım?" Dehşet... Ağacın dallarında bir adam asılı, karısı yanında duruyor, Franz yaklaştığında yalvarır gibi konuşuyor: "Çabuk gelin, kesin ipini. Mezarında yatmak istemiyor, hep ağaçlara çıkıp asılıyor..." "Tanrım, Tanrım, niçin böyle?" "Benim Ernst'im uzun süre hasta yatmıştı, kimse ona yardım edememişti, doktorlar da tedaviye yollamamıştı, numara yapıyor, demişlerdi. Günün birinde eline bir çiviyle çekiç alıp aşağı bodruma inmişti. Çekiç seslerini duymuş, herhalde bir iş yapıyor, demiştim kendi kendime. Çalışması iyi, evde böyle oturup sıkılacağına. Belki bir tavşan kulübesi yapıyor? Böyle düşünmüştüm. Fakat hava kararmış, Ernst yukarı çıkmamıştı. Korkmuş, bodrumun anahtarını aramıştım, her zamanki yerinde asılı değildi. Komşulara haber vermiştim. Onlar da polisi çağırmışlardı. Ernst'im duvara kocaman bir çivi çakmıştı, zayıf sayılırdı, fakat garantiye almak istemişti. Siz ne arıyorsunuz, genç adam? Niçin böyle hüzünlüsünüz? Siz de mi kendinizi öldürmek istiyorsunuz?"

"Hayır. Benim karımı öldürdüler, fakat mezarı burada mı bilmiyorum."

"Ah, öyle mi? Şöyle arkalara bakın, yenileri oraya gömerler."

Biraz sonra Franz yolun kıyısındaki boş bir mezarın başında duruyor. Eğiliyor yere, alıyor eline toprağı: Kızım, ne yaptık, biz, sana niçin yaptılar bunu, senin hiçbir suçun yok ki, tatlı kızım benim... Ne yapacağım şimdi ben, niçin beni de böyle bir mezara atmıyorlar, daha neler gelecek başıma?

Sonra ayağa kalkıyor, adımlarını zor atıyor, kendini toparlıyor, sallana sallana yürüyor mezarlar arasında.

Franz Biberkopf, bir kolu takma, dışarıda taksiye binip Bavyera Meydanı'na gidiyor. Eva çok uğraşıyor onunla, hem de oldukça çok. Günler boyu, geceler boyu. O yaşamıyor, o ölmüyor. Herbert pek uğraşmıyor.

Bir süre sonra kendine geliyor. Franz ve Herbert ava çıkıyorlar, Reinhold'un peşindeler. Silahlanıp her yerde Reinhold'u sorup soruşturan, onu yakalamak isteyen Herbert. Franz önce pek yanaşmak istemiyor, fakat sonra razı oluyor. Dünyada onu iyileştirecek belki de en son ilaç bu.

Kale çember içine alınmış, son hücuma geçiliyor

Kasım geliyor. Yaz çoktan bitti. Güzün yağmurlu günleri uzun. Yolların ateş gibi yandığı sıcak haftalar gerilerde kaldı. İnsanların ince giysilerle dolaştığı günler unutuldu. Üzerinde beyaz bir etek, başında dar bir kep vardı Franz'ın, kızın ormanlara gezmeye gidip de bir daha geri dönmediği o gün.

Berlin'de Bergmann davası görülüyor. Ekonomik yaşamda bir parazit, müthiş tehlikeli ve de insafsızın biri. Graf Zeplin Berlin üzerinde göründüğünde hava kapalı. Saat 2.17'de Friedrichshafen'den yükselirken ise yıldızların tek tek sayıldığı berrak bir gökyüzü vardı. Orta Almanya hava raporunu göz önüne alan pilot Stuttgart-Darmstadt-Frankfurt-

Giessen-Kassel-Rathenow rotasında uçmuştu. Saat 8.35'te Nauen'den, saat 8.50'de de Staaken'den geçmişti. Saat dokuza birkaç dakika kala kentin üzerinde görünmüştü. Yağmur başlamasına rağmen birçok yapının damı sevinç içinde zeplini karşılayanlarla dolmuştu. Graf Zeplin kentin doğusundan ve kuzeyinden geçerek saat 9.45'te Staaken üzerinde birinci iniş halatını atmıştı.

Franz ve Herbert Berlin'de kol geziyorlar. Eve pek uğradıkları yok. Franz daha çok erkek yurtlarına uğruyor. Selamet Ordusu'nun yurtlarına ya da August Caddesi'ndeki August yurduna sık sık girip çıkıyor. Dresdener Caddesi'nde Reinhold'la birkaç defa uğradığı Selamet Ordusu toplantı salonuna da gidip geliyor. Fröbel Caddesi'ndeki mülteci yurdunda da Reinhold'u arıyor. Orada birkaç gece kalıyor. Saç kesme on fenik, sakal tıraşı beş. Hep bir arada oturuyorlar, evrakları dolduruyorlar, ayakkabı ve gömlek alışverişi yapıyorlar. Sen burada daha yenisin galiba? Dikkat et üstüne başına, yoksa yarın sabah hiçbir şeyini bulamazsın, ağzındaki takma dişi bile. Vücuduna dövme yaptırtmak ister misin? Geceler sessiz, kara bir sessizlik var. Sadece horultular, sanki bıçkı makinesi hiç durmadan çalışıyor. Ben görmedim onu. Bimm, bimm, bimm! Bu da ne? Hapishanede miyiz? Kendimi bir an Tegel'de sandım. Uyandırılıyoruz. Saat altı. Sonra dışarı, karılar bekliyor, doğru kötü bir meyhaneye, para yemeye...

Reinhold yok burada. Saçmalık benim aramam, mutlaka yine karı peşinde. Elfriede, Emilie, Kareline, Lili... Kumralı, esmeri, sarışını.

Ve akşamları Eva karşısında Franz'ın donuk suratını görüyor. Adam ne okşamaktan ne de güzel sözlerden anlıyor. Yemeğini yiyor, çok az konuşuyor, kadeh kadeh içki, fincan fincan kahve boşaltıyor içine. Sonra kanepeye uzanıp ağlıyor ve ağlıyor. "Yakalayamayacağız onu. Ne yapsak acaba Eva?" "Bı-

rak artık Franz, kendini mahvediyorsun." "Neler yapıyorum, haberin yok Eva, düşünemezsin bile. Fakat ne yapsak da onu ele geçirsek. Ben onu yakalamalıyım. Bunun gerçekleşeceğini bilsem kiliseye gidip dizlerimin üzerinde dualar edeceğim."

Fakat gerçek değil bunlar, hiçbir şey gerçek değil, Reinhold'u yakalamak için yapılan bütün av da gerçek dışı. Her şey bir inleme, müthiş bir korku. Zarlar atılıyor ve o, zarların nasıl geleceğini biliyor. Her şeyin bir anlamı olacak, hiç beklenmeyen kötü bir anlamı. Bu saklambaç oyunu pek uzun sürmeyecek oğlum!

Reinhold'un evini gözlüyor, başka şeyi görmüyor, başka şeyi hissetmiyor. Evin önünden bir sürü insan gelip geçiyor, bazıları içeri giriyor. O da girip çıkıyor.

Yapı gülmeye başlıyor, karşıda duran Franz Biberkopf'u görünce. Sallanmak, sağdaki soldaki komşu yapılara onu göstermek istiyor. Şu durana bakın, başında bir peruka, ceketinin içinde takma kol. Herifçioğlunun suratı kıpkırmızı, içki dolmuş. Duruyor ve bir şeyler mırıldanıyor.

"İyi günler, sevgili Biberkopf. Bugün 22 Kasım. Hava hep yağışlı. Nezle mi olmak niyetin? Git bir meyhaneye konyağını iç, daha iyi olur."

"Verin bana onu!"

"Gir içeri!"

"Verin bana Reinhold'u!"

"Git Wuhlgarten'e, sen keçileri kaçırmışsın!"

"Verin bana onu!"

Franz Biberkopf bir akşam yapının içinde, bir şeyler yapıyor, gaz yağı tenekesi ve şişeler gizliyor.

"Çık dışarı, saklanma, pis serseri, gözü dönmüş köpek. Dışarı çıkacak kadar yürekli değilsin!"

Yapı: "Kime sesleniyorsun, o burada yok ki! Gel içeri, her yana bak."

"Her deliğe nasıl bakayım?"

"O yok burada. Evinde saklanması için deli olması gerek."

"Verin onu bana! Yoksa sizin için iyi olmaz."

"İyi olmazmış. Be adam, git evine, iyice bir uyu. Kafan yerinde değil, midene yemek girdiği de yok."

Ertesi sabah, gazetede dağıtıcısı kadının peşinden geliyor yine. Sokak lambaları onun hızlı hızlı yürüyüşünü görüyor. Sallanıyorlar: "Eyvah, eyvah. Yangın çıkacak!"

Dumanlar, küçük alevler çıkıyor deliklerden. Saat yedide itfaiye geliyor. Franz, Herbert'in odasında oturuyor, yumruklarını sıkıyor: "Ne sen biliyorsun ne de ben nerede olduğunu. Fakat şimdi kalacak evi yok, kendine bir başka yer arasın. Evet, ben çıkardım yangını."

"O çoktandır eve uğramıyordu ki be adam. Orada saklanacak kadar budala mı sanmıştın onu?"

"Orası eviydi, yakan da bendim. Göreceksin bak, şimdi nasıl gelecek oraya."

"Vallahi, bilmiyorum Franz."

Reinhold çıkmıyor ortaya. Berlin şangır şungur, Berlin yaşıyor, gürültülü. Gazetelerde yazmıyor onu yakaladıkları. Kaçtı, yurtdışına çıktı, bir daha ele geçiremezler onu.

Ve Franz, Eva'nın karşısında duruyor, sarsıla sarsıla ağlıyor: "Benim elimden hiçbir şey gelmiyor fakat dayanmalıyım. Herif kızımı boğdu, bu beni mahvediyor. Şurada eşek başı gibi duruyorum! Nasıl bir haksızlık, görülmemiş bir kötülük."

"Fakat Franz bu başka..." "Benim elimden bir şey gelmiyor. Ben mahvoldum." "Niçin Franz?" "Yapabileceğimi yaptım. Fakat böylesine bir haksızlık, böylesine bir kötülük!"

Yanında yürüyor iki meleği, adları Sarug ile Terah, konuşuyorlar birbirleriyle. Franz kalabalıkta ilerliyor, kalabalığın ortasında duruyor, hiç konuşmuyor, fakat melekleri onun için için ağladığını duyuyor. Polisler gelip geçiyor, tanımıyorlar Franz'ı. İki meleği yanı başında.

Niçin iki melek var Franz'ın yanında? Nasıl bir çocuk oyunu bu? İnsanın yanında melekler yürür mü hiç? 1928 yılında, Berlin Aleksander Meydanı'nda, eski bir katilin, yeni soyguncu ve kadın satıcısının yanında iki melek. Evet, bu Franz Biberkopf'un hikâyesi, güç ve gerçekçi varlığı aydınlanıyordu, yeni bir aşamadaydı. Franz Biberkopf doğruldukça, köpürdükçe her şey daha berraklaşıyordu. Aydınlık çok yakındı.

Melekler konuşuyor yanında, adları Sarug ile Terah. Franz, Tietz'in vitrinlerini seyrederken Sarug, Terah'a soruyor:

"Terah, eğer bu insanı tek başına bırakırsak ve o da yakayı ele verirse ne olur dersin?"

Sarug: "Bana kalırsa pek bir şey değişmez. Yakında ele geçecek bence, buna engel olmak mümkün değil. Biliyorsun, gitti o kırmızı binaya baktı, birkaç hafta sonra oraya girecek." Terah: "Sence yanında gezmemiz gereksiz mi?" Sarug: "Evet, bana öyle geliyor... Onu buradan alıp başka yere koymamıza izin verilmediğine göre." Terah: "Sen daha bir çocuksun Sarug. Bizim bu adamı buradan alıp başka bir yaşama götürmemizin ne faydası var? Bu adam yapabileceğini yaptı." "Peki, onu korumamızın nedeni nedir Terah, onun gibi normal bir insanı? Onu korumamızın nedenini anlamıyorum ben." "Normal bir insan... Ne demek bu? Bir dilenci normal de, bir zengin normal değil mi? Zengin yarın dilenci, dilenci de yarın zengin olabilir. Bu adam çok yakında görülecek, hissedilecek. Bak Sarug, çok yaşayan, çok tecrübe sahibi olan, zamanı gelince ölmeye eğilim gösterir. Artık yaşamak istemez. Hayat yolunu ölçmüştür ve yorulmuştur. Vücudu ve ruhu yorgundur, bitkindir. Anlıyor musun bunu?" "Evet."

"Fakat birçok şey yaşadıktan ve gördükten sonra dayanmak, tutunmak, aşağı inmek, ölmek istememek, yan gelip yatmak, upuzun uzanmak, hissetmek, kaçmak, ruhuyla karşı koymak hiç de kolay değildir. Sen Sarug, nasıl olmuştun,

neydin, ne oldun, benimle burada gezinip başka varlıkları koruyacak duruma nasıl geldin, bilmiyorsun." "Haklısın Terah, bilmiyorum. Belleğimi aldılar." "Yavaş yavaş dönecektir geriye. Kişi kendiliğinden güçlü değildir, bir şeyler yaşamış, başından bazı şeyler geçmiş olmalıdır. Güç elde edilmelidir. Sen nasıl elde ettin bilmiyorsun. Fakat şimdi buradasın ve başkalarını öldürebilecek şeyler senin için tehlike bile değil." "Fakat şu Biberkopf'un bize gereği yok diyorsun. Bizi başından savmak istiyor." "Bu adam ölmek istiyor Sarug. Hiçbir insan bu adımı atmamıştır, istemeden." "Peki, bu insanda ümit var mı sence?" "Evet, o henüz güçlü ve bitik değil. İki defa da karşı koymuştur. İşte bu nedenle biz onun yanında kalacağız, Terah. Senden rica ediyorum bunu." "Peki."

Yakışıklı genç bir doktor. Franz'ın karşısında. "İyi günler, Bay Klemens. Çıkın bir yolculuğa, ölüm olaylarından sonra olur böyle. Başka bir çevre aramalısınız kendinize, Berlin sizi çok sıkabilir, hava değişikliği gerek. Biraz eğlenip oyalanmak istemiyor musunuz? Siz baldızı oluyorsunuz değil mi? Kendisine eşlik edecek biri var mı?" "Gerekirse tek başıma da gidebilirim." "Gerekli, Bay Klemens, inanın bana. Yapabileceğiniz en iyi şey yolculuğa çıkmaktır. Tatil, sessizlik ve biraz da değişik yaşam. Biraz, fazla değil. Yoksa tam tersi sonuç alınır. Her şeyi ölçüsüyle yapmalı. Şu sıralar her yerde havalar henüz iyi sayılır. Nereye gitmek isterdiniz?" Eva: "Güçlendirici ilaçlar acaba... Lezithin filan... Sonra iyi bir uyku?" "Yazacağım, bekleyin. Örneğin Adalin." "Adalin verdim ona." (Zehir gibi bir şey, istemem.) "Öyleyse Phanodorm alın. Akşamları nane çayıyla bir draje. Çay iyidir, ilacın etkisi çabuk olur. Sonra gidin hayvanat bahçesinde gezinin..." "Hayır, ben hayvanları pek sevmem." "Öyleyse botanik bahçeye gidin. Hiç düşünmeden dolaşın." "Sinir ilacı yazın doktor bey, daha iyi." "Keyfi yerine gelsin

diye acaba afyon mu versem?" "Ben alkol alırım doktor bey." "En iyisi Lezithin almanız, yeni bir ilaç, tarifi içinde. Sonra kaplıcalara gidin, sinirlere iyi gelir kaplıcalar. Evde banyonuz var mı hanımefendi?" "Her şey var doktor bey." "Gördünüz mü yeni yapıların faydasını, kaplıcalara gitmeye gerek yok, evde yapabilirsiniz. Benim evimde yoktu, hepsini sonradan yaptırtmam gerekti, bir sürü para harcadım. Ne diyordum, evet, Lezithin ve banyo. İki günde bir öğleden önce, sonra masaj da gerekli, şöyle iyice bir yoğursun bütün adaleleri, kendinize gelmelisiniz." Eva: "Evet, çok haklısınız." "İyi bir masaj bakın size nasıl iyi gelecek, Bay Klemens. Ve sonra da çıkın bir yolculuğa." "Kolay olmayacak doktor bey." "Olacak, olacak. Öyle değil mi Bay Klemens?" "Ne?" "Dik tutun başınızı, alın ilacınızı günü gününe, iyice uyuyun, masajı da yaptırın." "Yapacağım, doktor bey. Hoşça kalın ve şimdilik çok teşekkürler!"

"İstediğin oldu Eva." "İlaçlarını alacağım." "Al bakalım." "Fakat sen bir süre evden dışarı çıkmayacaksın." "Peki, peki Eva."

Eva mantosunu giyip aşağı iniyor. On beş dakika sonra da Franz çıkıyor doktorun yanından.

Başlayan savaş. Gidiyoruz cehenneme, davullar ve trompetlerle

Savaş alanı çekiyor insanı, savaş alanı!

Gidiyoruz cehenneme, davullar ve trompetlerle. Bu dünyadan bize ne! Üzerinde ne var ne yok, hiç umurumuzda değil. Bütün insanları, erkekleri ve kadınları, cehennemlik ayaktakımlarıyla. Hiçbiri işe yaramaz, hiçbiri umurumuzda değil. Eğer bir kuş olsaydım, alırdım bir öbek pislik pençelerimin arasına, atardım tepelerine, uçar giderdim sonra. Eğer bir at,

bir kedi ya da bir köpek olsaydım atardım yine pisliği onlara, uzaklaşırdım hızla yanlarından.

Hiçbir şey olduğu yok şu dünyada, içip içip kafayı çekmeyi de hiç istemiyorum. Yapabilirdim, bütün gün içebilirdim, fakat sonra? Sonra bütün kötülükler yeni baştan başlardı, ben onlara dayanamazdım. Ulu Tanrı yaptı dünyayı, böyle diyor papazlar. Fakat onun yaptığı dünya papazların sandığından da güzel. Ve bütün bu güzelliklerin üzerine eğer canımız çekerse işeyebiliriz de, Tanrı bu izni verdi biz insanlara. Tanrı bize iki el verdi, bir de sicim... İstersek bütün kötülüklerin sonunu getirmek için. Neşelenin, keyfiniz yerinde olsun... Gidelim cehenneme davullar ve trompetlerle.

Reinhold'u bir ele geçirebilsem, bütün öfkem sona erecek. Onu yakaladığım gibi yapışacağım ensesine, kıracağım boynunu, son vereceğim hayatına. İşte o zaman kendimi rahat hissedeceğim, tamam, diyeceğim, hak yerini buldu ve iç huzuruna kavuştum. Fakat o köpek, beni bu duruma düşürmüş, benim kolumu koparmış, beni yine kötü yapmış o adam, şimdi İsviçre'de veya başka bir ülkede oturmuş sırıtıyor. Acınacak, zavallı bir köpek gibi dolaşıp duruyorum. Bana istediğini yaptı, hiç kimse yardımcı değil bana, polis bile. Hatta onlar beni ele geçirmek istiyor, sanki kızı öldüren benmişim gibi. O köpek yaptı bunu, beni de tuzağa düşürdü. Testi su yolunda kırılır. Ben çok şeye dayandım, çok şey yaptım, daha fazlasını yapamayacağım. Kimse kendimi korumadığımı iddia edemez. Fakat her şeyin de bir ölçüsü var. Reinhold'u öldüremeyeceğim için de belki kendi yaşamıma son veririm. Gidiyorum cehenneme, davullar ve trompetlerle...

Kim bu? Aleksander Caddesi'nde bir bacağını ötekinin önüne atarak ağır ağır yürüyen bu adam da kim? Kim ola-

cak, adı Franz Biberkopf onun. Başından neler geçti, haberiniz var. Katilin biri, pezevengin teki, zavallı, şanssız bir insan, şimdi sıra ona gelmiş. Lanet olsun, ona vurmuş yumruklarla! Vurdular ona, bıraktılar onu, bir yara açılmıştı, iyileştirmişti o yarayı. Değişmemişti Franz, eskisi gibi kalmıştı ve devam etmişti... Şimdi, şimdi yumruklar inip kalkıyor, kocaman kocaman yumruklar. Franz küçük adımlar atıyor ve biliyor: Yaşamım artık benim değil. Ne yapacağım bilemiyorum. Franz Biberkopf bitti, sonu geldi.

Kasım, akşamın dokuzu. Münz Caddesi'nde birtakım insanlar dolaşıp duruyor, gürültü var, tramvayların ve otobüslerin, gazete satanlar da bağırıyor, ellerinde coplar, polisler geziniyor.

Landsberger Caddesi'nde dizi dizi insanlar, ellerinde kırmızı bayraklar bağırıyor: Uyanın, bu dünyanın lanetlenmişleri!

Mokka Fix Aleksander Caddesi'nde, çok iyi cins purolar, leziz biralar, her türlü iskambil oyunu yasaktır, sayın müşterilerimizden gardıroba bıraktıkları giysilerine dikkat etmelerini rica ederiz, kaybolan eşyaların sorumluluğunu almayız. Kahvaltı sabah altıdan öğle bire kadar 75 fenik. Bir fincan kahve, rafadan iki yumurta ve bir dilim tereyağlı ekmek.

Franz, Prenzlauer Caddesi'ndeki küçük kahveye girip oturuyor. Onu görenler neşeyle sesleniyor: "Sayın Baron!" Başından perukasını çekip alıyorlar, Franz da takma kolunu çıkarıp masaya koyuyor, bir bira ısmarlıyor, paltosunu da çıkarıp atıyor bir kenara.

Üç adam var orada, suratları renksiz, hükümlü bunlar, hapisten tüymüş olacaklar, hiç susmadan konuşup duruyorlar.

Yine susamışım, boğazım kupkuru, diyorum ki kendi kendime, uzağa gitmeye ne gerek var, bak şurada bir bodrum katı, Polonyalılar kalıyor orada, gidip gösteriyorum onlara salamlarla sigaraları, sormuyorlar nereden bulduğumu, satın

alıyorlar, karşılığında içki veriyorlar bana, bütün malı oraya bırakıyorum, içkileri alıp gidiyorum. Ertesi sabah, evden çıktıklarını görünce de iniyorum aşağı bodruma, açıyorum dolapları, her şey daha orada, benim salamlarla sigaralar, alıp tüyüyorum. Ne iyi bir ticaret, öyle değil mi?

Polis köpekleri mi, ne yapabilir onlar? Biz de beş adam duvarı geçip kaçmıştı da kimse farkında bile olmamıştı. Nasıl mı, bak, iyi dinle beni. Duvarların iki yanı da çelik kaplı, şöyle sekiz milimetre filan. Fakat herifler duvarın altından kaçmıştı, toprağı kazıp hep akşam çalışmışlardı. Sonra polisler gelmiş, duymanız gerekirdi, demişlerdi. Biz mi? Biz uyumuştuk. Niçin duymamız gerekiyormuş, hem niçin bizim?

Neşe, gülmeler, bağıra bağıra neşeli bir şarkı masada...

Sonra tabii, kim geliyor, sayın komiser, hayır Sayın Başkomiser Schwab. Çok önemli biriymiş gibi atıp tutuyor ve diyor ki: Önceki gün bir şeyler gelmişti kulağına, fakat burada değildi, görev gereği bir yere gitmişti. Görev gereğiymiş! Bir şey oldu mu bu hep görev gereği bir yerlerdedirler. Bir kadeh daha getir, üç de sigara!

Genç bir kız uzun boylu adamın saçlarını tarıyor. Adam şarkı söylüyor: "Ah Sonnenburg, ah Sonnenburg!" Masadakiler bir an susuyor, o hemen devam ediyor: "Ah Sonnenburg, ne güzeldi yeşil yapraklı ağaçların, yirmi sekiz yazında. Berlin'de ve Danzig'de değildim, Konigsberg'de yoktum, ben neredeydim? Bilmiyor musunuz, ben Sonnenburg'da yatıyordum, Sonnenburg'da."

Ah Sonnenburg, ne güzeldi yeşil yapraklı ağaçların! Sen bir hapishanesin, hem de nasıl! Orada insanlık vardır sabahtan akşama, orada dövmezler insanları, orada haksızlık olmaz, yumruk vurmazlar, ıstırap çektirmezler, kötülük etmezler. Orada insana gereken her şey vardır, istediğini içer ve yersin, sigaranı da tüttürürsün.

Yataklarda rahat şilteler, kanyak, bira ve sigara. Yaşanır be orada, anlıyor musun? Gardiyanlar bizle dost, bizle el ele. Biz veririz onlara asker çizmeleri, onlar verir bize sigara. Dost, el ele. Birkaç gururlu arkadaş bizi ihbar etmek, jurnalcilik yapmak istiyor. Kırarız onların kemiklerini, akılları başlarına gelsin. Ya düşünüp taşınıp bizimle birlik olurlar ya da kim olduğumuzu görürler!

Müdür mü, o hiçbir şeyin farkında değil. Yakında adamın biri gelmişti, müfettiş mi ne, bütün hapishaneyi iyice bir gözden geçirmek niyetiyle, adama hiç yaramamıştı bu. Nasıl mı, nasıl mı olmuştu? Bak dinleyin. Oturuyoruz hep birlikte, kafaları çekiyoruz, kim giriyor içeri, söyle bakayım, kim giriyor?

Sayın bay müfettiş. Nedir bu, söyleyin, diyor. Şerefe, diyoruz. Sen çok yaşa sayın müfettiş! Al şu konyağı, otur yanımıza!

Ne diyor sayın müfettiş? Ben müfettişim! Duruyor karşımızda bağırıyor, ben müfettişim, diye. Hepinizi tıktıracağım içeri, hükümlüleri ve gardiyanları da. Bu hiç gülünecek bir şey değil! Göreceksiniz başınıza gelecekleri! Duruyor karşımızda, bağırıyor.

Ah, Sonnenburg, ah Sonnenburg, ne güzeldi yeşil yapraklı ağaçların! Adamı deli etmiştik, çekip gitmiş, öfkesini karısından çıkarmıştı.

Kahverengi pantolon ve siyah ceket. Adamın biri yanındaki paketi açıp içinden kahverengi bir hapishane ceketi çıkarıyor. Alın, çok ucuza, indirimli ceket, kim alıyor, bir konyağa veriyorum! Kime gerek şu aralar böyle bir ceket? Kahkahalar, gülüşmeler, masada neşe, haydi içelim hep birlikte! Bir çift keçe ayakkabı, tabanları hasır, hapishanelerde iyi işe yarar, özellikle de duvarlara tırmanıp tüymeye. Bir de battaniye, yok mu alan? Onu başgardiyana bıraksaydın be adam.

Garson kadın içeri giriyor, sessizce kapıyı kapatıyor: Böyle bağırıp çağırmayın, ön tarafta başka müşteriler de var. Adam-

lardan biri pencereye bakıyor. Yanındaki gülüyor: Pencereden olmaz. Koku aldık mı, bak... Masanın altına uzanıp yerdeki kapağı kaldırıyor: Aşağıda bodruma, oradan da komşu avluya, tırmanmaya filan gerek yok, hepsi düzayak. Dikkat et, şapkanı düşürme, yoksa dikkat çekersin.

Yaşlı bir adam homurdanıyor: "Söylediğin şarkı güzeldi. Fakat başka şarkılar da var. Onlar da fena değil. Hiç duydun mu şunu?" Cebinden bir kâğıt çıkarıyor, burışuk, yazı kötü: "Ölü hükümlü." "Fakat bu hüzünlü!" "Ne demek hüzünlü? Gerçek, hem de en az seninki kadar."

"Ölü hükümlü. Fakir, fakat neşeli, yürümüştü bir zamanlar, adaletin yollarında yürümüştü. Bütün iyi onun için kutsal, bütün kötü yabancıydı. Ancak yaşamının bir döneminde kötü ruhlar yakalamıştı onu, yapmadığı bir şeyle suçlanmış, polis hafiyelerinin eline düşmüştü. Bütün bağırıp çağırması, suçsuzum, demesi kurtaramamıştı onu, vurulmuştu zincirlere. Sonra akıllı yargıçlar kararı verdiklerinde suçsuzluğu ortaya çıkmıştı, fakat bunun artık yoktu önemi, onun bir defa kırılmıştı onuru. İnsanlık, insanlık niçin yaptınız bana bunları? Ben hiçbir zaman yapmadım ki haksızlık! Cezaevinin duvarları dışına çıktığında o artık bir yabancı gezgindi, tanımıyordu dışarıdaki dünyayı. Kendisi de değişmişti. Irmakların kıyısında yürüyordu, fakat karşıya geçmek istediği köprüler hep yıkılmıştı. Kimse ona ekmek vermek istemiyordu. Sabırsızdı, anlamıyordu insanları. Kendi kendine yardım etti ve ilk defa gerçekten suç işledi. Cezasını gördü, hem de ne ceza, toplum ahlakı ve töreler böyle gerektirir. Sonra yine dışarı atılan adım, soygunlar, cinayetler, kötülükler. Çıkmış ve yine geri dönmüştü, daha ağır suçlar omuzlarında. Cezası ömür boyu oldu. Artık şikâyet etmiyordu, azar işitiyor, tekmeleniyor, boyunduruk altına giriyordu. İnatla ve sesini çıkarmadan işini görüyordu, her gün yeni baştan, aynı şeyler. Gücü kalmamıştı,

ruhu olmayan bir ölü gibiydi. Şimdi yatıyor mezarın dibinde, hükümlünün en güzel koğuşunda. Hapishane çanları çalmıştı ardından, ayrılık selamlarını yollamıştı. Dünyanın yitirdiği ve hapishanede ölmüş bu insana."

Şarkılar, bağıra çağıra konuşmalar masada. Franz Biberkopf bir ara hafiften kestirmişti, şimdi canlı ve keyfi yerinde. Üstüne başına çeki düzen veriyor, kolunu takıyor. Kolu savaşta yitirmiştim, hep savaşta olur böyle şeyler. Savaş hiç sona ermiyor, insan yaşadığı sürece. Önemli olan ayakta durmasını becerebilmek.

Franz yerinden kalkıyor, demir merdivenden çıkıyor, kendini caddede buluyor. Dışarıda bir gürültü, bir sesler, hava da iyice kararmış. Prenzlauer Caddesi kalabalık. Franz karşıya geçiyor, Aleksander Caddesi'ne doğru yürüyor.

Aleksander Meydanı'nda duruyor emniyet müdürlüğü

Saat dokuzu yirmi geçiyor. Müdüriyetin girişinde birkaç insan durmuş çene çalıyor. Birbirlerine espriler anlatıyor, vakit geçiriyorlar. Gençten bir komiser geliyor, onlara selam veriyor. "Saat dokuzu yirmi geçiyor Bay Pilz, otomobil dokuzda gerekliydi diye dikkatlerini çektiniz mi acaba?" "Biraz önce yukarı yolladım bir arkadaşı, Aleksander kışlasına telefon etmesi için. Otomobili dün öğleden önce istemiştik." Bir başkası sokuluyor: "Evet, otomobil yoldaymış. Dokuza beş kala hareket etmiş, fakat yolu şaşırmış, hemen bir yenisini yolluyorlar." "Ne demek yolu şaşırmış? Biz de burada bekleyip duruyoruz." "Sordum, nerede kaldı otomobil diye. Karşımdaki, siz kimsiniz, dedi. Bay Pilz'in sekreteri, dedim ben de. Teğmen bilmem kimmiş. Bunun üzerine, teğmen bey komi-

serimin isteği üzerine arıyorum, dedim, biz dün, bu akşam dokuzda bir baskına gitmek için otomobil istemiştik, hatta bunu yazılı bildirmiştik. Rica etsem bakar mısınız, bu yazının alınıp alınmadığına? Görmeliydiniz, nasıl da davranışı hemen değişti, çok cana yakın konuşmaya başladı teğmen bey. Tabii efendim otomobil hemen yola çıkarıldı, fakat bir şanssızlık, yolu şaşırdı, falan filan..."

Otomobil geliyor. Erkek ve kadın polisler binip yerlerine oturuyorlar. Arkada büyük bir araç. Buna da biraz sonra Franz Biberkopf, elli erkek ve kadınla birlikte binecek. Melekleri artık yanında değildi, bakışları değişmişti, melekler dans edecekti, sayın baylar, sayın bayanlar, ister dindar, ister günahkâr olun, sizin başınıza gelecek bir şeyler...

Erkek ve kadın polislerin bindiği otomobil yola koyuluyor. Arkasından gelen bir savaş arabası değil, fakat savaşın ve hukukun arabası. İçinde sivil giyimli insanlar, karşılıklı sıralara oturmuşlar. Aleksander Meydanı'nı geçiyor, otomobiller ve taksiler arasından, hiçbir şey yokmuş gibi, sakin sakin. Aracın içinde oturanlar hiçbir şeyi umursamazmış gibi, ne de olsa her gün yaptıkları bir göreve gidiyorlar. Pipolarını içiyorlar, bazıları da purolarını, kadınlar aralarında konuşuyor. Hepsi hallerinden memnun, Landsberger Caddesi'ne sapıyorlar, arkadan dolanıp gidecekleri yere doğru yol alıyorlar. Çabuk görecekler işlerini, suçluları yakalayacaklar.

Rücker Caddesi'nin köşesinde iniyorlar, aracı bekletiyorlar. Hep birlikte ilerliyorlar, yokuş yukarı. Küçük cadde boş, hızlı adımlarla yaklaşıyorlar Rücker Meyhanesi'ne.

Kapıya birkaç nöbetçi, karşı kaldırıma bir nöbetçi, geri kalan herkes doğru içeri. İyi akşamlar, gülümsüyor garson, ne olacağını biliyoruz. Ne içerdi acaba efendiler? Teşekkür, pek zamanımız yok. Haydi bakalım al hesapları, sonra herkes müdüriyete! Gülüşmeler, karşı çıkmalar, böyle şey de olur muy-

muş, kendinizi ne sandınız! Küfürler, gülmeler... Aceleye hiç gerek yok, bak benim kimliğim yanımda, güzel, öyleyse yarım saat sonra yine buraya dönersiniz. Bana ne bundan, işim var. Kızma Otto, müdüriyeti gece ışıklandırmasıyla gezeceksin, hem de bedava. Haydi bakalım binin! Tıka basa dolu arabanın içi. Biri başlıyor şarkıya: Kim yuvarladı peynir tekerleğini istasyona? Ne de büyük bir küstahlık! Kafese koydular polisi, kızdırdılar, çünkü peynir tekerleğini istasyona yuvarladılar...

Araç hareket ediyor, içindekiler bakışanlara el sallıyor: Kim yuvarladı peynir tekerleğini istasyona?

Sonra, sonra her şey sanki kendiliğinden olup bitmişti. Gelin yürüyelim. Şık bir adam caddeyi geçiyor, selam veriyor, yakındaki karakoldan, sayın başkomiser. Bir binaya giriyor, peşinden gelenler sağa sola dağılıyor. Prenzlauer-Münz Caddesi köşesi.

Aleksander Pınarı dolu mu dolu. Cuma akşamı, cebine haftalığını koyanlar burada, yiyip içiyorlar, müzik çalıyor. Polisler ayakta duranları ite kaka tezgâha ilerliyor, başkomiser birinin kulağına fısıldıyor, müzik susuyor: Adam toplama, polis baskını, herkes müdüriyete gelecek. İnsanlar ayakta ve masalarda, gülüp geçiyorlar, kimse yerinden kıpırdamıyor, konuşmaya devam ediyorlar, garson da servisine. Koridorda üç kız, biri ağlamaya başlıyor: Ben eski oturduğum yerden ayrıldım, yeni ev sahibem de beni henüz muhtarlığa bildirmedi... Öyleyse bir geceyi müdüriyette geçirirsin, ne var bunda... Hayır, ben gitmeyeceğim, hiçbir polis dokunmasın bana, bırakın gideyim... Ne demek, bırakın gideyim. Bekleyin, birazdan gelecek polis arabası... Ne demek beklemek, yeteri kadar araba getirsenize. Benim işe gitmem gerek, şimdi kim verecek paramı? İnşaata gitmem gerek, sizin yaptığınız özgürlük kısıtlaması... Burada kim var, kim yok gelecek bizimle, anlaşıldı mı be adam! Öfkelenmenin hiç faydası yok, burada bir baskın

var, yapılması gerekli. Onların işi bu, yoksa ne yapacaklarını bilmiyorlar.

İnsanlar itile kakıla dışarı çıkıyor, polis araçları müdüriyete gidip geliyor, polisler bir dışarı, bir içeri. Kadınlar tuvaletinde bir haykırış, genç bir kadın yerde yatıyor, kavalyesi yanı başında, ne işi var bir erkeğin kadınlar tuvaletinde? Kızın bütün vücudu titriyor, görmüyor musunuz? Polisler gülümsüyor, gösterin kimliğinizi, peki, öyleyse kalın burada kızcağızın yanında. Kız bağırıyor, çırpınıyor. Göreceksiniz, polisler çekip gitti mi kalkacak ayağa, ikisi bir tango yapacak... Yine söylüyorum, bana dokunan yer çenesine yumruğumu. Kocaman meyhane yavaş yavaş boşalıyor. Dışarıda, kapıda duran bir adamı da götürmek istiyor polisler. Adam bağırıyor: Ben Manchester'da, Londra'da, New York'ta kaldım, sizin yaptığınız hiçbir büyük kentte başıma gelmedi, böylesi ne Manchester ne de Londra'da olur. Polisler onu da yola getiriyor.

Onu çeyrek geçe baskın hemen hemen sona ermiş, sadece arkalarda, merdivenlerin yanında, bir de köşe masalarda oturanlar var. İçeri bir adam giriyor, hiç kimsenin girmesine izin verilmemesine rağmen. Polisler girmek isteyenleri itiyor, yasak, diyorlar. Fakat arada sırada kızcağızın biri büyük camdan içeri bakıyor, randevum var, diyor. Hayır küçükhanım, on ikide bir daha gelin, sevgiliniz o saate kadar müdüriyette. Yaşlıca adam dışarıdaki gürültü ve itişip kakışmayı sonuna kadar seyretmiş, meyhaneden çıkanları polislerin nasıl copladığını da görmüştü. Biraz önce en son araba da gitmişti, ortalık boşalmış ve sakinleşmişti. Hiçbir şey olmamış gibi ağır ağır yürüyüp kapıdaki polislerin arasından geçmişti. Onlar içeri girmek isteyenlerle münakaşa ederken yaşlıca adamı fark etmemişlerdi.

Tezgâha sokulup bir bira istedi, sonra merdivenden çıktı, masalardan birine oturdu. Kadınlar tuvaletinden genç kızın bağırtıları geliyordu. Başka masalarda tek tük oturanlar çene çalıp gülüşüyordu, sanki olup bitenler onları hiç ilgilendirmemiş gibi.

Adam iskemlesinde oturuyor, masada tek başına, birasını yudumluyor ve aşağı büyük salona bakıyor. Birden ayağı bir şeye dokunuyor, duvarın yanında sertçe bir şey var. Hele bakın şu işe, yavaşça yere eğiliyor, bir tabanca, biri aceleyle atmış olacak, hiç de fena değil, şimdi iki tabancam var. Eğer sevgili Tanrı sorarsa, niçin, diye, aşağıda olmamıştı, şimdi yukarıda var, dersin. Buraya baskın yapıp topluyorlar, yaptıkları hiç de fena değil. Müdüriyette kocabaşlardan biri kahvaltı ederken aklına gelmiş olacak, haydi bakalım sağa sola yine bir baskın yapmamızın sırası, yapmalıyız ki yine gazeteler yazsın. Daha yukarıdakiler de fark etmeli bizim çalıştığımızı. Belki içlerinden biri maaşının artırılmasını istiyor, evde karısı kürk manto bekliyor. Onun için baskınlar cuma akşamı yapılıyor, ne de olsa herkesin cebinde para var.

Masada oturan adam şapkasını çıkarmamıştı başından, sağ eli ceketinin cebindeydi. Bira kadehini tutmadığı sürece sol elini de cebinden çıkarmıyordu. Sivil giyimli bir polis, başında kıl fırçalı avcı şapkası, meyhanede dolaşıyor, sağa sola bakınıyordu. Masaların hemen hemen hepsi boş, yerlerde sigara paketleri, gazeteler, çikolata kâğıtları... Masada oturan yaşlıca adama sokuluyor: "Hesabınızı ödediniz mi?" Adam homurdanıyor, başını başka yana çeviriyor: "Daha yeni girdim içeri." "Bunu yapmanıza hiç de gerek yoktu, fakat bizimle gelmeniz gerekli." "Bırakın, bu da benim derdim olsun!" Polis, iriyarı, geniş omuzlu adamın biri, şöyle yukarıdan bakıyor, nasıl biri bu? Sesini çıkarmıyor, basamakları iniyor, salonu geçiyor yavaş yavaş, başını çevirip masada oturana tekrar bakıyor. Var bun-

da bir şey, hele şu bakışı... Kapıya gidiyor, ötekilerin yanına, bir şeyler fısıldaşıyorlar. Birkaç dakika sonra salonun kapısı açılıyor, polisler içeri giriyor: Haydi bakalım, geri kalanlar da gelecek! Garson gülüyor: "Gelecek sefere beni de götürün, müdüriyette olup bitenleri gözlerimle bir göreyim." "Boş ver, göreceksin, bir saat sonra işin başından aşkın yine. İlk giden parti döndü bile, sokakta bekliyor içeri girebilmek için."

"Haydi, bayım, siz de geleceksiniz." Beni işaret ediyor. Yerinden kıpırdamıyor. "Yoksa sağır mısınız? Kalkıp gelmenizi söyledim." Önce birkaçı daha gelsin bakalım, bir tek onunla uğraşmaya bile değmez.

Bir anda üç polis duruyor basamaklarda. Arkada da başkaları da, en önde genç komiser, çok aceleleri var gibi. Beni çok kovaladılar yaşamımda, elimden geleni yapmıştım. Ben insan mıyım yoksa hayvan mı? Ve birden çıkarıyor sol elini cebinden ve ayağa kalkmadan tetiğe basıyor, küfrederek üzerine çullanan *en öndeki polise nişanlıyor. Dünyada böyle halletmiştik* sorunlarımızı, böyle de gideceğiz cehenneme. Trompetler, davullar ve yine trompetlerle...

Adam tökezliyor, Franz ayağa kalkıyor, duvarı siper almak istiyor, akın akın geliyorlar üzerine. Kolunu kaldırıyor, arkasında biri var, omuz atıyor, birden eline bir yumruk iniyor, yüzüne, başına, koluna... Kolum, kolum, benim tek kolum var, onu da ezecekler, mahvedecekler, ne yapacağım, öldürecekler beni, önce kızımı, şimdi de beni... Merdivene doğru sendeliyor. Bir daha ateş edemiyor, vazgeçiyor, teslim oluyor, yere yuvarlanıyor. Lanet olsun.

Bütün polisler tepesinde, masaları ve iskemleleri kenara itiyorlar, birkaçı yerde yatan adamın yanına diz çöküyor, onu sırtüstü çeviriyor. Bir kolu takma, cebinde de iki tabanca, kimliği nerede, hele bak, peruk var başında. Ve Franz Biberkopf açıyor gözlerini, polisler saçları çekiştiriyor. Yerde yatan

adamı sarsıyorlar, omuzlarından tutup zorla ayağa kaldırıyorlar. Durabiliyor ayakta, durmak zorunda, başına geçiriyorlar şapkasını. Meyhanenin en son müşterileri de arabada, Franz Biberkopf'u sürükleye sürükleye, sol elinde bir kelepçe, dışarı çıkarıyorlar. Münz caddesi kalabalık, gürültü içinde, bir sürü insan bekleşiyor kaldırımlarda. İçerde kurşun sıkılmıştı, bak bak, geliyor işte, bu yapmış demek... Yaralı polisi az önce otomobille hastaneye götürmüşlerdi.

Polis aracına doluşmuşlardı, saat dokuz buçuğa doğru başkomiserlerin, komiserlerin, kadın ve erkek polislerin binip müdüriyetten gelmiş olduğu araca. Yola koyuluyorlar, Franz Biberkopf da aralarında, daha önce de belirttiğim gibi, melekleri onu terk etmişti. Müdüriyetin avlusunda gelenler indiriliyor; küçük bir merdiveni çıkıp kocaman, upuzun koridora giriyorlar, kadınlar bir odaya, erkekler bir başka odaya, kimliği yanında olanlar ve sabıkasızlar hemen serbest, kapıda dikilen polislerin tepeden tırnağa, ta çizmelerine kadar yaptığı kontrolden sonra çıkıp gidiyor. Koridorda bağırıp çağırmalar, itişip kakışmalar, olup bitene gülüp geçenler de var. Genç komiser ve ötekiler sağa sola koşuşup öfkelileri yatıştırmaya çalışıyor, biraz sabırlı olsunlar... Bazı memurlar kapıları tutmuş, tuvalete bile yalnız gitmek yok.

İçeride masalara oturmuş polisler soruşturma yapıyor, kimlikleri inceliyor, zabıt tutuyor: Olay yeri, hangi bölge, polis müdüriyeti hangi bölüm, adınız, en son ne zaman tutuklanmıştınız, ilk bu akşam, bırakın gideyim, iş bekliyor, 4. şube, şüphelinin getirildiği saat, öğleden önce, öğle, öğleden sonra, akşam... adı ve soyadı, evli bekâr, mesleği, doğum tarihi, ay, yıl, doğum yeri, ikametgâhı, belge gösteremedi, muhtarlık soruşturması. Sizin beklemeniz gerekecek, mahalle karakolundan yanıt gelene kadar. Çabuk mu, eh biraz sürer, o adamların da sadece iki eli var. Buraya kimler gelmişti biliyor

musunuz? İkametgâh adresi vermişlerdi, doğruydu verdikleri adres, o adreste biri de kalıyordu, adı da uyuyordu... Fakat polis kontrole gittiğinde bir başkası çıkıyordu karşısına, müdüriyetteki adam onun kimliğini çalmıştı veya dostuydu, bir iyilik yapmıştı ya da benzeri dalavereler. Herhangi bir tutukluluk durumu olmuş mu, sorulacak, gri kartı var mı, yok. Deliller dosyaya girecek, yanındaki eşyalara başkalarına zarar vermemesi için el konacak, örneğin bıçak, şemsiye, baston, tabanca, demir muşta...

Franz Biberkopf'u getiriyorlar, sürükleyerek. Franz Biberkopf'un sonu geldi. Yakaladılar onu. Bir eli kelepçeli. Başını önüne eğmiş. Alt katta sorgusu yapılacak, nöbetçi komiserin odasında. Fakat adam konuşmuyor, sesini çıkarmadan oturuyor, elini sık sık yüzüne götürüyor, sağ gözü coptan morarmış ve şişmiş. Kolunu indiriyor, o da acıyor.

Aşağıda karanlık avluda salıverilenler bağıra çağıra, kızlı erkekli kol kola yürüyerek caddeye çıkıyor. Kolunda kızın, güveniyorsun ona, gel gidelim meyhaneden meyhaneye, şarkılarla türkülerle... Yukarıda tutulan zaptın doğruluğunu kabul ediyorum, imza, tutuklandınız. Komiserin adı ve görev numarası, bazı eşyalarına el konuyor. Berlin Merkez Sulh Mahkemesi, 151. bölüme sevk. Savcının karşısına en son Franz Biberkopf çıkarılıyor. Bu adam Aleksander Pınarı adlı meyhaneye yapılan baskında ateş etmiştir, ayrıca başka suçları da vardır. Meyhane baskınında ayrıca aranmakta olan üç kişi daha ele geçmiştir. Ateş ettikten sonra yakalanan bu adam çok önemlidir. Sağ kolu takmadır, başında da bir peruka vardır. Elimizdeki fotoğrafla karşılaştırıldığında bu kişinin, ormanda ölüsü bulunmuş sokak kadını Emilie Parsunke olayı nedeniyle de aranmakta olduğu ortaya çıkmıştır. Adı Franz Biberkopf olan bu kişi adam öldürmeye yardımdan ve kadın satmaktan suçlanmaktadır. Uzun süredir Berlin'de kayıtlı değildir. Şimdi biri elimize geçti, ötekini de mutlaka yakında yakalarız...

Dokuzuncu Kitap

Franz Biberkopf bu dünyada yolun sonuna geldi. O artık parçalanabilir. Ölüm denen karanlık gücün eline düşüyor, onun ne düşündüğünü öğreniyor. Fakat öğrendikleri beklemediği, o güne kadar yaşadıklarının ötesinde şeyler.

Ölüm onunla sert konuşuyor. Yaptığı yanlışlara dikkatini çekiyor, bilinçsizliğinden ve yanlış gururundan söz ediyor. Franz Biberkopf yıkılıyor, yaşamın sonu geliyor.

O artık bitmiş bir insan. Karşımıza çıkan yepyeni bir Franz Biberkopf olacak, eskisi onun eline su bile dökemez. Bu yenisinin her şeyi daha iyi yapmasını bekleyebiliriz.

Reinhold'un kara çarşambası, fakat bu bizim için pek önemli değil

Ve tıpkı polisin düşündüğü gibi ("Şimdi biri elimize geçti, ötekini de mutlaka yakında yakalarız") gelişiyor olay. Tabii tam sizlerin tasarladığı gibi olmuyor. Hemen ele geçirecekleri sanmıştınız, değil mi? Hayır... Yakalanıyor, aynı emniyet müdürlüğünün koridorlarından geçiyor, fakat başka odalara girip çıkıyor, başkalarının karşısında oturuyor, şu anda da Moabit'te tutuklu.

Reinhold denen adam her şeyi çabucak yapıp bitirir, bu işi de hemen halletmişti. Uzun uzun düşünmek ona göre değildi. Franz'a bir zamanlar yaptığını da biliyoruz, çok düşünmeden atıvermişti onu otomobil tekerleklerinin altına.

Bir akşam geziniyor Reinhold, Motz Caddesi'nde, sonra ilan panolarında cinayet afişlerini görüyor. Bir dümen çevirmeliyim, yakalanmam gerek, tabii başkasının kimliğiyle. Şöyle bir yankesicilikten filan yakalansam, hemen içeri atarlar. Hapis en emin yerdir. Hemen şık hanımın birine sokuluyor, çantasını çalmak isterken bir de yumruk atıyor. Polisler yakalıyor onu, hemen içeri. Hiç de önemi yok, diyor Reinhold kendi kendine, önemli olan ortadan toz olmak. Müdüriyette cebinden kimliğini çıkarıyorlar, Polonyalı yankesici Moroskieviç. Haydi bakalım, doğru Moabit'e. Müdüriyette hiç fark etmiyorlar, karşılarındaki bu adam gerçekte kimin nesi, daha önce de suç filan işlememiş, kayıtlarda geçmiyor, fotoğrafı da yok. Duruşma da soruşturma gibi sessizce ve çabucak olup bitiyor. Polonya'dan geliyor buraya, kentin en özenli semtle-

rinden birinde güpegündüz şık bir hanımın çantasını kapmak yürekliliğini gösteriyor, üstelik kadıncağıza hiç gereksiz yere bir de yumruk atıyor, hiç de böylesi görülmemiş, burasını Rus Polonya'sı mı sandı, kendinizi nerede sanmıştınız, size iyi bir ceza gerekli. Ve beş yıl hapse hüküm giyiyor. Dava giderlerini suçlu karşılayacaktır, on dakika ara veriyoruz, salon çok sıcak, pencereleri açın, havalandırın, söyleyeceğiniz bir şey var mı?

Tabii Reinhold'un söyleyecek bir şeyi yok, temyiz hakkı saklı, şimdi artık başına daha büyük dert gelemez. Bir süre sonra yok olurum ortadan, bütün dertler öküz Biberkopf'la kızı yüzünden geldi başıma, fakat şimdilik rahatım. Yaşasın!

Her şey böyle olup bitmişti. Bizim Franz'ı yakalayıp da müdüriyete sorguya götürürlerken, gerçek katil, yani Reinhold, Brandenburg Hapishanesi'ne girmişti bile. Artık istedikleri kadar arasın dursunlardı, dünya batardı, onu bulamazlardı, vicdan azabı da çekmiyordu.

Fakat dünyadaki en budala atasözleri bile doğru söylenmiştir. İnsanoğlu her şey artık oldu bitti sansa da gerçekte bitmemiştir. İnsan düşünür, Tanrı yönlendirir ve su testisi su yolunda kırılır. Reinhold'un önündeki taşlı, dikenli yolun ne olduğunu da anlatacağım. Tabii içinizde ilgi duymayanınız varsa, şu birkaç sayfayı okumasın. Franz Biberkopf'un alınyazısından söz eden bu *Berlin-Aleksander Meydanı* kitabında her şey doğrudur, onları iki üç defa okumalı, zihinde yer etmelidir, çünkü onlar elle tutulur gerçeklerdir. Fakat Reinhold, onun rolü artık sona erdi sayılır. Ancak aşırı şiddetin en iyi ve hiç değişmeyecek örneği olduğu için bu adamın son savaşını da gözler önüne sermek isterim. Bizler, birbirinden değişik insanız. İyiliğimiz kötülüğümüz, karakterimiz yaşamımız, geçmişimiz geleceğimizle... değişik insanlarız. Fakat dinleyin şimdi, Reinhold'un en son rolünü.

Reinhold, Brandenburg Hapishanesi'nde hasır örüyor. Birlikte çalıştığı hükümlülerden biri Polonyalı, gerçekten.

Yankesici de, gerçekten, hem de anasının gözü bir yankesici, bütün bunlar yetmiyormuş gibi Moroskieviç'i de tanıyor. Adını duyunca, Moroskieviç mi, diyor tanıyorum ben onu, nerede? Görüyor Reinhold'u ve vay canına, çok değişmiş, diye düşünüyor, nasıl oluyor bu? Önce pek sesini çıkarmıyor, hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi davranıyor. Bir gün tuvalette Reinhold'a sokuluyor, yarım sigara uzatıp konuşmaya başlıyor, fakat bu adam Lehçe filan bilmiyor ki! Durum Reinhold'un pek hoşuna gitmiyor, hasır örme işinden ayrılıyor, başka bölümdeki hücrelerde taşıma işine gidiyor, orada yanına pek sokulan yok. Fakat Dluga, Polonyalı, onun peşini bırakmıyor. Reinhold hücreden hücreye gidiyor, iş topluyor, bağıra bağıra: Yaptıklarınızı koyun kapının önüne! Tam Dluga'nın hücresine geldiklerinde Polonyalı kulağına fısıldıyor, Varşova'dan bir Moroskieviç tanıyor, yankesici, yoksa onun bir akrabası filan mı oluyor? Reinhold dehşetle ürküyor, hemen herifin eline bir paket tütün tutuşturuyor ve bağıra bağıra yoluna devam ediyor: Yaptıklarınızı koyun kapının önüne...

Polonyalı tütüne seviniyor ve var bunda bir iş, diyor kendi kendine. Başlıyor Reinhold'a şantaja, adamın cebinde parası olduğunu sezdi.

Reinhold'un başı derde girebilirdi, hem de oldukça çok. Fakat bu defa şansı yaver gidiyor. Çenesine inecek yumruğu karşılıyor. Dedikodu yayıyor hücrelerde: Dluga, hemşerisi, bazılarını ele verecek, kulağına fısıldamıştı. Ve bir gün havalandırmaya çıktıklarında müthiş bir dövüş başlıyor. Reinhold da olmak üzere hepsi Polonyalının üzerine çullanıyor. Bu olay yüzünden bir hafta hücre hapsi veriyorlar. Bomboş bir hücre, yatak çarşafını ve battaniyeyi üçüncü gün getiriyorlar, sıcak yemeği de. Bir hafta sonra çıkıyor, ortalık sakinleşmiş.

Reinhold artık tek başına. Ömrü boyunca karıları sevmişti, fakat onlarla başı derde de girmişti. Dluga olayı da öfke ve heyecandan başka bir şeye yaramamıştı. Öyle düşünceli düşünceli

oturuyor, doğru dürüst sevinecek bir şey bulamıyordu, haftadan haftaya durumu berbatlaşıyordu. Düşündükçe de, Dluga'yı en iyisi gebertmek, diyordu kendi kendine. Sonra günün birinde hırsızlıktan yatan gençten biriyle dostluk kuruyor. Adam ilk defa düşmüş Brandenburg'a ve martta salıverilecek. Önce tütün alışverişinde iyi anlaşıyorlar, sonra da Dluga olayında ona küfredip duruyorlar. Gün geliyor, araları çok iyi oluyor, tam iki erkek dost, Reinhold'un o güne kadar tanımadığı bir şekilde. Kadın değil, fakat genç delikanlı da güzelmiş, diyor. Reinhold ilk defa sevinç duyuyor Brandenburg Hapishanesi'nde. Dluga'yla olan şu lanet olayın yine de bir yararını gördüm. Fakat ne yazık, delikanlı yakında çıkıp gidecek...

"Şu siyah kumaş kasketi daha uzun süre taşımak zorundayım ve kahverengi ceketi de. Ben burada otururken, sen kim bilir nerede olacaksın, benim sevgili Konrad'ım?" Adı Konrad delikanlının ya da kendine bu adı vermiş. Mecklenburg'lu ve günün birinde anasının gözü bir soyguncu olabilecek kadar yetenekli. Pomeranya'da birlikte soygun yapmış olduğu adamlardan biri de aynı hapishanede, tam on yıla hükümlü. Ve sonra o kara çarşamba geliyor, Konrad'ın salıverilmesinden bir gün önce, yatağın üzerine oturmuş konuşuyorlar. Reinhold üzüntüsünden neredeyse kendini öldürecek, artık tek başına kalacağı ve hiç kimsesi olmadığı için. Yine bulursun birini, merak etme, hem bakarsın yakında seni dış görevlere yollarlar, arada sırada Werder'e filan gidersin... Fakat Reinhold bir türlü sakinleşmiyor, anlamıyor, bir türlü anlamak istemiyor niçin her şeyin böyle olduğunu, alınyazısının niçin bu kadar berbat olduğunu. Bütün suç şu Franz Biberkopf denen öküzle budala kızındaydı. Benim ne işim vardı öyle salaklarla ve develerle? Onlar olmasaydı şu anda özgürdüm. Burada bir sürü zavallının arasında ne işim var benim? Reinhold delirecek, ağlayıp sızlıyor, Konrad'a yalvarıyor, beni de al, götür

beni buradan. Delikanlı onu sakinleştirmeye çalışıyor, tabii elinden geldiğince, fakat pek başaramıyor, buradan kaçmak hiç kimseye öğütlenmezdi.

Marangozhaneden bir şişe mavi ispirto ayarlamışlardı, cilanın biri vermişti. Konrad şişeyi Reinhold'a uzatıyor, o içiyor, Konrad da. Kaçmak mümkün değildir, bugüne kadar iki kişi tüymek istemişti, fakat ikisi de başaramamıştı. Biri Neuendorfer Caddesi'ne kadar varmış, orada devriyelere yakalanmıştı, elleri kolları kan içinde kalmıştı adamcağızın, duvarın üzerindeki cam kırıklarından. Hemen revire kaldırmışlardı. Ellerini bir daha doğru dürüst kullanabilmiş miydi acaba? Ötekiyse biraz daha akıllı çıkmıştı, duvarın üzerindeki cam kırıklarını görür görmez gerisin geriye atlamıştı avluya.

"Hayır, hayır, tüymenin anlamı yok Reinhold." Çok üzülüyordu Reinhold, burada daha dört yıl kalmak zorundaydı. Motz Caddesi'ndeki o budalalığı. Franz denen öküzle budala kızı yüzünden. Ve dayıyor ispirto şişesini ağzına, uzun uzun içiyor, rahatlıyor. Reinhold'un yatağında oturuyorlar, fısıldar gibi konuşuyorlar: "Bak sana söyleyeyim, Berlin'de nereye gideceğini. Dışarı çıkar çıkmaz doğru benim karıya, tabii bu arada bir başkasını bulmamışsa. Adresini vereyim sana, durumunu öğrenip hemen bana haber yollarsın. Sonra bir kulak kabartırsın sağda solda, benim olayda bir değişme var mı, ne olup ne bitiyor, biliyorsun. Dluga bir şey sezmişti. Berlin'de tanıdığım bir herif vardı, salağın biri, Biberkopf'tu adı, Franz Biberkopf..."

Ve fısıldaya fısıldaya anlatıyor, Konrad'ı sıkı sıkı tutuyor. Delikanlı kulak kabartıyor, arada sırada başını sallayıp, evet, diyor. Sonra Reinhold'un yatağına yatmasına yardımcı oluyor, adamcağız öfkesinden, hıncından, yalnızlığından ve alınyazısının kötülüğünden ağlıyor. Elinden hiçbir şey gelmiyor, tuzağa düşmüş gibi oturuyor. Konrad, dört yıl nedir ki, diyor.

Fakat Reinhold'un hüznü sonsuz, böyle yaşayamayacak, hayır, mümkün değil. Tam bir hapishane çılgınlığı yaşıyor...

Kara çarşamba bu. Cuma günü Konrad, Berlin'de Reinhold'un karısının evinde. Çok candan karşılanıyor, günlerce oturup sohbet ediyorlar, kadın ona para da veriyor. Pazartesi günü Reinhold'un işi bitiyor. O gün Konrad See Caddesi'nde eski bir dostuna rastlıyor, adam o sıralar işsiz. Konrad övünmeye başlıyor, durumunun nasıl da iyi olduğunu anlatıyor, meyhanede içkileri ısmarlıyor, sonra da yanlarına kız alıp sinemaya gidiyorlar. Konrad Brandenburg'dan iğrenç şeyler anlatıp duruyor. Kızları koyuverdikten sonra gece yarısına kadar dostunun odasında oturuyorlar. Konrad anlatıyor Reinhold'u, onun kim olduğunu, Moroskieviç adını aldığını, fakat gerçekte çok iyi bir insan olduğunu, ağır bir suçtan arandığını. "Kim bilir ne veriyorlar?" Fakat bunu söyler söylemez de yanlış bir şey yaptığının farkına varıyor, fakat dostu yemin billah ediyor, ağzından hiçbir şey kaçırmayacağına. "Bizim ağzımız sıkıdır," diyor ve Konrad'ın verdiği on markı da cebine indiriyor.

Sonra salı geliyor, dostu müdüriyetin giriş katında duruyor, duvardaki afişlere bakıyor, aranan Reinhold olup olmadığına, ne mükâfat verildiğine. Yoksa Konrad palavra mı anlatmıştı dün gece?

Ve birden müthiş şaşırıyor, inanamıyor. Afişte adını okuyor, Tanrım, sokak kadını Parsunke'yi ormanda öldürmüş, gerçekten yazıyor adı şurada, vay canına, 1000 mark. Hemen eve dönüyor ve öğleden sonra kız arkadaşını yanına alıp yine müdüriyete geliyor. Kız, Konrad'ın az önce uğradığını söylüyor. "Bir şeylerden şüpheleniyor Konrad, seni sordu. Ne yapsak, söylesene! Aranan bir katil, Konrad'ı boş ver, onu bir daha nerede göreceksin ki. Hem senin ele verdiğini nereden bilecekler. Düşünsene 1000 mark, işsizsin ve 1000 mark seni bekliyor!" Müdüriyetin kapısındalar." "Gel, girelim içeri!"

Aynı anda Konrad nöbetçi komiserin odasında oturuyor ve bütün bildiklerini anlatıyor, Moroskieviç, Reinhold, Brandenburg... Nereden öğrendiğiniyse söylemiyor.

Perşembe akşamı Berlin'de gazeteler: "Orman katili yakalandı. Yanlış adla hapishaneye girmiş."

Kadınlar ve aşk, Reinhold'u ömrü boyunca mutlu etmiş ve de hüzünlendirmişti. Onu Brandenburg'dan alıp Berlin'e getirdiler, çılgınlar gibi saldırdılar etrafına. Az kalsın onu da tıkacaklardı Franz Biberkopf'la aynı yere. Fakat Moabit'e girip davasını beklemeye başladı. Cinayette yardımcısı veya ona cinayeti işleten Franz Biberkopf ise... Ona ne oldu, nerede, ne yapıyor, bilmiyoruz.

Buch Akıl Hastanesi, sağlam bir yapı

Cezaevinde, emniyet müdürlüğünün o garip yapısında, Franz Biberkopf'un numara yaptığını, deli rolü oynadığını sanmışlardı önce. Ne de olsa kelle gidecekti. Sonra doktor gelip tutukluyu gözden geçiriyor ve Moabit Hastanesi'ne sevkini istiyor, ancak orada da tuhaf davranışları devam ediyor, ağzından tek kelime bile alınamıyor. Adam gerçekten deliye benziyor, yatağında yatıyor, bakışlarını tavana dikiyor, tek bir noktaya bakıyor. İki gün yemek yememekte ısrar edince Buch'a gönderilmesine karar veriyorlar. Akıl hastanesine, o sağlam yapıya. Orası tam ona göre, devamlı kontrol altında bulundurulabilir orada.

Onu ilk koydukları büyük odada üzerini örtmeden yatıyor, hatta üzerinde ne varsa yırtıp atıyor. Birkaç hafta böyle devam ediyor, Franz Biberkopf'un yaptığı tek şey bu oluyor. Gözlerini iyice kısıyor, pek açmıyor, vücudunu kasıyor, ağzına tek lokma bile koymuyor, midesine zorla hortum sokuyorlar.

Arada sırada bir şey yerse o da süt ve yumurta oluyor. Güçlü adam gittikçe zayıflıyor, tek bir hastabakıcı onu banyoya taşıyabiliyor. Su hoşuna gidiyor Franz'ın, hatta birkaç kelime konuşmaya çabalıyor, gözlerini açıyor, iç geçiriyor, hafif hafif inliyor, ne demek istediği anlaşılmıyor.

Buch Akıl Hastanesi köyün dışında. Franz'ın kaldığı sağlam yapı, öteki bölümlerden biraz ötede. Diğer yapılarda normal hastalar, suç işlememiş insanlar yatıyor. Franz'ın kaldığı yerinse çevresi bomboş, tek başına duruyor, rüzgâr, yağmur, kar, soğuk, gündüz ve gece çarpıp geçiyor binaya. Birkaç ağaçla birkaç telgraf direğinden başka bir şey yok çevresinde. Yağmur ve kar, rüzgâr ve soğuk, gündüz ve gece bütün güçleriyle sallıyor binayı.

Rüzgâr açıyor geniş göğsünü, derin derin nefes alıyor, üflüyor sonra bütün gücüyle, tepeler gibi bir nefes çarpıyor binaya. Ağaçlar sallanıyor, bir sağa bir sola. Düşen ağırlıklar, döver gibi vuran rüzgâr, çatırdamalar, kırılmalar, yıkılmalar. Ben seninim, gel bana, yakında beraberiz. Gece, gece...

Franz sesler duyuyor. Yanındaki hastabakıcı masasında oturuyor, gazetesini okuyor. Görüyorum onu, dışarıdaki gürültü rahatsız etmiyor adamı. Yatıyorum burada, kim bilir ne zamandan bu yana. Av, lanet olası o av, kolumu ve bacağımı parçaladı, ensemi ezdi. Dışarıda rüzgâr, uğultular, çatırtılar. Ben yatıyorum burada, kalkmayacağım, Franz Biberkopf kalkmayacak artık. Kıyamet günü bile gelse, borazanlar da çalsa, Franz Biberkopf kalkmayacak yattığı yerden. İstediğiniz kadar bağırıp çağırın, sondayı burnumdan sokun, ağzımı açmayacağım. Ne yaparsanız yapın, günün birinde açlıktan geberece-ğim, tıp ne yapabilirmiş görürüz. Hastabakıcı birasını içiyor.

Vuruyor, inliyor fırtına, kapılar yıkılacak. Sarsılma, çarpma, sallanma, inleme... fırtına bütün gücünü gösteriyor, hepsi bir

araya gelip görüşüyor, ne yapsak da Franz'ı uyandırsak, diye. Fakat yapının duvarları o kadar kalın ki, bağırmamızı duymuyor. Bize biraz yakın olsaydı hissederdi bizi, kızının seslendiğini de duyardı. Yüreğini doldururdu bu, bilinci yerine gelirdi, kalkardı ayağa, iyi olurdu. Fakat onun, vücudu kaskası halde böyle yatması, dünyanın en berbat şeyi. Vazgeçmemeliyiz, ya sağlam yapının duvarlarını yıkmalıyız ya da tavan arası pencerelerini kırmalıyız, girmeliyiz içeri, o bizi hissetmeli, kızının sesini de duymalı. Biz onu korkutmalıyız, ürkütmeliyiz, rahatını kaçırmalıyız yattığı yerde. Nasıl kaldırıp atsam üzerindeki örtüyü, nasıl etsem de onu düşürsem yataktan, hastabakıcının birasını, elindeki kitabını devirip atsam? Belki lambayı kırarım, ampulü parçalarım, bütün binada sigorta atar, tımarhanede yangın çıkar...

Franz kulaklarını tıkıyor, vücudunu geriyor. Sağlam yapının dışında gündüz ve gece, güneş ve yağmur değişip duruyor.

Duvarın kıyısında genç bir köylü kız duruyor, nöbetçiyle konuşuyor: "Ağladığım belli oluyor mu?" "Hayır, yanağınız şişmiş biraz, hepsi o kadar." "Bütün başım ta arkaya kadar ağrıyor." Hıçkırıyor, küçük çantasından bir mendil çıkarıyor, yüzünü ekşitiyor. "Bir şey yapmadım ki. Ekmek fırınına gitmiştim, alışverişe. Orada çalışan kızı tanıyorum, laf olsun diye şöyle bir sormuştum, akşama ne yapıyorsun? O da bana, fırıncılar balosuna gideceğim, demişti. Böyle berbat havada da evde oturulur muydu? Fazla bir bileti varmış, bana, gelir misin, dedi. Para vermene gerek yok. Ne iyi kız, değil mi?" "Evet." "Fakat evde anamla babamın söylediklerini görmeliydiniz, hele anamın! Gitmeme izin vermediler. Niçin gitmeyecekmişim, dedim. Kötü bir balo değil ki, hem sonra arada sırada neşelenmek hakkım, yaşamayı bilmeliyim. Hayır, bir yere gidemezsin sen, dışarıda hava berbat, evde de baban hasta yatıyor.

Sonra da iyice bir dayak attı, görüyorsunuz halimi değil mi?" Hıçkırıyor, başı önünde ağlıyor. "Başım çok ağrıyor. Anam, istediğimizi yapacak ve evde kalacaksın, dedi. Duyulmuş mu böyle bir şey? Niçin arada sırada eğlenceye gitmeyecekmişim? Ne de olsa yirmi yaşına geldim. Cumartesi ve pazar akşamları gittiğin yeter, dedi anam. Ne yapayım bugün perşembe ise ve kızın elinde bir bilet varsa?" "Eğer isterseniz size mendilimi verebilirim." "Ah, faydası yok, altı mendil ıslattım, nezlem de var, saatlerdir ağlayıp duruyorum. Şimdi ne diyeceğim o kıza, hele şu şiş suratımla nasıl giderim yanına? Gidip eğlenmek istemiştim, hepsi o kadar, kafam biraz dağılsın istiyorum, arkadaşınız Sepp'i biraz olsun unutayım. Ona mektup yazdım, aramızda her şey bitti, dedim." "Boş verin onu. Sepp'i her çarşamba kentte başka bir kadınla görürsünüz." "Onu çok seviyorum, fakat yine de dostluğumuzu bitireceğim."

Franz'ın yatağının kenarında burnu içkiden kızarmış bir adam oturmakta. "Haydi be adam, aç şu gözlerini, işitiyorsun beni, değil mi? Ben de senin gibiyim, eve gidemedim mi, yerin altına girmek istiyorum. Küçük kafalılar beni mağara insanı yapmak niyetinde, mağarada oturayım istiyorlar. Biliyorsun değil mi, mağara insanı nedir? Biziz mağara insanları, biz aç bırakılanlar. Bizden kurban vermemiz beklenir, toplum, yaşam, mutluluk ve özgürlük için neyiniz varsa verin, denir. Despot yaşar debdebeli köşklerde, sürünenlerse boğulur şarap fıçılarında. Ben ne öğrendimse hapishanede öğrendim. Şimdi getirdiler beni buraya, kapattılar beni bu odalara, ben onlar için çok tehlikeliyim. Fakat onların yaptığı da insanları kısıtlamak. Özgür düşünen bir insanım ben, iyi dinle beni. Yanında oturuyorum, dünyanın en sakin insanıyım, fakat hele biri öfkelendirmeye kalkışmasın... Göreceksin gelecek bir gün, uyanacak insanlık!

"Biliyor musun dostum, aç bakayım şu gözlerini artık, anlattıklarımı duyuyor musun belli et bana. İyi, bu kadarı yeter, söylemem kimseye. Ne yaptın sen, despotlardan birini mi boğazladın yoksa? Zalimlere ölüm, despotlara ölüm, cellatlara ölüm... Sen şuraya uzanmış yatıyorsun, hiç kalkmadan. Benimse bütün gece gözüme uyku girmiyor, dışarıda bir fırtına, bir gürültü, sen de duyuyorsun değil mi? Yakında bütün bina yıkılacak. Biliyor musun bütün gece hesap yapıp durdum. Dünya güneşin çevresinde saniyede kaç defa dönüyor, dedim kendi kendime. Hesapladım durdum, sonunda buldum, tam yirmi sekiz defa. Gözüme yine uyku girmedi, bu defa karım yanımda yatıyor sandım, onu uyandırdım, onunla konuştum: Karıcığım, dedim, sakın heyecanlanma, düşümde gördüm, beni niçin içeri atmışlar biliyor musun, içtiğim ve içince de öfkelendiğim için. Fakat ben sadece kendi kendime öfkeleniyorum, kimseye zarar verdiğim yok ki. Biraz sağı solu kırıyorum, hepsi o kadar, kendi kendimin hâkimi olmak istiyorum. Bir defasında emeklilik maaşım için daireye girmiştim, uşak herifler odalarında oturmuş, ellerinde kalemleri yalayıp duruyorlar, kendilerini büyük adam sanıyorlardı. Kapıyı açıp içeri girmiş, ne istediğimi söylemiştim. Ne demişlerdi biliyor musun: Ne işiniz var burada, hem siz kim oluyorsunuz? Yumruğumu masaya indirmiştim: Sizinle konuşmaya hiç niyetim yok. Siz kim oluyorsunuz ki? Verin bana telefon rehberini, benim adım Schlögel, valiyle konuşacağım. Ve odada ne varsa kırıp dökmüştüm, buna, uşak herifler*den ikisi* de dahil..."

Sesler, rüzgârın uğultusu, çarpmalar, kırılmalar, sallanmalar, inlemeler. Kim oluyor şu yalancı Franz Biberkopf? Kendini hüthüt kuşu mu sanıyor? Kar yağana kadar bekleyeyim de, o zaman giderler, yok olurlar belki, diye mi düşünüyor? Neler geçiyor acaba kafasından? Onun gibi biri düşünemez ki! Onun bütün istediği burada yatmak, inat etmek ve ağzı-

nı açmamak. Bildiğini okusun bakalım, biz ona yapacağımızı biliriz...

Çatırdamalar, kırılmalar fırtınada, inlemeler ve üfürmeler arasından bir ses... Kadının biri çeviriyor başını erguvan rengi bir hayvanın üzerinde. Yedi başı var, on da boynuzu. Elinde bir kadeh, söylenip duruyor, Franz'la alay ediyor, güçlü fırtınalara kaldırıyor kadehini: Öfkelenmeyin efendiler, hiç anlamı yok, değmez bu adama, işe yaramaz, bakın tek kolu var, bir deri, bir kemik de kalmış, yakında soğuyacak vücudu, yatağına buyotlar koyuyorlar, bakın. Kanını ben alıyorum, ona pek kalmadı, kalan da pek işe yaramaz artık. Dediğimi yapın efendiler, öfkelenmeyin.

Franz'ın gözü önünde olup bitiyor her şey. Orospu oynatıyor yedi başını, hiç aralıksız konuşuyor. Altındaki hayvan hareket edip duruyor, başını iki yana sallıyor.

Glikoz ve kuvvet iğneleri, sonra bir şey daha

Franz Biberkopf doktorlarla savaşıyor. İnce hortumu yırtıp atamıyor, burnundan çekemiyor. Yağ akıtıyorlar, sonra gırtlağından giriyor, aşağı kayıyor, midesine süt ve yumurta iniyor. Zorla yemek sona erdiğinde Franz öğürmeye ve kusmaya başlıyor. Kolay olmuyor bu, ağrı veriyor. Ellerini bağlıyorlar, parmağını gırtlağına sokmasın, kusmaya kalkışmasın diye. İnsan isterse midesinde ne varsa, zor da olsa çıkarabilir. Fakat göreceğiz, kim ağır basacak, kimin istediği olacak. Sizinki mi, yoksa benimki mi? Lanet olası bu dünyada artık hiç kimse beni bir şey yapmaya zorlayamaz. Ben doktorlarla onların deneyleri için gelmedim buraya. Bana ne olduğundan onların haberleri yok ki!

Franz kafasına koyduğunu yerine getirmek üzere, gün geçtikçe gücünü yitiriyor. Her türlü yolu deniyorlar, konuşa konuşa, iyi sözlerle, nabzını devamlı kontrol ederek, yattığı yeri değiştiriyorlar, indiriyorlar, kaldırıyorlar, güçlendirici iğneler yapıyorlar damarlarına, oturup konuşuyorlar, acaba oksijene mi bağlasak, diyorlar. Franz düşünüyor, bu doktor efendiler benimle niçin bu kadar ilgileniyor? Ne de olsa Berlin'de her gün yüz insan ölüyor, hastalandın mı eve doktor bile zar zor geliyor, tabii cebinde çok paran varsa iş değişiyor. Şimdiyse bütün gün başımdan ayrılmıyorlar. Gerçekte ben onlara vız geliyorum, tıpkı eskiden olduğu gibi. Fakat şimdi ilgilerini çekiyorum, ilginç bir hastayım onlar için. Kızıyorlar, bana öfkeleniyorlar, benimle başa çıkamadıkları için deli oluyorlar. Durumu bir türlü kabullenemiyorlar. Ölmek hastane yönetmeliğine aykırı, hastane disiplinine de. Eğer ben geberip gidersem belki yukarıdan fırçayı yerler. Ne de olsa beni mahkeme karşısına çıkaracaklar, kim bilir daha neler de yapacaklar. İşte cellat uşağı bunlara denir. Cellat değil, celladın uşakları bu adamlar, çobanları. Giymişler üzerlerine doktor önlüklerini, dolaşıyorlar, hiç utanmadan.

Tutuklular arasında alayla karışık dedikodu, koğuşta bir fısıltı. Her gün aynı şey, doktorlar viziteye geliyor, Franz öylece yatıyor, hiç kıpırdamadan, doktorlar bir onunla uğraşıyorlar, hep yeni iğneler, baştan aşağı kontroller... En son karar kan nakli oluyor, fakat nereden bulacaklar kanı, burada hiç kimse kan verecek kadar budala değil ki. Hem bıraksınlar, zavallı herif ne isterse onu yapsın, karışmamak gerek insanın isteklerine, bir şeyi kafasına koymuşsa bırakın getirsin yerine. Bütün hastane her sabah soruyor: Bugün acaba ne yapacaklar? Doktorların arkasından da alay edip gülüşüyor hastalar. O herifle baş edemezsiniz, sert ve inatçı biri o, belki de onun gibi inatçısı daha buraya gelmemiştir, gösterecek hepinize ne istediğini, o kafasına koyduğunu yapanlardan biri.

Bütün doktorlar muayene odasına görüşmeye oturuyorlar, hepsi beyaz önlükler içinde, sayın başhekim, asistanları, yardımcıları, tıp öğrencileri. Ve sonunda şu karara varıyorlar, bütün vücut kasılmış durumda, reaksiyonlar sıfır, kaslar gergin, hasta uyuşmuş, fakat bilinci yerinde. Franz Biberkopf'un hastalığı psikolojik, diyorlar. Vücudun kasılma nedeni ruhsal, iyi bir analiz nedenlerini ortaya çıkarabilir. Eğer Franz Biberkopf konuşursa bu nedenleri öğrenebiliriz. Onu bizlerle birlikte bir masaya oturtabilirsek sorunlarını anlayabiliriz. Genç doktorlar bu denemeyi, Franz Biberkopf'la konuşmayı göze alıyorlar. Vizitelerden sonra, sabah ve öğle, Franz'ın çevresinde demirler, yattığı küçük odaya geliyor, onunla konuşmaya çaba gösteriyorlar. Önce onunla doğrudan doğruya konuşmuyorlar, aralarında onun da duyabileceği şekilde konuşuyorlar, dikkatini çekmek, daha doğrusu onu imrendirmek istiyorlar.

Bu başarılı olmuyor. Bunun üzerine genç öğrencilerden birinin önerisi üzerine elektrik verme düzeni getirtiliyor, Franz Biberkopf'un belinden yukarısına, özellikle çene, boyun ve ağız çevresine bağlanıyor. Bu denemeyle hastanın sinirleri uyarılır, hasta tahrik edilir.

Yaşlı doktorlar dinç insanlar, dünya görüşlerinde ilerici, değişikliklere açık, böyle denemelere izin veriyorlar. Muayene odasında sayın başhekim oturuyor, masasında dosyalar, başhastabakıcı ona uzatıyor dosyaları. Genç doktorlardan ikisi, asistanla tıp öğrencisi, odanın demir parmaklıklı penceresinde durmuş çene çalıyor. Uyku ilacı listesi gözden geçiriliyor, yeni gelen bir hastabakıcı kendini takdim ediyor; sonra başhastabakıcıyla odayı terk ediyor, beyler odada yalnız kalıyor, Baden Baden'deki son tıp kongresinin tutanağını gözden geçiriyorlar. Başhekim: "Yakında sizler de, inme ve felçlerinin nedeninin ruhsal olduğunu kabul edeceksiniz, spiroketalar beynin bitleridir. Ruh, ruh ise duygularla dolu yepyeni bir sandık. Tıp artık şarkıların kanatlarında..."

Genç doktorlar susuyor, için için gülüyorlar. Eski nesil çok konuşur, belli bir yaştan sonra da beyinde kireçlenme başlar, yenilikleri öğrenmeye karşı çıkar. Başhekim hiç durmadan konuşuyor, başını kaldırmadan da önündeki kâğıtlara imza atıp duruyor:

"Evet, elektrik vermek iyi, hele konuşup durmadan, hastanın konuşma yoluyla ağzından bir şeyler alma metodundan daha başarılıdır. Fakat az elektrik verirseniz hiç faydasını görmezsiniz. Çok elektrik verirseniz ne olacağını görürsünüz. Savaş yıllarından bilirim. Yüksek voltaj tedavisi, derlerdi. Fakat bu modern bir işkenceden başka bir şey değildir." Genç doktorlar söze karışmak yürekliliğini gösteriyorlar, Franz Biberkopf olayında ne yapmaları gerektiğini soruyorlar. "Önce bir teşhis koymalısınız, tabii mümkünse doğru bir teşhis. Ruhsal durumun bozukluğu ötesinde, burun kanaması ve bacak kemiklerinde kırılmalar da var. Bunları tedavi etmelisiniz, her iyi doktorun yapacağı gibi. İstediğiniz kadar konuşun, kırık bacak iyileşmez, hatta karşısına geçin, sabahtan akşama kadar piyano çalın. Tahtaya geçirin, kemiklerin eskisi gibi kaynamasına dikkat edin. Hastanın ayağında şişler de var, gereken ilacı sürün, küçük fırçalarla her gün, hiç aralıksız, sonra da ayağa tam oturan ayakkabılar giydirin. Bu en son dediğim pahalıdır, fakat zorunludur." Emeklilik hakkı gelmiş yaşlının bilgisi bu kadar, ruhsal barem derecesi sıfır. "Peki, sayın başhekim bu Franz Biberkopf olayında bize ne önerilerde bulunuyor acaba?" "Söyledim ya, doğru bir teşhis koymalısınız. Benim yıllar boyu deneyimlerime dayanarak yaptığım teşhis ise, nedeni ruhsal olan vücut kasılması. Tabii bunun ardında çok büyük bir organik durum da olabilir, örneğin beyinde bir ur, orta beyinde böyle bir şey mümkündür. Belki ileride otopside olağanüstü bir durumla karşılaşılabilir. Benim gibi yaşlı bir doktor için tabii sürpriz olmaz." Yeni ayakkabılar giymeliymiş,

hele önce kendine alsın yeni ayakkabıları. "Evet, öylece kasılmış yatan, arada sırada ter içinde kalan bu adam ağzını hiç açmıyor. Bazen gözlerini aralıyor, suratımıza bakıyor, hepsi o kadar. Konuşmuyor, yemek de yemiyor, bana kalırsa tam bir katatoni. Hasta bir psikojen, dayanacağını sanmıyorum, açlıktan ölmeyecektir." "Eğer teşhisi yaparsak ne elde edeceğiz, hastanın durumunda değişiklik olacak mı dersiniz, sayın başhekim?" Adamı terletiyoruz, böylesi iyi. Başhekim yüksek sesle gülüyor, ayağa kalkıyor, pencereye gidiyor, orada duran asistanının omzuna dokunuyor: "Teşhis konduktan sonra ne yapacağınızı bilirsiniz, sayın meslektaş. Adamın karşısına geçip saatlerce konuşmazsınız. Belki hastanın canını sıkıyorsunuzdur? Onu biraz olsun rahatlatırsınız. Onun gibi hapishane görmüş deneyimli biri sizin gibi gençleri karşısında görünce? kim bilir ne düşünüyor? Ne biliyor bunlar benle ilgili, diyordur kendi kendine. Konuşa konuşa beni iyileştireceklerini mi sanıyorlar? Sizin gibileri onun için oyuncak. Fakat biraz aklı olsaydı nasıl davranacağını daha iyi bilirdi."

Kör tavuk gagalayacak bir yem buldu kendine. "Sayın başhekim, bize kalırsa o biraz da tutuk, beyni kilitli, ruhsal durumunun nedenlerinden biri de bu. Gerçekle olan bağlantısını yitirmiş, sanırız hayal kırıklıkları, başarısızlıklar sonucu. Gerçeğin karşısında çocuksu bir içgüdüsü var." "Hayır. Eğer böyle olsa bir hafta içinde ayağa kalkardı, tedaviniz sayesinde. Başarılı ve üstün bir tedavi... Viyana'ya Freud'a telgraf yollarsınız... Bir hafta sonra da hastanız koridorlarda dolaşır... Avluya çıkar, sonra da birden ortadan kaybolur, sizlerin üstün yardımıyla!" "Pek anlamıyorum... fakat yine de bir denememiz doğru olmaz mı sayın doktorum?" "Siz anlamıyorsunuz, ben anlıyorum, çünkü hastaya daha çok ıstırap çektirmenin yararsız olduğunu biliyorum."

Franz Biberkopf kendinde değil, baygın yatıyor. Suratı kireç gibi, bacaklarında şişler, açlıktan gelen. Kokuyor, açlık kokuyor, odaya her giren burada özel bir durum olduğunu hemen fark ediyor.

Franz'ın ruhsal durumu berbat, kör bir kuyunun dibinde. Bazen kendine geliyor, onu tek anlayanlar yukarıda tavan arasında oynaşan gri farelerle dışarıda tarlada koşuşan tavşanlar ve sincaplar. Fareler yuvalarında, binanın sağlam duvarları arasında. Franz'ın ruhundan bir şey yükseliyor, arıyor, fısıldıyor ve soruyor. Sonra yine dönüyor, duvarların ardında yatağında yatan ve nefes alan vücuda.

Fareler Franz'ı davet ediyor, gel birlikte yemek ye, öyle hüzünlü de olma. Nedir sana hüzün veren? Birazdan anlıyorlar, konuşmasının hiç de kolay olmadığını. Bunun üzerine onu zorluyorlar, öyleyse her şeye bir son versin. İnsan iğrenç bir hayvan, düşmanların düşmanı, yeryüzündeki en berbat yaratık, kedilerden bile berbat.

Konuşuyor: İnsan vücudunda yaşamak güzel değil. Tarlalarda koşmak, ne bulursam onu yemek ve toprağın altına girmek istiyorum. Rüzgâr essin, yağmur yağsın, soğuk gelsin ve gitsin... Bütün bunlar insan vücudunda yaşamaktan daha iyi.

Fareler koşuyor, Franz da bir fare, tarla faresi, onlarla toprağı kazıyor.

Sağlam yapıda, yatağına uzanmış yatıyor. Doktorlar gelip gidiyor, güçlü kalmasına uğraşıyorlar, yine de her geçen gün yüzü sararıyor. Doktorlar artık, önlenemez diyor. Ruhundaki hayvan tarlalara koşuşuyor.

Bir şeyler çıkıyor içinden, çevresine dokuna dokuna ilerliyor, arıyor, özgürlüğe gidiyor. Fare deliklerinin üzerinden geçiyor, otların çevresinde aranıyor, toprağa dokunuyor, bitkilerin fışkırdığı, köklerinin indiği derinlere. Franz'ın ruhundan tohumlar dökülüyor topraklara, kök salmaya çalışıyor. Fakat mevsim

kötü, soğuk, toprak buz tutmuş. Kim bilir ne kadarı tutacak? Yine ümit etmeli, topraklar büyük, Franz'ın tohumları da çok, her gün uçuyorlar binadan dışarı, dağılıyorlar tarlalara...

Ölüm yavaş, çok yavaş şarkısını söylüyor

Güçlü fırtınalar artık susuyor, başka bir şarkı başlıyor, herkesin tanıdığı bir şarkı onun söylediği. Sesi yükseliyor, herkes susuyor, hatta yeryüzünün en hırçınları bile.

Ölüm yavaş, o çok yavaş şarkısını söylüyor. Kekeler gibi söylüyor, her kelimeyi tekrarlayarak. Her dizeyi iki defa söylüyor. Testere gibi çıkıyor sesi, önce ağır ağır, sonra birden ete giriyor, gacır gucur ediyor, gittikçe inceliyor, aniden duruyor, dinleniyor. Az sonra yeniden duyuluyor, ağır ağır dönüyor, cızırdıyor, inceliyor yine, giriyor etin içine.

Yavaş yavaş söylüyor ölüm şarkısını.

"Senin yanına gelmemin zamanı artık, gördüm pencereden uçan tohumları, senin çarşafını silkelediğini, uzanmayacaksın bir daha yatağına. Ben şimdi senin yanında olmalıyım..."

Ölüm şarkı söylüyor ve seviniyor. Onun şarkısını duyanlarsa gözlerini ve kulaklarını kapatıyor, dinlemek istemiyor.

Yavaş yavaş söylüyor ölüm şarkısını. Kötü Babil dinliyor onu, güçlü fırtınalar da.

"Duruyorum burada ve görüyorum: Yatıyor, hayatını ve vücudunu teslim ediyor, Franz Biberkopf. O biliyor nerede olduğunu, nereye gideceğini ve ne istediğini."

Franz duyuyor şarkıyı, beğeniyor, fakat ne demek oluyor bu? Ölüm mü söylüyor şarkıyı yoksa? Ne işi var bu şarkının yanımda?

Franz Biberkopf'un duyduğu ölümün sesi, onun kekeme kekeme söylediği şarkı, devamlı tekrarladığı, bir testere gibi, tahta kesen bir testere gibi.

"Ben görüyorum burada, Franz Biberkopf, sen yatıyorsun yatağında ve bana gelmek istiyorsun. Evet, sen haklısın Franz, bana gelmen çok doğru. Nasıl gelişir insan, eğer ölüme gitmezse? Şimdi öyle bir noktaya geldin ki, bundan sonrası yok senin için, yolun bitti. Lüders seni aldattığında ilk defa görüşmüştüm seninle, kendini içkiye vermiştin. Sonra... Sonra kolunu yitirmiştin, yaşamın tehlikeye girmişti, fakat sen hiçbir zaman düşünmemiştin ölümü Franz. Sana her şeyi göndermiştim, fakat sen beni hiç tanımamıştın. Beni yakında hissettiğin anlarda ise deli gibi olmuş, dehşet içinde benden kaçıp gitmiştin. Kötü durumlara düştüğünü hiç kabullenmemiştin. Güçlü olduğuna inanmıştın, bu inancına da dört elle sarılmıştın. Yok böyle yapmanın yararı, senin başından çok şey geçti, bilmen gerek artık çabalarının yararsız olduğunu..."

"Ne? Ne? Ne diyorsun? Bana ne yapmak istiyorsun?"

"Senin için hayat benim ve gerçek güç de bende var. Benim gücüm en büyük toplardan bile daha üstündür. Göreceksin, bensiz yaşamın senin için hiç anlamı yoktur. Gel, yaklaş bana, gör beni Franz, nasıl bir uçurumun dibinde yattığını da gör, bak uzatayım sana bir merdiven, ışığa çıkasın diye. Tutun bu merdivene, çık bana, tek kolun var, iyi tutun, ayaklarını iyi bas basamaklara, çık, yaklaş..."

"Karanlıkta merdiven görmüyorum ben. Nerede o? Tek kolumla tırmanamam da."

"Kolunla değil, ayaklarınla tırmanacaksın."

"Tutunamıyorum. Söylediklerini yapmamın hiç anlamı yok."

"Sen bana yaklaşmak istemiyorsun, hepsi bu. Öyleyse sana ışık vereyim, o zaman görürsün merdiveni."

Ölüm arkasına gizlediği sağ kolunu çıkarıyor, niçin gizlemiş olduğunu gösteriyor.

"Karanlıkta bana yaklaşmaktan korkuyorsan ışık vereyim sana, sokul yavaş yavaş."

Bir balta parıldıyor havada, şimşek çakar gibi. Ve sönüyor.

"Yaklaş, sokul, sürüne sürüne."

Balta yukarıdan tepesine iner gibi geliyor, bir kavis çiziyor havada, sanki elinden kurtulacak. Sonra kol başının arkasından yine yükseliyor, havalanıyor. Şimşek çakıyor, parıldıyor, yarım bir daire çizerek iniyor, havayı yarıyor, düşüyor, ardından bir yenisi, sonra bir yenisi daha.

Ve ışığın parıltıları arasında Franz yerde sürünüyor, eliyle sağa sola dokunarak merdiveni arıyor, sesleniyor, bağırıyor, haykırıyor Franz. Ve sürünmeye devam ediyor, geriye dönmeden. Bağırıyor Franz. Ölüm burada.

Haykırıyor.

Haykırıyor Franz, sürünüyor ve haykırıyor.

Bütün gece haykırıyor. Franz artık harekete geçiyor.

Sabaha kadar haykırıp bağırıyor.

Öğleye kadar haykırıyor.

Balta tepesinde sallanıyor, iniyor, vuruyor.

Franz akşamüstüne kadar haykırıyor.

Akşama kadar haykırıyor, geç saatlere. Sonra gece oluyor.

Balta başının üzerinde, inip kalkıyor, gürültüyle.

Gece haykırıyor, Franz gecenin içinde haykırıyor.

Vücudu ilerliyor, kendini öne atıyor, ilerliyor, hep ileri gidiyor. Geri dönemez, elinde değil. Balta havada dönüp duruyor, kavisler çiziyor, ışık saçıyor, çakan şimşek gibi. Franz'ın vücudu ölmemiş henüz, ağır ağır gidiyor ileri, sürüne sürüne ilerliyor, Franz yaşıyor.

Yatağının yanından geçenler, yatağının yanında durup gözünü açanlar, nabzını yoklayanlar, yaşayıp yaşamadığını merak ediyor. Onlar duymuyor Franz'ın haykırışını. Franz'ın ağzını açtığını görüyorlar, susadığını sanıyorlar, birkaç damla döküyorlar ağzına. Tükürmezse ya da kusmazsa çok iyi. Onun durumundaki birinin hâlâ hayatta olması nasıl mümkün?

"Istırap çekiyorum, çok ıstırap çekiyorum ben."

"Istırap çekmen iyi. Senin için bundan iyisi olamaz."

"Ah, çektirme bana bu ıstırabı, ne olur. Getir benim sonumu."

"Son geliyor."

"Bu senin elinde, getir benim sonumu!"

"Benim bir tek baltam var. Senin elinde daha çok şey var."

"Ne var benim elimde? Sen getir benim sonumu!"

Ses birden kükrer gibi bağırıyor, çok değişik çıkıyor, bir başka. Sonsuz bir hiddet, sınırsız bir öfke, ele avuca sığmaz bir hiddet, yuvarlana yuvarlana sonsuza gidiyor.

"Burada durup seninle böyle konuşuyorum, işte sen bu duruma geldin. Tepene dikilmişim, bir kasap, bir cellat gibi. Senin boğazına yapışmak istiyorum, çünkü sen zehirli dişleriyle ısırmak isteyen bir hayvansın. Seni hep çağırıp durmuştum kendime, tekrarlamıştım bir gramofon gibi sözlerimi. Sen canın istemediği zaman durdurmuştun bu gramofonu. Fakat şimdi, görüyorsun şimdi durum çok değişti."

"Ne yaptım ben? Yeteri kadar ıstırap çekmedim mi? Benim gibi acınacak, zavallı bir başkasına rastlamadım."

"Sen hiç yoktun, pis herif! Franz Biberkopf benim için hiç olmadı. Lüders'i yolladığımda açmadın gözlerini, çakı gibi katlandın, sabahtan akşama kadar içtin, doldurdun vücuduna içkiyi."

"Ben namuslu olmak istiyordum, o ise dolandırmıştı beni, aldatmıştı Lüders beni."

"Tekrar ediyorum, açmamıştın sen gözlerini, pis köpek! Rezillere ve namussuzlara öfkelenip duruyorsun, fakat gözlerini açıp da insanlara bakmıyorsun, niçin ve nasıl, diye sormuyorsun. Sen nasıl bir insan yargıcısın, gözlerini açmayan? Sen körün tekiydin, hem de küstah ve de burnu havada gezen bir kör! Kendini kibar ve şık insanlar arasında sanan sen Franz Bi-

berkopf, dünya hep senin istediğin gibi mi olacak sanıyordun? Olmadı oğlum, görüyorsun. Farkındasın, değil mi? Seninle ilgilenen tek bir kişi yok. Reinhold seni yakalayıp da otomobilin altına attığında, kolun ezildiğinde bile umursamamıştın olanı biteni. Tekerleklerin altında yatarken yemin etmiştin, güçlü olacağım, demiştin kendi kendine. Seni çağırdığımı, seninle konuştuğumu fark etmemiştin bile. Fakat şimdi, şimdi dinliyorsun beni."

"Ne zaman fark etmemiştim seni? Nasıl?"

"Ve sonra o kız... Franz! Yazık, yazık sana! Haykır bakayım, yazık, diye!"

"Haykıramam. Hem niçin?"

"Haykır, yazık, diye! O kız sana gelmişti, seni sevmişti, seni korumuş, seninle mutlu olmuştu. Ya sen? Nasıl bir insandı o? Bir çiçek gibiydi o kız senin için. Fakat sen ne yapmıştın, Reinhold'a gidip övünmüştün. Duygu denen şey sende yok, hiç yok Franz Biberkopf! Sen sadece güçlü olmak istiyordun, Reinhold'dan güçlü olmayı kafana koymuştun, karşısına geçip o adamı tahrik etmenin nedeni de buydu. Düşün bakayım, kızın şimdi hayatta olmamasının nedeni, suçlusu sen değil misin? Söyle! Senin için yaşamını yitirmiş o insanın ardından tek gözyaşı bile dökmedin! Sadece çene çalıp durmuştun: Ben... Ben haksızlığa uğruyorum, diye! Ben çok kibar, çok şık biriyim, fakat onlara bunu göstermeme izin vermiyorlar... Konuş şimdi, söyle, yazık oldu! Haykır, yazık, diye."

"Bilmiyorum..."

"Savaşın sona erdi oğlum. Yitirdin onu. Senin işin artık bitti oğlum! Topla eşyalarını. Artık seni naftalinleyip kaldırsınlar! İstediğin kadar ağla, sızla! Vermişler sana bir yürek, bir kafa, gözlerle kulaklar da... Kendini insan mı sandın bunun için? Namuslu olmak, ben namusluyum, demek yeterdi, öyle mi? Çevrende olup biteni görmedin, işitmedin, yaşadın dur-

dun öyle, hiçbir şeyin farkında olmadın. Başkaları ellerinden gelenleri yaptı senin için, fakat sen kördün bir kere."

"Ne diyorsun? Ne yapacaktım?"

Ölüm haykırıyor: "Kapat çeneni! Sende ne kafa var ne kulak ne de göz! Sen doğmadın ki, sen dünyaya gelmedin! Sen bozuk yaratılmış bir insansın. Bu dünyaya başka erkekler gereklidir, doğru dürüst düşünen, olup biteni görüp kavrayan! Haydi be adam, ver bakalım yüreğimi, gelsin artık sonun! Seni kaldırıp atayım çamura, layık olduğun yere!"

"Bırak beni! Bırak beni akıllanayım. Biraz daha, ne olur biraz daha izin ver bana!"

"Uzat yüreğini be adam!"

"Biraz daha..."

"Alacağım!"

"Biraz daha, ne olur!"

Ve şimdi Franz duyuyor,
ölümün yavaş şarkısını

Parıltılar, şimşekler, ışıklar sona eriyor. Baltanın inmesi, gürültüsü, düşmesi de sona eriyor. İkinci gece. İnmeler, düşmeler yok artık. Franz da haykırmıyor, bağırmıyor. Gözlerini açıyor zorla. Vücudu hâlâ kaskatı. Büyük bir oda, bir salon, insanlar yürüyor. Ağzını kapatma, sıcak bir şey döküyorlar ağzından içine. Parıltılar yok, baltanın inmesi de. Duvarlar. Biraz... Biraz daha... Nedir bu? Kapatıyor gözlerini.

Gözlerini kapatır kapatmaz içinde bir hareket başlıyor Franz'ın. Bir şey yapıyor. Siz görmüyorsunuz ne yaptığını. Öylece yatıyor, belki de yakında öteki dünyayı boylar, diye düşünüyorsunuz. Baksana, kılı bile kıpırdamıyor. O ise çağırıyor, ilerliyor, yola çıkıyor. Franz çevresinde ne varsa bir araya

çağırıyor. İlerliyor pencerelerden çıkıp tarlalarda, otları kaldırıp giriyor fare deliklerine. Haydi gösterin bakayım, ne var burada, benden bir şey var mı? Bırakın bu saçmalığı, bana gerek her şey. Gelin bakayım, kimseye izin yok, yapılacak işimiz var, herkes gerek şimdi.

Ağızdan içeri et suyu çorbası döküyorlar, yutkunuyor, içiyor ve kusmuyor. İstemiyor, kusmak istemiyor.

Ölümün sözleri Franz'ın ağzında, onları hiç kimse alamaz. Sözleri dolaştırıyor ağzında, onlarla oynuyor, küçük taşlar gibi, taşlaşmış taşlar gibi. Onun durumunda birçok insan çoktan ölüp gitmişti. Onlar için yaşamanın anlamı kalmamıştı. Daha çok yaşamaları için biraz daha ıstırap çekmeye katlanamamışlardı, bir adım daha atmaları gerekmişti, fakat onlar bunu başaramamıştı. Bir an için güçlerini yitirmişler ve öteki dünyayı boylamışlardı. Orada adları Karl, Wilhelm, Minna, Franziska değildi... Öfkeden kıpkırmızı, ümitsizlikten donup kalmış, gidivermişlerdi öteki tarafa, orada her şey yeniydi.

Bırak gelsin... gece, karanlık donmuş, yolları da. Bırak gelsin içinde kırmızı ışıklar yanan, tek başlarına öyle duran tuğla evler. Bırak gelsin soğuktan üşüyen gezginler, sebze dolu arabalarıyla kente inen insanlar, arabaları çeken atlar. Göz alabildiğine uzanan o sessiz ovalar, onları yarıp geçen banliyö ve ekspres trenler, karanlıkta beyaz ışıklarını iki yana saçan trenler. Bırak gelsin istasyondaki insanlar, ana babasına veda eden küçük kız, yanında iki dostla uzun yolculuğa çıkan küçük kız, git sen öteki ülkelere, yaşa oralarda, iyi bak kendine. Bırak gelsin kentler, köyler, kasabalar, yolumuzun üzerindeki kentler Breslava, Liegnitz, Sommerfeld, Guben, Frankfurt, Oder, Berlin... Tren geçiyor içlerinden, istasyonlarında durup kalkarak istasyonlarda kentler, küçük ve büyük caddeli kentler. Berlin'de Schweidnitzer Caddesi, Kaiser-Wilhelm Cadde-

si, Kurfürsten Caddesi... ve her yerde evler, içinde insanların sıcak sıcak oturduğu, birbirlerine sevgi dolu bir şekilde ya da öfkeyle baktığı evler, berbat yapılar ve meyhaneler, piyano çalanlar ve kadınlar, kötü melodiler, sanki 1928 yılında daha iyileri yokmuş gibi... Ramona ve Madonna şarkıları...

Bırak gelsin, otomobiller, faytonlar, biliyorsun onları, ne çok da binmiştin otomobillere ve faytonlara, tıkır tıkır giderlerdi. Yalnızdın, bazen de yanında bir başkası olurdu. Sonra otomobil, plakası 20147 olan...

Fırına bir ekmek sürülüyor.

Fırın dışarıda, bir köy evinin yanında, arkada bir tarla. Kadınlar bir sürü odun kesmiş, çalı çırpı toplamış, hepsi duruyor kırmızı tuğladan fırının yanı başında. Kadının biri avluyu geçip geliyor, elinde büyük bir tepsi, içinde ekmek hamuru. Genç bir adam fırının kapağını açıyor. Nasıl da sıcak, kıpkırmızı içerisi, müthiş bir sıcak vuruyor dışarı. Ellerine sopalar alıp küçük tepsileri itiyorlar fırına, kabaracak hamurlar, su buharlaşacak, ekmek bir güzel renk alacak...

Franz doğruluyor yatağında. Bekliyor, kendine geliyor. Ölümün söylediklerini düşünüyor, bir an, titriyor. Biliyor ölümün ağzından çıkanları. Kapı açılıyor. Geliyorlar. Tek tek. Şu geleni tanıyorum. Lüders bu. Bekliyordum onu.

Gelsinler bakalım, titreye titreye bekliyorum onları. Niçin burada Lüders? Franz biraz daha doğruluyor, arkasına yaslanıyor. Çünkü hepsi bana geliyor, görmeliyim onları iyi. Oturuyor yatağında. Ve bekliyor. Haydi bakalım.

Geliyorlar, tek tek. Lüders, zavallı herif, küçücük. Bakalım ne diyecek, ne yapacak! Elinde ayakkabı bağları merdivenleri çıkıyor. Evet, bunu ikimiz de yapmıştık. Üzerinde eskinin eskisi giysiler, savaştan kalma şeyler. Mısır pamuğundan ayakkabı bağları madam. Acaba, rica etsem, bana bir fincan kahveniz var mı? Kocanız, ne oldu ona, savaşta şehit. Başında şapka, haydi

sökül paraları. Evet, bu Lüders. Kadının yüzü kıpkırmızı, yanıyor sanki, bir yanağı ise kireç gibi bembeyaz, küçük para çantası elinde, bozukluk arıyor, kısık sesle bir şeyler söylüyor, durduğu yerde sallanıyor. Adam masanın üzerindeki teneke kutuyu karıştırıyor, yok bir şey burada, çekip gideyim, yoksa bağıracak. Geçiyor koridoru, kapıyı hızla kapatıyor arkasından, koşar adım iniyor merdivenleri. Evet, o böyle yapmıştı. Çalmıştı, çok çalmıştı bu herif. Bana bir mektup getirip veriyorlar, kadından geliyor, ne oluyor bana, sanki bacaklarım kesilmiş birden, fakat niçin, kalkamıyorum ayağa? İçer misiniz bir konyak Biberkopf? Bacaklarım niçin kesik, kim kesti onları, bilmiyorum. Sorayım ona, konuşayım onunla. Hey Lüders, baksana bana, günaydın Lüders, nasılsın, iyi değil misin? Ben de iyi değilim Lüders. Gelsene yanıma, otur şu iskemleye, niçin gitmek istiyorsun, ben sana bir şey mi yaptım? Gitme, ne olur.

Bırak gelsin, bırak gelsin. Kapkara gece, otomobiller, buz tutmuş toprak yollar, ana babasına veda eden küçük kız, yanında iki dost uzak ülkelere giden, orada yaşayacak, kendine iyi bakacak küçük kız... Bırak gelsin.

Reinhold! Ah, Reinhold! Şeytan görsün yüzünü! Pis herif, sen geldin demek. Ne işin var burada, bana caka mı satmak istiyorsun, seni hiçbir şey temize çıkaramaz, sefil herif, katil herif! Benimle konuşmak istiyorsan çıkar ağzından piponu, katillerin en büyüğü. İyi oldu gelmen, yaklaş bakayım pis herif, seni henüz yakalamadılar mı? Üzerindeki şu mavi paltodan nasıl nefret ediyorum bilemezsin, inşallah onunla geberip gidersin. "Neyin var Franz?" Benim mi neyim var? Senin bir şeylerin var serseri, senin gibi katilin. Yoksa haberin yok mu, cinayet işlediğinden? Kimi öldürdüğünü bilmiyor musun? "Ne olmuş? Kızı bana gösteren kim, ondan yararlanmasını bilmeyen kim? Beni yorganın altına saklayan kim, seni gidi palavracı! Söyle bakayım!" Bütün bunlar kızı öldürmene neden

değil ki! "Onu sakatlayacak kadar döven sen değil miydin? Sonra onun gibi bir kadın... Landsberger Caddesi'ndeki mezarlıkta yatan kadının oraya gitmesinin tek nedeni ben miyim? Haydi, söylesene! Şimdi sesin çıkmıyor değil mi? Bekliyorum Franz Biberkopf, ne söyleyeceğini, mesleği palavracılık olan o efendiyi!" Beni otomobil altına atan sendin, kolumun kopmasının nedeni de sensin. "Güldürme beni... Taksana kartondan bir kol! Benimle iş çevirmeye kalkacak kadar öküzün biriysen bana ne." Öküz mü? "Farkında değil misin öküz olduğunun? Şimdi oturuyorsun Buch'ta, delinin teki gibi. Ben ise, benim keyfim yerinde. Söyle bakayım, kimmiş öküz?"

Ve gidiyor Reinhold. Arkasına şöyle bir dönüp bakıyor. Gözlerinden ateşler fışkırıyor, tepesinde boynuzlar, haykırıyor: "Haydi göster yumruklarını, gel vur bana Franz. Göreyim kim olduğunu sevgili Franz Biberkopf! Hah, hah, hah..." Ve Franz kapatıyor gözlerini. Onunla hiçbir şey yapmamalıydım, onunla mücadeleye kalkışmamalıydım, niçin yaptım bunu?

"Gel, yaklaş bana sevgili Franz, göster kim olduğunu, tabii gücün yetiyorsa!"

Beni hâlâ kışkırtıyor, bana eziyet ediyor. Ah, nasıl lanet olası bir herif o. Yapmamalıydım, baş edilmez onun gibisiyle...

"Gücü olmalı insanın, sevgili Franz!"

Ona karşı gücüm olmamalıydı. Şimdi anlıyorum, yaptığım yanlıştı. Niçin böyle yapmıştım? Şimdi... Şimdi defolup gitsin. Fakat gitmiyor. Git, defol!

Franz kükrer gibi bağırıyor, elini kolunu sallıyor. Şimdi başkasını görmek istiyorum, gelsin başkası, niçin gelmiyor başkası, niçin gitmiyor bu herif?

Bırak gelsin, bırak gelsin... Uçsuz bucaksız ovalar, tek başına duran tuğla evler. Yol boyunca kentler, köyler, kasabalar... Frankfurt / Oder, Guben, Sommerfeld, Liegnitz, Breslava...

İstasyonlarda kentler, küçük ve büyük caddeli kentler... Bırak gelsin otomobiller, faytonlar... Gelip geçsinler...

Ve Reinhold yürüyor, gidiyor. Sonra birden yine duruyor, ateş fışkıran gözleriyle Franz'a bakıyor: "Haydi, bakalım söyle, kim kimi yendi sevgili Franz?"

Franz titriyor: Ben yenemedim, biliyorum.

Bırak gelsin.

Bir başkası geliyor.

Franz yatağında şöyle bir doğruluyor, yumruğunu sıkıyor.

Fırına veriyorlar ekmeği. Koskocaman fırın. Ateşi müthiş, çatırdıyor fırının duvarları.

Ida! Çok şükür gitti herif. Şükür Tanrı'ya, Ida, buraya gelmen ne güzel! Giden herif dünyadaki gelmiş geçmiş en rezil herifti. Ne güzel gelmen, yanımda olman. O herif beni kışkırtmış, bana eziyet etmişti. Sen ne diyorsun buna? Çok kötü günler geçirdim ben, onun için buradayım, neresi burası biliyor musun? Buch, diyorlar buraya. Bir tımarhane. Beni kontrole getirdiler buraya, belki de çıldırdım, farkında değilim. Ida, gel bana, dönme bana sırtını! Ne yapıyor? Mutfakta duruyor. Evet, kız mutfakta. Sesler geliyor, bulaşık yıkıyor galiba. Fakat yana doğru şöyle kıvrılıyor, sanki bir yeri ağrıyor, lumbagosu filan mı var? Biri vuruyormuş gibi, onu biri dövüyor sanki. Vurma be adam, insancıl değil senin yaptığın. Bırak kızı! Kim dövüyor seni, göremiyorsun değil mi? Dön arkana, bak! Bak bana, söyle kim dövüyor seni?

"Sen, Franz. Sen döve döve öldürmüştün beni!"

Hayır, hayır. Ben yapmamıştım böyle bir şey, mahkeme de söylemişti, ben sadece yaralamıştım seni. Konuşma öyle Ida.

"Evet, sendin beni öldüren, döve döve Franz."

Franz yatağında bağırıyor, elini yüzüne götürüyor, koluyla gözlerini kapatıyor, fakat yine de görüyor.

Bırak gelsin, bırak gelsin... yabancılar. Sırtlarında patates çuvalları taşıyan insanlar, peşlerinde el arabasını ite ite yürüyen bir genç, kulakları donmuş, ısı sıfırın altında on derece. Sonra Schweidnitzer Caddesi, Kaiser-Wilhelm Caddesi, Kurfürsten Caddesi...

Franz inliyor: Ölmüş olmak en iyisi, dayanılmaz böyle şeylere. Gelsin biri, öldürsün beni. İnleyip sızlıyor, konuşmak istiyor, fakat dili dönmüyor. Yanında oturan hastabakıcı bir şey istediğini anlıyor. Soruyor. Bardaktaki sıcak kırmızı şaraptan birkaç yudum içiriyor. Odadaki diğer iki hasta, kırmızı şarabı ısıtıp da içirmesinde ısrar etmişti.

Ida kıvrılıyor, kıvrılıyor. Yapma Ida, bırak bunu. Ben çektim cezamı, yattım Tegel'de yıllarca. Ida oturuyor, başını önüne eğiyor, küçülüyor, ufalıyor ve kararıyor. Yatıyor şimdi bir tabutta ve kıpırdamıyor.

Franz oflayıp pufluyor. Gözleri. Hastabakıcı uzanıyor, elini tutuyor. Kaldırsın birisi, itsin şu tabutu, ben yapamam, kalkamıyorum ki yatağımdan.

Uzatıyor elini. Tabut kıpırdamıyor yerinden. Eli uzanmıyor tabuta. Ve Franz ümitsizliğe kapılıp ağlamaya başlıyor. Gözlerini tabuttan çekmiyor, bakıyor. Ve gözyaşlarıyla ümitsizliği arasında kaybolup gidiyor tabut. Franz ağlamaya devam ediyor.

Fakat niçin, şu satırları okuyan bayanlar ve baylar, niçin ağlıyor Franz Biberkopf? Istırap çektiği için ağlıyor, bu duruma düştüğü için ağlıyor. Bütün yaptıklarına ağlıyor ve de yaptıklarının sonuçlarına. Franz Biberkopf şimdi kendine ağlıyor.

Öğle üzeri. Yemek dağıtılacak. Yemek arabası aşağıya yanaşıyor. Mutfak görevlisi ve iki hasta, karavanları içeri taşıyor.

Şimdi, öğle üzeri, Franz'ın kızı yanında. Yüzü çok yumuşak, çok sakin. Üzerinde gezmeye giderken hep giydiği giysi

var, başında dar bir kep, kulaklarını ve alnını kapatan. Çok cana yakın ve sakin bir şekilde bakıyor ona. Sokakta ya da başka bir yerde buluştuklarında da öyle bakardı, diye anımsıyor Franz bir an. Biraz yanına sokulmasını rica ediyor, kız yaklaşıyor. Ellerini vermesini istiyor. Veriyor, iki elini onun tek eline. Deri eldivenler de giymiş. Çıkar onları. Kız çıkarmıyor eldivenlerini, uzatıyor ellerini, tutuyor yatan adamın renksiz elini. Gel bana, tatlı kız. Durma öyle uzak, yabancı gibi. Ver bana bir öpücük. Kız iyice sokuluyor, bakışları cana yakın, öpüyor. Kal burada, diyor Franz ona, sen bana lazımsın, bana yardım etmelisin. "Yapamam Franz'cığım. Ölüyüm, biliyorsun." Kal yanımda. "Ne kadar isterdim, fakat elimde değil." Onu tekrar öpüyor. "Biliyorsun Franz, ormanda... Bana kızgın değilsin, söyle..."

Kız birden kayboluyor. Franz yattığı yerde dönüyor, gözlerini açıyor zorla. Göremiyor kızı. Ne yapmıştım ben? Niçin yok artık kızım? Keşke Reinhold'a göstermeseydim onu, keşke o herifle tekrar iş yapmaya kalkışmasaydım. Ne yaptım ben? Şimdi ne yapacağım?

Kekeliyor, çarpılmış yüzünde dudaklarını oynatıyor. Gelsin o bir daha. Yanında oturan hastabakıcı "bir daha"yı anlıyor ve açık, kurumuş ağzına sıcak şarap damlatıyor. Franz içmek zorunda, elinden hiçbir şey gelmiyor ki.

Hamur sıcakta duruyor, hamur kabarıyor, içindeki maya kabartıyor onu, kabarcıklar oluşuyor, ekmek pişiyor, kahverengi bir renk alıyor.

Ölümün sesi, ölümün sesi, ölümün sesi duyuluyor:

Güçlü ve de namuslu olmanın ne yararı var. Ah, evet, ah, bak ona. Gör ve pişman ol!

Franz yüzüstü kapanıyor.

Acı nedir, hele bir görelim

Burada acı nedir, hüzün nedir, onu anlatacağım. Acı yakar, acı insanoğlunu parçalar. O her zaman yanımızdadır. Birçok şiirde anlatırlar acıyı. Görürüz her gün kilise avlularında acıyı.

Burada anlatacağım, acının Franz Biberkopf'a neler yaptığını. Franz artık dayanamıyor, teslim oluyor, o acıya kurban oluyor. Bırakıyor kendini yanan alevlerin içine, ölsün, yok olsun, kül olsun diye. Acı Franz Biberkopf'u kurban ediyor, acı bu insanı yok ediyor. Kırıyor, koparıyor, kesiyor, firlatıp atıyor, parçalıyor...

Her şeyin zamanı vardır. Boğmanın ve iyileştirmenin, kırmanın ve yeniden inşa etmenin, ağlamanın ve gülmenin, yakınmanın ve dans etmenin, aramanın ve yitirmenin. Her şey olup biter, zamanı gelince.

Franz kıvranıyor ve ölümü bekliyor, merhametli ölümü. Düşünüyor, ölüm, merhametli, sonu getiren, yaklaşıyor artık. Titriyor, yerinden doğruluyor. Akşam. Bekliyor Franz Biberkopf ölümü.

Onlar geliyorlar, ikinci defa ziyaret ediyorlar Franz'ı. Konuşuyor: Ne olacaksa olsun, suçlu benim, gitsin şu Franz Biberkopf, alın götürün beni artık!

Titreye titreye bakıyor karşısındaki sefil Lüders'e, ayağını sürüye sürüye gelen Reinhold'a. Titreye titreye dinliyor Ida'nın söylediklerini, seyrediyor kızının o güzel yüzünü. Franz ağlıyor, ağlıyor, suçluyum ben, ben insan değilim, ben hayvanın tekiyim, ben bir canavarım.

Akşamın bu saatlerinde ölüyor Franz Biberkopf. Bir zamanların nakliyat işçisi, hamalı, soyguncusu, pezevengi, katili. Şimdi yatakta yatan bir başkası, cebinde onun kimliği, görünüşü aynı Franz, fakat başka bir dünyada...

Franz Biberkopf'un sonu böyle olmuştu. Onun Tegel Hapishanesi'nden çıkışından 1928-1929 kışında Buch tımarhanesine düşüşüne kadar yaşamını anlattım sizlere.

Bütün bu anlattıklarımın sonuna birkaç satır daha ekliyorum. Yepyeni bir insanın ilk saatlerini ve günlerini anlatan.

Kötü yürekli orospunun gidişi, kurban eden, davullar çalan ve baltalar sallayan yüce ölümün zaferi

Kel bir doğa uzanıyor tımarhanenin kırmızı duvarlarının ötesinde. Kirlinin kirlisi bir kar örtmüş gözün alabildiğine tarlaları. Davullar çalıyor hiç aralıksız. Yitirdi savaşını Babil orospusu! Zafer ölümün! Davullar çalarak kovuyor onu...

Orospu bağırıp çağırıyor, zırvalayıp duruyor ve haykırıyor: "Ne oldu ki ona? Ne yaptın Franz Biberkopf denen herife? En iyisi pişir onu, ekşi ekşi!"

Ölüm indiriyor elindeki tokmağı davuluna: "Göremiyorum, elindeki kapta ne var, sırtlan karı. Franz Biberkopf denen adam burada, elimde. Parçaladım onu, tek tek parçalara ayırdım, mahvettim. Fakat o yine de güçlü, yine de iyi biri. Ona yepyeni bir yaşam vereceğim. Sen şimdi çekil git karşımdan! Artık birbirimize söyleyecek şeyimiz yok!"

Karı çöküyor yere, zırvalamaya, bağırıp çağırmaya devam ediyor. Ölüm umursamıyor onu artık, yola çıkıyor, kocaman gri paltosunu savura savura. Çevresinde bağrışmalar, gürültüler, çığlıklar, zafer çığlıkları. Zafer ve taşkınlıklar. Karının altındaki hayvan irkiliyor, çifte atıyor.

Nehir, Beresina, yürüyen kıtalar.

Beresina kıyısında yürüyor kıtalar, buz gibi bir soğuk, buz gibi bir yel. Fransa'dan geliyor askerler, başlarında Napoléon. Yel esiyor acımasızca, kurşunlar vızıldıyor, kardan göz gözü

görmüyor. Buzlar üzerinde düşe kalka ilerliyorlar, hücum ediyorlar, şehit oluyorlar. Ve bağrışmalar hep: Yaşasın kralımız, yaşasın kralımız! Şehit olun, kurban verin, gidin ölüme! Trenler gidiyor, toplar atılıyor, el bombaları patlıyor, baraj ateşi... Sev vatanını, kapat çeneni, sev vatanını, kapat çeneni! Siperler örtülüyor, askerler altında. Ölüm seriyor paltosunu, söylüyor şarkısını...

Yürüyün, ilerleyin. Sağlam adımlarla gidiyoruz cepheye. Sabahın kızıllığı, akşamın kızıllığı, yakın ölümün aydınlığı. Önümüzde bando, vuruyor yüz davula, bumm, bumm!

Ölüm açıyor paltosunu ve söylüyor şarkısını: Ah ne güzel, ah ne güzel!

Bir fırın yanıyor, bir fırın yanıyor, fırının önünde duruyor bir anne, yanında yedi oğlu. Arkalarında inliyor insanlar, Tanrı'nıza tövbe edecek misiniz, diyor. Yeminle inkâr edecek misiniz tanrı'nızı? Birincisi "Hayır," diyor ve acılar çekiyor. İkincisi "Hayır," diyor ve acılar çekiyor. Üçüncüsü "Hayır," diyor ve acılar çekiyor. Dördüncüsü "Hayır," diyor ve acılar çekiyor. Beşincisi, altıncısı, yedincisi de hep "Hayır," ve onlar da acı çekiyor. Anaları yanlarında, o da "Hayır," diyor, o da acı çekiyor. Ölüm geliyor, açıyor paltosunu, örtüyor üzerlerine, söylüyor şarkısını: "Ah ne güzel, ah ne güzel!"

Yedi başlı karı çekiyor hayvanını, hayvan kalkamıyor yerinden.

Yürüyün, ilerleyin, biz gidiyoruz cepheye, önümüzde bando, yüz kişilik, vuruyorlar davullara, bumm, bumm... Yürüyor biri dimdik, öteki kalıveriyor olduğu yerde, bir başkası yuvarlanıyor. Koşa koşa gideni, düştüğü yerde kalıvereni de var. Bumm, Bumm...

Bağırtılar, çığlıklar, yürüyenler. Dizi dizi yürüyorlar, altılı, ikili ve de üçlü. Yürüyor Fransız Devrimi, yürüyor Rus Devrimi, yürüyor köylü savaşları... Hepsi de ölümün peşinde yü-

rüyor. Bağırtılar, çağırtılar, zafer çığlıkları atarak. Gidiyorlar özgürlüğe, özgürlüğün ta içine. Yıkılmalı eski dünya, uyanmalı insanlar, çekmeli sabahın tertemiz havasını ciğerlerine! Bumm, bumm... Kardeşlerim yürüyün dizi dizi güneşe, özgürlüğe! Yürüyün kardeşlerim ışığa! Yürüyün, sol, sağ, sol, sağ, sol, sağ... Bumm, bumm...

Ölüm açıyor paltosunu, gülüyor, ağzı kulaklarına varıyor ve de söylüyor şarkısını: Ah ne güzel, ah ne güzel!

Babil orospusu kaldırıyor hayvanını, tırısa geçiyor, uçar gibi gidiyor karlı tarlalar üzerinde. Orospu dönüyor arkasına, gülümseyen ölüme haykırıyor, ulur gibi. Karının bağırmasıyla hayvan irkiliyor, karlara yığılıyor. Üzerindeki Babil orospusu uçuyor, yere kapaklanıyor. Ölüm açıyor paltosunu, örtüyor üzerine. Ve söylüyor şarkısını, gülümseyerek: Ah ne güzel, ah ne güzel! Tarlalarda yankılanıyor şarkısı: Ah ne güzel, ah ne güzel!

Başlangıç zordur

Yüzünün rengi kireç gibi, yattığı yerde kıpırdayamayan ve bir zamanlar Franz Biberkopf denen adamı, daha dudaklarını oynatır oynatmaz ve gözlerini açar açmaz, polislerle doktorlar konuşturtmaya çalıştı. Ne olup ne bitmişti, niçin bu duruma düşmüştü? Polislerden Reinhold adını duydu, bu adam eskiden yaşamında, eski yaşamında önemli bir rol oynamıştı. Brandenburg'dan ve Moroskieviç'ten söz ettiler, o adamı da tanıyıp tanımadığını sordular. Konuştular, söylediler, defalarca anlattılar. Franz Biberkopf onları sessiz sessiz dinledi. Sonra bir gün yanına hiç uğramadılar.

Ertesi gün polislere ifadesini verdi. Anlattıklarıyla ve ormanda işlenen cinayetle hiç ilgisi yoktu. Eğer o Reinhold denen kişi başka bir şey söylemişse yanılıyordu. Bir deri bir kemik

kalmış, yüzünün rengi kireç gibi adam savını kanıtlamalıydı. Bunu yapması günler sürüyor. Bütün yolu geriye gitmesi çok zor oluyor. Sanki her şey kapanmış. Kendini zorluyor, ağzından sözler zor çıkıyor, bazı tarih, yer ve kişileri söylüyor. İnliyor, onu yalnız bırakmalarını istiyor. Çevresinden korkan bir köpek gibi bakıyor polislere. Biberkopf yok artık, yenisi uyuyor ve uyuyor. Reinhold'u hiç suçlamıyor. O baltanın altında yatıyoruz hepimiz. O balta hepimizin tepesinde.

Verdiği delillerin gerçek olduğu belirleniyor. Özellikle kızın dostu ve o adamın yeğeni Biberkopf'un söylediklerini doğruluyor. Doktorlar da teşhisi koyuyor. Psişik bir travma geçirmişti hasta. Ailevi durumu iyi olmayan ve alkol düşkünü adamın bu duruma düşmesi olağandı. Hafif bir çılgınlık geçirmişti, iyileşecekti. Cinayetten sorumlu değildi, fakat Aleksander Pınarı Meyhanesi'nde polise ateş etmesinden 51. maddeye göre yargılanacaktı.

Güçsüzün güçsüzü ve adına Biberkopf dedikleri adam ayağa kalkıyor, koridorlarda zorla geziniyor. Bir süre sonra da ufak tefek işler yapıyor, gelen yemekleri kantine taşıyor. Artık sorguya filan çekilmiyor, fakat polisler soruşturmalara devam ediyor. Koluna ne olduğunu, nasıl bir kaza sonucu yitirdiğini öğrenmeye çalışıyorlar. Magdeburg'daki kliniğe soruyorlar. Polisler nelerle de uğraşıyormuş, fakat bu onların işi, olay yirmi yıllık da olsa aydınlatmaları gerek. Oradan pek bir şey öğrenemiyorlar. Herbert'i buluyorlar, o da pezevenklik yapıyor, hepsinin elinde en iyi karılar var, kazançları onlardan, başka bir gelirleri yok. Tabii polisler bütün anlatılanlara inanmıyor, karılardan para geliyordur, fakat arada sırada mutlaka başka işler de çeviriyordu bu herifler. İpucu yok, kimsenin ağzını bıçak açmıyor.

Fırtına, bu fırtına da gelip geçmişti adamın üzerinden. Affetmeli seni. Dönüş biletini verdiler sana oğlum, şanslısın...

O gün geliyor, Biberkopf tımarhaneden çıkıyor. Polisler bundan sonra ona dikkat edeceklerini, gölge gibi peşinde dolaşacaklarını söylüyorlar. Eski Franz'a ait ne varsa emanetten getirip eline tutuşturuyorlar. Giysilerini üzerine geçiriyor, cekette hâlâ kan lekeleri, meyhanede polislerden biri kafasına cop indirmişti. Takma kolu istemiyorum, takma saç da sizin, istemem, kalsın burada, tiyatro filan oynarsanız kullanırsınız, bizim burada her gün tiyatro oynanıyor, fakat takma saçsız, salıverme belgeniz de burada, güle güle, baş hastabakıcı allahaısmarladık, arada sırada gelin Buch'a, ziyaret edin bizleri, güzel havada, yaparım yaparım, çok teşekkürler, açayım kapıyı size. İşte bu kadar. Her şey artık geride kaldı.

Sev vatanını, kapat çeneni!
Benim gözlerim açık, ben tongaya basmam

Franz Biberkopf'un tutuklu bulunduğu bir yerden ikinci çıkışı bu. Biz ise yolumuzun sonuna geldik, Franz'la son bir adım daha atacağız.

İlk çıktığı yer Tegel Hapishanesi'ydi. O gün biraz çekingen, biraz korkulu durmuştu kırmızı duvarların önünde, sonra yürümüş, gelen 41 numaraya binmiş, Berlin'e inmiş, caddelerinde gezinmişti, yapılar sallanmış, damları sanki Franz'ın tepesine düşecek gibi olmuştu. Aradan uzun zaman geçmesi gerekmişti, dinlenmiş, kendine gelmiş, sakinleşmiş ve de güç kazanmıştı, bu kentte kalmaya, yaşama yeniden başlamaya karar vermişti.

Şimdiyse yine güçsüzdü, ikinci yolun başında durduğunda. Geride bıraktığı o binaya dönüp bakmadı bile. Stettiner İstasyonu'nda indi. Karşısında büyük Baltikum Oteli, yere sağlam bastı, çevresinde hiçbir yapı sallanmıyordu, damları

kayıp düşmüyordu. Hiç çekinmeden gezinebilirdi, ürküp arka avlulara gizlenmesine gerek yoktu. Evet, bu adam –şimdi adına Franz Karl Biberkopf diyelim, birincisinden ayırt etmek için, ne de olsa vaftiz edilirken ikinci bir ad almıştı, dedesinin, annesinin babasının adını– şimdi Invaliden Caddesi'nde ağır ağır yürüyor, Acker Caddesi'ni, Brunnen Caddesi'ni geçiyor, sakin sakin vitrinlere, evlere ve hızlı hızlı yanından geçen insanlara bakıyor. Uzun süredir görmemiştim bütün bunları, fakat şimdi yine buradayım ve görüyorum. Biberkopf aylardır uzak kalmıştı her şeyden. Biberkopf şimdi geldi. Sizin Biberkopf'unuz burada.

Bırakın gelsinler, bırakın gelsinler... Uçsuz bucaksız ovalar, kırmızı tuğladan evler, soğuktan üşüyen gezginler. Her şey bir kavuşma, hatta kavuşmadan da öte bir duygu.

Brunnen Caddesi'nde bir meyhaneye girip oturuyor. Eline bir gazete alıyor. Adı var mı gazetede ya da kızının, Herbert'in ya da Reinhold'un? Hayır, yok. Hiçbir şey yazmıyor gazete. Nereye gitsem, kime gitsem? Eva... Eva'yı görmek istiyorum.

Eva artık Herbert'in evinde kalmıyor. Kapıyı açan ev sahibesi, Herbert yakayı ele verdi, diyor. Polisler gelip bütün evi aramışlardı, Herbert'i de bir daha görmedim. Eşyaları tavan arasında duruyor, satsam mı acaba? Ben bir soruşturayım, haber veririm size. Franz Karl, Eva'yı dostunun evinde buluyor. Kadın onu eve alıyor, Eva, Franz Karl Biberkopf'u candan kabul ediyor.

"Evet, Herbert yakalandı, iki yıl hapis yedi, onun için elimden geleni yapıyorum. Seni de çok sordu polisler, soruşturma yaptılar, sanırım Tegel'de bile, fakat şimdi nasılsın, ne yapıyorsun Franz?" "İyiyim, Buch'tan çıktım, tutuşturdular tezkeremi elime." "Okudum gazetede." "Daha yazacak neler de buluyorlar? Fakat şimdi güçsüzüm Eva. Ne de olsa tımarhanede yiyecekler iyi değil..."

Eva karşısındaki adama bakıyor, onun sakin, hüzünlü, bulanık ve de soran bakışlarını görüyor. Franz'ı hiç böyle tanımıyordu. Kendinden bir şey anlatmıyor. Fakat o hâlâ yorgun ve güçsüz. Bir oda bulmasına yardım ediyor, başka şeyleri de onun için hallediyor. Franz pek bir şey yapmamalı, diye düşünüyor. O da aynı şeyi düşünüyor, Eva odasından çıkarken: Hayır, henüz yapamam.

Peki, ne yapıyor o? Yaşama yeniden başlıyor, yavaş yavaş. Odasından çıkıyor, caddelerde geziniyor, Berlin'de dolaşıyor.

Berlin, otuz birinci kuzey enlemi, yirmi beşinci doğu boylamı, 20 uzak yol tren istasyonu, 121 banliyö istasyonu, 27 kent çevre tramvay hattı, 7 tren manevra istasyonu, elektrikli, buharlı trenler, tramvaylar, otobüsler, reklamlar, reklamlar.

Yürüyor, geziniyor kentin caddelerinde. Aleksander Meydanı'ndan geçiyor, demek burası hâlâ var, diye düşünüyor. Değişen pek bir şey olmamış. Kış çok soğuk geçmişti, her şeyi olduğu gibi bırakmışlar, şimdi yine çalışıyorlar. Kocaman şahmerdanı Georgenkirch Meydanı'na getirmişler, Hahn Mağazası'nın yıkıntısında çalışıyor. Buraya bir sürü ray döşemişler, herhalde istasyon yapacaklar. Aleksander Meydanı'nda ve çevresinde hareket var, çok iş, çok çalışma da. Fakat en önemlisi Franz'ın yine orada olması. İnsanlar koşuşup duruyor, hızlı hızlı yanından geçiyor, her yer kir içinde, çamur içinde. Ne de olsa Berlin belediyesi öyle insancıl, öyle kibar ki, caddelerdeki karı kaldırmayı hiç de gerekli bulmuyor, eriyip çamurla karışmasını bekliyor. Üzerim kirlenmesin, otomobiller geçerken en iyisi şöyle bir sıçrayıp kapılardan birine sığınmak. Üzerine çamur sıçradı mı, bakarsın, kamunun malını aldın, diye ceza vermeye kalkarlar. Uğradığımız Mokkafix kahvehanesi kapanmış, ileride köşede bir lokanta açılmış, adı Meksika... Olağanüstü, aşçıbaşı camekânın ardında duruyor,

ızgara etler hazırlıyor. Biraz ötede Aleksander Kışlası'nı tahta perdeyle çevirmişler, kim bilir ne yapacaklar, şimdilik önündeki dükkânları yıkıyorlar. Ve tramvaylar tıklım tıklım insan dolu, hepsi bir yere gidiyor, bir iş yapıyor, bilet ücreti artmamış, hâlâ 20 fenik, tramvaya binmek istemeyen kendine bir Ford alsın. Tramvay hareket halindeyken inmek binmek yasak, uymayana 150 marka kadar ceza kesilir. Duraklarda çabuk inilip binilmesi, kalabalıkta ortaya doğru yürünmesi rica olunur.

Bütün bunlar güzel şeyler, yüreğinden başka her yeri hasta insanı iyileştirir. Durma kapıda, çık dışarı. Bizim Franz Karl Biberkopf sağlıklı, hatta çok kişiden de dayanıklı. Böyle olmasaydı onun gibi bir insan üzerine bu satırlar yazılır mıydı? Yağmurlu, berbat bir havada işportada kitap satmaya uğraşan ve kötü kazancı nedeniyle de küfredip duran bir adamın yanına Bay Caesar Flaischlen sokulur. Adamın öfkeli öfkeli konuşmasını bir süre dinledikten sonra, ıslak omzuna dokunur ve der ki: "Bırak küfredip durmayı, neşeli ol biraz!" Teselli edici birkaç sözden sonra çekip gider Biberkopf'un da ruhunda neşe, doğan bir güneş vardı. Hele birkaç tabak çorba, birkaç kadeh sert içkiden sonra geldi kendine. Yavaş yavaş eski Biberkopf olacaktı. Buch'ta çok uzun süre açlık grevi yapmıştı, neredeyse öteki dünyayı boylayacaktı. Fakat şimdi, yavaş da olsa, vücudu dolacak, yine kilo alacaktı. İlaca filan gerek yoktu, hele Eva'nın göndermek istediği doktora hiç.

Ertesi hafta Eva onunla beraber kızın mezarını ziyarete gittiğinde şaşırıyor, Franz'daki değişikliğe ve düzelmeye seviniyor. Adam ağlamıyor, getirdiği bir buket laleyi sessizce mezarın üzerine bırakıyor, istavrozu okşuyor, sonra Eva'nın koluna girip mezarlıktan çıkıyor.

Bir pastaneye gidiyorlar, karşılıklı oturuyorlar. Franz, kızının en sevdiği ve sık sık yediği pastayı ısmarlıyor. Şimdi birlik-

te küçük kızın mezarına gittik, onu ziyaret ettik, fakat kilise mezarlıklarına sık sık gitmek iyi değildir, sonra oraları soğuktur da, insan üşütür kendini, gelecek yıl bir daha giderim, doğum gününde. Anlıyor musun Eva, onu unutmuş değilim, o benim için sadece mezarda değil, kafamda da yeri var. Sonra Reinhold, Reinhold'a gelince, onu da unutacak değilim, kolum tekrar çıksa bile o herifi unutmayacağım. Bazı şeyler vardır ki, onları unuttun mu insan sayılmazsın. Böyle konuşup duruyor Biberkopf Eva'yla ve tabağındaki pastasını yiyor.

Eskiden dostu olmak isterdi Eva onun. Fakat şimdi, şimdi istemiyor onu. Kıza olup bitenler, tımarhanede geçirdiği aylar, bu kadarı çoktu Eva için. Franz'dan beklediği çocuk da gelmemişti dünyaya, düşürmüştü. Ondan bir bebek ne güzel olurdu, fakat Tanrı istememişti. Belki de böylesi iyiydi şimdi, hele Herbert'in yokluğunda. Dostuna karşı da alnı açıktı, ne de olsa adam beklediği çocuğun kendisinden olmadığını anlamıştı.

Masada oturuyorlar, geçmişi düşünüyorlar, geleceği düşünüyorlar ve pasta yiyorlar.

Ve sağlam basıyor yere, yürüyor sol, sağ, sol, sağ

Sonra onu Reinhold ve Muslukçu Matter'in davasında görüyoruz. 1 Eylül 1928 tarihinde. Berlin ormanlarında Emilie Parsunke'yi öldürmekle suçlanıyorlar. Biberkopf'a dava açılmıyor. Tek kollu adama gazeteler büyük ilgi duyuyor, dostu öldürülmüş, yeraltı dünyasının aşk hayatı, adam dostunun ölümünden sonra tımarhaneye düşmüş, cinayete karıştığından şüphelenilmiş, çok üzücü bir alınyazısı...

Duruşmalardan birine tek kollu adam şahit olarak çağrılıyor, doktor raporuna göre sağlığı tamamen yerinde, mahkeme-

ye çıkabilir. Verdiği ifadeye göre, öldürülen kızın Reinhold'la ilişkisi yoktu, kendisi ve Reinhold iki arkadaştı, fakat o adamın kadınlara yakınlığı tuhaftı, daha doğrusu olağanüstü bir düşkünlüktü, kızım öldürmesinin nedeni de buydu. Reinhold'un bir sadist olup olmadığını söyleyemezdi. Kızın ormanda onu istemediğini, karşı çıktığını, adamın da şiddetli bir öfkeye kapılıp cinayeti işlediğini tahmin ediyordu. Geçmişinden, çocukluğundan ne biliyorsunuz? Hiçbir şey bilmiyorum, onu tanıyalı az olmuştu. Size gençliğinden anlattığı oldu mu? İçer miydi? Evet, daha doğrusu ilk tanıdığımda içmezdi, sonraları içmeye başlamıştı. İlk zamanlar limonatayla kahveden başka bir şey içmezdi, bir yudum birayla sarhoş olurdu.

Biberkopf'un ağzından Reinhold üzerine başka şey alamıyorlar. Ne aralarında kavgadan ne de kolundan söz ediyor. Arka sıralarda Eva oturuyor, Pums'un adamlarından birçoğu da. Reinhold ile Biberkopf birbirlerine uzun uzun bakıyorlar. Sanık sandalyesinde iki polis arasında oturan adama acımıyor tek kollu Biberkopf. O benim dostumdu, ondan iyisi olmamıştı. Bakacağım suratına, hiç çekinmeden bakacağım, istiyorum... Yaşam, şekerle kirden yapılmış bir pastadır... Karşımda oturan sen, biliyorum senin kim olduğunu. Oturuyorsun şimdi şuradaki sanık sandalyesinde, içeride kalacaksın. Fakat dışarıda, dışarıda sana rastlayacağım, senin gibi binlercesine...

Reinhold, eğer duruşma sırasında işine gelmeyen bir şey olursa, Pums ile bütün adamlarını ele vermeyi planlamıştı. Eğer ona karşı ifade verirlerse her şeyi anlatmayı kafasına koymuştu. Hele şu Biberkopf atıp tutmaya kalkarsa görürdü gününü, bütün bu bela onun yüzünden gelmişti ya başına! Fakat hiç kimse ses çıkarmıyor. Pums ve adamları gelmiş. Eva da orada, tanıdığı polis memurları da dinleyiciler arasında. Sakinleşiyor, ne yapacağına karar veremiyor, düşünüyor, bir daha düşünüyor. İnsana dostlar hep gereklidir, ne de olsa zamanı gelince dışarı çıkacak,

onlarla ilişkisini bozmamalı, bakarsın içeride de gerekebilir şurada oturanlar bana. Biberkopf hiç de fena konuşmuyor, ne de olsa Buch'ta yatmış aylarca, oldukça değişmişe benziyor, fakat bakışları bir tuhaf, sanki gözbebekleri hiç oynamıyormuş gibi, tımarhanede paslanmış olacaklar, sonra çok da yavaş konuşuyor. Beyni biraz zarar görmüşe benziyor.

On yıl hapis cezası veriyorlar Reinhold'a. Ani heyecana kapılıp adam öldürmekten. Alkolik, karakter bozukluğu, perişan geçmiş çocukluk yılları. Reinhold verilen cezayı kabulleniyor.

Karar okunurken arka sıralardan bir bağırma, bir hıçkırma. Ağlayan Eva, birden kızı anımsamış, dayanamamıştı. Şahit sandalyesinde oturan Biberkopf başını çevirip arkasına bakıyor. O da hüzünleniyor, omuzları çöküyor, elini alnına götürüyor. Sana gelmişti, seni sevmiş, seni korumuştu. Sen, sense bir yüz karasıydın. Bağır, yüz karası, diye.

Davanın bitiminden birkaç gün sonra fabrikalardan birinden Biberkopf'a kapıcı yardımcılığı teklifi geliyor. Kabul ediyor. Ve onun yaşamından anlatacaklarımız burada sona eriyor.

Romanımızın sonuna geldik. Uzun oldu. Hep genişledi, hep genişlemek zorunda kaldı. Öyle bir doruk noktasına vardı ki, ancak oradan düştü ışık her şeyi aydınlatan.

Karanlık bir yolda yürüdük, ağaçlıklıydı, önce ışıkları hiç yanmıyordu, el yordamıyla yürüdük karanlıkta. Sonra yürüdüğümüz yol aydınlanmaya başladı, ışığı gördük uzakta, yaklaştık ve altında durduk, yol tabelasında yazanı okuduk. Franz Biberkopf bu yolda bizim gibi yürümedi. O hızla koştu karanlıklarda, sağda solda ağaçlara çarptı. Daha çok koştu, daha çok ağaca çarptı. Her çarpışında yumdu gözlerini, yumdukça da ağaca çarptı, çarpınca kapattı gözlerini. Sonunda hiçbir şey göremedi, yere düştü. Son anda, bütün yüzü yara bere içinde, kafasında delikler, aklı başına geldi. Düştüğü yerden doğruldu. Yolu aydınlatan ışığı gördü, tabelada yazanı okudu.

Sonunda kendini bir fabrikada buldu, kapıcı yardımcısı olarak. Artık Aleksander Meydanı'nda tek başına değil. Sağında insanlar var, solunda insanlar var, önünde ve arkasında da insanlar var.

Birçok uğursuzluğun nedeni insanın tek başına yürümek istemesidir. İnsanlar bir araya geldi mi çok şey değişir. Alışmalı başkalarının söylediğini dinlemeye, çünkü onların söylediği benim yararıma olabilir, beni ilgilendirebilir. Anlar insan o zaman kim olduğunu, ne yapacağını. Çevresinde hep bir savaş vardır, dikkat etmelidir, ne olduğunu anlayana kadar güme gidebilir.

Fabrikada kapıcı yardımcısıyım, başka insanlarla beraberim, güzel böylesi, hissediyorum bunu. Gemi büyük demirini atmadan duramaz. İnsan da çevresinde başka insanlar olmadan ayakta kalamaz. Neyin doğru, neyin yanlış olduğunu artık daha iyi kavrayacağım. Bir zamanlar bazı şeylere inanmıştım, tepetaklak yere kapaklanmıştım, cezamı bir güzel çekmiştim. Bir daha böylesi gelmeyecek benim, Biberkopf'un başına. İnsanın üzerine olaylar, sözler gelir. Dikkat etmeli, altlarında ezilmemek için. Otobüsün altında kaldın mı pestilin çıkar farkında olmadan. Sev vatanını, kapat çeneni. Ben dikkatli olacağım, inanmayacağım her söylenene.

Yürüyüp geçiyorlar penceresinin önünden, bayraklar, davullar ve şarkılarla. Biberkopf sakin sakin dışarı bakıyor, heyecanlanmadan. Kapat çeneni, kendine gel ve yere sağlam bas. Sonra da yürü hep birlikte, sol, sağ, sol, sağ... Onların peşinden gittim mi, bakarsın kellemi uçururlar. Hayır, önce iyice bir düşünmeliyim, eğer işime gelirse katılırım onlara. Tanrı insana akıl vermiştir, öküz ise her şeyi sürüyle birlikte yapar, hiç düşünmeden.

Biberkopf işini görüyor, sesini çıkarmadan fabrikaya giren çıkan otomobilleri kontrol ediyor, numaralarını yazıyor.

Uyanık ol, hep gözlerin açık yaşa, dünyada çok şey oluyor. Yaşam sadece şekerden sanma. Gaz bombaları atıldı mı boğulup geberirsin. Niçin attıklarını bilemezsin, önemli olan senin onlarla niçin daha önce ilgilenmediğindir.

Savaş geldi mi, götürürler seni askere, nedenini bilmezsin. Fakat savaşın çıkmasında her insanın olduğu gibi senin de suç vardır. Uyanık olmalı, gözleri açık yaşamalıdır. İnsan tek başına değildir bu dünyada. Yağmur yağabilir, dolu yağabilir, ona karşı bir şey yapamaz insan, fakat birçok şey başka şeye karşı çıkabilir, kendini koruyabilir. Artık eskisi gibi bağırıp çağırmayacağım: Alınyazısı, alınyazısı, diye. Olup bitenlere alınyazısı dememelidir. Onlara önce bir bakmalı, onlara bir dokunmalı ve de yıkıp bozmalıdır.

Uyanık ol, gözlerin hep açık olsun, dikkat et! Binlerce insan birliktir. Uyanık olmayanla alay ederler, çelmeyi de takarlar.

Arkasında davullar çalıyor. Yürü, yürü, ilerle. Gidiyoruz cepheye sağlam adımlarla, bando mızıka bizimle. Sabahın kızıllığı, akşamın kızıllığı, gösteriyorsun bize bekleyen ölümü.

Biberkopf küçük işçinin biri. Bildiğimizi artık biliyoruz.

Gidiyoruz özgürlüğe, hep birlikte. Eski dünya yıkılmalı, uyanın insanlar!

Yürüyün, ilerleyin sağlam adımlarla! Gidiyoruz artık cepheye, sol, sağ, sol, sağ, bando mızıka, yüzler bizimle birlikte. Vuruyor davullar, çalıyor trompetler Biri yürüyor dosdoğru, öteki duruyor olduğu yerde, bir başkası uzaklaşıyor yönsüz. Koşanlar var, düşenler var, hiç sesini çıkarmadan duranlar var, yerlerde yatanlar da...

Alman modernizminin en önemli temsilcilerinden Alfred Döblin'in başyapıtı Berlin-Aieksander Meydanı, eski bir hükümlünün, Franz Biberkopf'un hikâyesini anlatıyor.

Biberkopf, hapisten çıkar çıkmaz 1920'lerin Berlin'iyle karşı karşıya buluyor kendini. Yoksulluk, işsizlik, suç dünyası, yıldızı gitgide parlayan nasyonal sosyalizm ve tüm bunları temsil eden dostlarla yüzleşmek zorunda kalıyor. Hayatına yeni bir yön verip dürüst yaşamak için debelendikçe yeraltı dünyasının içine çekiliyor. Hayallerinden tekrar tekrar koparılıp acı gerçeklerle yüzleşiyor.

Döblin, isabetli toplumsal eleştirileri ve modern anlatım tekniğiyle okura çarpıcı bir okuma deneyimi sunuyor bu romanda. Berlin-Aieksander Meydanı, Ahmet Arpad'ın çevirisiyle Everest Klasikler'de.